STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06153

DI GESHIKHTE FUN DER YIDISHER ARBETER-BAVEGUNG IN RUSLAND

N. A. Buchbinder

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

נ. א. בוכבינדער

די געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער=באַוועגונג אין רוסלאַנד

לויט ניט=געדרוקטע
אַרכיוו=מאַטעריאַלן

יידיש דוד רויבעל

ווילנע — 1931

פאַרלאַג „טאָמאָר"

PRINTED IN POLAND

N. A. Buchbinder — Di geszichte fun der idiszer arbeter-bawegung in Rusland.

Czcionkami zecerni „T o m o r", Wilno, Szopena 1
Drukarnia Wyd. „Wilner Radjo", Wilno,

אינהאַלט:

זייט:

הקדמה 5

קאַפּיטל איינס — דאָס סאָציאַל-עקאָנאָמישע לעבן פון די יידן אין רוסלאַנד אין XIX י"ה 7

קאַפּיטל צוויי — די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג צווישן דער יידישער באַפעלקערונג אין די 70ער יאָרן 19

קאַפּיטל דריי — די יידישע רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך אין די 80ער און 90ער יאָרן. די תקופה פון פּראָפּאַגאַנדע. . . . 50

קאַפּיטל פיר — דער סוף פון די 90ער יאָרן. די שטרייק-באַוועגונג. דער איבערגאַנג פון פּראָפּאַגאַנדע צו אַגיטאַציע . . . 61

קאַפּיטל פינף — די ערשטע פּרוּוון צו פאַראייניקן די יידישע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע קרייזלעך. די ווילנער באַראַטונג. דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון דער רוסלענדער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער אַרבעטער-פּאַרטיי 77

קאַפּיטל זעקס — דער 2ער, 3ער און 4ער צוזאַמענפאָרן פון „בונד". די נאַציאָנאַלע פראַגע אויפן 3טן און 4טן צוזאַמענפאָר. די עוואָלוציע פון „בונד" אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע. די רעזאָלוציע פון 4טן צוזאַמענפאָר וועגן פעדעראַטיוון בוי פון רוסלענדער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער אַרבעטער-פּאַרטיי 94

קאַפּיטל זיבן — די יידישע אַרבעטער-באַוועגונג אין ראַיאָן פון „בונד" אין די יאָרן 1890—1904 113

קאַפּיטל אַכט — די זובאַטאָװשטשינע און די יידישע אַרבעטער-באַוועגונג. 203

קאַפּיטל ניין — דער טעראָריזם אין „בונד". די פייערונג פון 1טן מאַי 1902 אין ווילנע. הירש לעקערטס אַטענטאַט אויפן ווילנער גענעראַל-גובערנאַטאָר פאָן-וואַל. די פינפטע קאָנפערענץ פון „בונד" אין בערדיטשעוו. דער פינפטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". די בונדישע קאַמפּף-אָרגאַניזאַציע אין ריגע 286

זייט:

קאפיטל צען — די פּאָלעמיק צווישן „בונד“ און „איסקראַ“ נאָכן פערטן צוזאַמענפאָר פון „בונד“. דער צווייטער צוזאַמענפאָר פון רוסלענדער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער אַרבעטער-פּאַרטיי. „בונד“ טרעט אַרויס פון רוסלענדער סאָצ.-דעמאָקראַטישער אַרבעטער-פּאַרטיי. דער פּאָלעסיער און צפון-מערבדיקער קאָמיטעט פון רוסלענדישער סאָצ.-דעמ. אַרב.-פּאַרטיי. דער קעשענעווער און האָמלער פּאָגראָמען. די רוסיש-יאַפּאָנישע מלחמה. די יאַקוטער געשעענישן. דער 1טער מאַי. די ביאַליסטאָקער שחיטה . 300

קאפיטל עלף — 1905 יאָר. 9טער יאַנואַר. דער אויפשטאַנד אין לאָדז. די געשעענישן אין אָדעס, דווינסק און וואַרשע. די אָקטאָבער-טעג. די זעלבסטשוץ. דער אַלגעמיינער שטרייק אין דעצעמבער. . 326

קאפיטל צוועלף — דער אַרויסטריט פון „בונד“ אויף דער לעגאַלער פּאָליטישער אַרענע. די פאַראייניקונג פון „בונד“ און רוסלענדער סאָצ.-דעמאָקראַטישער אַרבעטער-פּאַרטיי. די רעאָרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי אויף יסודות פון דעמאָקראַטישן צענטראַליזם. דער אָנטייל פון „בונד“ אין דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג. די צענטראַליזירטע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען פון די בערשטער און גאַרבער. די באַציִונג פון „בונד“ צו די אַרבעטער-ראַטן. די וואַלן אין I, II, III דומעס . . 360

קאפיטל דרייצן — „חובבי ציון“. ד"ר ט. הערצלס פּאָליטישער ציוניזם. „חרות“. קרייזלעך „פּועלי-ציון“. די ציוניסטיש-סאָציאַליסטישע אַרבעטער-פּאַרטיי. די יידישע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע אַרבעטער-פּאַרטיי „פּועלי-ציון“. די יידישע סאָציאַליסטישע אַרבעטער-פּאַרטיי („סערפּ“). די יידישע בורזשואַזע אָרגאַניזאַציעס און פּאַרטייען: „דער פאַרבאַנד צו דערגרייכן גלייכבאַרעכטיקונג פון די יידן אין רוסלאַנד“, „די יידישע פאָלקס-גרופּע“, „פאָלקספּאַרטיי“, „די רוסלענדישע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע“. זייער פּראָגראַם און אָנטייל אין די געשעענישן פון 1905—1907. 386

קאפיטל פערצן — די יידישע אַרבעטער-באַוועגונג אין די יאָרן פון רעאַקציע 406

קאפיטל פופצן — די יידישע אַרבעטער-באַוועגונג אין די יאָרן פון דער אימפּעריאַליסטישער מלחמה 428

זוכצעטל 432

הקדמה

דאָס דאָזיקע בוך איז אַ טייל פון אַ פאַרטראַכטער אַרבעט „די געשיכטע פון די יידן אין רוסלאַנד“, וואָס ווערט דורך מיר באַטראַכט אין ליכט פון מאַטעריאַליסטישער אויפפאַסונג פון דער געשיכטע.

אין מיין אַרבעט האָב איך, אַחוץ דער פאַרעפנטלעכטער ליטעראַטור, ברייט אויסגענוצט די ניט־צוטריטלעכע פאַר־רעוואָלוציאָנערע מאַטעריאַלן פון אַרכיוו פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט.

נאָכפאָלגנדיק שריט ביי שריט איבער דעם דאָרן־וועג, וואָס דער יידישער אַרבעטער אין רוסלאַנד איז דורכגעגאַנגען, פרייענדיק זיך מיט זיינע נצחונות, טרויערנדיק איבער זיינע מפּלות, האָב איך אַלץ מער זיך דורכגעדרונגען מיט ליבע צו אים.

אָט די אומגעהייערע אָנשטרענגונגען פון אָט די פּאַריער, וועלכע האָבן געקאָנט באַקעמפן די בירגערלעכע רעכטלאָזיקייט, עקאָנאָמישן יאָך און דורותדיקע הערשאַפט פון אָבערגלויבענישן, גיבן צו אַ געוואַלטיקע מוטיקייט פון גייסט.

דער דערשלאָגענער, דער דערדריקטער, דער דערנידעריקסטער שקלאַף איז געוואָרן דער שטאָלצער און דרייסטער קעמפער פאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציע.

דער אויטאָר וואָלט זיין אויפגאַבע גערעכנט פאַר דערפילט ביזן סוף, ווען די געפילן פון אָט דעם מין וואָלטן זיך אין אַ פולער מאָס אויך איבערגעגעבן דעם לייענער.

ג. א. בוכבינדער.

קאַפּיטל איינס

דאָס סאָציאַל־עקאָנאָמישע לעבן פון די יידן אין XIX יאָרהונדערט. — דער יידישער לעבנסשטייגער אין דער פאַר־רעפאָרם־צייט. — זיין צעפאַלונג אונטער דער ווירקונג פון דעם קאַפּיטאַליזם אין רוסלאַנד. — דער פּראָפעסיאָנעלער צוזאַמענשטעל פון די יידישע אַרבעטער אין סוף פון XIX יאָרהונדערט. — דער אָנטייל פון יידן אין מסחר, אין לאַנדווירטשאַפט, האַנטווערק און פאַבריק־אינדוסטריע. — דער יידישער האַנטווערקער און פאַבריק־אַרבעטער. — די אַרבעטס־באַדינגונגען. — דער אַרבעטס־לוין. — דער אַרבעטס־טאָג. — די וואוינונגס־באַדינגונגען.

אין XIX יאָרהונדערט זיינען אין לעבן פון די יידן אין רוסלאַנד פאָרגעקומען גוואַלטיקע ענדערונגען. אין דער פאַר־רעפאָרם־צייט [1] האָבן די יידן מערסטנטייל געוווינט אין די דערפער און אין די שטעטלעך. די גרעסטע טייל האָט זיך פאַרנומען מיט האַנדל און פאַרמיטלעריי: זיי פלעגן אויפקויפן ביי די פריצים און ביי די פויערים די תבואה, זי איבערפאַרקויפן די גרעסערע סוחרים, און זיי צושטעלן פאַרשיידענע האַנטווערק־אויסאַרבעטונגען. די גרויסע סוחרים ווידער (זיי זיינען געווען ניט פיל) האָבן געפירט מסחר מיט אויסלאַנד: זיי פלעגן טראַנספּאָרטירן תבואה און געהילץ קיין דאַנציג, קיניגסבערג, פאָרן אויף די יאַרידים אין לייפּציג. אַן אַנדער טייל פון דער יידישער באַפעלקערונג פלעגט נעמען פאַרשיידענע רעגירונגס־אַרענדעס, פּאָדריאַדן און ליפערונגען פלעגט האַלטן קרעטשמעס, די פּאָסט, שענקען וכדומה. דער אינערלעכער מסחר האָט זיך געהאַלטן אויף די יאַרידים, וואָס פלעגן פאָרקומען אין באַשטימטע צייטן און פאַרשיידענע ערטער. די פויערים פלעגן אַהין ברענגען זייערע פּראָדוקטן, זיי אויסטוישן, פאַרקויפן און איינהאַנדלען פאַר זיך די נייטיקע מכשירים און פּראָדוקטן. דער האַנטווערקער־קלאַס איז ביי די יידן געווען ניט קיין גרויסער. מלאָכה האָבן די יידן געהאַלטן פאַר אַ מחיה בזויה, וואָס פּאַסט פאַר דעם המון. צו דער מלאָכה האָט מען

---

1 אין דער צייט פון אַלעקסאַנדער דעם צווייטנס הערשאַפט איז אונטערן דרוק פון רעוואָלוציאָנערן אויפשטייג פון די פאָלקס־מאַסן איינגעפירט געוואָרן איניקע רעפאָרמען: דאָס באַפרייען די פויערים פון לייב־אייגנטום, רעפאָרם אין געריכטס־וועזן אאַז״וו.
דער איבערזעצער.

זיך באצויגן מיט ביטול און זי פארמיאוסט. אין דעם יידישן קהילה־לעבן האט די בורזשואזיע, וואס האט אין אירע הענט געהאט די גאנצע מאכט איבערן קהל, באגרענעצט די האנטווערקער אין זייערע רעכט, און אין אייניקע פאלן ארויפגעלייגט אויף זיי ספעציעלע הויכע שטייערן. זיי פלעגן זיי אויך אפגעבן פאר סאלדאטן און זייערע קינדער פאר קאנטאָניסטן, אין א גרעסערער צאל, איידער די קינדער פון אנדערע שיכטן פון דער יידישער באפעלקערונג. אין יענער צייט איז צווישן יידן געווען א גרויסע צאל פארשיידענע כלי־קודש: רבנים, שוחטים, מגידים וכדומה. ביז דער פאר־רעפארם־צייט איז דער ווילזיין פון דער יידישער באפעלקערונג געווען א שלעכטער; כמעט אלע האבן געלעבט אין שרעקלעכן דחקות.

די 60ער און ווייטערע יארן פון XIX יארהונדערט, וואס ווערן באצייכנט אלס געוואלטיקער אויפשטייג און וווקס פון אינדוסטריעלן קאפיטאליזם, האט שטארק אויפגעטרייסלט דעם אלטן יידישן לעבנס־שטייגער. מיט דעם אפשאפן דאס לייב־אייגנטום און מיט דעם אנהייב פון אינטענסיוון בוי פון דער אייזנבאן־נעץ, איז די יידישע באפעלקערונג ארויסגעשטויסן געווארן פון אירע לעבנספארמען. די פריערדיקע פרנסות זייערע האבן צו גארנישט ניט געפאסט. דער פריץ, לעבן וועלכן עס פלעגט פריער האבן פרנסה די יידישע באפעלקערונג פון שטעטל, זייענדיק זיינע פארמיטלער און צושטעלער, האט זיך שוין איצט אין זיי ניט געניייטיקט: אויסמיידנדיק די קליינע איבערפארקויפער האט ער אליין אנגעהויבן פארקויפן זיין תבואה און זי עקספארטירן קיין אויסלאנד. פון די שטעטלעך און דערפער האט די יידישע באפעלקערונג אנגעהויבן עמיגרירן אין די גרויסע שטעט. אין א פארהעלטענישמעסיק קורצער צייט האט זיך געבילדעט א גאנצע ריי גרויסע יידישע צענטרען אין די שטעט. ארויסגעשלאגן פון דער געוויינלעכער פאזיציע, האט די יידישע באפעלקערונג פארגעסן אין די פריערדיקע אבערגלויבענישן און זיך שטארק גענומען צו דער מלאכה. אינגיכן איז ביי יידן אויסגעוואקסן א באדייטנדיקער קלאס פון האנטווערקער. אין סוף פון XIX יארהונדערט איז ער שוין געווען אזוי גרויס, אז ער איז געווען פארמשפט אויף געפערלעכער קאנקורענץ. אין דער זעלבער צייט איז אויך אויסגעוואקסן דער קלאס פון יידישע לוין־ארבעטער: עס האט זיך באוויזן א באדייטנדער יידישער האנטווערקער־פראלעטאריאט, וועלכער האט אינגיכן אנגעהויבן פירן אן ארגאניזירטן עקאנאמישן און פאליטישן קאמף.

אין די זעכציקער יארן האט דער יידישער גרויס־קאפיטאל זיך געווארפן אויף דער אייזנבאן־בוי־ווערק, דער ארגאניזאציע פון די בענק, אקציען־געזעלשאפטן וכדומה. די רעגירונג האט עס זייער שטארק גע־

שטיצט: נייטיקנדיק זיך אין קאַפּיטאַלן, האָט זי זיי געגעבן פאַרשיידענע קאָנצעסיעס און פּריווילעגיעס. די גאָלדענע תקופה פון דעם יידישן סוחרטום האָט אָבער לאַנג ניט געדויערט. שוין אינם סוף פון די זעכציקער יאָרן, נאָך קאַראַקאָזאָווס שאָס, ווע עס האָט זיך אָנגעהויבן די רעאַקציע פון דער רעגירונג און דער געזעלשאַפט, האָט זיך אָנגעהויבן אַ צוריקמאַרש פון דער רעגירונגס־פּאָליטיק אויך אין דער יידן־פראַגע. די פּאָליטיק פון פאַרשיידענע באַגרענעצונגען האָט דערגרייכט איר העכסטע שטופע אין די אַכציקער יאָרן. דער באַדייטנדיקער קלאַס פון די קריסטלעכע קאַפּיטאַליסטן, וואָס האָט געשטאַמט פון דעם אַדל און שטאָטבירגערטום, האָט גענומען געוואַלדעווען, וואָס די „זשידעס" האָבן פאַרכאַפּט אין זייערע הענט דעם האַנדל און די אינדוסטריע, וועגן דער יידישער חוצפה און „גוואַלט" וכדומה.

אין דער צייט פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן ווערן אַרויסגעגעבן די באַוואוסטע „צייטווייליקע תקנות" פון 3 מאַי 1882 יאָר. די יידן איז פאַרבאָטן צו באַזעצן זיך אין די דערפער פון „יידישן תחום", קויפן ערד, אַרענדירן פּאָלוואַרקן אָדער צו פאַרוואַלטן מיט גיטער. אין דער צייט פון זיין הערשונג אין 1881 קומט פאָר אַ גאַנצע ריי פון יידישע פּאָגראָמען, און אין יאָר 1891 דער שוידערלעכער גירוש מאָסקווע.

לויט די דאַטן פון דער אַלגעמיינער פּאָלקסציילונג, וועלכע איז פאָרגעקומען אין סוף פון XIX יאָרהונדערט, איז דער פּראָפעסיאָנעלער צוזאַמענשטעל פון דער יידישער באַפעלקערונג אין רוסלאַנד געווען אַזאַ:

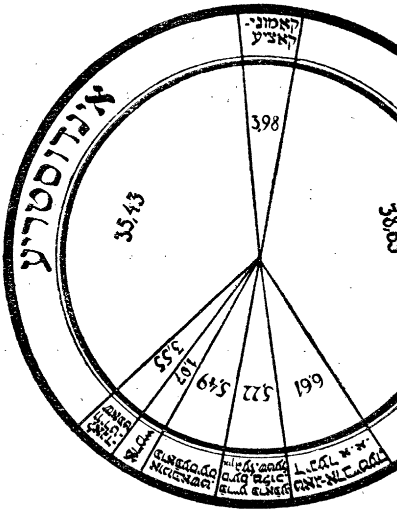

דער אַנטייל פון די יידן אין ערדאַרבעט אין רוסלאַנד איז ניט געווען גרויס. אין אָנהייב XIX יאָרהונדערט, אין די צייטן פון אַלעקסאַנדער דעם ערשטן און ניקאָלאַי דעם ערשטן, האָט די רעגירונג צוגעצויגן די יידישע באַפעלקערונג צו דער ערד־אַרבעט. זי האָט זיי באַשטימט געוויסע ערד־שטחים און זיי געגעבן פאַרשיידענע פּריווילעגיעס, דערהויפּט זיי באַפרייט פון דער שווערער 25יאָריקער מיליטער־דינסט. אדאַנק דעם איז געשאַפן געוואָרן אַ געוויסע צאָל יידישע ערד־אַרבעטער. און דאָך איז אין דער צווייטער העלפט פון XIX יאָרהונדערט די פּאָליטיק פון דער רעגירונג, וואָס איז פריער געווען גענייגט אונטערצושטיצן און פּריווילעגירן די ערד־אַרבעט צווישן יידן, מיטאַמאָל זיך שטאַרק געענדערט, און אדאַנק די אַזוי גערופענע „צייטווייליקע תקנות" פון 3 מאַי 1882 יאָר, ווי מיר האָבן עס פריער געזאָגט, איז יידן פאַרבאָטן געוואָרן צו באַזעצן זיך אין די דערפער פון תחום, קויפן ערד אָדער זי אַרענדירן און פאַרוואַלטן מיט גיטער. אדאַנק דעם דאָזיקן געזעץ האָט זיך דער ווייטערדיקער וווקס פון יידישן פּויערטום אָפּגעשטעלט.

אין סוף פון XIX יאָרהונדערט האָבן אין רוסלאַנד געלעבט ביי ערד־אַרבעט:

	נפשות
ערד־אַרבעט אין די קאָלאָניעס	51.539
מיט פאַרשיידענע צווייגן ביי לאַנדווירטשאַפט	64.563
ערד־גיטער אין אַרענדע	19.930
פעלד־אַרבעט	12.901
ס"ה . .	[1] 148.933

די לפי־ערכדיקע אויסרעכענונג פון דער צאָל פון די איינוווינער אין די קאָלאָניעס, וואָס האָבן זיך ווירקלעך פאַרנומען מיט ערד־אַרבעט אין פולן זין פון וואָרט, איז פאָלגנדיקער:

גובערניעס	צאָל פאַמיליעס	צאָל נפשות
צפון און דרום־מערבדיקע . .	2.841	17.568
כערסאָנער און יעקאַטערינאָסלאַווער	3.982	23.520
בעסאַראַביע	674	3.301
פוילן	1.430	7.150
ס"ה . .	8.927	[2] 51.539

וועגן דער צאָל נפשות, וואָס זיינען געווען באַשעפטיקט אין פאַרשיידענע צווייגן פון דער לאַנדווירטשאַפט, פאַרמאָגן מיר פאָלגנדיקע

[1] זאַמלונג פון מאַטעריאַלן וועגן דער לאַגע פון די יידן אין רוסלאַנד (פאַרלאַג יק"א, פעטערבורג, 904, ב' I, ז' 10 (רוסיש).

[2] דאָרט ז' 7.

ראטן, וואס זיינען געזאמלט געווארן דורך די קארעספאנדענטן פון דער יידישער קאלאניזאציע־געזעלשאפט (יק"א).

גערטנעריי און פרוכטצוכט	11.299
מילך־ווירטשאפט און פאכטעריי . .	7.454
טאבאק־פלאנטאציעס	1.695
וויינגערטנעריי און וויינפראדוקציע .	780
בינענצוכט	200
פארשיידענע ספעציעלע קולטורן . .	93
ס"ה . .	[1] 21.521

די אויספארשונג, וואס די דאזיקע קארעספאנדענטן האבן דורכגעפירט אין סוף פון XIX יארהונדערט, האט קלאר געמאכט דאס טרויעריקע בילד וועגן דעם שרעקלעכן מצב פון די יידישע קאלאניעס. די סיסטעם פון דער ווירטשאפט איז געווען א רויעבערישע, דאס באארבעטן די ערד א פרימיטיווע, זיי פלעגן זי באארבעטן פונקט אזוי ווי די שכנים פויערים. און ניט געקוקט, וואס דער שטח ערד פון די קאלאניעס איז געווען א באגרענעצטער, האט מען דאך זיך ניט באנוצט מיט דער קולטורעלער סיסטעם פון באארבעטן די ערד, מען האט אפילו ראציאנעל ניט אויסגענוצט דעם אופן פון אקער־פעלדער וכדומה. די אקער־פעלדער פלעגט מען אן אויפהער פארזייען. אין כערסאנער און בעסאראבער גובערניעס איז דאס באמיסטיקן די פעלדער געווען לחלוטין אומבאקאנט. און וואס מער די באפעלקערונג אין די קאלאניעס האט זיך פארמערט און דער ערד־שטח אויף יעדן נפש האט זיך פארקלענערט, אלץ ערגער איז געווארן דער עקאנאמישער מצב פון די קאלאניסטן [2].

ווי מיר האבן שוין פריער געזאגט, איז האנטווערקעריי געווען שטארק פארשפרייט צווישן די יידן. די קארעספאנדענטן פון יק"א האבן פארעגיסטרירט 500.986 יידן האנטווערקער, וואס האבן אויסגעמאכט 13,2% פון דער גאנצער יידישער באפעלקערונג [3]. אין 25 גובערניעס פון מערב־רוסלאנד האבן די האנטווערקער אויסגעמאכט לפי־ערך פון 1/10 ביז 1/5 פון דער גאנצער יידישער באפעלקערונג [4].

געוויינלעך זיינען די יידישע ווארשטאטן געווען קליינע, מיט איינעם אדער עטלעכע ארבעטער. צוזאמען מיט דעם באלעבאס פלעגן אויך ארבעטן זיינע קינדער.

1 דארט ז' 9.

2 דארט ז' 29.

3 דארט ז' 189.

4 דארט ז' 190.

דער מצב פון דעם יידישן האנטווערקער איז געווען א קלאגעדיקער, אדאנק דער גרויסער קאנקורענץ און דעם נידעריקן ניווא פון זיין טעכניק. א באלמעלאכע האט נאך ניט באוויזן גרינטלעך אויסצולערנען זיך דעם פאך, האט ער שוין אויפגעעפנט א ווארשטאט און געשטרעבט ווערן א באלעבאס.

די קאפיטאליזירונג פון דעם האנטווערק האט געבראכט דערצו, אז מען האט געמוזט פארבייטן דעם איינפאכן, פרימיטיוון אופן פון ארבעט און פארקויפן די פראדוקטן אויף א מער קאמפליצירטערן. לעבן דעם באלמעלאכע, וועלכער פלעגט ארבעטן פאר דעם קאנסומענט, האבן זיך אנגעהויבן באווייזן באלמעלאכעס, וואס פלעגן ארבעטן סחורות פאר די יארידים. אלס פועל־יוצא האט זיך אנגעהויבן באמערקן א מאסן־פראדוקציע פאר די מאגאזינען און פאר דעם ארויספיר אין די וווייטע קאנטן פון לאנד. אין אט דעם פאל איז שוין דער האנטווערקער אינגאנצן געווען אפגעריסן פון דירעקטן פארברויכער, און מערסטנטייל געארבעט מיט רווישטאפן, וואס דער אונטערנעמער פלעגט אים צושטעלן. זיין לאגע ווערט איצט אזא, אז הגם ער איז א קליין באלעבעסל, שיידט ער זיך פונדעסטוועגן שטארק ניט אפ פון דעם לוין־ארבעטער. „זיי אונטערשיידן זיך פון די אמתע פאבריק־ארבעטער בלויז דערמיט, וואס זיי קומט דורכאוים צו ארבעטן ביי א סך ערגערע היגיענישע אומשטענדן, ווי אין דער פאבריק, וואס זייער ארבעטסלוין איז א סך א קלענערער, און וואס זייערע מאטעריעלע אינטערעסן ווערן ווייניקער אפגעהיט און באשיצט דורך די עקסיסטירנדיקע געזעצן, איידער די אינטערעסן און דאס געזונט פון די פאבריק־ארבעטער" [1].

אין דער האנטווערקעריי איז אין א גרויסער מאס געווען פארשפרייט די ארבעט פון פרויען און קינדער. אין אייניקע גובערניעס האט זיך אין א גאנצער ריי פאכן באמערקט דער פאקט, אז די צאל לערניינגלעך איז געווען גרעסער פון דער צאל ארבעטער. דאס איז געווען אדאנק דעם, וואס די באדינגונגען פון דער האנטווערק־פראדוקציע אין אט די גובערניעס האבן געצווונגען די באלעבאטים ניט אזוי צו זארגן וועגן דער קוואליטעט פון די פראדוקטן, ווי וועגן זייער ביליקן פרייז. וועגן דעם אנטייל פון פרויען אין האנטווערקעריי לייענען מיר אין דעם אויבנדערמאנטן „זאמלבוך וועגן דער עקאנאמישער לאגע פון די יידן אין רוסלאנד" אט וואס: „ערשט דא ניט לאנג איז א יידישע פרוי א האנטווערקערין געווען א זעלטנהייט: די יידישע פרוי פלעגט זיך מערסטנטייל

1 דארט ז' 219.

פארנעמען מסחר, מיט שענקעריי, קרעטשמעס, איינפארן אד"גל. מלאכה ווידער האט זיך גערעכנט פאר א מחיה בזויה, וואס דערנידעריקט דעם כבוד פון א פרוי „פון פיינערן יחוס". איצט ווידער האבן זיך די באדינגונגען ראדיקאל געענדערט: וואס ווייטער וואקסט אלץ מער די פאדערונג אויף פרויען־ארבעט, און וואס ווייטער ווארפט די יידישע פרוי אוועק אירע פאראורטיילן און אונטערן דרוק פון דער נויט ווערט זי אריינגעשטויסן אין די רייען פון די פראפעסיאנעלע ארבעטערינס". אין 25 גובערניעס איז פארנאטירט געווארן 76,548 ארבעטערינס. דאס הייסט 15,3% פון דער גאנצער צאל יידישע האנטווערקער[1]. ס'רוב זיינען דאס געווען מאדיסטקעס, שניידערינס, וועשנייערינס, זאקנמאכערקעס, הענטשקעמאכערקעס, טאבאק־ארבעטערינס אאז"וו.

זייער קנאפ איז געווען די צאל יידישע ארבעטער אין די פאבריקן און זאוואדן. לויט די ידיעות פון די יק"א־קארעספאנדענטן, זיינען ביי אט דער ארבעט אינגאנצן געווען באשעפטיקט 33,933 מאן, צווישן זיי — מענער 20.081, פרויען — 6.586, קינדער — יינגלעך 2.407 און מיידלעך 2.841.

די יידן האבן דערהויפט געארבעט אין די יידישע פאבריקן. אין פוילן איז די צאל יידישע ארבעט אין די ניט־יידישע פאבריקן געווען די מינימאלסטע. „אין 311 ניט־יידישע פאבריקן מיט דאמף איז בסך־הכל געווען 353 יידישע ארבעטער, און אין 140 ניט־יידישע פאבריקן אן דאמף — 74 יידישע ארבעטער, ד"ה כמעט ווייניקער ווי איין ארבעטער אויף איין ניט־יידישער פאבריק.

די יידן געפינען גיכער א פלאץ צו ארבעטן אין די יידישע פאבריקן אן דאמף, איידער אויף די פאבריקן מיט דאמף. אזוי איז צווישן די 27.582 ארבעטער, וואס האבן געארבעט אין די יידישע פאבריקן מיט דאמף, אינגאנצן געווען 5.236 יידישע ארבעטער, ד"ה 18,9% פון דער אלגעמיינער צאל ארבעטער; אויף די יידישע פאבריקן אן דאמף איז צווישן די 15.429 ארבעטער געווען 6718 יידן ארבעטער אדער 43,7% פון דער אלגעמיינער צאל.

און איבערגייענדיק צו באזונדערע ראיאנען און פונקטן, מערקן מיר כמעט אומעטום די זעלבע ערשיינונג: אומעטום שפילן די יידן די צווייטראנגיקע ראלע אין דער פאבריק־אינדוסטריע"[2].

---

[1] דארט ו׳ 205.

[2] דארט ב׳ II, 115.

און ריידנדיק וועגן דעם פּראָפעסיאָנעלן צוזאַמענשטעל פון דער ייִדישער באַפעלקערונג, דאַרף מען נאָך אָנווייזן אויף אַ קליינער צאָל ייִדן שוואַרץ־אַרבעטער. די ייק"א־קאָרעספּאָנדענטן האָבן אין 15 גובערניעס פון תּחום און אין 10 גובערניעס פון פּוילן (אָן אָדעס, לאָדז, קיעוו, מאָ־הילעוו און קאָוונע, פון וועלכע עס זיינען קיין ידיעות ניט געווען) אָנגעציילט ניט ווייניקער פון 105.000 מאַן, ד"ה בערך 2 פּראָצ. פון דער גאַנצער ייִדישער באַפעלקערונג אין אָט די גובערניעס. דאָס זיינען געווען: פורמאַנעס, פּאַסאַזשיר־ און משא־באַלעגאָלעס, וואַסערפירער, וואַסער־טרעגער, טראַטואַר־טרייבער, האָלץ־העקער, ברוקירער, ערדגרעבער, שמאַ־טע־קלייבער, טרעגער, טאָגאַרבעטער און באַטראַקער אויף פעלדאַרבעט [1].

צום סוף מוזן מיר זיך נאָך אָפּשטעלן אויף די אַרבעטס־באַדינגונגען פון דעם ייִדישן פּראָלעטאַריאַט: אויף דעם אַרבעטסטאָג, אַרבעטס־לוין אאַז"וו. מען דאַרף באַמערקן, אַז דער מצב פון דעם ייִדישן אַרבעטער איז געווען אַ סך אָן ערגערער ווי ביי דעם רוסישן אַרבעטער. דאָרט האָט, לכל־הפּחות, עקסיסטירט אַ פאַבריק־אינספּעקציע, וועלכע פלעגט אַכטונג געבן ס'זאָלן אָפּגעהיט ווערן די תּקנות וועגן דער אַרבעט. ווי עס זאָל ניט זיין, האָבן זיי דאָך אין אַ געוויסער מאָס באַגרענעצט די עקספּלואַטאַציע. דער ייִדישער פּראָלעטאַריאַט, ווידער, וועלכער איז על־פּי רוב געווען באַ־שעפטיקט אין דער קליינער האַנטווערק־אינדוסטריע, איז געווען הפקר, און דער באַלעבאָס האָט אים געקאָנט עקספּלואַטירן, וויפיל זיין האַרץ האָט געוואָלט: ער האָט געאַרבעט אַזוי פיל, וויפיל דער באַלעבאָס האָט געוואָלט. אין האָמעל האָט, למשל, אין סוף פון די 90ער יאָרן דער אַר־בעטסטאָג געדויערט פון 8 אינדערפרי ביז 12 ביינאַכט, און דאָנערשטאָג ביז פאַרטאָג — אויף אַזאַ אופן איז דאָס געווען אַ 16—17 שעהדיקער אַרבעטסטאָג, די סטאָלאַרעס האָבן אויך געאַרבעט 17 שעה, די שוסטערס — 18 [2], בעקערס — 18 שעה [3] אאַז"וו. אין אָנהייב פון 1900 יאָרן האָבן די שוסטערס אין מינסק געאַרבעט ביז שפּעט ביינאַכט און אין סעזאָן־צייט אַ גאַנצע נאַכט, די איינבינדער — 15—16 שעה, קירזשנערס — 15 שעה, וועבערס — 14 שעה, שלאָסערס — 18 שעה, צוקערניקעס (מיידלעך) — 20 שעה און אין סעזאָן־צייט אַ גאַנצע נאַכט [4]. אין קיעוו האָבן די שניי־דערס געאַרבעט 15—18 שעה [5], אין דווינסק אין זאַקס פאַבריק —

---

1 דאָרט ב' ו, ז' 394 און די 65טע טאַבעלע אין ב' II.

2 „פּ. היסט. רעוו. אַרכיוו", נומ' 5, טייל 31, ל' 5, ב' 2, 1898 יאָר, ל' 23.

3 „פּאָסלעד. איזוועסטיאַ", נומ' 108.

4 „דער אידישער אַרבייטער" נומ' 10 און „דער מינסקער אַרבייטער" נומ' 16.

5 „פּאָסלעד. איזוועסטיאַ" נומ' 45.

15—16 שעה [1], אין זשיטאָמיר די בלעכערס — 15—16 שעה [2], אין בערדיטשעוו די שוסטערס — 16—17 שעה [3], אין פעטראָווקע די שניי־דערס — 18 שעה [4], אין ראַגאַטשאָוו די סטאָלאַרעס — 18 שעה [5], אין בערדיטשעוו האָט מען אין די וועשנייערײ־וואַרשטאַטן געאַרבעט פון גאַנץ פרי ביז האַלבער נאַכט (גאַנץ אָפט אפילו שפּעטער פון האַלבער נאַכט), און דערבײַ זיינען ניט געווען קיין הפסקות אויף איבערבייסן און מיטאָג [6]. די טאָקאַרעס, שניצערס, נייטאָרינס פון אייבער־בגדים — 17—18 שעה, בעקערס — 18—20 שעה, אין דובראָוונע די וועבער — 20 שעה [7], וועשערס 13—14 שעה אין וואַסער, אין שאָול די האַנדלס־אָנגעשטעלטע— 18—20 שעה אאז"וו.

מיר האָבן געבראַכט די דאַטן וועגן דער גרייס פון אַרבעטס־טאָג אין עטלעכע שטעט; מ'דאַרף אָבער אָנווייזן, אַז דאָס זעלביקע איז געווען אומעטום, וווּ נאָר עס האָט געאַרבעט דער יידישער אַרבעטער.

דער אַרבעטסלוין איז געווען זייער אַ נידעריקער. אין אָנפאַנג פון די 900 יאָרן האָט אַ שוסטער אין מינסק פאַרדינט ביז 6 רובל די וואָך, שלאָסערס, אין בעסערע צייטן און בעסערע אַרבעטער, 6 רובל די וואָך, נאָר אַזעלכע זיינען געווען ווייניק, אַנדערע האָבן פאַרדינט ווייניקער און ס'זיינען געווען אַזעלכע, וואָס פלעגן פאַרדינען 2 רובל, צוקערקע־אַרבעטערינס 2—3 רובל אַ חודש, אויף מאַנאַסזאָנס שטריק־פאַבריק האָבן מיידלעך באַקומען פון 60 קאָפּ. ביז 1 רובל 20 קאָפּ. אַ וואָך, יינגלעך פון 50 קאָפּ. ביז 1 רובל די וואָך, דערוואַקסענע אַרבעטער פון אַ רובל 20 קאָפּ. ביז 2 רובל 50 קאָפּ.; אַרבעטער שלאָסאַרעס — פון 3 רובל ביז 5 אַ וואָך; אײַנבינדערס — 12—14 רובל אַ חודש, וועבער, די בעסטע,— 14 רובל אַ חודש, נאָר אַזעלכע איז געווען זייער ווייניק, ס'רוב האָט פאַר־דינט 10—12 רובל אַ חודש, אייניקע האָבן זיך באַנוגנט מיט 6—7 רובל אַ חודש; אין 1895 האָט מען פאַרדינט פון 6 ביז 14 רובל אַ חודש, אין 1898 לפי־ערך — 18 רובל, אין 1900 — ביז 24

---

1 „פאָסלעד. איזוועסטיאַ" נומ' 47.

2 „ „ „ 86.

3 „ „ „ 89.

4 „ „ „ 93.

5 „ „ „ 94.

6 „ „ „ 113.

7 העגריך דאַגאַן: דער „יידישער פּראָלעטאַריאַט" (רוס׳ש), 1906, ז׳ 9.

רובל און אייניקע אפילו ביז 30 רובל [1]. אין זשיטאָמיר האָבן די בלעכערס פאַר אַ טאָג אַרבעט אויפן דאַך, אפילו אין די געפערלעכסטע חמימות, פאַרדינט ניט מער ווי אַ רובל אַ טאָג [2]. אין בערדיטשעוו האָבן דערוואַקסענע, 20—25־יעריקע האַנדלסאַנגעשטעלטע באַקומען מערסטנטייל פון 1 רובל 50 קאָפּ. ביז 2 רובל די וואָך; פּאַמיליע־מענטשן, וואָס האָבן שוין געהאַט אָפּגעאַרבעט אין געשעפט 15—20 יאָר, פלעגן באַקומען 4—5 רובל די וואָך [3]; דאָרטן פלעגט דער בעסטער אַרבעטער אין אַ וועשנייער־וואַרשטאַט פאַרדינען ניט מער ווי 4 רובל 50 קאָפּ. די וואָך, און די בעסטע אַרבעטערין ניט מער פון 8 רובל דעם חודש. ס'איז דאָ געווען איינגעפירט שטיק־ און צאָל־אַרבעט [4]. אין האָמעל האָבן די בעקער אָנשטאָט געלט באַקומען קעסט [5]. אין טשענסטאָכאָוו האָבן די אַרבעטער, וואָס האָבן געאַרבעט אין אַ פאַבריק פון שטעקלעך און געשטעלן פאַר שירעמס, פאַר אַ 11½ שעהדיקן אַרבעטסטאָג באַקומען פון 4 ביז 5 רובל די וואָך, און די אַרבעטערינס פון 1 רובל 80 קאָפּ. ביז 2 רובל 50 קאָפּ. די וואָך. אייניקע אַרבעטערינס פלייסיקע און פלינקע אפילו ביז 3 רובל די וואָך [6]; אין ביאַליסטאָק האָבן די וועבער פאַר אַ 11 שעהדיקן אַרבעטסטאָג אין בעסטן פאַל פאַרדינט 1 רובל 20 קאָפּ. און אין אויסערגעוויינלעכע פאַלן — 1 רובל 50 קאָפּ. זיי פלעגן באַקומען פאַר דעם שטיק, צו 9 קאָפּ. פאַר אַ שפּולקע, דערביי פלעגט מען אַ האַלבע קאָפּיקע אַראָפּרעכענען לטובת דעם מייסטער. שפּולערינס, וואָס יעדע איינע פלעגט אַרבעטן ביי צוויי שטולן, האָבן באַקומען צו 30 קאָפּ. אַ טאָג, אַנדערע אַרבעטערינס צו 3—4 רובל די וואָך [7]. דאָרט האָט אין יאַנקאָווסקיס טאַבאַק־פאַבריק אַ אַרבעטער באַקומען פון 1 רובל ביז 1 רובל 50 קאָפּ., אַרבעטערינס 30—40 קאָפּ. אַ טאָג [8]. אין ווילנע האָבן הענטשקעמאַכערס באַקומען 12, 10 און 8 רובל אַ חודש, אַרבעטערינס 6 רובל און ווייניקער [9]. אין דובראָוונע האָבן די וועבער פאַרדינט פון 75 קאָפּ. ביז 1 רובל

1 „דער אידישער אַרבייטער" נומ' 10 און דער „מינסקער אַרבייטער" נומ' 10.

2 „פּאָסלעד. איזוועסטיאַ" נומ' 80.

3 „ „ „ 89.

4 „ „ „ 113.

5 „ „ „ 108.

6 ד"ר ס. ר. לאַנדוי, „צווישן דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט". אָדעס, 1905, ז' 32.

7 דאָרט ז' 38—39.

8 דאָרט ז' 40.

9 „פּאָסלעד. איזוועסטיאַ" נומ' 157.

די וואָך, און פון דעם האָבן געדאַרפט לעבן פאַמיליעס פון 6—8 נפשות [1].
דער אַרבעטס־לוין האָט סיי אין פאַבריק סיי אין וואַרשטאַט לפי־ערך ניט איבערגעשטיגן די נאָרמע פון 3½ ביז 4 רובל די וואָך; אָפט זיינען די לוין־פּרייזן געווען פון 2½ ביז 3 רובל, און די נידעריקע פון 1½ ביז 2 רובל [2]. אין ווילנע האָבן די זאָקנמאַכערקעס פאַרדינט ביי אַ 8 רובל אַ חודש, אי דאָס ניט פאַררעכנט די אָפטע אַרבעטסלאָזיקייט און דריי־רובלדיקן שטייער פאַרן רעכט צו האַלטן אַ מאַשין [3], די „וואַשאַוואָניקעס״־אַרבעטער, וואָס פלעגן זיך ספּעציעל פאַרנעמען מיט אויסלאָדעווען גע־הילץ פון טייך ווילִיע אויפן ברעג און עס צונויפלייגן — האָבן אין ווילנע פאַרדינט פון 80 קאָפּ. ביז 1 רובל 20 קאָפּ. אַ טאָג. די דאָזיקע אַרבעט איז געטאָן געוואָרן ביי אויסערסט שרעקלעכע באַדינגונגען: מען האָט געמוזט 13—14 שעה אַ טאָג ביז איבער די קני שטיין אין וואַסער [4]. כּדי צו געבן אַ פולקום בילד וועגן די באַדינגונגען, אין וועלכע דעם יידישן אַרבעטער איז אויסגעקומען צו אַרבעטן, איז נייטיק צוצוגעבן, אַז ס'איז אויסגעקומען צו אַרבעטן ביי די ערגסטע אַנטיסאַניטאַרע באַדינ־גונגען. די יידישע אַרבעטער האָבן געוווינט אין אַ שרעקלעכער ענגשאַפט; אין שמוציקע דירות, אָן לופט און ליכט. שווינדזוכט און אַנדערע חולאתן האָבן דאָ געהאַט אַ ברייט פעלד און זיי שנעל געטריבן צו אויס־שטאַרבונג און אַנטאַרטונג. דער באַוווּסטער יידישער עקאָנאָמיסט יעקב לעשטשינסקי האָט זייער ריכטיק געשריבן וועגן דער לאַגע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט:

„פּאַופּעריזם — אָרעמקייט און עלנט, נויט און הונגער אין פולסטן זין פון וואָרט: שוויץ־סיסטעם — איינגעפאַלענע ברוסטן, אויסגעטריקנטע אויגן, בלייכע מאָגערע פּנימער, קראַנקע, שווינדזיכטיקע לונגען — אָט דאָס איז דאָס בילד פון דער יידישער גאַס, אָט דאָס זיינען די באַדינגונ־גען, ביי וועלכע עס קומט אויס דעם יידישן פאַבריק־פּראָלעטאַריאַט צו קעמפן פאַר די סאָציאַלע רעפאָרמען, פאַר דעם צוקונפטיקן אידעאַל... און ווער עס קאָן לויפט פון דער יידישער גאַס, ווער נאָר עס פאַרמאָגט פיזישע קראַפט און מאַטעריעלע מיטלען, פאַרלאָזט די יידישע גאַס, זוכט, וואַרפט זיך אין אַלע עקן וועלט״ [5].

---

[1] הענריך דאַגאַן, ז׳ 9.

[2] דאָרט ז׳ 9.

[3] דאָרט ז׳ 12.

[4] זאַמלבוך יק״א, ב׳ I, ז׳ 405.

[5] יעקב לעשטשינסקי, „דער אידישער אַרבעטער״, ז׳ 68.

א גאנץ בולע כאראקטעריסטיק פון די ארבעטס־באדינגונגען פון יידישן ארבעטער גיבן אויך פאלגנדיקע ווערטער, וועלכע מ. באלאבאנאוו האט ביי אן אנדער געלעגנהייט געזאגט וועגן דער לאגע פון די רוסישע פאבריק־ארבעטער.

„פון קיין שום זאך ניט באגרענעצטע ארבעטסצייט, נידעריקער אר־בעטסלוין, וואס האט קוים געקלעקט צו דערהאלטן דאס חיות, א ברייטע עקספלואטאציע פון פרויען־ און קינדער־ארבעט, פרימיטיווע טעכניק פון דער פראדוקציע, וואס האט פארוואנדלט די פאבריקן אין מאשינען אויף מאכן מענטשן פאר קאליקעס, אומענדלעכע שטראפן, די גאנצע פרא־צעדור פון אננעמען ארבעטער, וואס האט פארשקלאפט די ארבעטער, די דירות, אין וועלכע מענטשן האבן זיך געוואלגערט אזוי ווי נבלות, — אט דאס אלץ האט זיך געפילט אין בוכשטעבלעכסטן זין פון ווארט מיט מענטשן־בלוט, וואס ווערט אויסגעפאמפעט אויסגערעכנט, קאלטבלוטיק, מעשה באלעבאס, מיט א שיילאקישער אכזריות צום גורל פון אט די קרבנות פון וואמפירישן דארשט. קיין איין ליכטיק פינטעלע, אויף וועלכן דאס אויג זאל זיך קאנען אפרוען, גיט דאס דאזיקע בילד ניט. עס פארמאגט אין זיך אפילו ניט קיין סימן פון גלאנץ פון „ציוויליזאציע", קיין שפור ניט פון וועלכן ניט איז קולטורעלן צודעק, עס איז אזוי, ווי די מאמע דער קאפיטאליזם האט עס געהאט, אן שום באפוצונגען, נאך ניט אויסגעלערנט דעם שקר צו פראקלאמירן די „הארמאניע פון די אינטע־רעסן", פון סאציאלן שלום, וואס באזייטיקט אדער פארטעמפט דעם קלאסן־קאמף, און אנדערע פיינע זאכן, וואס עקסיסטירן בכלל ניט אין דער קאפיטאליסטישער נאטור. דער קאפיטאל טרעפט ניט אן אין קיין שום ווידערשטאנד, מיט וועלכן ער זאל זיך דארפן רעכענען. דער קאפי־טאל און די ארבעט שטייען איינער קעגן אנדערן, — דער קאפיטאל, צו וועמעס דינסט עס זיינען אלע קרעפטן פון דער וועלט, די ארבעט, וואס איז צוגעדריקט דורך דער עקאנאמישער אפהענגיקייט, א רעכטלאזע און א קראפטלאזע" [1].

---

1 מ. באלאבאנאוו, „געשיכטע פון ארבעטער־קלאס אין רוסלאנד", קיעוו, 1924, ט' 2, ז' 155—156.

קאַפּיטל צוויי

די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג צווישן יידן אין די 70ער יאָרן. — די קרייזלעך אין ווילנע, אין מינסק א. אַנד. שטעט. — זייער צוזאַמענשטעל און כאַראַקטער פון טעטיקייט. — פּראָיעקט פון „סאָצ.-רעוו. פאַרבאַנד". — א. ליבערמאַן. — די זשורנאַלן „האמת" און „אסיפת חכמים" — מ. נ. דראַגאָמאַנאָוו און די יידן-פּראַגע. — אַ פּרווו פון סאָציאַליסטישער פּראָפּאַגאַנדע אויף יידיש אין 1880. — אויפרוף פון דער גרופּע יידן-סאָציאַליסטן. — דער דורכפאַל פון פּראָיעקט צו שאַפן אַ „פרייע יידישע דרוקעריי". — „אַרבעטער-צייטונג".

I

דער אָנהייב פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג צווישן די יידן אין רוסלאַנד איז געווען אין די זיבעציקער יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט. דער גוואַלטיקער שטראָם פון „גיין אין פאָלק" האָט מיט זיך מיטגעצויגן די פּילבאָרע יידישע יוגנט. דער צענטער, ווו עס האָט זיך קאָנצענטרירט די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע, איז אין יענער צייט געווען די ווילנער ראַבינער-שול. ניט גאַנץ צופעליק איז זי געוואָרן די נעסט פון פאַרשפּרייטן די רעוואָלוציאָנערע אידעען: דאָרטן פלעגן זיך לערנען קינדער פון אָרעמע עלטערן, אָדער גאָר יתומים. אין דער אַטמאָספער פון דער ראַבינער-שול האָבן זיי איבערגעריסן מיט די אַלטע טראַדיציעס, זיי זיינען טיילווייז געשטאַנען אָן אַ זייט פון דער יידישער מאַסע, וואָס האָט געלעבט מיט די אַלטע, פאַרשימלטע פאַראורטיילן און מיט זיך פאָרגעשטעלט אַן אויסגעצייכנטן מאַטעריאַל פאַר דעם רעוואָלוציאָנערן פּראָפּאַגאַנדיסט: זיי האָבן שנעל און לייכט אויפגענומען די נייע אידעען.

דער ערשטער, וואָס האָט אָנגעהויבן צו פירן אַ רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע, איז געווען דער שילער פון דער ווילנער ראַבינער-שול יאַנקל-אַבאַ פינקלשטיין. צום באַדויערן, איז וועגן אָט דעם מענטשן, וואָס פאַרדינט בלי-ספק אונזער אויפמערקזאַמקייט, פאַראַן זייער ווייניק מאַטעריאַל,

ער איז געבוירן געוואָרן אין 1851 יאָר און איז געווען אַ מעשטשאַן (בירגער) פון דער שטאָט וולאַדיסלאַוואָו, סוואַלקער גובערניע*.

אין דער ראַבינער־שול האָט זיך פינקלשטיין אויסגעצייכנט מיט זיין זעלבשטענדיקן, אומאָפּהענגיקן כאַראַקטער. דער פּאַרוואַלטער האָט פון אים זייער ניט געהאַלטן און אים פאַרשאַפט פיל עגמת־נפש: ער איז געווען חוצפהדיק, פלעגט עקשנותדיק ניט קומען צו דער אינדערפריעדיקער תפילה (דאַוונען), און אָפט פלעגט ער אַליין, אָן דערלויבעניש, אוועקגיין אין שטאָט**, מען פלעגט אים אָפט באַשטראָפן. איינמאָל האָט דער קרייז־אינספּעקטאָר מיסלאַווסקי באַזוכט די שול און פאַרגעלייגט די שילער אָנשרייבן אַן אַרבעט אויף דער טעמע: „וועגן דער אויפקלער־אַרבעט פון די ראַבינערס". פינקלשטיין האָט אין זיין אַרבעט זיך באַנוצט מיט „חוצפהדיקע אויסדרוקן, אַרויסווייזנדיק זיין ניט אַכטונג צו דער קריסטלעכער און יידישער אמונה".

אין 1872 האָט ער אין ווילנער ראַבינער־שול איינגעאָרדנט אַ ביבליאָטעק פון אומלעגאַלע סאָציאַליסטישע ביכער. די ביכער פלעגט ער געבן לייענען די שילער פון דער ראַבינער־שול און אייניקע פּריוואַטע פּערזאָנען פאַר געצאָלט פון 50 קאָפּ. ביז 5 רובל, נאָר מער — אומזיסט. די ביבליאָטעק האָט ער געהאַלטן טיילווייז אין ראַבינער־שול און טיילווייז אין דער דירה פון זיין פעטער.

זיין טעטיקייט האָט ער ניט באַגרענעצט בלויז מיט דעם איינאָרדענען אַן אומלעגאַלע ביבליאָטעק, נאָר ער האָט פאַרטראַכט צו אָרגאַניזירן אַ גרויסע בילדונג־געזעלשאַפט. בשעת דער הויז־אונטערזוכונג האָט מען ביי אים געפונען דעם סטאַטוט פון דער דאָזיקער געזעלשאַפט. צום באַדויערן האָט ער זיך ניט אויפגעהיט צווישן די אַרכיוו־מאַטעריאַלן.

פינקלשטיין האָט געהאַט אַ פאַרבינדונג מיט די מאָסקווער רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך פון די זיבעציקער יאָרן. דאָס זאָגט עדות די אויספאָרשונג, וועלכע האָט פעסטגעשטעלט, אַז זיין ביבליאָטעק איז באַשטאַ־

---

* אין „ביכערוועלט" פון יאָר 1929 ברענגט פּ. קאָן אייניקע דאַטן וועגן פינקעלשטיינען.

** די ווילנער ראַבינער־שול איז געווען אַ פאַרמאַכטער לערן־אַנשטאַלט און די תלמידים האָבן אָן דערלויבעניש ניט געטאָרט אַרויסגיין פון בנין פון דער שול.

דער איבערזעצער.

נען פון ביכער, וואס זיינען אים צוגעשיקט געווארן פון מאסקווע דורך דעם סטודענט פון מאסקווער אוניווערסיטעט קלאטשקא [1].

אין 1872 איז פינקלשטיינס טעטיקייט, ווייזט אוים אדאנק א מסירה, באקאנט געווארן דעם שול־דירעקטאר. דאס מיניסטעריום פון פאלקס־בילדונג האט אים אויסגעשלאסן פון דער ראבינער־שול, אוועק־רויבנדיק ביי אים דאס רעכט זיך לערנען אין וועלכער ניט איז מיליטערישער אדער ציווילער שול. נאכדעם האט דער ווילנער גענעראל־גובערנאטאר אים ארויסגעשיקט פון ווילנער גובערניע צו זיך אהיים אין סוואלקער גובערניע, אונטער פאליציי־אויפזיכט.

נאכדעם איז פינקלשטיין אנטלאפן קיין אויסלאנד און איז א צייט געוועזן א סטודענט פון קיניגסבערגער אוניווערסיטעט. דארטן האט ער ווייטער געארבעט אין דער רעוואלוציאנערער באוועגונג און דערהויפטביים טראנספארטירן רעוואלוציאנערע ליטעראטור. ער האט א סך ארומגעוואנדערט און אלס עמיגראנט געלעבט אין זשענעוו, לאנדאן, פאריז און בערלין [2].

---

1 דער דאזיקער קלאטשקא איז געשטאנען בראש פון דעם מאסקווער אוניווער־סיטעט־קרייזל פון די „טשייקאווצעס" און איז געווען א זעלטענער רעוואלוציאנערער טוער. א. וו. אפטעקמאן שרייבט וועגן אים:

„קלאטשקא איז א מענטש אן אויסגעשולטער, אן ענערגישער, מיט זעלטענע ארגאניזאטארישע פעיקייטן, אן אומדערמידלעכער, האט זיך דירעקט פארבונדן מיט די פעטערבורגער „טשייקאווצעס"; זיי פלעגן אפטמאל קומען צו אים צו פארן קיין מאסקווע, זיי פלעגן אים צושיקן טראנספארטן מיט ביכער, זיי האבן אים אוועקגעשטעלט אין צענטער פון דער אויסלענדישער עמיגראציע, מיט וועלכער ער האט די גאנצע צייט געהאט פארבינדונגען... דאס מאסקווער קרייזל פון די „טשייקאווצעס" איז געווען די טראנזיט־סטאנציע פאר דער ארגאניזאציע פון דער פראפאגאנדע אין אלע רוסישע שטעט. אט דאס איז געווען דער צווייטער צוגאב־שטאב פון דעם רעוואלוציאנערן אוואנ־גארד פון די 70 יארן און קלאטשקא איז געווען דער פארדינטער אנפירער פון אט דעם שטאב. א פארויכטיקער, איז ער ניט איינמאל דורכגעפאלן, נאר ער פלאנטערט זיך לייכט ארויס און בלייבט אויף דער פריי און פירט ווייטער אומדערמידלעך זיין ווייטער־דיקע רעוואלוציאנערע טעטיקייט, וואס ווערט וואס ווייטער אלץ מער פארצווייגט".

אט ווי אזוי ל. א. קארנילאווא, א מיטגליד פון פעטערבורגער קרייזל פון די טשייקאווצעס, כאראקטעריזירט קלאטשקאן: „אין דער יוגנט־באוועגונג איז נאטאנסאן א פאנאטיק, און דער צווייטער נאך אים — איז קלאטשקא, און ווען עס זאלן זיין א סך אזעלכע טוער, וואלט דאס פארווירקלעכן פון אונזער הייליקער זאך אוועק ווייט". (וו. אפטעקמאן, „די מאסקווער רעוו. קרייזלעך", „רוסקאיא פראשלאיע", נומ׳ 2, ז׳ 32).

2 דעפאר. III אפטיילונג פון דער פערזענלעכער קייזערלעכער קאנצעלאריע, III עקספ. 1872, נומ׳ 147. זע ב. פרומקין, „פון דער געשיכטע פון דער רעוואלוציאנערער באוועגונג ביי יידן אין די 70ער יארן", „יעווריסקאיא סטארינא" 1911, ערשטע העפט, ז׳ 227, באמערקונג.

II

נאָכדעם ווי מען האָט ארויסגעשיקט פינקלשטיינען האָט זיך די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע צווישן די שילער פון דער ווילנער ראַבינער־שול צייטווייליק אָפּגעשטעלט, אָבער אינגיכן איז זי ווידער באַנייט געוואָרן.

איצט האָט זי געפירט א תּלמיד פון דער שול אהרון זונדעלעוויטש, נאָכדעם אַן אָנגעזעענער פאָלקספרייהייטלער (נאַראָדאָוואָליעץ).

אין 1872 האָט ער ארום זיך פאַראייניקט 15 מאַן, דערהויפּט שילער פון דער ראַבינער־שול. די איבעריקע זיינען געווען גימנאַזיסטן און רעאַליסטן, אין דעם קרייזל זיינען געווען: א. ליבערמאַן, נאָכדעם דער רעדאַקטאָר פון דעם ערשטן יידישן סאָציאַליסטישן אָרגאַן „האמת“, א. זונדעלעוויטש, לעוו סעמען, ווײַנער, יאַכעלסאָן, לייב דאַווידאָוויטש און אַנדערע. בכלל איז זיין צוזאַמענשטעל ניט געווען קיין באַשטענדיקער; איינציקע זיינען אוועק, אַנדערע, נייע, זיינען צוגעקומען: מערסטנטייל די לערניונגען, וואָס פלעגט אויף פעריען קומען צו פאָרן.

דאָס קרייזל פלעגט זיך אַלע טאָג צונויפקומען ביי א. זונדעלעוויטשן אין דירה און דאָרט לייענען און זיך פונאַנדערקלייבן אין דער אומלעגאַלער ליטעראַטור.

די ליטעראַטור פלעגן זיי באַקומען פון פּעטערבורג; אַדאַנק אננאַ מיכאַילאָוונאַ עפּשטיין האָט זיך זיי איינגעגעבן צו פאַרבינדן זיך מיט די פּעטערבורגער רעוואָלוציאָנערע טוער.

די מיטגלידער פון דעם קרייזל האָבן געטרוימט וועגן אברייטער אַרבעט צווישן די יידישע מאַסן.

„דעמאָלט האָט זיך געדוכט,—דערציילט א. זונדעלעוויטש,—אַז לייכטער פאַר אַלץ איז אַריינצודרינגען אין די אַרבעטער־מאַסן, ווען מען ווערט אַליין אַן אַרבעטער. צוליב דעם האָט מען געהאַלטן, אַז ס׳איז זייער וויכטיק אויסלערנען זיך עפּעס א מלאָכה... מיר האָבן געדונגען א יידן א שוסטער, וועלכער פלעגט אַלע טאָג קומען צו מיר אָדער צו וו. י. יאַכעלסאָנען אהיים אויף א 2—3 שעה און לערנען אונז און נאָך א 2—3 חברים שוסטעריי. דערביי האָבן מיר אַן ערפאָלג געפּרוווט פּראָפּאַגאַנדירן אונזער לערער“ [1].

דאָס קרייזל איז דורכגעפאַלן ביי פאָלגנדיקע באַדינגונגען: עמעצער האָט געמסרט דעם דירעקטאָר פון ווילנער לערער־אינסטיטוט, אַז צווישן

---

[1] ב. פרומקין, „פון דער געשיכטע פון דער רעוו. באַוועגונג צווישן יידן אין די 70ער יאָרן“, „יעווריעיסקאַיאַ סטאַרינאַ“, 1911, העפט I, ז׳ 225.

די שילער ווערט פאַרשפּרייט אומלעגאַלע ליטעראַטור. די מיטגלידער פון פּעדאַגאָגישן ראַט פון דעם ווילנער לערער־אינסטיטוט — יהושע שטיינבערג, וואָל און אַנד. — האָבן אין דער נאַכט פון 30 יוני 1875 יאָר געמאַכט אַן אונטערזוכונג ביי די שילער. זיי האָבן קאָנטראָלירט די זאַכן, איבערגעקוקט די ביכער, די העפטן, וואָס האָבן געהערט צו די שילער. דער רעזולטאַט פון דער דאָזיקער אונטערזוכונג איז געווען, אַז ביי דעם שילער פון I קלאַס צונזער האָבן זיי געפונען דאָס אומלעגאַלע ביכל: „1773—1873. צום אָנדענק פון הונדערטסטן יאָרטאָג פון פּוגאַטשאָווס אויפשטאַנד״ צווייטע אויפלאַגע, לאָנדאָן, און ביי דעם שילער פון II קלאַס נחום ראַבינאָוויטש—„אָפּטריניקע״ [1]. ביי דער 1טער אויספאָרשונג האָבן זיי ערקלערט: דער ערשטער, אַז די בראָשור וועגן פּוגאַטשאָוון האָבן זיי צופעליק געפונען אין גאַס, און דער צווייטער, אַז ער האָט דאָס בוך „אָפּטריניקע״ געקויפט אויפן מאַרק ביי אַן אומבאַקאַנטן זעלנער. ביי דער צווייטער אויספאָרשונג האָבן זיי שוין געזאָגט עפּעס אַנדערש: צונזער האָט געזאָגט, אַז דאָס ביכל, וואָס מען האָט ביי אים געפונען, האָט אים געגעבן דער געוועזענער שילער פון דער ראַבינער־שול א. זונדעלעוויטש, וועלכן ער האָט נעכטן באַגעגנט און אים געזאָגט, אַז עס האָט זיך געבילדעט אַ קרייז, אין וועלכן מען לייענט פאַרשיידענע ביכער „און מען באַהאַנדלט די גרויסע רעפאָרמען״. זונדעלעוויטש האָט פאָרגעלייגט צונזערן ווערן אַ מיטגליד פון דעם קרייז, און אים געגעבן די בראָשור וועגן דער פּוגאַטשאָווּשטינע. ראַבינאָוויטש האָט ערקלערט, אַז דאָס בוך „אָפּטריניקע״ האָט ער באַקומען פון דעם שילער פון II קלאַס וויינערן. וויינער האָט לכתחילה געטענהט, אַז עס איז אַ בילבול, נאָר נאָכדעם האָט ער זיך מודה געווען, אַז ער האָט אים ווירקלעך געגעבן דאָס דאָזיקע בוך, וועלכן ער האָט באַקומען ביי א. זונדעלעוויטשן. וויינער האָט באַלד חרטה געקראָגן, וואָס ער האָט אַרויסגעגעבן זיין פריינט און אים באַצייטנס מודיע געווען וועגן דעם. זיי האָבן ביידע באַוויזן צו אַנטלויפן.

ליבערמאַנען און יאָכעלסאָנען האָט זיך אויך איינגעגעבן אַנטרונען צו ווערן. די איבעריקע מיטגלידער פון קרייזל זיינען דער פּאָליציי געבליבן אומבאַקאַנט [2].

---

1 די ידיעה אין „ופּעריאָד״, אַז בשעת דער אונטערזוכונג האָט מען ביי די שילער פון ווילנער לערער־אינסטיטוט געפונען דעם צווייטן באַנד „ופּעריאָד״ און די „מעשה פון פיר ברידער״ — איז ניט ריכטיק.

2 רעפּאַרטאַמענט, III אָפּט. פון דער געהיימער קייזערלעכער קאַנצעלאַריע נומ׳ 144, 126 ט., 1874—1875; זע ב. פרומקין ציטאַטן וועגן יאָכעלסאָנען, „בילאָיע״, נומ׳ פון יאָר 1918, אַרטיקל „די ווייטע פאַרגאַנגענהייט״.

די אַלע, וואָס מען האָט ביי זיי געפונען אומלעגאַלע ליטעראַטור, זיינען באַשטראָפט געוואָרן: וויינער, וועלכער איז באַצייטנס אַנטלאָפן, איז הינטער די אויגן אויסגעשלאָסן געוואָרן פון דעם אינסטיטוט אָן רעכט אַריינצוטרעטן אין וועלכן ניט איז לערן־אַנשטאַלט. צונזערן האָט מען אַריינגעזעצט אין קאַרצער אויף 24 שעה און ביי אים אָפּגענומען דאָס רעכט צו פאַרלאָזן די געביידע פון דעם אינסטיטוט אויף דער גאַנצער צייט פון די זומער־פּעריען ביז דעם 1טן סעפּטעמבער, און ראַבינאָוויטשן — קאַרצער אויף גאַנצע צוויי וואָכן מיטן רעכט צו פאַרלאָזן די געביידע פון דעם אינסטיטוט בלויז אַלע שבת אויף דריי שעה, דערביי האָט ער אַלע מאָל געדאַרפט האָבן אַ באַזונדער דערלויבעניש דערויף. חוץ דעם איז דאָס אויפפירן זיך פון די ביידע שילער פאַרצייכנט געוואָרן אין שטראָף־זשורנאַלן און די באַלן זיינען פאַרקלענערט געוואָרן אויף צוויי פונקטן [1].

דאָס קרייזל האָט, לויט א. זונדעלעוויטשעס ווערטער, „דערהויפּט געהאַט די אויפגאַבן צו גיין אין פאָלק", דאָס הייסט, אַרבעטן צווישן דעם רוסישן פויערטום; וואָס שייך דער אַרבעט צווישן דעם יידישן פאָלק, האָט דאָס קרייזל זיך ניט געשטעלט קיין באַזונדערע אויפגאַבן, און ווייטער פירן די אַרבעט צווישן יידן האָט קיינער פון די מיטגלידער ניט גערעכנט. אַן אויסנאַם איז בלויז געווען איין ליבערמאַן, וועמעס אָנשווינגען האָבן, לויט זונדעלעוויטשעס ווערטער, „ניט געפונען קיין שום אָפּקלאַנג ביי קיינעם פון די דעמאָלטיקע מיטגלידער פון קרייזל". ליבערמאַנס שטאַנדפּונקט איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט געקוקט אויף דער אַרבעט צווישן יידן, ניט בלויז ווי אויף אַ מיטל צו ווערבירן קרעפטן פאַר דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער אַרמיי, נאָר אויך אַלס מיטל אויפצוהויבן דעם נאַציאָנאַלן זעלבסטבאַוווסטזיין פון דעם יידנטום, וועמעס קולטור־נאַציאָנאַלע אייגנשאַפטן ער האָט הויך אָפּגעשאַצט אַלס פּראָגרעס און פאַקטאָר אין דער אַנטוויקלונג פון דער מענטשהייט בכלל [2].

III

באַלד נאָך דעם דורכפאַל פון ליבערמאַנס און זונדעלעוויטשעס קרייזל האָט די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג צווישן די יידן ווידער אויפגעלעבט. דאָס מאָל האָט זי אָנגענומען אַ מער אָרגאַניזירטע פאָרם, זי

---

[1] דאָרטן, ענין פון III אָפּט, ידיעה פון אויפזעער פון ווילנער קרייז־קוראַטאָריום צום בילדונגס־מיניסטער פון 12 יולי 1875 יאָר, נומ' 103.

[2] ב. ברומקין, „יעור. סטאַרינאַ", ז' 228; זע יאָכעלסאָן אין אויבן־ציטירטן אַרטיקל.

האט פארכאפט א גרעסערע (לויט יענע צייטן) צאל מיטגלידער און זיך פארשפרייט אין עטלעכע שטעט.

דער וואס האט ווייטער געפירט די רעוואלוציאנערע ארבעט איז געווען ל. דאווידאוויטש, איינער פון די מיטגלידער פון ליבערמאנס און זונדעלעוויטשעס קרייזל. ס'האט זיך אים איינגעגעבן ארויסצודרייען זיך פון ארעסט. אז דער טומל, וואס איז ארויסגערופן געווארן אדאנק דעם אנטדעקן די רעוואלוציאנערע פראפאגאנדיסטישע ארבעט אין בנין פון ווילנער לערער־אינסטיטוט, האט זיך איינגעשטילט, האט דאווידאוויטש באשלאסן זי ווידער צו באנייען. עס האט זיך אים איינגעגעבן ניט נאר אוועקצושטעלן דאס קרייזל אין ווילנע, נייערט אויך צו בילדן נייע — אין יעלעץ, ארלאווער גובערניע, דווינסק, מינסק און גראדנע און זיי צו פאראייניקן אין איין ארגאניזאציע.

דאס ווילנער קרייזל איז דערהויפט באשטאנען פון די שילער פון ווילנער לערער־אינסטיטוט. צו דעם קרייזל האבן געהערט: אריה בענצעל, דוד קלאטשקא, לייב דאווידאוויטש, משה וואלפסאן, מיראן זונדעלעוויטש (אהרן זונדעלעוויטשעס א ברודער), קאפל אבראמאוויטש, אברהם רימאן, משה און ירמיהו וויינשטיין, מאיר בארעל, יאסל טריוווש, נאטע בענדין, נחום ברוידע, אסיפ און סאפיע ראוויטש, יאסל ראם, הערמאן סאיעט, אבא זאק, סאלאמאן קוויראנסקי, ישעיה וויינער, מיראן עפשטיין, הירש וויינעל, ראבינאוויטש־טשארני און אנדערע; פריילינס: גיטע קרעמער, בערטע ארנשטאם, דבורה יאסיפאוויטש, רבקה קלעמבאצקאיא און גיטל גארדאן.

אין דווינסק האבן לויט דאווידאוויטשעס אויפטראג די רעוואלוציאנערע אגיטאציע געפירט אליהו סנאפ (א גימנאזיסט) און דמיטרי פאוולאוויטש בעליאיעוו.

זייער א טשעקאווע פיגור איז געווען אט דער חשובער בירגער בעליאיעוו.

ער האט זיך ערצויגן אין נאווגאראדער גלחים־סעמינאר, דעם קורס האט ער ניט פארענדיקט. נאכדעם איז בעליאיעוו אוועק קיין פעטערבורג, ווו ער האט געוואלט אריין אין אוניווערסיטעט, אבער צוליב מאטעריעלע אומשטענדן האט ער עס ניט געטאן. א שטיק צייט איז ער געווען א פארוואלטער פון א גוט, עטליכע חדשים האט ער געארבעט אין א הוטע, אלס שווארץ־ארבעטער, א האלב יאר האט ער געלעבט אין א דארף, ווו ער איז געווען א געהילף־שרייבער פון דער גמינע, און אין יאר 1874 איז ער געקומען קיין ווילנע, ווו ער האט געארבעט אלס שרייבער אין דער פאראייניקטער פאלאטע פון ציווילן און קרימינעלן געריכט.

נאכדעם איז ער צוליב רעוואלוציאנערער פראפאגאנדע אריבערגעפארן קיין דווינסק.

כדי צו שטיין נעענטער צו די ארבעטער־מאסן האבן בעליאיעוו און סנאפ זיך געשטעלט ארבעטן אין א שלאסער־ווארשטאט. דער ווארשטאט איז געווען ניט קיין גרויסער, בסך־הכל האבן דארט געארבעט 10—12 ארבעטער.

אין מינסק האבן מיט דער פראפאגאנדע־ארבעט אנגעפירט עווענטשיק און מיכאיל ראבינאוויטש־טשארני, א געוועזענער סטודענט פון טעכנאלאגישן אינסטיטוט.

ביידע האבן געארבעט אין א שלאסער־ווארשטאט, און אין אוונט פלעגן זיי געבן לעקציעס אין אייניקע נגידישע הייזער.

לעבן זיי האט זיך ארגאניזירט ניט קיין גרוים קרייזל, צו וועלכן עס זיינען צוגעשטאנען צוויי פראפאגאנדירטע ארבעטער — די שמידן טשאפלעווסקי און מאטאסעוויטש.

זיי פלעגן זיך צונויפקומען איינמאל אין דער וואך און לייענען אומלעגאלע ליטעראטור.

אין גראדנער קרייזל זיינען געווען: אייזיק סלוצקי, קאנסטאנטין בעלסקי (א גימנאזיסט), דוד און איסאק רוטנשטיין, סאלאמאן אנדרעס, מארצעלי יאנטשעווסקי, נאגארסקי, שאנטיר און נאך.

אין יעלעץ איז דאס קרייזל באשטאנען ס'רוב פון שטודירנדיקער יוגנט פון אלעקסאנדראווער אייזנבאן־שול. עס האבן זיך אין דעם באטייליקט: וואלפסאן, עליאשבערג, ארקאדי מוד, קרעמער, יוחנן מאוושאוויטש, עדווארד זיידלער און אנדערע.

מען האט נאך געמאכט א פרווו צו ארגאניזירן א קרייזל אין ביאליסטאק. צוליב דעם איז אהין געפארן דער מיטגליד פון ווילנער קרייזל קלאטשקא, עס האט זיך אים אבער ניט איינגעגעבן עס צו ארגאניזירן.

די קרייזלעך זיינען געווען פארבונדן צווישן זיך: זיי פלעגן זיך טוישן מיט ליטעראטור, עטלעכע מאל האט זיי באזוכט דאווידאוויטש.

זיי זיינען געווען פארבונדן מיט די פעטערבורגער רעוואלוציאנערע קרייזלעך. די פארבינדונג האבן זיי געהאט דורך דעם באקאנטן פראפאגאנדיסט סטאניסלאוו בעלסקי, א סטודענט פון דער מיליטער־כירורגישער אקאדעמיע, וועלכער פלעגט זיי באזארגן מיט ליטעראטור.

פארשפרייט זיינען געווארן די בראשורן: „א מעשה וועגן א קאפיקע", „די מעשה וועגן 4 ברידער", „גאט איז גאט, און אליין זיי ניט קיין שלימזל", „די אפטריניקע", „די קלוגע מעכאניק", „דער העלדישער סאלדאט", „די גאלדענע לערע", „פוגאטשאוושטשינע", „דער הונ־

גער אין סאמארע", „די פאריזער קאמונע", „וואס טוט זיך אין דעם היים?" (פון זשורנאל „וופעריאד"), דעם זשורנאל „וופעריאד" און אנדערע.

דאס ווילנער קרייזל איז אויך געווען פארבונדן מיט דער אויסלענדישער עמיגראציע: אייניקע מיטגלידער פלעגן קארעספאנדירן מיט ליבערמאנען, געשיקט קארעספאנדענצן אין זשורנאל „וופעריאד" און באקומען פון דארטן ליטעראטור.

ליבערמאן האט זיי צוגעשיקט דעם „סטאטוט" פון „סאציאל־רעוואלוציאנערן פארבאנד צווישן יידן אין רוסלאנד", וועלכן ער האט געהאט בדעה צו גרינדן.

מען האט אנגעמערקט צו עפענען אין דווינסק א שלאסער־ווארשטאט אויף קאמוניסטישע יסודות און אין ווילנע פונקט אזא ווארשטאט פון וועש, נאר צוליב מאנגל אין געלט האט זיך דאס ניט איינגעגעבן צו פארווירקלעכן.

מערקווערדיק איז דאס, וואס, באשליסנדיק צו פירן די פראפאגאנדע צווישן די יידישע מאסן, האט דאס ווילנער קרייזל געפונען פאר נייטיק זי צו פירן אויף יידיש, ד"ה דאס, וואס דער „בונד" האט נאכדעם דורכגעפירט אין ברייטסטן מאשטאב. אמת, לויט זונדעלעוויטשעס רייד [1], האט מען וועגן דעם זיך שטארק געאמפערט נאך אין קרייזל פון 1874 יאר, נאר איצט האט מען געמאכט אייניקע פראקטישע שריט און עס אנגעהויבן אריינפירן אין לעבן. אזוי האט מען ביי וואלפסאנען בשעת אן אונטערזוכונג געפונען א כתב־יד אויף יידיש, דאס איז געווען אן איבערזעצונג פון אן אגיטאציע־בראשור. די דאזיקע איבערזעצונג האט ער געמאכט לויט דאווידאוויטשעס אויפטראג. אין דער בראשור „איז געווען באשריבן די קלאגעדיקע לאגע פון די יידן אין מערב־אייראפע, וואס האבן געקרעכצט אונטער דעם שווערן יאך פון די שטייערן, און דערביי ווערן געפרעדיקט קאמוניסטישע און דעמאקראטישע אידעען" (באריכט פון ווילנער זשאנדארם־אנפירער לאסעוו פון 12 יוני 1876 יאר, נומ' 120).

אין מערץ 1876 האט מען אין ווילנע, מינסק, דינאבורג (דווינסק), גראדנע און יעלעץ דורכגעפירט א גאנצע ריי מאסן־רעוויזיעס, וועלכע האבן אינגאנצן חרוב געמאכט די רעוואלוציאנערע קרייזלעך.

כמעט אלע ארעסטירטע האבן זיך אפגעזאגט צו געבן וועלכע ניט איז דערקלערונגען. בלויז ראם, יאנטשעווסקי און קלאטשקא האבן געגעבן גרינטלעכע ידיעות. יאסל ראם, א שרייבער פון ווילנער אינשינערן־קרייז־

---

1 ב. פרומקין, „פון דער געשיכטע פון דער רעוואלוציאנערער־באוועגונג צווישן די יידן אין די 70ער יארן", „יעווր. סטאר.", 1911, העפט I.

פאַרוואַלטונג, האָט ריידנדיק וועגן זונדעלעוויטשעס קרייזל, דערציילט, אַז ליבערמאַן האָט אים אָרגאַניזירט אין ווילנע און ער איז באַשטאַנען פון 10 מאַן, צווישן זיי איז געווען סאַנדלער (לייבע דאַווידאָוו, וועלכער איז אַנטלאָפן). סאַנדלער איז אַוועקגעפאָרן קיין מינסק מיט זיין, ראַמס, רעקאָמענדאַציע צו עווענטשיקן און דאָרטן געשאַפן אַ באַזונדער קרייזל. ראָם האָט ניט געוואָלט געהערן צו אָט דעם קרייזל, האַלטנדיק, אַז די מיטגלידער זיינען עמי־הארצים און אוממאָראַלישע, ער האָט געאַרבעט באַזונדער, און, ווערנדיק אַ סאָלדאַט, האָט ער זיך איבערצייגט, אַז די פויערים (די סאָלדאַטן) פאַרשטייען און באַנעמען אַלץ ניט ערגער פון די מיטגלידער פון קרייזל, און אַז זיי זיינען ניט צופרידן, וואָס מען האָט זיי גענומען פאַר סאָלדאַטן, און ער, ראָם, אַרבעט אין זיין סביבה אָן האַזאַרד און אָן געפאַר. מאַרצעלי יאַנטשעווסקי האָט אַרויסגעגעבן דאָס גראָדנער קרייזל און בשעת דער אויספאָרשונג דערציילט, אַז ביי סלוצקין און בעליאַיעוון געפינט זיך אומלעגאַלע ליטעראַטור. קלאַטשקאָ האָט דערציילט וועגן דער טעטיקייט פון ווילנער קרייזל און אָנגערופן אַ גאַנצע ריי מיטגלידער.

דער דורכפאַל איז געשען צוליב דעם, וואָס צוויי פּאָליציי־אַגענטן — די יידן מרדכי גלאָבוס און אברהם דיסלער — האָט זיך איינגעגעבן צו דערנעענטערן זיך מיט אייניקע מיטגלידער פון ווילנער קרייזל און אפילו ווערן מיטגלידער פון דעם קרייזל. אַדאַנק דעם האָט די פּאָליציי אויסגעצייכנט געוווּסט וועגן דעם צונויפשטעל און טעטיקייט פון דעם קרייזל.

איידער דער דורכפאַל איז געשען איז שוין ביי אייניקע געווען אַ חשד, אַז אין קרייזל איז אַריינגעדרונגען אַ פּראָוואָקאַטאָר און מען האָט אפילו אָנגענומען מיטלען אים צו דערוויייטערן. מער פון אַלץ האָט מען אין דעם חושד געווען מרדכי גלאָבוס. לויט קלאַטשקאָס ערקלערונגען האָט אים דאַווידאָוויטש געגעבן מישיאַק ער זאָל סמען גלאָבוסן, ער האָט דאָס ניט געטאָן, ווייל ער האָט דערצו ניט געהאַט קיין מוט.

דאַווידאָוויטשן — דעם אַקטיווסטן טוער פון דעם קרייזל — האָט זיך איינגעגעבן אויסמיידן דעם אַרעסט: ער איז באַצייטנס אַנטלאָפן.

די מאַכט האָט זיך צו דעם דאָזיקן ענין באַצויגן מיט רחמים, מען האָט אים דערליידיקט אויף דעם אַדמיניסטראַטיוון אופן, און די אָנטיילנעמער האָבן לפי־ערך באַקומען אַ לייכטע שטראָף.

צו דער אויספאָרשונג זיינען צוגעצויגן געוואָרן 55 מאַן. בתוכם זייער פיל, וואָס האָבן גאָר קיין שום שייכות ניט געהאַט צו דער רעוואָלוציאָנערער פּראָפּאַגאַנדע. באַקומען שטראָף האָבן: אַבראַמאָוויטש, יאַנ־

טשעוווסקי און בארעל — צו 6 חדשים טורמע, סלוצקי, אנדרעס און קאנ־סטאנטין בעלסקי — צו 2 חדשים, טריוווש, בענדין, וויינשטיין, רימאן און זונדעלעוויטש — צו 1 חודש, זיידלער, וויינער, י. וויינשטיין, קאי־ראנסקי, זאק, סאיעט, אסיפ ראוויטש, נאטעק, קרעמער, ראם, ברוידע און סאפיע ראוויטש „האט מען געמאכט אן אויסרייד דורך זייערע פארוואל־טער"; חוצדעם האט מען די אלע, וואס מען האט צוגעצויגן צו דער אויס־פארשונג, געשטעלט אונטער פאליציייִשער אויפזיכט. מיכאל ראבינא־וויטש־טשארני, וואלפסאן, בעלסקי סטאניסלאוו, ג. וואנעל זיינען פאר־שיקט געווארן: די ערשטע צוויי אין וויאטקער גובערניע און די איבעריקע אין ארכאנגעלסקער גוב.

פון זיי איז וואלפסאן אינגיכן אנטלאפן פון פארשיקונג קיין אויס־לאנד, און די איבעריקע זיינען דארט פארבליבן ביז מערץ 1881 יאר, ווען די באזונדערע בעראטונג ביי לאריס־מעליקאוון האט זיי דערלויבט זיך אומצוקערן און זיך באזעצן „אין די מקומות, וואס האבן ניט קיין באשטענדיקע יידישע באפעלקערונג".

דער דורכפאל פון די קרייזלעך האט אבער אויף לאנג ניט אפגע־שטעלט די רעוואלוציאנערע פראפאגאנדע צווישן דער יידישער באפעל־קערונג: אינגיכן האט דער פולקאווניק לאסעוו, וועלכער האט געפירט די אויספארשונג אין ווילנע, מודיע געווען אין דער 3טער אפטיילונג: „די פערזאנען, וואס זיינען באפרייט געווארן אין ווילנע, האבן זיך ווידער אנ־געהויבן צו פארזאמלען, דיספוטירן, לייענען פארבאטענע ביכער, בלייבנ־דיק ביי זייערע פריערדיקע איבערצייגונגען, נאר זיי פירן זיך אויף זייער פארזיכטיק".

אט אויף אזא אופן ווערט, לויט די אפיציעלע מאטעריאלן, געשיל־דערט די רעוואלוציאנערע פראפאגאנדע צווישן די רוסישע יידן אין די זיבעציקער יארן. איז דאס אבער ריכטיק? ס'איז זייער שווער צו ענטפערן אויף אט דער פראגע, מחמת די ידיעות, וואס האבן זיך אויפגעהיט, זיינען זייער קנאפ. מ'קאן, למשל, צווייפלען, צי די דאזיקע קרייזלעך אין גראדנע, יעלעץ און דווינסק האבן טאקע געפירט א פראפאגאנדע צווישן יידן. ווען דאס דען ניט שטימען מער מיט דער ווירקלעכקייט, ווען מיר וועלן זאגן, אז זיי זיינען פשוט געווען אלרוסישע, וועלכע זיינען אין די זיבעציקער יארן אין דער עפאכע פון „גיין אין פאלק" געווען אין אזא גרויסער צאל? גיכער פון אלץ האט די מאכט קינסטלעך פאראייניקט די אלע דורכגע־פאלענע קרייזלעך אין ווילנע, מינסק, יעלעץ, גראדנע און דווינסק און זיי מיט א כיוון פארגעשטעלט אלס איין גרויסן, צעווארפענעם איבער פאר־שיידענע שטעט „סאציאל־רעוואלוציאנערן־פארבאנד".

אלס כאראקטעריסטיק פון דער אידעאלאגיע פון די יידן־סאציאליסטן פון די 70ער יארן, איז אויסערגעוויינלעך אינטערעסאנט דער „סטאטוט פון סאציאל־רעוואלוציאנערן פארבאנד". אין אט דעם סטאטוט געפינען מיר אידעען וועגן דער נייטיקייט צו פירן די פראפאגאנדע אויף יידיש און שאפן א יידישע פארטיי (א סעקציע), וואס איז נאכדעם געווארן די נשמה פון „בונד". זייער אינטערעסאנט איז די דעטאליזירונג פון די פראגן וועגן ארגאניזאציע און קאנספיראציע. די לעצטע דערמאנט א ביסל אן נעטשאיעווס קאנספיראציע. פאר דער געשיכטע פון דעם יידישן סאציאליסטישן געדאנק איז דער דאזיקער דאקומענט אויסערגעוויינלעך אינטערעסאנט. „דער סטאטוט וועגן דער ארגאניזאציע פון דעם סאציאל־רעוואלוציאנערן פארבאנד צווישן יידן אין רוסלאנד" איז ביז איצט ניט געווען געדרוקט און ווערט דורך אונז איינגאנצן צום ערשטן מאל פארעפנטלעכט:

I. אלגעמיינע הנחות

„מיר האלטן ניט פאר מעגלעך ניט בלויז די פארבעסערונג פון דער געזעלשאפטלעכער לאגע, נאר דעם קיום גופא פון דער געזעלשאפט ביי די איצטיקע יסודות אירע פון מאנאפאל־אייגנטום און אלגעמיינער קאנקורענץ.

מיר האלטן פאר מעגלעך דאס ראטעווען די איצטיקע געזעלשאפט פון אומפארמיידלעכן אונטערגאנג נאר דורך א ראדיקאלער איבערקערעניש אין דער עקאנאמישער, פאליטישער און פאמיליען־ארדענונג, אין די אופנים פון אלגעמיינער סאלידאריטעט. דעריבער זיינען מיר — ס א צ י א ל י ס ט ן.

מיר האלטן פאר אוממעגלעך צו דערגרייכן אט די איבערקערעניש, וועלכע מיר האבן אין זינען, אויף א פרידלעכן אופן און גרייטן צו א גוואלט־איבערקערעניש — די רעוואלוציע — דעריבער זיינען מיר ס א צ י א ל י ס ט ן ר ע װ א ל ו צ י א נ ע ר ן.

מיר האפן צו דערגרייכן אונזער ציל, ערשטנס, דורך דעם, וואס מיר גרייטן זיך צו דער סאציאלער רעוואלוציע, צווייטנס, דערמיט, וואס מיר גרייטן צו די סאציאלע רעוואלוציע דורך דריי ניט טיילבארע מיטלען: פ ר א פ א ג א נ ד ע, א ג י ט א צ י ע און א ר ג א נ י ז א צ י ע.

מיר גרייטן זיך צו צו דער סאציאלער רעוואלוציע, אויסארבעטנדיק אין זיך: דאס קלארע פארשטיין פון די פאדערונגען פון סאציאליזם, סא־

לידאַריטעט מיט אונזערע ברידער־סאָציאַליסטן, גרייט זיין אויף אַלץ אין קאַמף מיט די שונאים.

אַלס סאָציאַליסטן, וואָס פאַרשטייען קלאָר די פאָדערונגען פון דעם סאָציאַליזם, רייסן מיר איבער מיט דער פאַרגאַנגענהייט, מיט אירע געוויינהייטן, מנהגים און טראַדיציעס. און נאָר יענע געוויינהייטן פון דער אַלטער וועלט קאָנען איבערגיין אין דער נייער, וועלכע זיינען ניט סותר דער אַלגעמיינער סאָלידאַריטעט און אַלגעמיינער גלייכבאַרעכטיקונג פון די מיטגלידער פון דער נייער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט. קיין שום זאַך האָט ניט די רעכט אויף עקסיסטענץ, אויב זי האָט ניט קיין ראַציאָנעלע באַרעכטיקונג. — מיר פאַרניינען איטלעכע רעליגיעזע, נאַציאָנאַלע אָדער אַנדער טראַדיציע, וועלכע קאָן נאָר זיין אַ שטער פאַר דער צווישנפעלקערישער פאַרברידערונג פון די אַרבעטער, וואָס זיינען פאַראייניקט אין קאַמף מיט זייערע עקספּלואַטאַטאָרן.

אַלס סאָציאַליסטן, וואָס פאַרשטייען קלאָר די פאָדערונגען פון דעם סאָציאַליזם, קאָנען מיר אין אונזער קאַמף באַנוצן בלויז די מיטלען, וועלכע זיינען ניט סותר די אויפגאַבן פון סאָציאַליזם און באַפלעקן ניט זיין פאָן; מיר קאָנען אָנערקענען פאַר אונזערע פאַרבינדעטע און ברידער נאָר די פערזאָנען, וועלכע זיינען באַוווסטזיניק אָדער אינסטינקטיוו דורכגעדרונגען מיט די פאָדערונגען פון סאָציאַליסטישער סאָלידאַרישקייט. קיין שום עקאָנאָמישער אָדער פאָליטישער מאָנאָפּאָל, קיין שום רודף אחרי הכבודיקע שטרעבונג צו פערזענלעכער מאַכט, קיין שום עקספּלואַטאַציע פון ברידער און פאַרבינדעטע, קיין שום שקר פאַר די ברידער און פאַרבינדעטע איז ניט דערלאָזבאַר אין די רייען פון די אויפריכטיקע סאָציאַליסטן. און נאָר כדי אונטערצוהאַלטן די באַדייטונג און מאָראַלע ווירקונג פון דער פאָן פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, וואָס איז אונז אַזוי טייער, פאַרפליכטן מיר זיך אויך אין קאַמף מיט די שונאים און בנוגע דער געזעלשאַפט, וואָס איז נאָך צו אונז אינדיפערענט צו אונז, זיך באַנוצן בלויז אין אויסערגעוויינלעכער נויט און מיט אַ באַזונדער פאָרזיכטיקייט מיט יענע מיטלען, וואָס זיינען דערלויבט אין דער צייט פון סאָציאַלער מלחמה, נאָר וואָס דאָס ניט געהעריג פאָרזיכטיקע באַנוצן זיך מיט זיי קאָן וואַרפן אַ שאָטן אויף אונזער פאָן און שאַדטן די אידעאַלע צוציִונגס־קראַפט פון אונזער זאַך.

אַלס סאָלידאַרע מיט אונזערע ברידער־סאָציאַליסטן, נעמען מיר אויף זיך די מאָראַלישע פאַרפליכטונג אָפּצוגעבן אַלע אונזערע פיזישע, גייסטיקע און מאָראַלע כחות אויף צוצוגרייטן די סאָציאַלע איבערקערעניש און זי פאַרענדיקן, און מיר האַלטן דאָס ניט פאַר אַ פאַרדינסט

פון אונזער זייט, ניט פאַר אַ רעכט אויף וועלכער ניט איז גרויסער באַ־דייטונג אין די רייען פון די אָרגאַניזירנדע רעוואָלוציאָנערן. מיר האַלטן דאָס פאַר אַ פשוטן און דירעקטן חוב פון איטלעכן פון אונז, אין נאָמען פון זיינע איבערצייגונגען אין דער אַלגעמיינער סאָלידאַרישקייט פון די סאָציאַליסטן.

אַלס גרייטע אויף אַלץ אין זייער קאַמף מיט די שונאים, דאַרפן זיך די סאָציאַליסטן לכתחילה צוגרייטן צו יעדער צופאַל און קרבן. אַרומ־גערינגלט מיט שטאַרקע שונאים און ווילנדיק, אַז אין קאַמף מוזן אַ סך אומקומען פריער, איידער דער ניצחון וועט זיין אויף זייער זייט, ווייסן די סאָציאַליסטן, אַז זייער מאַטעריעלער וווילזיין און דאָס וווילזיין פון זייערע נאָענטע מענטשן — קאָנען זיין אין אַ סכנה, קאָנען און דאַרפן געבראַכט ווערן פאַר אַ קרבן, אויב דאָס וועט נאָר פאָדערן די זאַך, אין אַז זיי האָבן זיך פאַרמשפּט אויף אָט די אַלע צופאַלן, וואָס קאָנען זיך מיט זיי טרעפן. די סאָציאַליסטן ווייסן, אַז אין פאַל ווען זיי פאַלן אַריין צו די שונאים קאָנען זיי ניט און דאַרפן ניט וואַרטן, ניט ווען קיין רחמים פון די שונאים, וועלכע זיי האָבן אַליין דערקלערט אַן אומברחמנותדיקן קריג. זיי ווייסן דאָס, און צוליב דער גרויסער געפאַר האָבן זיי ניט די מינדסטע רעכט צו דערנידעריקן זייער פּאָן, פאַרפלעקן זייער זאַך מיט מוטלאָזיקייט, אפילו ווען זיי קענען דערמיט ראַטעווען דאָס לעבן פון די סאַמע נאָענטסטע מענטשן.

נאָר דער קאָן אַריינגענומען ווערן אין די רייען פון די קעמפער פאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, ווער עס האָט אויף זיך גענומען די מאָראַלע פליכט אויסאַרבעטן אין זיך, אויף וויפל עס איז מעגלעך, דאָס אויפריכ־טיקע פאַרשטיין און דורכפירן אין לעבן די אידעען פון סאָציאַליזם, דעם הייסן געפיל און פּראַקטיק פון סאָלידאַרישקייט מיט די ברידער און אומ־דערמידלעכע ענערגיע אין קאַמף מיט די שונאים.

מיר גרייטן צו די סאָציאַלע רעוואָלוציע, ערשטנס, פירנדיק די פּראָפּאַגאַנדע פון די אידעען פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע צווישן די, וואָס זיינען אימשטאַנד אויפצונעמען אָט די אידעען. מיר גרייטן זי צו, צווייטנס, אויפרייצנדיק דעם האַס קעגן אָט די אַלע גרופּעס און אַנ־שטאַלטן, וועלכע האַלטן מיט זייער עקסיסטענץ אַליין אונטער דאָס עק־סיסטירנדיקע סאָציאַלע רשעות, און כדי אויפצורייצן אָט דעם האַס דינט אונז די אַגיטאַציע צווישן די יעניקע, וואָס ליידן אונטער דעם יאָך פון דער סאָציאַלער אומרעכט, נאָר ווייסן נאָך ניט וועגן דער נויטווענ־דיקייט צו קעמפן קעגן איר און אירע באַשיצער דורך אָנגרייפנדיקע מעשים, וואָס האָבן נאָך ניט אָנערקענט די מעגלעכקייט בייצוקומען זיי־

ערע שונאים, אויב נאר דער אלגעמיינער קאמף וועט ווערן געשטיצט דורך אלעמען. מיר גרייטן, ענדלעך, צו די סאציאלע רעוואלוציע, פארבינדנדיק מיט א קרעפטיקער צוועקמעסיקער ארגאניזאציע אלע אירע קרעפטן, וועלכע באשטייען סיי פון די פערזאנען, וואס האבן זיך אין דער פולער מאס דורכגעדרונגען מיט אירע אויפגאבן, וואס האבן אויסגעארבעט אין זיך די געהעריקע סאלידארישקייט מיט זייערע ברידער און די געהעריקע ענערגיע אין קאמף מיט די שונאים, אזוי אויך פון די יעניקע, וועלכע גרייטן זיך בהדרגה צו צו דעם, נאר זיי האבן נאך ניט פארדינט דעם פולן צוטרוי פון אויסגעארבעטע סאציאליסטן רעוואלוציאנערן, אזוי אויך, ענדלעך, פון יעניקע, וועלכע שטעלן מיט זיך, אדאנק זייער לאגע און געזעלשאפטלעכע ליידן, פאר די נאטירלעכע פארבינדעטע פון דער סאציא־לער רעוואלוציע, נאר זיי האבן ניט געקאנט אדער קאנען נאך ניט, אדאנק זייערע לעבנס־באדינגונגען, אויפנעמען די סאציאלע לערע.

דאס פאראייניקן פון די אויבנדערמאנטע דריי מיטלען פון צוגרייטן די סאציאלע רעוואלוציע האלטן מיר פאר דורכאויס נייטיק: אן פראפאגאנדע, וואס דערקלערט די פאדערונגען פון סאציאליזם, קאן אפילו א געלונגענער אויפריים ברענגען צו נייע אומגליקן און די ארגאניזאציע קאן ווערן דאס געצייג פון כבוד־זוכער; אן אגיטאציע פאר אנגרייפנ־דיקע מעשים—קאן די פראפאגאנדע קיינמאל ניט ברענגען צו פראקטישע מעשים; אן ארגאניזאציע און דערפאלגרייכער צוגרייטונג פון רע־וואלוציאנערן אויפריים איז אוממעגלעך צוועקמעסיק צו פירן די פראפא־גאנדע־ און אגיטאציע־ארבעט, ס'איז אוממעגלעך אפילו ווי עס באדארף צו זיין אפצוהיטן די פערזאן פון די סאציאלע רעוואלוציאנערן, כדי צו פארלענגערן ווי ווייט מעגלעך די צייט פון זייער טעטיקייט.

II. פראפאגאנדע און אגיטאציע

וועגן די פראקטישע אופנים ווי אזוי צו פירן די פראפאגאנדע און אגיטאציע לאזט זיך גארניט זאגן, הגם זיי זיינען אין איצטיקן מאמענט כמעט די הויפט־אויפגאבע פון דעם סאציאליסטישן טוער אין רוסלאנד. די אופנים, ווי אזוי זיי צו פירן, הענגען אינגאנצן אפ אזוי ווי פון די באדינגונגען, אין וועלכע עס געפינט זיך יעדע באזונדערע פערזאן, אזוי אויך פון די קולטורעלע באדינגונגען פון דעם באדן, ווו דעם פראפאגאנדיסט־אגיטאטאר קומט אויס צו ארבעטן. אפשאצנדיק דאס ערשטע און קאנענ־דיק גרינטלעך דאס צווייטע, קומט דעם סאציאליסט אויס צו פירן זיין ארבעט אין הסכם מיט אט די באדינגונגען, נאר אזוי, עס זאל ניט ברענגען

קיין שאָדן דער זאַך, אָן דעם מינדסטן קאָמפּראָמיס און אָפּנויג פון זיינע איבערצייגונגען צוליב דעם בלומרשטן ערפאָלג פון זיין אַגיטאַציע. ווען דער טוער וויל אויסשפּרייטן זיין טעטיקייט אויף די שיכטן פון דער געזעלשאַפט, וועלכע זיינען אים לחלוטין אומבאַקאַנט, מוז ער פריער גוט לערנען די סביבה, אין וועלכער עס וועט אים אויסקומען צו אַרבעטן; אויב ס'איז מעגלעך דאַרף ער זיך איינאייגענען אירע אייגנשאַפטן און אַריינטרעטן ווי אַן אייגענער מיטגליד פון אָט דער סביבה; און אויב דאָס איז אוממעגלעך, דאַרף ער אין אָט דער געזעלשאַפטלעכער לאַגע, אין וועלכער די אומשטענדן האָבן אים געשטעלט, זיך דערנעענטערן צו זיינע צוקונפטיקע חברים אַזוי, ער זאָל ביי זיי געפינען דעם פולן צוטרוי צו זיך, ווי צו אַ מענטשן. און נאָר דעמאָלט, ווען מען קען אין זיך דערציען דעם טאַלענט צו זיין אַן אייגענער אין דער סביבה, אין וועלכער דו רעכנסט צו אַרבעטן, קאָן מען דאָרטן אַרבעטן מיט גרויס ערפאָלג.

III. די אָרגאַניזאַציע פון די סעקציעס און פעדעראַציעס צווישן די יידן פון מערב־קאַנט

מיר האָבן בדעה צו אָרגאַניזירן צווישן די יידן פון דעם מערב־קאַנט אַ גאַנצע רייע סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערע סעקציעס, פעדערירטע, אַזוי ווי צווישן זיך, אַזוי אויך מיט ענלעכע יידישע סעקציעס אין אויסלאַנד אָדער מיט די סעקציעס פון אַנדערע נאַציאָנאַליטעטן אין רוסלאַנד און אין אויסלאַנד.

אָננעמענדיק, ווי עס איז אויבן געזאָגט, די יסודות פון דעם סאָציאַליזם אין זייער גאַנצער ברייט, לייקענען מיר מיט דעם אַליין ניט נאָר אָפּ די שנאה און די קעגנזאַצן פון די נאַציאָנאַליטעטן, נאָר אויך זייער אָפּגעזונדערטקייט גופא אין דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט. די סאָציאַליסטן פון אַלע נאַציעס און ראַסן שטעלן מיט זיך פאָר איין ברודערשאַפט. דער אונטערשייד פון די נאַציאָנאַלע און קולטורעלע באַדינגונגען מאַכט נאָר פאַרשיידנאַרטיק די סביבה, אין וועלכער עס קומט זיי אויס צו פירן זייער טעטיקייט, און אָט דער איינציקער אונטערשייד — געוויינלעך אַ צייטווייליקער, — רופט איצט אַרויס, אָפּהענגיק פון דעם אָרט און פון דער נאַציאָנאַליטעט, אַ געוויסע דיפערענציאַציע אין די אופנים פון דער טעטיקייט, און דאָס צווינגט אונז אויך אָנצורופן אונז יידישע סעקציע פון דער רוסישער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי.

איטלעכער פון אונז, אויב דאס לעבן וועט אים ברענגען אין אזא ארט, ווו דאס רוב סאציאליסטן ריידן אויף אן אנדער שפראך, און באשטייען פון אן אנדער פאלק, דארף ער זיין פארפליכטעט צו געהערן צו דער סאציאל־רעוואלוציאנערער סעקציע, וועלכע איז דארטן טעטיק, און עס דארף אים גארניט איינפאלן, זיך אויסטיילן פון איר, אלס ייד. ספעציעל פאר רוסלאנד, אויב עמעצער פון אונז וועט זיך געפינען אויסער די גרענעצן פון מערב־קאנט, דארף ער אפגעבן אלע זיינע כחות אויף צו ארבעטן צווישן די רוסן און צוזאמען מיט זיי פאר דער סאציאלער רעוואלוציע; נאר כל־זמן מיר געפינען זיך דא, איז צוליב דער נויטווענדיקייט פון פראפאגאנדע און אגיטאציע צווישן די יידן אויף זייער שפראך, ביי באזונדערע קולטורעלע באדינגונגען, האבן מיר אויך אין זינען צו געבן דעם אנהייב פון דער ארגאניזאציע פון די כחות, וואס באשטימען זיך ספעציעל אויף צו ארבעטן אין אט דער סביבה.

די יידישע סעקציע פון די רוסישע סאציאליסטן פארנעמט זיך הויפטזעכלעך (אויב ניט דורכאוים) מיט פראפאגאנדע צווישן יידן, אנ־ווענדנדיק איר טעטיקייט דערהויפט אויף די ארבעטער און דער ארעמער יוגנט. ביי א געלעגנהייט קאן מען אויך פארכאפן די שטודירנדיקע יוגנט פון די רעגיערונגס־לערנאנשטאלטן און די קליין־בורזשואזיע.

אלס איינוווינער פון באקאנטע קאנטן (ליטע, פוילן, אוקראינע, בעסאראביע, קאווקאז אד"גל) שליסן זיך די יידישע סאציאליסטן אין רוסלאנד, וועלכע האבן געבילדעט א באזונדער סעקציע, איינגאנצן אן אין די ארטיקע קרייזלעך פון די אנדערע נאציאנאליטעטן פון דעם זעלבן קאנט, כדי אינאיינעם מיט זיי צו ארבעטן אין אט די אלע פאלן, ווען עס ווערן פארויסגעזען וועלכע ניט איז סאציאליסטישע צווישנפעלקערישע צילן. אין אלע אזעלכע פאלן דארף די סעקציע פון די יידישע סאציאליסטן האבן אין זינען די אלגעמיינע ארטיקע סאציאליסטישע אינטערעסן נאר אלס רינג אין דער איינהייטלעכער אלוועלטלעכער סאציאל־רעוואלוציאנערער פארטיי. די יידישע סעקציע פארפליכטעט זיך מיטצוהעלפן מיט אלע כוחות און מיטלען אלע סעקציעס און מיטגלידער פון דער דאזיקער פארטיי, און אויך אין די אנדערע קאנטן פון רוסלאנד און פון אויסלאנד.

די סאציאליסטן־רעוואלוציאנערן, וואס וווינען אין איין קליינער שטאט, אדער אין איין ראיאן פון א גרויסער שטאט, אויב נאר זיי זיינען זיכער אין זייער הסכמה בנוגע דעם באנעמען די סאציאלע אויפגאבן, בנוגע די פליכטן פון כאלידארישקייט צווישן זיך און בנוגע דער ענערגיע אין קאמף מיט די שונאים, בילדן איין סעקציע, וועלכע שטרעבט צו פעדערירן זיך מיט ענלעכע סעקציעס, שטרעבט צו פארברייי־

טערן זיך מיט צוציען נייע מיטגלידער פון די גרופּעס, וואָס ווערן דורך אירע מיטגלידער צוגעגרייט פאַר דער סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערער זאַך, שטרעבט צוצוגרייטן די רעוואָלוציע דורך אַגיטאַציע און דורך פּערזענלעכער ווירקונג אויף די לײַדנדיקע מאַסן, וועלכע שטעלן מיט זיך פאַר די נאַטירלעכע פאַרבינדעטע פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע. ביי דער ערשטער געלעגנהייט דאַרף מען, געוויינלעך, צווישן אָט די מאַסן בילדן צוגרייטונגס-גרופּעס און פון זיי אויסבילדן סעקציעס פון דעם פאַרבאַנד.

יעדער סעקציע איז פולבאַרעכטיקט אין איר ענינים-פירונג, אין די וואַלן פון פּערזאָנען, וואָס דאַרפן מיט איר אָנפירן, זי נעמט בלויז אויף זיך די פּריוווילקע התחייבות אויסצופאָלגן די אַלגעמיינע באַשלוסן פון די פעדעראַציע-אָרגאַנען, כּל-זמן די סעקציע געפינט זיך אין איר (מיט דער רעכט אַרויסצוטרעטן פון איר, ווען זי געפינט פאַר נייטיק), אָדער פון די אָרגאַנען פון דעם גאַנצן פאַרבאַנד, אויב אַזעלכער וועט זיך שאַפן.

אַלע מיטגלידער פון דער סעקציע זיינען גלייכבאַרעכטיקט. יעדערער פון זיי איז מחויב אונטערצוּוואַרפן זיך דעם אַלגעמיינעם באַשלוס פון זיינע חברים און אויספירן זייערע דירעקטיוון, הגם ער איז אין אייניקע פּרטים ניט מסכּים מיט זיי. אויף די פאַרזאַמלונגען פון דער סעקציע ווערן די אַלע פונקציעס און אַרבעטן פונאַנדערגעטיילט צווישן די מיטגלידער, אויף וויפיל דאָס איז מעגלעך — לויט דעם פּערזענלעכן פאַרלאַנג אָדער פעיִקייטן, אָבער אין דער זעלבער צייט דאַרף דאָס געטאָן ווערן מיט דעם באַשלוס פון דער סעקציע און מיט אַלעמענס הסכּמה; דאָס דאַרף געטאָן ווערן דערפאַר, אַז אַ סך זאַלן ניט טאָן דאָס, וואָס עס קאָן טאָן איינער און עס זאָלן ניט בלייבן אַזעלכע ענינים, וואָס קיינער האָט זיי ניט גענומען. אין פאַל ווען עס איז נייטיק ווערט די אַרבעט ספּעציאַליזירט, אָבער מען דאַרף זען, אַז די מיטגלידער זאָלן אין אַ געוויסער צייט זיך קאָנען טוישן. די פונקציעס, וואָס די מיטגלידער פירן אויס אין דער סעקציע, דאַרפן אינגאַנצן זיין אומאָפּהענגיק פון דער פּראָפּאַגאַנדע- און אַגיטאַציע-טעטיקייט פון די מיטגלידער אין די צוגרייטונג-גרופּעס אָדער אויסער-האַלב פון זיי. אויף די וועכנטלעכע פאַרזאַמלונגען פון די סעקציעס גיט יעדער מיטגליד אָפּ אַ מונדלעכן באַריכט וועגן זיין טעטיקייט פאַר דער סעקציע און וועגן זיין פּראָפּאַגאַנדע- און אַגיטאַציע-אַרבעט. די מיטגלי-דער פון דער סעקציע האָבן דאָס רעכט צו וויסן אַלע פּרטים פון אָט דער טעטיקייט, פּונקט אַזוי ווי אַלע פּרטים פון דער טעטיקייט פון אַנדערע סעקציעס פון דער פּאַרטיי, וועלכע באַקומען זיך אין קרייזל, נאָר זיי נעמען אויף זיך די מאָראַלע אחריות ניט צו פרעגן ווען מען דאַרף ניט

ראָס, וואָס מען דערציילט ניט פריוויליק דעם גאנצן קרייזל. דעריבער דערציילט יעדער איינער וועגן זיין פראָפּאגאנדע־ און אגיטאציע־ארבעט נאָר די פאקטן, וועלכע ער געפינט פאַר צוועקמעסיק צו דערציילן, ער איז אָבער מחויב צו ענטפערן מיט פּרטים, אויב די סעקציע וועט דאָס פאָדערן.

די סעקציע קומט זיך צונויף אַלע וואָך אויף אויסצוהערן באַריכטן, צוצונעמען נייע מיטגלידער און כּדי זיך צונויפצורייד וועגן דער אַלגע־מיינער ארבעט. אויב ס'איז מעגלעך דאַרפן אַלע מיטגלידער פון דער סעקציע בייזיין אויף דער פאַרזאַמלונג. דעריבער דאַרף די סעקציע, מחמת געפאַר, זיין ניט קיין גרויסע [1]. אין פאַל, ווען די צאָל מיטגלידער אין דער סעקציע שטייגט אריבער די פעסטגעשטעלטע צאָל, למשל, אויף אַנדער־האַלבן מאָל, ווערט די סעקציע צעטיילט אויף צוויי. די דאָזיקע צוויי סעקציעס פעדערירן זיך, נאָר זיי פאַרזאַמלען זיך שוין באַזונדער, די פאַרבינדונגען ווערן שוין איינגעשטעלט מיט דער הילף פון דעלעגאַטן־פאַרזאַמלונגען. גלייכער איז מען זאָל ניט איינאָרדענען קיין אַלגעמיינע פאַרזאַמלונגען פון אַלע מיטגלידער פון עטלעכע פילצאָליקע סעקציעס, סיידן אין אַן אויסערגעוויינלעך וויכטיקן פאַל [2].

די סעקציע קלייבט פון זיך אויס דריי מענטשן, איינער פון זיי פירט אָן מיט דער אינערלעכער ארבעט, איז אַ קאַסירער, גיט איבער די נייטיקע ידיעות אַלע מיטגלידער פון דער סעקציע און שטעלט מיט זיך פאָר די פאַרבינדונג צווישן די מיטגלידער אין דער צייט, ווען עס קומען ניט פאָר די פאַרזאַמלונגען פון די סעקציעס. דער צווייטער איז דער דעלעגאַט, ער האָט דעם קאָנטאַקט מיט די אַנדערע סעקציעס און ער דאַרף בכלל אָנ־פירן מיט אַלע אויסערלעכע ענינים. דער דריטער פאַרבייט דעם אָדער יענעם אין פאַל ווען מען מוז און העלפט זיי, אויב ס'קלייבט זיך אָן אַ סך ארבעט. די אַלע דריי קאָנען דורך דער סעקציע פאַרביטן ווערן מיט אַנ־דערע, אויף יעדער פאַרזאַמלונג ווערן זיי פון ס'ניי באַשטעטיקט און אויף דער פאַרזאַמלונג שפּילן זיי קיין שום באַזונדערע ראָלע ניט.

דאָקומענטן דאַרפן זיין וואָס ווינציקער און זיי האַלטן ביי אַזעלכע פּערזאָנען, וואָס פאַרנעמען זיך לחלוטין ניט מיט פּראָפּאגאנדע. די אַד־רעסן איז גלייכער צו געדענקען אויסווייניק.

די סעקציע סטאַרעט זיך ווי ווייט מעגלעך צו העלפן שאַפן ענלעכע סעקציעס אויך אין אַנדערע שטעט, ווו עס וווינען יידן, און פאַרבינדט

---

[1] גלייכער איז אַ „צאָל", צוליב געוויסע טעמים.

[2] וועגן דעם זע ביים סוף.

זיך מיט די סעקציעס פון אנדערע נאציאנאליטעטן. א מיטגליד פון א סעקציע פון אן אנדער נאציאנאליטעט, וועלכער געפינט זיך צייטווייליק אין אזא שטאט, וווּ עס געפינט זיך א יידישע סעקציע, איז יורידיש א מיטגליד פון אט דער סעקציע און באטייליקט זיך אין איר טעטיקייט, אויב נאר ער איז באקאנט מיט דער שפראך און מיט די ארטיקע פארהעלטענישן. ביים ארגאניזירן אזעלכע סעקציעס אין פארשיידענע נאענטע קאנטן (פון מערב־קאנט, פוילן, צענטראל־רוסלאנד, דייטשלאנד, עסטרייך), דארפן זיי שטרעבן צו שאפן א פעדעראציע, כדי זיי זאלן קאנען ארבעטן ווי ווייט מעגלעך אין קאנטאקט און הארמאניש.

די פעדערירטע סעקציעס פון איין שטאט אדער פון איין פאוויאט קלייבן פון זיך אויס עטלעכע מענטשן, וועלכע שטעלן מיט זיך פאר דעם „קאמיטעט פון נאכשפירן די געהיים־אגענטן און די אדמיניסטראציע", כדי קעגנווירקן די מיטלען, וואס די רעגירונג נעמטן אן וכדומה. די צייט, וואס מען איז א מיטגליד פון אט דעם קאמיטעט, טאר מען זיך מיט פראפאגאנדע נ י ט פ א ר נ ע מ ע ן.

לייקענענדיק אין פריוואט־אייגנטום, מוזן די סאציאליסטן קודם־כל זיך אפזאגן פון זייער פערזענלעכן אייגנטום און דאס איבערגעבן אין רשות פון זייער קרייזל, כדי מיט די מיטלען צו פירן ווען מען דארף די סאציאל־רעוואלוציאנערע ארבעט. פון צאלונגען אין דער אלגעמיינער קאסע טארן זיך ניט אפזאגן אפילו די סאציאליסטן, וואס האבן קוים אויף חיונה. דעריבער מוזן אין יעדער סעקציע ווערן איינגעפירט באשטענדיקע אפצאלונגען, זאל זיין אפילו די מינימאלסטע. דער גרעסטער טייל פון דער אלעמיינער קאסע (למשל 75%) ווערט אויסגעגעבן אויף די הצטרכותן פון דער סעקציע גופא, און די קלענערע גייט לטובת דער סאציאל־רעוואלוציאנערער פארטיי. די ביטראגן קאנען זיין גלייכע פאר אלע מיטגליער פון דער סעקציע אדער קרייזל.

די פעדעראציע פון די סעקציעס, וואס געפינען זיך נאענט איינע פון דער אנדערער, קלייבן אינאיינעם אויס א פערזאן, ווי ווייט מעגלעך אזא, וואס איז אויסער געפאר, דורך וועלכער די פעדעראציע שטעלט איין אירע פארבינדונגען מיט די אנדערע פעדעראציעס פון ווייטערע מקומות און מיט דעם אויסלענדישן צענטער.

די פעדעראציע ארדנט איין אין באשטימטע צייטן (למשל, איין מאל אין יאר) אדער ווען מען מוז אלגעמיינע פארזאמלונגען פון די דעלעגאטן פון פארשיידענע כעקציעס און, אויב זי געפינט פאר נייטיק, אויך דאס באשטענדיקע בייזיין פון דעם פעדעראטיוון ראט פון דריי מיטגלי־

דער, וואָס ווערן אויסגעקליבן אויף דער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג צוליב דער באַקוועמלעכסטער פאַרבינדונג פון די סעקציעס צווישן זיך.

כדי צו פאַרברייטערן די אָרגאַניזאַציע פירט יעדער מיטגליד, ווי ווייט מעגלעך, אַ פּראָפּאַגאַנדע צווישן די פּערזאָנען, וואָס זיינען צוטריט־לעך און מער גענייגט אויפצונעמען די סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערע אידעען. אויף אַזאַ אופן שאַפט ער צוגרייטונג־גרופּעס פון פּערזאָנען, וועלכע קאָנען נאָר אים אַליין, אַלס פאָרשטייער פון דער פּאַרטיי, פאַרבינדן זיך מיט איר דורך אים, פירן דורך די פּראָפּאַגאַנדע־אַרבעט, וואָס ער לייגט זיי פאָר, זיי זאַמלען געלט, גיבן איבער ביכער, און דער עיקר, זיי גרייטן זיך צו דורך דעם, וואָס זיי לערנען דאָס פאָלק און די סאָציאַליסטישע ליטעראַטור, ווי אויך אַ מלאָכה, אויב דאָס איז מעגלעך, און באַקענען זיך מיט דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט; צוליב פאָרזיכטיקייט און כדי די סאָציאַליסטישע טוער זאָלן ניט זיין אין קיין געפאַר, איז צומאָל גלייכער, אַז קיינער פון די פּערזאָנען פון די צוגריי־טונגס־גרופּעס זאָלן ניט וויסן, אַז אין דעם אָרט געפינט זיך אַ סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערע סעקציע.

דער פּראָפּאַגאַנדיסט האָט דאָס רעכט, לויט זיין איינזען, צו פירן זיין פּראָפּאַגאַנדע צווישן באַזונדערע מענטשן אַזוי, אַז איינער זאָל ניט וויסן פון דעם אַנדערן, אָדער זיי צעטיילן אין באַזונדערע קליינע גרופּעס, אָדער גאָר זיי פאַראייניקן אין איין קרייזל, אין וועלכן זיי זאָלן קאָנען העלפן איינער דעם אַנדערן אין זייער אַנטוויקלונג.

ווען עס איז מעגלעך ווערן די מיטגלידער פון די גרופּעס פאָרגע־לייגט פאַר מיטגלידער פון די סעקציעס. דער, וואָס לייגט פאָר, איז מודיע די חברים אין דער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג פון דער סעקציע אַלע פּרטים וועגן דער פּערזאָן, וועלכע ער לייגט פאָר; דאָס באַשטעטיקן ווערט אָפּגעלייגט ביז דער צווייטער פאַרזאַמלונג, כדי צו געבן די מעגלעכקייט די איבעריקע חברים צונויפנעמען ידיעות וועגן דער רעקאָמענדירטער פּערזאָן. די רעקאָמענדירטע פּערזאָן ווערט אָנגענומען אין דער סעקציע בלויז ביי אַ איינשטימיקן באַשלוס פון דער סעקציע, און דעמאָלט ווערט ער אַ גלייכבאַרעכטיקטער מיט אַלע איבעריקע חברים.

אויסער דער טעטיקייט אין די סעקציעס און אין די צוגרייטונגס־גרופּעס, דאַרפן די מיטגלידער פון דער פּאַרטיי ווי ווייט מעגלעך זיך באַ־מיען צו שליסן באַקאַנטשאַפט מיט דער אַרבעטער־באַפעלקערונג, געווינען דעם פולן צוטרוי צו זיך אַפילו ביי די מענטשן, וועלכע מען האַלט. אַז עס איז נאָך אוממעגלעך אָנהייבן צו פירן צווישן זיי אַ סאָציאַליסטישע פּראָ־פּאַגאַנדע, און מען אַגיטירט זיי ביי יעדער געלעגנהייט, כדי אין יעדער

מינוט, אין פאַל פון אויסברוך, זאָל מען קענען אויסשטעלן ניט בלויז אויף די מיטגלידער פון די סעקציעס און צוגרייטונגס־גרופּעס, נאָר אויך אויף אַ מער אָדער ווייניקער באַדייטנדיקן קאָנטינגענט מענטשן, וועלכע וואָלטן צוגעשטאַנען צו דער רעוואָלוציע אַדאַנק דער אַלגעמיינער אויפגעבראַכטקייט אויף דער עקסיסטירנדיקער אָרדענונג אָדער אַדאַנק די פּערזענלעכע באַציִונגען מיט די מיטגלידער פון די סעקציעס.

די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנער) האָפן, אַז עס וועט זיי קיינמאָל ניט אויסקומען צו משפּטן זייערע חברים פאַר אַ פאַרברעך קעגן דער פּאַרטיי. איטלעכער, וואָס פילט, אַז זיין ענערגיע אין קאַמף ווערט אָפּגעשוואַכט, אַז ער איז ניט בכוח גובר זיין דעם נסיון איבערצורייסן מיט די אַלטע טראַדיציעס אָדער מיט דעם בורזשואַזן לעבן, האָט דאָס רעכט צו פאַרלאָזן די רייען פון די קעמפער פאַר דער נייער וועלט און פאַרבינדן זיין גורל מיט דעם גורל פון דער אַלטער וועלט. ביי די ערשטע שריט פון אַנטוויקלונג קאָן די סעקציע אויך מיט אַ פּשוטן איינשטימיקן באַשלוס אויסשליסן פון אירע רייען אַ מיטגליד, וועלכער איז ביי אַלע זיינע מעלות אַזאַ, וואָס מ׳קאָן ניט זיין זיכער מיט אים, אָדער וואָס איז צופיל נייגעריק, הגם ער האָט געגעבן זיינע מאָראַלע התחייבותן. ס׳איז אָבער גאַנץ פאַרשטענדלעך, אַז די פּערזאָנען, וואָס ווייסן פיל און פאַרלאָזן די רייען פון דער געהיימער אָרגאַניזאַציע, אַז אויף אָט די פּערזאָנען דאַרף מען האָבן אַן אויג. די פּערזאָנען ווידער, וואָס טרעטן צייטווייליק אַריין אין דער אָרגאַניזאַציע מחמת נייגער אָדער גאָר מחמת בייזע כוונות, ווי אויך די פּערזאָנען, וועלכע האָבן באַשלאָסן זי צו פאַרראַטן, שטעלן זיך אַליין אַוועק אין די רייען פון דעם פאַרבאַנדס שונאים, און די געהיימע אָרגאַניזאַציע וועט זיך באַציען צו זיי אומברחמנותדיק. זיי מוזן ווערן אומשעדלעך. אין אַזעלכע עקסטרע פאַלן רופט מען צונויף אַ פאַרזאַמלונג פון די דעלעגאַטן פון די פאַרעריטע סעקציעס און מען קלייבט, למשל, אויס זעקס מענטשן אויף צו באַשטימען און אויספירן דעם פּסק־דין. זייערע נעמען באַלאָטירן זיך אין אַלע סעקציעס; דאָס באַשטימען און אויספירן פון דעם איינשטימיק אָנגענומענעם פּסק־דין ווערט איבערגעגעבן די יעניקע דריי מיטגלידער, וועלכע האָבן באַקומען די גרעסטע צאָל שטימען. אויב די 6 אויסגעווייילטע מיטגלידער קאָנען ניט קומען צו אַן איינשטימיקן באַשלוס, ווערט דער ענין געלאָזט אָן פאָלגן. אין פאַל פון אויסערגעוויינלעכער און באַלדיקער געפאַר, וואָס דראָט דער געזעלשאַפט, נעמט דער מיטגליד אירער צו זיך נאָך דריי חברים, באַסאַנט זיי מיט דעם גאַנצן ענין און וואָס ער דענקט צו טאָן. ווען זיי קומען אַלע דריי צו אַן איינשטימיקן באַשלוס, קאָן דער איניציאַטאָר דורכ־

פירן זיין באשלוס און נאכדעם גיט ער זיך און זיינע 3 ראטגעבער איבער דעם משפט פון דער דעלעגאטן־פארזאמלונג. אויב זיי געפינען, אז דער ארויסטריט איז געווען שעדלעך פאר דער אלגעמיינער זאך, רופט מען צונויף אן עקסטרע אלגעמיינע פארזאמלונג פון די מיטגלידער, און אויב די פארזאמלונג וועט מיט ⅔ שטימען פאראורטיילן דעם ארויסטריט, וועלכן דער איניציאטאר מיט זיינע חברים האבן אונטערגענומען אויף זייער אייגענער אחריות, און געפינט ניט קיין שום מילדערנדיקע טעמים פאר אט דער טאט, ווערן זיי דורך דעם אליין אויסגעשלאסן פון דעם פארבאנד.

טבת תרל״ח (יאנואר 1876)[1].

יידישע סאציאליסטן".

יאנואר, 1876.

IV

דאווידאוויטש, איינער פון די אקטיווסטע אנטיילנעמער אין דער רעוואלוציאנערער פראפאגאנדע צווישן די יידן אין די 70ער יארן, האט נאכדעם איבערגעלעבט א שרעקלעכע גייסטיקע טראגעדיע. דער יידישער שרייבער מרדכי כהן, וועלכער האט אים אין יענע צייטן גוט געקענט, דערציילט וועגן אים אט וואס:

„אנטלויפנדיק באצייטנס און אויסמיידנדיק דעם ארעסט, איז דאוויד־דאוויטש אין 1876 פרייוויליק אריינגעטראטן אין טשערניאיעווס אפטיילונג. נאכדעם ווי דער סערביש־טערקישער קריג האט זיך פארענדיקט, האט ער זיך באזעצט אין קיעוו, ווו ער האט זיך באטייליקט אין די רעוואלוציאנערע קרייזלעך. זייער אינטערעסאנט איז זיין אנטייל אין דעם באפרייען א פאליטישן ארעסטירטן פון דער טשיגירינער טורמע. דאוויד־דאוויטש האט צוליב דעם אויסגעקליבן זייער א פארדרייטן וועג. ער איז געפארן קיין טשיגירין (קיעווער גובערניע) און איז אוועק צו דעם סטאראסטע זיך נאכפרעגן, ווער פון די יידישע יונגעלייט האט זיך ניט גע־שטעלט צו דעם לעצטן פריזיוו. עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז ניט גע־שטעלט האט זיך איינער א קיבריק. דאווידאוויטש טראכט ניט לאנג און גייט אוועק צו דער מיליטער־קאנטראלע, זאגט, אז ער איז קיבריק און

---

1 דער אריגינאל איז געשריבן אויף רוסיש. מיר האבן זיך באנוצט מיט אן עקזעמפלאר, וואס עס האט אונז פריינטלעך געגעבן דער באוואוסטער יידישער שרייבער מ. ווינטשעווסקי (אמעריקע). אונטערגעשטראכן אין אריגינאל.

בעט מ'זאָל אים אונטערזוכן. מ'נעמט אים צו פּאָר אַ סאָלדאַט און, היות די רעקרוטן זיינען שוין אַלע געווען פונאַנדערגעשיקט, האָט מען אים, קיבריק־דאַווידאָוויטשן, איבערגעלאָזן אין אָרטיקן באַטאַליאָן. דער געני־טער אַגיטאַטאָר האָט באַלד זיך געשאַפן צווישן די סאָלדאַטן אַ קרייז חברים, און ווען מען האָט אים באַשטימט אין קאַראַול אין דער טורמע, האָט מען דעם „ענין" דערליידיקט. מען האָט אונטערגעצונדן אין הויף פון דער טורמע אַ הילצערנע קאַמער און בשעת דער פּאַניק איז דער פּאָליטיש אַרעסטירטער אַנטלאָפן.

דאָך איז קיבריק־דאַווידאָוויטש נאָך דער באַפרייונג פון דעם אַרעס־טירטן ווייטער געבליבן אין מיליטער. ער איז איבערגעפירט געוואָרן, אויב איך האָב קיין טעות ניט, קיין קאַזאַן, ווו מען האָט אים באַשטימט אין אַ מיליטערישער פעלדשער־שול, ער האָט געענדיקט דאָס מיליטער־דינסט אַלס מיליטערישער פעלדשער" [1].

אין אָנהייב פון די 80ער יאָרן האָט זיך דאַווידאָוויטש, אונטערן איינדרוק פון די פּאָגראָמען, אינגאַנצן אַנטוישט אין דער רעוואָלוציאָנע־רער אַרבעט. „ער איז אינגאַנצן אַוועק אין אַן אַנדער וועג, ער איז געוואָרן אַ יידישער נאַציאָנאַליסט און האָט באַשלאָסן זיך אָפּצוגעבן דער נאַציאָ־נאַלער אויפקלער־אַרבעט צווישן דער יידישער יוגנט. אין יענע יאָרן פלעגט אים שרעקלעך פּייניקן אַלץ, וואָס האָט אים דערמאָנט וועגן זיינע יוגנט־יאָרן... ער האָט ניט געאַכט אין זיך דעם געוועזענעם רעוואָלוציאָנער. זיין אידעאַל איז געוואָרן דער טרוים וועגן גייסטיקן ווידערגעבורט פון דעם יידישן פאָלק. און ער האָט זיך אינגאַנצן אומגעקערט צו דער ליטעראַטור און נאַציאָנאַלער שפּראַך" [2].

דאַווידאָוויטש האָט איבערגעזעצט אויף העברעיִש ספּענסערס „וועגן ערציִונג", און אָפּגעדרוקט אַ גאַנצע ריי קאָרעספּאָנדענצן אין „רוסקי יעווריי", „וואָסכאָד" און אין אַנדערע יידישע זשורנאַלן און בלעטער. לויט זיין איניציאַטיוו האָבן זיך געשאַפן אַ גאַנצע ריי קרייזלעך, וועלכע האָבן געשטרעבט צו פאַרשפּרייטן די העברעיִשע שפּראַך. געשטאָרבן איז דאַווידאָוויטש אין אָדעס אין 1898 יאָר.

---

1 „יעוור. סטאַרינאַ", 1911, העפט III, ז' 410.

2 דאָרט.

V

איינער פון די פּיאָנערן פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג צווישן ידן אין רוסלאַנד איז געווען אהרון ליבערמאַן 1. אויבן האָבן מיר אָנגעוויזן, אַז ער איז געווען אַ מיטגליד פון ווילנער קרייזל. אין היפוך צו זיינע חברים פון דעם קרייזל, האָט ליבערמאַן אַריינגעטראָגן די אידעע וועגן דער נויטווענדיקייט צו אַרבעטן צווישן דער יידישער באַפעלקערונג. זייענדיק נאָכדעם אין אויסלאַנד, האָט ער געמאַכט אַ פּרווו צו פאַרווירקלעכן אָט די אידעע זיינע אין אַ ברייטער מאָס. אין 1876 האָט ליבערמאַן אָרגאַניזירט די יידישע אַרבעטער אין לאָנדאָן אין אַ „געזעלשאַפט פון יידישע סאָציאַליסטן" (Hebrew socialist Union). די געזעלשאַפט האָט איינגעאָרדנט עטלעכע גרויסע מיטינגען, לעקציעס, שמועסן און אַ פּראָפּעגאַנדע פאַריין. קיין גרויסן ערפאָלג האָט די געזעלשאַפט צווישן די עמיגראַנטן נית געהאַט און אין אַ יאָר אַרום איז זי זיך אינגאַנצן צעפאַלן. מיט אַ קורצער צייט פאַר דעם איז ליבערמאַן, אַדאַנק די אינטריגעס און מיינונגס־פאַרשיידנקייטן, וואָס זיינען אַנטשטאַנען צווישן אים און די איבעריקע אָנפירער פון דער „געזעלשאַפט", אַרויסגעטראָטן פון איר און איז אַוועקגעפאָרן פון לאָנדאָן קיין ווין.

זייער אַן אינטערעסאַנטע כאַראַקטעריסטיק ליבערמאַנס געפינען מיר אין די זכרונות פון וו. טשערקעזאָוו: „ליבערמאַנען, — שרייבט ער, — האָב איך באַגעגנט אין לאָנדאָן אין 1876 יאָר אין דער רעדאַקציע פון „וופּעריאָד". די רעדאַקציע, די מיטאַרבעטער און די זעצער האָבן געוווינט אין איין הויז, אין אַ חברשער אַלגעמיינער דירה. אַ חוץ לאַווראָוון זיינען מיר אַלע געווען יונג, פול מיט רעוואָלוציאָנערן אידעאַליזם; אונזער התלהבות האָט גאָר קיין גרענעץ נית געהאַט... ליבערמאַן איז צווישן אונז געווען דער סאַמע התלהבותדיקער. ער פלעגט נית האַלטן קיין פּלאַמיקע רעדעס, ער פלעגט אויך נית פירן קיין היציקע, פאַרכאַפּנדיקע דעבאַטן... דערצו איז ער געווען צו שעמעוודיק, עניוותדיק און קינדעריש איינפאַך. זיין גאַנץ וועזן איז אָבער געווען פאַרכאַפּט פון איין געדאַנק, פון איין

1 אהרון ליבערמאַן איז געבוירן געוואָרן אין שטעטל לונע (גראָדנער גוב'), אַ דערציונג האָט ער באַקומען אַ טראַדיציאָנעלע. די קינדער־יאָרן האָט ער פאַרבראַכט צווישן פאַנאַטישע חסידים און זיך געפונען אונטער דער השפעה פון זיין זיידן אַ מקובל. שפּעטער האָט ער געלערנט אין אַ ישיבה, אין ווילנער ראַבינער־שול, און עטלעכע יאָר געווען אַ סטודענט פון פּעטערבורגער טעכנאָלאָגישן אינסטיטוט, ער האָט אים אָבער נית געענדיקט צוליב זיין שווערער מאַטעריעלער לאַגע. לעבנדיק אין אויסלאַנד, האָט ער זיך דערנענטערט מיט דער רעדאַקציע „וופּעריאָד", דערהויפּט מיט לאַווראָוון. אין 1880 יאָר איז ער באַגאַנגען זעלבסטמאָרד אין ניו־יאָרק אויפן ראָמאַנטישן באָדן.

שטרעבונג. דער געדאַנק איז געווען — די ברידערלעכקייט און די סאָלי־דאַרישקייט פון די פעלקער אויף דעם באָדן פון סאָציאַלער גערעכטיקייט; זיין שטרעבונג איז געווען צו פירן די פּראָפּאַגאַנדע פון אַט די אידעען צווישן דעם יידישן פאָלק אויף זיין אייגענער שפּראַך... אין 1876 יאָר, בשעת ליבער־מאַן האָט צום ערשטן מאָל געגומען ריידן וועגן דעם, האָבן אפילו זיינע יידישע חברים סאָציאַליסטן געהאַלטן, אַז אויב דאָס איז ניט קיין שעד־לעכער נאַציאָנאַליזם, איז עס אַלנפאַלס איבעריק און אַרויסגעוואָרפן אָנ־צוהייבן צו פּרעדיקן דעם סאָציאַליזם אויף דער יידישער שפּראַך. זייער פיל פון די בעסטע יידישע סאָציאַליסטן, וועלכע האָבן אָן מורא געאַרבעט אין דער אַלרוסישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, האָבן אָפּגעפרעגט ליי־בערמאַנס מיינונג. איז וואָס זשע איז דער חידוש, וואָס די רוסישע חברים האָבן געקוקט אויף זיינע פּרוּוון מיט אַ גוטהאַרציקן הומאָר, האַלטנדיק, אַז די גאַנצע זאַך איז ווערט אַן אויסגעבלאָזן איי. אמת, די רוסישע חברים האָבן פּרינציפּיעל גאָרנישט געהאַט דאַקעגן, און א. א. לינעוו איז גרייט געווען צו העלפן ליבערמאַנען דרוקן זיין אויפרוף און פּראָגראַם, און דאָך האָט ער וועגן ליבערמאַנס יידישן זשורנאַל, וועגן זיין פּראָפּאַגאַנדע פון סאָציאַליזם צווישן יידן שטענדיק גערעדט מיט אַ גוטהאַרציק שמייכעלע. אפילו פּ. ל. לאַווראָוו מיט זיין אַלץ באַנעמענדיקן מוח האָט ניט פאַרויס־געזען די רעזולטאַטן, וואָס ליבערמאַנס התחלות וועלן ברענגען" [1].

אין חודש מאַי 1877 האָט ליבערמאַן אַרויסגעלאָזט אין ווין דעם ערשטן נומער פון דעם יידיש־סאָציאַליסטישן זשורנאַל „האמת":

„...ניט די נאַציאָנאַלע ליבע, — ווערט געזאָגט אין דעם פּראָס־פּעקט, — האָט אונז באַוויגן אַרויסצוגעבן אָט דעם זשורנאַל. מיר קאָנען אונזער פאָלק ניט שטעלן העכער פון אַן אַנדערן. מען טאָר ניט האַלטן פון איין פאָלק מער, ווי פון אַן אַנדערן, פּונקט ווי איין מענטש טאָר דאָס ניט טאָן בנוגע דעם אַנדערן. און נאָר די אַלמענטשלעכע ליבע, די ליבע צו די קינדער פון אונזער פאָלק, ווי צו מענטשן, ווי אויך זייערע אומענד־לעכע ליידן — צווינגט אונז צו זאָגן זיי אויף זייער שפּראַך דעם „אמת". וואָרעם אויב ניט מיר פאַר זיי, מיר, וואָס קענען זייער לעבן און זייערע ליידן — טאָ ווער זשע?" [2].

בסך־הכּל האָבן דערשיינט דריי נומערן פון דעם „האמת"; אין זיי זיינען געווען אָפּגעדרוקט די אַרטיקלען: „דער קאַמף פאַר דער עקסיס־

---

[1] ב. פּרומקין, „פון דער געשיכטע פון רעוו. באַוועגונגען צווישן יידן אין די 70ער יאָרן", „יעוור. סטאַרינאַ" 1911, העפט II, ז' 235-236.

[2] ציטירט לויט ס. ל. ציגבערגס אַרטיקל „די ערשטע סאָציאַליסטישע אָרגאַנען אין דער יידישער ליטעראַטור", „פּערעזשיטאָיע", ב' I, ז' 243—244.

טענץ און זיין באציונג צו דער געזעלשאפט", „יאקאבים ביאגראפיע", „די סאציאלע לאגע פון די יידן אין אונגארן", „די אנטוויקלונג פון דער געזעלשאפט אין מיטלאלטער", „די יידן אין ענגלאנד", „מאקקיאוועללים סיסטעם", לידער אויף סאציאלע טעמעס, רעצענזיעס, א סאציאלער ראָמאן אאז"וו. דער זשורנאל האט ניט פארעפנטלעכט קיין באשטימטע פאָליטישע פראגראם, און האט בלויז גערעדט וועגן דער עקאנאמישער ניט גלייכקייט, וועגן דער צוקונפטיקער סאציאלער גערעכטיקייט, ברידערלעכקייט פון די פעלקער וכדומה.

נאך דעם דריטן נומער האט זיך דער „האמת" אפגעשטעלט, ווייל די רוסישע צענזור האט אים פארבאטן אריינצופירן קיין רוסלאנד. באלד נאכדעם איז ליבערמאן ארעסטירט געווארן דורך דער עסטרייכישער מאכט, ווערנדיק באשולדיקט אין באציונגען מיט אויסלענדישע רעוואָלוציאָנערן און אין אנטי־מלוכהשער פראפאגאנדע [1].

נאכדעם, ווי דער „האמת" האט זיך אפגעשטעלט, האבן מ. ווינטשעווסקי און א. ראבינאוויטש געפרווט ווייטער פירן די סאציאליסטישע אגיטאציע אויף העברעיש. זיי האבן צוגערעדט א. ל. ראדיקסאנען, דעם רעדאקטאר פון דעם העברעישן זשורנאל „הקול", ער זאל ארויסגעבן א זשורנאל „אספת חכמים" („פארזאמלונג פון חכמים"). שפעטער איז א. ראבינאוויטש אוועק פון דער רעדאקציע און מ. ווינטשעווסקי איז אליין געווען דער פאקטישער רעדאקטאר פון דעם זשורנאל. אין „אספת חכמים" האבן מיטגעארבעט: משה־ליב ליליענבלום, ראבינאוויטש, ד"ר קאמינער, שערעשעווסקי און אנדערע.

מיר וועלן דא ברענגען צוויי פראגמענטן פון ווינטשעווסקים ארטיקל „די ביאגראפיע פון לודוויג בערנע" און פון ד"ר קאמינערס ליד, וואס גיבן א פארשטעלונג וועגן כאראקטער און אינהאלט פון דעם זשורנאל „אספת חכמים".

„...א דו, פארשיכורט און אפגענארט פאלק! — שרייבט מ. ווינטשעווסקי, — א פאלק, וואס אזוי פיל שונאים פארפאלגן אים פון ד ר ו י ס ן און וואס איז פון א י נ ע ו ו י י נ י ק פארוויקלט אין א נעץ פון פאראורטיילן! דו, מיין פאלק, האסט ערשט אנגעהויבן אויפעפענען דיינע אויגן, נאר די שרייבער דיינע ווילן איבערגוואלט זיי ווידער פארמאכן און דיך

---

1 ליבערמאן איז פארמשפט געווארן פאר וזינען אויף א פרעמדן פאס אויף איין חודש טורמע. ער איז ארויסגעגעבן געווארן דורך דער בערלינער פאליציי. דארט איז ער פארמשפט געווארן אויף נייז חדשים טורמע פאר ארגאניזירן אן „אנטימלוכישע געזעלשאפט".

באַרפירן אויף אַ פאַלשן וועג (אַן אָנדייטונג אויף פּרץ סמאָלענסקין און זיין נאַציאָנאַליסטישע תּורה). קער זיך, אָפּ מיין פאָלק, פון אַט די בעלי טובות דיינע, פאַרלאָז זיך ניט אויף זיי... כּל־זמן עס האָט זיך נאָך אויפ־געהיט לעבן אין דער שפּראַך פון דיינע אָבות, פאָדער פון דיינע שריפט־שטעלער געזונטע שפּייז, דען די מטעמים, וואָס זיי גרייטן צו פון דיינעט־וועגן, וועלן ניט שטילן דיין הונגער... בעסער פון אַלץ וואָלט געווען זיך ניט לאָזן פּענטען אין די ענגע צוימען פון דער העברעיִשער שפּראַך... באַנוגן זיך ניט מיט דיינע צעשטערער פון חסידיזם און פאַרפאַסער פון אָדעס און באַלאַדעס אין גייסט פון ניט־גלויבן. עפן אויף דיינע אויגן און זוך די פאַרענטפערונג פון דיינע גרויסע לעבנס־פראַגן... אויב דיינע „באַ־רימטע לייט" וועלן דיך געבן פרישע, געזונטע שפּייז — איז גוט; אויב ניט — טאָ ווענד זיך צו דער דייטשישער און רוסישער ליטעראַטור. לערן און שטודיר בערנען, היינען, שעקספּירן, געטען, שילערן און לעסינגן, לערן זיך ביי בעלינסקין, פּיסאַרעוון און דאָבראָליובאָוון" [1].

אין זעקסטן נומער איז אָפּגעדרוקט אַ ליד פון ד"ר קאַמינער „עמק הבכא" — אַ געשריי פון דער אויפגעבראַכטער נשמה אויף דער סאָציאַלער אומגערעכטיקייט. „ארום זיך זע איך נאָר נויט, קראַנקהייטן, פינסטער־קייט און גראָביונגישקייט. אומעטום רויבער, צבועקעס און בלוטזויגער. פון איין זייט ווילטאַג, שיכּרות, אויסגעלאַסנקייט, אומזיניקער לוקסוס, און פון דער צווייטער — מענטשן, וואָס גייען אויס פון הונגער, מענטשן וואָס האָבן ניט קיין ליכט און לופט... און איך, פלייש פון זייער פלייש, ביין פון זייער ביין, איך קען ניט שווייגן, איך שריי פון צער און צאָרן... אָט נעמט אייך, נעמט מיין בלוט, מיין נשמה. אָט האָט איר פייער פון צאָרן, נאָר קילט עס ניט אָפּ! וויים ניט פון קיין רו, האַרץ דו מיינס! זיד און קאָך! שטיי פאַר דעם אמת און דעם שקר באַקעמף!" [2].

דער „אסיפת חכמים" האָט, פונקט, ווי דער „האמת", ניט געהאַט קיין באַשטימטע פּאָליטישע פּראָגראַם, מיר געפינען אין זיי בלויז רעוואָ־לוציאָנערע שטימונגען, וועלכע זיי האָבן געוואָלט דערוועקן אין די לעזער. אָנרופן די דאָזיקע זשורנאַלן סאָציאַליסטישע קאָן מען נאָר מיט געוויסע באַוואָרענישן. מ. ווינטשעווסקי איז זיך אַליין מודה אין זיינע ערינערונ־גען, אַז דאָ איז גיכער געווען אַ סאָציאַליסטישע שטימונג, יונגער שוווּנג,

1 „אספת חכמים", נומ' 4, מ. ווינטשעווסקיס אַרטיקל וועגן ל. בערנע, ציטירט פון ס. ציִנבערגס אַרטיקל „די ערשטע סאָציאַליסטישע אָרגאַנען אין דער ייד. ליטעראַ־טור", „פערעזשיטאָיע", ב' ו, ז' 256.

2 ציִנבערג, ז' 257.

מיטגעפיל צו יעדער נאַיוואַטאַרישקייט, צו יעדער רעוואָלוציאָנערן וואָרט, און האָט אין זיך געהאַט מער עלעמענטן פון פאַרניינונג פון דעם אַלטן, איידער אַ קלאָרע פאָרשטעלונג פון דער צוקונפט [1].

בסך־הכּל האָבן אין פאַרלויף פון 1879 דערשיינט אַכט נומערן פון דעם „אספת חכמים”. ווינטשעווסקי איז אַרעסטירט געוואָרן, ווייל בשעת מען האָט אַרעסטירט ליבערמאַנען, האָט מען ביי אים געפונען ווינטשעווס־סקיס בריוו.

מער קיין פּרוּוו אַרויסצוגעבן רעוואָלוציאָנערע ליטעראַטור אויף העברעיִש זיינען שוין ניט געמאַכט געוואָרן. אין יאָר 1880 האָט אַ גרופּע יידן־סאָציאַליסטן אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף צו דער יידישער אינטעלי־גענץ, אין וועלכן זיי האָבן פּראָטעסטירט קעגן „דעם דערווייטערן זיך פון די יידן־סאָציאַליסטן פון זייערע מאַסן” און זיי גערופן צו אַרבעטן צווישן „די מאַסן פון אַרבעטער־יידן” אויף „זשאַרגאָן”, אויף יידיש. צום סוף האָט די גרופּע אָנגעוויזן, אַז זי האָט באַשלאָסן צו גרינדן אין זשענעוו „אַ פרייע יידישע דרוקעריי”.

עס ווייזט זיך אַרויס, אַז דער דאָזיקער אויפרוף איז דערשינען לויט מ. פּ. דראַגאָמאַנאָווס איניציאַטיוו [2]. דער דאָזיקער אוקראַיִנישער אָנגעזעענסטער געלערנטער, פּאָליטישער טוער און פּובליציסט האָט זיך באַצויגן מיט דעם גרעסטן ערנסט צו דער פראַגע וועגן סאָציאַליסטישער פּראָפּאַגאַנדע צווישן די יידן. אַריינטראַכטנדיק זיך אין דער לאַגע פון די יידן אין אוקראַינע, האָט דראַגאָמאַנאָוו אין סוף פון די 70ער יאָרן אויפ־געהערט זיי צו באַטראַכטן אַלס „פאָלק, וואָס באַשטייט דורכאויס פון עקספּלואַטאַטאָרן און פּאַראַזיטן, אַלס פאָלק פון רוכאוים אומפּראָדוק־טיווע עלעמענטן... דראַגאָמאַנאָוו האָט באַמערקט צווישן די יידן אין אוקראַינע אחוץ די הענדלער, אַרענדאַרן, פּראָצענטניקעס — די פּראָלע־טאַרישע מאַסע — די באַלמעלאָכעס, די אַרבעטער און די לערער. ער האָט באַרעכנט, אַז בלויז אַ דריטל (לפי ערך) פון דעם יידישן פאָלק זיינען עקספּלואַטאַטאָרס: די איבעריקע צוויי דריטל וואָלטן געקאָנט זיין אַ מאַ־טעריאַל פאַר סאָציאַליסטישער פּראָפּאַגאַנדע און אין זייער קלאַסן־קאַמף וואָלטן זיי געקאָנט זיין סאָלידאַריש מיט דעם פּויערטום. נאָר די צוויי דריטל פון דעם יידישן פאָלק זיינען אויך נאָענט צו זייער בורזשואַזיע, זיי לעבן אין פינסטערניש, אונטער דער מאַכט פון רעליגיעזע און נאַציאָ־

---

1 פרומקין, דער ציט. אַרטיקל, ז' 537.

2 „מ. פּ. דראַגאָמאַנאָוו” פון ד. זאַסלאַווסקי, קיעוו 1924, פאַרלאַג „סאָראַבקאָפּ”, ז' 111.

נאַלע פּראָווינצן, און זיינען אָפּגעטיילט פון די איבעריקע פעלקער מיט א וואַנט פון קענגזייטיקן ניט קענען און פארשטיין זיך. אויפוועקן אַט די מאַסע קאָנען נאָר די סאָציאַליסטן־יידן, און נאָר אויף דער שפּראַך פון אַט די מאַסן, אויף „זשאַרגאָן". די יידישע אינטעליגענטן, בתוכם אויך די סאָציאַליסטן, גייען אָבער אַוועק פון דער יידישער אָרעמקייט און זיינען איבערפול אין די רוסישע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס. דער יידישער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז געלאָזן אויף זיין אייגענעם באַראַט, איז דע־ריבער גייסטיק אָרעם, אידעיש פארבונדן מיט דער אַלטער יידישער וועלט" [1].

אונטערן איינפלוס פון אַט די געדאַנקען האָט דראַגאָמאַנאָוו אָרגאַ־ניזירט א קליינע גרופּע סאָציאַליסטן־יידן, וועלכע האָט געדאַרפט פירן די סאָציאַליסטישע פּראָפּאַגאַנדע צווישן דער יידישער באַפעלקערונג פון אוקראַינע און גאַליציע.

כדי די אַרבעט זאָל געפירט ווערן מיט דערפאָלג האָט די גרופּע איינגעפונען, אַז אין דער ערשטער ריי מוז מען שאַפן א יידישע דרוקעריי אין אויסלאַנד. די איבעריקע עמיגראַנטן האָבן אָבער דעם דאָזיקן פּלאַן אויפגענומען זייער פיינדלעך. אויף א עמיגראַנטן־פאַרזאַמלונג, אויף וועלכער די גרופּע סאָציאַליסטן־יידן האָבן געפּרוווט באַגרינדן זייער פּראָ־גראַם, „איז די אויפנאַמע געווען אַזאַ, אַז אַפילו די ענערגישסטע מענטשן האָבן געדאַרפט אַראָפּלאָזן די הענט". „עס האָט זיך געדוכט, — האָט נאָכ־דעם דראַגאָמאַנאָוו געשריבן, — וואָס פאַר א קעגנערשאַפט האָט געקענט אַרויסרופן דער געדאַנק וועגן אַרויסגעבן די זעלבע „קלוגע מעכאַניק" נאָך אויף איין שפּראַך, אָדער, לאָמיר זאָגן, אַפילו אויף „זשאַרגאָן"? און דאָך דאַרף מען דאָס צושרייבן די אויסערגעווייינלעכע אָנשטרענגונגען און טאַקטישקייט פון דער פּערזאָן, וואָס איז געווען פּאָרזיצער אויף דער אויבנדערמאָנטער פאַרזאַמלונג, וואָס זי האָט זיך ניט פאַרענדיקט מיט א סקאַנדאַל. מיט אַזאַ האַס און אויפגעבראַכטקייט האָבן זיך צו דעם באַצויגן די רעדנער פון די רוסישע און פּוילישע סאָציאַליסטישע פּאַר־טייען, און דערהויפּט די יעניקע, וואָס זיינען פון יידישער אָפּשטאַמונג". די גאַנצע טעטיקייט פון דער גרופּע סאָציאַליסטן־יידן האָט זיך באַגרע־נעצט מיט דעם אַרויסלאָזן דעם אויבנדערמאָנטן אויפרוף. גרינדן א יידישע דרוקעריי האָט זיך זיי ניט איינגעגעבן; פאַר אַזאַ „ענג נאַציאָנאַליסטישער" אונטערנעמונג האָט מען נישט געקענט געפינען ניט קיין מיטלען און ניט

---

1 דאָרט,

קיין ארבעטער. אט דעם זעלטענעם פרווו איז באשערט געוועזן אויף א צייט פארשטילט צו ווערן [1].

דראגאמאנאווס אידעע וועגן דער נויטווענדיקייט צו פירן א רעוואלוציאנערע פראפאגאנדע צווישן די יידן אויף יידיש האבן די פאלקס־פרייהייטלער (נאראדאוואלצעס) געפרווט פארווירקלעכן אין יאר 1881 אין רוסלאנד. ניט באוווסט דורך וועמען * איז ארויסגעגעבן געווארן דער נומ' 1 פון העקטאגראפירטן ארגאן „ארבעטער־צייטונג", וועלכער האט געבראכט כמעט ווערטלעכע איבערזעצונגען פון צוויי ארטיקלען פון דער „ראבאטשאיא גאזעטא", וואס איז דערשינען אונטער זשעליאבאווס רעדאקציע. די „ארבעטער־צייטונג" איז, אפנים, ניט שטארק פארשפרייט געווארן. צוויי עקזעמפלארן פון אט דער אויסגאבע האט מען געפונען אין גראדנער גובערניע [2].

---

1 זאסלאווסקי, ז' 112.

* קירזשניץ, „ביכער־וועלט". איבערז.

2 וועגן דער „ארבעטער־צייטונג" זע ר. מ. קאנטארס ארטיקל אין נומ' 3 פון „יעוורעיסקאיא ליעטאפיס".

קאַפּיטל דריי

די יידישע רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך אין די 80ער און אָנהייב 90ער יאָרן אין ווילנע, מינסק און אין אַנדערע שטעט. — דער פּראָפּאַגאַנדע־פּעריאָד. — דער אינהאַלט פון דער פּראָפּאַגאַנדע. — דער כאַראַקטער פון די קרייזלעך אין אָט דעם פּעריאָד. — דאָס אָפּגעריסנקייט פון לעבן. — די קאָנספּיראַציע.

I

די רעאַקציע, וואָס האָט באַהערשט דאָס לאַנד אין די 80ער יאָרן, נאָך דער הריגה פון אַלעקסאַנדער דעם צווייטן, פון איין זייט, און דאָס, וואָס די יידישע יוגנט איז פאַרכאַפּט געוואָרן פון די נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען פון דער אַנדערער — האָט זיך שטאַרק אָפּגערופן אויף דער יידישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. זי איז שטיל געוואָרן, אָבער דאָך איז זי אינגאַנצן נים פאַרניכט געוואָרן. עס בילדן זיך רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך אין איין שטאָט, אין דער אַנדערער, זיי ווערן שנעל ליקווידירט אַדאַנק די פּאָליציייִשע פאַרפאָלגונגען, אָבער זייער אָרט בלייבט נים אויף לאַנג פּוסט.

אַזעלכע קרייזלעך זיינען געווען אין מינסק, ווילנע, וואַרשע, האָמעל, ראָהאַטשאָוו, אָדעס און קרעמענטשוג.

אין 1880 האָט וולאַדימיר האָרנשטיין אָרגאַניזירט אַ קרייזל אין אָדעס. אין דעם קרייזל זיינען געווען: שמואל בערנשטיין, יצחק שטיינגלאַס, אָסיפּ גלאַס, פּנחס לעוויאַש, מרדכי און בנימין גרעטש און אַנדערע. דאָס קרייזל האָט געהאַט בדעה אַרויסצולאָזן אַן אומלעגאַלע צייטונג און איינאָרדענען אַן אומלעגאַלע דרוקעריי. פרילינג 1881 יאָר האָט דאָס קרייזל זיך צונויפגעגאָסן מיט דעם אָרטיקן רוסישן קרייזל[1].

אין מינסק האָט די פּראָפּאַגאַנדע געפירט חיים כורגין. אין 1882 יאָר האָט מען אים צוגעצויגן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר איבערפירן קיין רוסלאַנד דעם עמיגראַנט לעוו האַרטמאַנס אַ בריוו און ער איז אַדמי־

---

1 „איבערזיכט פון די וויכטיקסטע אויספאָרשונגען", וועלכע זיינען געפירט געוואָרן דורך דער זשאַנדאַרמעריע־פאַרוואַלטונג נומ' 1, ז' 28.

ניסטראטיוו פארמשפט געוואָרן אויף 8 חדשים טורמע און אויף דריי יאָר פארשטארקטער פאָליציייִשער אויפזיכט. אָפּקומענדיק די שטראָף פון פאָליציייִשער אויפזיכט אין מינסק, האָט כורגין אָרגאַניזירט עטלעכע קרייזלעך פון יידישע אַרבעטער. זיין טעטיקייט האָט געהאַט אַ גרויסן דערפאָלג: אין יאָר 1885 זיינען, לויט כורגינס ווערטער, אין זיינע קרייזלעך געווען אָרגאַניזירט 160 מאַן, אַ צאָל, וואָס איז אין יענע צייטן געווען אַ גוואַלטיקע. אין כורגינס קרייזלעך האָבן זיך באַטייליקט: ראובן פּראָטאַס (אַ סטודענט פון פּעטראָווער אַקאַדעמיע), סאָלאָמאָן מערלינסקי, סלעפּיאַן, אַ געווע. סטודענט, באַגדאַנאָוויטש, 2—3 אומבאַקאַנטע סטודענטן, אייזיק רובין, עקיבא שמואלעוויטש און אַנד. ער האָט געהאַט פאַרבינדונגען מיט פּעטערבורג, פון וואַנען ער פלעגט באַקומען פאָלקספרייהייט־לעכע ליטעראַטור. אַדאַנק דער גוטער קאָנספּיראַציע זיינען די קרייזלעך אַ לענגערע צייט געווען אומבאַקאַנט דער זשאַנדאַרמעריע.

זומער 1884 האָט אינגאַנצן אומאָפּהענגיק פון כורגינען אָנגעהויבן אין מינסק צו פירן אַ פּראָפּאַגאַנדע־אַרבעט דער סטודענט פון דערפּטער אוניווערסיטעט עמיל אַבראַמאָוויטש. קומענדיק אויף די זומער־פעריען קיין מינסק, ווו עס האָבן געוווינט זיין פאָטער, אַ צאָן־דאָקטאָר, און זיין שוועסטער, האָט ער זיך פאַרבונדן מיט די דרוקער־אַרבעטער און זיי אָרגאַניזירט אין אַ קרייזל, מיט וועלכן ער האָט אָנגעפירט. אַבראַמאָוויטש איז געווען אַ באַשיידענער מענטש, אַ פּשוטער און אַ צוגעלאָזטער. אַדאַנק זיין זעלטענער צוציענדיקער פּערזענלעכקייט האָט ער אין אַ קורצער צייט געוווּנען ביי די אַרבעטער ליבע און אָנערקענונג.

„אַבראַמאָוויטש האָט געהאַט אַ גרויסן איינפלוס אויף די אַרבעטער, — שרייבט אין זיינע מעמוארן וועגן דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג אין מינסק י. הורוויטש, וועלכער האָט אים פּערזענלעך נאָענט געקענט, — ניט נאָר אַלס טאַלענטפולער לעקטאָר, נאָר אויך אַלס מענטש מיט אַן אויסערגעוויינלעך פיינעם כאַראַקטער, וועלכער איז בלב ונפש איבערגעגעבן דער באַוועגונג. דאָס איז געווען אַ דעמאָקראַט, ניט נאָר אויף ווערטער, נאָר לויט זיין נאַטור; עס האָט זיך אין אים ניט געמערקט קיין סימן פון אַ „גענעראַל״, מיט די אַרבעטער האָט ער זיך געהאַלטן פּשוט, ווי אַ חבר, אָן דעם מינדסטן אַוטאָריטעטן טאָן, ער האָט קיינמאָל ניט געוויִרקט מיט זיין אַוטאָריטעט און די אַרבעטער האָבן אים אויפריכטיק ליב געהאַט און זיך באַצויגן צו אים מיט גרויס אַכטונג״. אין איינעם פון זיינע באַריכטן וועגן דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג כאַראַקטעריזירט דער באַרימטער זשאַנדאַרם זובאַטאָוו אַבראַמאָוויטשן אַלס זעלטענעם אידעאַליסט. „...אַבראַמאָוויטש, לויטן פּסעוודאָנים „דער ווייסער

שוסטער", — שרייבט זובאטאָוו, — האָט פּרינציפּיעל ניט געהיילט קיין רייכע, און ביי די אָרעמע האָט ער קיין געלט ניט גענומען, זיין חיונה פלעגט ער ציען פון עפּעס א מלאָכה. ער פלעגט כמעט הונגערן און איינגאַנצן זיך אָפּגעבן מיט פּראָפּאַגאַנדע. מען האָט אים געהאַלטן פאַר א הייליקן און זיך באַצויגן צו אים מיט גרויס יראת הכבוד"[1].

אין סוף זומער פון דעם אַנדערן יאָר האָט אַבראַמאָוויטש, פאַר זיין אָפּפאָר קיין דערפּט, צוגעצויגן צו דער אַרבעט אין די קרייזלעך י. הורוויטשן, וועלכער איז ערשט ניט לאַנג געקומען צוריק פון פאַרשיקונג.

י. הורוויטש איז אין 1879 יאָר, זייענדיק א סטודענט פון פּעטערבורגער אוניווערסיטעט, צוגעצויגן געוואָרן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר דרוקן פאָלקספרייהייטלעכע פּראָקלאַמאַציעס און איז אַרויסגעשיקט געוואָרן קיין מינסק צו זיינע עלטערן, אונטער זייער אויפזיכט; אין 1881 ווערט ער ווידער באַשולדיקט אין פירן פּראָפּאַגאַנדע צווישן דער יוגנט און ווערט פאַרשיקט אויף דריי יאָר אין מזרח־סיביר. ער איז צוריקגעקומען פון דער פאַרשיקונג ערשט אין 1885 יאָר. אין 1890 יאָר האָט ער עמיגרירט קיין אַמעריקע, פון 1894 איז ער געווען פּראָפעסאָר אין טשיקאַגער אוניווערסיטעט*. ער איז געשטאָרבן אין יאָר 1924[2]. זומער

---

1 היסטאָריש־רעוואָלוציאָנערער אַרכיוו פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט פון דער באַוונדערער אָפּטיילונג, ענין נומ' 5, טייל 48, פון 1898 יאָר, 72ער בויגן. אַבראַמאָוויטש איז געבוירן געוואָרן אין חודש יולי 1864 יאָר אין גראָדנע, ער האָט זיך געלערנט פון 1870 יאָר אין גראָדנער יידישער אָנפאַנג־שול, אין 1872 איז ער אַריין אין דער גימנאַזיע, וועלכע ער האָט געענדיקט אין 1882 יאָר. ער האָט שטודירט אין פּאַריזער מעדיצינישן פאַקולטעט און צוליב מאַנגל אין געלט־מיטלען האָט ער זיך אומגעקערט קיין רוסלאַנד אין יאָר 1884 און איז אַריין אין דערפּטער אוניווערסיטעט, וועלכן ער האָט געענדיקט (דעם מעדיצינישן פאַקולטעט) אין 1888 יאָר. אין 1889 יאָר איז אַבראַמאָוויטש אין קיעוו צוגעצויגן געוואָרן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר פירן א רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע, איז אָפּגעזעסן אין טורמע 2 יאָר און איז אַרויסגעשיקט געוואָרן אויף 4 יאָר קיין מזרח־סיביר. אין 1912 יאָר האָט מען אים ווידער געמשפּט אין יעקאַטערינאָסלאַוו. מען האָט ביי אים געפונען עטלעכע פּראָקלאַמאַציעס צו די פּויערים און א קאָרעספּאָנדענץ וועגן די לענער געשעענישן, וועלכע ער האָט געוואָלט שיקן אין דער „פּראַוודאַ" (אמת); אַבראַמאָוויטש איז ווידער פאַרשיקט געוואָרן אין מזרח־סיביר אויף
4 יאָר. אין 1914 יאָר איז ער פרייוויליק אַוועק אין דער מלחמה אַלס דאָקטאָר (היסט.־
רעוו. אַרכיוו פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, ענין נומ' 97, I טייל, פון 1889 יאָר,
4 ענינים; נומ' 496 פון 1912; 5 ענינים; נומ' 607, 3 ענינים, 1897, און די מעמוּאַרן
פון י. הורוויטש אין „בילאָיע", נומ' 6, פון 1907 יאָר).

* באַקאַנטער יידישער פּובליציסט און געלערנטער, באַקאַנט אונטערן נאָמען פּראָפ' יצחק־אַייזיק הלוי הורוויץ. באַמ. פון איבערזעצער.

2 היסט.־רעוו. אַרכיוו פון פּאָליצ.־דעפּאַר. נומ' 596, באַנד. אָפּט., 1906 יאָר.

פון יאר 1886 זיינען אין די מינסקער קרייזלעך, מיט וועלכע י. הורוויטש
האט אנגעפירט, געווען 130 מאן. אחוץ הורוויטשן האבן אין די קרייזלעך
געארבעט זיין פרוי, געבוירן קושעלעווסקאיא, וועלכע איז מיט אים געווען
בשעת זיין פארשיקונג, און זיין שוועסטער יעווגעניע. אין די דאזיקע
קרייזלעך האבן זיך באטייליקט: לעוו אסיפאוויטש ראגאלער, י. רעזניק,
יאנקל זווערין, זאק, חפץ, וועלכער איז געפאלן א קרבן אין די אקטאבער־
טעג פון 1905 יאר פון די פאגראמשטשיקעס, און אנדערע.

אין מינסק איז אין 1887 יאר געווען נאך איין קרייזל, מיט וועלכן
עס האט אנגעפירט אוסעי בעללאך, אן אנגעשטעלטער אין דער צייטונג
„מינסקי ליסטאק". אין דעם דאזיקן קרייזל האבן זיך באטייליקט: מ. פאר־
ליאק, אנטאן פאוולאווסקי (א דראגיסט), חיים ליכטערמאן (א דראגיסט)
און אנדערע. דאס קרייזל איז דורכגעפאלן צוליב פאליאקס מסירה אין
1888 יאר. בעללאך איז פארשיקט געווארן אויף 5 יאר אין מזרח־סיביר,
ליכטערמאן איז אנטלאפן קיין אויסלאנד, פאוולאווסקי איז געבליבן אויף
דער פריי אונטער פאליציייִשער אויפזיכט [1].

וועגן דער צייט, ווען עס האט זיך ארגאניזירט אין ווילנע דאס
ערשטע קרייזל, זיינען פאראן ידיעות, וואס זיינען סותר איינע די אנדערע.
אזוי וויל אקימאוו־מאכנאוועץ האבן, אז דאס ערשטע קרייזל האט זיך
געבילדעט אין 1885 יאר. פון דער אנדערער זייט זעען מיר פון דעם בא־
ריכט, וואס דער „בונד" האט צוגעשטעלט דעם אינטערנאציאנאלן סאצי־
אליסטישן קאנגרעס אין פאריז אין יאר 1900, אז דאס קרייזל האט זיך
געבילדעט אין 1887 יאר. וועגן דעם, אז דאס קרייזל האט עקסיסטירט
אין 1888 יאר, האבן מיר אויטענטישע מעמוארן פון י. הורוויטש:
„...אין צווייטן יאר ארום (ד"ה אין יאר 1888), — שרייבט ער, — האב
איך אונטערגענומען א נסיעה איבער אלע צענטרען פון צפון־מערב־קאנט;
אין ביאליסטאק און אין גראדנע זיינען לחלוטין ניט געווען קיין ארבע־
טער־קרייזלעך, און אין ווילנע האט מיר לעוו יאגיכעס (ליאווקע) דער־
ציילט, אז ביי זיי איז פאראן א קרייזל פון 4 ארבעטער [2]. צוזאמען מיט
יאגיכעסן האט אין ווילנע געפירט פראפאגאנדע צ. קאפעלזאן („טי־
מאפיי"). אין יאר 1889 איז דאס קרייזל אויפגעדעקט געווארן אדאנק
דער מסירה פון חיים גראַץ, וועלכער האט, דרך אגב, דערקלערט, אז דאס
קרייזל האט געהאט א סקלאד פון אומלעגאלע ליטעראטור און געהאט
פארבינדונגען מיט די ווארשעווער קרייזלעך פון „פראלעטאריאט" [3].

1 „איבערזיכט פון די וויכטיקסטע אויספארשונגען", נומ' X, ז' 95—96.
2 י. הורוויטש, „די ערשטע יידישע קרייזלעך", „בילאיע", 1907, בוך 6.
3 „איבערזיכט פון די וויכטיקסטע אויספארשונגען", נומ' XIII, ז' 63.

לויט די ידיעות פון אקימאָוו־מאַכנאָוועץ איז אַבראַמאָוויטש אין די יאָרן 1886—87 צייטווייליק געקומען פון מינסק קיין ווילנע; ער האָט אָרגאַניזירט אַ קרייזל פון שטודירנדיקער יוגנט: פון גימנאַזיסטן, רעאַ־ליסטן און שילער פון ווילנער לערער־אינסטיטוט [1]. אין אָנהייב פון די 90ער יאָרן איז אין ווילנע געווען אַ גאַנצע ריי אַרבעטער־קרייזלעך, וועלכע האָבן צוגעצויגן אַ באַדייטנדע צאָל אַרבעטער. די אינטעליגענטן, וואָס האָבן אָנגעפירט מיט די קרייזלעך, פלעגן זיך צונויפקומען אַלע שבת און זיך באַראַטן וועגן אַלגעמיינע פראַגן פון דער באַוועגונג: זיי פלעגן אויס־אַרבעטן די פּראָגראַם פון די לעקציעס, פאַרשפּרייטן ליטעראַטור אאַז"וו. אין יענער צייט האָבן אין ווילנע געפירט די פּראָפּאַגאַנדע די אינטעלי־גענטן: אַרקאַדי קרעמער, גאָזשאַנסקי („לנו"), מאַטל סרעדניצקאַ, ליובאַ לעווענסאָן (אייזנשטאַט), ש. אייזנשטאַט, מיל („דזשאָן"), צ. קאָפּעלזאָן, („טימאָפיי"), מיטניק („גלעב") און אַנדערע. די אַרבעטער־קרייזלעך זיינען געווען פאַראייניקט דורך דעם „צענטער", וועלכער איז באַשטאַנען פון פאָרשטייער פון באַזונדערע קרייזלעך.

אין האָמעל זיינען שוין אין אָנהייב פון די 90ער יאָר געווען קרייז־לעך. זייער צוזאַמענשטעל איז געווען ניט קיין באַשטענדיקער, מערסטנ־טיילס פון שטודירנדיקער יוגנט. די קרייזלעך האָבן אַקטיוו געאַרבעט דערהויפּט אום זומער, בשעת די יוגנט פלעגט קומען צו פאָרן אויף פע־ריען פון די רעזידענץ־שטעט. אום האַרבסט, ווען זיי פלעגן אַוועקפאָרן, פלעגן זיך די קרייזלעך צעפאַלן [2].

אין 1890 האָט זיך אין וואַרשע געבילדעט אַ סאָציאַל־דעמאָקראַ־טיש קרייזל. די אָנטיילנעמער זיינען געווען די שטודירנדיקע יוגנט, וועלכע איז געקומען פון ליטע. זיי האָבן געוואָלט פירן פּראָפּאַגאַנדע צווישן דער מאַסע, נאָר זיי האָבן ניט געהאַט קיין באַקאַנטשאַפט מיט די אָרטיקע אַר־בעטער. שפּעטער האָט זיך זיי איינגעגעבן צוציען צו דעם קרייזל עטלעכע אַרבעטער, געקומענע פון ליטע. אין 1892 יאָר האָט דאָס דאָזיקע קרייזל צוזאַמען מיט די פּוילישע סאָציאַליסטן אַרויסגעלאָזט צום ערשטן מאַי אַ העקטאָגראַפירטע פּראָקלאַמאַציע אויף יידיש אין 150 עקזעמפּלאַרן. די אַרעסטן אין 1892 יאָר האָבן אינגאַנצן צעשטערט די אַרבעט, וועלכע האָט

---

1 אַקימאָוו (מאַכנאָוועץ), „סקיצע וועגן דער אַנטוויקלונג פון דער סאָציאַל־דעמאָ־קראַטיע אין רוסלאַנד", ז' 40.

2 היסט.־רעוו. אַרכיוו פון פּאָליצ.־דעפּאַרט., נומ' 5, טייל 31; זע „קראַסנאַיאַ לעטאָפּיס", נומ' 2—3, נ. בוכבינדער, „די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין האָמעל".

זיך שוין אנגעהויבן איינצושטעלן. די פראפאגאנדירטע ארבעטער — בערך 20 מאן — זיינען צוגעשטאנען צו די פפ״ס[1].

אין 1882 איז אין קרעמענטשוג אויפגעדעקט געווארן א קרייזל פון שטודירנדיקער יוגנט — שילער פון קרעמענטשוגער רעאל־שול. דאס קרייזל איז באשטאנען פון חיים דאווידאוו ספיוואקאווסקי, חיים מאיסע־יעוו יאראסלאווסקי, לאזאר וואלפאוו כאזאנאוויטש, נחום קאגאן, סאלאמאן ענטעליעוו גאלאצקי, סאוועלי מיראנאוויטש ברוסילאווסקי און אנדערע. דאס קרייזל האט געהאט א ביבליאטעק פון אומלעגאלע ביכער[2] און האט פארשפרייט א פראקלאמאציע, וועלכע האט זיך ניט אויפגעהיט, אונטערן טיטל: „נומ׳ 1. א פריי ווארט פון דער רעוואלוציאנערער יוגנט״. אין דער צייט פון דער אויספארשונג זיינען ספיוואקאווסקי, יאראסלאווסקי און כאזאנאוויטש אנטלאפן, אבוגאוו, גאלאצקי און ברוסילאווסקי זיינען פארמשפט געווארן אונטער באזונדערער פאליציייִשער אויפזיכט. קאגאן איז פארשיקט געווארן אויף 4 יאר אין מערב־סיביר.

אין 1882 האט דער סטודענט פון כארקאווער וועטערינארן אינסטיטוט אבראם יאסיפאוו מארגאלין ארגאניזירט אין ראהאטשאוו א קרייזל. אין אט דעם קרייזל האבן זיך באטייליקט: חיים בערקאוו לעווין, דוד זאלמאנאוו בראדסקי, איסאי נאומאוו וואלפין, אברהם־יוסף סאסין און אנדערע. דאס קרייזל האט איינגעארדנט אן אומלעגאלע ביבליאטעק. די מיטלען האבן זיי גענומען פון די חודשלעכע ביישטייערן. די צאל פון די לייענער (אבאנענטן) האט דערגרייכט ביז 70. די זאמלונגען לטובת דער ביבליאטעק זיינען געמאכט געווארן ניט בלויז אין ראהאטשאוו, נאר אויך אין אנדערע שטעט: אין מינסק, באברויסק, מאהילעוו, ביאליסטאק, טשאוס און נאוואזיבקאוו. חוצדעם האט מארגאלין געהאט בדעה צו גרינדן א געזעלשאפט פון פארשפרייטן בילדונג צווישן דער יוגנט פון ביידע געשלעכטן, דעם סטאטוט פון אט דער געזעלשאפט האט מען ביי אים געפונען בשעת דער רעוויזיע. אז מארגאלין איז אוועקגעפארן קיין כארקאוו, האט ער ניט איבערגעריסן זיינע פארבינדונגען מיט ראהאטשאוו.

די זשאנדארמעריע האט אויפן גרונט פון אן איבערגעכאפטן בריוו באשולדיקט מארגאלינען, וואלפינען, לעווינען, בראדסקין, אברהם מאלקינען און פ. גראסמאנען אין אויסארבעטן דעם פלאן פון אטענטאטן

1 „דער יידישער ארבעטער״, נומ׳ 10, אלטער באקאנטער, „דער אנהייב פון דער יידישער באוועגונג אין ווארשע״.

2 „איבערזיכט פון די וויכטיקסטע אויספארשונגען פון דער זשאנדארם־פארוואלטונג״, III, ז׳ 60; ארכיוו פון פאליצ.־דעפארט. נומ׳ 89—713 (1889); דריטער ענין נומ׳ 612 (1882) און 328 (1890).

אויף אייניקע רעגירונגס־פערזאָנען. מארגאָלין, לעווין און בראָדסקי זייַנען פארשיקט געוואָרן אויף דריי יאָר, די ערשטע צוויי אין ארכאנגעלסקער גובערניע, און די איבעריקע—אין אָלענעצקער. וואָלפין, מאלקין און גראָסמאַן זיינען געשטעלט געוואָרן אונטער דער פּאָליציייִשער אויפזיכט אויף 2 יאָר [1].

אחוץ די אויבן אויסגערעכנטע יידישע רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך, זיינען נאָך אין די יאָרן, וואָס אינטערעסירן אונז, געווען קרייזלעך אין פּאָלטאווע (1883), קישינעוו (1884), ניעזשין (1887), ריגע (1889) און מאָהילעוו (1889).

נאָר זייער צוזאמענשטעל איז געווען א געמישטער, צוזאמען מיט די יידן האָבן זיך באטייליקט אויך אנדערע, און די ארבעט האָבן זיי געפירט ניט צווישן יידן.

II

וואָס־זשע פאר אַן אינהאַלט האָט געהאַט די פּראָפּאַגאַנדע, וואָס האָט זיך געפירט אין די יידישע רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך אין די 80ער און אָנהייב 90ער יאָרן?

כורגין אין מינסק און האָרנשטיין אין אָדעס האָבן געפירט א פּאָלקספרייהייטלעכע פּראָפּאַגאַנדע, אבראַמאָוויטש און הורוויטש זיינען געווען סאָציאַל־דעמאָקראַטן, נאָר זייער מאַרקסיזם, ווי הורוויטש איז זיך מודה, האָט נאָך געהאַט אין זיך אין א גענוגנדער מאָס פּאָלקספרייהייטלעכקייט. די ווילנער און וואַרשעווער קרייזלעך פון די 90ער יאָרן זיינען געווען סאָציאַל־דעמאָקראַטישע. די קרייזלעך פון דער שטודירנדיקער יוגנט פון יענער עפּאָכע זיינען דורכאויס געווען פּאָלקספרייהייטלעכע. אין די ארבעטער־קרייזלעך האָט מען געלייענט: זאַבאָווס „שמועסן וועגן דער נאַטור“, „צוויי ברידער“, „אַן אַן אויסוועג“, „די כראָניק פון דאָרף סמורין“, „איינער אין פעלד איז ניט קיין העלד“, „עמאַ“, „וואָס זאָל מען טאָן?“, שטשעדרינס מעשהלעך, דיקשטיינס „פון וואַנעט איינער לעבט“, „לוין־ארבעט און מארקס קאַפּיטאַל“, לאַסאַלס „די פּראָגראַם פון די ארבעטער“ און אנדערע.

די פּראָפּאַגאַנדע איז געפירט געוואָרן אויף רוסיש, די וואָס האָבן ניט געקענט, האָט מען אויסגעלערנט לייענען און שרייבן. ווייטער האָט מען די ארבעטער געלערנט נאַטורוויסנשאַפט, אריטמעטיק אאַז״וו. דורכ־

---

[1] היסט. רעוו.־ארכיוו פון פּאָליצ.־דעפּ. נומ׳ IV, ענין נומ׳ 665 (1884).

גייענדיק מיט די ארבעטער אַט די עלעמענטאַרע לימודים, איז מען ערשט צוגעטראָטן צו באַקענען זיי מיט דעם אינהאַלט פון סאָציאַליזם. אין מינסק, צום ביישפּיל, זיינען די קרייזלעך, וואָס זיינען אָנגעפירט געוואָרן דורך י. הורוויטשן, געווען דרייערליי: 1) קרייזלעך, ווו מען האָט גע־לערנט די ארבעטער לייענען און שרייבן רוסיש, 2) קרייזלעך פון נאַטור־וויסנשאַפט און 3) סאָציאַליסטישע קרייזלעך. נייע מענטשן האָט מען אָנגענומען בלויז אין די ערשטע צוויי קרייזלעך און אין די קרייזלעך פון דריטן טיפּ האָט מען אָנגענומען בלויז אַזעלכע, וועלכע זיינען דורכגע־גאַנגען דעם קורס פון קרייזל פון צווייטן טיפּ.

לויט דעם אינהאַלט אירן, האָט זיך די פּראָפּאַגאַנדע, וועלכע מען האָט געפירט אין די יידיש־רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך, מיט גאָרנישט אונטערשיידט פון דער, וועלכע מען האָט געפירט אין די רוסישע קרייזלעך. אַלס יידישע קרייזלעך קאָן מען זיי רעכענען בלויז לויט די אָנטיילנעמער, ד"ה דערפאַר, וואָס זיי האָבן וווערבירט זייערע מיטגלידער פון דער יידי־שער סביבה און געפירט זייער ארבעט צווישן דער יידישער באַפעלקערונג. מערקווערדיק איז דאָס, וואָס אין י. הורוויטשעס קרייזלעך האָט זיך אָנ־געהויבן שפּירן די באַדערפעניש אין ליטעראַטור אויף יידיש: מען האָט באַאויפטראָגט ווולמאַנען איבערזעצן אויף יידיש ביכלעך וועגן נאַטור־וויסנשאַפט, נאָר אדאַנק מאַנגל אין געלט זיינען זיי ניט ארויסגעגעבן געוואָרן.

די פּראָפּאַגאַנדע האָט געטראָגן אַן אַבסטראַקטן כאַראַקטער. דעם אינהאַלט אירן האָט מען ניט גענומען פון דעם ארבעטערס טאָג־טעגלעכן לעבן און דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז די קרייזלעך זיינען געווען אָפּ־געריסן פון די מאַסן און האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט אַן אייגנאַרטיקע און אָפּגעזונדערטע וועלט.

די פּראָפּאַגאַנדע איז געווען דורכאויס אַן עקאָנאָמישע. „וועגן אַגיטאַציע אויפן באָדן פון אַנדערע געזעלשאַפטלעכע אינטערעסן, — שרייבט ל. מאַרטאָוו, — אויפן באָדן פון פּאָליטישער, בירגערלעכער און נאַציאָנאַלער אונטערדריקונג, אויפן באָדן פון די קולטורעלע אינטערעסן— איז גאָר קיין רייד ניט געווען"

וואָס פאַר אַ באַדייטונג די ארבעטער האָבן צוגעגעבן די קרייזלעך, קאָנען מיר זען פון דער רעדע, וואָס אַן ארבעטער האָט געהאַלטן דעם 1טן מאַי 1892 אין ווילנע.

„מיר קאָנען ניט זיצן מיט פאַרלייגטע הענט און וואַרטן אויף הילף פון אויבן: נאָר פון אונז אַליין איז אָפּהענגיק אונזער באַפרייונג. יעדער איינציקער פון אונז דאַרף, אויף

וויפלער איז נאָר ביכולת, לערנען זיך און אַנדערע. און אויף אַזאַ אופן מיטהעלפן צו שאַפן אויף דער ערשטער צייט לכל־הפחות קליינע קרייזלעך. אָט די דאָזיקע קרייזלעך וועלן אונז אין דער צוקונפט געבן די פולע מעגלעכקייט צו פאַראייניקן זיך און ווערן מיטגלידער פון דער גרויסער, אַלוועלטלעכער קעמפנדזקער אַרבעטער־פּאַרטיי, וועלכע וועט, קעמפנדיק פאַראייניקט, אויסקעמפן אירע מענטשלעכע רעכט. דעמאָלט וועט פאַרווירקלעכט ווערן די אמתע פרייהייט, ברידערלעכקייט און גלייכהייט פאַר דער גאַנצער מענטשהייט, בתוכם אויך פאַר די יידן״[1]

און דאָך האָט דער יידישער אַרבעטער אין יענער צייט שוין געוווּסט, אַז זיין עקאָנאָמישע לאַגע איז ענג פאַרבונדן מיט דער פּאָליטישער אָרדענונג פון דעם לאַנד, און דעריבער דאַרף מען פירן ניט בלויז אַן עקאָנאָמישן, נאָר אויך אַ פּאָליטישן קאַמף

„אַלזאָ, צו דער אַרבעט, — איז געזאָגט געוואָרן אין אַן אַנדער רעדע, — די גאַנצע געבילדעטע וועלט גייט פאָרויס און דערנעענטערט זיך צו דער צוקונפטיקער אָרדענונג, און נאָר אונזער טייער רוסלאַנד איז נאָך ווייט הינטערשטעליק. די טעטיקייט פון דער אינטעליגענץ לטובת דער אידעע פון סאָציאַליזם האָט ניט געהאַט קיין גלענצנדיקן דערפאָלג, ווייל אירע אינטערעסן האָבן זיך טיף ניט איינגעוואָרצלט אין דעם מאַטעריעלן לעבן. נאָר איצט, ווען דער אַרבעטער הייבט זיך אָן צו רירן, וועלן די ווערטער פון דער אינטעליגענץ געווים ניט פאַלן אויף אַן אומפּרוכטבאַרן באָדן. אַלזאָ, מיר מוזן מיט אונזערע יונגע קרעפטן אָפּרייניקן דעם וועג. פריער פון אַלץ מוזן מיר דערציען אַלע אונזערע שוועסטער און ברידער, זיי געבן צו פאַרשטיין, אַז די באַפרייונג פון איטלעכן אַרבעטער באַזונדער וועט געשען דעמאָלט, ווען די גאַנצע מאַסע וועט ווערן באַפרייט. אָבער ביי אונז אין רוסלאַנד שטערט אונז קודם־כל דאָס, וואָס מיר האָבן ניט קיין פרייהייט פון פרעסע, פאַרזאַמלונגען און אָרגאַניזאַציע. דעריבער מוז אונזער ערשטער שריט זיין דאָס אויסקעמפן אַ קאָנסטיטוציע״[2].

די ערשטע יידישע פּראָפּאַגאַנדיסטן האָבן געהאַלטן, אַז זייער אויפגאַבע איז צו אַנטוויקלען איינצלנע אַרבעטער, וועלכע זאָלן נאָכדעם קענען פירן די פּראָפּאַגאַנדע אין די מאַסן. דאָך האָט אָפּטמאָל געטראָפן, אַז די פּראָ־

---

[1] „ערשטער מאַי, 1892. 4 רעדעס פון יידישע אַרבעטער“, זשענעווע, 1893, ז' 27.

[2] דאָרט.

פאגאנדירט ארבעטער האבן נאכדעם ניט נאר ניט געפירט די ארבעט צווישן דער מאסע, נאר זיי פלעגן זיך אפרייסן פון דער לעצטער און זיך באציען צו איר מיט א מין ביטול. די שטרעבונג צום וויסן, וואס מען האט אין זיי דערוועקט, האט זיי געטריבן זיך ווייטער צו לערנען: ניט זעלטן פלעגט טרעפן, אז דער ארבעטער פלעגט אוועקווארפן זיין מלאכה און ווערן אן „עקסטערן". ס'האט זיך געשאפן א טיפ פון פארקריפלטע מענטשן.

די קרייזלעך פון דעם פעריאד, וואס מיר שטודירן, האבן זיך אויסגעצייכנט מיט זייער שטרענגער קאנספיראציע, דערהויפט האבן זיי זיך אויסגעצייכנט אין ווילנע: מארטאוו, וועלכער האט דעמאלט געארבעט אין ווילנע, דערציילט וועגן דעם אין זיינע „זכרונות פון א סאציאל־דעמאקראט" פאלגנדיקע פרטים: „די קאנספיראציע איז געווען דער טרומף פון ווילנער סאציאל־דעמאקראטישן קרייזל, ווי אויך פון אייניקע אנדערע קרייזלעך, וועלכע זיינען אין פארשיידענע ערטער פון רוסלאנד צוגעשטאנען אויפצולעבן די רעוואלוציאנערע פארטייען אין די רעשטלעך פון דער אלטער באוועגונג און אין דער אטמאספער, וואס איז פון לאנגע יארן געווען פארסמט דורך דעם צעפאלונגס־פעריאד פון דער פארטיי „פאלקס־פרייהייט" מיט דער דעגאיעווטשינע און אירע נאכפאלגן. דאס געזעץ פון לעבן פאר די ווידער געבוירענע רעוואלוציאנערע גרופעס איז געווען צו פארהוילן, ווי ווייט מעגלעך לענגער, די עצם עקסיסטענץ פון דער קראמאלער נעסט אין דעם אדער יענעם פונקט. און צוליב דעם האט מען זיי געדארפט גוט פארמאסקירן ניט נאר פאר די פשוטע בירגער, נאר אפילו פאר דער ברייטער „ראדיקאלער" סביבה. און הגם נאך געוויסע ערפאלגן פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פראפאגאנדע איז אוממעגלעך געווען אויסצובאהאלטן די באוועגונג, איז דאך אלץ נאך געבליבן, אז מען דארף זיך פירן אזוי, גלייך ווי מען וואלט אין שטאט גארנישט געוווסט, אז עס עקסיסטירט א סאציאל־דעמאקראטישע ארגאניזאציע. די לאנגע ארבעט אין איין פינקט האט אנטוויקלט די עלעמענטארע כללים פון קאנספיראציע ביז ווירטואזיטעט, און איך אליין האב עס נאכדעם געשפירט אויף זיך, ווי אזוי די דאזיקע עלעמענטארע כללים עסן זיך איין אין גאנצן ווען. קיינמאל ניט אנרופן דעם אנדערן, אפילו די אפוועזנדע מיטגלידער פון דער ארגאניזאציע, ביים אייגענעם נאמען (אפילו ווען עס קומט אויס ריידן אויג אויף אויג), ניט שרייבן אפילו ריין „אומשולדיקע" בריוו, און אפילו אין די שיפרירטע בריוו ניט דערמאנען קיין נעמען; ניט באווייזן זיך אויף די גאסן מיט א פעקל, און וועלכן עס זאל זיך אפילו געפינען א גאנץ געוויינלעכע זאך, זיך ניט באגריסן אין גאס, מיט

א פריינטלעכן בליק אויך ניט, אפילו ווען מען איז זיכער, אז קיין שפיאָנען זיינען ניטאָ, ניט גיין מיטן גראָדן וועג אהין, ווו דו דארפסט, אין צימער ריידן אין דער שטיל, — אָט די אַלע אויסערלעכע כּללים, צוזאַמען מיט דעם באַמיען זיך ניט צו שטעלן די חברים קיין שום „איבעריקע פראַגן", האָבן די טוער פון דער ווילנער אָרגאַניזאַציע פעסט איינגעאייגנט אין זיך. מ'קאָן פּאָזיטיוו פארזיכערן, אַז די דאָזיקע סיסטעם פון קאָנספּיראַציע, וואָס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן דורך דעם ערשטן קרייזל־פּעריאָד פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעט, האָט ביי איר גאַנצער עלעמענטאַרישקייט פּאָרט דערגרייכט געוויסע פּאָזיטיווע רעזולטאַטן, — גענויער, א געוויסער רעזולטאַט איז דערגרייכט געוואָרן מיטן פּרייז פון פּטרן א גענוגנדן סכום פון גייסטיקער ענערגיע, וואָרעם ניין צענטל, קאָן זיין, פון די פאַרהיטונגס־מיטלען, וואָס מען האָט אָנגענומען אין יעדן באַזונדערן פאַל, זיינען גאָרניט געווען אַזוי נייטיק, דערפאַר אָבער איז דאָס איינע צענטל שטענדיק געווען צוועקמעסיק..."[1]

דער פּעריאָד פון דער פּראָפּאַגאַנדע ענדיקט זיך אין די יאָרן 1892—1893, ווען עס הייבט זיך אָן די נייע עפּאָכע, וועלכע איז פאַרבונדן מיט דעם אַרויסטריט פון די ברייטע אַרבעטער־מאַסן אין קאַמף פאַר זייערע עקאָנאָמישע אינטערעסן.

1 י. מאַרטאָוו, „זכרונות פון א סאָצ.־דעמאָקראַט", מאָסקווע, פאַרלאַג „קראַסנאַיאַ נאָוו", 1924, ז' 177—179 (פאַראַן אויך אויף יידיש, פאַרלאַג „וואָסטאָק". — איב.).

קאַפּיטל פיר

סוף פון די ניינציקער יאָרן. — מאַסן־שטרייק־באַוועגונגען. — דער איבער־גאַנג פון פּראָפּאַגאַנדע צו דער אַגיטאַציע. — „די אָפּאָזיציע". — דער ערשטער מאַי. — שטרייק־קאַסעס. — דאָס פאַרבייטן די רוסישע שפּראַך אויף דער יידישער. — דער וווקס פון דער יידישער ליטעראַטור. — „די זשאַרגאָנישע קאָמיטעטן". — די ליטעראַטור־אַגיטאַציע. — דאָס ערשיינען פון דער „אַרבעטער שטימע". —

אין אָנהייב פון די ניינציקער יאָרן האָט זיך אין יידישן „תחום המושב" אויפן עקאָנאָמישן באָדן אָנגעהויבן אַ גרויסע אַרבעטער־מאַסן־באַוועגונג. אין די יאָרן 1892—1893 הייבן די יידישע אַרבעטער פון ווילנע, מינסק, וואַרשע, סמאָרגאָן, האָמעל און פון אַנדערע שטעט און שטעטלעך אָן צו פירן מיט די באַלעבאַטים אַ קאַמף פאַר פאַרבעסערן זייער עקאָנאָמישע לאַגע. דער קאַמף ווערט געפירט אונטערן לאָזונג, די באַלעבאַטים זאָלן אָפּהיטן דאָס געזעץ וועגן 10־שעהדיקן אַרבעטסטאָג. דאָס דאָזיקע געזעץ, וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אין די צייטן פון יעקאַטערינע דער צווייטער, איז נאָכדעם אינגאַנצן פאַרגעסן געוואָרן און קיינער האָט דאָס ניט אָפּגעהיט. איצט האָט אים עמעצער אַרויסדאָביוועט און ער דינט אַלס לאָזונג צו רעוואָלוציאָניזירן די מאַסן.

די מאַסן זיינען שנעל אַריינגעצויגן געוואָרן אין דער באַוועגונג. עס האָט זיך, לויט ב. מ. פרומקינס — דער היסטאָריקער פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג — טרעפלעכן אויסדרוק, אָנגעהויבן דער פּעריאָד פון „שטרייקיזם". די שטרייקן זיינען געווען שטאַרק פּאָפּולער. די שטרייקנדיקע זיינען מאַסנוויז אַרומגעגאַנגען איבער דער שטאָט, אַראָפּ־גענומען די אַרבעטער, און אומעטום אָפּגעשטעלט די אַרבעט. די באַלע־באַטים האָבן געפּרוּווט פּראָטעסטירן, און האָבן אפילו געפּרוּווט זיך ווענדן צו דער פּאָליציי נאָך הילף, נאָר די לעצטע האָט זיך אָפּגעזאָגט אינטערווענירן. זי האָט פאַרנומען אַ נייטראַלע פּאָזיציע און האָט דאָס דערקלערט דערמיט, אַז דער קאַמף איז ניט קיין פּאָליטישער, נאָר אַ ריין עקאָנאָמישער, וואָס איז אַן אינערלעכער יידישער ענין. די באַלעבאַטים

זיינען איבערראַשט געוואָרן און אָנגעהויבן נאָכצוגעבן. אין אַ קורצער צייט האָט זיך אַראַנק דעם די אַרבעטער איינגעגעבן אויסצוקעמפן גע־ווינע הנחות מצד די באַלעבאַטים. די שטרייקן פלעגן אָפטמאָל אויסברעכן צוליב נישטיקע פאַלן. אין די פאַלן, ווען די באַלעבאַטים האָבן זיך אָפּ־געזאָגט צו באַפרידיקן די פאָדערונגען פון די אַרבעטער, זיינען די שטרייקן געווען פאַרעקשנטע און קיינער פון די צדדים האָבן זיך ניט אונטערגעגעבן. די שטרייקנדיקע האָבן געהונגערט, נאָר זיי האָבן זיך גע־האַלטן פעסט. אַזוי, למשל, האָבן אין יאָר 1892 די ווילנער שניידער, ניט געקוקט אויף דעם, וואָס די פּאָליציי האָט זיך אַריינגעמישט, און דאָס, וואָס דער שטרייק איז פאָרגעקומען אין ניט סעזאָן־צייט, ווען עס איז דאָ ווייניק אַרבעט, זיך פאַרט געהאַלטן אין משך פון זיבן וואָכן.

אָפטמאָל איז בעת די שטרייקן אָנגעווענדט געוואָרן עקאָנאָמישער טעראָר: מען האָט געשלאָגן די באַלעבאַטים און די שטרייקברעכער, אָפּגע־גאָסן דאָס טייג מיט נאַפט, אויסגעזעצט די שויבן וכדומה. די אָרגאַני־זאַציעס האָבן געדאַרפט אָנווענדן געניגע כּוחות, כּדי אָפּצוהאַלטן די אַר־בעטער פון אַזעלכע מעשים.

אָפטמאָל פלעגן די רבנים זיך אַריינמישן אין די שטרייקן. די באַלע־באַטים פלעגן זיך ווענדן צו זיי, אַז זיי זאָלן ווירקן אויף די אַרבעטער.

אין דער שטרייק־באַוועגונג איז אַריינגעצויגן געוואָרן די גאַנצע מאַסע. די פאָדערונגען זיינען געווען עלעמענטאַרע און פאַרשטענדלעכע פאַר אַלעמען; דעריבער האָבן האַנט ביי האַנט מיט די באַוווסטזיניקע אַרבעטער־סאָציאַליסטן אויך געקעמפט די רעליגיעזע אַרבעטער.

די באַוועגונג האָט געטראָגן אַ סטיכישן כאַראַקטער און זיך איינ־גיכן, ווי מיר האָבן שוין דאָס געזאָגט, צעגאָסן, ווי אַ ברייטע כוואַליע איבערן גאַנצן „תחום המושב". קיין גענויע סטאַטיסטיק פון די שטרייקן פון דעם פעריאָד איז ניט פאַראַן. און מען האָט עס בשום אופן ניט גע־קאָנט טאָן, מחמת עס איז פּשוט אוממעגלעך געווען אויסצורעכענען די גוואַלטיקע צאָל פון די שטרייקן, וואָס פלעגן אויסברעכן אַלע מאָל אין אַן אַנדער װאַרשטאַט. מ'קאָן בלויז קאָנסטאַטירן, אַז עס איז ניט געווען קיין איין בראַנזשע, וועלכע די שטרייקן האָבן אויסגעמיטן. פאָרויס זיינען געגאַנגען די שוסטער, סטאָלאַרעס, שניידערס, נאָכדעם די בערשטער, שטע־פער, שלאָסער, פּאַפּיראָסן־מאַכער, זאָקנמאַכערקעס, הענטשקע־אַרבעטע־רינס. לויט דעם באַריכט פון „בונד" צו דעם אַמסטערדאַמער אינטער־נאַציאָנאַלן סאָציאַליסטישן קאָנגרעס, האָט דער „פיבער" אַרומגעכאַפּט אַלע אַרבעטער.

אַזוי האָט דאָס געדויערט בערך דריי יאָר.

אין 1895 יאר האט זיך די רעגירונג געכאפט. זי האט ערשט איצט באמערקט, אז די באוועגונג ווערט א מאסן־באוועגונג, באקומט א געפער־לעכן כאראקטער, און שטעלט מיט זיך פאר א געפאר פאר די איינגע־שטעלטע „יסודות".

די רעגירונג גיט זיך איצט א ווארף מיט שווערע רעפרעסיעס אויף די ארבעטער. די שטרייקער הייבט מען אן ארעסטירן, האלטן לאנג אין טורמע, און אין איניקע פאלן ציט מען זיי צו צו געריכטלעכער פאראנט־ווארטלעכקייט, אבער מערסטנטיילס שיקט מען זיי אדמיניסטראטיוו ארויס קיין סיביר. די דאזיקע רעפרעסיעס האבן געשפילט א גרויסע ראלע אין רעוואלוציאניזירן די ארבעטער; זיי האבן איצט פארשטאנען, אז דער עקאנאמישער קאמף איז ענג פארבונדן מיט דעם פאליטישן קאמף און מען קאן איינס פון אנדערן ניט אפטיילן.

און דאך האבן די שטרייקן ניט אויפגעהערט. הגם זיי זיינען שוין איצט געווען אומלעגאל, האט מען זיי געפירט ווייטער, ניט געקוקט דערויף, וואס די שטרייקער האט געדראט טורמע און פארשיקונג. פאר דעם דאזיקן פעריאד איז דער גרעסטער שטרייק פארגעקומען אין 1895 יאר אין ביאליסטאק. 26000 וועבער (צווישן זיי בערך 3000 יידן) האבן פארשטרייקט צוליב דעם, וואס מען האט איינגעפירט פאבריק־ביכלעך, וועלכע די ארבעטער האבן געהאלטן פאר א נייער גזירה מצד זייערע עקס־פלואטאטארן. דער שטרייק איז פארשפילט געווארן. אין דעם זעלבן יאר איז אין ווילנע אויסגעבראכן א שטרייק פון 220 ארבעטערינס אין עדל־שטיינס פאפיראסן־פאבריק. דער שטרייק איז אויסגעבראכן צוליב דעם, וואס דער פאבריקאנט האט געוואלט פארבייטן די מענער־ארבעטער אויף פרויען, כדי דער ארבעטסלוין זאל זיין א קלענערער. ניט געקוקט אויף דער אינטערווענץ פון דעם רב, וועלכער האט אין שול געהאלטן א פייער־דיקע דרשה, פון דעם פאבריק־אינספעקטאר און דער מאכט, וועלכע האט ארעסטירט איניקע שטרייקער, איז דער שטרייק געווונען געווארן. אין יענער צייט האט מיט דעם דאזיקן שטרייק שטארק גערעשט.

* * *

אין דער עפאכע פון די עקאנאמישע שטרייקן האבן א וויכטיקע ראלע געשפילט די „קאמפס־קאסעס", אדער די שטרייק־קאסעס. זיי שטאמען נאך פון יענע „חברות", וועלכע האבן געהאט א גרויסע היסטארישע פאר־גאנגענהייט אין לעבן פון די יידן אין רוסלאנד. מיטגלידער פון אט די חברות זיינען געווען סיי די באלעבאטים סיי די ארבעטער, דאס זיינען

געווען אזא מין מיטלאַלטערלעכע „שול־חברות". מיט דער צייט האָבן זיי זיך אָבער פאַרוואַנדלט אין קאַסעס, אין וועלכע עס האָבן זיך באַטייליקט נאָר ארבעטער. די ערשטע קאַסע איז אַנטשטאַנען אין 1888 יאָר ביי די ווילנער זאָקנמאַכערקעס. נאָכדעם זיינען אַזעלכע קאַסעס געגרינדעט געוואָרן ביי די שניידער, שטעפּער און קאָנווערטן־מאַכערס [1]. עס האָבן זיך אויפגעהויט איינציקע טעאַטוטן פון אַט די קאַסעס. זייענדיק לכתחילה קאַסעס פון קעגנזייטיקער הילף, האָבן זיי זיך מיט דער צייט פאַרוואַנדלט אין קאַמף־אָרגאַניזאַציעס. די אויפגאַבן פון די „קאַסעס" זיינען געווען פאַרשטענדלעך און נאָענט די ארבעטער און זיי זיינען גערן אריינגעטראָטן אין זיי. אין די קאַמפּס־קאַסעס האָט מען צוגענומען אַלע ארבעטער פון דעם פאַך. די אינטעליגענץ, וואָס האָט געאַרבעט אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג, האָט זיך באַמיט אריינצודרינגען אין די „קאַסעס", כּדי צו ווערבירן דאָרטן מיטגלידער פאַר די קרייזלעך, ווי אויך אריינצוברענגען אָרדענונג אין דעם שטרייק־קאַמף, צוגעבן אים אַ פּלאַנמעסיקן כאַראַקטער.

* *
*

פאַר דעם פּעריאָד פון די יאָרן 1893—1897 האָט די שטרייק־כוואַליע ארומגעכאַפּט ווילנע, האָמעל, וואַרשע, מינסק, סמאָרגאָן, אָשמענע, ווילקאָווישקי, קרעסלאַווקע, וויסטינעץ, בריסק, ביאַליסטאָק, קאָוונע, לאָדזש, גראָדנע, דווינסק, שאַוועל, וויטעבסק, סלאָנים, קרינקי, פּאָנעוועזש, ווירבאַלן, קאַלוואַריע.

אין דעם דאָזיקן פּעריאָד איז די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג צווישן די יידן געוואָרן אַ מאַרקסיסטישע, דער איינפלוס פון די פאָלקספרייהייט־לער איז אינגאַנצן פאַרשוווּנדן געוואָרן.

דער אומדערוואַרטער סטיכישער וווּקס פון דער ארבעטער־באַוועגונג האָט געטראָפן די אָנפירער ניט צוגעגרייט. דאָס איז פאַר זיי געווען אומדערוואַרט, ווייל דאָס אַלץ האָט ניט געשטימט מיט זייער וועלט־אָנשויונג, מיט זייערע פּלענער, אויסרעכענונגען און אידעאָלאָגיע. מען האָט געמוזט אויף גיך רעווידירן די אַלטע טעאָריע. ווי אַזוי האָבן זיי געקוקט אויף די אויפגאַבן פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטן, וואָס האָבן געאַרבעט צווישן די יידישע ארבעטער? זיי האָבן קולטיווירט באַזונדערע אַנטוויקלטע פּערזאָנען פון דער ארבעטערשאַפט, צוציענדיק זיי אין די

---

1 „מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג", העפט I, ז' 30.

קרייזלעך. איצט, אין דעם נייעם פעריאָד, גייען זיי אין די מאסן און האַלטן אונטער צווישן די ארבעטער דעם קאַמף און רעוואָלוציאָנערן גייסט, איצט באַמיען זיי זיך צו נעמען דעם שטרייק־קאַמף אין זייערע הענט, אָרגאַניזירן די ארבעטער, ארבעטן אויס די פאָדערונגען, קלייבן אויס די צייט, וואָס איז באַקוועם פאַר דעם שטרייק, פירן אונטערהאַנדלונגען מיט די באַלעבאַטים, מיט איין וואָרט, זיי רעגולירן די באַוועגונג פון יענער עפּאָכע. געוויינלעך האָט זיך דאָס זיי ניט אומעטום און ניט שטענדיק איינגעגעבן: אָפט זיינען די שטרייקן אויסגעבראָכן סטיכיש און זיינען אָנגעפירט געוואָרן פון די ארבעטער אַליין, אָן דער הילף פון דער אָרגאַניזאַציע. שטענדיק האָט אָבער די שטים פון דעם „קאָמיטעט” געהאַט אַ ווירקונג און זיין פאָרשטייער האָט געשפּילט אַ גרויסע ראָלע.

דער איבערגאַנג פון פּראָפּאַגאַנדע אין די ענגע קרייזלעך צו דער ברייטער אַגיטאַציע צווישן דער ארבעטער־מאַסע האָט געפאָדערט אַ גרינט־לעכע ענדערונג אין די אופנים פון דער ארבעט, וואָס האָט זיך ביז איצט געפירט. דער פּלאַן פון דער רעפאָרם איז אָנגעמערקט געוואָרן דורך די אָנפירער פון דער ווילנער באַוועגונג אין פאָלגנדיקער פאָרם:

„ערשטנס מוז מען גרינטלעך רעאָרגאַניזירן די פאַך־קאַסעס און זיי פאַרוואַנדלען אין קאַמפס־געזעלשאַפטן, אויסוואַרצלענדיק פון זיי די לעצטע איבערבלייבסן פון די פרידלעכע קאַסעס פון קעגנזייטיקער הילף; צווייטנס, מוז איינגעשטעלט ווערן אַ דירעקטע פאַרבינדונג פון דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישן צענטער מיט אַט די קאַסעס, דורך באַשטענדיקע פאַרזאַמלונגען פון די אָנגעזעענע טוער פון יעדער קאַסע באַזונדער מיט די פאָרשטייער פון דעם צענטער (פאַרזאַמלונג פון אַגיטאַטאָרן); דריטנס, דאַרף מען צופּאַסן די קרייזלעך צו דער אויפגאַבע אויסצואַרבעטן ארבע־טער־אָנפירער פון אַ מאַסן־באַוועגונג; דעריבער דאַרף מען אין די קרייז־לעך נאָר אָננעמען אַקטיווע ארבעטער, וועלכע זיינען פעיִק און ווילן זיך פאַרנעמען מיט אַגיטאַציע; די ארבעט אין די קרייזלעך דאַרף זיך באַפרייען פון אַקאַדעמישן און שול־כאַראַקטער און דערנענטערן זיך צום לעבן; פערטנס, דאַרף די ארבעט אין די קרייזלעך געפירט ווערן גרעסטנ־טיילס אויף זשאַרגאָן, כדי מען זאָל קענען צוציען צו זיי אַלע פּראָלע־טאַריער, וועלכע זיינען פעיִק צו פירן אַן אַגיטאַציע־ארבעט.

פאַר דער גרויסער צאָל מיטגלידער פון די קרייזלעך, וועלכע האָבן ניט אַרויסגעוויזן קיין פעיִקייטן צו אַגיטאַציע־ארבעט און זיינען דעריבער געבליבן אין דרויסן, האָט מען געהאַט בדעה איינצואָרדענען פלי־פאַר־

זאַמלונגען, אויף וועלכע מען האָט גערעדט ווי אויף פראַגראַם־טעמעס און וועגן אַקטועלע פראַגן..."[1].

דער איבערגאַנג פון דער פראָפּאַגאַנדע אין די ענגע קרייזלעך צו דער אַגיטאַציע אין די ברייטע שיכטן פון דער אַרבעטער־מאַסע איז ניט אומעטום אַראָפּגעגאַנגען גלאַטיק, און ערטערווייז האָט דאָס אַרויסגערופן אַ שטאַרקע און איינפלוסרייכע אָפּאָזיציע. די אַרבעטער, וועלכע זיינען פּראָפּאַגאַנדירט געוואָרן אין די קרייזלעך, זיינען מערסטנטייל געווען קעגן דעם מען זאָל אַריינציען די מאַסן אין דעם שטרייק־קאַמף. זיי האָבן געטענהט, אַז מען מוז פריער אַנטוויקלען און אויפקלערן די פּינקטערע מאַסן, און ערשט נאָכדעם זיי פירן צו דעם עקאָנאָמישן קאַמף; אַז די אַגיטאַציע ביי אַנדערע באַדינגונגען — איז שעדלעך און ציללאָז. אָט די דאָזיקע טענות זיינען אָפט באַגלייט געוואָרן דורך שאַרפע און אומגערעכטע אָנפאַלן אויף דער אינטעליגענץ, וועלכע האָט אין יענער צייט געאַרבעט צווישן די יידישע אַרבעטער, אין דער יידישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער באַוועגונג.

מאַרטאָוו, וועלכער האָט אין יענער צייט געאַרבעט אין ווילנע, דערציילט אין זיינע „זכרונות" וועגן דער ווילנער „אָפּאָזיציע" אָט וואָס:

„...ווי נאָר מיר האָבן אָנגעהויבן צו באַקענען די אַרבעטער־קרייזלעך מיט דעם פּלאַן פון אונזער רעפאָרם, האָבן מיר זיך אָנגעשטויסן מצד דער באַדייטנדיקער מערהייט פון די מיטגלידער אויף אַ שטאַרקן ווידערשטאַנד. דער געדאַנק, אַז פון היינט אָן וועלן זיך אין די קרייזלעך גרופּירן נאָר אַגיטאַטאָרן, און אַז די אַרבעט אין די קרייזלעך וועט האָבן די אויפגאַבע אָנצופירן מיט דער מאַסן־באַוועגונג, איז פאַר דער גרעסטער טייל פון דער אַרבעטער־יוגנט געווען ניט אָננעמבאַר. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז פאַר זיי זיינען די קרייזלעך אין אַ געוויסער מאָס געווען אַ מין זעלבסטצוועק, אַ מיטל אויסצובילדן זיך און פּערזענלעך אַרויס פון דער פינסטערניש, אין וועלכער עס האָבן געלעבט די אַרבעטער־מאַסן, און פון דעם שטאַנדפּונקט האָבן זיי געקוקט אויף אונזער גאַנצער אַרבעט. אין פאַרלויף פון די דעבאַטן, וואָס האָבן זיך געפירט אויף אַ גאַנצער ריי פאַרזאַמלונגען, איז פאַר אונז געווען זייער אומאָנגענעם צו זען דעם גרויסן תהום, וואָס האָט זיך געפונען צווישן אונזערע שטימונגען און די שטימונגען פון די אַרבעטער פון די קרייזלעך. מיר האָבן אויף זיי געקוקט ווי אויף מענטשן, וואָס האָבן געדאַרפט ברענגען אין באַוועגונג דעם גאַנצן

---

1 מאַרטאָוו, „זכרונות פון אַ סאָצ.־דעמ.", ז' 229.

קלאַס, ווי אויף אַ געציַיג אין די הענט פון דער רעוואָלוציאָנערער אָרגאַני־
זאַציע; זיי ווידער האָבן געקוקט אויף זיך, ווי אויף פּערזאָנען, וואָס האָבן
זיך דערהויבן פון דער אָפּגעשטאַנענער מאַסע, און וואָס שאַפן אַ נייע
קולטורעלע סביבה. נאָר דאָס איז נאָך געווען אַ האַלבער אומגליק. דאָס
אומגליק איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס זיי האָבן פון דעם דאָזיקן שטאַנד־
פונקט ראַציאָנאַליסטיש פשוט זיך פאַרגעשטעלט דעם פּראָצעס פון דער
ווייטערדיקער אַנטוויקלונג פון זייער גאַנצן קלאַס; זיי האָבן געהאַלטן, אַז
מען דאַרף פאַרשפּרייטן צווישן זיי די ידיעות און די נייע מאָראַלע באַ־
גריפן, וועלכע זיי אַליין האָבן דערגרייכט בשעתן לייענען און אויף די
לעקציעס אין די קרייזלעך. מיט פאַרווונדערונג איז אונז נאָך די דעבאַטן
מיט זיי אויסגעקומען צו קאָנסטאַטירן, אַז דער גאַנצער מעטאָד פון זייער
סאָציאַלן געדאַנקענגאַנג איז אַן אידעאַליסטישער, און אַז זייער סאָצי־
אַליזם טראָגט נאָך אַן אַבסטראַקטן אוטאָפּישן כאַראַקטער, און אַז דער
געדאַנק, אַז דורך דעם קלאַסן־קאַמף וועט מען איבעראַנדערשן די ניט־
קולטורעלע סביבה, אַז זייער סאָציאַלע אויפוואַכונג האָט זיך גענומען
אַדאַנק דעם פּראָטעסט קעגן אַט דער אָפּגעשטאַנענקייט, איז זיי נאָך
לחלוטין געווען פרעמד. דערהויפּט האָבן זיך „געבונטעוועט" די אַרבע־
טערינס, וועלכע זיינען ווייניקער פאַר די מענער געווען פאַרכאַפּט דורך דער
פּראָפעסיאָנעלער שטרייק־באַוועגונג, וואָס איר פּראַקטיק האָט ווי ניט
איז אַריינגעטראָגן געוויסע קאָרעקטיוון אין דער קרייזל־פּסיכאָלאָגיע —
פאַר אַט די אַלע אָרעמע מאָדיסטקעס, זאָקנמאַכערקעס, פּודעלעמאַכער־
קעס און וועשנייטאָרינס האָבן אונזערע קרייזלעך אויפגעעפנט אַ נייע
וועלט פון גייסטיקע איבערלעבענישן, אַריינפירנדיק זיי אין דעם קרייז
פון אינטעליגענטער קולטור. זיי פלעגן שטאַרק לייענען די ביאָגראַפיעס
פון די פאָלקספרייהייטלער, פיסאַרעווס און דאָבראָליובאָווס אַרטיקלען,
פּאָמיאַלאָווסקיס, אָמולעווסקיס און שעלער־מיכאַילאָווס ראָמאַנען און אַט
דער דאָזיקער מאַטעריאַל האָט פיל מער, איידער דיקשטיינס „פון וואָס
איינער לעבט", אָדער אַקסלראָד און פּלעכאַנאָווס אַ בראָשור, פאָרמירט
זייער גאַנצן גייסטיקן כאַראַקטער. די זעלבסטבילדונג אין דעם פיינסטן
זין פון דעם וואָרט איז פאַר זיי געווען דער אלף און דער תיו פון דער
סאָציאַליסטישער באַוועגונג, און דער געדאַנק וועגן דעם, אַז אָנשטאָט דער
אומאויפהערלעכער אַרבעט איבער זיך, כדי זיי זאָלן ווערן „קריטיש
דענקענדיקע פּערזענלעכקייטן", וועט מען נאָר דאַרפן צוקלייבן אַגיטאַ־
טאָרישע טאַלאַנטן און זיי געבן דעם מינימום וויסן, וואָס איז נייטיק פאַר
דער דערפאָלגרייכער ווירקונג אויף די מאַסן, האָבן זיי בשום אופן ניט
געקענט פאַרטראָגן.

די פיינטלעכע שטימונגען בנוגע אַט דער רעפאָרם האָבן זיך איינ־גיכן אָנגעהויבן אויסדריקן אין אַנאָנימע שריפטלעכע פאַמפלעטן, וועלכע מען האָט אונטערן נאָמען „בריוו צו די אינטעליגענטן" גענומען פאַר־שפרייטן צווישן די אַרבעטער. די פאַמפלעטן זיינען שטאַרק געלייענט גע־וואָרן און האָבן אַרויסגערופן אַ גרויסע אויפרעגונג. דער אַוטאָר פון אַט די פאַמפלעטן, וועלכער האָט אַרויסגעוויזן בלי־ספקדיקע פאָלעמישע פעי־קייטן און אַן איינגעאַרטיקע ערודיציע פון אַן איינגעגלויבטן אויטאָדידאַקט, איז אָנגעפאַלן אויף אונזער רעפאָרמאַטאָרישער פראָגראַם, קריטיקירנדיק ניט בלויז די מעטאָדן אירע, נאָר אויך די צילן גופא. אַלס גרונטשטיין פון דער קריטיק איז גענומען געוואָרן לאַוראָווס הנחה, אַז דער פראָגרעס באַ־שטייט אין דעם אויסאַרבעטן קריטיש־דענקענדע פּערזענלעכקייטן און אין וווקס פון זייער צאָל (די פאַמפלעטן זיינען געווען איבערפולט מיט ציר־טאַטן פון די „היסטאָרישע בריוו"). צופּאַסנדיק אַט די מאַקסימע צו דער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטער־באַוועגונג, אָנערקענט דער אַוטאָר פון די „בריוו" די קרייזל־פּראָפּאַגאַנדע פאַר דער איינציקסטער ראַציאָנעל־סטער פאָרם, דורך וועלכער די סאָציאַליסטן דאַרפןווירקן אויף דעם פּראָלעטאַריאַט. דער עיקר אָבער פון די דאָזיקע בריוו איז ניט באַשטאַנען פון אַט די אָרעמע געדאַנקען. זיי האָבן פשוט געווימלט מיט פייערדיקע באַשולדיקונגען און רעוועלאַציעס פון אונזערע אייגענע שטרעבונגען. דער אַוטאָר האָט אונז געמאָלט אַלס פאָרשטייער פון אַ בורזשואַזער שיכט, וועלכע איז פרעמד דעם אַרבעטער־קלאַס, וועלכע האָבן פאַרטראַכט אויס־צונוצן די אַרבעטער צוליב אונזערע אייגענע צילן. זיי פאַרוואַנדלען אין קאַנאָנען־פלייש פון דער רעוואָלוציע, דערפאַר ווילן מיר זיי האַלטן אין אומבאַוווּסטזיניקייט, כדי אויף אַזאַ אופן צו פאַרפעסטיקן אונזער פּאָ־ליטישע הערשאַפט אין דער אַרבעטער־באַוועגונג. אַט די אַלע טענדענצן אונזערע האָט מען קעגנגעשטעלט די פּאָקיסטישע אידעע וועגן די פליכטן פון דער אינטעליגענץ, וועלכע שטאַמט פון דער בורזשואַזיע, אומצוקערן אָן שום טענות דעם פאָלק זייער חוב, איבערגעבן די אַלע קענטעניש, וואָס זיי פאַרמאָגן, און מען האָט אונז פאַרגעלייגט מיר זאָלן זיך אָפּזאָגן פון די פּרעטענזיעס אָנצופירן מיט דער אַרבעטער־באַוועגונג און קוקן אויף זיך, ווי אויף אַ דינסט־אַפּאַראַט, וועלכער דאַרף זיך געפינען אין רשות פון די אַרבעטער, וועלכע רייסן זיך אַרויס פון דער פינסטערניש. דאָס אַלץ איז, חזר איך איבער, געווען אָנגעשריבן זייער שניידיק, מיט פּאַטאָס און מיט דעמאַגאָגישע אויסרופן אַראָפּצוואַרפן דעם יאָך פון דער אינטעליגענץ, וואָס איז אויסן נאָר איר טובה. אונז איז ניט שווער גע־ווען אויפצודעקן דעם אַוטאָר פון אַט די שריפטן. דאָס איז געווען דער

שניצער אברהם גאָרדאָן, וועלכער איז אַמאָל געווען אין די קרייזלעך פון דעם איבערגאַנגס־פּעריאָד, בשעת די פאָלקספרייהייטלער מיט די סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן נאָך געאַרבעט צוזאַמען אין ווילנע. אין אונזער אַרבעט האָט ער זיך ניט באַטייליקט. א באַלעזענער און א פעיִקער, האָט ער געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ בייזן און פאַרביטערטן מענטשן; זיין וועלט־אָנשויונג, אַ פאַרפּלאָנטערטע און אַ פאַרנעפּלטע, האָט זיך צונויפ־געשטעלט פון ברעקלעך פון פאָלקיזם און וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם.

פון די פּאַמפלעטן איז א. גאָרדאָן איבערגעגאַנגען צו אַרויסטרע־טונגען אויף פאַרזאַמלונגען, וועלכע ער פלעגט צונויפרופן, און אויף וועלכע מיר פלעגן נאָכדעם אויך אַריינדרינגען. די דעבאַטן אויף אָט די פאַרזאַמלונגען האָבן אינגיכן אָנגענומען א פאַרביטערטן כאַראַקטער, אין א געוויסער מאָס אַדאַנק דער גאַליקייט און דעמאַגאָגישן טאָן פון א. גאָר־דאָנען אַליין. ס'רוב איז דער ערפאָלג אויף אָט די פאַרזאַמלונגען געווען אויף זיין זייט: אונזערע אַרבעטער, דערהויפּט די אַרבעטערינס, האָבן מיט גרויס אינטערעס איינגעזאַפּט זיינע באַשולדיקונגס־רעדעס. עס האָט זיך אים, אגב, איינגעגעבן אָפּצוהאַלטן איבער אונז א ניצחון אויף די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונגען פון אייניקע פּראָפעסיאָנעלע קאַסעס, וווהין ער האָט, ניט געקוקט אויף דעם, וואָס מיר האָבן דאָס ניט געוואָלט, אַריבער־געטראָגן אונזער וויכוח"[1].

אַן אַנדער אָנטיילנעמער אין דער דעמאָלטיקער באַוועגונג, דער באַוווסטער היסטאָריקער פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג, ב. פרומ־קין, כאַראַקטעריזירט גאָרדאָנען אין די זעלבע נעגאַטיווע שטריכן, ווי מאַרטאָוו. „ער איז געווען אַן אמתער מאַניאַק פון קרייזלעריי, א מענטש מיט א גוואַלטיקער אייגנליבע, וועלכער האָט ניט געקאָנט שלום מאַכן מיט דעם געדאַנק, אַז ער איז צוזאַמען מיט זיינע אידעען אָפּגעשווענקט גע־וואָרן דורך דער כוואַליע פון דער נייער באַוועגונג. מיט דעם פאַנאַטיזם פון סעקטאַנטן איז ער צוזאַמען מיט זיינע חברים אַרויסגעטראָטן קעגן דער פּערזאָן פון די אָנפירער פון דער מאַסן־באַוועגונג, אַזוי אויך קעגן די פּרינציפּן פון אָט דער באַוועגונג. לחלוטין אומפעיִק צו באַנעמען די פאַרשטעלונג וועגן קלאַסן־קאַמף, האָט דער שניצער קעגן די נייע אידעען אַרויסגעשטעלט די אַלטע אמתן וועגן דער נייטיקייט „אויסצואַרבעטן" באַוווסטזיניקע פּערזענלעכקייטן. ניט לייקענענדיק אין דער נייטיקייט פון שטרייקן און פון א מאַסן־באַוועגונג, האָט ער געפּרעדיקט, אַז אויף צו אָרגאַניזירן א שטרייק מוז מען אויך קודם־כל האָבן פולקום באַוווסטזיניקע

1 ל. מאַרטאָוו, „זכרונות פון א ס.־ד.", ז"ז 230—233.

פּערזאָנען, און דעריבער דאַרף מען אָפּוואַרטן מיט די שטרייקן, ביז עס וועלן זיך ניט אויסאַרבעטן אַ גענוגנדע צאָל פון אַזעלכע פּערזאָנען. עס איז זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז ס'איז אינגאַנצן געווען אויסגעשלאָסן צו דערגרייכן די געוווּנטשטע שטופע פון אַנטוויקלונג, באַנוצנדיק זיך מיט דער יידישער שפּראַך. און ס'האָט זיך באַקומען אַ טעאָריע פון קריזיסן אויף דער פאַרקערטער זייט. אין דער צייט, וואָס לויט דער טעאָריע פון די אָנפירער פון דער נייער ריכטונג איז פון דער שטופע פון דער עקאָנאָמישער אַנטוויקלונג און עקאָנאָמישן קאַמף אָפּהענגיק די שטופע פון דעם באַוווּסטזיין, האָבן די פאַרשטייער פון אַלטן שטאַנדפּונקט געטענהט, אַז פון דער שטופע פון אַנטוויקלונג הענגט אָפּ די מעגלעכקייט פון דעם עקאָנאָמישן קאַמף" [1].

גאָרדאָנס אַגיטאַציע האָט געהאַט ערפאָלג. לכתּחילה איז די אָפּאָזיציע אַנטשטאַנען אין ווילנע, און נאָכדעם האָט זי זיך אויך אַריבערגעוואָרפן קיין גראָדנע און אינגיכן האָבן זיך די קרייזלעך אונטער דער ווירקונג פון דער „אָפּאָזיציע" אין ווילנע [2] אָנגעהויבן צו צעפאַלן, די אַרבעטער זיינען אַריבער צו דער „אָפּאָזיציע". מיט די אינטעליגענטן איז בלויז פאַרבליבן אַ קליין הייפל אַרבעטער. עס איז ביי זיי געווען אַ געפאַלענע שטימונג. די אַגיטאַציע פון דער „אָפּאָזיציע" האָט געשפּאָלטן די באַוועגונג. די אָנהענגער פון דער „אָפּאָזיציע" האָבן אַרונטערגעריסן שטרייקן, אונטער זייער איינפלוס זיינען זיך צעפאַלן די „קאַמפּס-קאַסעס" (למשל אין ווילנע — די קאַסע פון די שניידער).

דאָך האָט די „אָפּאָזיציע" אינגיכן אָנגעהויבן זיך צעפאַלן: ניט האָבנדיק קיין שטיצע צווישן די אינטעליגענטן, האָט גאָרדאָן ניט געקענט אָרגאַניזירן קיין אַרבעטער־קרייזלעך. אין 1894 האָט אַ טייל פון זיינע אָנהענגער זיך אָנגעשלאָסן אין די פּפּ"ס, די איבעריקע האָבן זיך אומגעקערט צוריק אין די פריערדיקע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס [3].

---

1 ב. פרומקין, „פון דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג", „יעוור. סטאַרינאַ", 1913, ז' 259.

2 „די האָפנונג", נומ' 14, אַרטיקל פון פּ. פּ. „וועגן דער אָפּאָזיציע".

3 גאָרדאָן האָט זיך ווידער באַוויזן אין די פרייהייטס־טעג פון 1905. ער האָט דעמאָלט אַרויסגעלאָזט אַ רוסיש בלעטל „אָן עס־האַרצישם לויט דער פאָרם און אַ זינלאָזם לויטן אינהאַלט. דאָס בלעטל האָט מען ניט באַמערקט". („די האָפנונג", נומ' 14, 1907, אַרטיקל „די אָפּאָזיציע".

* * *

די יידישע ארבעטער פלעגן אלע יאר פייערן דעם ערשטן מאי, דעם יום־טוב, וואס איז פראקלאמירט געווארן דורך דעם אינטערנאציאנאלן סאציאליסטישן קאנגרעס אין שטוטגארט אין 1889 יאר. ווי באוווסט, האבן אין רוסלאנד די ערשטע געפייערט דעם ערשטן מאי די פולישע, די צווייטע די יידישע און ענדלעך די דריטע די רוסישע ארבעטער. דאס ערשטע מאל האבן די יידישע ארבעטער געפייערט דעם ערשטן מאי אין ווילנע אין יאר 1892. עס האבן זיך באטייליקט בערך 100 מאן פון די מער באוווסטזיניקע ארבעטער. אויף דער „מאיאווקע" זיינען געהאלטן געווארן די באוווסטע „4 רעדעס פון יידישע ארבעטער".

אין די רעדעס פון די יידישע ארבעטער, וועלכע זיינען געהאלטן געווארן אויף דער פארזאמלונג פון ערשטן מאי אין ווילנע אין 1892 יאר, זעען מיר אן אויסערגעוויינלעכע שטרעבונג צום וויסן און דורשט נאך בילדונג.

„מיר האלטן, — האט געזאגט איין ארבעטער, — אז קיין גאט און קיין טייוול קאנען ניט באפרייען די אונטערדריקטע מאסן פון דעם יאך, וואס דריקט זיי צו דער ערד. בלויז די וויסנשאפט און די אייגענע ענערגיע קאנען אונז ארויספירן פון דער פינסטערניש צו דעם ליכט פון לעבן... דאס ליכט פון דער וויסנשאפט פון XIX יארהונדערט ווייזט אונז אן דעם וועג. די וויסנשאפט פירט אן מיט אונזער שיף, ווי א געניטער, פאר־שטאנדיקער און וואכזאמער קאפיטאן. ווי א ליבנדע מוטער, וועט אונז די וויסנשאפט אריבערטראגן דורך דעם ים־אוקינוס פון טרערן און ליידן אין דעם לאנד פון לעבן. גליקלעך איז דער, ווער עס פאלט ביי זיך ניט אראפ, וועמעס הארץ עס ציטערט ניט אפילו ביים דונערן פון הארמאטן, ביים בליצן פון פיינטלעכע באיאנעטן און אפילו דעמאלט, ווען דער שטורעם דראט צוצורייסן די זעגלען פון דער אומגליקלעכער שיף!.."

אין די רעדעס פון די יידישע ארבעטער זעט זיך דער ברענענדיקער האס צו דער זעלבסטהערשנדיקער ארדענונג, און די גרייטקייט אומצו־קומען אין קאמף מיט איר.

„א באוווסטזיניקער ארבעטער, — האט דער זעלבער רעדנער גע־זאגט, — טרעט שטענדיק ארויס אפן און פריי און זאגט דעם אמת, ניט שרעקנדיק זיך פאר טורמע, פאר פעסטונג, פאר סיביר, פאר די קוילן־גראבנס, ניט פאר אנגעלאדענע ביקסן, און אפילו פארן טויט אויך ניט. האבן מיר נאר אנגעטאן דעם פאנצער פון מענטשלעכקייט, באוואפנט מיט געוויסן — קאנען זיי דונערן פון זייערע הארמאטן, באשיטן אונז

מיט א האָגל קוילן: מיר וועלן אַלץ שטיין ווי א פעסטע וואַנט, און וועלכער עס וועלן פלאַצן די קוילן, עס וועלן זיך צעבּרעכן די שפּיזן און די גהינום־משרתים וועלן ענדלעך מיד ווערן אונז צו שמידן אין קייטן און אונז צו טיראַניזירן" [1].

אין די יאָרן 1893—1894 קומען דאָרטן ווידער פאָר פייערונגען פון דעם ערשטן מאַי. אין יאָר 1895 ווערט ער געפייערט אין ווילנע, מינסק, וואַרשע און אין סמאָרגאָן. געלונגענער ווי אומעטום איז דער יום־טוב דורכגעגאַנגען אין ווילנע. פון 500 מאַן, וועלכע זיינען געווען אָרגאַניזירט אין די אַרבעטער־קאַסעס, האָט מען איינגעלאַדן 250 מאַן. די פייערונג איז פאָרגעקומען אין צוויי פּונקטן צו 125 מאַן אין יעדערן. אויף די רויטע פאָנעס, אונטער וועלכע די יידישע אַרבעטער האָבן זיך פאַרזאַמלט אויף ביידע פּונקטן, זיינען געווען יידישע אויפשריפטן: פון איין זייט „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פאַראייניקט אייך", און פון דער אַנדערער „מיר קעמפן פאַר א 10־שעהדיקן אַרבעטסטאָג, פאַר העכערן דעם לוין און פאַר א בעסערער באַהאַנדלונג". עס זיינען געהאַלטן געוואָרן דריי רעדעס: 1) באַריכט פון דער טעטיקייט פאַר דעם פאַרגאַנגענעם יאָר, 2) וועגן דער באַדייטונג פון אַרבעטער־יום־טוב דעם 1טן מאַי און 3) א פּאָליטישע רעדע. פון די אויפשריפטן אויף די פאָנעס זעט מען, אַז די אָנפירער האָבן זיך ניט באַשלאָסן אַרויסצושטעלן פּאָליטישע פאָדערונגען. „נאָר זייער מורא איז אינגאַנצן געווען א ניט באַגרינדעטע. די פּאָליטישע רעדע איז אויפגענומען געוואָרן מיט התפּעלות" [2].

דעם אַנדערן טאָג האָט מאַרטאָוו אויף דער פאַרזאַמלונג פון די אַגיטאַטאָרן געהאַלטן א רעדע, וועלכע האָט געשפּילט א גרויסע ראָלע אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג. ער האָט אָנגעוויזן אויף דער נויטווענדיקייט צו שאַפן א באַזונדערע יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציע.

אין 1896 יאָר ווערט דער ערשטער מאַי געפייערט אין די אַלע שטעט, וווּ עס איז נאָר פאַראַן א יידישע אַרבעטער־באַוועגונג [3]. די אָר־

---

1 „דער ערשטער מאַי 1892, 4 רעדעס פון יידישע אַרבעטער", זשענעווע 1893, ז' 11. זע ס. וואָלק, „מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון דעם ערשטן מאַי", „קראַסנאַיאַ לעטאָפּיס" נומ' 4.

2 „מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג", העפט I, פּעטערבורג, 1906, ז"ז 45—46.

3 דאָרט, ז' 55.

טיקע ארגאניזאציעס האבן ארויסגעלאזן א ספעציעלע פראקלאמאציע צום ערשטן מאי (ביאליסטאק) און א בראשור (ווארשע). אין מינסק האבן זיך אין דער פייערונג באטייליקט 300 פון די 1000 ארגאניזירטע ארבע־טער, אין ווילנע — 540 מאן, וועלכע האבן זיך פארזאמלט אין דריי פונקטן. צווישן די לאזונגען זיינען שוין אויך פאראן פאליטישע. די פאלי־טישע רעדעס האט מען אויסגעהערט מיט באגייסטערונג.

אין 1897 יאר האבן זיך צו דעם ערשטן מאי שטארק געגרייטביידע צדדים — די פאליציי און די זשאנדארמעריע פון איין זייט, און די סאציאל־דעמאקראטן — פון דער אנדערער. אין ווארשע, אין ווילנע און אין ביאליסטאק זיינען פארשפרייט געווארן פראקלאמאציעס צום ערשטן מאי. אין דעם טאג זיינען פארגעקומען פארזאמלונגען אין ווער־שע (העכער 200 מאן), אין ביאליסטאק, אין מינסק (300), אין קאוונע און אין פיל אנדערע שטעט. אין ווילנע זיינען אויף די גאסן געווען פאר־זאמלט זייער פיל מיליטער און זשאנדארמען; מען איז געווען געצוווּנגען צו פייערן דעם טאג אין קליינע קרייזלעך. אין ווילנע און אין קיעוו האט די מאכט געדראט מיט פאגראמען. אין ווארשע האט די ליטווישע און יידישע סאציאל־דעמאקראטן (וועלכע האבן בכלל די גאנצע צייט גע־ארבעט צוזאמען) ארויסגעלאזן אן אנטיפאגראם־פראקלאמאציע אויף יידיש און אויף פויליש. אויף דער מאי־פייערונג פון די ליטווישע ארבע־טער האט זיך באטייליקט א דעלעגאציע פון די יידישע ארבעטער; מען האט זי זייער ווארעם אויפגענומען [1].

* *
*

נאכדעם, ווי מען איז איבערגעגאנגען פון פראפאגאנדע צו אגי־טאציע, ווערט די רוסישע שפראך פארביטן אויף דער יידישער. די סאציא־ליסטן, וואס האבן געארבעט צווישן די יידישע ארבעטער, האבן געפירט די פראפאגאנדע אויסשליסלעך אויף רוסיש, די האלב אסימילירטע יידישע אינטעליגענטן האבן דאס ערשטע זיך גענומען אויסלערנען דעם יידישן ארבעטער די רוסישע שפראך, גרייטנדיק אים פאר א פראפאגאנ־דיסט, וועלכן עס וועט אפשר אויסקומען צו ארבעטן אויסער דעם יידישן „תחום", ווו די באפעלקערונג איז געווען דורכאויס א רוסישע. איצט אבער, אין פעריאד פון אגיטאציע און פון מאסן־באוועגונג, קומען זיי צום געדאנק, אז גיין אין די מאסן, פירן צווישן זיי אן אגיטאציע קאן

[1] „מאטער. צו דער געש. פון דער ייד. ארב.־באוו.", העפט I, ז' 60.

מען נאָר אויף יידיש, אויף דער איינציקער שפּראַך, וועלכע זיי פאַר־שטייען. די אינטעליגענץ אַליין נעמט זיך לערנען.

די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן געפירט ניט נאָר אַ ברייטע מינדלעכע אַגיטאַציע, נאָר אויך אַ געדרוקטע — בלעטלעך, פּראָקלאַ־מאַציעס אאַז״וו — וועלכע זיי האָבן געדרוקט אויף אַ מימיאָגראַף אָדער אויף אַ העקטאָגראַף. ווענדנדיק זיך צו די אַרבעטער אויף אַ שפּראַך, וואָס זיי פאַרשטייען, וועגן פראַגן פון אַלטעגלעכן לעבן, האָבן די פּראָק־לאַמאַציעס זיי גערופן צום קאַמף, זיי געלערנט, ווי אַזוי מען דאַרף קעמפן, געוועקט אין זיי דעם אינטערעס צו דעם, ווי אַזוי עס לעבן די אַרבע־טער אין די אַנדערע לענדער. די ווירקונג פון אָט דער ליטעראַטור איז געווען אַ באַדייטנדיקע.

אינגיכן האָט אָבער די פּראָקלאַמאַציע־ליטעראַטור שוין ניט געקאָנט באַפרידיקן די באַדערפונגען פון די יידישע אַרבעטער. עס האָט זיך אָנגע־הויבן שפּירן די באַדערפעניש אין אַן ערנסטן ביכל, און פאַר די סאָצי־אַליסטן, וואָס האָבן געאַרבעט אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג, האָט זיך געשטעלט די פראַגע, ווי אַזוי דאָס צו באַפרידיקן. קיין פּאַסנדיקע ליטעראַטור אויף יידיש איז דעמאָלט ניט געווען. דער יידישער ביכער־מאַרק איז געווען פאַרפולט מיט שונד־ און בולוואַר־ליטעראַטור פון שמרם שניט. און אָט ווערט אין יאָר 1895 אין ווילנע געשאַפן דער „זשאַרגאָ־נישער קאָמיטעט״. זיין ציל איז געווען אַרויסצוגעבן און צו פאַרשפּרייטן צווישן די אַרבעטער קינסטלערישע און פּאָפּולער־וויסנשאַפטלעכע ביכער אויף יידיש און אָרגאַניזירן יידישע ביבליאָטעקן אויף דער פּראָווינץ. דער „זשאַרגאָנישער קאָמיטעט״ האָט געהאַט אָפּטיילונגען אין מינסק, אין ביאַליסטאָק און אין איינציקע אַנדערע שטעט. בראש פון דעם קאָמי־טעט זיינען געשטאַנען: פּ. ראָזענטאַל (אנמאַן), אנא געלער (ראָזענטאַל), צילע קלים (גאָזשאַנסקאַ), צמח קאָפּעלזאָן („טימאָפייו״), באָרים לעווענ־סאָן, זיין שוועסטער בערטע (סטאָן). זיי זיינען געווען פאַרבונדן מיט די אָנפירער אין ווילנע אַלעקסאַנדער קרעמער („אַרקאַדי״), י. אייזענשטאַט („יודין״ און ליובע לעווענסאָן (אייזענשטאַט). מיט דער פּאַרלעגערישער טעטיקייט פון די „זשאַרגאָנישע קאָמיטעטן״ האָט אָנגעפירט פּ. ראָזענטאַל, מיט דער פאַרשפּרייטונג א. ראָזענבערג און צילע קלים. צוזאַמען מיט זיי האָבן געאַרבעט: א. ליטוואַק, ראובן אַמסטערדאַם, כאַצקל אוסישקין און קראַפּיוונער. די „זשאַרגאָנישע קאָמיטעטן״ האָבן זיך פאַרבונדן מיט די יידישע שריפטשטעלער י. ל. פּרץ און דוד פּינסקי און האָבן פאַרשפּרייט זייערע שריפטן. גרוים ערפאָלג האָבן געהאַט די „יום־טוב־בלעטלעך״, וועלכע פּרץ האָט אַרויסגעגעבן. אַ שטיקל צייט זיינען אויך פּאָפּולער גע־

ווען די אמעריקאנישע סאציאליסטישע בראשורן; דער הויפט־חסרון פון די לעצטע איז געווען דאס, וואס אין זיי זיינען געווען זייער א סך ווער־טער, וועלכע דער יידישער ארבעטער אין רוסלאנד האט ניט פארשטאנען. און דערווייל איז די פאדערונג נאך ליטעראטור אלץ מער געוואקסן. פון אומעטום האט מען געפאדערט מ'זאל שיקן ביכער, נאר די ארגאניזאציע איז ניט געווען אימשטאנד זיי צו באפרידיקן. די „זשארגאנישע קאמי־טעטן" האבן אומלעגאל אפגעדרוקט עטלעכע בראשורן מיט אן אויפ־שריפט אויף דעם שער־בלאט „דערלויבט פון דער צענזור" און אנגעוויזן דעם אדרעס פון א לעגאלער דרוקעריי. דאס איז געווען אן אלט אויסגע־פרווט מיטל, מיט וועלכן די רעוואלוציאנערן האבן זיך שוין פון לאנג באנוצט. די טשייקאווצעס אין די 70ער יארן האבן זיך שוין באנוצט מיט דעם. די „זשארגאנישע קאמיטעטן" זיינען געווען טעטיק ביז דעם יאר 1898 [1].

* *
*

אין יאר 1896 האבן די ארבעטער, אן דעם וויסן פון די אנפירער פון דער באוועגונג, געגרינדעט די ערשטע געדרוקטע צייטונג „ארבעטער־שטימע". דער איניציאטאר פון אט דער אונטערנעמונג איז געווען דער שלאסער ישראל־מיכל קאפלינסקי („לאנגזאם"), וועלכער איז דערנאך גע־ווארן א פראוואקאטאר. ער האט ניט געהאט קיין שום פארשטעלונג וועגן דרוקעריי־טעכניק. צו דער פארטראכטער זאך האט ער צוגעצויגן זיינע נאענטע חברים מיכאלן (אן איינבינדער), דעם זעצער מ. און דעם סטא־לער גרישע סאראקא; די ליטערארישע ארבעט האט מען איבערגעגעבן דעם אינטעליגענט נעמאנסקען (זעלדאוון).

קאפלינסקי האט געהאט בדעה צו דרוקן די צייטונג אויף א באַ־זונדערן געשטעל (סטאנאק), וועלכן ער אליין האט דערפונדן. דער שריפט פאר דעם זשורנאל איז געגנבעט געווארן דורך דעם זעצער מ. אין דער דרוקעריי, ווו ער האט געארבעט. די דאזיקע ערשטע אומלעגאלע יידישע דרוקעריי אין רוסלאנד איז ארגאניזירט געווארן אויף פאלגנדיקן אופן:

„די סכעמע פון אט דעם „געשטעל" איז געווען זייער פרימיטיוו; זי איז באשטאנען פון איין אייזערן רעמל מיט צוויי וואליקעס. פון דעם שריפט ווערט אויסגעזעצט אן עמוד, וועלכער ווערט אריינגעשטעלט אין דעם אייזערנעם רעמל, וועלכעס נעמט אים פעסט ארום פון אלע זייטן;

---

1 וועגן די „זשארגאנישע קאמיטעטן" זע א. ליטוואקס ארטיקל אין „רויטן פנקס" (אויך אין זיין באנד ארטיקלען און זכרונות „וואס געווען").

מיט דעם וואַליק ווערט דער זאַץ באַדעקט מיט דרוקפאַרב, און דער בויגן פּאַפּיר, וועלכער ווערט אַרויפגעלייגט אויף דעם זאַץ, ווערט שטאַרק צו־געדריקט צו דעם זאַץ מיט דער הילף פון צווייטן וואַליק און אויף אַזאַ אופן באַקומט זיך אַן אָפּגעדרוקטע זייט".

נאָר אינגיכן האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אָט די דערפינדונג זיינע נייטיקט זיך אין אַ גאַנצער ריי פאַרבעסערונגען. „די ראַם איז ניט געווען גענוג פעסט און בעתן דרוק פלעגט זי זיך נאָכגעבן, דער שריפט איז גע־ווען אַן אַלטער, אַ שטאַרק אָפּגענוצטער, די אותיות זיינען געווען אָפּגע־ריבענע, וועלכע האָבן בשום אופן ניט געוואָלט דינען דער רעוואָלו־ציאָנערער אַרבעט. מען איז געקומען צום געדאַנק, אוועקשטעלן דעם זאַץ אויף אַ דיקן גלעזערנעם טאַוול, און אייניקע ערטער אונטערקלעפּן מיט פּאַפּיר, כּדי אָפּגעריבענע אותיות זאָלן בעתן דרוק זיך ניט אַראָפּפּרעסן. שריפט איז געווען אַזוי ווייניק, אַז עס האָט קוים געקלעקט אויף איין עמוד. נאָר דאָס סאַמע אומאָנגענעמסטע איז געווען דאָס, וואָס עס האָט אויסגעפעלט דער אות „עין", וועלכער ווערט אין יידישן* זייער אָפט באַנוצט. און אָט הייבט זיך אָן אַן אמת געיעג נאָך אָט דעם דאָזיקן אות. ביי אָט דער אַרבעט איז גרישע אויף אַזוי ווייט אוועק, אַז ער האָט אים אָנגעהויבן אַרויסצוזיאָגן פון די העברעישע ווערטער, און ניט געקוקט אויף דעם פּראָטעסט מיינעם, אויף די קאָרעקטור־בויגנס, האָט זיך אים איינגעגעבן דורכצושמוגלען די אַ אָנשטאָט דעם ע אין דעם העברעישן וואָרט „בעל־הבית" [1].

דאָס ערשיינען פון דער „אַרבעטער־שטימע" איז פאַר די פּאַרטיי־אַרבעטער געווען אַן איבעררראַשונג, די אַרבעטער האָבן זי אויפגענומען מיט גרויס פרייד און געהאַט ביי זיי גרויס ערפאָלג.

אויף דעם ערשטן צוזאַמענפאָר פון „בונד" אין 1897 יאָר איז די „אַרבעטער־שטימע" אָנערקענט געוואָרן פאַר דעם צענטראַל־אָרגאַן פון דער פּאַרטיי.

---

* דאָס איז נאָך געווען אין דער צייט ווען מען האָט זיך באַנוצט מיט דער אַלטער אָרטאָגראַפיע. באַמ. פון איבערז.

1 י. נ. דאָס אַנטשטיין פון דער „אַרבעטער־שטימע", זאַמלבוך „פּערעזשיטאָיע" ב' I, ז"ז 269 און 272–273.

קאַפּיטל פינף

די ווילנער באַראַטונג פון די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע קרייזלעך. — דער ערשטער פּרווו פון פאַראייניקונג: דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". — זיין צוזאַמענשטעל און זיינע באַשלוסן. — דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון רסד״אַפּ. — דער חורבן פון „בונד" אין 1898.

אין סוף פון די ניינציקער יאָרן האָט אין די יידישע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע קרייזלעך, וועלכע זיינען געווען טעטיק אין פאַרשיידענע שטעט, זיך אָנגעהויבן מערקן די באַדערפעניש זיך צו פאַראייניקן און בילדן איין פאַראייניקטע יידישע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציע.

צום ערשטן מאָל איז דאָס אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין מאַרטאָווס רעדע, וועלכע ער האָט געהאַלטן אויף דער פאַרזאַמלונג פון 1טן מאַי 1895 יאָר אין ווילנע.

„...מיר דאַרפן דורכאויס אָנערקענען, — האָט מאַרטאָוו געזאָגט, — אַז אונזער ציל, דער ציל פון די סאָציאַל-דעמאָקראַטן, וואָס אַרבעטן אויף דער יידישער גאַס, איז מ'זאָל שאַפן אַ ספּעציעל יידישע אַרבעטער-אָרגאַניזאַציע, וועלכע דאַרף זיין די אָנפירערין און דערציערין פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט אין זיין קאַמף פאַר זיין עקאָנאָמישער, בירגערלעכער און פּאָליטישער באַפרייונג" [1].

אין דעם זעלבן יאָר איז אין ווילנע פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ, אין וועלכער עס האָבן זיך באַטייליקט די פאָרשטייער פון דער יידישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע פון עטלעכע שטעט (מערסטנטיילס פון ווילנע; ס'האָבן זיך אויך באַטייליקט עטלעכע אַרבעטער-מיטגלידער פון דער אָרטיקער יידישער אַרבעטער-אָרגאַניזאַציע). אויף דער דאָזיקער קאָנפערענץ, וועלכע האָט געדויערט 3 טעג, איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז אַלע זיינען פּולקום מסכּים, אַז עס איז נייטיק צו שאַפן אַ ספּעציעל יידישע סאָציאַל-

1 מאַרטאָוו, „דער איבערגאַנגס-פּונקט אין דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער-באַוועגונג", זע די „מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון דער ייד. אַרב.-באַוו.", העפט I, 1900.

דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציע, אויף צו אַנטוויקלען דעם פּאָליטישן און סאָציאַליסטישן באַוווסטזיין פון די יידישע אַרבעטער. עס איז אויך גע־קומען צו אַ הסכם, אַז מען מוז באַזונדערס אונטערשטרייכן אין דער פּראָגראַם פון דער יידישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע די פאָדערונג וועגן בירגערלעכער גלייכבאַרעכטיקונג פאַר די יידן [1].

אין צוויי יאָר אַרום איז אין ווילנע פאָרגעקומען דער ערשטער צו־זאַמענפאָר פון די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּעס, וועלכער האָט געלייגט דעם גרונטשטיין פון דעם „אַלגעמיינעם יידישן אַרבעטער־בונד אין רוסלאַנד, פּוילן און ליטע", און וועלכער האָט געשפּילט אַ גוואַלטיקע ראָלע אין דער אַנטוויקלונג פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

דער צוזאַמענפאָר איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן פון 25טן ביזן 27טן סעפּטעמבער 1897. צונויפגעקומען איז מען זיך דריי מאָל. מ'פלעגט קומען אינדערפרי און אָוועקגיין פאַרנאַכט: דאָרט האָט מען אויך אָפּגע־געסן, כדי אַן איבעריק מאָל זיך ניט דרייען און דערמיט ניט צוציען די אויפמערקזאַמקייט פון דער פּאָליציי. די זיצונגען זיינען אָפּגעהאַלטן געוואָרן אויף לוקישקעס אין אַ קליינער סאַלקע פון אַ האַנדלס־אָנגע־שטעלטן פון טאַבאַק־מאַגאַזין סעגאַלן. דער באַלעבאָס פון דעם צימער האָט זיך ניט באַטייליקט אין די זיצונגען [2].

לויט אַקימאָוו־מאַכנאָוועצס ווערטער [3], האָבן זיך אין דעם צוזאַ־מענפאָר באַטייליקט אַ מאָן 15, נאָר מוטניק, איינער פון די אָנטיילנע־מער פון דעם צוזאַמענפאָר, שרייבט אין זיינע זכרונות, אַז בסך־הכל זיינען געווען 11 דעלעגאַטן, וועלכע האָבן פאָרגעשטעלט די אָרגאַנען „דער יידישער אַרבעטער" און „אַרבעטער־שטימע" אין די שטעט ווילנע, מינסק, ביאַליסטאָק, קאָוונע, וואַרשע, וויטעבסק און די דרוקעריי „אַרבעטער־שטימע". צווישן אָט די עלף פּערזאָן זיינען געווען פיר אַרבעטער, צוויי אַרבעטערינס און די איבעריקע זיינען געווען אינטעליגענטן [4]. לויט

---

[1] „זשיזן" נומ' 2, לאָנדאָן (אַרטיקל פון נ. י. דער „בונד", ז' 99).

[2] א. קרעמער („די פּראָלעטאַרישע רעוואָלוציע", נומ' 11, אַרט. „די גרינדונג פון „בונד") שרייבט, אַז דער צוזאַמענפאָר איז פאָרגעקומען אין עטלעכע דירות, איינע האָט זיך געפונען אויף דער מיליאָנע־גאַס (לעבן דער ברייטער גאַס). לויט מוטניקס און אַקימאָוס ווערטער, איז דער צוזאַמענפאָר פאָרגעקומען אין איין קוואַרטיר, ביי אַ האַנדלס־אָנגעשטעלטן אויף לוקישקעס.

[3] אַקימאָוו־מאַכנאָוועץ, „דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון דער רסדאַ"פּ", „מינוווי־שיע גאָדי", נומ' 2, 1908, ז' 145.

[4] „די האָפענונג", נומ' 14, 1907.

א. קרעמערס ווערטער [1] האָבן אין דעם צוזאַמענפאָר זיך באַטייליקט פאָלגנדיקע פּערזאָנען: וולאַדימיר קאָסאָווסקי (לעווינסאָן, ווילנע), „טאַראַס" (דוד קאַץ, ווילנע), א. קרעמער (ווילנע), „דזשאָן" (מיל, וואַרשע), צביה הורוויטש (וואַרשע?); אייניקע ווילן האָבן, אַז דער צווייטער דעלעגאַט פון וואַרשע איז געווען ליאָלקאַ גאָלדמאַן, שפּעטער לעאָנטיעוו, אקים, ער איז געווען אַ מיטגליד פון צ"ק פון דער רסדא"פּ, ליבערס אַ ברודער, וועלכער האָט געענדיקט די ווילנער האַנטווערקער־שול און איז אַריבערגעפאָרן קיין וואַרשע אויף פּאַרטיי־אַרבעט, ליזע, אַלטער דעם בערשטעטערס פרוי (קאָוונע), פּאַוועל בערמאַן (מינסק), ראָזע גרינבלאַט (ביאַליסטאָק, היינט אַבערסאָן, אַ ציוניסטקע, וווינט אין זשענעוו) און פון די בערשטעטער, וועלכע זיינען אין יענער צייט שוין ניט פאָרמעל געווען אָרגאַניזירט אין אַ פאַרבאַנד — אַבראַם (וואָלף אַלעקסאַנדריסקי, איצט אין אַמעריקע).

די איניציאַטיוו פון צונויפרופן דעם דאָזיקן צוזאַמענפאָר האָט געהערט דער ווילנער גרופּע, וועלכע האָט שוין דעמאָלט געשפּילט די ראָלע פון אַ צענטער אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג; פון ווילנע פלעגט מען אין פאַרשיידענע שטעט פון דעם יידישן „תחום המושב" שיקן אומלעגאַלע ליטעראַטור און אַגיטאַטאָרן.

די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע קרייזלעך פון פאַרשיידענע שטעט האָבן שטענדיק געהאַט צווישן זיך אַ לעבעדיקן קאָנטאַקט. בשעת עס פלעגן אויסברעכן שטרייקן, אָדער אין פאַל פון אַן אַרעסט פלעגן זיי איינע די אַנדערע העלפן מיט געלט, זיך טוישן מיט אומלעגאַלער ליטעראַטור אאז"וו. אויף אַזאַ אופן האָט אַ פאַראייניקונג צו יענער צייט פאַקטיש שוין עקסיסטירט.

אויף דעם צוזאַמענפאָר האָט מען איינגעלאַדן בלויז די מער באַדייטנדע גרופּעס און נאָר די, וועלכע זיינען געווען גוט באַקאַנט די איניציאַטאָרן.

אויף די ערטער האָט מען פונאַנדערגעשיקט דעם סדר־היום פון דעם צוזאַמענפאָר, כּדי מ'זאָל אים קאָנען פריער אויף די ערטער באַהאַנדלען.

דער סדר־היום פון דעם צוזאַמענפאָר איז געווען פאָלגנדיקער: 1) די נויטווענדיקייט צו פאַראייניקן די יידישע אַרבעטער אין אַ ספּעציעלער אָרגאַניזאַציע, 2) דער נאָמען פון דער פאַראייניקטער אָרגאַניזאַציע, 3) די אונטערשריפטן פון די באַזונדערע אויסגאַבן אויף די ערטער, ווען עס וועט זיין אַ פאַראייניקטע אָרגאַניזאַציע, 4) די באַציִונג פון דער

---

1 א. קרעמער, ציטירטער אַרטיקל ז' 53.

פאראייניקטער אָרגאַניזאַציע צו די אַנדערע ניט־יידישע רעוואָלוציאָנערע גרופּעס, וועלכע געפינען זיך אין רוסלאַנד און אין אויסלאַנד, 5) וועגן דעם כאַראַקטער און אינהאַלט פון דער יידישער ליטעראַטור, 6) דער צענטראַל־קאָמיטעט און זיינע פונקציעס. וואַלן פון אַ צ"ק.

דער צוזאַמענפאָר האָט זיך געעפנט מיט אַן אויספירלעכער רעדע פון דעם פאָרזיצער וועגן דער נויטווענדיקייט צו בילדן אַ פאַראייניקטע יידישע אַרבעטער־אָרגאַניזאַציע. ער האָט אָנגעוויזן, אַז די פאַראייניקונג צווישן פאַרשיידענע שטעט עקסיסטירט שוין פּאַקטיש, אַז מען דאַרף עס נאָר צוגעבן „הויט און ביינער", פאָרמולירן דאָס, וואָס עס איז שוין פאַראַן. אַזאַ פאַראייניקונג איז נייטיק צוליב פאָלגנדיקע טעמים, עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ גאַנצע ריי פאַרשטאַרקטע רעפּרעסיעס, וועלכע קאָנען חרוב מאַכן די באַוועגונג, אויב זי וועט ניט זיין פאַראייניקט; כּדי אויסצו־מיידן די געפאַר, דאַרף מען האָבן אַ קאָנספּיראַטיוון צענטער, וועלכער וועט אָנפירן מיט דער גאַנצער באַוועגונג, אַרויסשטעלן אומעטום אַלצאיינע פּאָליטישע פאָדערונגען און בפרט די פאָדערונגען וועגן דער בירגערלעכער גלייכבאַרעכטיקונג פון די יידן. ענדלעך וועט אויסקומען צו גרינדן אַ פאַראייניקטע רוסישע פּאַרטיי, און אין איר וועט דער יידישער פּראָלעטאַר־יאַט, אויב ער וועט אין איר אַריינטרעטן אַ פאַראייניקטער, קאָנען פאַר־נעמען אַן אָנגעזעען אָרט, ד"ה ער וועט אין איר קענען פאַרנעמען זיין אויטאָנאָמען אָרט [1].

זיין רעדע האָט ניט אַרויסגערופן קיין דעבאַטן. אַ גרויסע דיסקוסיע האָט אַרויסגערופן די פראַגע וועגן דעם נאָמען פון דער נייער פאַראייניקטער אָרגאַניזאַציע. עס זיינען געווען עטלעכע פאָרשלאָגן. די דעבאַטן האָבן זיך דערהויפּט געפירט אַרום מילס פאָרשלאָגן: 1) „פאַרבאַנד פון די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּעס אין רוסלאַנד", 2) „אַלגעמיינער יידישער אַרבייטער־בונד"; מען האָט אָנגענומען דעם צווייטן פאָרשלאָג.

זייער כאַראַקטעריסטיש זיינען די מאָטיוון, פאַרוואָס מילס פאָרשלאָג איז אָפּגעוואָרפן געוואָרן. „די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּע, — שרייבט די „אַרבעטער־שטימע" (נומ' 6), — איז אַ הייפעלע, וואָס אָנערקענט די פּרינ־ציפּן פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע און וואָס זיינען די אָנפירער פון דער אַרבעטער־באַוועגונג פון דער אָדער יענער שטאָט, פון דעם אָדער יענעם ראַיאָן; אַ פאַרבאַנד פון אָט די גרופּעס וואָלט געווען אַ פאַרבאַנד פון יענע „שפּיצן", וועלכע שטייען בראש פון די ווייניקע אָנפירער פון דעם אַר־

---

1 „אַרבעטער שטימע", נומ' 6.

בעטער־קלאַס. פאַר דער גאַנצער ארבעטער־מאַסע ווידער וואָלט דאָרטן קיין צָרט ניט געווען, און דאָס איז ניט געוואונטשן, ווייל דער בונד קען נאָר דע־מאָלט האָבן א קראַפט, ווען אין אים וועט אריין די גאַנצע קעמפנדיקע מאַסע, און ניט א הייפל אָנפירער. דעמאָלט וועט יעדער ארבעטער, וואָס קעמפט פאַר זיינע אַלטעגלעכע אינטערעסן, וויסן און פילן, אַז ער איז אַ מיטגליד פון אָט דעם בונד. דעריבער האָט דער צוזאַמענפאָר ניט אָנגענומען דעם ערשטן פאָרשלאָג און זיך אָפּגעשטעלט אויפן צווייטן נאָמען, ער פּאַסט מער פאַר דער אָרגאַניזאַציע, וועלכע דער צוזאַמענפאָר האָט געוואָלט גרינדן. „דער אַלגעמיינער יידישער ארבעטער־בונד" באַטייט בוכשטעבלעך, אַז דער בונד נעמט אין זיך אריין ד ע ם ג אַ נ צ ן קעמפנדקן יידישן פּראָלעטאַריאַט, עפענענדיק ברייט די טירן פאַר יעדן ארבעטער, וועלכער פאַראייניקט זיך צום קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט פאַר אַ בעסערן לעבן. איטלעכער, וועלכער גאַרט נאָך קאַמף, וואָס פילט די באַדערפעניש אין אים — זאָל ער אריינ־טרעטן אין בונד; ער וועט זיין אַ גלייכער און פולבארעכטיקטער מיטגליד פון דער אָרגאַניזאַציע.[1]

דער צוזאַמענפאָר האָט אויף אַזאַ אופן געפונען פאַר ניט־באַקוועם צו גרינדן אַ „פאַרבאַנד פון יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּעס", דערפאַר, ווייל, ערשטנס, האָט די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע געהאַט דעמאָלט צווישן די יידישע ארבעטער זייער ווייניק נאָכפאָלגער, און אַזאַ פאַרבאַנד וואָלט גע־ווען ווייניק פּאָפּולער, און, צווייטנס, ווייל דער צוזאַמענפאָר האָט גע־וואָלט גרינדן אַזאַ אָרגאַניזאַציע, וואָס זאָל ניט זיין קיין זעלבשטענדיקע פּאַרטיי, נאָר בלויז אַ טייל פון דער איינציקער רוסישער סאָציאַל־דעמאָ־קראַטישער ארבעטער־פּאַרטיי, וועלכע האָט געדאַרפט בקרוב געשאַפן ווערן.

בנוגע דער פראַגע „וועגן דער באַציִונג צו אַנדערע ניט־יידישע רעוואָ־לוציאָנערע גרופּעס, האָט דער צוזאַמענפאָר אויסגעקליבן דעם „פאַרבאַנד פון די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן" אַלס דעם פאָרשטייער פון „בונד" אין אויסלאַנד. וואָס שייך די סאָציאַליסטישע גרופּעס, וואָס האָבן געאַרבעט אין חוסלאַנד, איז באַשלאָסן געוואָרן צו טאָן אַלץ, אַז מען זאָל זיך מיט זיי ענג פאַרבינדן.

ווייטער האָט דער צוזאַמענפאָר אָנגענומען פאָלגנדיקן באַשלוס: 1) צו דעם נאָמען „בונד" נאָכן וואָרט „רוסלאַנד" צוגעבן דאָס וואָרט „פּוילן", 2) אַלס די אָפיציעלע אָרגאַנען רעכענען די „ארבעטער־שטימע" און דעם „יידישן ארבעטער"; 3) אויף די אויסגאַבן פון די באַזונדערע שטעט דאַרף

[1] די ציטאַטע פון דער „אַרבעטער־שטימע" ברענגען מיר לויט אַקימאָווס ציט. אָרטיקל. מיר האָבן עס פאַרגליכן מיטן אָריגינאַל און געמאַכט אייניקע אויסבעסערונגען.

זיין די אונטערשריפט: „אלגעמיינער יידישער ארבעטער־בונד אין רוסלאנד און אין פוילן" און דעם נאמען פון דער שטאט און פון דער ארטיקער ארגא־ניזאציע; 4) בנוגע דער פראגע וועגן דער געדרוקטער ליטעראטור האט דער צוזאמענפאר אנגעמערקט אייניקע פראגן, וועלכע מען האט געדארפט באַ־לויכטן אין דער פעריאדישער ליטעראטור, און אייניקע ביכער, וועלכע זיינען נייטיק ארויסצוגעבן; 5) עס איז אויסגעקליבן געווארן א צענטראל־קאמי־טעט פון פאלגנדע פערזאנען: א. קרעמער, וולאדימיר קאסאווסקי (לעווינסאן) און מוטניק („גלעב").

א צייט האט זיך דער צענטראל־קאמיטעט פון „בונד" געפונען אין ווילנע, נאר נאכדעם, ווען עס האט זיך דארט אנגעהויבן א ריי ארעסטן, איז ער אריבערגעפארן קיין מינסק.

איינער פון די ערשטע שריט פון דעם „בונד" איז געווען דאס ארויס־שיקן א באגריסונגס־טעלעגראם דעם צוזאמענפאר פון דער דייטשישער סאַ־ציאל־דעמאקראטישער פארטיי, וועלכער איז פארגעקומען אין האמבורג.

ד ידיעה וועגן דעם ערשטן צוזאמענפאר און וועגן דעם שאפן דעם „בונד" איז אויפגענומען געווארן מיט באגייסטערונג דורך אלע באוווסטזי־ניקע יידישע ארבעטער. דער פארבאנד פון יידישע סאציאל־דעמאקראטן אין ווארשע האט באשלאסן אריינצוטרעטן אין „בונד". דאס זעלבע איז אויך געווען אין מינסק, בריסק און אין אנדערע שטעט, ווו די אלע גרופעס, וואס האבן דארטן עקסיסטירט, האבן זיך ערקלערט אלס ארטיקע קאמיטעטן פון „בונד". בלויז אין האמעל, וווהין עס איז ספעציעל געפארן דער שליח פון צ"ק ארקאדי קרעמער, האט מען זיך אנגעשטויסן אויף א ווידערשטאנד. די דארטיקע טוער האבן געטענהט, אז מען דארף בכלל ניט האבן קיין ספע־ציעלע יידישע ארגאניזאציע [1].

דער ערשטער צוזאמענפאר און דאס פראקלאמירן דעם „בונד" האט פאר דער יידישער ארבעטער־באוועגונג געהאט א געוואלטיקע באדייטונג. דער נאענטסטער רעזולטאט איז געווען דאס סיסטעמאטיזירן דאס ארויסגעבן פון דער אומלעגאלער ליטעראטור, וועלכע האט זיך אנגעהויבן דרוקן דורך דעם צ"ק אין א גרויסער צאל. נאכדעם האט מען געבראכט אין ארדענונג דאס סיסטעמאטישע צושטעלן פון די מאטעריאלן פאר דער „ארבעטער־שטימע" און פאר דעם „יידישן ארבעטער", וועלכע האבן באַ־לויכטן די ארבעטס־באדינגונגען פון די יידישע ארבעטער אין די פאב־ריקן און ווארשטאטן און דעם קאמף, וואס די יידישע ארבעטער האבן

1 א. קרעמער, אויבן ציטירטער ארטיקל.

געפירט קענען זיי. די הויפּט־פונקציע פון די אָרטיקע קאָמיטעטן איז גע־וועזן דאָס צושטעלן אינפאָרמאַציעס וועגן אַט די פראַגן. נאָכדעם האָט דער צענטראַל־קאָמיטעט פאַרבעסערט דעם אופן פון טראַנספּאָרטירן די אומ־לעגאַלע ליטעראַטור פון אויסלאַנד און דאָס צושטעלן זי די אָרטיקע קאָ־מיטעטן.

דער צ"ק פון „בונד" האָט גענומען אַ לעבעדיקן אָנטייל אין אָרגאַ־ניזירן דעם ערשטן צוזאַמענפאָר פון דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָק־ראַטישער אַרבעטער־פּאַרטיי, וועלכער איז פאָרגעקומען אין מינסק אין 1898 יאָר. מצד דעם „בונד" האָבן זיך אין אים באַטייליקט: מוטניק („גלעב"), א. קרעמער („אַרקאַדי") און דער אַרבעטער ש. קאַץ („שמואל דער שוואַרצער") [1]. דער צוזאַמענפאָר האָט באַהאַנדלט די פראַגע וועגן דער לאַגע פון „בונד" אין דער רוס. סאָצ.־דעמ. אַרב.־פּאַרט. און האָט באַשלאָסן, אַז דער „בונד", זייענדיק אַ טייל פון דער פּאַרטיי, בלייבט אַן אויטאָנאָמע אָרגאַניזאַציע, אַ זעלבשטענדיקע בלויז אין די פראַגן, וואָס האָבן אַ שייכות צו דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט.

* * *

דער אינטענסיווער וווּקס פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג צווישן די יידישע אַרבעטער האָט צוגעצויגן די אויפמערקזאַמקייט פון דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ געפערלעכע נאָכשפּירונג נאָך אַלע אָנטיילנעמער פון דער באַוועגונג.

די גאַנצע אויסשפּיר־טעטיקייט אין צפון־מערב־קאַנט איז איצט געווען קאָנצענטרירט אין מאָסקווע און איז איבערגעגעבן געוואָרן דעם אָנפירער פון דאָרטיקער זיכערהייט־אָפּטיילונג („אָכראַנע") ס. וו. זובאַ־טאָוו, וועלכער האָט זיך געשטעלט פאַר אַן אויפגאַבע צו פאַרטיליקן און אויסוואָרצלען דעם „בונד".

זובאַטאָוו האָט אויסגעבעסערט דעם אַפּאַראַט פון דער פּאָליצייִשער אַגענטור. ער האָט פאַרשפּרייט דעם ראַיאָן פון „בונד" מיט אַ מענגע אַגענטן, וועלכע פלעגן אים טעלעגראַפיש און פער פּאָסט מודיע זיין די רעזולטאַטן פון זייער אויסשפּירונג. אין מאָסקווער זיכערהייטס־אָפּטיילונג זיינען די דאָזיקע באַזונדערע ידיעות סיסטעמאַטיזירט געוואָרן און האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט די אַזוי גערופענע „טאָגביכער פון דער אויסשפּירונג" אויף אַזאַ אופן האָט זובאַטאָוו געהאַט אַ מין מאַפּע פון דער אומלעגאַלער

---

[1] וו. גָעווסקי, „סקיצן וועגן דער געשיכטע פון רק"פּ", ב' 1, ז' 147.

ארבעט און האָט געקאָנט איינציייטיק קאָנטראָלירן און אָנפירן מיט דער טעטיקייט פון די פילערן אין פאַרשיידענע שטעט.

זובאַטאָווס אַגענטן האָבן איינגעפירט אַ נייעם מעטאָד פון שפּיאָנירן: פאָלנדיק אויף די שפּורן פון אַן אומלעגאַלן טוער, האָבן זיי אים ניט אַרעסטירט, נאָר געלאָזן אויף דער פריי. האַלטנדיק אים שטענדיק אויפן אויג, נאָכשפּירנדיק אים שריט ביי שריט, האָבן זיי פעסטגעשטעלט די אַלע פּערזאָנען, מיט וועלכע דער אויסגעשפּירטער האָט געהאַט באַציונגען.

די שפּיאָנען האָבן געאַרבעט אין אַ גאַנצער ריי שטעט און שטעטלעך: אין מינסק, באָברויסק, סוועציאַן, באַראַנאָוויטש, לאָדז, וואַרשע, ביאַליסטאָק, דווינסק, קאָוונע, ווילנע, קיעוו, אָדעס, מאָסקווע, פּעטערבורג, גראָדנע און בריאַנסק.

דער „בונד" האָט אינגיכן באַמערקט, אַז מען שפּיאָנירט אים שטאַרק נאָך און דער צ"ק האָט אַרויסגעלאָזט אַ ספּעציעל בלעטל „וואָרנונג", אין וועלכן עס ווערט פאָרגעלייגט די אָרטיקע אָרגאַניזאַציעס צו פאַרשטאַרקן די קאָנספּיראַציע.

אין מאַי 1897 האָבן די שפּיאָנען אויסגעשפּירט די פּערזאָנען, וואָס האָבן זיך פאַרנומען מיט דעם טראַנספּאָרטירן די אומלעגאַלע אויסגאַבן: באַנעווורן און מילן. נאָכשפּירנדיק נאָך זיי, האָבן זיי אויפן וועג געעפנט די וואַליזע (טשעמאָדאַן), וואָס באַנעוור האָט געהאַט אָפּגעשיקט קיין קיעוו. אין דער וואַליזע האָט זיך געפונען 1000 עקזעמפּלאַרן פון „פּעטערבורגער אַרבעטער־בלעטל" (נומ' 2) און פאַרשיידענע זשענעווער אויסגאַבן. אין יוני האָבן זיי אויסגעשפּירט, אַז פרידמאַן, וועלכער איז געקומען פון ווילנע, האָט איינגעקויפט אין ביאַליסטאָק אין פאַרשיידענע קראָמען פאַרב און פּאַפּיר און עס האָט זיך זיי איינגעגעבן צו פאַלן אויף די שפּורן פון דער אומלעגאַלער דרוקעריי. ווייטער האָבן די שפּיאָנען אויסגעשפּירט, אַז ג. סאַראַקאַ האָט געבראַכט פון האָמעל קיין באָברויסק 4 פּוד פּאַפּיר אויף צו דרוקן אומלעגאַלע ליטעראַטור.

די שפּיאָנען, וועלכע זובאַטאָוו האָט אַראָפּגעשיקט קיין באָברויסק, זיינען זייער גיך דורכגעפאַלן. אין אַ קליין שטעטל, ווו יעדער נייער מענטש ווערט גיך באַמערקט, האָבן די אַגענטן צו זיך צוגעצויגן די אויפמערקזאַמקייט: זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט אין דעם בעסטן האָטעל, געפירט זיך מיט דער ברייטער האַנט, געגאַנגען אין טעאַטער, ביי יעדן צוג זיינען זיי געווען אויף דעם וואָקזאַל, זיך אָפּגעזאָגט צו האָבן אַ מגע־ומשא מיט די פאַרשיידענע קאָמיסיאָנערן, וואָס האָבן געהאַט אַ דריסת הרגל אין דעם האָטעל. דאָס אַלץ האָט ביי דער האָטעל־אַדמיניסטראַציע

ארויסגערופן א חשד. די פאליציי האט זיך מיט זיי פאראינטערעסירט. אין שטאט האבן זיך פארשפרייט קלאנגען, אז די פרעמדע — זיינען שפיאנען, וועלכע וועלן קאנפיסקירן אין די קלייטן דאס גאלד און זילבער פון א נידעריקער פראבע, אז זיי קלייבן זיך צו בארויבן קליינערמאנס באנק־הויז אאז"וו. זובאטאוו האט געמוזט צוריק אפרופן די אגענטן און זיי פארבייטן מיט אנדערע, וועלכע האבן זיך דאס מאל שוין באזעצט אין פארשטאט.

דורכקוקנדיק די ראפארטן, וואס די אגענטן האבן צוגעשטעלט זובאטאוון, זעט מען, אז זובאטאוו האט בלויז געוווסט וועגן דעם אויסער־לעכן לעבן פון די קרייזלעך. ווען עס זאל ניט זיין קיין פראוואקאציע, וואלט ער בשום אופן ניט געקאנט אריינדרינגען אין זייער אינעווייניקסטן לעבן.

זומער 1898 האט זובאטאוו שוין געהאט אין זיין רשות ידיעות וועגן זייער פיל פערזאנען, וואס האבן געהאט א שייכות צו דער אומלעגאלער ארבעט, וועגן די מיטגלידער פון די צענטראלע קרייזלעך און וועגן די פארבינדונגען צווישן פארשיידענע שטעט און שטעטלעך.

חוצדעם איז ער געווען זיכער, אז ער איז געפאלן אויף די שפורן פון עטלעכע אומלעגאלע דרוקערייען.

האלטנדיק, אז אט די דאזיקע ידיעות זיינען גענוג, האט ער באשלאסן מיט איין קלאפ צו ליקווידירן דעם „בונד". אין דער נאכט פון 26טן יולי 1898 האט מען אונטער זובאטאווס אנפירונג דורכגעפירט אין עטלעכע שטעט איינציייטיק א גאנצע ריי רעוויזיעס און ארעסטן.

בסך־הכל זיינען ארעסטירט געווארן 55 מאן, דהיינו: אין מינסק — 17, אין באברויסק — 5, אין ווילנע — 7, אין ווארשע און אין לאדז — צו 10, אין באראנאוויטש — 3 און אין אדעס, גראדנע און בריאנסק צו איינעם.

נאכדעם האט מען צוליב דעם זעלבן ענין צוגעצויגן נאך אייניקע פערזאן, בסך־הכל זיינען צוגעצויגן געווארן — 67 מאן [1].

---

1 אט איז דער פולער צעטל פון די באשולדיקטע: זאלצמאן העניע, קאפלאן דן, קאפלינסקי ישראל־מיכל, קייזער שלום, קרינעל מערע, לעווין אליהו, לעחינסאן מענדל, פאלאק משה, סאראקא הירש־וואלף, טשערניכאוו יעקב, שאפירא יונה, שערמאן יואל־דוד, באקשט משה, באנעווור בארים, ווילטער שפרה־גאלדע (געבוירענע יאזעפאוויטש), גאלאנדסקי הירש, גארדאן יעקב און שרה־רבקה, גארפיין שמואל, הורוויטש העלענע (געבוירן קושעלעווסקא), הורוויטש יעווגעניע, דיבענט מאיר (מאקס), זשיזלין מאיר, זאקס לויזע, קאיראווסקי רפאל, קאפלאן חיים, קאטשאנאוויטש ניסן, קרעמער אהרון, לעווי ראמאן, מירקין אברהם־איציק, מוטניק אברהם, מיכליצקא מרים, פסחזאן איסאק,

בשעת די רעוויזיעס האָט מען געפֿונען: אין מינסק ביי שערמאַ־נען אַ דרוקעריי מיט יידישן שריפֿט מיט אַ דאָפּלטן קאָמפּלעט מכשירים און אַן אויסגעזעצטע פּראָקלאַמאַציע. ביי שערמאַנען האָט מען אויך גע־פֿונען אַ גרויסע צאָל אומלעגאַלע ליטעראַטור אויף יידיש און רוסיש וועגן דער אַרבעטער־פֿראַגע, ביי רומיאַנצאָוון און ביי יעווגעניע אַרקאַ־דיעוונאַ הורוויטש — שיפֿרירטע צעטלעך; ביי סלוצקין — אַ גרויסע צאָל פּראָקלאַמאַציעס, וועלכע זיינען אָפּגעדרוקט געוואָרן ביי שערמאַנען אין דרוקעריי, ביי די איבעריקע אַרעסטירטע — אומלעגאַלע זשורנאַלן, מאַ־נוסקריפּטן און אַדרעסן.

אין דעם באַריכט פֿון דעם מאָסקווער אָבערפּאָליצמייסטער טרע־פּאָוון צו דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט ווערן די רעוויזיעס פֿון דעם 26טן יולי פֿעסטגעשטעלט אויף אַזאַ אופֿן: אין באָברויסק האָבן ישראל־מיכל קאַפּלינסקי און מערע קריגעל „פֿאַרנומען אַ דירה פֿון דריי צימערן מיט אַ קיך. דער ערשטער צימער האָט געטראָגן אַ כאַראַקטער, ווי מען וואָלט דאָרט געוווינט און קיין שום זייטיקע זאַכן זיינען דאָרטן ניט גע־ווען. אין דעם צווייטן צימער איז געשטאַנען אַ לענגלעכער טיש, די דעק פֿון דעם טיש האָט זיך געקענט פֿונאַנדערדרוקן אין דער לענג פֿון טיש; אונ־טער דער דעק איז געווען אַ קעסטל אין דער לענג פֿון דעם גאַנצן טיש, צוויי ווערשקעס די טיף. אין אָט דער פֿאַרטיפֿונג האָט זיך געפֿונען דער דרוק־אַפּאַראַט מיט אַלע מכשירים צום דרוקן. דאָ האָט זיך אויך געפֿונען אַ הילצערנער שנייד־וואַרשטאַט, צוואָרפֿענע בויגנס פֿון אָפּגעדרוקטע פּאַפּיר, ריין דרוק־פּאַפּיר און פֿאַרשיידענע פּאַפּיר־אָפּשניטן. דער דאָזי־קער צימער איז אָפּנים געווען דער וואַרשטאַט. אין דעם דריטן צימער זיינען ביי די ווענט געלעגן פּעקלעך פֿון אָפּגעדרוקטע עקזעמפּלאַרן פֿון דעם נומ' 9 פֿון דער אומלעגאַלער יידישער צייטונג „אַרבעטער שטימע" מיט דער דאַטע פֿון 10טן יולי 1898. בסך־הכּל זיינען דאָרט געפֿונען גע־וואָרן בערך 600 עקזעמפּלאַרן. יעדער זשורנאַל האָט געהאַט 24 זייטן. דאָ זיינען אויך אויף דער פּאָדלאָגע געלעגן עטלעכע פּעקלעך שריפֿט,

---

פּערעלמאַן יוסף, רעגענוועטער איציק, ריסקינד קונע, ראָגאַלער לעוו, רומיאַנצעוו פּיאָטר, סלוצקאַ בערטע, סלוצקי שמואל, סאָראָקאָ מערע (געבוירן וועוויער), סולסקי שמואל, טעומין איציק, אופּלאַנד מענדל־אַהרון־מיכל, פּין אברהם, פּין רבקה (געבוירן ליאַס), פּרענקין אליהו, פּרומקין פּרומע, פּרומקין אַהרון־ברוך־אָשר, פּרומקין ברוך, כאַזקינאַ זיסל, צעפּרינסקאַיאַ־צעקאָוואַיאַ אַנגאַ, ציטראָן בלומע, שוואַרץ ברוך, דימענט (נאָך דער חתונה שאָסטאַק) העניע, גאָרדאָן פּערל, טשערניאַווסקאַ לאה, שמואלזאָן בער, סטזשאַל־קאָווסקי קלימענטי, קאַצענעלסאָן יעקב, קאַטשאַנאָוויטש וואָלף, בלומענפֿעלד שמואל, פֿריד־מאַן אברהם, בערבער מרדכי, סעגאַל שיינע, כאַן וואָלף און טראַכטנבערג שרה.

איינגעוויקלט אין פאפיר, און אויסגעזעצטע עמודים. ביי איין וואנט איז געשטאנען א גרויסער פירקאנטיקער קאמאד (1 ארשין 6 ווערשקעס די ברייט און אנדערטהאלבן ארשין די לענג און די הייך), אין די אונטערשטע צוויי שופלאדן איז געלעגן מענער־ און פרויען־וועש און אין דעם אייבערשטן — לעגאלע און אומלעגאלע אויסגאבן און קאלירטע פאפיר אויף הילעס. די דעק פון דעם קאמאד איז געווען איינגעארדנט פונקט אזוי ווי די דעק פון דעם לענגלעכן טיש, און האט זיך פונאנדערגערוקט. אונטער דער דאזיקער דעק האבן זיך געפונען אכט קאסעס מיט יידישער שריפט, א קאסע מיט אראבישע ציפער, 5 גראם צייכנס, בערך 2 פוד שפאנעס, שפייצן, וכדומה, דריי ווערסטאטקעס און צוויי שפיגלען, איינער פאר דער ראם און דער צווייטער אויף פארב".

אין ביאליסטאק איז די דירה, אין וועלכער עס האבן גע־וווינט ראובן פרידמאן און ר. י. סטראזש, באשטאנען „פון צוויי צי־מערן מיט א קיך מיט א באזונדערן ארייגאנג. כדי צו פארמאסקירן זיין פארברעכערישע טעטיקייט האט פרידמאן געהאלטן אין קיך אן איינביג־דער־ווארשטאט מיט א מענגע גרייטע העפטן. אין דעם שכנותדיקן צימער האבן זיך קיין שום פארדעכטיקע זאכן ניט געפונען. דער צימער האט אויסגעזען, ווי מען וואלט דארטן געוווינט. אין דעם צווייטן צימער איז געשטאנען א לענגלעכער טיש מיט א געהיים דעקל, וועלכע איז געלעגן לעבן דעם טיש; אין דער פארטיפונג פון אט דעם טיש איז געלעגן א קאסע מיט שריפט. ביי דער וואנט, קעגנאיבער דער טיר, איז געשטאנען א שאפע, מיט א טיר, וועלכע האט פארשטעלט צוויי פאליצעס, אויף וועלכע עם זיינען געווען צוויי שופלאדן. די דעקלעך פון די ביידע אויבנבאשריי־בענע טישן האט מען געקענט, ווען מען האט געדארפט, צופעסטיקן מיט באזונדערע קייטעלעך, און ארויפנעמען זיי האט געקענט בלויז דער, וועל־כער האט געוווסט דעם סעקרעט. אונטערן דעקל פון א טיש־שאפקעלע האבן זיך געפונען צוויי אויסגעזעצטע עמודים פון א פראקלאמאציע צו די ארבעטער פון דעם „פעטערבורגער קאמיטעט פון דער רוסלענדישער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי". חוץ דעם איז דא אויך געלעגן דער „געשטעל" מיט דעם וואליק אויף צו דרוקן. צו דעם אייבערשטן פלאנט פון דעם הינטערשטן טייל פון טיש איז געווען צוגעשלאגן א צעראטע, וועלכע מען האט אפנים ארויפגעלייגט אויף דעם בויגן פאפיר, און איבער דער צעראטע האט מען דורכגעפירט מיט דעם וואליק. אויף די אויבנדער־מאנטע פאליצעס זיינען געלעגן עטלעכע פינקטלעך איינגעוויקלטע פעק־לעך, דאס זיינען געווען: דאס קעפל פון דער ציימונג „ראבאטשעיע זנאמיא" און דאס שער־בלעטל, און די ערשטע פיר זייטן טעקסט פון

דער בראָשור: „די געשיכטע פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָ־לוציע" און אַנדערע. אין די איבעריקע שופלאַדן פון דעם זעלבן טיש זיינען געלעגן פאַרשיידענע אינסטרומענטן. חוצדעם האָט מען אין דער דירה נאָך געפונען זייער פיל פאַרדעכטיקע, אָפּגעדרוקטע בויגנס און גאַנצע עקזעמפּלאַרן פון אייגענע אויסגאַבן און עטלעכע אויסגאַבן פון דער קיעווער אָרגאַניזאַציע, ווי אויך אַ לאָמפּ מיט אַ בלויען אַבאַזשור, וועלכער איז געשטאַנען אויפן פענסטער און געדינט פאַר אַ צייכן, ווען מ'קאָן און ווען מען טאָר ניט באַזוכן די קוואַרטיר; בשעת דער רעוויזיע האָט סטראַזש, אַזוי ווי ניט אומישנע, צעבראָכן אָט דעם לאָמפּ"[1].

ביים רוב פון די איבעריקע אַרעסטירטע האָט מען געפונען אומ־לעגאַלע אויסגאַבן וועגן דער אַרבעטער־פראַגע אויף רוסיש, יידיש און דייטש.

אַלע אַרעסטירטע האָט מען אַראָפּגעבראַכט קיין מאָסווע און מען האָט זיי אַריינגעזעצט אין איינצעלנע קאַמערן.

בשעתן פאַרהער האָבן זיי זיך געהאַלטן זייער פאַרזיכטיק. כמעט אַלע אַרעסטירטע האָבן געלייקנט, אַז זיי געהערן צום „בונד".

און בלויז די, וואָס מען האָט געכאַפּט ביי דער האַנט, די וואָס האָבן ניט געקענט לייקענען, אַז זיי האָבן ניט קיין באַציִונגען מיט דער אָרגאַ־ניזאַציע האָט געגעבן מער אָדער ווייניקער אויספירלעכע דערקלערונגען, באַ־מיענדיק זיך דערביי זיי צוצוגעבן אַ פאַרפּלאָנטערטן און אומקלאָרן כאַראַקטער, כדי אויף אַזאַ אופן אַראָפּפירן פון וועג די זשאַנדאַרן.

די אַרעסטירטע האָבן זיך געהאַלטן זייער מוטיק; בלויז איין באַנע־ווער, איינער פון די אָנגעזעענסטע טוער אין „בונד", האָט ניט אויסגע־האַלטן און זיך „אונטערגעגעבן".

געפינענדיק זיך אין דער מאָסקווער טורמע, האָט באַנעווער דער־לאַנגט אויף דעם אַלערהעכסטן נאָמען אַ ביטע פון פאָלגנדיקן אינהאַלט: „זיין קייזערלעכער מאַיעסטעט דעם קייזער, אימפּעראַטאָר און אַליינ־הערשער פון רוסלאַנד, ניקאָלאַי II. פון דעם פּאָליטישן אַרעסטירטן באַ־רים באַנעווער — אַ ב י ט ע. איך חזר ניט איבער מיין געבעט וועגן מחילה: איך בין דאָס ניט ווערט. צוליב אַ פערזענלעכן קאַפּריז האָב איך געבראַכט פאַר אַ קרבן דאָס לעבן פון מיינע עלטערן, דאָס לעבן פון מיינע ברידער און שוועסטער, דאָס לעבן פון מיין גאַנצן יידישן פאָלק, און, ענדלעך, דאָס לעבן פון די אַלע, וועלכע מאַטערן זיך צוליב מיר אין די תפיסות און אין די פאַרשיקונגען. איך בין געווען אַ בלינדער פאַנאַטיס

[1] היסט.-רעוו.-אַרכיוו נומ' 310, ב' I, 1898, 4 ענינים, ז"ז 133—134.

און א ליכטזיניקער. איך האב חרטה. דא ליג איך צו די פיס פון אייער קייזערלעכער מאיעסטעט מיין בקשה וועגן דעם, אז מען זאל רחמנות האבן אויף מיינע אומגליקלעכע עלטערן און זיי ראטעווען פון דעם הונ־גער־טויט, וואס דראט זיי, דערמיט וואס מען זאל מיך באפרייען ביז דער אורטייל וועט ארויסגעטראגן ווערן, כדי איך זאל זיי קאנען העלפן, זיי איינארדענען. ווייל די גאנצע צייט האב איך אנגעפירט מיט זייערע געשעפטן און געווען דער איינציקער שפייזער זייערער, האב איך זיי איצט איבערגעלאזט אויף הפקר, פארמשפטע אויף הונגער־טויט, וועגן וואס עס זאגט עדות די קורצע טעלעגראמע, וואס איך ליג דא דערביי. אייער קייזערלעכע מאיעסטעט, איך וואג דא נאך אמאל איבערחזרן מיין בקשה, האט רחמנות אויף מיינע עלטערן, לאזט זיי שטענדיק בעטן גאט פאר אייך, שענקט מיר די מעגלעכקייט איך זאל זיי ווי ס'ניט איז איינ־ארדענען. לייגנדיק מיינע גאנצע האפענונגען אויף אייער קייזערלעכער מאיעסטעט, בלייב איך דער געטריי אונטערטעניקסטער בארים זעלמאנאָ־וויטש באנעוואר. סעפטעמבער דעם 28טן, 1898 יאר".

באנעוואר האט דערלאנגט די בקשה וועגן באגנעדיקונג אוים מורא, אז צוליב זיין ארעסט וועלן זיינע עלטערן ווערן בדיל־הדל. זיצנדיק אין טורמע האט ער דערהאלטן עטלעכע טעלעגראמעס פון זיין פאטער, אין וועלכע ער האט אים געשריבן, אז ער איז ערב באנקראט, אז מען האט אים אפגעשטעלט דעם קרעדיט אאז"וו.

גלייך נאך דער ערשטער בקשה האט באנעוואר דערלאנגט א צווייטע, אבער שוין אין פאליציי־דעפארטאמענט. ער האט זיך איצט משתדל גע־ווען, מען זאל אים איבערפירן אין דער ווילנער טורמע. די בקשה איז גע־ווען אזא:

„אין פאליציי־דעפארטאמענט. פון פאליטישן ארעסטירטן, וועלכער געפינט זיך ביי דער מאסקווער צענטראלער עטאפ־טורמע בארים זעלמא־נאוויטש באנעוואר. בקשה. זייענדיק פון 17 יאר אן דער איינציקער פארוואלטער פון מיינע עלטערנס געשעפטן, וועלכע זיינען דער איינציקער קוואל פון זייער עקסיסטענץ, זייענדיק אויף אזא אופן זייער איינציקער שפייזער, האב איך זיי איצט, צוליב מיין פלוצלונגדיקן ארעסט, געלאזן אינגאנצן ניט איינגעארדנט, וויניק באקאנט מיט זייער געשעפט און פארמשפט אויפן זיכערן אומקום. און דעריבער האב איך דעם כבוד צו בעטן דעם פאליציי־דעפארטאמענט רחמנות האבן אויף אט די אומשולדיקע קרבנות און מיר געבן די מעגלעכקייט, איבערפירנדיק מיך אין ווילנער טורמע, בשעת די זעונגען מיט די עלטערן זיי געבן וועלכע ניט איז אנ־ווייזונגען און עצות, כדי זיי זאלן ווי ס'ניט איז ווייטער קאנען פירן זיי־

ערע געשעפטן. אויף דער אומדירעקט ארויסגעזאָגטער מורא פון דער מאָסקווער גובערניאַלער זשאַנדאַרמס־פּאַרוואַלטונג, קאָן איך ערקלערן, אַז איך טו גאָרנישט, כּדי צו שטערן דעם גאַנג פון אויפקלערן דעם גאַנצן אמת, ווייל, ערשטנס, האָב איך, אַז דאָס וועט זיין לטובת מיר, און צווייטנס די שטראָף, וואָס דערוואַרט מיך, איז אין פאַרגלייך מיט דעם, וואָס האָט מיך שוין געטראָפן (אין אָריגינאַל דורכגעלאָזן). איך חזר איבער — לאָזט ניט אומקומען אַ גאַנצע פאַמיליע, לאָזט ניט אַ מענטשן ער זאָל פון זינען אראָפּ. איז ניט שוין זשע וועל איך אויך דאָ ניט געפינען קיין רחמנות און מענטשנפריינדלעכקייט? איך וויל דאָס ניט גלויבן און איך האָף. באָריס זעלמאַנאָוויטש באַנעוור. אָקטאָבער דעם 6טן 1898" [1].

באַנעוורס ביידע ביטעס זיינען ניט באַפרידיקט געוואָרן.

די אויספאָרשונג אין מאָסקווע איז געפירט געוואָרן זייער פּאַמעלעך.

זובאַטאָוו האָט זי מיט אַלע מעגלעכקייטן פאַרצויגן, כּדי אויף אַזאַ אופן צו צווינגען די אַרעסטירטע זיי זאָלן געבן ערקלערונגען. די אַרעסטירטע זיינען געווען פאַרמאַטערט און אויסגעשעפּט. וועגן זייער שטימונג זאָגט עדות פאָלגנדיקע ערקלערונג, וואָס קרעמער האָט געגעבן:

„אין פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט אין ס. פּעטערבורג. ביטע פון דעם באַשולדיקטן לויט דעם אַרטיקל 318 פון שטראָף־קאָדעקס, אַהרון יאָסעלעוויטש קרעמער. איך זיץ שוין פאַרשפּאַרט פופצן מיט אַ האַלבן חודש און די אויספאָרשונג וועגן דעם ענין, צוליב וועלכן איך בין צוגעצויגן, האָט זיך נאָך ביז איצט ניט געענדיקט. מען האָט מיך דריי מאָל אויסגעפאָרשט: דאָס ערשטע מאָל אָנהייב סעפּטעמבער 1898. אויף דער דאָזיקער אויספאָרשונג האָב איך אין קורצע שטריכן דערציילט מיין לעבן פאַר דעם לעצטן יאָר ביז מיין אַרעסט. מען האָט מיך געפרעגט וועגן מיינע באַקאַנטע. עס איז אַריבער צען חדשים. אָנהייב יולי 1899 האָט מען מיך אויסגעפאָרשט דאָס צווייטע מאָל. צו מיין גרויס פאַרוואונדערונג האָט מען מיר געשטעלט די זעלביקע פראַגן, וואָס אויף דער ערשטער אויספאָרשונג און נאָך איין נייע פראַגע. בשעת דער רעוויזיע האָט מען ביי מיר געפונען אַ שיפרירט צעטל, וועלכעס מען האָט פונאַנדערגעשיפרירט נאָך צום סוף פון 1898. וועגן אָט דעם צעטעלע האָט מען מיך דאָס אויסגעפאָרשט. ס'זיינען אַריבער נאָך דריטהאַלבן חדשים. אין סוף סעפּטעמבער פון 1899 האָט מען מיך אויסגעפאָרשט צום דריטן מאָל. ווידער די זעלבע פראַגן,

1. היסט.־רעוו. אַרכיוו, נומ' 310, טייל II, 1898, 4 ענינים, בויגן 59 און 64.

ווידער וועגן דעם זעלביקן צעטעלע. אגב האָט מען מיר געשטעלט נאָך איין פראַגע. דאָס אומענדלעכע זיצן פאַרשפּאַרט האָט אַרויסגערופן ביי איינעם פון די אַרעסטירטע ניט קיין ריכטיקע דערקלערונג, וועלכע ער האָט אין אַ פּאָר טעג אַרום צוריקגעצויגן. וועגן אָט דער דערקלערונג האָט מען מיך דאָס געפרעגט. פון יענער צייט זיינען שוין פאַרביי מער פון אָנדערטהאַלבן חדשים און מען האָט מיך שוין מער ניט אויסגעפאָרשט; מיר איז אָבער אויסגעקומען צו זיין אין דער זשאַנדאַרם־פאַרוואַלטונג. מען האָט דאָרטן אגב אויך גערעדט וועגן אונזער ענין. אויף מיין באַמערקונג, אַז אַזאַ לאַנגע צייט זיצן פאַרשפּאַרט ווירקט שרעקלעך אויף דעם געזונט, האָט דער הער, וואָס האָט געפירט די אויספאָרשונג, אין בייזיין פון דעם הער געהילף־פּראָקוראָר, געענטפערט: „מיר אינטערעסירן זיך מיט דעם ענין, און ניט מיט פּערזאָנען", און אויף מיין באַמערקונג, פאַרוואָס די אויספאָרשונג ציט זיך אַזוי לאַנג, אַז זי וועט שטאַרבן מיט אַ נאַטירלעכן טויט, האָט דער הער, וואָס האָט געפירט די אויספאָרשונג, געזאָגט: „גיכער וועט איר אַלע אויסשטאַרבן, ווי די אויספאָרשונג". — נאָך אָט די ווערטער איז מיר איינגאַנצן געוואָרן קלאָר, אַז דאָס האַלטן אונז אין טורמע איז נאָר כּדי צו פּייניקן אונז. וואָס שייך דער אויספאָרשונג גופא, האָט זי בנוגע מיר גאָרניט אַנטדעקט און ממלא געוועזן צו דעם אַלעמען, וואָס זי האָט געוווּסט בשעת מיין אַרעסט. אויף וויפיל עס האָט זיך מיר איינגעגעבן צו הערן וועגן די איבעריקע באַשולדיקטע אין דעם זעלבן ענין, האָט די אויספאָרשונג אויפגעטאָן כּמעט דאָס זעלבע. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרויסגעזאָגטן האָב איך דעם כּבוד אייך צו בעטן, צי איז ניט מעגלעך מיך אַרויסצולאָזן ביז דער צייט, ווען דער ענין וועט פאַרענדיקט ווערן, אונטער דער אויפזיכט פון דער פּאָליציי, אויף ערבות אָדער קויציע. אהרון יאָסעלעוויטש קרעמער. דעם 9טן סעפּטעמבער 1889".

זיין השתדלות איז אָפּגעוואָרפן געוואָרן.

אין זיינע לאַנגע שמועסן מיט די אַרעסטירטע האָט זובאַטאָוו אָנגעהויבן צוצוזוכן אָנהענגער פון זיין „טעאָריע וועגן צאַריזם".

וועגן דעם ריידן מיר בפרטיות אין דעם קאַפּיטל וועגן די פּרוּוון איינצופלאַנצן די „זובאַטאָווּשטשינע" אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

לויט דעם אַלערהעכסטן באַפעל פון דעם 11טן אַפּריל 1901 איז דער ענין וועגן „בונד" פון 1898 יאָר דערליידיקט געוואָרן אַדמיניסטראַטיוו מיט פאַררעכענען די צייט, וואָס מען איז אָפּגעזעסן, אויף אַזאַ אופן: 1) עס זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרן אין מזרח־

סיביר אונטער דער עפנטלעכער פּאָליציי־אויפזיכט: בּאָרים בּאַנעוואר און יעווגעניע הורוויטש אויף פיר יאָר, ברוך שוואַרץ, מערע קריגעל און שפרה־גאָלדע ווילטער — אויף דריי יאָר; 2) אונטער עפנטלעכער פּאָליציי־אויפזיכט אין די שטעט, וועלכע די באַשולדיקטע וועלן זיך אויסקלייבן צום וווינען, זיינען פאַרשיקט געוואָרן: ישראל־מיכל קאַפּלינסקי אויף פיר יאָר, יואל־דוד שערמאַן, הירש און מערע סאַראָקאָ, אבראַם מוטניק, וועל מיטניקאָוויטש, איציק־מרדכי פסחזאָן, פערל גאָרדאָן, חנה וואָלף, הירש גאָלאַנדסקי און מאיר זשיזלין — אויף דריי יאָר; מרדכי־מענדל בערבער, אברהם פרידמאַן, ברוך פרומקין, שמואל סלוצקי, העלענע הורוויטש, העניע־פייגע זאַלצמאַן, מאיר (מאַקס) דימענט און פּיאָטר רומיאַנצעוו — אויף צוויי יאָר; שלום־אברהם קייזער, אברהם פין, בערטע סלוצקאַ און פרומע פרומקין — אויף איין יאָר; חוצדעם איז די אַלע פערזאָנען, חוץ קאַפּלינסקין, שערמאַנען, הירש און מערע סאַראָקאַ, געוועזן פאַרבאָטן פאַר דער צייט פון פּאָליציי־אויפזיכט צו וווינען אין די הויפּטשטעט, רעזידענץ־גובערניעס און אין די ערטער, ווו עס געפינען זיך פאַבריקן און ווו דער מיניסטער פון אינערן געפינט, אַז זיי קאָנען זיין שעדלעך.

ווייטער, דער ענין וועגן קרעמערן און לעווינסאָנען איז צוליב דעם, וואָס זיי זיינען אַנטלאָפן קיין אויסלאַנד, אָפּגעשטעלט געוואָרן; אינגאַנצן אָפּגעשטעלט געוואָרן איז ער בנוגע: משה באַקשט, שרה־רבקה גאָרדאָן, שמואל גאָרפּיין, לויזע זאַקס, רפאל קאַיראָווסקי, דן קאַפּלאַן, יעקב קאַצענעלסאָן, מאַריע מיסליצקאַ, משה־יאָסל פערלמאַן, משה פּאָליאַק, קונע ריסקינד, איציק טעומין, מענדל אופּלאַנד, רבקה פין, אליהו פּרענקין, אהרון־ברוך פרומקין, זיסל כאַווקינאַ, אננאַ צעפּערינסקע־צעקאָוואַ, בלומע ציטראָן, יעקב טשערניכאָוו, לאה טשערניאַווסקאַ, בער שמואלזאָן, לייב ראָגאַלער, ניסן און וואָלף קאַטשאַנאָוויטש, ראָמאַן לעווי, שמואל בלומענפעלד, שרה טראַכטנבערג, איציק רעגנוועטער, שיינע־רויזע סעגאַל, חיים־קאַפּלאַן און אברהם־איציק מירקין.

כאַן, זשיזלין, העניע שאַסטאַק, קלימענטי סטרזשאַלקאָווסקי זיינען איינצייטיק געוועזן צוגעצויגן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר זייער טעטיקייט אויך אין אַנדערע שטעט.

אַנטלאָפן ביזן אורטייל זיינען: א. קרעמער, לעווינסאָן, שוואַרץ, סאַראָקאָ, מוטניק און זאַלצמאַן.

אַט דער חורבן האָט, לויט די ידיעות פון די אַגענטן, געגעבן אַ גרויסן קלאַפּ דער באַוועגונג: „די ליקווידאַציע פון 26טן יולי האָט מיט זיך אוועקגעטראָגן אַלץ, וואָס איז נאָר געוועזן פעיק, ענערגיש און

שטארק. עס איז געווארן טויט־שטיל. די פאניק האט ארומגעכאפט אלע אנהענגער פון דער באוועגונג און צונישט געמאכט די מינדסטע איניציא־טיוו״ [1]. „...דעם „בונד״ איז אין יולי 1898 געגעבן זייער א געלונגענער און גוואלטיקער קלאפ. די שעפער פון דער באוועגונג, איר נשמה, אירע באגייסטערער זיינען ארויסגעריסן געווארן מיטן ווארצל. די באוועגונג איז אזוי ווי פארגליווערט געווארן פון שרעק און איז אפגעשטארבן״ [2].

זובאטאוו האט געמיינט, אז מיט די ארעסטן פון 26טן יולי האט ער דער יידישער ארבעטער־באוועגונג דערלאנגט אזא שטארקן קלאפ, אז זי וועט שוין ניט קענען קומען צו זיך. ער האט אבער א גרויסן טעות געהאט.

אין דער ווירקלעכקייט איז די יידישע ארבעטער־באוועגונג אין יענער צייט געווען אויף אזוי טיף אריינגעדרונגען, זיך איינגעווארצלט אין די מאסן, אז עס האבן איר שוין ניט געקאנט שאדן די אדער יענע צייטווייליקע פארלוסטן.

אינגיכן איז אוועקגעשטעלט געווארן א נייע אונטערערדישע דרוקעריי, וועלכע האט אנגעהויבן צו ארבעטן מיט א דאפלטער ענערגיע.

דער יידישער פראלעטאריאט איז פון אט די פארלוסטן, וואס ער האט געליטן, פארהארטעוועט געווארן און אויסגעטיילט פון זיך נייע מענגעס קעמפער פאר דער סאציאלער רעוואלוציע [3].

---

1 היסט.־רעוו. ארכיוו, ג. פאליציי־דעפארט., נומ׳ 5, טייל 48, 1998, באזונד. אפט., בויגן 33.

2 דארט, בויגן 77.

3 אלס מאטעריאל פאר דעם קאפיטל וועגן דעם דורכפאל פון 1898 האבן אונז געדינט די ענינים פון דעם היסטארישן רעוו.־ארכ. פון ג. פאליציי־דעפ. נומ׳ 310, טייל I, II, בוכשטאבן А, Б, В, באנדן I, II, III, IV פון 1898 יאר, 4 ענינים, און נומ׳ 5, טייל 21, בוכשטאבן А, Б, В, Г, Д, Е, Ж, З, И, К, ב׳ I, II, III, נומ׳ 5, טייל 25, באנד III, בוכשטאבן Б, А, נומ׳ 5, טייל 48, בוכשטאבן А, Б, В, Г, Д, Е, Ж, З, Я, באנד I—IV, 1898.

קאַפּיטל זעקס

דער צווייטער, דריטער און פערטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". — זייער צוזאַמענשטעל און באַשלוסן. — די נאַציאָנאַלע פראַגע אויף דעם דריטן און פערטן צוזאַמענפאָר. — די עוואָלוציע פון „בונד" אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע. — די רעזאָלוציע פון דעם IV צוזאַמענפאָר וועגן דעם פעדעראַציוון בוי פון דער רסדא"פּ.

אין סעפּטעמבער 1898 יאָר, אין עטלעכע חדשים אַרום נאָך די יולי־דורכפאַלן, ווען עס איז אַרעסטירט געוואָרן דער גאַנצער צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד", וועלכער איז אויסגעקליבן געוואָרן אויף דעם ערשטן צוזאַמענפאָר, איז פאָרגעקומען דער צווייטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". נאָך דעם אַרעסט פון דעם צ"ק איז אויף דער פריי געבליבן דוד קאַץ („טאַראַס"), וועלכער איז געווען איינער פון די טוער, וואָס זיינען געווען נאָענט צום צענטער. ער האָט אויפגעהיט די אַלטע פאַרבינדונגען און לויט זיין איינענער איניציאַטיוו צונויפגערופן דעם צווייטן צוזאַמענפאָר, כּדי צוריק אויפצושטעלן די צעשטערטע אָרגאַניזאַציע. אויף דעם צוזאַמענפאָר זיינען געקומען זייער ווייניק דעלעגאַטן. אויף דעם צוזאַמענפאָר איז קלאָר געוואָרן, אַז ניט געקוקט אויף די אַרעסטן האָט זיך די אַרבעט ניט אָפּגעשטעלט. די צאָל פון די פּראָפּאַגאַנדירטע אַרבעטער פאַרגרעסערט זיך, די צאָל פון די לייענער פון דער אומלעגאַלער ליטעראַטור איז פון דעם 1897 יאָר בערך אויסגעוואַקסן אויף צוויי־דריי מאָל, די שטרייק־באַוועגונג גייט דורך מיט דעם זעלבן דערפאָלג, ווי פריער. עס איז אַרויסגערוקט געוואָרן די פראַגע וועגן די באַציִונגען צו פּפּ"ס, נאָר ווייל די פראַגע איז געווען אויסערסט וויכטיק, האָט מען דעם באַשלוס וועגן איר אָפּגעלייגט ביז דעם דריטן צוזאַמענפאָר פון דער פּאַרטיי [1].

אין דעצעמבער פון קומענדיקן (1899) יאָר ווערט קיין קאָוונע צונויפגערופן דער דריטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". כּדי אָפּצונאַרן די

---

[1] „ושיזן", נומ' 2 (לאָנדאָן), אַרט. פון נ. י. „דער בונד", ז"ז 103—104.

וואכזאמקייט פון דער „אכראנע" (זיכערהייטס־אפטייל), איז אין דעם אפיציעלן ביולעטען געוועזן אנגעוויזן, אז דער צוזאמענפאר איז פארגעקומען אין סוף יאנואר 1900 יאר. ער האט געדויערט דריי טעג. עס האבן זיך באטייליקט א מאן פופצן: „טאראס" (דוד קאץ, פון צענטראל־קאמ.), „דזשאן" (מיל, אויסלענדישער קאמיטעט), אלבערט זאלקינד (מינסק), „זלמן" (זיגנער, פון די בערשטער), צביה הורוויטש (לאדז אדער ווארשע), פ. ראזנטאל, לעווין און „אבראם" (ביאליסטאק) און אנדערע [1].

דער סדר־היום איז געווען פאלגנדיקער: 1) באריכטן פון די ארטיקע סאציאל־דעמאקראטישע קאמיטעטן: א) וועגן דעם עקאנאמישן קאמף אין יעדער שטאט, ב) וועגן דעם אנטייל פון די ארטיקע סאציאל־דעמאקראטישע קאמיטעטן אין אט דעם קאמף, ג) וועגן די מיטלען, מיט וועלכע עס באנוצט זיך יעדער סאציאל־דעמאקראטישער קאמיטעט, כדי אויסצוארבעטן דעם פאליטישן זעלבסטבאוווסטזיין אין די ארבעטער־מאסן, ד) וועגן די עקאנאמישע און פאליטישע ארגאניזאציעס אין יעדער שטאט און זייערע קעגנזייטיקע באציִונגען, ה) וועגן דעם „רויטן קרייץ" אין יעדער שטאט און וועגן זיין ארגאניזאציע; 2) דער באריכט פון דעם אויסלענדישן קאמיטעט פון „בונד"; 3) באריכט פון צענטראל־קאמיטעט פון „בונד"; 4) דער עקאנאמישער קאמף און די „שטרייק־קאסעס"; 5) דער ערשטער מאי; 6) דער נאציאנאלער פונקט פון אונזער פראגראם און אונזערע ספעציעלע פאדערונגען אלס יידן; 7) אונזער באציִונג צו דער פוילישער סאציאליסטישער פארטיי (פפ"ס); 8) די באציִונג צווישן דעם אויסלענדישן קאמיטעט פון „בונד" און דעם צענטראל־קאמיטעט; 9) דער כאראקטער פון די זשורנאלן „דער יידישער ארבעטער" און די „ארבעטער־שטימע"; 10) וועגן די ארטיקע ארגאנען; 11) וועגן דעם אינטערנאציאנאלן סאציאליסטישן קאנגרעס אין פאריז; 12) די ארגאניזאציע פון דעם צענטראל־קאמיטעט און זיינע געלט־מיטלען; 13) וואלן פון צענטראל־קאמיטעט [2].

די גרעסטע אויפמערקזאמקייט האט דער צוזאמענפאר געשענקט דער נאציאנאלער פראגע. ארום דער דאזיקער פראגע האט זיך אנטוויקלט א גרויסע דעבאטע. דער רעפערענט פון דער נאציאנאלער פראגע איז געווען „דזשאן". ער האט פארטיידיקט דעם געדאנק, אז ס'איז נייטיק

---

1 זאמלבוך „רויטער פנקס" I, פארלאג „קולטור־ליגע", קיעוו (איבערגעדרוקט אין ווארשע), ארטיקל פון פ. ראזנטאל „דער ביאליסטאקער פעריאד פון „בונד".

2 „ראבאטשעיע דיעלא", נומ' 7 (1900), זשענעווע, ז"ז 45—46.

און ס'איז צייט אוועקצושטעלן אויף דער טאָג־אָרדענונג די פראַגע וועגן פאַרברייטערן דעם פונקט פון דער בונדישער פראָגראַם מיט דעם אַרויס־שטעלן ספּעציעלע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון דעם יידישן פּראָלע־טאַריאַט און פאַרבייטן די פאָדערונג פון בירגערלעכער גלייכבארעכטיקונג מיט דער פאָדערונג פון נאַציאָנאַלער גלייכבארעכטיקונג.

„דער יידישער פּראָלעטאַריאַט, — זאָגט דזשאָן, — דאַרף אחוץ די גלייכע בירגערלעכע רעכט אויך פאָדערן גלייכע נאַציאָנאַלע רעכט. עס איז ווייניק צו האָבן בירגערלעכע רעכט אויף דעם, אַז דער יידישער פּראָ־לעטאַריאַט זאָל קענען פאַרטיידיקן זיינע אינטערעסן. מיר זעען, אַז ניט קוקנדיק דערויף, וואָס אין דייטשלאַנד האָבן אַלע בירגער, לויטן געזעץ נאָך, גלייכע רעכט, קאָן דער פּוילישער פּראָלעטאַריאַט זיך ניט באַנוצן מיט זיי אין דער מאָס, אין וועלכער עס באַנוצט זיך מיט זיי דער דייטשי־שער. דער פּוילישער אַרבעטער האָט פּונקט אַזוי ווי דער דייטשישער דאָס רעכט איינצואָרדענען פאַרזאַמלונגען, אָבער אויף די פאַרזאַמלונגען מוזן די דעבאַטן געפירט ווערן אויף דער דייטשישער שפּראַך, ד"ה די יעניקע, וואָס קענען ניט אַרויסזאָגן זייערע געדאַנקען אויף דייטש, האָבן פּאַקטיש ניט דאָס רעכט צו באַטייליקן זיך אין דער פאַרזאַמלונג. אויב דאָס איז מעגלעך בנוגע דעם פּוילישן אַרבעטער אין דייטשלאַנד, איז עס אַוודאי מעגלעך בנוגע דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט אין רוסלאַנד. וואָס־זשע פאַר אַ נוצן, פרעגט זיך, וועט דעם יידישן אַרבעטער געבן די פרייהייט פון פאַרזאַמלונגען, אויב אויף אָט די פאַרזאַמלונגען וועט ער מוזן ריידן אויף רוסיש, ד"ה אויף אַ שפּראַך, וואָס איז ניט פאַרשטענדלעך דער גרעסטער מערהייט פון די יידישע אַרבעטער? אויב די יידישע שפּראַך וועט ניט האָבן די זעלבע רעכט, ווי די רוסישע, וועט די פרייהייט פון פאַרזאַמלונ־גען פאַר דעם יידישן אַרבעטער זיין ניט מער, ווי אַ שיינע פראַזע..."

„ווייטער, — האָט דזשאָן געזאָגט, — דאַרפן מיר ניט פאַרגעסן, אַז דער „בונד" איז ניט קיין צייטווייליקע אָרגאַניזאַציע: עס קאָן זייער זיין, אַז די אומשטענדן, וועלכע האָבן אַרויסגערופן דעם יידישן אַרבעטער־„בונד", וועלן נאָך זייער לאַנג עקסיסטירן, און נאָך אַ לאַנגע צייט וועט זי עק־סיסטענץ פון דעם „בונד" זיין נייטיק פאַר דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. מיר דאַרפן אַרויסשטעלן אויך אַזעלכע פאָדערונגען, וועלכע וועלן נייטיק זיין פאַר דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט ערשט אין אַ צייט אַרום, פּונקט אַזוי ווי יעדע פּאַרטיי שטעלט אַרויס אין איר פּראָגראַם אַזעלכע פאָדע־רונגען, וועלכע קאָנען אין דעם איצטיקן מאָמענט ניט באַפרידיקט ווערן"[1].

---

[1] דאָרט, ז"ז 51—52.

דער גרעסטער טייל פון די דעלעגאטן האט זיך אָבער באצויגן נעגאַ־טיוו צו דזשאָנס פאָרשלאָג. זייער קעגנערשאפט איז באשטאנען אין דעם, אז „מען מוז אויסמיידן אזעלכע פאָדערונגען, וועלכע קאָנען אפּווענדן די אויפמערקזאמקייט פון דעם פּראָלעטאריאט פון זיינע קלאסן־אינטערעסן לטובת זיינע נאציאָנאלע אינטערעסן". די נאָענטע אויפגאבן פון דער סאָציאַל־דעמאָקראטיע איז דאָס אראָפּוואַרפן די זעלבסטהערשונג, און אויפגאבע, אין וועלכער עס איז פאראינטערעסירט דער אַלרוסלענדישער פּראָלעטאריאט אָן אונטערשייד פון נאציאָנאליטעט, דעריבער דאַרף מען זען אויסמיידן יעדע צעברעקלונג פון אונזערע כּוחות, וואָס קאָן זיך זייער גרייליך טרעפן, ווען מיר וועלן שענקען אונזער אויפמערקזאמקייט די נאציאָנאלע פאָדערונגען. דאָס קאָן נאָר פארשווערן דאָס דערפילן פון אונ־זער נאָענטסטער אויפגאבע — דאָס אראָפּוואַרפן פון דעם צאַריזם.

דער צוזאמענפאָר האט באשלאָסן צו לאָזן די נאציאָנאלע פראגע אין דער פּראָגראם פון „בונד" אין איר פריערדיקער פאָרמולירונג, דהיינו, אז דער „בונד" שטעלט ארויס צוזאמען מיט אַלע זיינע פאָדערונגען בלויז די פאָדערונג פון די בירגערלעכע רעכט, און ניט פון נאציאָנאלע.

בכלל האט דער צוזאמענפאָר, — לויט די ווערטער פון פ. ראָזנ־טאַל, — אויף אים געמאכט ניט קיין גוטן איינדרוק. עס האט זיך ניט געזען, אז מען זאָל פריער זיך געוואוסט גרייטן צו אים. די פראגן, וואָס זיינען געשטאנען אויף דעם סדר־היום, זיינען אויף די ערטער פריער ניט באהאנדלט געוואָרן. אפילו די פּראָיעקטן פון די רעזאָלוציעס זיינען אויך פריער ניט צוגעגרייט געוואָרן [1]. דאָס אַלץ דערקלערט זיך געווים מיט די באדינגונגען פון דער קאָנספּיראטיווער ארבעט און דער איילִיקייט, מיט וועלכער מען האט געמוזט צונויפרופן דעם דריטן צוזאמענפאָר.

מיר ברענגען דאָ די רעזאָלוציעס, וואָס זיינען אָנגענומען געוואָרן אויפן דריטן צוזאמענפאָר.

I. וועגן עקאָנאָמישן קאמף און די שטרייק־קאסעס [2]

דער צוזאמענפאָר קוקט אויף דעם עקאָנאָמישן קאמף, ווי אויף איינעם פון די מיטלען אויף צו אנטוויקלען דעם פּאָליטישן און קלאסן־באַ־ווּסטזיין פון דער ארבעטער־מאסע.

---

[1] זאמלבוך „רויטער פּנקס", I, פּ. ראָזנטאַל, „זכרונות וועגן ביאַליסטאָקער פּעריאָד".

[2] „ראָבאָטשעיע דעלאָ", נומ' 7, אויגוסט 1900, זשענעווע, ז"ז 49—55.

וואָס שייך די שטרייק־קאַסעס, קאָן דער צוזאַמענפאָר ניט אָננעמען קיין שום אַלגעמיינעם באַשלוס פאַר אַלע פאַכן און אַלע שטעט.

II. וועגן ערשטן מאַי

נעבן יעדער שטאָט באַזונדער די פולע פרייהייט, ווי אַזוי צו פייערן דעם ערשטן מאַי.

דער צענטראַל־קאָמיטעט לאָזט אַרויס אין נאָמען פון „בונד" אַן אויפרוף צו דעם ערשטן מאַי.

אין די דאָזיקע אויפרופן דאַרפן אַרויסגעשטעלט ווערן פאָלגנדיקע פאָדערונגען: אַן אַכט־שעהדיקער אַרבעטסטאָג, פּאָליטישע פרייהייט, די בירגערלעכע גלייכבאַרעכטיקונג פון די יידן.

חוצדעם דאַרף מען אין זיי פּראָטעסטירן קעגן דעם פּאָליציייִשן ווילקיר. אויב די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אַרבעטער־פּאַרטיי וועט פאַרשפּרייטן אַן אַלגעמיינעם אויפרוף, דאַרף דער „בונד" פאַרשפּרייטן אויך דעם דאָזיקן אויפרוף אויף יידיש. אויב עס וועט מעגלעך זיין אַרויס־צולאָזן צום ערשטן מאַי אַ ספּעציעלן נומער פון דער „אַרבעטער־שטימע", האַלט דער צוזאַמענפאָר פאַר איבעריק אַרויסצולאָזן אַ ספּעציעלע בראָשור צום ערשטן מאַי.

אין די אָרטיקע פּראָקלאַמאַציעס דאַרף מען צווישן די איבעריקע פאָדערונגען אויך אַרויסשטעלן די פאָדערונג וועגן אַ 10שעהדיקן אַר־בעטסטאָג און דערביי אָנווייזן, אַז דער ציל איז אַן 8־שעהדיקער אַרבעטס־טאָג.

די שטעט, וואָס פאַרשפּרייטן אייגענע פּראָקלאַמאַציעס צום ערשטן מאַי, דאַרפן אויך פאַרשפּרייטן די פּראָקלאַמאַציע פון צענטראַל־קאָמיטעט.

III. די נאַציאָנאַלע פראַגע

דער „בונד" שטעלט אַרויס צווישן זיינע אַלע פּאָליטישע פאָדערונ־גען די פאָדערונג בלויז וועגן בירגערלעכער, אָבער ניט נאַציאָנאַלער גלייכ־באַרעכטיקונג.

כדי צו געבן אַלע חברים די מעגלעכקייט זיך אַרויסצוזאָגן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע, ווערט אין דעם „יידישן אַרבעטער" געעפנט אַן אָפּטיילונג אונטערן נאָמען „דיסקוסיע", אין וועלכער עס וועט ווערן באַ־האַנדלט די נאַציאָנאַלע פראַגע. פאַר יעדער אַרויסגעזאָגטער מיינונג וועט זיין פאַראַנטוואָרטלעך דער אויטאָר.

IV. וועגן די באַציִונגען צו דער פוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי

אויפעפענען אין דעם „יידישן אַרבעטער" אַ פרייע דיסקוסיע, וווּ יעדער אויטאָר וועט זיין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר זיינע מיינונגען וועגן דער אומאָפּהענגיקייט פון פּוילן. היות דער „בונד" איז נייטיק אויף צו אַנטוויקלען דעם קלאַסן־באַוווּסטזיין פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, און היות די פּוילישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי באַמיט זיך מיט אירע אָנפאַלן אָפּצושוואַכן זיין זעלבשטענדיקייט און אונטערגראָבן זיין עקסיסטענץ, באַשליסט דער צוזאַמענפאָר צו קעמפן קעגן אָט דער טאַקטיק פון דער פּוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי מיט אַלע מיטלען.

V. די באַציִונגען צווישן דער אויסלענדישער אָרגאַניזאַציע און דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון דעם יידישן אַרבעטער־„בונד" אין רוסלאַנד און פּוילן

דער צוזאַמענפאָר האָט באַשלאָסן, אַז די אויסלענדישע אָרגאַניזאַציע בלייבט, אַזוי פריער, אונזער (דעם „בונדס") פאָרשטייער אין אויסלאַנד און גיט אַרויס דעם אָרגאַן „דער יידישער אַרבעטער" אין נאָמען פון „בונד"; אויף איר לייגט דער צוזאַמענפאָר אַרויף די התחייבות אויסצוקלייבן אַ דעלעגאַציע פון „בונד" צו דעם אינטערנאַציאָנאַלן סאָציאַליסטישן קאָנגרעס, וואָס וועט פאָרקומען אין פּאַריז. דערביי האָט דער צוזאַמענפאָר אויסגעדריקט זיין ווונטש, אַז צו דעם קאָנגרעס זאָל צוגעשטעלט ווערן אַ באַריכט לויט די ידיעות פון די אָרטיקע פאָרשטייער און לויט די מאַטעריאַלן, וועלכע וועלן צוגעשטעלט ווערן דעם אויסלענדישן קאָמיטעט.

VI. דער כאַראַקטער פון די צייטונגען: „דער יידישער אַרבעטער" און „אַרבעטער־שטימע"

דער צוזאַמענפאָר באַשליסט: „דער יידישער אַרבעטער" דאַרף ווייטער טראָגן דעם זעלבן כאַראַקטער, וואָס ביז אַהער. די אָפּטיילונג „וואָס הערט זיך אין רוסלאַנד" אין „יידישן אַרבעטער" האַלט דער צוזאַמענפאָר פאַר איבעריק. „דער יידישער אַרבעטער" דאַרף דערהויפּט געבן וויסנשאַפטלעכע אַרטיקלען און אַרטיקלען וועגן דעם לעבן אין אויסלאַנד. די קאָרעספּאָנדענץ פון רוסלאַנד וועגן דעם טאָג־טעגלעכן רעוואָלוציאָנערן קאַמף איז אינגאַנצן איבעריק.

VII. וועגן די אָרטיקע אָרגאַנען

כדי צו באַפרידיקן די פאָדערונג אויף אַגיטאַציע־צייטונגען רעקאָמענדירט דער צוזאַמענפאָר די אָרטיקע קאָמיטעטן, זיי זאָלן אַרויסגעבן אָרטיקע צייטונגען. דאָס איז שוין באַשלאָסן געוואָרן אויף דעם פאַריקן צוזאַמענפאָר. צוליב קאָנספּיראַטיווע טעמים האָט מען געפונען פאַר נייטיק ניט צו פאַרעפנטלעכן דעם דאָזיקן באַשלוס, און דאָך איז ער דורכגעפירט געוואָרן אין לעבן. די דאָזיקע אָרגאַנען דאַרפן זיך פאַרנעמען בלויז מיט די פראַגן, וועלכע האָבן אַ שייכות צום לעבן פון דער אָרטיקער אַרבעטער־מאַסע.

נאָכדעם איז אויסגעקליבן געוואָרן דער צענטראַל־קאָמיטעט.

אין סוף חודש מאַי 1900 ווערט אין ביאַליסטאָק צונויפגערופן דער IVטער צוזאַמענפאָר פון „בונד". עס זיינען געקומען 24 דעלעגאַטן: לעווין און אננא ראָזנטאַל (ביאַליסטאָק), אהרון ווייַנשטיין (ווילנע), קאַפּלינסקי (דווינסק), ליבער (מיכאַיל גאָלדמאַן, פון לאָדז), חיים זאַקאָן (וואַרשע), אַלטער (בערדיטשעוו), י. מיצקון (זשיטאָמיר), באַטווייניק (גראָדנע), „פּייוול" (אַ שוסטער, קאָוונע), א. פּאָרטנאָי („נח") און פּ. ראָזנטאַל (צענטראַל־קאָמיטעט), פאָרשטייער פון וויטעבסק און מינסק, פון די לעדער־אַרבעטער — אַבראַם, פון די בערשטער — זלמן (זינגער), צוויי דעלעגאַטן פון האָמעל, איינער פון זיי איז געווען אַבעזגוז, סערגיי נעמאַנסקי (זעלדאָוו) און אנד. [1].

דאָס צענטראַלע אָרט אויף דעם צוזאַמענפאָר האָט פאַרנומען די נאַציאָנאַלע פראַגע. אַרום אָט דער פראַגע האָט אויסגעבראָכן אַן אמתע מלחמה. אַלע דעלעגאַטן האָבן מסכים געווען, אַז יעדע נאַציע „האָט, אחוץ דער שטרעבונג צו פּאָליטישער, בירגערלעכער און עקאָנאָמישער פרייהייט און פולבארעכטיקונג, אויך נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע אַספּיראַציעס, וואָס באַשטייען אין דעם, אַז אירע אייגנאַרטיקע און נאָענטע באַזונדערקייטן: די שפּראַך, טראַדיציעס, לעבנס־פאָרמען די קולטור בכלל, זאָלן האָבן די פולע פרייהייט פון עקסיסטענץ. הייסט דאָס, אַז דער „בונד" דאַרף, אין הסכם מיט דעם גייסט פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע — קעמפן ניט נאָר מיט דער קלאַסן־, פּאָליטישער און עקאָנאָמישער אונטערדריקונג, נאָר אויך מיט דער נאַציאָנאַלער". ווייטער, איז קיינער ניט געווען קעגן, אַז דער געדאַנק וועגן דעם, אַז דער פּאַראַגראַף פון דעם מאַניפעסט פון דער רסדא"פּ, וואָס זאָגט, אַז יעדע נאַציע האָט דאָס רעכט אויף זעלבסטבאַשטימונג, איז צו קורץ

---

[1] ציטירטער אַרטיקל פון פּ. ראָזנטאַל אין „רויטן פּנקס".

און פאָדערט א מער גענויע אויפקלערונג. „אין אזא לאנד, ווי רוסלאנד, ווו עס וווינען אזוי פיל נאציאָנאליטעטן, קען די פראגע וועגן זיי, אויב מען קאָן זי פארענטפערן, געלייזט ווערן נאָר אויף די יסודות, וועלכע זיינען פעסטגעשטעלט געוואָרן אויף דעם ברינער סאָציאל־דעמאָקראטישן קאָנגרעס בנוגע עסטרייך, וואָס דערמאָנט אדאנק איר פארשיידנפעלקערי־שער באפעלקערונג רוסלאנד. זי מוז זיך פארוואנדלען אין א פעדעראציע פון אלע נאציאָנאליטעטן, מיט א פולער אווטאָנאָמיע פון יעדערער פון זיי אין די אלע פראגן, וואָס האָבן א שייכות צו דער נאציאָנאליטעט (שפראך, בילדונג, קונסט אאז"וו)".

חילוקי־דעות אויף דעם פערטן צוזאמענפאָר זיינען ארויסגערופן געוואָרן ביים באהאנדלען די פראגע, וואָס פאר א ראָלע די נאציאָנאלע פראָבלעם דארף שפילן אין דער פראָפאגאנדע און אין די פאָדערונגען פון „בונד".

ליבער, וועלכער האָט אויף דעם פערטן צוזאמענפאָר פארנומען די ראדיקאלסטע פאָזיציע, האָט, פונקט אזוי ווי דזשאָן אויף דעם דריטן צוזאמענפאָר, פארגעלייגט צו פארבייטן די פאָדערונג וועגן בירגערלעכער גלייכבארעכטיקונג אויף דער פאָדערונג פון נאציאָנאלער גלייכבארעכ־טיקונג. דערביי האָט ער איבערגעחזרט דזשאָנס מאָטיוון און פון זיין זייט צוגעגעבן: „אלס דעם נאָענטסטן מינימום קאָן מען זיך באפרידיקן מיט דער בירגערלעכער און פאָליטישער גלייכבארעכטיקונג, אָבער אלס מאַק־סימום מוז מען ארויסשטעלן די פאָדערונג פון א יידישער נאציאָנאלער אווטאָנאָמיע... אונזער אויפגאבע, וואָס איז שוין לאנג צייטיק געוואָרן, און איז צום באדויערן ביז היינט געשטעלט געוואָרן אין שאָטן, איז אין צוצוגרייטן דעם יידישן פראָלעטאריאט צו דער נאציאָנאלער אוו־טאָנאָמיע, צו אנטוויקלען אין אים דעם נאציאָנאלן זעלבסטבאוווסטזיין. ביז איצט זיינען מיר אין א געוויסער מאָס געווען קאָסמאָפאָליטן, — מיר מוזן ווערן נאציאָנאל. מורא האָבן פאר אָט דאָס וואָרט איז נישטאָ וואָס. נאציאָנאל הייסט ניט נאציאָנאליסטיש. ווען וועלכער ניט איז קלאס אָנערקענט זיין צוגעהעריקייט צו א באשטימטער נאציע, ווערט ער נאציאָנאל (למשל ווי די בעלגישע נאציאָנאלע סאָציאל־דעמאָקראטישע ארבעטער־פארטיי); נאציאָנאליסטיש ווידער הייסט דער כלל פון אלע קלאסן, אָדער די הערשאפט פון איין נאציע איבער דער אנדערער. דער רעדנער האָט שטארק געפאָדערט, אז דער „בונד" זאָל סיי מינדלעך סיי אין דער ליטעראטור פירן א פארשטארקטע נאציאָנאלע אגיטאציע און קענטיק אונטערשטרייכן די באזונדערע, אונטעדריקטע לאגע פון דער יידישער נאציע, הויך פראָטעסטירן קעגן אָט דער אונטער־

דריקונג, זיך באקענען מיט דעם נאציאנאלן קאמף אין מערב־אייראפע, מיט איין ווארט, צוזאמען מיט דער אגיטאציע אויפן עקאנאמישן און פאליטישן באדן, זי אויך ברייט פירן אויף דעם נאציאנאלן. ער האט פארזיכערט, אז זי קאן בלויז אויפהייבן דעם פאליטישן באוווסטזיין און וועט אויף א האר ניט שטערן דעם קלאסן־באוווסטזיין, זי וועט אויך ניט ברענגען די אפגעזונדערטקייט" [1].

פונקט א פארקערטע שטעלונג האבן פארנומען פ. און א. ראזנטאל, לעווין, אבראם און אנד. „אין קעגנזאץ צו זייערע קעגנער, וועלכע האבן פארזיכערט, אז די נאציאנאלע פראגע ווערט אויפגעהויבן און ארויסגערוקט דורך דער יידישער ארבעטער־מאסע גופא, אדאנק דער ניט נארמאלער לאגע פון דעם יידישן פאלק, האבן זיי אנגעוויזן, אז די פרוון אנצוווארפן אויף דער יידישער ארבעטער־באוועגונג דעם נאציאנאלן שטראם שטאמט פון אויסלאנד, ווו די פראגע איז טאקע א ברענענדיקע און אן אקטועלע, אין דער צייט, וואס ביי אונז איז זי ביי איצטיקן מאמענט פרעמד דער מאסע, און די שטרעבונג קינסטלעך און פריצייטיק זי ארויסצורופן וועט, אחוץ שאדן, גארנישט ניט ברענגען" [2].

דער צענטער בנוגע דער דאזיקער פראגע איז באשטאנען פון וויינשטיינען, זאקאנען, פארטנאיען און אנדערע. זיי זיינען ארויסגעטראטן קעגן דעם, אז די נאציאנאלע פראגע איז אראפגעבראכט געווארן צו אונז פון דרויסן, איז אונז אנגעווארפן פון אויסלאנד. „זאל זיין, אז די איניציאטיוו איז פון דארטן, אבער דער באדן גופא פאר אט דער פראגע איז געשאפן געווארן אדאנק די באדינגונגען, אין וועלכע עס לעבט דער יידישער פראלעטאריאט אין רוסלאנד, אדאנק זיין רעכטלעכער און געזעלשאפטלעכער לאגע. די אומשטענדן, וועלכע האבן אין רוסלאנד ארויסגערופן דעם ציוניזם, און האבן געשאפן די פארשיידענע נאציאנאלע סאציאליסטישע פארטייען, האבן פריער אדער שפעטער געמוזט שטעלן אויך אויף דעם סדר־היום פון „בונד" די יידישע נאציאנאלע פראגע. דאס, וואס מען ווייזט אן, אז זי איז פרעמד דער מאסע, איז ניט מער, ווי א בויך־סברא און קאן קיינעם ניט איבערציינגן. פארקערט, די מאסע, ווי עס האט פריער גאנץ ריכטיק אנגעוויזן איינער פון די רעדנער פון אנדערן צד, איז אפילו צו נאציאנאליסטיש געשטימט, און די אויפגאבע פון דער סאציאל־דעמאקראטיע איז אויפצוקלערן, אז דער אמתער נאציא־

---

1 „4טער צוזאמענפאר פון אלגעמיינעם יידישן ארבעטער־בונד אין ליטע, פוילן און רוסלאנד". פארלאג פון „בונד", זשענעווע, 1901, ז' 12.

2 דארט.

נאַליזם איז ניט קיין שאָוויניזם. דער יידישער פּראָלעטאַריאַט אין רוסלאַנד ליידט ניט נאָר אַלס פּראָלעטאַריאַט בכלל, נאָר אויך אַלס יידישער, אַלס אַזעלכער, וואָס געהער צו אַ נאַציע, וואָס ווערט אין רוסלאַנד פאַרפאָלגט. זיין נאַציאָנאַלן יאָך וועט ער ערשט דעמאָלט אַראָפּוואַרפן, ווען ער וועט זיך דערוויסן די סיבות, וועלכע האָבן גורם געווען אָט דעם יאָך, און אונזער חוב איז צו העלפן אויסאַרבעטן אָט דעם באַוווּסטזיין, דעם נאַציאָנאַלן זעלבסטבאַוווּסטזיין. מיט דעם אַ טערמין מיסברויכט מען אָפט, אַריינלייגנדיק אין אים אַ ריין בורזשואַזן זינען, אַדאַנק דעם איז זייער לייכט צו דערווייזן, אַז די אַנטוויקלונג פון דעם נאַציאָנאַלן זעלבסטבאַוווּסטזיין ווירקט שעדלעך אויף דעם קלאַסן־באַוווּסטזיין. און דאָ דאַרף מען, בנוגע דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, אונטער דעם פאַרשטיין: באַוווּסטזיין פון דעם, אַז דער יידישער אַרבעטער־קלאַס געהער צו אָט דער נאַציע, באַוווּסטזיין פון אונטערדריקונג, וואָס נעמט זיך פון אָט דעם פאַקט, און דאָס באַוווּסטזיניקע שטרעבן זי אַראָפּצוּוואַרפן (די אונטערדריקונג) און אויסקעמפן אַזעלכע פּאָליטישע רעכט, ביי וועלכע די אַלזייטיקע אַנטוויקלונג פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט זאָל ניט אָנטרעפן אויף קיין שום שטערונגען. אויף אַזאַ אופן געפינט זיך די אַנטוויקלונג פון אַזאַ זעלבסטבאַוווּסטזיין ניט אין קיין שום סתירה מיט דער אַנטוויקלונג פון דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישן באַוווּסטזיין בכלל. פאַרקערט, דאָס לעצטע איז ניט מעגלעך אָן דעם ערשטן. און אַרבעטנדיק פאַר דער פאַרשפּרייטונג פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אידעען און פּראָטעסטירנדיק קעגן די נאַציאָנאַלע אונטערדריקונגען, ווי אויף איינעם פון די אופנים פון אונטערדריקונג אין דער איצטיקער בורזשואַזער געזעלשאַפט, אַרבעטן מיר אין דער זעלבער צייט אויך פאַר דער אַנטוויקלונג פון דעם נאַציאָנאַלן זעלבסטבאַוווּסטזיין. און מער אין דער ריכטונג קאָנען מיר און דאַרפן ניט טאָן, אויב מיר ווילן באמת ניט פאַרוואַנדלט ווערן אין נאַציאָנאַליסטן" [1].

די רעזאָלוציע, וואָס איז אָנגענומען געוואָרן דורך דעם צוזאַמענפאָר, שטעלט מיט זיך פאָר אַ קאָמפּראָמיס פון אָט די דריי שטרעמונגען.

דער פערטער צוזאַמענפאָר האָט געענדערט די אָנשויונגען פון „בונד" אויף דער נאַציאָנאַלער פראַגע. אין די ערשטע יאָרן פון „בונד" איז פאַר אים גאָרנישט געשטאַנען די נאַציאָנאַלע פּראָבלעם. די בונדיסטן האָבן זיך באַנוגנט מיט דער נאַיווער פאַרשטעלונג, אַז די באַוועגונג גופא איז אַ צייטווייליקע דערשיינונג, און מיט דעם פאַלן פון דעם צאַריזם וועט

1 דאָרט, ז"ז 12—13.

אויך פאַלן די יידישע אונטערדרוקונג און די יידישע רעכטלאָזיקייט, און ממילא וועט שוין ניט זיין די באַדערפעניש אין א באַזונדער יידישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אָרגאַניזאַציע. אויף זייער אָרגאַניזאַציע האָבן זיי ממילא געקוקט, ווי אויף אַזעלכער, וואָס איז אַרויסגערופן געוואָרן אדאנק צייטווייליקע סיבות, און ווען זיי וועלן באַזייטיקט ווערן, וועט זי ממילא פאַרשווונדן ווערן. נאָר מיט דער צייט האָבן די דאָזיקע פאַרשטעלונגען אָנגעהויבן אַרויסגעשטויסן צו ווערן. עס האָבן זיך געלאָזט הערן נאַציאָנאַליסטישע שטימען און סוף־כל־סוף האָבן אָט די וואַקלענישן זיך פאַרענדיקט דערמיט, וואָס מען האָט אַריינגענומען אין דער פּראָגראַם פון „בונד" די פאָדערונג וועגן א נאַציאָנאַל־קולטורעלער אויטאָנאָמיע.

די צווייטע וויכטיקע רעזאָלוציע פון דעם פערטן צוזאַמענפאָר איז דער באַשלוס, אַז די רסדא"פ דאַרף זיין געבויט אויף פעדעראַטיווע יסודות. דאָס האָט אַרויסגערופן א גרויסן קאַמף צווישן „בונד" און דער „איסקראַ", וועלכער האָט זיך סוף־כל־סוף פאַרענדיקט דערמיט, וואָס דער „בונד" איז אַרויסגעטראָטן פון דער רסדא"פ. גענויער וועגן אָט דער פראַגע וועלן מיר זיך אָפּשטעלן ווייטער, אין דעם קאַפּיטל וועגן דעם צווייטן צוזאַמענפאָר פון דער רסדא"פ.

דער פערטער צוזאַמענפאָר פון „בונד" האָט אָנגענומען פאָלגנדיקע רעזאָלוציעס:

1. וועגן שטרייקן

אָנערקענענדיק ווי פריער די שטרייקן אַלס איינע פון די וויכטיקסטע מיטלען אויף צו אַנטוויקלען דעם פּאָליטישן און קלאַסן־באַוווּסטזיין פון די אַרבעטער־מאַסן און פאַרבעסערן זייער עקאָנאָמישע לאַגע, געפינט דאָך דער צוזאַמענפאָר פאַר נייטיק צו רעקאָמענדירן די קאָמיטעטן פאָלגנדיקע פּרינציפּן:

א) אָנווענדן דעם הויפּט־שטראָם פון די שטרייקן אין יענע צווייגן פון דער אינדוסטריע, וועלכע זיינען נאָך ניט פאַרכאַפּט דורך דער באַוועגונג אָדער דאָרט, ווו די אַרבעטס־באַדינגונגען זיינען לפי־ערך אָפּגעשטאַנען.

ב) אין די פאַלן, ווען די באַלעבאַטים פּרוּוון זיך צו פאַרערגערן די עקסיסטירנדיקע באַדינגונגען, אָדער בטל מאַכן די אויסגעקעמפטע פאַרבעסערונגען, דאַרף מען זען אָנווענדן אַלע מיטלען און קרעפטן דאָס ניט צו דערלאָזן.

ג) אין די צווייגן פון דער אַרבעט, ווו דורך די שטרייקן איז לויט די באַדינגונגען פון דער שטאָט און דער צייט דערגרייכט געוואָרן דער

מאקסימאלער רעזולטאט אין זין פון פארבעסערן די ארבעטס־באדינגונגען און א געוויסע שטופע פון פאליטישן און קלאסן־באוווסטזיין — דארף מען זיין זייער פארזיכטיק ביים ארגאניזירן נייע שטרייקן.

II. עקאנאמישער טעראר

היות, ווי דער עקאנאמישער טעראר, סיי בנוגע די באלעבאטים, סיי בנוגע די שטרייקברעכער, פארטונקלט דעם סאציאל־דעמאקראטישן באוווסטזיין פון די ארבעטער, דערנידעריקט זייער מאראלישן ניווא און דיסקרעדיטירט די ארבעטער־באוועגונג, — זאגט זיך דער צוזאמענפאר ארויס קעגן דעם עקאנאמישן טעראר.

III. וועגן די מיטלען קעגן די פאליציי־רעפרעסיעס

דער צוזאמענפאר רעקאמענדירט פאלגנדיקע מיטלען פון קאמף קעגן די פאליציי־רעפרעסיעס:

א) זיך באקלאגן לויטן געזעץ אין פאל פון וועלכער ניט איז רעפרעסיע.

ב) פובליקירן די פאקטן וועגן די פאליציי־רעפרעסיעס אין דער אויסלענדישער סאציאליסטישער און ניט־סאציאליסטישער פרעסע און אין די רוסישע און פוילישע אומלעגאלע אויסגאבן, און ווען דאס איז מעגלעך אויך אין די לעגאלע.

ג) ארויסלאזן פראקלאמאציעס צו דער ארבעטערשאפט און צו דער געזעלשאפט.

ד) אין אויסערגעוויינלעכע פאלן פון רעפרעסיעס איינארדענען דעמאנסטראציעס און פראטעסטן.

IV. וועגן דעמאנסטראציעס

אנערקענענדיק, ווי פריער, די גרויסע באדייטונג פון דעמאנסטראציעס און רעקאמענדירנדיק ווייטער באנוצן זיך מיט זיי, אלס קאמפסמיטל, לייגט דער צוזאמענפאר פאר:

א) שטענדיק זיי ארגאניזירן;

ב) צוגעוויינען די מאסע צו קומען אויף דעמאנסטראציעס בלויז אין די פאלן, ווען די ארגאניזאציע רופט זיי;

ג) אין **אויסערגעוויינלעכע פאלן** איינארדענען דעמאנסטראציעס אומאפהענגיק פון דעם הסכם פון די **קריסטלעכע ארגאניזאציעס**, נאר רופן אויף זיי אויך די קריסטלעכע ארבעטער.

V. וועגן די מיטלען פון דעם פאָליטישן קאַמף

דער בעסטער מיטל אויף אַריינצוציען די ברייטע מאַסן אין דער באַוועגונג איז דער עקאָנאָמישער קאַמף, אויפן באָדן פון וועלכן מ׳דאַרף אַנטוויקלען די פאָליטישע אַגיטאַציע, אויסברייטערנדיק זי אויסער די ראַמען פון דעם עקאָנאָמישן קאַמף, ס׳איז אָבער ניט דורכאויס נייטיק צו פירן פון סאַמע אָנהייב די פאָליטישע אַגיטאַציע בלויז אויפן באָדן פון דער עקאָנאָמישער.

אַלס מיטלען פון פאָליטישן קאַמף האָט דער צוזאַמענפאָר אָנערקענט:

א) די פאָליטישע (מינדלעכע און שריפטלעכע) אַגיטאַציע;

ב) פאָליטישע דעמאָנסטראַציעס;

ג) שטרייקן פון דעם ערשטן מאַי מיט אַרויסשטעלן פאָליטישע פאָדערונגען.

וואָס שייך דעם טעראָר, אָנערקענט דער צוזאַמענפאָר, אַז

ד) די אָ ר ג אַ נ י ז אַ צ י ע ס דאַרפן ניט אָנווענדן דעם פּאַרטיי־דיקונגס־טעראָר אויף אָפּצוראַמען פּראָוואָקאַטאָרן און באַזונדערס שעדלעכע שפּיאָנען;

ה) אַז דער אָנגרייפנדיקער טעראָר, ווי אַ מיטל פון פאָליטישן קאַמף, ווערט אָנערקענט פאַר ניט צייטמעסיק.

אָנערקענענדיק די נייטיקייט איבערצוגיין צו אַ מער אינטענסיווער פאָליטישער אַגיטאַציע, רעקאָמענדירט דער צוזאַמענפאָר אויף צו אַנטוויקלען דעם פאָליטישן באַוווסטזיין, פאָלגנדע פּראַקטישע מיטלען:

א) צוגעבן די אָרטיקע אָרגאַנען אַ מער פאָליטישן כאַראַקטער;

ב) אין פאַל, ווען די טעראָריסטישע אַקטן חזרן זיך איבער, דאַרף מען זיך מיט זיי באַנוצן אויף צו אַנטוויקלען דורך פּראָקלאַמאַציעס דעם פאָליטישן באַוווסטזיין;

ג) אָפּרופן זיך אויף אַלע פאָליטישע און אַלגעמיינע געשעענישן, וואָס קענען אויסגענוצט ווערן אויף פאָליטישער אַגיטאַציע, מיט אָרטיקע פּראָקלאַמאַציעס, אויב דער צ״ק וועט ניט אָנערקענען די געשעעניש אויף אַזוי־פיל וויכטיק, ער זאָל זיך אָפּרופן מיט אַן אַלגעמיינער פּראָקלאַמאַציע.

ד) אָפּטער איינאָרדענען פאָליטישע פייערונגען און זען, אַז די פאָליטישע קאַסעס זאָלן זיך פאַרגרעסערן;

ה) באַקענען אין אַ גרעסערער מאָס מיט די עקסיסטירנדיקע מלוכהשע און עזעלשאַפטלעכע אַנשטאַלטן און מיט זייערע חסרונות.

ביים באהאנדלען די פראגע וועגן דעם פאליטישן קאמף איז פאר־געלייגט און איינשטימיק אנגענומען געווארן פאלגנדיקע רעזאלוציע וועגן די פעברואר־ און מערץ־געשעענישן פון אט דעם יאר:

„דער צוזאמענפאר דריקט אויס די סאלידארישקייט פון דעם גאנצן ארגאניזירטן יידישן פראלעטאריאט מיט אונזערע רוסישע חברים אין זייער קאמף קעגן דער פאליטישער רעכטלאזיקייט פון די מאסן, וועלכע האט זיך דערהויפט אינטענסיוו ארויסגעוויזן אין די לעצטע חדשים אין פעטערבורג, מאסקווע, קיעוו, כארקאוו און אין אנדערע שטעט. חוץ־דעם דריקט דער צוזאמענפאר אויס זיין סימפאטיע דער גאנצער סטור־דענטנשאפט, וואס קעמפט פאר דער אקאדעמישער פרייהייט און קעגן דעם פאליציייִשן ווילקיר".

VI. די נאציאנאלע פראגע אין דער פראגראם און טאקטיק פון „בונד"

דער צוזאמענפאר אנערקענט, אז לויטן זין פון דער סאציאל־דע־מאקראטישער פראגראם קאן ניט געמאלט זיין קיין שום אונטערדריקונג ניט נאר פון איין קלאס בנוגע דעם צווייטן, ניט נאר פון דער רעגירונג בנוגע די בירגער, נאר אויך פון איין נאציע בנוגע דער אנדערער, די הער־שאפט פון איין שפראך איבער דער אנדערער.

דער צוזאמענפאר אנערקענט, אז אזא מלוכה, ווי רוסלאנד, וואס באשטייט פון א מענגע פארשיידענע נאציאנאליטעטן, דארף זיך אין דער צוקונפט פארוואנדלען אין א פעדעראציע פון נאציאנאליטעטן מיט פולער נאציאנאלער אווטאנאמיע פאר יעדערער פון זיי, אומאפהענגיק פון דער טעריטאריע, אויף וועלכער זי וווינט.

דער צוזאמענפאר אנערקענט, אז דער באגריף „נאציאנאליטעט" קאן אנגעווענדט ווערן בנוגע דעם יידישן פאלק.

האלטנדיק דאך פאר פריצייטיק ביי די איצטיקע באדינגונגען ארויסצושטעלן די פאדערונג וועגן נאציאנאלער אווטאנאמיע פאר די יידן, געפינט איצט דער צוזאמענפאר פאר גענוגנד צו קעמפן פאר דעם אפשאפן די אלע אויסנאם־געזעצן קעגן די יידן, אנווייזן און פראטעס־טירן קעגן דער אונטערדריקונג פון דער יידישער נאציע, אויסמיידנדיק דעם פונאנדערבלאזן פון דעם נאציאנאלן געפיל, וואס קאן בלויז פאר־טונקלען דעם קלאסן־באוווסטזיין פון דעם יידישן פראלעטאריאט און פירן אים צום שאוויניזם.

VII. יועגן ענדערן דעם נאָמען פון „בונד"

ענדערן דעם איצטיקן נאָמען פון „בונד" אויף: „אַלגעמיינער יידישער אַרבעטער־בונד אין ליטע, פוילן און רוסלאַנד".

VIII. יועגן דער באַציִונג פון „בונד" צו דער ציוניסטישער באַוועגונג

דער צוזאַמענפאָר רעכנט דעם ציוניזם אַלס רעאַקציע פון די בורזשואַזע קלאַסן קעגן דעם אַנטיסעמיטיזם און דער אומנאָרמאַלער רעכטלעכער לאַגע פון דעם יידישן פאָלק.

דער צוזאַמענפאָר געפינט, אַז דער ענדציל פון דעם פּאָליטישן ציוניזם — דאָס שאַפן אַ טעריטאָריע פאַר דעם יידישן פאָלק — אויף וויפיל זי וועט קאָנען אויפנעמען נאָר אַ קלײנעם טײל פון דעם פאָלק, — איז אַן ענין, וואָס האָט ניט קיין גרויסע באַדייטונג און קאָן ניט פאַרענטפערן די „יידן־פראַגע", און אויף וויפיל מען פּרעטענדירט צו קאָנצענטרירן אויף איר דאָס גאַנצע יידישע פאָלק, אָדער לכל־הפּחות דעם גרעסטן טײל — פאַר אַן אוטאָפּיע, וואָס קאָן ניט פאַרווירקלעכט ווערן.

דער צוזאַמענפאָר האַלט, אַז די אַגיטאַציע פון די ציוניסטן בלאָזט פונאַנדער דעם נאַציאָנאַלן געפיל און קאָן זיין אַ שטער פאַר דער אַנטוויקלונג פון דעם קלאַסן־באַוווסטזיין.

וואָס שייך דער קולטורעלער טעטיקייט פון אייניקע ציוניסטישע גרופּעס, באַציט זיך דער צוזאַמענפאָר צו זיי, פונקט אַזוי ווי צו יעדער לעגאַלער טעטיקייט.

סיי אין די עקאָנאָמישע, סיי אין די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס אונזערע טאָרן די ציוניסטן בשום אופן ניט צוגעלאָזט ווערן.

IX. די באַציִונג פון „בונד" צו דער רוס. סאָצ.־דעמ. אַרב.־פּאַרטיי

פאַרשטעלנדיק זיך די רוסלענדישע סאָציאַל־דעמאָקראַט. אַרב.־פּאַרטיי ווי אַ פעדעראַטיווע פאַראייניקונג פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען פון אַלע נאַציעס, וואָס לעבן אין דער רוסישער מלוכה, האָט דער צוזאַמענפאָר באַשלאָסן, אַז דער „בונד", אַלס פאַרשטייער פון דעם יידישן אַרבעטער־קלאַס, זאָל אַריינטרעטן אין איר, אַלס פעדעראַטיווער טײל און באַפולמעכטיקט דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" דורכפירן דעם דאָזיקן באַשלוס אין לעבן.

X. די באציונג צו די פוילישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען

1. היות, ווי די „סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין פוילן און ליטע" איז אַ סאָצ.־דעמ. פּאַרטיי פון אַ נאַציע, וועלכע גייט אריין אין באשטאַנד פון דער רוסישער מלוכה, האַלט דער צוזאַמענפאָר פאַר מעגלעך, אַז דער „בונד" זאָל מיט איר אריינטרעטן אין פעדעראַטיווע באציונגען.

2. פונאַנדערגייענדיק זיך מיט דער פּאַרטיי „פּראָלעטאַריאַט" אין אייניקע טאַקטישע פראַגן, ווי למשל, וועגן טעראָר און דעמאָנסטראַציעס, האַלט דאָך דער צוזאַמענפאָר פאַר נייטיק אונטערצוהאַלטן מיט איר פריינדלעכע באציונגען, ווי מיט יעדער רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסטישער אָרגאַניזאַציע.

3. וואָס שייך דער פוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי (פפ"ס) באשליסט דער צוזאַמענפאָר אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס די באדינגונגען האָבן זיך ניט געענדערט, איבערצולאָזן אין קראַפט די רעזאָלוציע פון דעם דריטן צוזאַמענפאָר.

XI. וועגן די צענטראַל=אָרגאַנען פון „בונד"

„די ארבעטער־שטימע" „האָט אינגאַנצן באפרידיקט די לייענער, פאַר וועלכע זי איז באשטימט, נאָר זי נייטיקט זיך אין פאָלגנדיקע אויסבעסערונגען:

א) אריינפירן אַן אָפּטיילונג פון אויסלענדישער כראָניק, אין וועלכער מ'זאָל געבן די וויכטיקסטע ידיעות פון אויסלענדישן לעבן.

ב) אריינפירן אַ ביבליאָגראַפישע אָפּטיילונג, אין וועלכע מ'זאָל געבן קורצע רעצענזיעס וועגן אַלע אומלעגאַלע אויסגאַבן, בתוכם אויך וועגן די אַרטיקע אָרגאַנען פון „בונד".

ג) איינפירן אַן אָפּטיילונג וועגן דער טעטיקייט פון אַנדערע רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס אין רוסלאַנד, פוילן און ליטע.

ד) צווישן די אַרטיקלען פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער, וואָס ווילן אַנטוויקלען דעם באַוואוסטזיין פון בירגערלעכקייט, דאַרף מען אָפטער, ווי ביז איצט, דרוקן אַרטיקלען פון דעם יידישן לעבן.

ה) די קאָרעספּאָנדענצן פון די שטעט, וואָס האָבן אייגענע אָרגאַנען, דאַרפן טראָגן אַ מער אַלגעמיינעם כאַראַקטער".

„דער יידישער ארבעטער" „באַפרידיקט ניט אין איצטיקן געשטאַלט די קאַטעגאָריע לייענער, פאַר וועלכע ער איז באשטימט. דעריבער איז נייטיק אין אים איינצופירן פאָלגנדיקע ענדערונגען:

א) מאכן אים לויטן אינהאלט, לויט דער פארם און שפראך פאר מער צוטריטלעך.

ב) פארעפנטלעכן אין אים ארטיקלען וועגן פאליטישער עקאנאמיע און מלוכה־איינארדענונג פון די מערב־אייראפעאישע לענדער און א וויסנ־שאפטלעכע באהאנדלונג פון די פראגן פון לעבן אין דער רוסישער מלוכה.

ג) ארויסלאזן אים אפטער אבון קירצער".

XII. וועגן פארברייטערן די קאמפעטענצן פון די ארטיקע ארגאנען

דער צוזאמענפאר אנולירט דעם באשלוס פון דעם דריטן צוזאמענ־פאר וועגן דער קאמפעטענץ פון די ארטיקע ארגאנען און דערלויבט צו דרוקן אין זיי ארטיקלען אויך פון אלגעמיינעם כאראקטער, אפשטעלנדיק זיך מערסטנטיילס דאך אויף פראגן, וואס טראגן אן ארטיקן כאראקטער. מ'טאר ניט דרוקן קיין קארעספאנדענצן פון אנדערע שטעט נאר פון דעם דעם טעטיקייטס־ראיאן פון די ארטיקע קאמיטעטן.

XIII. וועגן דער טעטיקייט פון „בונד" אין דרום־רוסלאנד

היות ווי די באדערפענישן פון דער יידישער ארבעטער־באוועגונג אין דרום־רוסלאנד וואקסן, באשליסט דער צוזאמענפאר:

א) באפולמעכטיקן דעם צענטראל־קאמיטעט, ער זאל ווי ווייט מעג־לעך באפרידיקן אט די באדערפענישן.

ב) אין יענע שטעט, וווּ עס זיינען בלויז פאראן יידישע ארבעטער־ארגאניזאציעס, זען זיך באמיען, מיט זייער הסכמה, בילדן קאמיטעטן פון „בונד".

ג) אין די שטעט, וווּ די יידישע ארגאניזאציעס גייען אריין אין די פארטיי־קאמיטעטן, וווּ זייערע באדערפענישן קאנען איינגאנצן ווערן בא־פרידיקט, ניט אפטיילנדיק זיי פון אט די קאמיטעטן, און דאס אפטיילן זיי קאן זיך שעדלעך אפרופן אויף דער טעטיקייט פון דער רוסישער ארבע־טער־באוועגונג, — דארף מען ניט בילדן קיין באזונדערע קאמיטעטן פון „בונד".

ד) קאנספיראטיוו...

XIV. מיטלען ווי אזוי צו געווינען די סימפאטיע פון דער געזעלשאפט

היות, ווי די פראגראם און די טאקטיק פון „בונד" און די רע־זולטאטן, וואס ער האט דערגרייכט, האבן נעקאנט און געמוזט ארויסרופן

דעם מיטגעפיל פון דעם באדייטנדיקן טייל פון דער יידישער אינטעליגענץ, וואס איז זייער געווונטשן פאר דעם דערפאלג פון דער ארבעטער־באוועגונג, און היות ווי ביז איצט איז זייער ווייניק געטאן געווארן אויף צו באקענען אט די אינטעליגענץ מיט דער טעטיקייט פון „בונד", רעקאמענדירט דער צוזאמענפאר פאלגנדיקע מיטלען:

א) ארויסלאזן אן אויפרוף צו דער יידישער אינטעליגענץ אויף רוסיש און פויליש.

ב) ארויסלאזן דעם באריכט פון אונזער פערטן צוזאמענפאר אויף יידיש, רוסיש און פויליש.

ג) ארויסלאזן אין געוויסע פאלן אויפרופן צו דער אינטעליגענץ אויף יידיש, רוסיש און פויליש.

ד) פירן אן אינטענסיווע מינדלעכע אגיטאציע און פראפאגאנדע צווישן די אינטעליגענטע שיכטן פון דער יידישער באפעלקערונג.

ה) אויסשרייבן אומלעגאלע ליטעראטור פאר דער אינטעליגענץ.

ו) קאנספיראטיוו...

XV. דער יובילײ־נומער פון דער „ארבעטער־שטימע"

דער צוזאמענפאר באשליסט ארויסצולאזן דעם נומ׳ 25 פון דער „ארבעטער־שטימע" אלס יובילײ־נומער און, אויב ס׳וועט זיין מעגלעך, פארעפנטלעכן אין אים, צווישן דעם איבעריקן מאטעריאל, די פראגראם פון „בונד".

XVI. די גארבער

דער צוזאמענפאר רעקאמענדירט אלע קאמיטעטן ארויסצוווייזן זייער אויפמערקזאמקייט און הילף אט דעם יונגן און אויפריכטיקן פראפעסיאנעלן פאראיין:

א) לייגן מער אויפמערקזאמקייט אויף אויסבילדן אגיטאטארן צווישן די גארבער.

ב) צושטעלן רעגולער די ליטעראטור, וואס ווערט געשיקט פאר די גארבער. וואס שייך דער פראגע וועגן פארברייטערן די רובריק „וואס הערט זיך ביי די גארבער?" אין דער „ארבעטער־שטימע", וואס עס האט געפאדערט דער פארשטייער פון די גארבער, באשליסט דער צוזאמענפאר, אז די רובריק זאל בלייבן אין איר ביז־איצטיקער פארם.

בנוגע דער פראגע וועגן דעם, וואָס פאַר אַ טיפּ פון אָרגאַניזאַציע איז געוווּנטשן פאַר די יידישע גאַרבער: צי דאַרפן זיי זיין אָרגאַניזירט באַזונדער פון די קריסטלעכע, אָדער דער פאַראיין דאַרף אָננעמען סיי יידישע און סיי קריסטלעכע גאַרבער, מיטן באַדינג, אַז די יידישע אָר־גאַניזאַציעס זאָלן זיך פאַראייניקן מיט די קריסטלעכע אין איין אַלגע־מיינעם פעדעראַטיוון אַנשטאַלט, האָט דער צוזאַמענפאָר געפונען פאַר געוווּנטשן די צווייטע פאָרם[1].

1 „פערטער צוזאַמענפאָר פון אַלגעמיינעם יידישן אַרבעטער־בונד אין ליטע, פוילן און רוסלאַנד", פאַרלאַג פון „בונד", זשענעווע, 1901.

קאַפּיטל זיבן

די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין 1900—1890 אין ווילנע, מינסק און האָמעל. — דער פּערסאָנעלער צוזאַמענשטעל פון די סוער אין וואַרשע, ביאַליסטאָק, פּינסק, בריסק, וויטעבסק, ריגע. — די אַנטוויקלונג פון דער באַוועגונג אין ראַיאָן פון „בונד" פאַר די יאָרן 1904—1897 [1].

I

ווילנע

ווילנע איז די ערשטע שטאָט, ווו עס איז אַנטשטאַנען די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג. אין אָנהייב פון די 90ער יאָרן זיינען אין דער צענטראַל־גרופּע, וועלכע האָט אָנגעפירט מיט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּראָפּאַגאַנדע אין ווילנע, געווען: מאַרטאָוו, א. קרעמער, מ. ד. סרעדניצקאַ, פּאַליע גאָרדאָן, ס. גאָזשאַנסקי, צ. קאָפּעלזאָן, ליובע לעווינסאָן (אייזנשטאַט), י. ל. אייזנשטאַט (יודין), ש. פּעסקין און י. מיל. שפּעטער זיינען צוגעקומען: וול. קאָסאָווסקי (לעווינסאָן), א. מוטניקאָוויטש („גלעב"), טאָביאַס („מאַקס"), רעוועקאַ ליאַס, מינע וואָלק און דער סטודענט קאַץ.

„אַרום דעם דאָזיקן פאַראייניקטן קרייזל, — דערציילט מאַרטאָוו, — האָבן זיך גרופּירט נאָך אַ צענדליק אינטעליגענטן, וועלכע זיינען געווען מיט אים ענג פאַרבונדן, הגם ניט אַלע פלעגן זיך רעגולער באַטייליקן אין אונזער אַרבעט. דאָס זיינען געווען: די רעאַל־שילער עליאַשבערג, א. טראָפּאָווסקי, מ. לוריע, סעליבער, ב. גאָלדמאַן (גאָרעוו) און א. שטעסעל, ל. בערנשטיין, אַן איבערזעצער און זשורנאַליסט, וואָס האָט געשריבן אונטערן פּסעוודאָנים ל. באָריסאָוויטש (ער האָט זיך פאַרקויפט צו וראַנגלען און איז בורצעווס רעכטע האַנט אין דער צייטונג „אָבשטשעיע

---

[1] מחמת דעם, וואָס עס איז פאַראַן זייער ווייניק מאַטעריאַל, וואָס האָט זיך אויפגעהיט וועגן דער באַדייטנדיקער באַוועגונג אין ווילנע, וואַרשע, ביאַליסטאָק, לאָדז און אַנד. שטעט, האָבן מיר ניט די מעגלעכקייט צו געבן אַ פול בילד וועגן אָט דער באַוועגונג.

דיעלאָ״), צעמאַכאָוויטש, י. ראָזנבערג, זעלדאָוו (נאָכדעם, אין סוף פון די 90ער יאָרן, אַ מיטגליד פון צ״ק פון „בונד״), פייקעס (אַן אָנגעזעענער טוער פון דער „איסקרא״ און פון דער מענשעוויסטישער פראַקציע ביז דער באָלשעוויסטישער איבערקערעניש, ווען ער איז געוואָרן אַ קאָמוניסט).

ווייטער איז אין די פֿריאָרן פון די פעריען אונזער אָרגאַניזאַציע פאַרשטאַרקט געוואָרן דורך די צוגעפּגעפֿאָרענע סטודענטן און דורך די געבאָרענע ווילנער, דורך וועלכע אונזער אָרגאַניזאַציע האָט געהאַט פאַר־בינדונגען מיט די מאַרקסיסטן פון די אוניווערסיטעט־צענטרען. פון וואַר־שע פלעגן קומען צו פאָרן י. וויטקינד און א. זאַלקינד; פון כאַרקאָוו — ל. ב. פיינבערג, א. לעווין (שפּעטער דער רעדאַקטאָר פון „יוזשני ראַ־באָטשי״), א. פ. לוריע, וועלכער איז שפּעטער אריבער צו די נ״ס (ער איז אין קרים דערשאָסן געוואָרן דורך דער רויטער ארמיי אין 1921), פון קיעוו — דער סטודענט־מעדיקער י. מ. ליאַכאָווסקי. ענדלעך האָבן אין די נאָענטסטע פונקטן פון אונזער ראַיאָן געאַרבעט איינצלוויז ווילנער איינוווינער, וועלכע פלעגן פון צייט צו צייט קומען אין אונזער „הויפּט־שטאָט״, כּדי צוזאַמען צו באַהאַנדלען די אַלע פראַגן, וואָס האָבן אונז אינטערעסירט. דאָס זיינען געווען די לערער פון די יידישע שולן א. פּאָרט־נאָי, א. פין און גאָדלעווסקי, וועלכע האָבן געהאַט קוריאָזע סימעטרישע צונעמען: „דער לענגסטער״, „דער מיטעלער״ און „דער קליינער״, און די לערערינס פּ. אָ. גאָרדאָן און צ. קלים. א. פּאָרטנאָי („נח״) האָט נאָכ־דעם און ביז היינטיקן טאָג מיט כּבוד געטראָגן דעם אַמט פון אַ מיטגליד פון צ״ק פון „בונד״, לאַנגע יאָרן האָט ער געלעבט אומלעגאַל, און גאָד־לעווסקי און פּ. אָ. גאָרדאָן האָבן אין אָנהייב פון די 1900 יאָרן אַ סך געאַרבעט אין די „איסקראַשע״ און מענשעוויסטישע אָרגאַניזאַציעס פון דרום־רוסלאַנד.

„אין מיינע צייטן איז אין דער אָנפירנדיקער גרופּע ניט געווען קיין איין אַרבעטער: לויט אונזער דעמאָלטיקן שטאַנדפּונקט, האָט אין דער דאָזיקער גרופּע זיך געקענט באַטייליקן אַזעלכער, וואָס באַזיצט אַ געוויס הויכן ניוואָ פון טעאָרעטישער אַנטוויקלונג און פון קאָנספּיראַטיווער גע־ניטקייט. אין אמתן זיינען אייניקע אַרבעטער, וועלכע האָבן מער אָדער ווייניקער באַפרידיקט אָט די פאָדערונג, יאָ געווען. דאָס זיינען געווען די עלטסטע מיטגלידער פון די קרייזלעך פון זעלבסטבילדונג, וועלכע זיינען אין אָט די קרייזלעך אָפּגעווען צו דריי יאָר און מער. נאָר אַזוי ווי מיר האָבן שוין אויבן אָנגעוויזן, זיינען אָט די עלטסטע מיטגלידער פון די קרייזלעך אָדער געוואָרן אויס „אַרבעטער״ און זיינען געוואָרן אומאָפּהענ־גיקע מייסטערס, זיך אָפּגעריסן פון דער אַלגעמיינער אַרבעטער־מאַסע,

אָדער, ניט וועלנדיק דורכמאַכן אַט די עוואָלוציע, האָבן זיי עמיגרירט קיין אויסלאַנד (ס'רוב קיין אַמעריקע). פון די איבעריקע מער פּאָליטיש צייטיקע „אַלטע" אַרבעטער איז נאָכדעם אין יאָר 1894 דורך אונז אָרגאַניזירט געוואָרן די צענטראַלע אַרבעטער־גרופּע, אין וועלכער א. קרעמער איז געווען דער פאָרשטייער פון אונזער צענטער, און וועלכע האָט געדאַרפט שפּילן אין דער אָרגאַניזאַציאָנעלער יעראַרכיע ניט קיין פולבאַרעכטיקטע ראָלע, נאָר גיכער אַ ראָלע פון אַ באַראַטנדיקער „צווייטער פּאַלאַטע". די מער אײנפלוסרײכע מיטגלידער פון אָט דעם אַרבעטער־צענטער זיינען געווען: דער עלטסטער מיטגליד פון די אַרבעטער־קרייזלעך, אַ באַיאָרטער פליישער, סאָלאָמאָן (דער פאַמיליען־נאָמען איז מיר אומבאַקאַנט), אַ ברוגזער און האָט זייער ליב געהאַט צו הערשן; די ענטשקעמאַכערין צ. הורוויטש, שפּעטער אַ מיטגליד פון צ"ק פון „בונד" און ביז היינטיקן טאָג אַ מיטגלידערין פון דער רסדא"פּ, די שניידערין צילע וואָלק און נאָך אַ צוויי־דריי אַרבעטער. צביה הורוויטש האָט זיך מיט איר פעסטן, גראַדליניקן כאַראַקטער און פּאָליטישן פאַרשטאַנד אויסגעצייכנט אין אָט דער גרופּע. נאָכדעם, ווי עס זיינען אַראָפּ פון דער סצענע די „אינטעליגענט געוואָרענע" פּראָלעטאַריער (מיכאַיל יוועליר, גוסטע, אַלטער און אַנד.), וואָס זיינען פּראָפּאַגאַנדירט געוואָרן נאָך אין אָנהייב פון דעם צענדליק יאָר, איז זי צוזאַמען מיט דעם אויבנדערמאָנטן סאָלאָמאָנען געווען די סאַמע איינפלוסרייכע פיגור אין דער אַרבעטער־סביבה" [1].

אין די קרייזלעך האָבן זיך באַטייליקט: ראובן פרידמאַן, די שניידערין ראָזע סעגאַל (באַגאַנגען זעלבסטמאָרד אין פּאַריז), די שניידערין טערעזע, ישראל־מיכל קאַפּלינסקי, מיכ. פראַנקפורט, לעאָן גאָלדמאַן, נחום ליפשיץ, די שניידערן מאַריע זשעלודסקאַ (איר מאַן איז געווען דער בערשטער דוד קאַץ, „טאַראַס", אַ מיטגליד פון צ"ק פון „בונד"), משה דושקין („מאַקס"), נאַדעל און אַנד.

מינסק

אין מינסק האָט זיך די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע צווישן דער יידישער באַפעלקערונג נעפירט זינט די 70ער יאָרן.

דאָס יאָר 1893 קען מען רעכענען פאַר דעם סוף פון דעם ערשטן פּעריאָד פון קרייזל־פּראָפּאַגאַנדע און אַלס אָנהייב פון דער אַרבעטער־

---

1 ל. מאַרטאָוו, „זכרונות פון אַ סאָצ.־דעמאָקראַט".

מאסן־באוועגונג, וואס איז פארבונדן מיט דעם איבערגאנג צו אגיטאציע אין די מאסן אויפן באדן פון אירע עקאנאמישע נויטבאדערפענישן. די אינטעליגענץ, וועלכע איז געווען טעטיק אין דער באוועגונג, האט אין 1893 יאר גערופן די ארבעטער צום קאמף פאר א 12־שעהדיקן ארבעטס־טאג. זי האט זיי געגעבן צו פארשטיין דעם באטייט פון אט דעם לאזונג און געעצהט, אלס מיטל אים צו פארווירקלעכן, צו דערלאנגען א פעטיציע צו דעם גובערנאטאר וועגן צוריקשטעלן דעם געזעץ פון יעקאטערינע דער צווייטער וועגן דעם 12־שעהדיקן ארבעטס־טאג. די פעטיציע מיט דער מעגנגע חתימות האט געווירקט אויף דעם גובערנאטאר: ער האט ארויס־געגעבן א צירקוליאר, אין וועלכן ער האט פארגעלייגט דער פאליציי אכטונג צו געבן, אז מען זאל אויספילן דעם אויבנאנגעוויזענעם געזעץ. די ארבעטער זיינען צוזאמען מיט דער פאליציי ארומגעגאנגען איבער די ווארשטאטן אכטונג געבן, מ׳זאל דורכפירן אין לעבן דעם גובערנאטארס צירקוליאר. נאר די אומבאוועסטיניקייט פון די יידישע ארבעטער איז נאך דעמאלט געווען אזוי גרויס, אז באלד ווי אט די אויפזעער פלעגן אוועקגיין, פלעגן זיי זיך ווידער שטעלן צו דער ארבעט. נאר אזעלכע פאלן זיינען בערך געווען ניט פיל [1].

אין יענע יאהרן האבן אין מינסק געארבעט פאלגנדע אינטעליגענטן: טעומין איציק, א געוועזענער סטודענט פון בערנער אוניווערסיטעט, פרומקין ברוך, זאק, אסטראגאווין, שמואל בערנשטיין, זיין פרוי, פרענקעל, טשערניאקאוו, קאנטאראוויטש, פריילין סלעפיאן, הורוויטש, יעווגעניע אדאלפאוונא, די ארבעטער: בערמאן פאוול, א שלאסער, וואלין איציק, דער שוסטער חפץ, ראובן בעיגער [2].

ניט לאנג האט די פאליציי מיטגעהאלפן די ארבעטער, זי האט זיך אינגיכן געשטעלט אויף דעם צד פון די באלעבאטים, און דאס האט געצוואונגען די ארבעטער צו וויסן, אז אויף דער הילף פון דער פאליציי דארף מען זיך ניט פארלאזן, אז נאר דורך דעם קאמף קאן מען זיך דערשלאגן בעסערע לעבנס־באדינגונגען. און אט הייבט זיך סוף 1894 אן א ברייטע שטרייק־באוועגונג, וועלכע האט ארייננעצויגן א גרויסע צאל ארבעטער. אין צוזאמענהאנג דערמיט ווערן אויך שנעל פארשפרייט די קאמף־קאסעס, וועלכע ווערן זייער פאפולער צווישן די ארבעטער: ערב 1895 יאר האבן שוין די בערשטער, די איינבינדער, די שלאסער און זאקנמא־

---

1 „מינסקער ארבעטער" נומ׳ 1 און „דער יידישער ארבעטער" נומ׳ 10.

2 ד. היסטאריש־רעוו. ארכיוו פון נעוו. פאליציי־דעפארט. נומ׳ 5, טייל 48, בויגן 73, אגענטור־ידיעות.

בערקעס געהאט קאסעס; אין 1895 האבן אזעלכע קאסעס אויך גע־האט די שניידער, שוסטער, סטאלארעס, גארבער, טאבאק־ארבעטערינס און אזוי ווייטער.

וועגן דעם, ווי די דאזיקע קאמפס־קאסעס זיינען געווען פאפולער, קאן מען זען פון פאלגנדיקער טאבעלע פון 1895 יאר [1].

	צאל ארבעטער	צאל פון ארגאניזירטע ארבעטער	ווי גרויס איז דער פראצ. פון די ארג. ארבעטער
בערשטער	45—40	45—40	100
איינבינדער	95	70	75
זאקנמאכערקעס	120	90	75
שלאסערס	150	60	40
סטאלערס	?	200	?
בלעכער.	60	30	50
שניידערקעס	?	80	?
גארבער.	18	18	100
שטריק־דרייער	12	12	100
קירזשנער	?	80	?
זייף־ארבעטער	?	30—25	?
טאבאק־ארבעטער . . .	50	50	100
בעקערס.	?	20—15	?
זיסווארג־ארבעטערינס . .	?	10— 8	?
פארבערייען	?	12—10	?
בסך־הכל .	800		

דאס גאנצע יאר 1895 איז אריבער אין אומאויפהערלעכע שטרייקן, דער עיקר האט מען אפט געשטרייקט ביי די שוסטער. די ארבעטער האט זיך איינגעגעבן אויסצוקעמפן דאס פארקירצן דעם ארבעטס־טאג אויף 2—3 שעה, ד"ה פון א 16—17־שעהדיקן אויף א 14־שעהדיקן. פון 45 שטרייקן, וואס זייען פארערגיסטרירט געווארן פאר די יארן 1894—1896, פאלט די גרעסטע צאל שטרייקן אויס אויף דעם יאר 1895 [2]. די ארבע־טער האבן בעת די שטרייקן אחוץ דעם פארקירצן דעם ארבעטסטאג אויך געפאדערט דאס פארגרעסערן דעם ארבעטסלוין, העפלעכע באציונג. היגיענישע ארבעטס־באדינגונגען, בטל מאכן די שטיק־ארבעט אאז"וו.

---

[1] „דער יידישער ארבעטער", נומ' 10.

[2] „מאטער. צו דער געש. פון דער ייד. ארב.־באוו.", העפט 1, ז' 53, און דער „ייד. ארב." נומ' 10.

אין 1895 איז אין מינסק דאָס ערשטע מאָל געפייערט געוואָרן דער ערשטער מאַי. עס האָבן זיך באַטייליקט 40 אַרבעטער [1].

גאַנץ אָפט זיינען די שטרייקן באַגלייט געוואָרן מיט טעראָר אַזוי ווי מצד די באַלעבאַטים, אַזוי אויך מצד די אַרבעטער. די אַרבעטער פלעגן שלאָגן די באַלעבאַטים, אויסהאַקן די שויבן אין די וואַרשטאַטן. די באַלע־באַטים פון זייער זייט האָבן דאָס זעלביקע געטאָן בנוגע די שטרייקער. אַזוי, למשל, האָבן אין 1896, בשעת דעם שטרייק פון די שוסטער, די באַלעבאַטים אָרגאַניזירט אַ באַנדע כוליגאַנעס, וועלכע האָבן שטאַרק גע־שלאָגן די אַרבעטער, געכאַפּט זיי אין גאַס און מיט געוואַלט זיי געשלעפּט אין די וואַרשטאַטן און זיי געצווונגען אַרבעטן; איינמאָל האָט דער באַלעבאָס פון אַ גאַרבעריי געצוווּנגען מיט אַ רעוואָלווער אין האַנט די אַרבעטער זיי זאָלן אַרבעטן [2].

אין 1896 יאָר באַמערקט זיך די ירידה פון דער שטרייק־כוואַליע. הגם אין די יאָרן זיינען פאָרגעקומען עטלעכע שטרייקן, נאָר עס האָבן זיך אין זיי באַטייליקט זייער ווייניק אַרבעטער.

צווישן די אַרבעטער האָט זיך אָנגעהויבן צו באַמערקן אַ גרויסער אינטערעס צו קרייזל־אַרבעט. דאָך האָט זיך ניט איינגעגעבן צו באַפרי־דיקן אָט דעם אינטערעס אין דער פולער מאָס אַדאַנק דעם, וואָס פון איין זייט האָבן זיך פאַרשטאַרקט די פּאָליציי־רעפּרעסיעס, און אַדאַנק דעם מאַנגל אין אינטעליגענטע קרעפטן און פאַסיקער ליטעראַטור — פון דער אַנדערער זייט. פון 1000 אָרגאַניזירטע אַרבעטער האָבן זיך אין די קרייז־לעך באַטייליקט בסך־הכל 155.

די באַלעבאַטים האָבן ניט דורכגעלאָזט די געלעגנהייט אויסצונוצן די ירידה פון דער שטרייק־באַוועגונג און זיך געאיילט צוריק איינצופירן די פריערדיקע אַרבעטס־באַדינגונגען.

די אַרבעטער זיינען געוואָרן אינדיפערענט צו די קאַמף־קאַסעס און אויפגעהערט צו צאָלן די בייטראָגן. די קאַסעס האָבן זיך אָנגעהויבן צו צעפאַלן.

דערווייל האָבן זיך די פּאָליציי־רעפּרעסיעס אַלץ מער פאַרשטאַרקט.

די לעגאַלע טעטיקייט, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט דעם פאַר־ווירקלעכן דאָס יעקאַטערינישע געזעץ וועגן איינפירן דעם 12־שעהדיקן

---

1 זע די פּראָקלאַמאַציע צום 1 מאַי פון 1898, ביילאַגע צום אַרטיקל פון נ. א. בוכבינדער „די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין מינסק", „קראַסנאַיאַ לעטאָפּיס", נומ' 5, און „דער יידישער אַרבעטער", נומ' 10.

2 „דער יידישער אַרבעטער", נומ' 1.

ארבעטס־טאָג, האָט לאַנג ניט געדויערט. מיטן אָנהייב פון דעם שטרייק־קאַמף האָבן זיך אויך אָנגעהויבן די פּאָליציי־רעפּרעסיעס.

מען האָט געמוזט פאַרשטאַרקן די קאָנספּיראַציע.

עס פאַרשטייט זיך, אַז ביי אַזעלכע באַדינגונגען האָט די השפּעה פון דער פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציע געמוזט שטאַרק קלענער ווערן.

אין דער זעלבער צייט האָט זיך אויך אָנגעהויבן מערקן די „אָפּאָזיציע" מצד אַ טייל פּראָפאַגאַנדירטע ארבעטער.

אָט ווי אַזוי ב. פרומקין, וועלכער האָט אין יענער צייט געאַרבעט אין מינסק, כאַראַקטעריזירט דעם דאָזיקן פּעריאָד:

„...עס איז פאָרגעקומען אַ גרויסע ענדערונג אין דער באַציִונג פון דער יידישער מאַסע צו די אַנשטאַלטן, וועלכע פירן אָן מיט דער באַוועגונג. אין דער ערשטער צייט פון דער דערפאָלגרייכער ארבעט זיינען די ווייניקע אַנשטאַלטן געווען נאָענט צו דער מאַסע, די ארבעט איז געווען אָן אָפענע, די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונגען פלעגן אָפט פאָרקומען, און אויף זיי פלעגט מען באַהאַנדלען כמעט אַלע ניט קאָמפּליצירטע פראַגן פון דער באַוועגונג. מיט דער צייט זיינען די פונקציעס פון די אַנשטאַלטן קאָמפּליצירט געוואָרן, פיל פון זיי (ווי למשל די פאַרבינדונגען מיט אַנדערע שטעט, די זאָרג וועגן אומלעגאַלער ליטעראַטור וכדומה) האָבן זיך קאָנצענטרירט אין די הענט פון יחידים, וואָס האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט די אָרטיקע קאָמיטעטן. אָט די קאָמיטעטן האָבן, אַדאַנק דעם, וואָס עס האָבן זיך געענדערט די אופנים פון דער ארבעט, צוזאַמען מיט די אַגיטאַטאָרן־קרייזלעך אָנגעהויבן אָנצוואַרפן דער מאַסע גרייטע דירעקטיוון, אויסטיילן, לויט דער אייגענער איניציאַטיוו, די אַגיטאַטאָרן. און ביי דער אומטעטיקייט פון דער מאַסע האָט זיך דאָס שטאַרק געוואָרפן אין די אויגן, און די גאַנצע ענערגיע, וואָס מען האָט פריער אויסגענוצט אויף די שטרייקן און די קאַמפּס־קאַסעס, איז איצט אינגאַנצן אָנגעווענדט געוואָרן אויף דער קריטיק. די פאָדערונג, אַז אין אַלע אַנשטאַלטן זאָלן זיין אויסגעוויילטע מענטשן, אַז מען זאָל אָפּגעבן באַריכטן פאַר דער אָרגאַניזירטער מאַסע און אַראָפּוואַרפן די הערשאַפט פון די אינטעליגענטן און פון די אַגיטאַטאָרן־פּראָפעסיאָנאַלן, — זיינען געוואָרן דער לאָזונג פון טאָג. די יידישע ארבעטער־מאַסע איז געווען דער אַקטיווער שעפער פון דער באַוועגונג און ניט געקאָנט שלום ווערן מיט דער ראָלע פון אַ פּאַסיווער טרעגערין פון אידעען. אין דער דעמאָקראַטיזירונג פון דער באַוועגונג, אין די וואַלן האָט די מאַסע אַזוי ווי געפונען אַ נייעם געביט אויף אויסצונוצן אירע קרעפטן, נייע מעגלעכקייטן צו בלייבן די בויער פון דער אָרגאַניזאַציע. אָט די דאָזיקע אָפּאָזיציע האָט אין אַ קורצער צייט אָנגענו־

מען דעם זעלבן מאסן־כאראקטער, ווי מיט עטלעכע יאָר פריער די באַ־וועגונג, וועלכע די אָפּאָזיציע האָט איצט קריטיקירט. די אָפּאָזיציאָנעלע באַוועגונג האָט ארומגעכאפּט אַלע שטעט און שטעטלעך, ווו די באַוועגונג האָט עקסיסטירט, און האָט אומעטום געהאַט די זעלבע באַפאַרבונג. אַ באַזונדערן אינטערעס רופט ארויס די מינסקער אָפּאָזיציע מיט איר נאַציאָנאַליסטישער שאַטירונג. בראש פון איר איז געשטאַנען דער טאַ־לענטפולער פּאָעט וו., וועלכער איז צוליב זיין אפּיקורסות אויסגעשלאָסן געוואָרן פון וואָלאָזשינער ישיבה, זייער אַן עקספּאַנסיווער, וועלכער האָט ניט אָנערקענט קיין שום אָרגאַניזאַציע און קיין שום אויטאָריטעט. אַט די אייגנשאַפטן זיינען מיט דעם אומגעהייערן טאַלענט פון אַ סאַטיריקער האָבן צוגעצויגן צו אים די מאַסע, וועלכע האָט זיך ארומגעטראָגן מיט ענלעכע שטימונגען. וו. האָט אָנגענומען אַלע לאָזונגען פון דער אָפּאָ־זיציע, וועגן וועלכער מיר האָבן אויבן גערעדט, נאָר ער האָט נאָך צום ערשטן מאָל ארויסגערוקט די באַשולדיקונג אין קאָסמאָפּאָליטיזם, ארויס־געשטעלט די פאָדערונג, אַז די באַוועגונג זאָל זיך נאַציאָנאַליזירן, דאָס הייסט, אַז עס זאָלן שטענדיק גענומען ווערן אין אַכט די ספּעציעלע לעבנס־באַדינגונגען פון דער יידישער מאַסע. קיין נאַציאָנאַלע פּראָגראַם איז דאָ, פאַרשטייט זיך, ניט געווען, עס זיינען בלויז געווען אידעאַליס־טישע פאָדערונגען, אַז די טעטיקייט זאָל זיין דורכגעדרונגען מיט דעם „יידישן גייסט" [1].

די „אָפּאָזיציע" האָט אין מינסק געדויערט ביי אַ יאָר צייט.

דער ערשטן מאַי 1896 איז אין מינסק געפייערט געוואָרן ביי אַ סך אַ גרעסערן עולם, איידער מיט אַ יאָר צוריק,— ניט געקוקט אויף די ארעסטן, וואָס זיינען ניט לאַנג פאָרגעקומען, האָבן פון 1000 אָרגאַניזירטע אַרבע־טער זיך באַטייליקט 300.

אין משך פון יאָר 1896 האָבן זיך געגרינדעט ניין נייע קאַמפּס־קאַסעס [2].

דעם ערשטן מערץ* 1897 האָט מען איינגעאָרדנט אַ גרויסע פאַר־זאַמלונג. עס האָבן זיך באַטייליקט 250 מאַן. מען האָט געהאַלטן אַ רעדע וועגן דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ" („פאָלקס־פרייהייט") און מען האָט

---

[1] ב. פרומקין, „פון דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג", „יעוור. סטאַרינאַ" 1912, ז' 260.

[2] „דער יידישער אַרבעטער", נומ' 10.

* דעם 1 מערץ 1881 האָבן די פאָלקספרייהייטלער דערמאָרדעט אַלעקסאַנדער דעם צווייטן. — אָנמ. פון איבערזעצער.

פארשפרייט א ספעציעל העקטאגראפירטע בראשור וועגן דעם. די שטרייק־באוועגונג, וועלכע איז אין יאר 1896 געפאלן, האט זיך אין יאר 1897 ווידער אויפגעהויבן. עס האבן געשטרייקט די בערשטער, די ארבעטער פון די טאבאק־פאבריקן, די שטריק־דרייער, די שניידער, די איינבינדער, די בלעכער, די שוסטער, וועלכע האבן געפאדערט א 10־שעהדיקן אר־בעטס־טאג. אין דער פייערונג פון ערשטן מאי האבן זיך באטייליקט 300 מאן. די פאליציי־רעפרעסיעס האבן זיך ווידער פארשטארקט: לויט דער מסירה פון א באלעבאס האט מען אין יאנואר ארעסטירט 11 מאן. מען האט זיי באשולדיקט, אז אין יאר 1895 האבן זיי זיך באטייליקט אין די שטרייקן. די פאליצייישע פארפאלגונגען האבן אויפגעבראכט די ארבעטער און זיי האבן זייער גאנצן צארן אויסגעלאזט אויף די שפיאנען: אזוי, למשל, האט אין יאר 1897 עמעצער אפגעגאסן מיט זאלץ־זויער דעם פראוואקאטאר ראלניק.

אין יאר 1897 זיינען געקומען צו פארן קיין מינסק קרעמער, אל־בערט זאלקינד, פאליא גארדאן, וולאדימיר לעווינסאן (קאסאווסקי) און נאך אייניקע.

דאס קומען פון נייע טוער, דערהויפט פון דעם זעלטענעם ארגאני־זאטאר א. קרעמערן, האט קענטיק פארשטארקט די ארבעט פון דעם מינ־סקער קאמיטעט.

„די באוווסטזיניקע ארבעטער,—לייענען מיר אין דעם באריכט פון דעם מינסקער קאמיטעט, — האבן אויפגענומען מיט גרויס פרייד די ידיעה, אז אין 1897 יאר האט זיך אין מינסק געגרינדעט דער „בונד". זיי האבן אין דעם גרינדן פון דעם „בונד" געזען א נייעם זיכערן שריט אויפן וועג פון דער עקאנאמישער און פאליטישער באפרייונג פון דעם ארבעטער־קלאס [1].

די ליטעראטור, וואס דער צ"ק האט אנגעהויבן ארויסצוגעבן אויף יידיש, האט אינגאנצן געשטימט מיט די באדערפעניש פון די ארבעטער. לויט די ווערטער פון דעם מינסקער קאמיטעט „הייבט זיך פון דעם דא־זיקן מאמענט אן א נייע עפאכע אין דער מינסקער יידישער ארבעטער־באוועגונג" [2].

און דאך האט דער גרויסער ווירקונג פון דער ליטעראטור געשטערט, „ערשטנס, דאס, וואס זי איז שטענדיק געווען קנאפ און, צווייטנס, וואס

---

1 „דער יידישער ארבעטער" נומ' 10.

2 דארט.

א סך אינטעליגענטע אַרבעטער, וואָס האָבן זייער אַנטוויקלונג באַקומען אין די קרייזלעך, האָבן סקעפּטיש זיך באַצויגן צו דער ווירקונג פון דער ליטעראַטור אויף די אַרבעטער־מאַסן. זיי האָבן זיך ניט געקענט פאָר־שטעלן, אַז בלויז מיט ליטעראַטור אַליין, אָן דער הילף פון „לערער" און קרייזלעך, זאָלן די אַרבעטער קאָנען באַנעמען זייער קלאַסן־לאַגע" [1].

„...די צאָל אַרבעטער, וואָס לייענען אומלעגאַלע ליטעראַטור, איז אַלץ געוואַקסן. דאָס זעט מען פון דעם, וואָס בעת עס האָט אָנגעהויבן צו דערשיינען דער אָרגאַן „די אַרבעטער־שטימע", האָט מען פאַר מינסק געדאַרפט האָבן בלויז עטלעכע עקזעמפּלאַרן און איצט (אין יאָר 1900) גאַנצע 100. מען וואָלט געקאָנט נאָך מער פאַרשפּרייטן, נאָר די פּשוטע אַרבעטער פאַרשטייען ניט דעם אינהאַלט און די שפּראַך פון דער „אַר־בעטער־שטימע" [2].

אין 1898 יאָר זיינען ערב דעם ערשטן מאַי פאַרשפּרייט געוואָרן די פּראָקלאַמאַציעס פון צ"ק אין דער צאָל פון 500 עקז. און 800 עקז. פון דעם מינסקער קאָמיטעט און אַ מענגע עקזעמפּלאַרן פון דער בראָ־שור „דער חלום פון ערב דעם ערשטן מאַי", וועלכע זיינען צעקלעפּט גע־וואָרן אויף אַלע ראָגן און לאַמטערן־סלופּעס. לויט די ידיעות פון די אַגענטן, זיינען פלוג־פאַרזאַמלונגען פאָרגעקומען אפילו אין הויף פון דער זשאַנדאַרם־פאַרוואַלטונג [3]. די פּאָליציי האָט זיך געגרייט צו דעם דאָזיקן טאָג: אין די גאַסן זיינען אומעטום געווען פּאַטרולן און שפּיאָנען. דעריבער האָט מען דעם ערשטן מאַי ניט געקאָנט פייערן אונטערן פרייען הימל, אין וואַלד אָדער אין פעלד, און מען האָט געמוזט פייערן דעם יום־טוב אין דעם יאָר אויף קליינע פאַרזאַמלונגען, וועלכע זיינען איינגעאָרדנט גע־וואָרן אין שטאָט ביי די אַרבעטער אין די דירות.

* * *

דעם 26 יולי 1898 יאָר איז פאָרגעקומען אַ גראַנדיעזער דורכפאַל. זובאַטאָוון האָט זיך איינגעגעבן צו פאַרכאַפּן די בונדישע דרוקעריי אין באָברויסק און אַרעסטירן אַ סך אָרטיקע אַקטיווע טוער [4].

---

1 „יידישער אַרבעטער", נומ׳ 10.

2 דאָרט.

3 היסט.־רעוו. אַרכיוו פון פּאָליצ.־דעפּ. נומ׳ IV, ענין נומ׳ 5, טייל 48, בויגן 76, אַגענט־ידיעות.

4 זע „קראַסנאַיאַ לעטאָפּיס", נומ׳ 4, נ. א. בוכבינדער: „דער חורבן פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג אין 1898 יאָר".

די בונדישע אָרגאַניזאַציע אין מינסק איז לפי־ערך גיך געקומען צו זיך: ס׳זיינען פאַריבער 2—3 חדשים, און די אַרעסטירטע האָבן פאַר־ביטן נייע מענטשן, וועלכע האָבן מיט גרויס ענערגיע זיך גענומען צוריק אויפצושטעלן די אָרגאַניזאַציע.

איינער פון די אָנגעזעענסטע טוער פון דעם דאָזיקן פּעריאָד פון דער מינסקער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג איז געווען דער אַרבעטער נתן קיטאַיעוויטש. ער איז געבאָרן געוואָרן אין קוידענאָוו (מינסקער גוב.) אין אַן אָרעמער פאַמיליע און זיך דערצויגן אין שרעקלעכע באַדינגונגען. „צו ניין יאָר איז אים געשטאָרבן די מוטער. עס האָט זיך פאַר אים אָנ־געהויבן אַ שרעקלעכער גיהנום. דער פאָטער און די שטיפמוטער האָבן זיך צו אים אַכזריותדיק באַצויגן. דער פאָטער פלעגט אים שלאָגן מכות־רצח. און דאָס ייִנגעלע האָט פיינט געקראָגן זיין פאָטער בתכלית השנאה פון זיין פאַרליטן קינדערש הערצל. ער פלעגט אַנטלויפן צום שכן, אַ שוס־טער — און דאָרט מיט פאַרכאַפּנדיקן אינטערעס לייענען ביכלעך, הגם ער האָט זיי ניט אָנגעהויבן צו פאַרשטיין. קיינער האָט זיך אויף אים ניט אומגעקוקט, קיינער האָט זיך ניט פאַראינטערעסירט מיט זיין היציקער פאַנטאַזיע. די אומשטענדן האָבן גורם געווען, אַז עס זאָל זיך אין אים אַנטוויקלען אַ נייגונג צו טרוימען. ס׳זיינען אַוועק פיר יאָר; ער האָט אַלץ געטרוימט; מען האָט אים אַלץ געשלאָגן. ער האָט ניט אויסגעהאַלטן און איז אַנטלאָפן פון דער היים. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה פון הונגער, פון בעטלען, פון פאַרוואָרלאָזטקייט, פון נעכט אונטערן פרייען הימל, פון פּאָליציי־קאָזע. ער האָט אַלץ געזוכט די גליקלעכע וועלט, אין וועלכער עס איז ניטאָ קיין גוואַלט און ליידן, — און איז אָנגעקומען אין אַ בערשטער־פאַבריק. עס האָבן זיך אָנגעהויבן יאָרן פון אַרבעט איבער די כוחות. דאָ האָט ער ווידער געליטן הונגער, די זעלביקע בייטש פון דעם אויפזעער און דאָס אָפּחוזקן פון זיין אָפּגעריסענער פיגור. דאָס ייִנגל איז געוואַקסן און ווילד געוואָרן. דורך די נעכט פלעגט ער לייענען פאַנטאַס־טישע ראָמאַנען אויף יידיש. די פאַבריק האָט זיך געשלאָסן. ווידער אַ סדרה פון זוכן אַרבעט און ברויט. ער איז געוואָרן אַ טאָגאַרבעטער אין אַ טאַר־טאַק. דאָרט האָט געהערשט דער גייסט פון געשעפט און הכנעה מצד די אַרבעטער. דער טאַרטאַק האָט זיך געפונען אין וואַלד. עס איז ניט געווען קיין איין בוך, קיין איין פריילעך, מונטער געזיכט, פונקט אַ טויטער, גרענעצ־לאָזער גייסטיקער מדבר. ער איז געווען אַן אָפּגעפרעמדטער — האָט מען אים ניט ליב געהאַט, ער איז געוואָרן חוצפּהדיק — האָט מען אים אָנגע־הויבן צו פאַרפאָלגן. ער האָט שוין מער ניט געקאָנט אויסהאַלטן און זיך אויפגעהאַנגען, — מען האָט אים אַראָפּגענומען פון שטריק און אָנגע־

הויבן מורא צו האָבן פאַר אים. עס האָט אים אויסגעפעלט אָטעם. מיטאַמאָל איז אַהין געקומען צו פאָרן אַ מיידל, — אַ לעבנסלוסטיקע, אַ גוטע, אַ פריילעכע, עס האָבן זיך אָנגעהויבן לאַנגע שלאָפלאָזע נעכט, הייסע, באַגייסטערטע רייד: וועגן נויט, וועגן די ליידן פון דער מענטשהייט, וועגן דער מעגלעכקייט פון אַלגעמיינעם גליק און ליבע. זי האָט אים מיטגענומען קיין מינסק. מיט דער זשעדנעקייט פון אַ הונגעריקן וואָלף האָט ער זיך אַ וואָרף געטאָן אויף בילדונג און געשלונגען אַלץ, וואָס מען האָט אים דערלאַנגט. אינגיכן איז ער אַריינגעפאַלן אין קרייז פון די פערזאָנען, וואָס האָבן זיך גרופּירט אַרום יעווגעניע הורוויטש. דאָ איז אין זיין נשמה אַריין דער ברענענדיקער פונק פון פּראָטעסט, און פאַרזייט געוואָרן דער דורשט צום קאַמף מיט יענע פינסטערע באַדינגונגען, אין וועלכע ער האָט געלעבט, און אין וועלכע עס האָט געלעבט דאָס אַלץ, וואָס האָט אים אַרומגערינגלט פון קינדווייז אָן. עס האָט זיך דורכגעטראָגן דער געוויטער פון דער ליקווידאַציע פון דעם 28 יולי. ער האָט אָוועקגעטראָגן זיינע גייסטיקע פריינט. עס איז געבליבן דער דורשט פון נקמה און דער באַוווסטזיין, אַז אויף אים ליגט איצט דער חוב ווייטער צו פירן די אָנגעהויבענע זאַך, און ער איז צוגעטראָטן צו דער אַרבעט" [1].

צוזאַמען מיט קיטאַיעוויטשן האָבן, ביים צוריק אויפשטעלן די חרובע אָרגאַניזאַציע, געאַרבעט סאָלאָמאָן ראַבינאָוויטש, אוזשדאַנסקי און לעאָן בערנשטיין. באַלד זיינען צו זיי צוגעשטאַנען סעלצאָווסקאַ, מערזאָן (נאָכדעם זיינען זיי אַריבער צו די „פאָלקספרייהייטלער"), שלמה טשעמעריסקי, יודל וואָלין (בײדע זיינען נאָכדעם געווען „אומאָפּהענגיקע"), יאַנקל מינדל, דער אַרבעטער זווערין און אַבראַם קאַפּלאַן (שפּעטער אַ „פאָלקספרייהייטלער"). אָט דאָס דאָזיקע קרייזל איז געווען דער קערן פון דער שפּעטערדיקער מינסקער בונדישער אָרגאַניזאַציע [2].

דאָס קרייזל פלעגט זיך געוויינלעך צונויפקומען ביי קיטאַיעוויטשן.

די ערשטע צייט איז געווען זייער שווער צו אַרבעטן: עס איז ניט געווען ניט קיין געלט, ניט קיין מענטשן, ניט קיין פאַרבינדונגען.

מען האָט געפּרוּווט אַגיטירן די ישיבה־בחורים, נאָר מען האָט זיך באַלד געמוזט אָפּזאָגן פון דעם; „עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די לעצטע, אחוץ אייניקע אויסנאַמען, טויגן לחלוטין ניט פאַר פּיאָנערן פון דער ווידערגעבוירענער באַוועגונג" [3].

---

[1] „היסט.־רעוו. אַרכיוו, נומ' 5, טייל 43, 1898, באַזונד. אָפּט. אַגענטור־ידיעות.

[2] דאָרט.

[3] דאָרט.

איינגיכן האָט זיך דעם קרייזל איינגעגעבן זיך צו פאַרבינדן מיט די בערשטער, די טעטיקייט איז געוואָרן אַדאַנק דעם לעבעדיקער און האָט זיך אָנגעהויבן מער באַפעסטיקן. די חברים, וואָס זיינען ארויס גאַנץ פון דער ליקווידאַציע, האָט מען צוריק אויפגעזוכט און זיי צוגעצויגן צו דער אַרבעט.

עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אַז אין מינסק זיינען פאַראַן 300 פּראָפּאַ־גאַנדירטע אַרבעטער [1].

עס זיינען צוריק אויפגעשטעלט געוואָרן די קאַמף־קאַסעס און דער „רויטער קרייז", עס זיינען אפילו אָרגאַניזירט געוואָרן קאַסעס אין די פאַכן, ווו פריער זיינען אַזעלכע ניט געווען.

די אַרבעטער זיינען פונאַנדערגעטיילט געוואָרן אין קרייזלעך פון דריי מדרגות: אין די קרייזלעך פון דער ערשטער מדרגה האָט מען גע־לערנט רוסיש. געלערנט האָבן געדונגענע לערער. אהין האָט געקאָנט אָנ־קומען ווער עס האָט געוואָלט; אין די קרייזלעך פון דער צווייטער מדרגה האָט מען געלייענט אומלעגאַלע ליטעראַטור, אין זיי האָבן זיך באַטייליקט אַגיטירטע און, ענדלעך, אין דער דריטער מדרגה האָט מען שטודירט די „ערפורטער פּראָגראַם" [2].

אין סוף פון 1899 יאָר איז אין מינסק געווען: קרייזלעך פון דער ערשטער מדרגה בערך 13 צוגרייטונגס־גרופּעס, אין דער צווייטער—5 און אין דער דריטער — 2 [3].

די אַרבעט אין מינסק האָט די גאַנצע צייט געליטן צוליב מאַנגל אין אינטעליגענטע קרעפטן. די געלט־מיטלען זיינען געווען מיזערע. לויט קיטאַיעוויטשעס פאָרשלאָג איז באַשלאָסן געוואָרן צו פאַרפירן באַקאַנט־שאַפט אין די קרייזן פון דער ראַדיקאַלער בורזשואַזיע, מיט דער האָ־פענונג צו קריגן דאָרט געלט אויף דער אומלעגאַלער אַרבעט.

ביי דעם האָבן קיטאַיעוויטשן מיטגעהאָלפן די שוועסטער ליובע און בערטע בערנשטיין.

„לויט די אַגענטור־ידיעות, האָט די בורזשואַזיע מיט גרויס חשק זיך געלאָזט מעלקן. אויף אַזאַ אופן האָט די קאַסע פון דער סאָציאַל־דע־מאָקראַטיע באַקומען אַ שטאַרקן צופלוס פון געלט־מיטלען" [4].

---

1 דאָרט, ענין 34.

2 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ד. פּאָליצ.־דעפּאַר. נומ' 5, טייל 15, ב. Б, 1898; באַזונד. אָפּט., בויגנס 39—40, ידיעות פון מ. ווילבושעוויטש.

3 דאָרט.

4 דאָרט, נומ' 5, טייל 48, באַזונד. אָפּט. בויגן 34.

ווינטער פון 1898 האָט זיך ווידער געבילדעט דער מינסקער קאָמי־טעט פון „בונד". פריליגג 1899 האָט זיך דעם מינסקער קאָמיטעט איינ־געגעבן צו פאַרבינדן זיך מיט דעם צ"ק פון „בונד": דער לעצטער האָט אָלס זיין באַפולמעכטיקטן געשיקט קיין מינסק אַלבערט זאַלקינדן.

מיט זיין קומען האָט זיך אין דער מינסקער אָרגאַניזאַציע אָנגע־הויבן א חלוקי־דעות אין דער פראַגע וועגן ענדערן די טאַקטיק פון דער פּאַרטיי־אַרבעט.

לויט די אַגענטור־ידיעות ווערט דער דאָזיקער קאַמף געשילדערט אויף אַזאַ אופן:

אַלבערט זאַלקינד האָט געפאָדערט מען זאָל איבערגיין פון ענגער קרייזל־פּראָפּאַגאַנדע צו ברייטער מאַסן־אַגיטאַציע. „גלייך אויף דער ערשטער זיצונג פון דעם מינסקער קאָמיטעט, נאָך א קלוגער, ווי מען זאָגט, רעדע, האָט ער דערקלערט, אַז די סיסטעם פון דעם קאָמיטעט גע־פעלט אים ניט, אַז אין דעם אַרבעטער דאַרף מען בלויז וועקן דעם קלאַסן־באַוווסטזיין, און מיט אַלגעמיינער אויסבילדונג דאַרף מען זיך בכלל ניט פאַרנעמען. מען האָט אים אָנגערופן פירשט דונדוק, און קיינער האָט מיט אים לכתחילה ניט מסכים געווען; ער האָט זיך אָבער ניט אונטערגעגעבן. ווייטער האָט ער ווידער איינגעשפּאַרט, פּעסט און קאַטעגאָריש־ערנסט געפאָדערט ענדערן די טאַקטיק. ענדלעך איז אין קאָמיטעט פאָרגעקומען א שפּאַלטונג און אויף זאַלקינדס צד זיינען אַריבער ראָזע סאָרשער, אוזש־דאַנסקי און אהרון פוטער. נאָכדעם האָט זיך אויך דער גאַנצער קאָמיטעט אונטערגעגעבן. ער האָט זיך געשראָקן אָנצווווערן די אומלעגאַלע זשאַר־גאָנישע ליטעראַטור, וועלכע דער צ"ק פלעגט צושיקן דעם קאָמיטעט דורך זאַלקינדן. דעמאָלט איז געשען א גאָר אומדערוואַרטע זאַך. פאַראַיאָרן פּסח (אין יאָר 1899) האָבן די אַרבעטער איינגעאָרדנט א גרויסע פאַר־זאַמלונג און נאָך הייסע, פאַרביטערטע דעבאַטן, האָבן זיי באַשלאָסן אַראָפּצוּוואַרפן דעם קאָמיטעט, אויב ער וועט זיך ניט אומקערן צו דער אַלטער טאַקטיק. דער קאָמיטעט האָט זיך געמוזט אונטערגעבן. זאַלקינד איז אָבער ניט פון די מענטשן, ער זאָל בלייבן שטיין אין מיטן וועג. ער האָט לאַנגזאַם און בהדרגה זיינס אויסגעפירט. זיין פראַזע: „דאַרף דען דער אַרבעטער אויך וויסן, אַז די ערד דרייט זיך?" — איז געוואָרן א שם דבר" [1].

דער קאַמף אין דער אָרגאַניזאַציע האָט געדויערט א גאַנצן זומער.

---

[1] דראָרס, בוינן 35.

קיטאַיעוויטש און זיינע אָנהענגער בערנשטיין, סאָלאָמאָן ראַבינאָ־וויטש און נאָך איינ‏יקע, וועלכע זיינען ניט געווען איינפאַרשטאַנדן מיט דער טעטיקייט פון דעם קאָמיטעט, זיינען פון אים ארויסגעטראָטן.

אין אויגוסט האָט קיטאַיעוויטש פאַרלאָזט מינסק [1].

ביז די חילוקי־דעות איז דער קאָמיטעט באַשטאַנען פון פאָלגנדע פערזאָנען: קיטאַיעוויטש, אוזשראַנסקי, לעאָן בערנשטיין, סאָלאָמאָן ראַ־בינאָוויטש, מאַטוסעוויטש (פראַנץ, א געהילף־בוכהאַלטער פון דער מינ־סקער אָפּטיילונג פון פּויערים־באַנק), זאַלקינד, ראָזע סאַרשער, מרדכי קיסעל, אהרון פוטער און נאָך צוויי ארבעטער. נאָך דער שפּאַלטונג און נאָכדעם, ווי קיטאַיעוויטש איז ארויסגעטראָטן פון דעם קאָמיטעט, איז ער באַשטאַנען פון: זאַלקינד, חיים עליאַשבערג (א געוו. סטודענט פון ריגער פּאָליטעכניקום), ברוך עלטערמאַן, הירש שאַכנאָוויטש (שפּעטער א „זובאַטאָוועץ”), מאַטוסעוויטש, ראָזע סאַרשער, מרדכי קיסעל (אן אר־בעטער), אהרון פוטער (אן ארבעטער) און נאָך צוויי ארבעטער [2].

און דאָך איז אויך נאָך דער ענדערונג פון דעם קאָמיטעט דאָרט קיין שלום ניט געווען.

דער קאַמף האָט זיך אינגיכן ווידער צעפלאַקערט.

איצט האָט מיט דער „אָפּאָזיציע” אָנגעפירט שאַכנאָוויטש, וועלכער האָט אונטער דער ווירקונג פון מאַריע ווילבושעוויטש, וועלכע איז דע־מאָלט געקומען פון גראָדנע, אָנגעהויבן צו פירן א ברייטע פּראָפּאַגאַנדע־ארבעט אָן דעם וויסן פון דעם קאָמיטעט.

אין דעם קאָמיטעט גופא האָט זיך שאַכנאָוויטשן אינגיכן איינגע־געבן צו פאַרנעמען אן אָנגעזעען אָרט.

„...היות ווי שאַכנאָוויטש האָט אדאַנק דער ווילבושעוויטש באַקומען געלט־מיטלען פאַר דעם קאָמיטעט, אין וועלכע ער האָט זיך שטאַרק גע־נייטיקט, האָט שאַכנאָוויטשעס שטים באַקומען א גרויסע באַדייטונג אין קאָמיטעט. און ווערנדיק באַגלויבטער אין דעם קאָמיטעט, האָט ער געקענט ווירקן אויף זיין ריכטליניע. אדאַנק דעם איז זאַלקינדס טאַקטיק פּראַקטיש ניט פאַרווירקלעכט געוואָרן” [3].

לויט ווילבושעוויטשעס ווערטער האָט זיך דער קאָמיטעט געהאַלטן ביזן 1טן דעצעמבער 1899, ווען ער איז זיך צעפאַלן — ווייזט אויס, אונטער דער ווירקונג פון דעם אינערלעכן קאַמף און דער טויטקייט פון

---

[1] דאָרט, בויגן 36.

[2] דאָרט, בויגן 36—37.

[3] דאָרט, בויגן 36.

דער באַוועגונג. פון דעצעמבער אָן האָט מיט גאַנצער טעטיקייט אין מינסק אָנגעפירט דער „פּראָפעסיאָנעלער ראַט" אָדער די „ראַזבאָרקע", וועלכע איז באַשטאַנען אויסשליסלעך פון אַרבעטער [1]. אין דער „ראַזבאָרקע" זיינען אַריין: 1) פון די שלאָסער — הירש שאַכנאָוויטש, 2) פון די בערשטער — אהרון פוטער און מרדכי קיסעל, 3) פון די סטאָלערס — אומבאַוווסטע פּערזאָנען.

אין יאָר 1899 האָט זיך איינגעגעבן אַרויסצולאָזן צוויי פּראָקלאַמאַציעס: 1) וועגן דעם ערשטן מאַי און 2) צו די שטובמאָלער [2].

די ראַזבאָרקע" איז באַשטאַנען פון 12 פּערזאָן. זי האָט געהאַט אַ „קאַמפּס־קאַסע" און אַ „רויטן קרייץ". די מיטלען פון די „קאַמפּס־קאַסעס" זיינען באַשטאַנען פון פינף־קאָפּיקענע אָפּצאָלונגען פון די אַרבעטער, און פון „רויטן קרייץ" — פון זאַמלונגען און נדבות [3].

אין פאַרלויף פון יאָר 1899 האָט זיך דער עקאָנאָמישער קאַמף אין מינסק ניט אָפּגעשטעלט; עס זיינען פאָרגעקומען אַ מענגע שטרייקן.

דעם 1טן מערץ, אין יאָרטאָג, ווען מען האָט ערמאָרדעט אַלעקסאַנדער דעם צווייטן, און דעם 19טן אַפּריל, אין טאָג פון פאַלן פון לייבאייגנטום, זיינען פאָרגעקומען גרויסע פאַרזאַמלונגען פון 200 ביז 300 מאַן.

די באַדערפעניש אין אומלעגאַלער ליטעראַטור איז געוואַקסן, און כדי אויף וויפיל ניט איז זי צו באַפרידיקן, איז דער מינסקער קאָמיטעט צוגעטראָטן אַרויסצוגעבן בלעטלעך אונטערן נאָמען „איינקייט". בסך־הכל האָבן ערשיינט צוויי נומערן.

אין משך פון די יאָרן 1898—1900 האָבן, אחוץ די מיטגלידער פון קאָמיטעט, אין מינסק געאַרבעט: מאַקס בערמאַן (אַן אַרבעטער), חיים־הירש „מאַשקאַ", משהקע ווישטשינסקי (אַ שלאָסער), פּערטשיק (אַ סטאָלער), סאַשע לוריע (אַן אינטעליגענטקע), פּיאָטר וואַסיליעוויטש רומיאַנצעוו, ברוך גערציק (אַ שילער פון דער מינסקער גימנאַזיע), פּעסיע שאַכנאָוויטש, קאַצענעלסאָן (אַ געוו. סטודענט), זיין שוועסטער, בערל פינקעל, יעקב קאַפּלאַן (אַ געוו. סטודענט פון קיעווער אוניווערסיטעט), ליובע

---

1 דאָרט.

2 זע בוכבינדערס אַרטיקל „וועגן דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג אין מינסק", „קראַסנ. לעט.", נומ' 5.

3 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענין נומ' 5, טייל 15, ב, Б, בויגן 39—40.

בערנשטיין, פריידע באמדאס, הענאך כאיוטין (א שלאָסער), אייזיק בער־קאָוויטש, שלמה משכיל־לאיתן, איציק רובענטשיק, ברוך לעוויטאַס, אַנ־דרעי פּאַוולאָוו בונגע, הירש רודערמאַן, ראָזע זעלדאָוויטש, איציק טעומין (א געוו. סטודענט פון בערנער אוניוו.), נוסיא קאַזאַראַנאָווסקאַ, מאַטילדע מייטשיק, אננא גערציק, „יאַקאָוו", „מאיר", ברוך פרומקין, אהרון־ברוך פרומקין (בארים ניקאָלאַיעוויטש), אננא שאָסטאַק (געבאָרן דימענט), אהרון ראָזנהויז, אליהו ווילענקין, מרדכי מעטעליצקי, יואל שערמאַן (סערמאַן), סערגיי פיליפּאָוו קאָוואַליק, וולאַדימיר מעדעם, אהרון שקלאָווסקי, רעוועקאַ שקלאָווסקאַיאַ, לייב לעדער, מערע באַגדאַנאָוואַ, לאה־ציפּע עפּשטיין, ברוך סעלצאָווסקי, דוד ראַטנער, מאַריע ווילבושע־וויטש, סענדער פרומקין, דבורה לעדער, וואָלף טרוכנאָווסקי, אליהו־חיים לעווין, יהושע רובינשטיין, ליפּע דאָבין, משה קעסעל, אברהם־אליהו בע־נענזאָן, אסתר וואָלמאַן [1].

* * *

דעם 28טן פעברואַר 1900 איז לויט דער מסירה פון א יידן א פּראָ־וואָקאַטאָר דורכגעפאַלן די מינסקער דרוקעריי.

בשעת דער רעוויזיע ביי ראָדקינען האָט מען אונטער דער קאַנאַפּע, אונטערן בעט און אויפן אויוון געפונען בערך 6 פוד יידישן און רוסישן שריפט, א העקטאָגראַף, פאַרב, א דרוק־וואַליק, צוויי מעטאַלענע ווינקלען, אויסגעזעצטע קעפּלעך אויף יידיש: „דער יידישער אַרבעטער" און אויף רוסיש: „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ" און קעפּלעך פון עפּעס אַן אויסגאַבע אויף פּויליש. אחוץ די דרוק־מכשירים האָט מען נאָך געפונען א גרויסע צאָל אומלעגאַלע ליטעראַטור: פּראָקלאַמאַציעס, בראָשורן אאַז"וו. אויף די אַלע זאַכן איז געווען דער שטעמפּל „מינסקער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער קאָמיטעט". בשעת דער רעוויזיע האָט מען געפונען דעם שטעמפּל פון „מינסקער סאָציאַל־דעמאָקראַטישן קאָמיטעט".

אויף דער קוואַרטיר איז אַרעסטירט געוואָרן דער באַלעבאָס פּיוווּש אַבראַמאָוו ראָדקין.

נאָכדעם האָט מען פאַרהאַלטן רייזע סאָרשער און שלמה משכיל־לאיתן, וועלכע זיינען געקומען צו ראָדקינען אין דירה.

---

1 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענין נומ' 5, ט' 16, ב. Б און נומ' 5, פּייל 48, פאָרשייד, בוינ, און אַגענטור־ידיעות.

אין צוזאמענהאנג מיט דער אנטדעקונג פון דער דרוקעריי זיינען אין די קומענדיקע טעג פארגעקומען א גרויסע צאל רעוויזיעס און ארעסטן, אדאנק וועלכע עס זיינען ארויסגעריסן געווארן א סך אקטיווע טוער[1].

בשעת עס איז פארגעקומען דער דורכפאל פון דער דרוקעריי, איז מען געווען זיכער, אז ארויסגעגעבן האט זי די באלעבאסטע פון דער דירה, און אין מינסקער קאמיטעט איז געשטעלט געווארן די פראגע וועגן נוקם זיין זיך אין איר. מען האט וועגן דעם אנגעפרעגט ביי דעם צ"ק און ביי איייניקע ארטיקע קאמיטעטן. אלע האבן זיך צו דעם באצויגן נעגאטיוו און אנגעוויזן, אז אזוי ווי די באלעבאסטע איז א קריסטין און די צייט איז איצט ערב־פסח, קאן דאס דערמארדן זי אויסגענוצט ווערן פאר א נייעם בלוט־בילבול.

* * *

נאך דעם מערץ־דורכפאל האט זיך בראש פון דער מינסקער באוועגונג געשטעלט פסח מעזשעוועצקי, „א גוטער טעארעטיקער פון דעם סאציאל־דעמאקראטיזם, אן אינטעליגענטער, וואס האט געהאט א גרויסע השפעה"[2].

צוזאמען מיט דעם שטעפער הילע ראזענבלום און דעם בערשטער „חנציע" האט ער געשאפן דעם קאמיטעט.

דאס ערשטע האט זיך דער קאמיטעט גענומען צום ארגאניזירן די שלאסער, „אלס פאך, וואס האט זייער פיל ארבעטער, וואס זיינען אמווייניקסטן פאראייניקט און וואס האט פאר דער לעצטער צייט געהאט די גרעסטע פארלוסטן"[3].

---

1 אין דער נאכט פון 6טן מערץ זיינען רעווידירט און ארעסטירט געווארן: הירש שאכנאוויטש, אננא שאסטאק (געבוירן דימענט), אהרן ראזנהויז, ברוך באמדאס, פעסיע שאכנאוויטש, ליובע בערנשטיין, איציק טעומין, אליהו ווילענקין, ברוך גערציק, לייב כאכזון, מרדכי מעטעליצקי, ברוך פרומקין, משה פרידן; רעווידירט זיינען געווארן: פרומקין אהרון־ברוך־אשר, יואל שערמאן (סערמאן), חיים עליאשבערג, סערגיי קאוואליק, וולאדימיר מעדעם, נריגארי גערשוני, אהרון שקלאווסקי, רבקה שקלאווסקי, לייב לעדער, מערע באנדאנאווא, לאה־ציפע עפשטיין, ברוך סעלצאווסקי, דוד ראטנער, מאריע ווילבושעוויטש, סענדער פרומקין, דבורה לעדער, וואלף טרוכנאווסקי, אליהו־חיים לעווין, הושע רובינשטיין, ליפע דערבין, משה קעסעל, אברהם־אליהו בענענזאן, אסתר וואלמאן.

2 ענין נומ' 5, טייל 16, ב. Б, בויגן 148 פון דער באזונד. אפט. 1898, אגענט.־ידיעות.

3 דארט, בויגן 149.

נאָכדעם האָט זיך דער קאָמיטעט פאַרבונדן מיט די שניידער (25 מאַן), מיט די איינבינדער (בערך 20 מאַן, זיי האָבן געהאַט צוויי קאָנספּיראַטיווע קוואַרטירן), מיט די האַנדלס־אָנגעשטעלטע (30 מאַן), מיט די סטאָלערס (בערך 30 מאַן, זיי האָבן וויניקער געליטן פון די דורכפאַלן, זיי האָבן געהאַט פיר קאָנספּיראַטיווע קוואַרטירן), מיט די זעצער און מיט דער אינטעליגענץ, דורך די סטודענטן מערעם און קאַפּלאַן [1].

אַלס פּראָטעסט קעגן די מערץ־אַרעסטן האָט מען דעם 1טן מאַי איינגעאָרדנט אַ מאַסן־דעמאָנסטראַציע. אַדאַנק דער אומדערוואַרטער אָרגאַניזאַציע האָבן זיך אין דער דעמאָנסטראַציע בסך־הכּל באַטייליקט 200 מאַן.

בשעת דער דעמאָנסטראַציע האָבן זיך געהערט פאָלגנדיקע אויסרופן: „נידער מיטן דעספּאָטיזם, זאָל לעבן די פרייהייט פון וואָרט, פון פּרעסע, פון פאַרזאַמלונגען אאַז״וו״.

די דרייסטע און אָפענע אַרויסטרעטונג פון די אַרבעטער האָט אין שטאָט געמאַכט אַ גוואַלטיקן רושם, און צווישן די אַרבעטער האָט מען וועגן דעם זייער פיל גערעדט.

דער מינסקער קאָמיטעט האָט אין שייכות מיט דער דעמאָנסטראַציע אַרויסגעלאָזט אַ ספּעציעל בלעטל [2].

דער זומער און דער האַרבסט זיינען אַריבער אין אַן אויפגעלעבטער טעטיקייט ביים אָרגאַניזירן פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. עס האָבן זיך אָרגאַניזירט די שלאָסער, די סטאָלער, די איינבינדער, די שוסטער, די שניידער, די מולערס און אַנדערע.

מען פלעגט אָפט איינאָרדענען גרויסע פאַרזאַמלונגען הינטער דער שטאָט — אין קאָמאַראָווקע און אין וואַלד.

אין יולי האָבן די גילזן־מאַכערינס געפייערט דעם יאָרטאָג פון זייער קאַסע. עס האָבן זיך באַטייליקט די מיטגלידער פון דער קאַסע: 25 מיידלעך, 5 מענער, און אייניקע איינגעלאַדענע געסט. מעזשעוועצקי האָט אין זיין רעדע געטאַדלט די אַגיטאַציע פאַר לעגאַלער אַרבעט און גערופן צום פּאָליטישן קאַמף, פאַר דער פרייהייט פון וואָרט און פּרעסע, פון פאַרזאַמלונגען אאַז״וו [3].

---

1 דאָרט.

2 „דער יידישער אַרבעטער״, נומ׳ 10.

3 היסט.־רעוו. אַרכיוו פון פּאָליציי־דעפּ. טייל 48, 1898, באַזונד. אָפּט. בויגן 289, אָג.־ידיעות.

דעם 28 יולי איז לעבן מינסק אין וואלד פאַרגעקומען א גרויסע פאַרזאמלונג — פון א מאן 300—400. „יאַקאָוו", אַרע פוטער, סאַלאָמאָן ראַבינאָוויטש, כאַציע און איטשע־מאיר האָבן געהאלטן פייערדיקע רעדעס. נאָכדעם האָט דער עולם זיך אויסגעשטעלט אין רייען און אויפ־הייבנדיק אויף א שירעם א רויטע פעלערינע, האָבן זיי זיך מיט רעוואָלוציאָ־נערע לידער געלאָזט גיין אין שטאָט אריין [1].

שטרייקן זיינען אין דעם יאָר פאָרגעקומען זייער ווייניק. אין סעפ־טעמבער האָבן, אגב, געשטרייקט די גילזן־מאַכערינס און די איינבינדער (פאַרשפּילט), אין אָקטאָבער — די באַלעגאַלעס און די וועשנייערינס, אין דעצעמבער — אין דער פאַבריק „ראָסיא" (פאַרשפּילט).

די באַציִונגען צווישן דעם קאָמיטעט און די אַרבעטער האָבן זיך זייער פאַרשאַרפט, אדאַנק דעם, וואָס דער קאָמיטעט האָט צו זיך ניט גע־וואָלט אריינגעמען קיין אַרבעטער. אין יולי האָבן די סטאָלערס, נאָכדעם ווי מען האָט אָפּגעוואָרפן זייער פאָדערונג אריינצונעמען זייער פאַרשטייער אין קאָמיטעט, באַשלאָסן מער ניט צו באַזוכן די פאַרזאמלונגען, וואָס דער קאָמיטעט אָרדנט איין.

אין יאַנואַר 1901 האָט דער אינטעליגענטן־קרייז, אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט: וואָלין, קליוואַנסקי, מעדעם (וועלכער איז אינגיכן אַרעסטירט געוואָרן), אראָן, טשעמעריסקי, סאַלאָמאָן ראַבינאָוויטש, זיין שוועסטער האָדע, קאַליע, ניימאַן, סימע, מעריקע, בערטע, זינע, ניידיאָנ־נאַיא און ווערא, אויסגעאַרבעט פאָלגנדיקע פּראָגראַם פון די לעקציעס אין די קרייזלעך:

א. דער ציל פון די לעקציעס.

ביי דער אַרבעטער־מאַסן־באַוועגונג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן אין מינסק, גיט מען די מעגלעכקייט זיך צו אַנטוויקלען ניט דער גאַנצער מאַסע, נאָר בלויז יענע יחידים, וועלכע רוקן זיך אַרויס פון צווישן איר אַדאַנק זייערע פעיִקייטן און איבערגעגעבנקייט דער זאַך, ד"ה די מאַסן־אַגי־טאַטאָרן אָדער די יעניקע, וואָס זיינען פעיִק צו ווערן מאַסן־אַגיטאַטאָרן.

1) דער ציל פון די לעקציעס איז צו מאַכן די טעטיקייט פון די אַגי־טאַטאָרן פאַר א באַוווסטזיניקע, זיי צוגעבן א געוויסן אינהאַלט, און צו אַנטוויקלען אין די אַגיטאַטאָרן דעם טעאָרעטישן סאָציאַל־דעמאָקראַטישן בליק אויף דער באַוועגונג.

---

1 דאָרט, בויגן 290, אַנ.־ידיעות.

היות, ווי אין אונזער באוועגונג באמערקן מיר איין אלגעמיינעם פרינציפ — דאס שטרעבן צו פארבייטן די מינדלעכע אגיטאציע און פראָפאגאנדע מיט ליטעראטור, דארף איינער פון די צילן פון אט די לעקציעס זיין:

2) אנטוויקלען ביי די שילער די פעיקייט זעלבשטענדיק צו לייענען און קריטיש זיך פונאנדערקלייבן אין דעם איבערגעלייענטן.

היות ווי אין דער קריטישער ארבעט טרעפט זיך דער ארבעטער אן אויף פארשיידענע פראגן, סיי פראקטישע, סיי טעארעטישע, און חוצדעם, באקומט ער פון די פראקטישע שמועסן בלויז אפגעריסענע, שטיקלעך ידיעות, דארף די דריטע אויפגאבע פון דעם אינטעליגענט, וואס לערנט די ארבעטער, זיין:

3) דאס פארענטפערן אט די פראגן, וועלכע דאס לעבן שטעלט דעם ארבעטער, און די סיסטעמאטיזירונג פון יענע ידיעות, וועלכע דער ארבעטער באקומט אויסער דעם קרייזל.

ב. דער מעטאד פון די לעקציעס.

כדי צוצוגעוויינען דעם ארגעטער קריטיש זיך באציען צו דעם, וואס ער הערט אדער לייענט —

1) דארף מען בשעת די לעקציעס געבן די שילער די פולע מעגלעכקייט זעלבשטענדיק צו ענטפערן אויף די בארירטע פראגן.

די לעקציעס דארפן זיין זייער פאפולער. כדי צו דערגרייכן דאס —

2) דארף מען אילוסטרירן דעם ארויסגעזאגטן געדאנק מיט אזעלכע פאקטן, וואס זיינען נאענט באקאנט די שילער.

ג. די פראגראם פון די לעקציעס.

ביים צונויפשטעלן אט די פראגראם האבן די מחברים פון איר זיך גערעכנט מיט אט די צוויי סיבות:

1) צוליב פאליציייִשע און קווארטיר־באדינגונגען אין אונזער שטאט, ווערן די לעקציעס אין די קרייזלעך אפט איבערגעריסן; זייער זעלטן איז דער פאל, ווען א קרייזל לערנט זיך א לאנגע צייט אן אן איבעררייס, — דארפן מיר טייער האלטן יעדע לעקציע באזונדער. דעריבער איז די פראגראם כולל אין זיך נאר די פראגן, וואס זיינען באזונדערס וויכטיק, וואס זיינען נויטווענדיק.

2) די מחברים האבן זיך באמיט מסדר זיין די פראגן לויט דער לאגישער קאנסעקווענטקייט.

די פּראָגראַם ווערט, אין הסכּם מיט די פֿעיִקייטן פֿון די שילער, גע־טיילט אויף דריי אָפּטיילונגען.

די ערשטע אָפּטיילונג קאָן מען באַצייכענען אַלס „עקאָנאָמישע”. די פּראָגראַם פֿון אָט דער אָפּטיילונג פֿאָדערט ניט מצד די שילער קיין שום צוגרייטונג, פּונקט אַזוי ווי ביי יעדער ווענדונג אונזערע צו אַ מאַסן־אַר־בעטער דאַרפֿן מיר קודם־כּל אים אויפֿקלערן דעם חילוק צווישן זיינע אינטערעסן און דעם באַלעבאָס אינטערעסן און די מיטלען פֿון קאַמף מיט דעם באַלעבאָס. די פֿאָרמולירונג פֿון דער פּראָגראַם פֿון דער ערשטער אָפּ־טיילונג איז אַזאַ:

I.

א) די קעגנזעצלעכקייט פֿון די אינטערעסן פֿון די באַלעבאַטים און די אַרבעטער: 1) דער אַרבעטס־לוין, 2) דער אַרבעטסטאָג, 3) דער מערוווערט.

ב) די מיטלען פֿון קאַמף: 1) אַ סטיכישער און אַן אָרגאַניזירטער שטרייק, 2) פֿאַראיינען, 3) קאַסעס, 4) די אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס אין אויסלאַנד, אַלס ביישפּיל.

ערשט נאָך אַ געוויסער צוגרייטונג און באַקענען זיך פֿון דעם אַר־בעטער מיט דעם אינהאַלט פֿון דער ערשטער פּראָגראַם־אָפּטיילונג, — פֿון דער עקאָנאָמישער — קומט דער אַרבעטער צום באַוווסטזיין וועגן דער נויטווענדיקייט פֿון פּאָליטישן קאַמף. דעריבער איז די צווייטע אָפּטיי־לונג — אַ פּאָליטישע. די פּראָגראַם פֿון דער אָפּטיילונג גיט דעם אַרבעטער דעם באַוווסטזיין וועגן די מיטלען פֿון פּאָליטישן קאַמף און וועט בהדרגה צופֿירן זיין שכל צום פֿאַרשטיין דעם קלאַסן־קאַמף. די פֿאָרמולירונג פֿון דער צווייטער אָפּטיילונג איז פֿאָלגנדיקע.

II

א) די שטערונגען פֿון דעם עקאָנאָמישן קאַמף.

ב) די רעגירונג.

ג) דאָס פֿאָדערן צו באַזייטיקן די שטערונגען פֿון קאַמף: 1) פֿריי־הייט פֿון פֿאַרזאַמלונגען; 2 פֿרייהייט פֿון שטרייקן; 3) פֿרייהייט פֿון פֿאַראיינען; 4) פֿרייהייט פֿון וואָרט און פּרעסע.

ד) מיטלען פֿון קאַמף: 1) דעמאָנסטראַציעס, 2) פּראָקלאַמאַציעס, 3) דאָס פֿייערן דעם ערשטן מאַי.

ה) וועגן דעם רעוואָלוציאָנער — אַלס ניט קיין פּאַרטיי־מענטש.

די דריטע אָפּטיילונג, אַזוי צו זאָגן, די סאָציאַליסטישע, וועט אַנט־

וויקלען אין די ארבעטער דעם קלאסן־זעלבסטבאוווסטזיין און וועט געבן לכל־הפחות די עלעמענטארע פארשטעלונג וועגן די צילן און דער טאקטיק פון דער סאציאל־דעמאקראטישער ארבעטער־פארטיי.

די פארמולירונג פון דער דריטער אפטיילונג איז פאלגנדיקע:

III

1) אויף וואס איז זיך סומך דער קאמף צווישן די קלאסן.

2) פריוואט־אייגנטום.

3) די אנטוויקלונג פון פריוואט־אייגנטום: 1) דער אורא‎לטער קא־מוניזם; 2) די שקלאפעריי; 3) לייבאייגנטום; 4) קליין־פריוואט־אייגנטום און דאס פאלן פון דעם; 5) קאפיטאל, קאפיטאליזם.

4) די רעזולטאטן פון פריוואט־אייגנטום:

א) די געזעלשאפטלעכע פארטיילונג פון דער ארבעט.

ב) דער אויסטויש: 1) די אנטוויקלונג פון דעם אויסטויש; 2) דער אויסטויש בשעתן נאטורעלן פעריאד; 3) דאס געלט; 4) דער אויסטויש בשעתן געלט־פעריאד.

ג) די עקספלואטאציע און אירע פארמען: 1) בשעת דער מאנו־פאקטור; 2) די מאשין; 3) בשעת דער מאשין־פראדוקציע.

א) די פאלגן פון דער עקספלואטאציע ביים קאפיטאליזם: 1) פרויען־און קינדער־ארבעט; 2) די רעזערוו־ארמיי פון ארבעטער; 3) די קאנצענ־טראציע פון קאפיטאל.

5) דער קאפיטאליזם פירט צום קאלעקטיוויזם.

6) דער סאציאליזם.

7) דאס פארווירקלעכן די סאציאלע רעוואלוציע.

8) די מיטלען, ווי צו דערגרייכן די סאציאליסטישע ארדענונג.

א) די ארגאניזאציע פון דעם ארבעטער־קלאס: 1) עקאנאמישע ארגאניזאציעס; 2) פאליטישע ארגאניזאציעס.

9) פאליטישע גלייכבארעכטיקונג.

10) די סאציאל־דעמאקראטיע.

11) די רוסישע רעוואלוציאנערע באוועגונג: 1) די רעוואלוציא־נערע פארטיי; 2) די רוסישע סאציאל־דעמאקראטישע פארטיי; 3) די יידישע סאציאל־דעמאקראטישע פארטיי; 4) די פוילישע סאציאל־דעמאק־ראטישע פארטיי.

12) נאציאנאליטעט: 1) נאציאנאליזם; 2) סאציאליזם.

סוף דעצעמבער 1900 און אין יאנואר 1901 זיינען פארגעקומען גרויסע דורכפאלן. צווישן אנדערע איז אויך ארעסטירט געווארן מערעס,

וועלכער האָט געפירט אַ ברייטע טעטיקייט אין דער מינסקער אָרגאַניזאַציע. זיין ארעסט האָט אויף די ארבעטער געמאַכט אַ גוואַלטיקן רושם. „זיין אַרעסט, — ווערט געזאָגט אין די אַגענטור־ידיעות, — האָט ביי אַלעמען אַראָפּגענומען דעם קאָפּ. די שטימונג איז אַ גענדריקטע" [1]. מען האָט אָנגעהויבן שטאַרק צו ריידן, אַז אין דער אָרגאַניזאַציע געפינט זיך אַ פּראָוואָקאַטאָר.

האָמעל

אין אָנהייב פון די 1890ער יאָרן זיינען שוין אין האָמעל געווען אינטעליגענטן־קרייזלעך. זיי האָבן אַלע דעמאָלט געטראָגן אַן אויסשליסלעכן בילדונגס־כאַראַקטער און האָבן זיך על־פּי רוב צונויפגעשטעלט פון דער יוגנט, וועלכע פלעגט קומען צו פאָרן אויף די פעריען.

צווישן זיי האָט זיך געמערקט אַ גרויסער אידעיִשער מישמאַש. דער גאַנצער אידעען־באַגאַזש אין די קרייזלעך איז באַשטאַנען, פון איין זייט, פון דעם יידישן נאַציאָנאַליזם, וואָס איז אַרויסגערופן געוואָרן אַדאַנק דעם גירוש מאָסקווע און דער גאַנצער סיסטעם פון יידן־רדיפות אין די צייטן פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן און, פון דער אַנדער זייט, פון עפּעס ניט באַשטימטס, וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט עפּעס אַ פאָרמלאָז געמיש פון פאַרשיידענע ברעקלעך פון שלעכט פאַרשטאַנענעם ליבעראַליזם און פאָלקיזם. דאָס אַלץ האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט עפּעס אומבאַשטימטע שטרעבונגען צו באַפרייען זיך פון דעם צארישן דעספּאָטיזם.

גלייך נאָכדעם, ווי די זומער־פעריען האָבן זיך געענדיקט און די יוגנט פלעגט צוריק אָוועקפאָרן אין די הויפּטשטעט, פלעגן די קרייזלעך זיך צעפאַלן און אַלץ פלעגט ווידער אָפּשטאַרבן.

אין האַרבסט 1893 האָט זיך אין האָמעל, אונטער דער אומדירעקטער השפּעה פון דעם מינסקער קרייזל מיט אַן אויסגעשפּראָכענעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישן כאַראַקטער, זיך געבילדעט אַ קרייזל פון 12 מאַן — אינטעליגענטן און אַרבעטער.

אָט וואָס עס דערציילן וועגן דעם די, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין אָט דעם קרייזל:

„וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט, אַלס טעאָרעטיש גאַנצעס, אָט דאָס קרייזל, וואָס פאַר אַ פּראָגראַם פון טעטיקייט האָט ער זיך געשטעלט,

[1] ענין נומ' 5, טייל 48, בויגן 331, באַז. אָפּט. 1893.

מיט וואס פאר א שלעכטס האט ער געוואלט קעמפן? עס איז זייער שווער צו ענטפערן דערויף, ווייל דעם קרייזל גופא איז דאס געווען אומבאוווסט. עס קאן גאר קיין רייד ניט זיין פון וועלכע ניט איז פעסטע און קלארע איבער־צייגונגען, פון וועלכער ניט איז באשטימטער טעטיקייט. דאס איז געווען א קרייזל פון מענטשן, וואס האבן ווייניק געוווסט, וואס האבן זיך געריסן, גע־שטרעבט צו עפעס, אין דער פינסטער זיך געצויגן צו עפעס א וועלט־אנשויונג, אויף עפעס א פעסטן וועג פון גייסטיקן לעבן. זיי פלעגן זיך אפט צונויפקו־מען, געלייענט די נייע זאכן פון בעלעטריסטיק, מיט גרויס חשק געלייענט די אומלעגאלע ליטעראטור, גערעדט וועגן דער אומגערעכטיקייט, וואס הערשט אויף דער וועלט, וועגן דער הייליקייט פון לעבן, וועגן דער אונ־טערדריקטער לאגע פון די ארבעטער, וועגן דעם דעספאטיזם פון דעם צא־ריזם, געלייענט טאלסטאיען, אפילו פארכאפט געווארן פון זיינע אידעען, גערעדט וועגן דער נייטיקייט פון קאמף, פון פלאנמעסיקער ארבעט, טאן, טאן, נאר די ווערטער זיינען טאקע געבליבן ווערטער, שיינע, קלינגעוו־דיקע, און ווייטער פון דעם האבן זיי ניט געקענט גיין, ווייל כדי צו פירן א פלאנמעסיקע ארבעט, דארף מען פריער אליין וויסן, וואס דו ווילסט, פארמאגן כאטש וועלכע ניט איז אנערקענטע, פעסטע איבערצייגונגען, און דאס האבן זיי ניט געהאט. דאס איז אפילו ניט געווען קיין קרייזל פון זעלבסטבילדונג, ווייל דארט איז ניט געפירט געווארן קיין שום ערנסטע, סיסטעמאטישע לעקציעס. דאס קרייזל האט אבער א באדייטונג דערפאר, וואס עס איז דער ערשטער פרווו צו פאראייניקן מענטשן צווישן זיך, כדי צוזאמען צו פירן אן אפאזיציאנעלע ארבעט, דערפאר, וואס דאס איז גע־ווען דאס קערנדל פון דער שפעטערדיקער ארגאניזירטער גרופע, וועלכע איז געקומען צו דער סאציאל־דעמאקראטישער פראגראם און וואס שטייט בראש פון דער ארבעטער־באוועגונג. נאך א גרעסערע און וויכטיקערע באדייטונג האט דאס דאזיקע קרייזל דערמיט, וואס, ניט געקוקט אויף דער נעפלדיקייט און ניט קלארקייט פון זייערע סאציאלע שטרעבונגען און ווונטשן, ניט געקוקט אויף דער אויסטערלישער בונטקייט און פארשיידנ־ארטיקייט פון די טעמעס און פראגן, וואס פלעגן דארט באריירט ווערן, האט איבער דעם קרייזל געהערשט דער ארבעטער. די אלע וויכוחים וועגן אים, וועגן זיין לאגע זיינען געווען די אקס, ארום וועלכער אלץ האט זיך געדרייט". „...צי איז דאס געווען א צייכן פון דער צייט, צי איז דאס גע־ווען אונטער דער השפעה פון די ידיעות וועגן דער ארבעטער־באוועגונג, וואס האט זיך אנגעהויבן אין אנדערע שטעט, ווי דאס זאל ניט זיין, אבער וועגן דעם ארבעטער האט מען גערעדט, וועגן זיין לאגע האט מען דיספו־טירט מער ווי וועגן עפעס אנדערש. און דאס האט בהדרגה געבראכט צו

דעם, אז דער אינטערעס פון די ארבעטער און דאָס פאַרבעסערן זייער ביטערן מצב איז געוואָרן דער „Credo" פון דעם קרייז"[1].

צו יענער צייט, ד"ה צום יאָר 1894, דאַרף מען אויך צורעכענען דעם אָנהייב פון דער ארבעטער־באַוועגונג אין האָמעל.

די איניציאַטאָרן פון אָט דער באַוועגונג זיינען געווען די עלטערע ארבעטער, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין דעם אויבנדערמאָנטן קרייז.

ביזן 1894 יאָר איז אין האָמעל ניט געווען קיין סימן פון אן אַר־בעטער־באַוועגונג. די ארבעטער האָבן ניט אָנערקענט זייער שווערע לאַגע און ניט געפּרוּווט זי צו פאַרבעסערן; די אינטעליגענץ ווידער האָט ניט באַטראַכט דעם יידישן ארבעטער אַלס א רעאַלע קראַפט, וואָס האָט א באַ־דייטונג אין דעם קאַמף.

אין יאָר 1894 האָט אַדאַנק דער אַגיטאַציע פון די ארבעטער — מיטגלידער פון דעם קרייז — אויסגעבראָכן א שטרייק ביי די מולערס. באַטייליקט אין דעם שטרייק האָט זיך כמעט דער גאַנצער מאָלער־צעך — א מאן 30—35. מען האָט געפאָדערט צו העכערן דעם ארבעטס־לוין. דער שטרייק האָט געדויערט אָנדערטהאַלבן וואָכן און איז געווונען געוואָרן. גלייך נאָכדעם זיינען אויסגעבראָכן שטרייקן ביי די שלאָסער און די שניי־דער. דאָ האָבן די ארבעטער געפאָדערט צו פאַרקירצן דעם ארבעטסטאָג. אינטערעסאַנט זיינען די אומשטענדן, ביי וועלכע די שטרייקן האָבן זיך געפירט: די שטרייקער האָבן דערלאַנגט א פעטיציע אין דער האַנטווערקער־פאַרוואַלטונג (אופּראַווע). א גרויסער עולם שטרייקער איז אַהין אוועק און געבעטן, די פאַרוואַלטונג זאָל זיך פאַר זיי אָננעמען. זיי האָבן זיך דער־שלאָגן, אז עס זאָל איינגעשטעלט ווערן א 14שעהדיקער ארבעטסטאָג. די דאָזיקע שטרייקן זיינען כאַראַקטעריסטיש מיט דעם, וואָס, אין פאַר־גלייך מיט די פריער פאָרגעקומענע שטרייקן, זיינען זיי ניט געווען קיין צופעליקע, זיינען פריער צוגעגרייט געוואָרן און זיינען געפירט געוואָרן מיט דער דירעקטער הילף פון דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישן קרייז[2].

דער ערפאָלג פון די ערשטע שטרייקן האָט ארויסגערופן א גאַנצע ריי שטרייקן, דערהויפּט, אין די קלענערע ווארשטאַטן. זיי זיינען געווען שלעכט אָרגאַניזירט און האָבן זיך געענדיקט מיט א דורכפאַל. „...דער כאַראַקטער פון אָט די שטרייקן איז געווען זייער א פרימיטיווער: ניט

---

1 „היסט.־רעוו. ארכיוו פון פּאָליציי־דעפּאַרט. נומ׳ 5, טייל 31, 1898, באַזונד. אָפּט., בויגן 2, ב׳ 1. „די ארבעטער־באַוועגונג אין האָמעל", באַריכט פון האָמלער קאָמיטעט פון „בונד" דעם אינטערנאַצ. סאָצ. קאָנגרעס אין פּאַריז.

2 דאָרט.

בלויז די מאסע, וועלכע איז געגאנגען נאך אירע אגיטאטארן, איז געווען אומבאוווסטזיניק, נאר די אגיטאטארן גופא, וועלכע האבן אנגעפירט אט די מאסע, האבן שלעכט פארשטאנען הן די טאקטיק, וועלכע מען דארף אנווענדן בשעתן שטרייק, הן ווי אזוי מען דארף בכלל פירן די אגיטאציע צווישן די ארבעטער [1].

די ארבעט פון דעם קרייזל האט זיך צעדרויבלט.

די פראפאגאנדע צווישן די ארבעטער איז געפירט געווארן אומגע־לומפערט. די פראקטישע טעטיקייט פון דעם קרייזל איז — „עפעס א פאראייניקונג פון א זאך, וואס לאזט זיך ניט פאראייניקן, עפעס א מין קרייזל־מאסן־ארבעט, א געמיש פון אגיטאציע מיט פראפאגאנדע; מיט איין ווארט, עס קרייצן זיך צונויף א סך וועגן, וועלכע פירן דאך צו ניש־טיקע רעזולטאטן. מען רופט צונויף א פארזאמלונג פון 100 ארבעטער, אויף וועלכער מ'שטעלט שארף אוועק די פראגע וועגן... דער נויטווענדי־קייט, אז די ארבעטער זאלן קענען ליינען און שרייבן, אלס די Conditio sine qua non פון דער באוועגונג"... „עס באקומען זיך אומדערוווארטע און גלענצנדע רעזולטאטן: אדאנק דעם, וואס עס ווערט ניט געפירט קיין מאסן־אגיטאציע און די מאסע ווייס ניט פון דעם, שעפן די פראפעסיא־נעלע קאמפס־קאסעס זייערע מיטלען פון די אפצאלונגען פון עטלעכע מיטגלידער־אגיטאטארן און אנפירער פון די פאכן; אויף אזא אופן פאר־לירט די קאסע איר רעאלע פראפעסיאנעלע באדייטונג און זיי זיינען דע־ריבער ניט לעבנספעיק" [2].

דער עקאנאמישער קאמף איז אפגעשטארבן. די פאך־קאסעס זיינען זיך צעפאלן.

אזוי האט עס געדויערט אין משך פון די יארן 1895—1896.

דאס קרייזל איז פאר דער צייט אין כמות זייער אויסגעוואקסן: פון 12 מאן איז עס אויסגעוואקסן ביז 30, דערביי האט זיך דער צוזאמענ־שטעל אפט געביטן.

די ארבעט האט זיך געפירט לויט דער אלטער סיסטעם: מען האט געלייענט וועגן אלגעמיינער געשיכטע, וועגן קולטור־געשיכטע, זיך פונאנ־דערגעקליבן אין טאלסטאי, באקל, דארווין, געלערנט די ארבעטער לייענען און שרייבן, געאגראפיע און אריטמעטיק.

---

[1] דארט.

[2] דארט.

צו ווינטער־צו פון יאָר 1896 האָט דאָס קרייזל אָנגעהויבן שוואַך ווערן און די מיטגלידער זיינען געוואָרן אַלץ קלענער און קלענער.

אָנשטאָט דעם קרייזל זיינען אַנטשטאַנען אַנדערע, נאָר אינגיכן זיינען זיי זיך אויך צעפאַלן.

די מאַסע איז ניט געווען צופרידן מיט דער אויסשליסלעכער ביל־דונגס־אַרבעט פון די קרייזלעך.

מען האָט אָנערקענט די נויטווענדיקייט איבערצוגיין צו אַנדערע מעטאָדן, צו דעם דירעקטן קאַמף פאַר דעם פאַרבעסערן די לאַגע פון די אַרבעטער.

עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ קריזיס אין דער האַמלער יידישער אַר־בעטער־באַוועגונג.

* * *

זומער 1897 האָט זיך אין האָמעל געגרינדעט אַ גרופּע פון סאָציאַל־דעמאָקראַטן, כמעט אויסשליסלעך פון אינטעליגענטן, וועלכע האָבן באַ־שלאָסן אָנהייבן צו פירן אַן אַגיטאַציע צווישן די יידישע אַרבעטער־מאַסן אויף דעם באָדן פון עקאָנאָמישע פאָדערונגען.

די גרופּע האָט באַשלאָסן אינגאַנצן איבערצורייסן מיט דעם פריער־דיקן פעריאָד פון „קרייזלעריי" און געבן דעם קאַמף אַ מאַסן־כאַ־ראַקטער.

די דאָזיקע גרופּע האָט אָרגאַניזירט די אַרבעטער לויט די פאַכן, אין יעדער פאַך האָט מען איינגעאָרדנט אַן אייגענע קאַמפס־קאַסע; יעדער פאַך האָט געהאַט זיין אָנפירער אָדער פאָרשטייער; פון צייט צו צייט פלעגט מען איינאָרדענען פאַרזאַמלונגען פון אַלע פאָרשטייער, אויף וועלכע מען פלעגט באַהאַנדלען די אַלגעמיינע פראַגן פון דער באַוועגונג: דאָס אוועקשטעלן די אַגיטאַציע, וכדומה.

אין משך פון זומער האָט מען אָרגאַניזירט פינף פאַכן מיט 100—120 מאַן [1].

דער איבערגאַנג אין אַ נייער פאַזע פון אַנטוויקלונג פון דער יידי־שער אַרבעטער־באַוועגונג, דאָס ראַדיקאַלע איבעררייסן מיט דער סיסטעם פון „קרייזלעך", האָט אין דער גרופּע אַרויסגערופן אַן „אָפּאָזיציע".

לויטן מוסטער פון ווילנע און מינסק, וווּ עס זיינען פריער אויך געווען אַזעלכע „אָפּאָזיציעס", האָט זי געפּרוּווט פאַרטיידיקן די אָפּגע־

---

[1] דאָרט.

לעבטע ליניע, דערוויייזנדיק, ווי די מאסע וועט ניט פארשטיין די נייטיקייט פון דעם עקאנאמישן קאמף, אז מען דארף, ווי פריער, אויסארבעטן אין די קרייזלעך ארבעטער־אינטעליגענטן, אז מען דארף זיך ניט „ארפּלאָזן" צו דער פינסטערער מאסע, נאר זי „אויפהויבן" צו זיך אאז"וו.

די „אפּאָזיציע" איז לויט איר צאָל געווען אן אומבאַדייטנדע און צו הארבסט־צו פון 1897 איז זי אינגאנצן אוועק פון דער ארבעט. געזיגט האָבן די, וועלכע האָבן געקעמפט פאר דער נייער פאזע אין דער יידישער ארבעטער־באוועגונג.

די גרופּע האָט אויסגעארבעט א פּראָגראם און טאקטיק פון איר טעטיקייט.

„...דער הויפּט־יסוד פון דער פּראָגראם איז געווען דאָס, אז פאר דער דערפאָלגרייכער אנטוויקלונג פון דער באוועגונג איז נייטיק:

1) די אגיטאציע צווישן די מאסן דארף זיין פון א ריין עקאָנאָמישן כאראקטער.

2) די אָרגאניזאציע פון די ארבעטער דארף זיין א פאכן־אָרגאני־זאציע לויט זייערע פּראָפעסיאָנעלע, אפילו טאָג־טעגלעכע אינטערעסן.

3) די פאָרם פון דעם קאמף פון די ארבעטער פאר דעם פארבעסערן זייער לאגע דארף זיך אויסדריקן אין שטרייקן.

ווייטער איז מען דערווייילע ניט געגאנגען.

כדי צו קאָנצענטרירן די כוחות אין איין ריכטונג האָט מען אוועק־געשטעלט אָן א זייט אלע ארבעטן פון פּראָפּאגאנדע, פון אָרגאניזירן קרייזלעך פאר אנטוויקלונג, פון פארשפרייטן בילדונג אאז"וו.

דאָס אליז האָט מען אוועקגעשטעלט ווי א זאך, וואָס איז ניט נייטיק, וואָס שטערט נאר, וואָס ציט אָפּ די אויפמערקזאמקייט פון דירעקטן קאמף און פארטונקלט דעם קלאסן־באוווסטזיין פון די מאסן. דאָס פאָרלייענען איז פאָרגעקומען ניט אין די קרייזלעך, נאָר אין די פאכן, ד"ה מען האָט געלייענט מיט די ארבעטער פון יעדן פאך באזונדער, ווייל מען האָט גע־האלטן פאר נייטיק בשעתן לייענען צו דערמאָנען די ארבעטער וועגן זיי־ערע פאך־אינטערעסן, כדי זייער לאגע זאָל דינען אלס אילוסטראציע צו די געדאנקען, וואָס דער פאָרלייענער האָט דאָ ארויסגעזאָגט. די הויפּט־טעטיקייט פון דער גרופּע איז אָבער געווען אין ווערבירן וואָס מער אָר־גאניזירטע ארבעטער אין די פאכן, און די אָרגאניזאציע זאָל ארומנעמען וואָס מער אָרגאניזירטע צעכן. נאָכדעם, ווי דער פאך וועט שוין האָבן א באדייטנדיקע צאָל אָרגאניזירטע מיטגלידער, האָט מען גערעכנט צוצו־טרעטן צו דער פּראַקטישער ארבעט, דאָס הייסט ערקלערן א שטרייק. פאר דעם ווינטער האָט זיך דער גרופּע איינגעגעבן צו אָרגאניזירן כמעט אלע

פאכן, געוויינלעך, איז די צאָל פון די מיטגלידער אין יעדן פאך געווען זייער א קליינע; אלע אָרגאניזירטע פאכן האָבן געהאט זייערע קאמפּס־קאסעס" [1].

אין יענער צייט האָט מען אָנגעהויבן צו פירן די אגיטאציע אויס־שליסלעך אויף יידיש.

אין דעם פעריאָד פון 1897 ביז 1900 האָבן אין האָמעל אין פאר־שיידענע צייטן אקטיוו געארבעט: 1) כאצקל פיינשטיין, 2) סאָלאָמאָן צייטלין, 3) מענדל מארשאָוו, 4) ישראל שאדראָווסקי, 5) דאָבע גאָלדין, 6) אַלטער דראַבקין, 7) מענדל קאַנטאָר, 8) שלום אספיז, 9) נאָטע גע־זענצוויי, 10) דוואָסיע באַגאַראַד, 11) ראָזע יאָפע, 12) ראָזע ראַבינ־קאָווא, 13) ש. ב. וואָלפסאָן, 14) מרדכי גורעוויטש, 15) ח. כייקין, 16) ר. גלאָבוס, 17) מ. ל. יאנקאָווסקי, 18) ב. פּאָלייעווא, 19) בעלא קאָ־ראָבאָטשקינא, 20) סאָלאָמאָן גינזבורג, 21) ט. הייליקמאָן, 22) רחל גורע־וויטש, 23) י. דראַגונסקי, 24) מ. יעזערסקי, 25) זאכאראָוו און אנד. [2].

לויט די אגענטור־ידיעות האָבן די אגיטאציע אין די באזונדערע פאכן געפירט: וויינשטיין — צווישן די סטאָלערס און שניידערס, יאָפע — צווישן די הוטמאכערינס און מאָדיסטקעס, קוקוי — צווישן די שלאָסערס און שוסטערס [3].

ווינטער פון 1898 האָט זיך די גרופּע ערקלערט אלס „האָמלער קאָ־מיטעט פון דער רסדא"פּ".

בערך אין דער זעלבער צייט האָט דער צ"ק פון „בונד" געפירט אונטערהאנדלונגען מיט דער האָמלער גרופּע, זי זאָל אריינטרעטן אין „בונד", נאָר צוליב מיינונגס־פארשיידנהייטן אין איניקע פּראָגראַם־פראגן איז די פאראייניקונג ניט פאָרגעקומען.

ביי דעם האָמלער קאָמיטעט האָט זיך געבילדעט „א רויטער קרייץ", אויף צו העלפן די פּאָליטישע ארעסטירטע, וועלכער פלעגט זאמלען געלט, וועש, קליידער וכדומה.

מיט דעם „רויטן קרייץ" האָט אָנגעפירט ראָזע יאָפע [4].

* * *

עס האָט זיך דערנעענטערט דער ערשטער מאי פון 1898. דער האָמ־לער קאָמיטעט פון רסדא"פּ האָט באשלאָסן אויסצונוצן דעם דאָזיקן טאָג

---

1 דאָרט.

2 דאָרט, בויגן 196 און אנד. בויג.

3 דאָרט, בויגן 20, אגענט.־ידיעות.

4 דאָרט, בויגן 5, אגענט.־ידיעות.

אויף פאליטישער אגיטאציע. די דאזיקע פיערונג האט זיך אין האמעל אויסגעצייכנט איינגעגעבן.

„קיין שום גראנדיעזס, גלענצנדיקס איז דא ניט געווען, — דערציילט איין עדות, — קיין דעמאנסטראציעס האט מען ניט געמאכט, און דאך איז געווען אזוי פיל נחתדיקס, פריידיקס און גוטס אין אט דער באשיידענער פייערונג פון די ארבעטער, אין אט דעם ערשטן אויפגעוואכטן שטראל פון פאליטישן באוווסטזיין, פון דעם באוווסטזיין פון בירגערלעכער ווערדע ביי די ארבעטער.

דעם ערשטן מאי האבן זיך בייטאג אנגעהויבן זאמלען ארבעטער און ארבעטערינס הינטער דער שטאט אויף א גרינער, אפענער לאנקע. אלע זיינען געווען יום־טובדיק אנגעטאן מיט פריילעכע, שיינענדיקע פנימער. די וואס זיינען שוין דארט געווען, זיינען געלאפן אנטקעגן די פאר־שפעטיקטע חברים, זיך געקושט מיט זיי. עס האט געמאכט אן איינדרוק, אז עס קומט פאר עפעס א פריידיקס און א פייערלעכס.

געקומען זיינען א 250 מאן.

די פארזאמלטע האבן געבילדעט א לעבעדיקן קרייז. אינמיטן פון אט דעם קרייז האט אן ארבעטער פונאנדערגעוויקלט א רויטע פאן, אויף וועלכער עס איז געווען אנגעשריבן „אן 8־שעהדיקן ארבעטסטאג", „פאליטישע פרייהייט", „פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט".

דער כאר האט אנגעהויבן זינגען און דער עולם האט מיטגעזונגען די שטארקע קלאנגען פון דער „שבועה". די מעכטיקע קלאנגען האבן זיך געטראגן אין דער לופטן. די שבועה פון אזוי פיל מענטשן, אז זיי זיינען גרייט צו קעמפן ביזן לעצטן טראפן בלוט, האט געמאכט א גוואלדיקן רושם.

מען האט געזונגען די „מארסעליעזע" און אנדערע רעוואלוציאנערע לידער, נאכדעם האט מען אנגעהויבן האלטן טאסטן: פאר דער בלייונג פון דער ארטיקער ארבעטער־באוועגונג, פאר דער אלרוסלענדישער און אינטערנאציאנאלער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי, פאר דעם אראפוואַרפן דעם אבסאלוטיזם אאז"וו.

מען האט געהאלטן עטלעכע רעדעס, און אויפגעמונטערטע, אפגעפרישטע איז מען געגאנגען אהיים, אויפהויטנדיק אין זייערע הערצער אט די אלע האפענונגען און שטרעבונגען, וואס דער דאזיקער יום־טוב האט אין זיי דערוועקט.

ביינאכט האט א גרופע אינטעליגענטן שטיל געפייערט צוזאמען מיט דעם קאמיטעט דעם דאזיקן יום־טוב.

און לאנג נאך וועלן אט די אלע, וואס זיינען דארטן געווען, גע־דענקען די ליכטיקע, גוטע מינוטן, וואס זיי איז אויסגעקומען איבער־צולעבן" [1].

די פיירונג פון דעם ערשטן מאי האט אויפגעהויבן די רעוואלו־ציאנערע שטימונג פון די ארבעטער, און די ארבעט איז פון איצט אן אוועק מיט א פארשטארקטן טעמפא.

* *
*

עס איז זייער כאראקטעריסטיש פאר יענער צייט, וואס גלייך נאך דעם דאזיקן ערשטן מאי האט מען אנגעהויבן זיך מער אינטערעסירן מיט דער קולטורעלער אנטוויקלונג פון די ארבעטער.

דער ביטול צו די קרייזלעך, וואס האט זיך פריער באמערקט, ווען מען האט זיך בראשו ורובו אריינגעטאן אין דער אגיטאציע און אין עקא־נאמישן קאמף, איז פארשוואונדן.

פאר די ווינציק־אנטוויקלטע ארבעטער האט מען ארגאניזירט עט־לעכע קרייזלעך, און פאר די מער אנטוויקלטע האט מען איינגעארדנט דיס־קוסיע־פארזאמלונגען. די ארבעט האבן געפירט די אינטעליגענטן.

„עס איז באשלאסן געווארן צו באקענען די ארבעטער מיט אלע וויכטיקע, אויסערגעוויינלעכע ערשיינונגען פון דעם געזעלשאפטלעכן לעבן, סיי פון דעם לעגאלן און סיי פון דעם אומלעגאלן, אין רוסלאנד און אין אויסלאנד [2].

מען האט געהאלטן, אז, וואס מער דער ארבעטער ווייס, אלץ מער פארשטייט ער; וואס מער ווייסן, אלץ מער באוווסטזיין, מען דארף נאר זען, אז די קולטורעלע ארבעט זאל ניט פארנעמען צו פיל ארט, זי זאל ניט אפשטופן דעם הויפט־ציל: דאס אויפוואכן פון דעם קלאסן־באוווסטזיין" [3]

אין די פאכן האט מען געפירט אן אינטענסיווע אגיטאציע, מען האט געזאמלט סטאטיסטישע ידיעות וועגן דער לאגע פון די ארבעטער. און אט די ידיעות האט מען ברייט אויסגענוצט בשעת דער אגיטאציע.

מען האט פארשפרייט א גרויסע צאל לעגאלע און אומלעגאלע לי־טעראטור.

---

[1] דארט, באריכט פון יהאטלער קאם. פון „בונד" וועגן דער ארבעטער־באוועגונג אין האמעל.

[2] דארט.

[3] דארט.

מיט דער ביבליאטעק האבן אנגעפירט פיינשטיין און מארשאוו.

מען האט אפילו געמאכט א פרווו צו עפענען א לעגאלע ביבליאטעק, נאר מען האט זיך פון דעם געמוזט אפזאגן.

זייער אינטערעסאנט איז דער אינווענטאר פון דער דעמאקטיקער ביבליאטעק פון דעם האמלער קאמיטעט:

לויט די אגענטור־ידיעות איז זי אין אנהייב 1900 באשטאנען פון: 1) דעמאקראטישע און רעאקציאנערע אנטוואפענונג. 2) „ראבאטשעיע דיעלא" נומ' 2. 3) ווער וועט דורכפירן די פאליטישע רעוואלוציע? 4) „פאראוים" (ווּפעריאד) נומ' 6. 5) פ. ל. לאווראוום לעבן און טויט. 6) דער צענטער יארטאג פון מאראזאוו־שטרייק. 7) דער ענגלישער ארבעטער. 8) דאס פאבריק־געזעץ. 9) וואס לערנט אונז דער ניקאלסקער שטרייק. 10) דער לאנדאנער ארבעטער־פאנד. 11) די אויפגאבן פון די רוסישע סאציאל־דעמאקראטן. 12) דער חלום ערב דעם ערשטן מאי. 13) ווי דער מיניסטער זארגט וועגן די ארבעטער. 14) די מערץ־רעוואלוציע. 15) וועגן זין פון דער קאנסטיטוציע. 16) דער ארבעטסטאג. 17) דער האמלער סטאטוט פון האנטווערקערשן ארב.־פאראיין. 18) דער ארבעטער אין די יארן 1896—1898. 19) דער שפיאן. 20) „ווי אזוי איינער לעבט" און פארשיידענע פראקלאמאציעס, בסך־הכל בערך 200 ביכלעך, בראשורן און פראקלאמאציעס, טיילווייז אויף רוסיש, אבער מערסטנטיילס אויף יידיש [1].

צווישן די פארטיי־טוער איז געווען זייער ווייניק אינטעליגענץ; דעריבער איז איינגיכן אנטשטאנען די פראגע, וועגן צוגרייטן אן ארבעטער־אינטעליגענץ, וועגן שאפן ניט קיין גרויסן קאדר ארבעטער, וועלכע זאלן אין פאל פון א דורכפאל קאנען פארבייטן די ארעסטירטע און זיך שטעלן בראש פון דער ארגאניזאציע

דערביי האט זיך ביי די טוער פון דער דעמאקטיקער האמלער באוועגונג באמערקט א נייע ריכטונג, וועלכע האט ארויסגערוקט ארבעטער בראש פון דער באוועגונג. צען חברים, וועלכע זיינען אויסגעקליבן געווארן פון צוויי ארבעטער, האבן זיך אנגעהויבן גרייטן צו דער ראליע פון קומענדיקע אנפירער. „די אינטעליגענטן־גרופע האט געדארפט צוזאמען מיט דער ארבעטער־גרופע, וועלכע האט זיך פון ס'ניי ארגאניזירט, באהאנדלען אלע נייע און וויכטיקע פראגן, וואס זיינען אנטשטאנען אין דער באוועגונג, צו זוכן מיטלען, ווי אזוי צו פארשטארקן די אגיטאציע,

1 דארט, בויגן 9.

אָרגאַניזירן דעם קאַמף, זיך פֿונאַנדערקלייבן אין די טאַקטישע און פּראָגראַם־פֿראַגן, כדי דורך אַ לעבעדיקן געדאַנקען־אויסטויש צווישן די אַרבעטער און אינטעליגענטן, דורך דער לעבעדיקער פּראַקטישער צוזאַמענאַרבעט, דורך דעם טעאָרעטישן און פּראַקטישן פֿאַרקער מיט די אינטעליגענטן אויסצואַרבעטן פֿון די אַרבעטער גוטע פּראָפּאַגאַנדיסטן און געשיקטע און זעלבשטענדיקע אָנפֿירער פֿון דער באַוועגונג"[1].

* * *

מער פֿון אַלץ האָט דער האָמלער קאָמיטעט געשענקט זיין אויפֿמערקזאַמקייט דעם עקאָנאָמישן קאַמף פֿון די אַרבעטער

אונטער זיין אָנפֿירונג זיינען פֿאָרגעקומען אַ גאַנצע ריי שטרייקן.

זומער 1897 איז פֿאָרגעקומען דער שטרייק פֿון די סטאָלערס. זיי האָבן געפֿאָדערט, מען זאָל אָפּשאַפֿן די שטיק־אַרבעט, העכערן די וואָךשכירות בערך אויף 40 פּראָצ., אַ נאָרמאַלן 14־שעהדיקן אַרבעטסטאָג מיט אַן איבעררייס (1 שעה אויף מיטאָג).

די שטרייקער האָבן זיך געהאַלטן אויסגעצייכנט גוט און כמעט אַלע זייערע פֿאָדערונגען זיינען באַפֿרידיקט געוואָרן.

אין דעם שטרייק האָבן זיך באַטייליקט אַ מאַן 20—25[2].

דער דאָזיקער שטרייק איז אינטערעסאַנט דערמיט, וואָס ער האָט צום ערשטן מאָל אַרויסגערוקט די פֿראַגע וועגן פּאָליטישער אַגיטאַציע. איצט האָט זיך די פּאָליציי אין האָמעל צום ערשטן מאָל אַריינגעמישט אין דעם שטרייק; מען האָט אַרעסטירט 6 אַרבעטער, וועלכע מען האָט אויף דעם אַנדערן טאָג באַפֿרייט.

דער דאָזיקער פֿאַקט האָט איבערצייגט די אַרבעטער, אַז אין זייער קאַמף מיט די באַלעבאַטים שטייט דער צאַרישער רעזשים אינגאַנצן אויפֿן צד פֿון זייערע קלאַסן־שונאים, און זיי זיינען געקומען צום אויספֿיר, אַז, כדי דער קאַמף זאָל זיין דערפֿאָלגרייך, מוז מען קודם־כּל מאַכן אַ סוף צו די פּאָליטישע שטערונגען.

דער קאָמיטעט האָט אויסגענוצט אָט די שטימונגען פֿון די אַרבעטער און מיט אַלע מעגלעכקייטן זיי אונטערגעהאַלטן.

די גרויסע רעוויזיעס און אַרעסטן, וואָס זיינען אינגיכן פֿאָרגעקומען, האָבן נאָך מער פֿאַרשטאַרקט די פֿראַגע וועגן פּאָליטישער אַגיטאַציע.

---

1 דאָרט, באַריכט פֿון האָמל. קאָמ. פֿון „בונד" וועגן דער אַרבעטער־באַוועגונג אין האָמעל.

2 דאָרט.

דער קאָמיטעט האָט באַשלאָסן דאָס צו פאַרווירקלעכן און דאָך איינגעפונען, אַז זי, די פּאָליטישע אַגיטאַציע, „דאַרף ניט ווערן דער deus ex Machina, דאַרף זיך ניט אַריינרייסן אַלס זייטיקער און פרעמ־דער עלעמענט אין דעם אַלגעמיינעם גאַנג פון דער פּאָליטישער אַגיטאַציע; ער, דער פּאָליטישער באַוווּסטזיין, דאַרף אַרויסגיין פון דעם באַנעמען דעם עקאָנאָמישן קאַמף, אַלס באַדינג, אָן וועלכן דאָס לעצטע איז אוממעגלעך; דער פּאָליטישער באַוווּסטזיין דאַרף קומען, ווי אַ רינג אין דער כּסדרדיקער קייט פון דער באַשטענדיקער אַנטוויקלונג פון דעם אַרבעטערס באַוווּסט־זיין, סומך זייענדיק זיך אויף דעם באַזיס פון יענער צייט: אויף דעם עקאָנאָמישן באַוווּסטזיין פון דער מאַסע״ [1].

דער קאָמיטעט האָט געפירט זיין אַרבעט ניט נאָר צווישן די יידישע, נאָר אויך צווישן די רוסישע אַרבעטער. אַזוי האָט ער פון זומער 1897 געהאַט פעסטע פאַרבינדונגען מיט די אַרבעטער פון די אָרטיקע אייזנבאַן־וואַרשטאַטן.

זומער און האַרבסט פון 1898 צייכענען זיך אויס מיט שטענדיקע שטרייקן, זיי האָבן אונטערגעהאַלטן און פאַרשטאַרקט די קאַמפּסלוסטיקע, רעוואָלוציאָנערע שטימונג צווישן די האַמלער אַרבעטער, די באַוועגונג „האָט איבערגעלעבט איר האָניק־חודש פון קאַמף״.

„די שטרייקן זיינען אין פאַרלויף פון זומער פאָרגעקומען אין פאָלגנדיקע פאַכן: 1) ביי די שטעפּער — מען האָט געפאָדערט אַ 10־שעהדיקן אַר־בעטסטאָג. ער האָט געדויערט אַנדערטהאַלבן וואָכן און זיך פאַרענדיקט מיט אַ זיג, הגם דער וואַרשטאַט, אין וועלכן עס האָט אויסגעבראָכן דער שטרייק, האָט זיך אין אַ חודש אַרום געשלאָסן; 2) ביי די בערשטער — פאַרשפּילט; 3) ביי די שניידער, וועלכע האָבן געאַרבעט פאַר די מאַגאַ־זינען, די אַזוי גערופענע „טאַנדעטערס״, האָבן זיך באַטייליקט 30 מאַן — מען האָט געפאָדערט אַ 12־שעהדיקן אַרבעטסטאָג און אַ הוספה. דער שטרייק איז טיילווייז געוווּנען געוואָרן: מען האָט איינגעשטעלט אַ 14־שעהדיקן אַרבעטסטאָג, אַנשטאָט דעם פריערדיקן אומענדלעכן, כּמעט מעת־לעתדיקן. דער דאָזיקער שטרייק איז כאַראַקטעריסטיש דערמיט, וואָס ער האָט אַרויסגערופן אַ קאָאַליציע פון די באַלעבאַטים; זיי האָבן אַלע געשוווירן אין שול ביי אַ ספר־תורה, אין קיין פאַל ניט נאָכגעבן די אַר־בעטער, הגם זיי האָבן דאָך נאָכגעגעבן. 4) מען האָט אויסגעקעמפט, אַז אין אַלע וואַרשטאַטן האָט מען אויפגעהערט צו אַרבעטן אין די שבת־צונאַכטס; 5) פאַר די יידישע ימים־טובים, בשעת עס איז פאַראַן זייער

1 דאָרט.

פיל ארבעט, הייבט מען אָן צו אַרבעטן ביינאַכט. מען אַרבעט ביז שפּעט ביינאַכט און אַמאָל אַפילו ביז פאַרטאָג, — צוליב דעם איז אין האַרבסט ביי די שניידער אויסגעבראָכן אַ שטרייק, וועלכער האָט איינצייטיק אַרומ־געכאַפּט 7 וואַרשטאַטן (אַ מאַן 30—35). מען האָט געפאָדערט אַ 14־שעהדיקן אַרבעטסטאָג, דער שטרייק איז געווּנען געוואָרן; 6) אַ גאַנצע ריי קליינע שטרייקן״ [1].

עס לוינט זיך אָפּצושטעלן אויף דעם שטרייק, וואָס איז פאָרגעקומען אין אַווגוסט אין דעם גרעסטן שניידער־וואַרשטאַט אין האָמעל, אין וועלכן די פּאָליציי האָט אינטערווענירט. מען האָט געפאָדערט אַ הוספה אויף דער שטיק־אַרבעט. די אַרבעטער, וועלכע האָבן געוואָרפן די אַרבעט, זיינען אַרעסטירט געוואָרן, מען האָט זיי געהאַלטן פאַרשפּאַרט אַ וואָך צייט און מען האָט זיך איבער זיי שטאַרק איזדעקעוועט. נאָכדעם האָט מען זיי צו־געצווינגען צו געריכטלעכער פאַראַנטוואָרטלעכקייט. דער פרידנס־ריכטער האָט איין אַרבעטער פאַרמשפּט אויף דריי חדשים טורמע, די איבעריקע—פון דריי וואָכן ביז דריי חדשים. ניט קוקנדיק דערויף האָט מען דעם שטרייק גע־ווּנען. אין צוזאַמענהאַנג מיט אָט דעם שטרייק האָט דער קאָמיטעט אַרויס־געלאָזט צוויי פּראָקלאַמאַציעס: איינע וועגן דעם געריכט, די צווייטע מיט אַ רוף צו די אַרבעטער, זיי זאָלן זיך פאַראייניקן און קאַמפן מיט די באַ־לעבאַטים [2].

ווינטער 1899 איז אויסגעבראָכן אַ שטרייק ביי די שניידער, וועלכער איז טיילווייז געווּנען געוואָרן.

אין אויגוסט 1899 אי אויסגעבראָכן אַ שטרייק ביי די שניידער אין פינף וואַרשטאַטן, מען האָט געפאָדערט צו העכערן דעם אַרבעטסלוין. פינף מאַן זיינען פאַרהאַלטן געוואָרן דורך דער פּאָליציי. אין צוזאַמענ־האַנג מיט דעם האָט מען אַרויסגעלאָזט אַ פּראָקלאַמאַציע. דער שטרייק איז אויף דער העלפט געווּנען געוואָרן.

אין האַרבסט, ערב די יידישע ימים־טובים, אין סאַמע סעזאָן־צייט, האָבן טאַרשטרייקט די שניידער פון 11 וואַרשטאַטן, אַ מאַן 40, און איינ־צייטיק מיט זיי כמעט דער גאַנצער סטאָלער־פאַך.

דער שטרייק האָט געדויערט דריי וואָכן און זיך פאַרענדיקט דער־מיט, וואָס ביי די שניידער איז איינגעפירט געוואָרן אַ 13־שעהדיקער אַר־בעטסטאָג און פאַר די סטאָלערס — אַ 12־שעהדיקער.

---

1 דאָרט.

2 דאָרט.

אט דער דאזיקער אומבאדייטנדיקער זיג האט דאך געהאט א גרויסע באדייטונג, ווייל צוליב דעם, וואס עס איז נארמירט געווארן דער ארבעטס־טאג אין די דאזיקע פאכן, האבן די ארבעטער פון די אנדערע פאכן אנגע־הויבן פאדערן, אז מען זאל ביי זיי אויך נארמירן דעם ארבעטסטאג; און אלס רעזולטאט פון דעם האט מען צו פרילינג 1900 אין אלע פאכן איינ־געפירט א 13־שעהדיקן ארבעטסטאג, ד"ה פון 8 א זייגער אינדערפרי ביז 9 אזייגער אינאוונט [1].

דער זעקסיעריקער (פון 1894 ביז 1900) עקאנאמישער קאמף פון די האמלער ארבעטער האט באדייטנד פארבעסערט זייער לאגע.

אזוי, למשל, האט זיך „דער ארבעטסלוין פארגרעסערט: ביי די שניי־דער 30%, ביי די שטיק־ארבעטער — 35—40%; ביי די סטאלערם — די שטיק־ארבעט אינגאנצן אפגעשאפט, פאר די, וואס ארבעטן אויף דער וואך, זיינען די שכירות געהעכערט געווארן אויף 50%, קיין יאר־ארבע־טער זיינען איצט כמעט ניטא; ביי די שניידער איז דער ארבעטס־טאג, וואס האט געדויערט פון 8 אינדערפרי ביז 12 ביינאכט, און דאנערשטאג— ביז פארטאג, פארקלענערט פון 8 אינדערפרי ביז 9 אויפדערנאכט, מיט א הפסקה פון איין שעה אויף מיטאג; ביי די שוסטער האט מען געהעכערט דעם לוין פאר שטיק־ארבעט ביז 15%, די יאר־ארבעטער פון 30 ביז 40 פראצענט; ביי די שלאסער איז דער לוין געשטיגן ביז 50 פראצענט.

דער ארבעטס־טאג איז געענדערט געווארן אויף פאלגנדיקן אופן: ביי די שניידער אנשטאט די פריערדיקע 16—17 שעה — איצט 14—15 שעה; ביי די סטאלער אנשטאט 17 שעה, פון 5 פארטאג ביז 10 אוונט, איז נארמירט געווארן אויף פון 6 אינדערפרי ביז 9 אוונט און אום ווינטער פון 7 אינדערפרי ביז 8 אין אוונט; ביי די שוסטער פון 6 אינדערפרי ביז 9 אינאוונט, אנשטאט דעם פריערדיקן 18־שעהדיקן ארבעטס־טאג; ביי די שלאסערם א 14־שעהדיקער ארבעטס־טאג. א הפסקה אויף מיטאג איז איינגעפירט כמעט אין אלעווארשטאטן.

א פארבעסערונג איז אויך פארגעקומען אין דער באהאנדלונג פון די באלעבאטים בנוגע זייערע ארבעטער: מען צאלט רעגולערער, מ'באציט זיך אנשטענדיקער, מען זאגט שוין ניט אפ אן ארבעטער ווען עס פארגע־לוסט זיך" [2].

---

1 דארט.

2 דארט.

* *
*

פאַר די עטלעכע יאָר האָט זיך די פאָרם פון דער אָרגאַניזאַציע עט־לעכע מאָל געענדערט.

די ארעסטן, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין יאַנואַר 1898, האָבן געצווּנגען צו פאַרשטאַרקן די קאָנספּיראַציע פון דער אָרגאַניזאַציע, ווייל די דירעקטע פאַרבינדונגען מיט די אַרבעטער זיינען געוואָרן געפערלעך; דערביי „איז די באַוועגונג, וואָס האָט געהאַלטן אין איין וואַקסן, געוואָרן מער קאָמפּליצירט, זי האָט זיך גענייטיקט אין מער צייט און מענטשן, און מען האָט געמוזט אָנהייבן ראַציאָנעל פונאַנדערטיילן די אַרבעט. דעריבער קומט פאָר פאָלגנדיקע ענדערונג אין דער אָרגאַניזאַציע: פון די בעסערע, מער באַוווּסטזיניקע אַרבעטער ווערט אָרגאַניזירט אַ קאָמיטעט, וועלכער דאַרף קאָנטראָלירן און אָנפירן מיט דער באַוועגונג אין די פאַכן. אין דעם קאָמיטעט האָבן אָנטייל גענומען עטלעכע אינטעליגענטן, וועלכע האָבן אָנגעפירט מיט דער אַרבעט און האָבן געדינט אַלס דורכפירער פון יענע באַשלוסן, וועלכע פלעגן פריער אָנגענומען ווערן אויף דער פאַרזאַמלונג פון דער גרופּע".

אין סוף 1898 האָט זיך די פאָרם פון דער אָרגאַניזאַציע ווידער געענדערט.

„...די אינטעליגענטן האָבן שוין ניט געטאָרט אַזוי אָפט זיך טרעפן מיט דער אַרבעטער־גרופּע, מען האָט געדאַרפט איינפאַכער מאַכן די אָרגאַ־ניזאַציע, און די אַרבעטער האָבן נאָך אָנגעהויבן פאָדערן אַ מער פּערזענלעכן, דירעקטן אָנטייל אין דער אַרבעט, זיי האָבן ניט געוואָלט הכנעהדיק אויס־פאָלגן די באַשלוסן, וואָס זיינען אָנגענומען געוואָרן דורך די אינטעלי־גענטן. די אָרגאַניזאַציע איז געצווּנגען געווען זיך רעכענען דערמיט. אויף דער פאַראייניקטער פאַרזאַמלונג פון ביידע — פון די אַרבעטער און אינטעליגענטן־גרופּעס—זיינען דורך אַ געהיימער אָפּשטימונג אויסגעקליבן געוואָרן עטלעכע פּערזאָן אינטעליגענטן און אַרבעטער, וועלכע האָבן צו־נויפגעשטעלט אַ „פאַרבאַנד", וועלכער איז געשטאַנען בראש פון דער גאַנצער האָמלער אַרבעטער־און אייזנבאַנער־באַוועגונג. ער דאַרף אויך וויסן אַלץ, וואָס האָט אַ שייכות צו דער פּאָליטישער אַגיטאַציע. ספּעציעל פאַר דער ריין עקאָנאָמישער אַרבעטער־באַוועגונג האָבן די אַרבעטער דורך אַ געהיימער אָפּשטימונג אויסגעקליבן אַ באַזונדערן קאָמיטעט, אין וועלכן עס זיינען אַריין צו צוויי פּערזאָן פון יעדן פאַך. דער קאָמיטעט האָט זעלבשטענדיק אָנגעפירט מיט דער שטאַטישער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג.

צווישן דעם קאמיטעט און דעם „פארבאנד" איז געווען א פארמיט־לער — אן אינטעליגענט, וועלכער האט זיך אויך באטייליקט אין די זיצונ־גען פון דעם קאמיטעט. צוליב דער קאנספיראטיווער טאקטיק זיינען די קאמפס־קאסעס ליקווידירט געווארן, און פון די מזומנים, וואס זיינען גע־ווען אין די קאסעס, האט מען איינגעארדנט א „פאנד", וועלכער פלעגט האבן הכנסה פון די באשטענדיקע מיטלען פון דער ארגאניזאציע. דער דאזיקער „פאנד" איז געווען באשטימט אויף הילף אין פאל פון א שטרייק" [1].

באלד נאך די פארהאנדלונגען מיט דער קיעווער ארגאניזאציע, האט דער „פארבאנד" זיך אנגעהויבן אונטערצושרייבן אויף די פראקלאמא־ציעס „דער האמלער קאמיטעט פון דער רוסלענדישער סאציאל־דעמאקרא־טישער ארבעטער־פארטיי".

אין פרילינג 1900 האט די האמלער ס"ד־ארגאניזאציע זיך פאר־אייניקט מיט דעם „בונד".

דער וווקס פון דער ארבעטער־באוועגונג אין האמעל האט צוגע־צויגן אויף זיך זובאטאווס אויפמערקזאמקייט, און ער האט פארפלייצט האמעל מיט שפיאנען און אגענטן.

דעם פאליציי־דעפארטאמענט האט זיך איינגעגעבן אריינצופירן א פרא־וואקאטאר אין האמלער קאמיטעט, און, אנהייבנדיק פון יאר 1898, איז ער אויסגעצייכנט גוט געווען אינפארמירט וועגן באשטאנד פון האמלער אר־גאניזאציע און וועגן גאנג פון דער באוועגונג [2].

דעם 22 יאנואר 1898 זיינען אין האמעל געמאכט געווארן א גרויסע צאל רעוויזיעס און איינעם האט מען ארעסטירט.

ניט געקוקט אויף די רעפרעסיעס האט זיך דאך איינגעגעבן ברייט אוועקצושטעלן די געדרוקטע אגיטאציע.

די ערשטע העקטאגראפירטע פראקלאמאציע איז ארויסגעלאזט געווארן אין צוזאמענהאנג מיט דעם פראיעקטירטן שטרייק פון די שניי־דער, וועלכער איז צופעליק ניט צושטאנד געקומען צוליב דעם, וואס די צייט איז ניט געווען קיין פאסיקע.

נאכדעם זיינען פארשפרייט געווארן אויפרופן צו די אייזנבאנער אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס די אייזנבאן־אדמיניסטראציע האט אן א סיבה אפגעזאגט אן ארבעטער, וועגן די ארעסטן פון דעם 31 מערץ 1898 און 1 אקטאבער 1899.

---

1 דארט.

2 גענויער וועגן דעם דאזיקן פראוואקאטאר זע בוכבינדערס „די יידישע ארבעי־טער־באוועגונג אין האמעל".

פרילינג 1900 האָט מען אַרויסגעלאָזט דעם ערשטן נומער פון דעם פּעריאָדישן זשורנאַל „דער קאַמף". לויט די אַגענטור־ידיעות האָבן אים צונויפגעשטעלט: ראַיִסע יאָפע, שאַדאָווסקי און פיינשטיין.

אויפן גרונט פון די ידיעות וועגן דעם אַרבעטער־לעבן, וואָס זיינען געזאַמלט געוואָרן דורך דער אַנקעטע פון „קאַמפּס־פאַרבאַנד צו באַפרייען דעם אַרבעטער־קלאַס", האָט מען אָנגעמערקט אַ גאַנצע סעריע פּראָקלאַמאַציעס איבער פאַרשיידענע פראַגן, וואָס צוליב די אַרעסטן האָט זיך ניט איינגעגעבן צו פאַרווירקלעכן דעם פּלאַן.

די רעפּרעסיעס האָבן זיך געשאָטן אָן אַן אויפהער: אין דער נאַכט אויף דעם 31 מערץ 1899 זיינען אַרעסטירט געוואָרן 8 מאַן און רעווידירט — 25, דעם 2 אָקטאָבער זיינען רעווידירט געוואָרן 46 און אַרעסטירט — 16, דעם 18 אָקטאָבער זיינען אַרעסטירט געוואָרן 5 מאַן און רעווידירט געוואָרן 40 מאַן. די דורכפאַלן האָבן גורם געווען אַ גרויסן קלאַפּ: עס זיינען אַרעסטירט געוואָרן די בעסטע כוחות, און די אָרגאַניזאַציע איז צוליב דעם אינגאַנצן דעזאָרגאַניזירט געוואָרן.

סוף יאָר 1899 איז די באַוועגונג כמעט שטיל געוואָרן און זיך געפירט אין זייער אַ באַשיידענער מאָס. די פּראָפּאַגאַנדע־קרייזלעך זיינען זיך צעפאַלן, די עקאָנאָמישע אַגיטאַציע האָט כמעט אינגאַנצן אויפגעהערט, קיין גרויסע שטרייקן זיינען שוין ניט פאָרגעקומען. מיט איין וואָרט, אַ פולע ירידה פון דער באַוועגונג. טיילווייז איז דאָס פאָרגעקומען אַדאַנק דעם קריזיס, וואָס האָט דעמאָלט אויסגעבראָכן אין גאַנץ רוסלאַנד.

פרילינג 1900 האָט די באַוועגונג אין האָמעל ווידער אויפגעלעבט און איצט אָנגענומען גאָר אַ ברייטע פאָרם. מיטגעהאָלפן דערצו האָט דער צופלוס פון נייע קרעפטן, דערהויפּט פון אַנדערע שטעט. לויט די אַגענטור־ידיעות, איז דער האָמלער קאָמיטעט דעמאָלט באַשטאַנען פון אָט די פּערזאָנען: כאַלאַמאַן צייטלין (אַ סטודענט פון מאָסקווער אוניווערסיטעט), אַלטער דראַפּקין, ראַיִסע יאָפע, יאַנקל נעכאַמקין, שמערל גינזבורג, כייקל פיינשטיין און ישראל־דוד שאַדאָווסקי [1].

דער קאָמיטעט האָט געהאַט פאַרבינדונגען מיט נאָוואָזיבקאָוו, ווילנע, מאָהילעוו, וועטקע, דווינסק, מינסק, כאַרקאָוו, קרעמענטשוג און קיעוו. ליטעראַטור פלעגט ער באַקומען פון בערלין פון דעם סטודענט פון דערפּטער אוניווערסיטעט פיאָטר וולאַדימיראָוויטש קאַרפּאָוויטש און פון

---

[1] היסט. רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליציי־דעפּאַרט., נומ' 5, 1898, באַזונדער. טייל 31, בויגן ד, טייל ו, ענינים 3—4 און אַנד.

קיעוו. מיט דעם שטרייק־פאנד האט אנגעפירט דער סטאָלער־ארבעטער משה סלאבאדאָוו[1].

מען איז צוגעטראָטן צו אָרגאַניזירן קאַמפּס־קאַסעס אין פאָלגנדע פאַכן: 1) ביי די סטאָלערס, 2) ביי די שניידער, 3) ביי די מאָדיסטקעס און פוצערקעס (הוטנמאַכער), 4) ביי די שלאָסער און בלעכער, 5) ביי די טאַנדעטניקעס, 6) ביי די שוסטער, 7) ביי די שטעפּער און 8) ביי די מולערס. אין יאָר 1900 איז אין האַמעל געווען 350 אָרגאַניזירטע אַר־בעטער, וואָס האָבן געאַרבעט אין די וואַרשטאַטן, האָבן זיך געפונען אין דער אָרגאַניזאַציע.

א וויכטיקע געשעעניש אין יענער צייט איז געווען דער 27טער סעפּטעמבער 1900, ווען דער סטאָלער־פאַך האָט געפייערט דעם פערטן יאָרטאָג פון זיין עקסיסטענץ. עס האָבן זיך פאַרזאַמלט הינטער דער שטאָט א 60 אַרבעטער, ס'זיינען אויך געווען דעלעגאַטן פון אַנדערע פאַכן, בסך הכל א מאַן 70. מען האָט געזונגען רעוואָלוציאָנערע לידער. י. שאַדאָווסקי און כ. פיינשטיין האָבן געהאַלטן רעדעס וועגן פּאָליטישן און עקאָנאָמישן קאַמף. איין אַרבעטער האָט אין זיין רעדע איבערגעגעבן די געשיכטע פון דער באַוועגונג צווישן די סטאָלאַרעס. די פאַרזאַמלטע האָבן געהאַט זיי־ערע א פאָן פון רויטן שטאָף, אויף וועלכער עס זיינען מיט אייל־פאַרב געווען אויסגעמאָלט אַלס עמבלעמע אייניקע אינסטרומענטן: א דלאָט א, הובל, א זעג, א פענסטער, א שטול און א באַנק. אין צענטער פון דער פאָן איז איבער דעם גאַנצן שטאָף געווען אָנגעשריבן מיט אייל־פאַרב: „פּראָלע־טאַריער פון אַלע לענדער פאַראייניקט אייך!” און אונטן מיט בלויער פאַרב „פערטער יאָרטאָג”. די פאָן האָט מען צוליב דעם גרויסן אינטע־רעס און קינסטלערישן ווערט פון איר נאָך דער פייערונג ניט פאַרברענט, ווי מען פלעגט דאָס טאָן אַלעמאָל, נאָר זי איבערגעגעבן דעם האַמלער קאָ־מיטעט. די פייערונג האָט געמאַכט א גרויסן רושם אויף די אַרבעטער. די פּאָליציי האָט געוווּסט, אַז עס גרייט זיך א יום־טוב, נאָר זי האָט ניט גע־קאָנט אויסשפּירן דאָס אָרט פון דער פאַרזאַמלונג.

„...דער דערמאָנטער יום־טוב איז אָרגאַניזירט געוואָרן מיט בלעריי פאַרזיכטיקייטן, — האָט געשריבן דער זשאַנדאַרם־פּולקאָווניק וולאַסיעוו אין פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, — קיינער פון די פאַרזאַמלטע האָט ניט גע־טאָרט מיטברענגען מיט זיך קיין אומלעגאַלע זאַכן; קיינער פון די אַרבע־

---

1 דאָרט, ענינים 49—51.

טער פון סטאָלער־פאַך האָט ניט געוווּסט דאָס אָרט, וואָס איז באַשטימט פאַר דער פאַרזאַמלונג. אין שטאָט זיינען צעשטעלט געוואָרן באַזונדערע פאַטרולן, וועלכע האָבן געשיקט די אַרבעטער פון איין פונקט צו דעם צווייטן, און ערשט דער לעצטער פאַטרול האָט אָנגעוויזן דאָס אָרט פון דער פאַרזאַמלונג; די אַרבעטער זיינען געגאַנגען איינציקווייז פון פאַרשיידענע שטאָט־טיילן; ניט ווייט פון דעם אָרט פון דער פאַרזאַמלונג איז געשטאַנען אַן אַרבעטער מיט אַ בינאָקל, וועלכער האָט געדאַרפט אין פאַל פון אַ סכנה געבן אַ סיגנאַל, און דעמאָלט וועט די פאָן, דער איינציקער באַוויז, אַז די פאַרזאַמלונג איז אַ פּאָליטישע, פאַרברענט ווערן אויף דעם שייטער, וואָס האָט די גאַנצע צייט געברענט" [1].

אין פאַרלויף פון סעפּטעמבער האָט דער קאָמיטעט פאַרשפּרייט צוויי פּראָקלאַמאַציעס פון צ"ק פון „בונד": איינע — קעגן זובאַטאָוון, און די צווייטע — אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם משפט, וואָס איז פאָרגעקומען אין וואַרשע איבער די פּוילישע סאָציאַליסטן סווידערסקין און אַנד. (200 עקז.).

שאַדאָווסקי האָט אָנגעהויבן פירן אַן אַגיטאַציע צווישן די האַנדלס־אָנגעשטעלטע. עס האָט זיך אים איינגעגעבן צו אָרגאַניזירן אַ קרייזל. דעם 28טן סעפּטעמבער איז ער אַלס פאָרשטייער פון דעם קרייזל געפאָרן קיין מינסק (ווילנע? — איבערז.) אויף דעם צוזאַמענפאָר פון די דעלעגאַטן פון די האַנדלס־אָנגעשטעלטע־אָרגאַניזאַציעס.

דעם 12טן נאָוועמבער איז, אונטער דער אָנפירונג פון אָט דעם קרייזל, אין האָמעל פאָרגעקומען דער ערשטער שטרייק פון די האַנדלס־אָנגעשטעלטע: די אָנגעשטעלטע אין אייזן־געשעפטן פון צייטלין און שקאָלניקאָוו, אַ מאַן 25, האָבן געוואָרפן די אַרבעט און אַרויסגעשטעלט פאָלגנדע פאָדערונגען: 1) אַז אין די זונטאָג־טעג און חגאות זאָלן די קראָמען זיין אָפן ניט פון 8 אַ זייגער אינדערפרי ביז 8 אינאָוונט, נאָר פון 12 ביז 6 פאַרנאַכט; 2) אַז אין די וואָכן־טעג זאָל מען זיין פאַרנומען פון 6 אינדערפרי ביז 6 אינאָוונט מיט די נייטיקע הפסקות אויף פרישטיק און מיטאָג, און אויף פרישטיק זאָלן די באַלעבאַטים באַזאָרגן די אָנגעשטעלטע מיט צוקער און 5 קאָפּיקעס אויף ברויט; 3) די באַציִונג פון די באַלעבאַטים צו די אָנגעשטעלטע זאָל זיין אַ העפלעכע. דער שטרייק האָט

---

1 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליצ.־דעפּ. נומ' 5, 1898, באַזונד. אָפּט. טייל 31, בויגן ר, באַנד 1, בויגן 92—93, באַריכט פון פּאַרוואַלטער פון האָמעלער זשאַנד. אָפּט.

געדויערט 3—4 טעג און איז פאַרשפּילט געוואָרן, אַדאַנק דעם, וואָס צום שטרייק זיינען ניט צוגעשטאַנען די אַנגעשטעלטע פון די איבעריקע קראָמען. דער דורכפאַל פון אָט דעם שטרייק האָט געשטערט צו פירן די ווייטערדיקע אַגיטאַציע צווישן די האַנדלס־אַנגעשטעלטע.

פון די איבעריקע שטרייקן, וואָס זיינען פאָרגעקומען אין יאָר 1900, דאַרפן נאָך דערמאָנט ווערן פאָלגנדע שטרייקן: דעם 30 מאַי איז אויסגעבראָכן אַ שטרייק ביי די גאַרבער, עס האָבן פאַרשטרייקט 7 אַרבעטער, וועלכע האָבן געאַרבעט אין 4 וואַרשטאַטן; זיי האָבן געפאָדערט אַ לוין־הוספה. דער שטרייק איז פאַרשפּילט געוואָרן. מען דאַרף באַמערקן, אַז בעת דעם דאָזיקן שטרייק האָט מען אָנגעווענדט טעראָר בנוגע די אַרבעטער, וועלכע האָבן ניט געוואָלט צושטיין צום שטרייק: צוויי האָט מען געשלאָגן און צעבראָכן זייער געצייג.

אין סעפּטעמבער איז אויסגעבראָכן אַ שטרייק ביי די סטאָלאַרעס. אַן אַרבעטער האָט פאַרשפּעטיקט צו דער אַרבעט, איז דער באַלעבאָס אָנגעפאַלן אויף אים און אים צעריסן דאָס העמדל. די איבעריקע אַרבעטער פון דעם וואַרשטאַט (5 מאַן) האָבן גלייך געוואָרפן די אַרבעט און געפאָדערט, דער באַלעבאָס זאָל באַצאָלן פאַר דער העמדל און די אַרבעט זאָל זיך אָנהייבן מיט אַ האַלבע שעה שפּעטער. דער שטרייק האָט געדויערט 9 טעג און דער באַלעבאָס האָט נאָכגעגעבן די פאָדערונגען פון די אַרבעטער [1].

ס'זיינען נאָך פאָרגעקומען שטרייקן ביי די שלאָסער, ביי די בעקער און טאַנדעטניקעס, וואָס אַרבעטן פאַר די מאַגאַזינען. מען האָט געפאָדערט אַ לוין־הוספה. די שטרייקן האָט מען געוווּנען [2].

לויט דער איניציאַטיוו פון דעם מיטגליד פון האָמלער קאָמיטעט ס. י. צייטלין, האָט מען אָרגאַניזירט די אַזוי־גערופענע „לייען־קרייזלעך". די אָנפירער זיינען געווען: באַסיע פאָלייעווא, ש. וואָלפסאָן און דאָבע גאָלדינאַ.

סוף 1900 האָט זובאַטאָוו איינגעפונען, אַז ס'איז צייט צו ליקווידירן די האָמלער באַוועגונג, און, זייענדיק אַדאַנק דעם פּראָוואָקאַטאָר, דעם מיטגליד פון האָמלער קאָמיטעט, גוט אינפאָרמירט וועגן די האָמלער

1 „דער קאַמף", נומ' 1.

2 דאָרט.

ארבעטער־טועה, האט ער אין דער נאכט פון 29טן דעצעמבער דורכגעפירט גרויסע ארעסטן און רעוויזיעס [1].

די ארעסטן פון 29טן דעצעמבער פון כמעט דעם גאנצן קאמיטעט און א גאנצע ריי אקטיווע טוער האבן געמאכט א גאנצן חורבן פון דער האמלער באוועגונג.

ווארשע

די פיאנערן פון דער סאציאל־דעמאקראטישער ארבעט צווישן די ווארשעווער יידישע ארבעטער זיינען געווען די צוגעפארענע ארבעטער, מיטגלידער פון די ווילנער סאציאל־דעמאקראטישע קרייזלעך. אין אנהייב פון די 90ער יארן געפינען מיר שוין אין ווארשע א גאנצע ריי קרייזלעך. אין פארלויף פון די יארן 1893—1894 האבן אין ווארשע געפירט די פראפאגאנדע־ארבעט די סטודענטן פון דעם ווארשעווער אוניווערסיטעט סטאניסלאוו גאלדבערג, וואצלאוו מוטערמילך, מיכאיל מוטערמילך, מאקסים עליאסזאן, יוליאן ראטשטאדט, בצלאל סטענצעל, מאוריקי הערץ און אקטיוו געארבעט אין די קרייזלעך האבן פעליציע בארבאנעל, מעליאנע באגוסלאווסקי, גאלדע דריבין, אסתר־פערל פיינשטיין, יוסף קוויאטעק, יעקב גאלדענבערג, פיאטר פזשעגאווסקי און אנדערע. אין יאר 1896 האט זיך די ס"ד גרופע פון די ווילנער, די יידישע גרופע פון פפ"ס און די ארטיקע ס"ד גרופע זיך פאראייניקט און געבילדעט דעם „יידישן ארבעטער־פארבאנד אין פוילן". דער „פארבאנד" האט ארויסגעלאזט עטלעכע פראקלאמאציעס. אין יאר 1897 איז זיך דער „פארבאנד" צעפאלן.

---

[1] עס זיינען ארעסטירט געווארן: 1) סאלאמאן צייטלין, 2) כאצקל פיינשטיין, 3) מענדל מארשאוו, 4) ישראל־דוד שאדאווסקי, 5) דאבע גאלדין, 6) מענדל קאנטאר, 7) שלום אשפיז, 8) נאטע יעזענצוויי, 9) דוואסיע באגאראד, 10) ראיסע יאפע, 11) ראזא ראבינקאווא, 12) שטערל וואלפזאן, 13) מרדכי גורעוויטש, 14) חיים כייקין, 15) ראיסא גלאבוס, 16) מענדל יאנקאווסקי.

עס זיינען רעווידירט געווארן: 1) משה שקאלניקאוו, 2) נחמה סאלאן, 3) ביילע קאראבאטשקין, 4) גיסע גאלדין, 5) נחמה הערץ, 6) שמעיה דראפקין, 7) זעלדע שקאלניקאוו, 8) י. ס. מאכאוו, 9) פרידה־לאה פרוזשינינא, 10) מענדל אעראוו, 11) יאסל פערעלמאן, 12) נחום העלפגאט, 13) שמעון געזענצוויי, 14) נח געזענצוויי, 15) שניאור־זלמן ליובין, 16) מאיר קאראבאטשקין, 17) איציק רימערמאן, 18) גאלדע וויליאטשער, 19) מיגדל באגאראד, 20) זלמן אראנזאן, 21) אברהם סלאווין, 22) דוד ראיסקי, 23) חנה־גיטל לעסניק, 24) יאנקל קאגאן, 25) לייב דראפקין, 26) אלטער גלאבוס, 27) עטל הערץ, 28) מענדל פאזין, 29) דוד אראנזאן, 30) יודע קאגאן, 31) זלמן כייקין (ענין נומ' 5, טייל 31, באנד I, בוינן Г, באזונד. אפט., יאר 1898, בויגנס 195—197).

די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּע פון די ליטוואַקעס האָט איצט געביל־דעט דעם „יידישן ארבעטער־פאַראיין אין פּוילן". צום סוף פון 1897 האָט זיך דער „פאַראיין" ערקלערט אַלס „וואַרשעווער קאָמיטעט פון „בונד". אין די יאָרן 1898—1899 האָט ער אָרגאַניזירט אַ גרויסע צאָל שטרייקן, אין יאָר 1899 האָט ער אָנגעהויבן ארויסצוגעבן „דעם וואַרשע־ווער אַרבעטער", וועלכן ער האָט געדרוקט אין דער אייגענער אומלעגאַ־לער דרוקעריי.

אין די יאָרן 1900—1901 האָבן אין דער וואַרשעווער באַוועגונג געאַרבעט: אלי רייך, חיים זאַקאַן, בנימין יאַנקעלעוויטש, איזראַיל בודינ־שטיין, נחמן ראָסטאָווסקי, זלמן דימשיץ, אפרים בייראַק, רחמיאל פּראָק־טאָווניקאָוו, אבראַם באַטישלאַנסקי, מערע זשעלודסקאַ [1], ישראל אַל־פּערט, וואָלף רוטמאַן, מרדכי הערמעלין, ירוחם קוטאַס, אברהם שוואַרץ, מאַנעס ראָזנבוים, מ. קרעלמאַן, מ. וואָלטשינער, פּנחס ווינאָגראַדסקי, מאיר פּייגלשטיין, רפאל זילבערשטיין, שלמה כאָמענטאָווסקי („שליאָמקע"), גאָמשע קראָל, דאָבע־גיטל גאָלדשטיין, די שילערינס פון וואַרשעווער אַקו־שערן־אינסטיטוט פּעסיע אייזנבערג, הדסה מאַנדלבוים, חנה מאַנדלבוים, דבורה שימשעלעוויש און העסיע שיפרין, דער סטודענט פון וואַרשעווער פּאָליטעכנישן אינסטיטוט מאַרק אבראַמאָוויטש, די סטודענטן פון וואַר־שעווער אוניווערסיטעט שבח דאַניושעווסקי און אַלעקסאַנדער זאַרכין, די איינבינדער ישראל וויינבערג און איציק קאַץ, די מאָדיסטינס מירע קוש־ליאַן און שיינע שאַפּיראָ, די אַקושערין מלכה מאַנדלבוים, חיה ליבער־מאַן, ליפּא נאָוואָגרודסקי, איסאַק פּסחזאָן, הירש ראַיסקי און שמואל נאַכאַמטשיק [2].

בעת דער רעוויזיע האָט מען ביי פּעסיע אייזנבערג געפונען אַ סקלאַד פון אומלעגאַלע ליטעראַטור אויף רוסיש, פּויליש און יידיש. דאָרט זיינען געווען 46 נעמען פון ביכער, בראָשורן, זשורנאַלן, צייטונגען און פּראָ־קלאַמאַציעס, בסך־הכל 406 עקז. און בריוו [3].

ביאַליסטאָק

אין יאָר 1895 האָבן די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע צווישן די יידישע ארבעטער אין ביאַליסטאָק געפירט ליובאַ אייזנשטאַט (לעווינ־סאָן), שמואל גאָזשאַנסקי, אַלבערט און מאַשע זאַלקינד; זיי האָבן אָרגאַ־

---

1 איבערזיכט אאז"ו נומ' XXIV, ז"ז 95—109; „דער יידישער אַרבעטער", נומ' 10.

2 איבערזיכט אאז"ו נומ' XXV, ז"ז 97, 102.

3 דאָרט.

ניזירט עטלעכע קרייזלעך און א קאנספיראטיווע קווארטיר, ווו נחום ליפ־שיץ האט אויף א העקטאגראף געדרוקט פראקלאמאציעס און בראשורן. אין פעברואר 1896 איז די דאזיקע קווארטיר דורכגעפאלן, און גלייך נאכדעם זיינען ארעסטירט געווארן אייזנשטאט, גאזשאנסקי, ליפשיץ, אל־בערט און מאשע זאלקינד און אנדערע. אלע זיינען פארשיקט געווארן אין מזרח־סיביר.

די באוועגונג אין ביאליסטאק איז דאך אינגאנצן ניט ליקווידירט געווארן און אינגיכן איז זי צוריק אויפגעשטעלט געווארן. אין דעם פע־ריאד 1897—1900 האבן אין ביאליסטאק אקטיוו געארבעט: „אבראם", לעווין („בענציע", א וועבער), מונוועס (א וועבער), אננא און פאוועל ראזנטאל, י. איזביצקי (מיכאלעוויטש) און אנדערע [1].

פינסק

אין פינסק האט אין יאר 1897 עקסיסטירט אן ארבעטער־קרייזל. בראש פון אט דעם קרייזל זיינען געשטאנען מאטל און שמואל גרינפעלד, ביי זיי אין דירה פלעגן פארקומען די פארזאמלונגען און מען פלעגט לייענען סאציאליסטיש־רעוואלוציאנערע ליטעראטור. די ארבעטער פלעגן צאלן צו 5 קאפיקעס א וואך אין דער קאסע פון דעם קרייזל. אין דעם קרייזל האבן זיך באטייליקט פאלגנדע ארבעטער: אברהם־אבא קאוואל (גאבז), שמערל שרייבמאן, שמואל פושקא־קלאפאוו (פושקין) [2].

אין סוף פון די 90ער יארן האט פעסיע אייזנבערג ארגאניזירט א קרייזל אין פינסק. אריבערפארנדיק קיין ווארשע, האט זי ניט איבער־געריסן די באציונגען מיט דעם קרייזל און דאס באזארגט מיט געלט און ליטעראטור און שיקן אהין אגיטאטארן [3].

בריסק

אין בריסק האט זיך פון יאר 1895 געפירט א סאציאל־דעמאקרא־טישע פראפאגאנדע צווישן די יידישע ארבעטער. אין יאר 1897 זיינען דארט פארגעקומען א גאנצע רייע שטרייקן אין די שניידעריי־, יועשנייעריי־ און אנדערע ווארשטאטן. די פראפאגאנדע צווישן די ארבעטער האבן גע־פירט: לאה איזביצקע, וועלכע האט אגיטירט אין די וועשנייעריי־וואר־

---

1 זע פ. ראזענטאלס ארטיקל אין „רויטן פנקס", I.

2 איבערזיכט אאז"ו, נומ' XXI, ז"ז 64—65.

3 דארט, ז"ז 95—100.

שטאט, די לערער יאסל איזביצקי, אבראם לעווין, יהושע סארנע, חיים גאלדאצקי; די מער אנטוויקלטע ארבעטער זיינען געווען: נחמן ליטוואק, יאנקל גרינבערג, גולניק, טאטארטשיק, סטאקלישסקי און דוד טייץ.

די פארזאמלונגען פלעגן פארקומען ביי די ארבעטער: אברהם סטאקלישסקי (דער זעלבער — סטאקלינסקי און סטאקליץ), מענדל טאטארטשיק, לייב גולניק, שמעון און לאה בארלאס און שיינע ראזנבוים, און זומער — הינטער דער שטאט אין וואלד. אחוץ די אויבנאויסגערעכנטע האבן צו די קרייזלעך געהערט: יענטע־ביילע פאדאלעווסקא, רבקה ראזאווסקי, שרה פישמאן, ציפע סקאנאווער, לייב ראשקאן, יאכע בורשטיין, נתן גרינשטיין, שמחה גאלדפארב, יאנקל קראוועצקי (ער אויך — לענדער), פייוול טרייביטש [1].

וויטעבסק

דעם אנהייב פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פראפאגאנדע צווישן די וויטעבסקער ארבעטער האט אין סוף פון די 90ער יארן פארלייגט אברהם־מאיר אמסטערדאם. ער האט ארגאניזירט עטלעכע ארבעטער־קרייזלעך, איינגעארדנט פארזאמלונגען. אונטער זיין אנפירונג איז אויך פארגעקומען א גאנצע ריי געלונגענע שטרייקן, דערהויפט אין יאר 1897. א גרויסן אנטייל אין דער סאציאל־דעמאקראטישער באוועגונג אין וויטעבסק האבן גענומען אליקאץ און אלעקסאנדער טראפאווסקי. בשעת דער רעוויזיע, וואס מען האט געמאכט ביי דעם פעלדשער טירקלטויב, וועלכער האט געוווינט אין קרעמענטשוג, האט מען ביי אים געפונען טראפאווסקיס א שיפרירטן בריוו, אין וועלכן טראפאווסקי שרייבט טירקלטויבן וועגן דעם ערפאלג פון דער ארבעט אין וויטעבסק, אז מען האט איינגעארדנט 12 געהיימע קאסעס, אז ס'זיינען ארגאניזירט 400 ארבעטער (ער האט אים אויך געשריבן, אז ס'איז געבילדעט געווארן א קאמיטעט פון פיר אינטעליגענטן און פיר ארבעטער). אין סוף פון די 90ער יארן האבן זיך אין וויטעבסקער סאציאל־דעמאקראטישן קרייז באטייליקט: די אינטעליגענטן — זיסל און איידל שעוועלעוו, בערל צייטלין (א סטודענט פון מאסקווער אוניווערסיטעט, בשעת דער רעוויזיע האט מען ביי אים געפונען א גרויסע צאל ביכער וועגן דער ארבעטער־פראגע און נאטיצן וועגן שטרייקן אין

---

1 דארט, ז"ז 66—67, ב. מיכאלעוויטש (י. איזביצקי) ווייזט אן אין זיינע „זכרונות פון א יידישן סאציאליסט" (ב' I, ווארשע, 1922), אז אין אנהייב פון די 90ער יארן איז געווען אן אנגעזעענע פראפאגאנדיסטין ראזא זוסמאן, וועלכע איז אין יאר 1895 באגאנגען זעלבסטמארד.

אויסלאַנד און אין רוסלאַנד), די אַרבעטער: וואָלף שאַליט, כאַצקל אוסיש-סין, הירש באַראַן, פסח מעזשעוועצקי, ישעיה פרידמאַן, לייב בליאַכמאַן, איציק סטוקמאַן, בערל כאַווקין, לייב כאַבזיי, הירש ראָזנבוים, משה גאַר-בונאָוו, לייב רענזין, מענדל בים, משה כאַנין, לייזער קאָוואַלזאָן, אייזיק וויטענזאָן, מוניע ניידלין, יאַנקל-שלום פּאַגאַרעלסקי, אַבראַמי דימשיץ, מענדל לעווין, אַברהם-וואָלף קאָניוקאָוו (אָדער קאָניקאָוו), ראַדיע טער-מאַן און איידל גורעוויטש [1].

אין 1899 האָבן מיט דער וויטעבסקער באַוועגונג אָנגעפירט: זלמן נאַכמאַנסאָן און הירש לוריע. זיי האָבן אָרגאַניזירט אַרבעטער-קרייזלעך, זיי באַזאָרגט מיט אומלעגאַלער ליטעראַטור און געלייענט זיי לעקציעס. אין די דאָזיקע קרייזלעך האָבן זיך צווישן אַנדערע באַטייליקט: צאַלע מייטין, העניע גינזבורג, שרה עפּשטיין, רחל זעווין, אברהם לאַבוס, פאַניע קאַבעלניצקאַ, אידאַ גינזבורג, מאַניע קאַגאַן, רבקה קאַפּלאַן, סאָניע בע-לענקאַיאַ און איסאַק סאָסקין. ביי סאָסקינען אין דירה איז געווען דער סקלאַד פון דער אומלעגאַלער ליטעראַטור פון די קרייזלעך און אַ דרו-קעריי. די איבעריקע אַקטיווע אַרבעטער זיינען געווען: לייב-אַהרן גורע-וויטש, מערל ברוסער, זלמן בעסקין, חנה ראָזנפעלד און אַנד.[2], זלמן ליווערהאַנט, שלמה לאַנדע און יונה באַגאַראַד. די זשאַנדאַרמעריע האָט באַמערקט, אַז מיט די אַלע האָבן באַציִונגען: חיה כייקין, פּערל גרינבלאַט, רחל זשעלעזניאַק, חנה סטערין, איציק שאַפּיראָ, מרדכי קאַמערמאַכער, אהרן גאַטושקין, מירקע זעליגסאָן, פריידע קאַזאַנאָווסקע, פריידע פּיראַ-טינסקע. אין יאָר 1900 האָט די פּאָליציי געפונען אַ גרויסן טראַנספּאָרט אומלעגאַלע ליטעראַטור ביי אהרון און שיינע גינזבורג [3].

ריגע

אַן אַגיטאַציע צווישן די ריגער יידישע אַרבעטער האָט מען געפירט אין יאָר 1900. עס זיינען געגרינדעט געוואָרן באַזונדערע קרייזלעך, מען האָט פאַרשפּרייט אומלעגאַלע ליטעראַטור און פּראָקלאַמאַציעס. לויט דער אויספאָרשונג איז מען דערגאַנגען, אַז דער הויפּט-אָרגאַניזאַטאָר פון אָט דער פּראָפּאַגאַנדע איז געווען יאַנקל עפּשטיין, אַ געוועזענער מיטגליד

---

[1] איבערזיכט אָפּ"ו, נומ' XXII און XXIII, ז"ז 110—112.

[2] איבערזיכט אָפּ"ו, נומ' XXIV, ז"ז 87—91.

[3] דאָרט.

פון דווינסקער קאָמיטעט פון „בונד“, וועלכער איז אהער אַראָפּגעקומען פון וויטעבסק.

דאָס ערשטע קרייזל האָט מען געגרינדעט בײַ די בלעכער. אין דעם קרייזל האָבן זיך באַטייליקט: אברהם סינעלניקאָוו, הירש גערבער, יעקב סאַפּירסאָן, מרדכי אָפּנער, יעקב שויכעט, הירש אײדלשטיין, משה בלאָווּשטיין, חיים פּערלשטיין, אלי בראָווי, שמואל דאָברין, יהושע דוואָרעצקי, איציק זיידלמאַן און אַנדרע. נאָכדעם האָט עפּשטיין אָרגאַניזירט קרייזלעך פון די שטעפּער, שניידער און קירזשנער. צו דעם ערשטן קרייזל האָבן געהערט: זלמן בליאַכמאַן, חיים גאָרדאָן, אברהם סאָלאָוויי, אָשר לעווי, דוד קוקליע, שלום באַרקאַן, בער סאָרקין, יאָסל אַפּט, חיים פּערלשטיין און שמעון פּאָז, אָדער ליפּשיץ; אין דעם שניידער־קרייזל האָבן זיך באַטייליקט: שמואל כאַצקאָוויטש, קדיש בורשטיין, הירש ראָבלין, בנימין ראַבלין, נתן פּעקלער, בנציון יאַלאָוו, לייב ריץ, שלום קאַרטון, רחמיאל אירז, איזראַיל זיסבלאַט, בנימין אַטקאַץ (קאַץ) און בער פראַנק; אין דעם קירזשנער־קרייזל האָבן זיך באַטייליקט: איציק גאָלאַנדסקי, איציק געלצער, אברהם קאַרפּעלעוו, ברוך זוסערסאָן, לאָזער פּאָק, הירש ענטין, אברהם טאַבאַקסאָן (טאַבאַקסמאַן), מענדל פינקלשטיין, משה קליימאַן, נחום שניאור און לייבע מייער. חוץדעם האָט זיך נאָך אָרגאַניזירט אַ „דאַמען“־שניידער קרייזל, אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט: ליבקע גינצבורג, ראָכע פעלמאַן, מושע עפּון, רחל ראַפּאָפּאָרט און בערטע דאָברין.

כדי צו פאַראייניקן די קרייזלעך האָט עפּשטיין געגרינדעט אַ צענטראַלן קאָמיטעט פון די אָנפירער און פון די מער פעיִקערע מיטגלידער פון די קרייזלעך. דער קאָמיטעט פלעגט קאָנטראָלירן די באַריכטן פון די קרייזלעך, באַהאַנדלען די פראַגע וועגן דעם ערפאָלג פון דער פּראָפּאַגאַנדעטעטיקייט און וועגן דער ווייטערדיקער אַגיטאַציע, זיך געזאָרגט וועגן ליטעראַטור וכדומה. בײַ דעם קאָמיטעט איז געווען אַ קאַסע און אַ ביבליאָטעק, אָפּטיילונגען פון וועלכער עס האָבן זיך געפונען אין אַלע קרייזלעך. דער קאָמיטעט איז באַשטאַנען פון: קדיש בורשטיין, איציק געלצער, אברהם קאַרפּעלאָוו, חיים פּערלשטיין, שמעון פּאָז, הירש גערבער, אברהם סינעלניקאָוו, ליבקע גינצבורג, חיה עפּון, רחל ראַפּאָפּאָרט און פון איינעם אַ „סאָלאָמאָן“, דער הויפּט־אָנפירער פון דער גאַנצער אָרגאַניזאַציע עפּשטיין, וועלכן עס האָט נאָכדעם, ווי ער האָט זיך געדאַרפט שטעלן צום פּריזיוו, פאַרביטן דער סטודענט פון ריגער פּאָליטעכניקום אַלעקסאַנדער צייטלין, זיין מיטהעלפער איז געווען מאָיסיי מאַרגאָלים. די ליטעראַטור פלעגט באַקומען ליבקע גינצבורג, וועלכע פלעגט דעם טראַנספּאָרט איבערגעבן קאַרפּעלעוון, און דער לעצטער פלעגט זי איבערטראַנספּאָרטירן צו

געלצערן [1]. אין באַציִונגען מיט זיי זיינען געווען: דער סטודענט פון ריגער פּאָליטעכניקום סעמיאָן וויסבּרעם, וועלכער האָט פאַרביטן צייטלינען, בשעת ער איז אָפּגעפאָרן קיין קאַווקאַז, און משה שפור, וועלכער פלעגט באַקומען אומלעגאַלע ליטעראַטור פון קאַרפּעלעוון. בראש פון דעם קירזש־נער־קרייזל איז אין דער ערשטער צייט פון זיין אַנטשטיין געשטאַנען דער לערער יאָסל ראָזין, ביי וועלכן מען האָט געפונען איבער 50 רעוואָ־לוציאָנערע אויסגאַבן אויף רוסיש און אויף יידיש. אַ סך ליטעראַטור האָט מען אויך געפונען ביי געלצערן, גערבערן און בורשטיינען, און אין אַ קלענערער צאָל — ביי סאָלאָווייען, שויכעטן, פּאָזן, פּעקלערן, אָפּ־נערן, קוקליען און וויסבּרעמען. בשעתן פאַרהער האָט זיך קיינער, אחוץ גאָלאַנדסקין און דוואָרעצקין, ניט אָנערקענט פאַר שולדיק [2].

אין יאָר 1901, נאָכן חורבן פון אָט די קרייזלעך, האָבן די מיט־גלידער, וואָס זיינען געבליבן אויף דער פריי, זיי ווידער אויפגעלעבט. אָנגעזעענע טוער זיינען געווען: גרשון פלודערמאַכער (אַ לערער) און לייבע רוטמאַן. אין דעם צענטראַלן קרייז זיינען אַריין: זוסמאַן מענדעלעוו, די סטודענטן הערץ בורגין־גאָרדאָן, איליאַ קאָסטאָליאַניעץ, חיה הירש־פעלד, בערל רוסאָניק, הירש ענטין, איזראַיל יאָפּינאָוו, איזראַיל זים־בלאַט. מיטגלידער פון דער אָרגאַניזאַציע זיינען געווען: יאָסל און מאַשע זאַסטענקער. בערך אין 1901 זיינען די ריגער קרייזלעך אַריין אין „בונד" [3].

II

די אַנטוויקלונג פון דער באַוועגונג אין דעם ראַיאָן פון „בונד" אין די יאָרן 1897—1904 [4].

פון סוף 1897 ביז זומער 1900

די אָרגאַניזאַציע

א) די קאַמפס־קאַסעס

אין דעם יסוד פון דער אָרגאַניזאַציע פון „בונד" ליגן די קאַמפס־(שטרייק) קאַסעס. די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס עקסיסטירן דער־הויפּט אין דעם האַנטווערק, ווו די לפי־ערך ניט גרויסע צאָל באַשעפטיקטע

1 צווישן די ביכער איז געווען: „וואָס ווילן די סאָציאַל־דעמאָקראַטן אין רוסלאַנד" „דער מאַניפעסט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי", „די פיר ברידער", „פרילינג־דערציילונגען", „וואָס דאַרף יעדער אַרבעטער וויסן און טאָן", „דער יידישער אַרבעטער" און אַנד.

2 איבערזיכט אאַז"וו נומ' XXV, ז"ז 63—65.

3 דאָרט, נומ' XXVI, ז"ז 132—133.

4 אַרויסגענומען מיט קיצורים פון דעם „באַריכט פון „בונד" צו דעם אינטער־נאַציאָנאַלן סאָציאַליסטישן קאָנגרעס אין פּאַריז אין יאָר 1900".

ארבעטער איז א גינסטיקער מאמענט צו ארגאניזירן קאסעס; וואס אנ־
בעלאנגט די פאבריקן, איז דאס ארגאניזירן אזעלכע קאסעס, צוליב דער
גרויסער צאל ארבעטער, וואס זיינען דארט באשעפטיקט, פארבונדן מיט
גרויסע שוועריקייטן, ווייל אדאנק די פאליציייִשע באדינגונגען, וואס
עקסיסטירן אין רוסלאנד, זיינען אומלעגאלע קאסעס מיט א גרויסער צאל
אנטיילנעמער כמעט אוממעגלעך. די קאסעס האבן א גרויסע פארשפריי־
טונג אויך אין אייניקע שטעט, נעמען ארום א באדייטנדיקע צאל ארבעטער,
ווי מ׳זעט דאס פון פאלגנדיקע ציפערן, וואס ווייזן אן די פראצענט־
פארהעלטעניש פון די ארגאניזירטע ארבעטער (די קאסע־מיטגלידער)
בנוגע דער גאנצער צאל ארבעטער פון דער שטאט: ביאליסטאק 20 פראצ.
ארגאניזירטע ארבעטער, ווילנע — 24 פראצ., האמעל — כמעט 40 פראצ.,
מינסק — 30—35 פראצ. מיר וועלן אויך ברענגען די אבסאלוטע ציי־
פערן פון דער צאל ארגאניזירטע ארבעטער פאר יענע שטעט און פאבן,
בנוגע וועלכע מיר האבן לפי־ערך פינקטלעכע ידיעות: דווינסק — 40
ארגאניזירטע ארבעטער; ביאליסטאק — 1000; ווילנע 1400; האמעל —
360; מינסק — ביי 1000; גארבער — 700 ארגאניזירטע ארבעטער;
בערשטער — 800 (60 פראצ. פון דער גאנצער צאל, וואס זיינען בא־
שעפטיקט אין דער בערשטער־פראדוקציע).

דער הויפט־צוועק פון די קאסעס — איז צו העלפן פארבעסערן די
עקאנאמישע לאגע פון די ארבעטער. נאר ס׳וואלט געווען א טעות צו
מיינען, אז מיט דעם אליין ווערט אויסגעשעפט זייער באטייט, אז זיי
דינען בלויז אלס מיטל פון דעם עקאנאמישן קאמף; פארקערט, די קאסעס
זיינען אויך אזעלכע צענטרען, פון וועלכע עס גייט ארויס אין דער בריי־
טער מאסע אריין די פראפאגאנדע פון די סאציאל־דעמאקראטישע אי־
דעען, און א שטארק מיטל צו אנטוויקלען דעם קלאסן־ און פאליטישן
באוווסטזיין פון די ארבעטער. די קאסעס זיינען כמעט שטענדיק פאר־
בונדן מיט די אינסטיטוציעס, וועלכע זיינען באשטימט אויף דורכצופירן
אין דעם באוווסטזיין פון די ארבעטער די סאציאל־דעמאקראטישע אי־
דעען, און זיי אנטוויקלען אין פאליטישן זין, ווי דאס זיינען: די אומלע־
גאלע ביבליאטעקן, קרייזלעך פון די בעסטע מיטגלידער פון די קאסעס,
ווו די הויפט־אויפמערקזאמקייט ווערט געלייגט דערויף, אז די ארבעטער
זאלן באנעמען די יסודות פון דעם סאציאליזם, „אלגעמיינע פארלעזונגען״
פאר אלע מיטגלידער פון דער קאסע, ווו די לעקציעס טראגן ניט קיין
סיסטעמאטישן כאראקטער און זיינען זייער פארשיידנארטיק. אייניקע
מיט דעם עלעמענטארן שטודירן די פראגע וועגן ארבעטסלוין, ארבעטס־
טאג און פון די ראשי פרקים פון סאציאליזם ווערן ברייט אויסגעניטשט

פון שטאַנדפּונקט פון די פּראָלעטאַרישע אינטערעסן די באַזונדערע באַלערנדיקע פאַקטן פון איצטיקן לעבן: די שטרייקן, וואָס גיבן אַ בולט בילד וועגן דער עקאָנאָמישער עקספּלואַטאַציע פון דעם אַרבעטער־קלאַס און וואָס דעקט פאַר אים אויף די באַציִונג מצד דער רעגירונג, די שאַרפקייט פון די פּאָליצייִשע ווילקירלעכע רעפּרעסיעס, דעם פּאָליטישן דעספּאָטיזם וכדומה. חוצדעם, פּייערן די קאַסעס זייערע קלאַסן־יוביליייען, אויף וועלכע מען האַלט רעדעס אויף פּאָליטישע טעמעס. אויף אַזאַ אופן העלפן די קאַסעס, וואָס עפּענען די טירן פאַר יעדן אַרבעטער, וואָס וויל זיך באַטייליקן אין דעם עקאָנאָמישן קאַמף, פון איין זייט, אים אין דעם קאַמף פאַר זיינע אַלטעגלעכע אינטערעסן, פון דער צווייטער זייט — שטרעבן זיי אויסצואַרבעטן פון אים אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט און אים צוגרייטן צום באַנעמען די פּאָליטישע אויפגאַבן, וועלכע דאָס רוסישע לעבן שטעלט פאַר דעם רוסלענדישן פּראָלעטאַריאַט. די קאַמפּס־קאַסעס שטעלן מיט זיך פאַר אַ קאָמפּליצירטע איינהייט, וועלכע איז אין זיך כולל די עלעמענטן פון אַן עקאָנאָמישער און פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע: מיט איין זייט אירער — מיט דער קאַסע אין אייגנטלעכן זין פון וואָרט — קומט זי אין באַרירונג מיט דער ברייטער מאַסע, עפּענענדיק צו איר, ד"ה צו דער „אייגענער" קאַסע, אַ צוטריט פאַר יעדן אַרבעטער, וואָס וויל קעמפן פאַרן אויסבעסערן זיין מאַטעריעלע לאַגע, ניט פאָדערנדיק פון אים גאָרנישט, אחוץ אָנשטענדיקייט, און צוזאָגנדיק אים צו פאַרטיידיקן זיינע עקאָנאָמישע אינטערעסן און — פון דער צווייטער זייט — מיט די אינסטיטוציעס, וואָס בילדן אַ פּאָליטישן איבערגעבוי פון דעם עקאָנאָמישן בנין פון דער „אייגענער" קאַסע—איז זי זיך כומך אין דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער און פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע פון „בונד", אין דער פּערזאָן פון די אָרטיקע קאָמיטעטן, צענטראַלן קאָמיטעט און פון דער אויסלענדישער אָרגאַניזאַציע, און בילדן אין איר איין אָרגאַנישעם גאַנצעס. אין „בונד" געפינען מיר ניט יענע אָפּגעזונדערטקייט פון דער עקאָנאָמישער אָרגאַניזאַציע פון דער פּאָליטישער, מיט וועלכער מיר טרעפן זיך אין אייניקע לענדער. דער „בונד" האָט זיך אַזוי צונויפגעשטעלט, אַז ס'איז שווער פעסטצושטעלן, ווו עס ענדיקט זיך די עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציע זיינע און ווו עס הייבט זיך אָן די פּאָליטישע, און ניט קוקנדיק דערויף, וואָס דער „בונד" טראָגט אַ ריין סאָציאַל־דעמאָקראַטישן און פּאָליטישן כאַראַקטער, קאָן יעדער „מאַסן"־אַרבעטער (ד"ה אַזאַ אַרבעטער, ביי וועלכן דער קלאַסן־באַוווסטזיין האָט נאָך ניט דערוואַכט) געפינען אַן אָרט, אויב ער וויל נאָר צושטיין צו דעם עקאָנאָמישן קאַמף. דער כאַראַקטער פון דער אָרגאַניזאַציע פון „בונד" ערקלערט זיך דער עיקר מיט די פּאָליטישע באַ־

דינגונגען פון רוסלאנד. דארט, ווו א געוויינלעכער אנטייל אין א שטרייק, וואס פארמאגט אין זיך אפילו א סימן פון פאליטישן כאראקטער, ווערט באשטראפט מיט טורמע אי דאס אן שום געריכט, נאר דורך דער פאליציי און זשאנדארמעריע, און אפטמאל ווערט מען אפילו פארמשפט פארשיקט צו ווערן קיין סיביר, דורך דער פאראָרדענונג פון דעם אינערן־מיניסטער (ווי דאס האט געטראפן בשעת דעם ביאליסטאקער וועבער־שטרייק אין 1893 יאר), מוזן די פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס קומען צו דער אנערקענונג פון פאליטישן קאמף מיט דער רעגירונג און אחוץ די עקאנאמישע אויפגאבן הייבן זיי אן זיך צו שטעלן אויך פאליטישע.

ב) די ארטיקע קאמיטעטן

אין אלע גובערניאלע שטעט און אין די פאוויאט־שטעט מיט אן אנגעזעענער ארבעטער־באוועגונג זיינען פאראן סאציאל־דעמאקראטישע קאמיטעטן, וועלכע שטייען בראש פון דער ארטיקער באוועגונג.

כדי צו אנטוויקלען דעם קלאסן־ און פאליטישן זעלבסטבאוווסטזיין פון די ארבעטער, ארדענען די ארטיקע קאמיטעטן איין קרייזלעך אויף צו לערנען די פראפאגאנדיסטישע סאציאליסטישע ליטעראטור, ארדענען איין פארלעזונגען, דערהויפט איין פאליטישע טעמעס, פארשפרייטן אומלעגאלע ליטעראטור, לאזן ארויס פראקלאמאציעס פון אלגעמיינעם כאראקטער, וואס האבן אין זינען אלע ארבעטער, און ניט די ארבעטער פון דעם אדער יענעם פאך (אזא כאראקטער טראגן דערהויפט די אויפרופן, וועלכע זיינען אויסן צו סטימולירן דעם עקאנאמישן קאמף), ארדענען איין פארזאמלונגען וועגן באזונדערס וויכטיקע פאקטן פונם רוסישן און אויסלענדישן לעבן, ארגאניזירן דעמאנסטראציעס און בפרט פייערונגען פון דעם ערשטן מאי, גיבן ארויס ארטיקע ארגאנען.

דער אנטייל פון די ארטיקע סאציאל־דעמאקראטישע קאמיטעטן אין דעם קאמף פון די ארבעטער פאר בעסערע עקאנאמישע באדינגונגען דריקט זיך אויס אין: 1) שטיצן די שטרייקער מיט געלט, 2) אין שטיצע מיט מענטשן, וואס דארפן דיסציפלינירן די אויפגעבראכטע מאסע, איינהאלטנדיק זי פון גוואלט־מיטלען און פארוואנדלענדיק איר סטיכישן צארן אין פרידלעכער און פארעקשנטער פארטיידיקונג פון אירע אינטערעסן, זיי שטעלן פעסט און פארמולירן אירע פאדערונגען, 3) אין פארשפרייטן פראקלאמאציעס צו די ארבעטער מיטן ציל ארויסצורופן א שטרייק אדער אין פארשפרייטן צווישן די ברייטע ארבעטער־שיכטן די פאדערונגען, וואס זיינען שוין ארויסגעשטעלט געווארן אין דער צייט פון דעם אדער יענעם שטרייק.

ג) דער צענטראל־קאמיטעט

די אלגעמיינע אנפירערשאפט מיטן „בונד" געהערט צו דעם צענ־טראל־קאמיטעט, וועמעס טעטיקייט דריקט זיך דער עיקר אויס: 1) אין דער ליטעראַרישער און פארלעגערישער ארבעט, וואס האט א שייכות מיט דעם ארויסגעבן דעם אפיציעלן ארגאן פון „בונד" „די ארבעטער־שטימע", פון פראקלאמאציעס פון אלגעמיינעם כאראקטער, אגיטאציע־ און פראפא־גאנדע־בראשורן און אין דעם דרוקן אויפרופן פאר די ארטיקע קאמי־טעטן. 2) אין דעם אריבערפירן די אין אויסלאנד אפגעדרוקטע אומלע־גאלע ליטעראטור און זי צושטעלן אין די שטעט און אין דעם פונאנדער־שיקן די יידישע ליטעראטור, וואס ווערט אומלעגאל ארויסגעגעבן אין רוס־לאנד. 3) אין די פארבינדונגען מיט די ארטיקע קאמיטעטן און מיט דעם אויסלענדישן קאמיטעט פון „בונד" און אין דרוקן די ארטיקע ארגאנען, אויב די ארטיקע קאמיטעטן האבן ניט קיין אייגענע דרוקערייען. דער צענטראל־קאמיטעט ווערט אויסגעקליבן דורך דעם סאציאל־דעמאקראטישן צוזאמענפאר אויף דער צייט פון איין צוזאמענפאר ביזן אנדערן.

ד) דער אויסלענדישער קאמיטעט

דער אויסלענדישער קאמיטעט איז דער פארשטייער פון „בונד" אין אויסלאנד. זיין טעטיקייט דריקט זיך דער עיקר אויס: 1) אין דעם ארויס־געבן דעם צווייטן אפיציעלן ארגאן פון „בונד" „דער יידישער ארבע־טער", 2) אין דעם ארויסגעבן אגיטאציע־ און פראפאגאנדע־ליטעראטור, 3) אין שטיצן די שטרייקן מיט געלט־מיטלען, 4) אין געלט־שטיצע פאר די ארעסטירטע און פארשיקטע חברים, 5) אין פארשפרייטן אין אויס־לאנד דורך דער פרעסע ידיעות וועגן די צילן און וועגן דער טעטיקייט פון „בונד", 6) בילדן אין אויסלאנד ארגאניזאציעס פאר ליטעראַרישער און מאטעריעלער שטיצע פארן „בונד".

ה) דער צוזאמענפאר

דער העכסטער ארגאן פון „בונד" איז דער צוזאמענפאר פון די פארשטייער פון די ארטיקע קאמיטעטן און גרעסערע ארגאניזאציעס, וואס גייען ארויס פון די גרענעצן פון איין שטאט,—ווי דער „בערשטער בונד".

ו) אנדערע אינסטיטוציעס

...פון די אנדערע אינסטיטוציעס וועלן מיר נאך אנווייזן אויף די געהיימע געזעלשאפטן פון „רויטן קרייץ", וועלכע עקסיסטירן אין אייניקע שטעט, וואס האבן זיך געשטעלט אלס ציל צו שטיצן די ארעסטירטע און

פאַרשיקטע חברים; ווייטער אויף די געהיימע ביבליאָטעקן מיט צענזוריר־טע ביכער — אַלגעמיינע (פאַר אַלע אַרבעטער פון דער שטאָט) און פּריוואַטע (ביי די באַזונדערע קאַסעס), אויף די אַלגעמיינע און פּריוואַטע ביבליאָטעקן פון אומלעגאַלע ביכער און אויף די ביבליאָטעק־קאָמיסיעס, וואָס פירן אָן מיט דער אַרבעט אין די ביבליאָטעקן...

די מיטלען פון עקאָנאָמישן קאַמף

די מיטלען פון דעם עקאָנאָמישן קאַמף זיינען:

1) די קאַמפּס־קאַסעס; זיי זאַמלען צונויף ידיעות וועגן דער לאַגע פון די אַרבעטער אין דעם אָדער יענעם פאַך, אין דעם אָדער יענעם וואַר־שטאַט אָדער פאַבריק. אויפן גרונט פון אָט די באַקומענע ידיעות שטעלן זיי פעסט אָט די פאַרבעסערונגען, וועלכע מען קאָן אויסקעמפן מיט ער־פאָלג, זיי באַמיען זיך אויסצוקלייבן אַ מער פּאַסיקן מאָמענט פאַרן שטרייק; זיי שיקן פון זיך מענטשן צו פירן אַן אַגיטאַציע צווישן די אַר־בעטער אויפן באָדן פון די מעגלעכע פאַרבעסערונגען, זיי אָרגאַניזירן די געלט־שטיצע פאַר די שטרייקער וכדומה.

2) פּראָקלאַמאַציעס פון עקאָנאָמישן אינהאַלט, וואָס רופן די אַר־בעטער צום קאַמף, פאַר די מעגלעכע און פעסטגעשטעלטע פאַרבעסערונ־גען, אָדער אַזעלכע פּראָקלאַמאַציעס, וואָס רופן צו האַלטן זיך פעסט פאַר די פאָדערונגען, וואָס זיינען אַרויסגעשטעלט געוואָרן, ניט שרעקן זיך פאַר די דראָונגען פון די באַלעבאַטים, פון דער פּאָליציי און זשאַנדאַר־מען, און ניט אָפּשרעקן זיך פאַר די גוואַלט־טאַטן מצד דער מאַכט.

3) פאַרזאַמלונגען ערב און אין דער צייט פון דעם שטרייק, אויף וועלכע מען קלערט אויף די נויט פון די אַרבעטער, עס ווערן פאָרמולירט די פאָדערונגען און עס ווערט אַגיטירט אין נאָמען פון אָט די פאָדערונגען.

4) אין זייער זעלטענע פאַלן, כּדי אָפּצושרעקן די באַלעבאַטים, ווערט אויך באַנוצט דער באָיקאָט, וואָס באַשטייט אין דעם, אַז ביי דעם מער איינגעשפּאַרטן און חוצפּהדיקן באַלעבאָס נעמט מען צו די אַרבעטער און מ׳זעט מיט אַלע מיטלען ניט דערלאָזן, ער זאָל קריגן אַנדערע און אויף אַזאַ אופן צווינגט מען אים צו פאַרמאַכן זיין וואַרשטאַט.

פון די דורך אונז אָנגעוויזענע מיטלען פון עקאָנאָמישן קאַמף האָט פאַר דער לעצטער צייט אַ באַזונדער באַדייטנדיק אָרט פאַרנומען די פּראָק־לאַמאַציע. די פאַקטן באַווייזן, אַז אויף וויפיל עס פאַרברייטערט זיך דער עקאָנאָמישער קאַמף, ווערט די צאָל פון די ניט־אָרגאַניזירטע אַרבעטער, וואָס באַטייליקן זיך אין די שטרייקן, אַלץ גרעסער בנוגע דער צאָל פון

די אָרגאַניזירטע (קאַסע־מיטגלידער) שטרייקער, אַזוי אַז די באַדייטונג פון די קאַסעס, אַלס מיטל פון עקאָנאָמישן קאַמף, ווערט וואָס ווייטער אַלץ קלענער. דער צענטער פון דער אויפמערקזאַמקייט ווערט אריבערגעטראָגן אין דער סביבה פון די ניט־אָרגאַניזירטע אַרבעטער. אַזוי, למשל, האָט אין יאָר 1899 די צאָל פון די אָרגאַניזירטע אַרבעטער אין ווילנע, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין די שטרייקן, אויסגעמאַכט קוים 21 פראָצ. פון דער אַלגעמיינער צאָל שטרייקערס. און אויב די הויפּט־אַרמיי פון דעם קעמפנדיקן פּראָלעטאַריאַט געפינט זיך מחוץ דער עקאָנאָמישער אָרגאַניזאַציע, מוז מען, ווען מ'וויל זיך ווענדן צו די אַרבעטער, אַלץ אָפטער און ברייטער זיך באַנוצן מיט די פּראָקלאַמאַציעס.

דער עצם פון דעם עקאָנאָמישן קאַמף דריקט זיך אויס אין דער פאָרם פון די שטרייקן.

די מיטלען פון פּאָליטישן קאַמף

די מיטלען פון פּאָליטישן קאַמף זיינען: 1) די פּראָקלאַמאַציעס, וואָס רופן צו אָפענע אַרויסטרעטונגען אין נאָמען פון באַשטימטע פּאָליטישע פאָדערונגען און צו עפנטלעכע פּראָטעסטן קעגן דעם אָדער יענעם פאַל פון דעם פּאָליציייִשן ווילקיר, קעגן באַשטימטע גוואַלט־אַקטן מצד דער רעגירונג, קעגן די פּאָליטישע פאַרפאָלגונגען בנוגע די אַרבעטער, קעגן דעם יאָך פון דעם מיליטאַריזם וכדומה; 2) די פאַרזאַמלונגען, וואָס גרייטן צו און אָרגאַניזירן די עפנטלעכע פּאָליטישע פּראָטעסטן.

דער פּאָליטישער קאַמף גופא דריקט זיך אויס אין דער פאָרם פון דעמאָנסטראַציעס, וואָס ווערן, אין דער מאָס פון דער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטער־באַוועגונג, אַלץ אָפטער און אָפטער. דער שטאַנדפּונקט פון די אָנפירער פון „בונד" אויף די דעמאָנסטראַציעס איז אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין נומ' 18 פון דער „אַרבעטער־שטימע" (יולי 1900). די באַדייטונג פון די דעמאָנסטראַציעס, ווערט דאָרט געזאָגט, באַשטייט אין פאָלגנדיקן: 1) זיי גיבן די מעגלעכקייט אָפן אַרויסצושטעלן פּאָליטישע פאָדערונגען דער רעגירונג; 2) זיי דינען אויך צו באַקענען די ברייטע שיכטן פון דער אַרבעטער־מאַסע מיט דער אַרבעטער־באַוועגונג און אירע צילן און, הייסט עס, פאַר צוציען זיי אין די רייען פון דעם קעמפנדיקן פּראָלעטאַריאַט; אין דער הינזיכט זיינען די דעמאָנסטראַציעס זייער וויכטיק, וואָרעם צוליב די עקסיסטירנדיקע פּאָליציייִשע באַדינגונגען אין רוסלאַנד איז אוממעגלעך זיך צו באַנוצן אין אַ ברייטער מאָס ניט מיט פאַרזאַמלונגען, ניט מיט ליטעראַטור אויף צוציען די מאַסע צו דער אַרבעטער־באַוועגונג;

3) די אָפענע ארויסטרעטונגען פון דעם פראָלעטאריאט ווירקט אויפמונ־טערנדיק אויף דער ליבעראלער אָפּאָזיציע (דאָקטוירים, אדוואָקאטן און אנד.), וועלכע פילט שטארק דעם דרוק פון דער פּאָליטישער רעכטלאָזיקייט און קאָן דעריבער זיין דער פארבינדעטער פון דעם פראָלעטאריאט אין קאמף פאר די פּאָליטישע רעכט; 4) די דעמאָנסטראציעס רעוואָלוציאָני־זירן, פאראייניקן און אנטוויקלען פּאָליטיש די ארבעטער־מאסע און אר־בעטן, אויף אזא אופן, ביי איר אוים אזעלכע מעלות, וואָס זיינען נייטיק פאר דעם אָפענעם קאמף.

די מיטלען צו פארשפרייטן די סאָצ.־דעמאָקראטישע אידעען

די סאָציאַל־דעמאָקראטישע אידעען ווערן פארשפרייט מיט דער הילף פון קרייזלעך פאר א ניט גרויסער צאָל מער אנטוויקלטע ארבעטער, פון אַלגעמיינע פאַרלעזונגען פאר א באדייטנד גרעסערן קרייז ווייניקער אנטוויקלטע ארבעטער, פון צייטונגען, פון אגיטאציע־ און פראָפּאגאנדע־ליטעראטור.

די מיטלען אויף צו אַנטוויקלען דעם קלאַסן־ און פּאָליטישן באַוווּסטזיין

אויף צו אנטוויקלען די קלאסן־ און פּאָליטישן באוווּסטזיין דינען: 1) דער עקאָנאָמישער קאמף; די פּאָליציייִשע און רעגירונגס־רעפּרעסיעס, וואָס ווערן געוויינלעך אָנגעווענדט בשעת די שטרייקן, דעקן אויף פאר דעם ארבעטער די אמתע באציִונג צו אים מצד דער רעגירונג און די אמטן, וועלכע זיינען איר אונטערגעוואָרפן, און ברענגען אים ביסלעכווייז צו דעם באוווּסטזיין וועגן די פעלערן פון דער עקסיסטירנדיקער פּאָליטישער אָר־דענונג און דער נייטיקייט צו פירן א פּאָליטישן קאמף מיט איר; 2) די פארזאמלונגען, פייערונגען און מאניפעסטאציעס; 3) פראָקלאמאציעס פון פּאָליטישן און עקאָנאָמישן כאראקטער; 4) די פעריאָדישע אָרגאנען און אגיטאציע־ און פראָפּאגאנדע־בראָשורן; 5) אייגענע קאסעס און אינסטיטוציעס, וואָס זיינען מיט זיי פארבונדן (קרייזלעך, אַלגעמיינע פאָרלעזונגען, ביבליאָטעקן מיט לעגאַלע און אומלעגאַלע ביכער).

די פעריאָדישע אָרגאנען

די אָפיציעלע אָרגאנען פון „בונד" זיינען „די ארבעטער־שטימע" און „דער יידישער ארבעטער". „די ארבעטער־שטימע" שענקט דער עיקר מער אויפמערקזאמקייט דער לאַגע און דעם קאמף פון דעם רוסלענדישן

אַרבעטער בכלל און פון דעם יידישן אַרבעטער בפרט, באַלויכט דעם דאָזיקן קאַמף, שטעלט און פאַרענטפערט די פראַגן, וואָס באַקומען זיך פון דער פּראַקטיק פון דער אַרבעטער־באַוועגונג אין רוסלאַנד און אין פּוילן, און שענקט אַ באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט דער קריטיק פון דער עקסיסטירנדיקער פּאָליטישער סיסטעם און דער פּראָפּאַגאַנדע פון דער אידעע וועגן דער נייטיקייט פון פּאָליטישן קאַמף. אַן אָנגעזעען אָרט ווערט אין דער „אַרבעטער־שטימע" געשענקט דער פאַרטיידיקונג פון די ספּעציעלע אינטערעסן פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. אין דעם „יידישן אַרבעטער" ווערט די הויפּט־אויפמערקזאַמקייט געשענקט דער לאַגע און דעם קאַמף פון דעם אויסלענדישן פּראָלעטאַריאַט, די איבערזיכטן פון דעם לעבן אין אויסלאַנד בכלל און די פּאָפּולער־וויסנשאַפטלעכע אַרטיקלען וועגן דער טעאָריע פון דער אַרבעטער־באַוועגונג און וועגן אייניקע פראַגן פון דעם רוסישן און אויסלענדישן לעבן. אחוץ די אַלגעמיינע זשורנאַלן, ערשיינען אויך אַרטיקעל, וועלכע ווערן אַרויסגעגעבן דורך די באַזונדערע קאָמיטעטן פון „בונד". דער וואַרשעווער קאָמיטעט גיט אַרויס דעם „וואַרשעווער אַרבעטער", דער ביאַליסטאָקער — דעם „ביאַליסטאָקער אַרבעטער" און דעם פלוגבלאַט פון „ביאַליסטאָקער אַרבעטער", דער ווילנער קאָמיטעט גיט אַרויס דעם „קלאַסן־קאַמף", דער מינסקער — „דאָס פלוג־בלעטל", דער האָמלער — „דעם קאַמף", חוצדעם גיט אַרויס „דער יידישער אַרבעטער־בערשטער־בונד", וואָס גייט אַריין אין „בונד" — זיין אָרגאַן „דעם וועקער".

דער „בונד" האָט דריי דרוקערייען (אומלעגאַלע — 2 אין רוסלאַנד און איינע אין אויסלאַנד).

די טעטיקייט פון „בונד" נעמט אַרום דעם צפון־מערב־קאַנט (ווילנער, קאָוונער, מינסקער, גראָדנער, וויטעבסקער און מאָהילעווער גוב.) און דאָס רוסישע פּוילן (דערהויפּט סוּוואַלקער גוב., וואַרשע און לאָדז).

איצט וועלן מיר איבערגיין צום גענויען באַריכט וועגן דער טעטיקייט פון „בונד", אויף וויפיל זי האָט זיך אויסגעדריקט אין שטרייקן, פאַרזאַמלונגען, דעמאָנסטראַציעס, ליטעראַרישער און פאַרלעגערישער אַרבעט און אַזוי ווייטער.

שטרייקן

די ידיעות, וואָס מיר באַזיצן וועגן די שטרייקן, נעמען אַרום דעם פּעריאָד פון דריטהאַלבן יאָר, פון סוף 1897 ביז זומער 1900. צום באַדויערן זיינען די דאָזיקע ידיעות ניט קיין פולקומע און קאָנען בשום אופן

ניט געבן די גענויע פארשטעלונג וועגן דער גרויס פון דעם עקאנאמישן קאמף, וועלכן די יידישע ארבעטער פירן מיט זייערע עקספלואטירער. „תחילת 1898, לייענען מיר אין דער קארעספאנדענץ פון ביאליסטאק אין דעם נומער 8 פון דער „ארבעטער־שטימע", זיינען פארגעקומען אזוי פיל שטרייקן ביי די שפולערינס, אז עס איז ניטא קיין מעגלעכקייט ניט נאר ארומצורייד[ן] יעדערן באזונדער, נאר אפילו פעסטצושטעלן זייער צאל". דאס זעלבע קאן מען אויך זאגן בנוגע אלע ווארשטאטן און פאבריקן, וואס זיינען פארכאפט געווארן דורך דער באוועגונג, און וועגן אלע שטעט, וואס גייען אריין אין דעם ראיאן פון דעם „בונדם" טעטיקייט. נאר אויב די מענגע קליינע שטרייקן ווערן ניט פארנאטירט צוליב זייער גרויסער צאל, בלייבן אפילו די גרעסערע שטרייקן, אדאנק די פאליטישע באדינגונגען אין רוסלאנד, ניט פאררעגיסטרירט: די ארטיקע ארגאניזאציעס זיינען אויף אזויפיל פארווארפן מיט ארבעט און אריינגעצויגן אין דעם קאמף, וואס פאדערט די אנשטרענגונג פון אלע זייערע כוחות, די דורכפאלן זיינען אזוי אפט. און אדאנק דעם ווערן די פארבינדונגען אין דער ארבעטער־סביבה אזוי אפט אפגעשוואכט, די דירעקטע אויספארשונג פון די ארבעטער — דער בעסטער אופן פון זאמלען די ידיעות — טרעפט אן אויף אזעלכע שווערע שטערונגען ביי דער הערשנדיקער פאליטישער סיסטעם, אז די ריכטיקע נאטירונג פון די שטרייקן איז פשוט אוממעגלעך. און אפילו די ידיעות וועגן די פאררעגיסטרירטע שטרייקן צייכענען זיך אויס מיט זייער ניט פולקומקייט. אזוי איז פון די 312 שטרייקן, וועגן וועלכע עס האט זיך אונז איינגעגעבן צו באקומען ידיעות, נאר אין 156 פאלן אנגעוויזן די צאל פון די שטרייקער, וואס קומען אויס אויף יעדן שטרייק באזונדער; די צייט, וויפיל דער שטרייק האט געדויערט, איז אנגעוויזן בלויז אין 89 פאלן, דער רעזולטאט איז באקאנט בלויז אין 262 פאלן. דעריבער קאן דער פאקטישער מאטעריאל, וועלכן מיר האבן געזאמלט, געבן זייער א קנאפע פארשטעלונג וועגן דער גרויס פון דער שטרייק־באוועגונג, וואס האט ארומגעכאפט דעם יידישן פראלעטאריאט.

די שטרייקן זיינען אויף אזוי פיל פארשפרייט געווארן און זיינען געווארן אזא טאג־טעגלעכע דערשיינונג, אז ס'איז כמעט ניטא קיין איין בראנזשע אדער פאבריק מיט יידישע ארבעטער, וועלכע זאל ניט זיין אריינגעצויגן אין דעם עקאנאמישן קאמף. די ידיעות וועגן שטרייקן, וועלכע מיר באזיצן, האבן א שייכות צו 14 פאבריקן און 44 ווארשטאטן. פון די פאבריק־ארבעטער שטייען בראש פון דער שטרייק־באוועגונג די ארבעטער און ארבעטערינס פון דער וועבער־אינדוסטריע, פון די טאבאק־

און שוועבעלעך־פאבריקן, די בערשטער און די גארבער; פונם האנטווער־קער־פראלעטאריאט האבן די גרעסטע ענערגיע און אויסגעהאלטנקייט אין דעם קאמף פאר זייערע מאטעריעלע אינטערעסן ארויסגעוויזן די שוסטער, שטעפער, סטאלער, שניידער און בעקער. פון דער אלגעמיינער צאל 312 פאררעגיסטרירטע שטרייקן זיינען 140 פארגעקומען אין פאב־ריקן, 169 אין די ווארשטאטן און 3 ביי די פונאנדערנעמער און צונויפ־שטעלער פון טראטוועס. פון דער אלגעמיינער צאל שטרייקער, וועלכע עס האט זיך איינגעגעבן צו פארנאטירן 27.890, זיינען געווען 14.032 פאבריק־ארבעטער, און 13.058 האנטווערקער־ארבעטער, דערביי איז די מיטעלע צאל פון די שטרייקער אויף יעדן שטרייק בערך 160 מאן ביי די פאבריק־ארבעטער און בערך 100 מאן ביי די האנטווערק־ארבעטער. די לפי־ערך קליינע צאל שטרייקער אויף איין שטרייק אין דער פאבריק־פראדוקציע דערקלערט זיך דערמיט, וואס אויף די גרויסע פאבריקן שטרייקן נאר באזונדערע אפטיילונגען, אין וועלכע עס זיינען באשעפ־טיקט ניט קיין גרויסע צאל ארבעטער, למשל, אין די וועבערייען פאר־שטרייקן נאר די שפולערינס אדער די קעטערינס, אויף די טאבאק־פאב־ריקן — נאר די פאפיראסן־מאכערס, די פאקערינס אאז"וו [1]. פאר דער האנטווערק־פראדוקציע דערקלערט זיך די לפי־ערך גרויסע צאל שטרייקער אויף יעדן שטרייק דערמיט, וואס אין די לעצטע יארן זיינען ביי די האנט־ווערק־ארבעטער שטארק פאפולער געווארן אלגעמיינע שטרייקן, וועלכע זיינען נייטיק צוליב דעם, ווייל אין א סך פאכן קאן, אדאנק דער שטאר־קער קאנקורענץ צווישן די באלעבאטים, דער עקאנאמישער קאמף האבן ערפאלג נאר אין דעם פאל, ווען מען ענדערט איינצייטיק די ארבעטס־באדינגונגען אין אלע, אדער, לכל הפחות, אין דעם רוב ווארשטאטן פון דעם פאך.

פון די 262 שטרייקן, די רעזולטאטן פון וועלכע עס זיינען באַ־וווסט, זיינען געווונען געווארן 91,2 פראצ. (239) און פארשפילט גע־ווארן — 8,8 פראצ. (23). ווען מיר פארגלייכן די ציפערן פאר די פאב־ריקן און ווארשטאטן באזונדער, זעען מיר אמאל א קליינעם איבערוואג אין דער אדער אין דער אנדערער זייט פון אט די אלגעמיינע ציפערן: פאר די פאבריקן 90 פראצ. געווונענע שטרייקן (113) און 10 פראצ. פאר־שפילטע (13), פאר די ווארשטאטן — 92,5 פראצ. געווונענע (124) און 7,5 פראצ. פארשפילטע (10). אויף אזא אופן איז די צאל געווונענע שטרייקן 9—12 מאל גרעסער איידער די צאל פון די פארשפילטע.

1 ביי אונז איז למשל רעגיסטרירט א שטרייק פון די שפולערינס אין 11 פאַ־בריקן אין 1898, אין ביאליסטאק.

כדי בעסער אָפּצושאַצן דעם דאָזיקן פאַקט דאַרף מען נאָך נעמען אין אכט, אַז אין גרעסטן טייל גייען די שטרייקן ניט דורך אָן דער איני טערוועניץ פון דער מאכט לטובת די עקספּלואַטירער, און אַז דער פּראָצענט מפּלות וואָלט געווען נאָך קלענער, ווען די מאַכט זאָל ניט אויסאיבן איר דרוק אויף די שטרייקער.

דער אומבאַדייטנדיקער פּראָצענט פון מפּלות ערקלערט זיך דער עיקר: 1) מיט דעם איינפלוס פון די אָרגאַניזאַציעס, וועלכע העלפן די שטרייקערס מיט אַגיטאַטאָרן און געלט־שטיצע, און וועלכע האַלטן אונ־טער דעם קאַמפּס־לוסט פון די שטרייקער מיט פאַרזאַמלונגען און אויפ־רופן, 2) מיט דער פּאָפּולאַריטעט פון די אַלגעמיינע שטרייקן, 3) מיט דער צעשפּליטערונג פון די באַלעבאַטים, וועלכע פלעגן נאָר אין זעלטענע פאַלן זיך צייטווייליק פאַראייניקן, כדי צו שטעלן אַ ווידערשטאַנד דער אָרגאַניזירטער אַרבעטערשאַפט און 4) מיט דער אוממעגלעכקייט צו קריגן, אַדאַנק דער פאַרשפּרייטקייט פון דער אַרבעטער־באַוועגונג, אַרבע־טער, וואָס זאָלן פאַרבייטן די שטרייקער.

די גרעסטע צאָל שטרייקן זיינען פאָרגעקומען פאַר דעם פאַרקירצן דעם אַרבעטסטאָג און העכערונג פון דעם אַרבעטסלוין. אויף די שטרייקן, פון וועלכע עס זיינען פאַראַן ידיעות, וואָס פאַר אַ פאָדערונגען מען האָט אַרויסגעשטעלט, מאַכן די דאָזיקע צוויי הויפּט־פאָדערונגען אויס 66 פּראָצ. (פאַר די פאַבריקן) און 88 פּראָצ. פאַר די וואַרשטאַטן. די איבעריקע פאָ־דערונגען זיינען זייער פאַרשיידנאַרטיק: דאָס מבטל מאַכן די שטיק־אַר־בעט, צוריק צונעמען די חברים, וועלכע מען האָט אָפּגעזאָגט דערפאַר, וואָס זיי זיינען „בונטאָווטשיקעס", בעסערע באַהאַנדלונג, מעדיציני־שע הילף (איינאָרדענען אַ שפּיטאָל, אומזיסטע רפואות, איינלאַדן אַ דאָקטאָר אין דער פאַבריק), פאַרקלענערן אָדער אינגאַנצן בטל מאַכן די שטראָפן, מבטל מאַכן די נאַכט־ און איבערשטונדן־אַרבעט, מבטל מאַכן דאָס אויס־בראַקירן די אַרבעט, דערווייטערן די ניט באַליבטע מייסטערס, אויסצאָלן די גאַנצע שכירות (כדי די אַרבעטער זאָלן זיין אָפּהענגיק, פאַרהאַלטן אַ טייל באַלעבאַטים אַ טייל שכירות ביזן סוף פון זמן), דאָס מבטל מאַכן די פאַרמיטלעריי, בעסערע באַלייכטונג און אַז"וו.

ווען מיר זאָלן פאַרגלייכן צווישן זיך די צאָלן פון די שטרייקן פאַר די הויפּט־פאָדערונגען, וועט זיך אַרויסווייזן, אַז אין די פאַבריקן האָט מען אָפּטער געשטרייקט פאַר אַ לוין־העכערונג, איידער פאַר אַ קלענערן אַרבעטסטאָג: 44,3 פּראָצ. פאַר אַ לוין־העכערונג און 21,6 פּראָצ. פאַר פאַרקלענערן דעם אַרבעטסטאָג; אין די וואַרשטאַטן באַקומט זיך פּונקט אַ פאַרקערט בילד: 56,6 פּראָצ. פאַר פאַרקלענערן דעם אַרבעטסטאָג און

31,3 פראָצ. פאַר לוין־העכערונג. די דאָזיקע דערשיינונג דערקלערט זיך מיט דעם, וואָס אין דער צייט, וואָס אין די פאַבריקן אַרבעט מען בכלל בערך ניט מער פון 12 שעה, הערשט אין די וואַרשטאַטן אַ שרעקלעכע עקספּלואַטאַציע פון די אַרבעטער־כּוחות דורך אַן אומגעהייער לאַנגן אַר־בעטסטאָג, דעריבער איז די הויפּט־פאָדערונג פון די וואַרשטאַט־אַרבעטער געווען דאָס פאַרקלענערן דעם אַרבעטסטאָג.

פון די איבעריקע פאָדערונגען וועלן מיר זיך נאָך אָפּשטעלן אויף דער פאָדערונג פון צוריק צונעמען די אָפּגעזאָגטע חברים. די שטרייקן פאַר אָט דער פאָדערונג זיינען זייער אָפטע און דערגרייכן, למשל, פאַר די פאַבריקן אַ גענוג הויכע צאָל פון 9,6 פראָצ. די דאָזיקע שטרייקן זיינען זייער כאַראַקטעריסטיש, וואָרעם זיי דינען אַלס בולטער באַווייז פון סאָ־לידאַרישקייט, וואָס האָט זיך אַנטוויקלט ביי די אַרבעטער, אַדאַנק די אָרגאַניזאַציעס און דעם עקאָנאָמישן קאַמף. ווי אַזוי פאַרביטערעט זיינען צומאָל געווען די שטרייקן פאַר צונעמען צוריק די אָפּגעזאָגטע „בונטאָוו־שטשיקעס", ד"ה פון די סאַמע אַנטוויקלטסטע און טיכטיקסטע אַרבעטער, באַווייזן פאָלגנדיקע פאַקטן: אין יאָר 1898 האָט אין ביאַליסטאָק זיך פאַרענדיקט אַ שטרייק אין באָרוכינס וועבער־פאַבריק און דער באַלעבאָס האָט ניט געוואָלט צוריק צונעמען איינעם פון די שטרייקער; די אַרבע־טער האָבן ווידער פאַרשטרייקט און האָבן געשטרייקט 6 וואָכן און האָבן זיך אונטערגעגעבן בלויז אַדאַנק דעם, וואָס די קריסטלעכע אַרבעטער האָבן פאַרראַטן און זיינען געגאַנגען צו דער אַרבעט, ניט דערוואַרטנדיק זיך ביז די פאָדערונג פון די אַרבעטער וועט באַפרידיקט ווערן. אין סמאָר־גאָן האָבן אין יאָר 1899 די גאַרבער פאַרשטרייקט פאַר דעם, וואָס מען האָט אָפּגעזאָגט אַן אַרבעטער. דער שטרייק האָט געדויערט 7 וואָכן און זיך געענדיקט מיט ערפאָלג.

די פרויען האָבן אויך גענומען אַ גרויסן אָנטייל אין דער שטרייק־באַוועגונג און אַרויסגעוויזן אַ גרויסע אויסגעהאַלטנקייט און ענערגיע אין דער פאַרטיידיקונג פון זייערע אינטערעסן. צום באַדויערן באַזיצן מיר זייער קנאַפּע ידיעות וועגן דער פרויען־אַרבעטער־באַוועגונג, די דאָ־זיקע ידיעות זיינען נאָר פון 10 פאַבריק־פּראָדוקציעס און פון 11 וואַרשטאַטן. בראש פון דער שטרייק־באַוועגונג שטייען די פּאַפּיראָסן־מאַכערינס, די שפּולערינס, די זאָקנמאַכערקעס און די אַרבעטערינס, וואָס אַרבעטן אין די שוועבל־פאַבריקן.

דאָס געפיל פון סאָלידאַרישקייט איז ביי די אַרבעטערינס, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין דער שטרייק־באַוועגונג, זייער שטאַרק אַנט־וויקלט. מיר וועלן דאָ ברענגען אַ ביישפּיל פון אָט דער סאָלידאַרישקייט.

בשעת עס איז פאָרגעקומען א שטרייק אין דער גראָדנער טאַבאַק־פאַבריק און דער באַלעבאָס האָט שוין געוואָלט נאָכגעבן אַלע פאָדערונגען, האָבן די פּאַפּיראָסן־מאַכערינס ארויסגעשטעלט אן אומבאַדינגטע פאָדערונג צו באַפרייען אַלע ארעסטירטע שטרייקערינס און האָבן דערביי ארויסגעוויזן אזא שטאַנדהאַפטיקייט, אז די מאַכט האָט באַפרידיקט זייער פאָדערונג. אין קאָוונע איז אין יאָר 1899 פאָרגעקומען א שטרייק פון 60 ארבע־טערינס. די הויפּט־סיבה פון דעם דאָזיקן שטרייק איז געווען דאָס, וואָס מען האָט באַזייטיקט די „בונטאָווש־טשיצע" און די ארבעטערינס האָבן געפאָדערט מען זאָל זי צוריק צונעמען; די ארבעטערינס האָבן זיך גע־האַלטן פיר וואָכן און האָבן זייערס אויסגעפירט.

אחוץ די ארבעטער אין די פאַבריקן און ווארשטאַטן זיינען צו דעם עקאָנאָמישן קאַמף צוגעטראָטן אויך די האַנדלס־אַנגעשטעלטע און עקס־פּעדיענטקעס, די בוי־ארבעטער (מולערס און טשעסלערס) און די סאַמע אָפּ־געשטאַנענסטע, דער סאַמע אומאַנטוויקלטסטער טייל פון דעם יידישע פּראָ־לעטאַריאַט, דער אַזוינערופענער לומפּן־פּראָלעטאַריער — די טרעגער, די קאָנזשאַרטניקעס (צונויפשטעלער און פונאַנדערנעמער פון טראַטוועס) און וואַשאַווניקעס (די פונאַנדערנעמער פון טראַטוועס).

וועגן דער צייט, וויפיל די שטרייקן האָבן געדויערט, גיבן אונז א שטיקל פאָרשטעלונג פאָלגנדיקע דאַטן: די בערכדיקע דויער־צייט פון די שטרייקן אין די פאַבריקן איז 18 טעג (862 טעג — 49 שטרייקן), אין די ווארשטאַטן 21 מיט א האַלבן טאָג (817 טעג — 38 שטרייקן). פון 89 שטרייקן, די דויער־צייט פון וועלכע עס איז באַוווּסט, האָט 1 שטרייק געדויערט 18 וואָכן; 1 שטרייק — 15 וואָכן; 1 שטרייק — 13 וואָכן; 2 שטרייקן — צו 9 וואָכן (5 שטרייקן — 5,6 פּראָצ.); 12 שטרייקן (13,5 פּראָצ.) — 6—8 וואָכן; 22 שטרייקן (24,7 פּראָצ.) — 3—5 וואָכן; 30 שטרייקן (33,7 פּראָצ.) — 1—2 וואָכן; 20 שטרייקן (22,5 פּראָצ.) — ווייניקער פון איין וואָך.

צום סוף ווילן מיר נאָך באַמערקן, אז דער עקאָנאָמישער קאַמף האָט אחוץ דעם, וואָס ער האָט מיטגעהאָלפן צו אַנטוויקלען דעם קלאַסן־און פּאָליטישן באַוווּסטזיין פון די יידישע ארבעטער, אויך באַדייטנד פאַרבעסערט זיין מאַטעריעלע לאַגע. כּדי דאָס צו באַשטעטיקן, איז גענוג צו ברענגען אייניקע דאַטן וועגן די פאַרבעסערונגען, וואָס די ארבעטער, למשל, פון ביאַליסטאָק, וויטעבסק און האָמעל האָבן באַקומען אדאַנק די שטרייקן. אין 1900 האָבן די ביאַליסטאָקער וועבער אין אַלע פאַבריקן זיך דערשלאָגן א 10־שעהדיקן ארבעטסטאָג אַנשטאָט דעם פריערדיקן 14־שעהדיקן און א לוין־העכערונג אויף 100 פּראָצ. (6—8 רובל א וואָך

אָנשטאָט 3—4 רובל). אין 1898 האָבן די וויטעבסקער אַרבעטער נאָך א רייַ שטרייקן אויסגעקעמפט כּמעט אין אַלע פאַכן אַן אַרבעטסטאָג פון 10—11—12 שעה (ריינע אַרבעט) אָנשטאָט 13—14—15—18 שעה, אַ לוין־העכערונג פון 30—100 פּראָצ., דאָס אָפּשאַפן די איבערשעהן, רעגולער צאָלן די שכירות, אָפּשאַפן די נאַכט־אַרבעט (ביי די שניידער און מאָדיסטינס). אין האָמעל האָט דער עקאָנאָמישער קאַמף פאַר די יאָרן 1898—1899 געגעבן פאָלגנדע רעזולטאַטן: דער לוין האָט זיך ביי די שניידער געהעכערט אויף 30—40 פּראָצ., ביי די סטאָלערס אויף 50 פּראָצ. (די שטיק־אַרבעט איז אָפּגעשאַפט געוואָרן), ביי די שוסטער אויף 15—40 פּראָצ., ביי די שלאָסער אויף 50 פּראָצ.; דער אַרבעטסטאָג איז פאַרקלענערט געוואָרן ביי די שניידער ביז 14—15 שעה (אָנשטאָט 17), ביי די שוסטער ביז 15 שעה (אָנשטאָט 18), ביי די שלאָסער ביז 14 שעה, ביי די שניידערינס ביז 13—14 שעה (אָנשטאָט 16); חוצדעם האָט זיך כּמעט אומעטום איינגעגעבן אויסצוקעמפן אַ הפסקה אויף מיטאָג, דאָס רעגולערע אויסצאָלן די שכירות און אַ בעסערע באַהאַנדלונג.

דעמאָנסטראַציעס און פייערונגען

1. מאַי־דעמאָנסטראַציעס.

מאַי־דעמאָנסטראַציעס זיינען פאָרגעקומען אין וואַרשע, ווילנע, מינסק און אין ראַיאָן פון דער בערשטער־פּראָדוקציע. אין יאָר 1898 האָבן מיר געהאַט איין דעמאָנסטראַציע, אין וועלכער עס האָבן אָנטייל גענומען 300 מאַן; אין יאָר 1899 — 2 דעמאָנסטראַציעס מיט דער אַל־געמיינער צאָל אָנטיילנעמער פון 1800 מאַן, אין יאָר 1900 — 4 דעמאָנ־סטראַציעס — מיט דער אַלגעמיינער צאָל אָנטיילנעמער פון 3700 מאַן: בסך־הכּל פאַר די יאָרן 1898—1899—1900 — 7 דעמאָנסטראַציעס, אין וועלכע עס האָבן זיך אין אַלגעמיין באַטייליקט 5.800 מאַן. די דע־מאָנסטראַציעס האָבן אומעטום געטראָגן כּמעט איין און דעם זעלבן כאַ־ראַקטער: מען איז געגאַנגען איבער די גאַסן, געזונגען רעוואָלוציאָנערע לידער, דרך אַגב, אויך די יידישע אַרבעטער־מאַרסעליעזע, געשריען: נידער מיט דעם דעספּאָטיזם! זאָל לעבן דער פּאָליטישער קאַמף! נידער מיט דעם קאַפּיטאַליזם! זאָל לעבן די אַרבעטער־באַוועגונג! און אַז״וו. אין איניקע ערטער האָבן זיך די דעמאָנסטראַציעס אויסגעצייכנט מיט באַזונדערע כאַראַקטעריסטישע פּרטים, פון וועלכע מיר וועלן פאַרציי־כענען די מער אינטערעסאַנטע: אין ווילנע האָט מען בעת דער מאַי־דע־מאָנסטראַציע פון יאָר 1900 אויפגעהויבן אַ רויטע פאָן. דעם 1טן מאַי

1899 האָבן די אַרבעטער אין איינציקע שטעט ניט געאַרבעט, דאָס איז גע־ווען אין וואַרשע, וויטעבסק און אין איינציקע שטעטלעך פון דעם בער־שטער־ראַיאָן: אין איין שטעטל האָט מען געוואָרפן די אַרבעט מיט צוויי שעה פריער, און אין אַנדערע שטעטלעך האָט מען געאַרבעט נאָר אַ האַלבן טאָג (דער 1טער מאַי איז דאַן אויסגעפאַלן אום זונטאָג, ווען יידן אַרבעטן). אין וואַרשע זיינען די מאַי־דעמאָנסטראַציעס געווען אַלגעמיינע: פון יידן און פּאָליאַקן.

2. מאַי־פאַרזאַמלונגען.

דאָרט ווו עס איז, לויט די אָרטיקע אָדער אַנדערע באַדינגונגען, אוממעגלעך אַן עפנטלעכע אַרויסטרעטונג פון די אַרבעטער אין דער פאָרם פון אַ דעמאָנסטראַציע, פייערט מען דעם 1טן מאַי דורך פאַרזאַמלונגען, געוויינלעך אין וואַלד. דערביי ווערן געהאַלטן רעדעס וועגן דער באַדייטונג פון דעם ערשטן מאַי און אויף פּאָליטישע טעמעס, מען זינגט רעוואָלוציאָנערע לידער, מען הייבט אויף אַ רויטע פאָן מיט אויפשריפטן: „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פאַראייניקט זיך", „אַ 8־שעהדיקן אַרבעטסטאָג, פּאָליטישע פרייהייט, בירגערלעכע גלייכבארעכטיקונג פאַר די יידן"; עס טרעפן אויך מער געננויע אויפשריפטן: „פרייהייט פון שטרייקן, פאַרזאַמלונגען, פאַראיינען און פרעסע" וכדומה. צוליב דער גרויסער צאָל מאַי־פאַרזאַמלונגען און דער ניט גענויקייט פון די ידיעות וועגן זיי, האָבן מיר ניט די מעגלעכקייט צו ריידן וועגן זיי בפרטיות און בלויז אַלס ביישפּיל וועלן מיר אָנווייזן אויף איניקע פון זיי און דאָס נאָר אויף די, וועגן וועלכע מיר האָבן גענויע ידיעות. דעם 1טן מאַי האָבן געפייערט: אין יאָר 1898 אין האָמעל — 250 אַרבעטער; אין יאָר 1899 אין ביאַליסטאָק — 400 מאַן; אין וויטעבסק — 120 מאַן; אין יאָר 1900 אין לאָדז — 300 מאַן; אין דווינסק — 150 מאַן; אין גראָדנע — 130 מאַן, — אין די אַלע שטעט, וואָס מיר האָבן דאָ אָנגעוויזן, איז פאָרגעקומען צו 1 מאַי־פאַרזאַמלונג. אין דעם זעלבן יאָר 1900 האָבן די בער־שטער געפייערט דעם ערשטן מאַי דורך עטלעכע פאַרזאַמלונגען, אויף וועלכע עס זיינען אין אַלגעמיין געווען 600 מאַן.

3. דעמאָנסטראַציעס קעגן דער רעגירונג און פּאָליציייִשן ווילקיר.

די דאָזיקע דעמאָנסטראַציעס זיינען פאָרגעקומען אין ווילנע (4 דעמאָנסטראַציעס), אין גראָדנע (2), אין וויטעבסק (2) און אין ביאַליסטאָק (1). די אַרבעטער האָבן פּראָטעסטירט קעגן דעם, וואָס מען האָט אַדמיניסטראַטיוו פאַרשיקט קיין סיביר פאַר פּאָליטישער טעטיקייט (אין ווילנע

און אין ביאַליסטאָק), קעגן דער פאַראָרדענונג פון דעם גובערנאַטאָר אָפּצולייגן די זיצונג פון דער אַרביטראַזש־קאָמיסיע, וועלכע האָט געדאַרפט ליקווידירן דעם סיכסוך צווישן די טאַבאַק־פאַבריקאַנטן און די שטרייקנדע פּאַפּיראָסן־מאַכערינס (אין גראָדנע), מען האָט געפאָדערט צו באַפרייען די אַרעסטירטע (ווילנע, גראָדנע), מען האָט פּראָטעסטירט קעגן דעם מאָרד פון אַן אַרבעטער, וועלכער איז געשטאָרבן פון די קלעפּ, וועלכע ער האָט באַקומען אין פּאָליציי־צירקל, און אַ טויטן האָט מען אים אויפגעהאַנגען, כּדי צו פאַרווישן די שפּורן פון דעם מאָרד (וויטעבסק). די אַלע דעמאָנסטראַציעס האָבן געהאַט זייער פיל אַלגעמיינע שטריכן: מען איז מאַסנווייז געגאַנגען איבער די גאַסן, אָדער מען האָט זיך פאַרזאַמלט אויף דעם וואָקזאַל, מען האָט געזונגען רעוואָלוציאָנערע לידער, באַגריסט די פאַרשיקטע וכּדומה. עס זיינען דערביי געווען אייניקע פּרטים, אויף וועלכע עס לוינט זיך אָפּצושטעלן — אַזוי איז אין פעברואַר 1899 אין ווילנע, אין טאָג, ווען מען האָט אַרויסגעשיקט די פּאָליטישע קיין סיביר, האָט זיך לעבן דער טורמע פאַרזאַמלט אַ מאַסע אַרבעטער, אַ מאַן 400; ווי נאָר מען האָט געעפנט דעם טויער פון דער טורמע און עס האָבן זיך באַוויזן די פּאָליטישע, באַגלייט פון דער וואַך, האָט זיך דערהערט אַ הילכיקער „הוראַ״, דער עולם האָט געפּאַטשט מיט טיכלעך, מיט די היטלען, עס האָבן זיך דערהערט רעוואָלוציאָנערע און אַנטי־מלוכהשע אויסרופן: „נידער מיט דעם שקר!״, „נידער מיט דעם דעספּאָטיזם!״, „נידער מיט דער זשאַנדאַרמעריע!״, „זאָלן לעבן אונזערע ברידער!״, זאָל לעבן די אַרבעטער־באַוועגונג!״, „זאָל לעבן די „סאָציאַל־דעמאָקראַטיע!״ און דער עולם האָט זיך אַ לאָז געטאָן צום וואָקזאַל גלייך נאָך דער וואַך און די פּאָליטישע. בשעת אַן אַנדער דעמאָנסטראַציע אין ווילנע ביים אַרויסשיקן פּאָליטישע אַרעסטירטע האָט מען אויפגעהויבן אַ רויטע פאָן. אין וויטעבסק האָט מען אויף דעם קבר פון דעם דערמאָרדעטן אין פּאָליציי־צירקל אַרבעטער געהאַלטן פּאָליטישע רעדעס. עס האָבן ניט אויסגעפעלט קיין פאַלן, ווען די אַרבעטער האָבן אָנגעווענדט גוואַלט־מיטלען: אין וויטעבסק האָט מען דעמאָלירט די וווינונג פון דעם שפּיאָן, וועלכער האָט געמסרט דעם אַרבעטער, וועלכן מען האָט דערמאָרדעט אין דעם פּאָליציי־צירקל; אין ווילנע האָט מען דעמאָלירט דעם צירקל, ווו עס זיינען געזעסן די פּאָליטישע אַרעסטירטע; מען האָט פאַרוווּנדעט עטלעכע פּאָליציאַנטן, געשלאָגן מכּות־רצח אַן אוריאַדניק. בסך־הכּל זיינען פאָרגעקומען 9 דעמאָנסטראַציעס קעגן דעם ווילקיר פון דער מאַכט (8 אין 1899 און 1 — אין 1900) מיט דער אַלגעמיינער צאָל באַטייליקטע פון 5000 מאַן.

4. דעמאָנסטראַציעס בשעת לוויות.

דורך די דאָזיקע דעמאָנסטראַציעס פלעגן די ארבעטער פייערן דעם אָנדענק פון די געפאַלענע קעמפער פאַר דער ארבעטער־זאַך אָדער פון יענע חברים, וועלכע זיינען פאַר דער צייט געשטאָרבן פון שרעקלעך־שווערער ארבעט אָדער אין טורמע און פארשיקונג צוליב פּאָליטישער טעטיקייט. אַזעלכע דעמאָנסטראַציעס זיינען אין די יאָרן 1899—1900 געווען אכט (4 אין וואַרשע, 2 אין לאָדז און צו איינע אין דווינסק און אין סמאָרגאָן). די דעמאָנסטראַציעס אין דווינסק און אין סמאָרגאָן זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן דורך די יידישע ארבעטער, עס האָבן זיך אין זיי באַטייליקט 1.150 מאַן. מען איז געגאַנגען איבער דער שטאָט מיט רעוואָלוציאָנערע לידער און אויסרופן (צום ביישפּיל: „זאָלן לעבן די אָרגאַניזירטע ארבעטער!"), געהאַלטן רעדעס אויף דעם בית־עולם. די דעמאָנסטראַציעס אין וואַרשע און אין לאָדז זיינען געווען אַלגעמיינע, עס האָבן זיך אין זיי באַטייליקט פּוילישע און יידישע ארבעטער; אחוץ די געוויינלעכע רעוואָלוציאָנערע לידער און אויסרופן זיינען נאָך געווען קרענץ מיט רויטע בענדער סיי פון די פּוילישע, סיי פון די יידישע ארבעטער. אין די פיר אַלגעמיינע דעמאָנסטראַציעס האָבן זיך באַטייליקט ביי 3.400 מאַן; די צאָל מענטשן, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין די איבעריקע צוויי דעמאָנסטראַציעס, האָט זיך אונז ניט איינגעגעבן פעסטצושטעלן.

מיר וועלן נאָך באַמערקן צוויי דעמאָנסטראַציעס קעגן דעם מיליטאַריזם, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין יאָר 1899 אין וויטעבסק און אין נעוועל. די דעמאָנסטראַציעס זיינען פאָרגעקומען בשעת מען האָט טראַנספּאָרטירט די רעקרוטן. עס האָבן זיך באַטייליקט 400 מאַן.

אַזוי האָבן זיך אין די דעמאָנסטראַציעס בסך־הכל באַטייליקט 12.000 יידישע ארבעטער; אין דעם סכום גייען ניט אריין די יידישע ארבעטער, וועלכע האָבן זיך באַטייליקט אין די אַלגעמיינע דעמאָנסטראַציעס צוזאַמען מיט די פּוילישע ארבעטער.

5. פייערונגען.

די פייערונגען, וועגן וועלכע מיר האָבן ידיעות, זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן דורך די ארבעטער אין צוזאַמענהאַנג מיט וויכטיקע געשעענישן, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין דעם רוסישן און אין דעם אויסלענדישן לעבן: דאָס פייערן דעם ערשטן מאַרט, דעם 19טן פעברואַר (דעם טאָג פון דער פּויערים־באַפרייונג), דעם יאָרטאָג נאָך דער הריגה פון די אָנפירער פון דער געוועזענער פּוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי „פּראָלע-

ריאט", דעם יובילײ פון דער רעוואָלוציע פון 1848 יאָר און דעם פופציק־יעריקן יובילײ זינט עס איז דערשינען דער „מאַניפעסט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטײ".

מיר פאַרמאָגן אויך ידיעות וועגן קאַסע־יובילײען, ד"ה פײערונגען, דורך וועלכע די אַרבעטער פײערן דעם טאָג ווען עס איז געגרינדעט געוואָרן זייער קאַסע. פון 22 בײ אונז פאַררעגיסטרירטע פײערונגען מיט דער אַלגעמײנער צאָל 2.675 מאַן, — זײנען 12 קאַסע־פײערונגען. קאַסע־יובילײען זײנען געפײערט געוואָרן אין ווילנע און אין ביאַליסטאָק, די איבעריקע פײערונגען זײנען פאָרגעקומען אין ווילנע (3), אין מינסק (3), אין וואַרשע (2), אין ביאַליסטאָק (1) און אין וויטעבסק (1). לויט די יאָרן ווערן אָט די פײערונגען אײנגעטײלט אויף פאָלגנדיקן אופן: אין סוף 1897 — 1, אין 1898 — 4, אין 1899 — 14, אין 1900 — 3. די פײערונגען האָבן געהאַט דעם אַלגעמײנעם כאַראַקטער, וואָס מען האָט אויף זײ געהאַלטן רעדעס, דער עיקר, אויף פּאָליטישע טעמעס. אזוי האָט מען אין ווילנע, אין יאָר 1898, אויף דער פײערונג פון 19 פעברואַר געהאַלטן אַ רעדע וועגן דער באַדײטונג פון דער פּויערים־באַפרײונג פאַר דער רוסישער אַרבעטער־באַוועגונג בכלל און פאַר דער יידישער בפרט; אין ווילנע ווידער האָט מען אין יאָר 1899 בשעת דער יובילײ־פײערונג פון 1848 יאָר געהאַלטן אַ רעדע, אין וועלכער מען האָט דערציילט די געשיכטע פון דער רעוואָלוציע און דערקלערט איר באַדײטונג פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס און די ראָלע, וועלכע די אַרבעטער וועלן דאַרפן שפּילן בעת דער פּאָליטישער באַפרײונג פון רוסלאַנד. דאָרטן האָט מען אין דעם זעלבן יאָר, בעת דער פײערונג פון 10־יאָריקן יובילײ פון דער שנײדער־קאַסע, געהאַלטן רעדעס וועגן דער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטער־באַוועגונג בכלל און דער פּראָפעסיאָנעלער בפרט פאַר די לעצטע 10 יאָר, וועגן דער באַדײטונג פון די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס וכדומה. עס זײנען אויך געווען אײניקע אינטערעסאַנטע פּרטים. אזוי האָט מען אין ווילנע, בשעת עס איז פאָרגעקומען די אויבנדערמאָנטע פײערונג פון דער שנײדער־קאַסע, די ווענט פון דעם צימער, ווו די פײערונג איז געווען, באַפּוצט מיט מאַרקס און לאַסאַלס בילדער און מיט רויטע פענער, אויף וועלכע עס איז געווען אויפגעשריבן „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פאַראײניקט זיך!" וכדומה. עס זײנען אויך פאָרגעקומען פײערונגען לכבוד אַזעלכע פּאַסירונגען, וועלכע מיר האָבן ניט אָנגעוויזן: אין יאָר־טאָג פון ענגעלס טויט, אין יאָרטאָג פון דער פּראָקלאַמירונג פון דער פּאַריזער קאָמונע און אז"וו. וואָס שייך די אַרבעטער־פאַרזאַמלונגען בכלל, זײנען זײ פאָרגעקומען אַזוי אָפט און צוליב אַזעלכע פאַרשײדנערלײ

סיבות, אז עס איז פשוט אוממעגלעך צו ריידן וועגן זיי. מיר וועלן דא נאר באמערקן, אז הגם מען האט געמוזט זיין געהיט און אלץ טאן אין געהיים, זיינען די פארזאמלונגען געווען געגוג גרויס, געוויינלעך לויט דער רוסישער מאס; אזוי, למשל, זיינען אין גראדנע אין יאר 1899 פארגעקומען צוויי פארזאמלונגען אין וואלד. די פארזאמלונגען זיינען צונויפגערופן געווארן דורך די פאפיראסן־מאכערינס פון שערעשעווסקיס טאבאק־פאבריק און אויף וועלכע מען האט באשלאסן צו שטרייקן; אין דער ערשטער פארזאמלונג האבן זיך באטייליקט 350 ארבעטערינס, און אויף דער צווייטער — ביז 600.

6. ליטעראטור.

די ליטעראריש טעטיקייט פון „בונד" האט זיך אויסגעדריקט אין דעם ארויסגעבן 6 צייטונגען, 1 פלוגבלעטל, 1 זשורנאל, פראקלאמאציעס און בראשורן [1]. ביז סעפטעמבער 1900 האבן דערשיינט: 13 נומערן (פון נומ' 6 ביז נומ' 18 איינשליסלעך) פון דער „ארבעטער־שטימע" (אפיציעלער ארגאן פון „בונד"), 5 נומערן פון דעם „ווארשעווער ארבעטער" (ארגאן פון ווארשעווער קאמיטעט), 2 נומערן פון „ביאליסטאקער ארבעטער" און 2 נומערן פון פלוגבלעטל פון דעם „ביאליסטאקער ארבעטער" (ארגאן פון ביאליסטאקער קאמיטעט), 2 נומערן פון „קלאסנקאמף" (ארגאן פון דעם ווילנער קאמיטעט), 2 נומערן „אייניקייט" (ארגאן פון דעם מינסקער קאמיטעט), 6 נומערן „וועקער" (ארגאן פון דעם „בערשטער־בונד") און 4 נומערן (פון נומ' 6 ביז נומ' 9 איינשליסלעך) פון „יידישן ארבעטער" (אויסלענדישער ארגאן פון „בונד"). די אלע אויסגאבן זיינען פארשפרייט געווארן אין רוסלאנד אין דער צאל פון 45.000 עקזעמפלארן און, אחוץ דעם „וועקער", „יידישער ארבעטער" און דעם ערשטן נומער פון „ביאליסטאקער ארבעטער", האבן זיי זיך אלע געדרוקט אין רוסלאנד אין די אומלעגאלע דרוקערייען פון „בונד". פאר די לעצטע דריטהאלבן יאר זיינען ארויסגעלאזט געווארן 74 פראקלאמאציעס (18

---

1 אין משך פון די חדשים סעפטעמבער, אקטאבער און נאוועמבער 1900 זיינען ערשינען 4 נייע צייטונגען: „פלוגבלעטל", מינסקער ארבעטער", ארויסגעגעבן דורך דעם מינסקער קאמיטעט פון „בונד", „דער קאמף", ארגאן פון האמלער קאמיטעט פון „בונד", און „גראדנער פאבריק־בלעטל", — די אלע צייטונגען האבן דערשיינט אין רוסלאנד. ווייטער האבן דערשיינט די נומערן 19 און 20 פון „דער ארבעטער־שטימע", דער נומ' 10 פון „יידישן ארבעטער", דער נומ' 3 פון „קלאסנקאמף", עס זיינען ארויסגעגעבן געווארן צוויי בראשורן: „די געשיכטע פון די ענגלישע ארבעטער־בונדן" און „דער ארבעטסטאג" (דריטע פארבעסערטע אויפלאגע) אאנ"ד.

מאי־פראָקלאַמאַציעס און 56 אַנדערע). פון זיי זיינען 43, וועגן וועלכע עס זיינען פאַראַן גענויע ידיעות, ארויסגעלאָזט געוואָרן אין דער צאָל פון 47.750 עקז. און ווערן אַזוי פונאַנדערגעטיילט: 13 ערשטמאַיקע אין דער צאָל פון 38.000 עקז. און 30 אַלג. אין דער צאָל פון 35.950 עקז.; עס פעלן ידיעות וועגן דער צאָל עקז. פון 31 אויסגאַבן (5 מאַי־פּראָקלאַם. און 26 אַלגע־מיינע). פאַר אַט דעם פעריאָד האָט מען ארויסגעגעבן 22 בראָשורן אין דער צאָל פון 66.000 עקז., פון זיי האָט מען 8 ארויסגעגעבן אין רוסלאַנד, אין דער צאָל פון 1.400 עקז. און 14 — אין אויסלאַנד אין דער צאָל פון 52.000 עקזעמפּלאַרן; די בראָשורן זיינען פאַרשפּרייט געוואָרן אין רוס־לאַנד אין דער צאָל פון 34.000 עקז. אויף אַזאַ אופן איז דער אַלגעמיינער סכום פון די צייטונגען או בראָשורן אויף „זשאַרגאָן", וואָס זיינען פאַר־שפּרייט געוואָרן אין רוסלאַנד — 82.000 עקז. (45.000, 34.000 און 3000), אריינרעכענענדיק צווישן זיי די 3000 עקזעמפּלאַרן פון אַמערי־קאַנישע אויסגאַבן. אַלע פּראָקלאַמאַציעס און 8 בראָשורן זיינען געדרוקט געוואָרן אין רוסלאַנד אין די אומלעגאַלע דרוקערייען פון „בונד"[1]. דער „בונד" האָט אריבערגעפירט פון אויסלאַנד און צוגעשטעלט אין די שטעט 6 פוד שריפט און 100 פוד אָדער 200.000 בויגן אומלעגאַלע ליטעראַטור (יידישע און רוסישע), וואָס מאַכט אויס בערך 4 פוד אַ חודש.

די מאַי־פּראָקלאַמאַציעס זיינען געווען אַלגעמיינע (פון דעם צענ־טראַל־קאָמיטעט) און אָרטיקע (פון ווילנער, וואַרשעווער, מינסקער, ביאַ־ליסטאָקער, לאָדזער און וויטעבסקער קאָמיטעטן). אין די אַלגעמיינע מאַי־אויפרופן זיינען געווען פאָלגנדיקע פאָדערונגען: 1) אַ 8־שעהדיקער אַר־בעטס־טאָג, 2) פרייהייט פון פאַרזאַמלונגען, פאַראיינען און שטרייקן, 3) פרייהייט פון וואָרט, פרעסע, 4) אומבאַרירלעכקייט פון פערזאָן, 5) אָפּשאַפן דעם פּאָליציייִשן ווילקיר, 6) אַ קאָנסטיטוציע, 7) בירגער־לעכע גלייכבארעכטיקונג פון די יידן; אין די אָרטיקע מאַי־אויפרופן איז צווישן אַנדערע פאָדערונגען ארויסגעשטעלט געוואָרן די פאָדערונג פון אַ 10שעהדיקן ארבעטסטאָג, אַלס קאַמף־לאָזונג פון אַלטעגלעכן קאַמף, און דעם 8־שעהדיקן ארבעטסטאָג, אַלס ציל. חוצדעם איז אין די מאַי־אויפרופן שטענדיק אונטערגעשטראָכן „געוואָרן דער ענדציל פון דער ארבעטער־באַוועגונג — אָפּשאַפן דעם קאַפּיטאַליזם און פאַרווירקלעכן

---

[1] צייטונגען און בראָשורן אויף זשאַרגאָן האָט מען אין רוסלאַנד געדרוקט 46.000 עקז. אריינגעבראַכט קיין רוסלאַנד האָט מען 36.000 עקז. יידישע ליטעראַטור אין צוזאַמען מיט די אַמעריקאַנישע אויסגאַבן.

דעם סאָציאַליזם. די אַלגעמיינע פּראָקלאַמאַציעס האָבן געטראָגן אַ פּאָלי־
טישן און עקאָנאָמישן כאַראַקטער. די פּאָליטישע פּראָקלאַמאַציעס זיינען
אַרויסגעגעבן געוואָרן אין צוזאַמענהאַנג מיט פאַרשיידענע פּאַסירונגען:
צוליב גאַסן־דעמאָנסטראַציעס, צוליב אַרעסטן און פאַרשיקונגען פון
חברים, צוליבן אָפּפאַר פון רעקרוטן, צוליבן יאָרטאָג פון דער הריגה פון
די אָנפירער פון דער געוועזענער פּוילישער פּאַרטיי „פּראָלעטאַריאַט" און
אַז"וו. די אַלע אויפרופן האָבן געהאַט דעם אַלגעמיינעם שטריך, וואָס זיי
האָבן אויסגעדריקט דעם פּראָטעסט קעגן דער הערשנדיקער פּאָליטישער
סיסטעם און גערופן די אַרבעטער, זיי זאָלן זיך פאַראייניקן און אָרגאַניזירן
די קרעפטן צום קאַמף מיט דעם אַבסאָלוטיזם. די פּראָקלאַמאַציעס פון דעם
עקאָנאָמישן כאַראַקטער האָבן געהאַט אין זינען אָדער אַלע אַרבעטער פון
אַ געוויסן פאַך, אָדער בלויז די אַרבעטער פון דעם אָדער יענעם וואַר־
שטאַט; אַנטהאַלטנדיק אין זיך די פאָרמולירונג פון די מאַטעריעלע פאַר־
בעסערונגען, וועלכע מען קאָן אויסקעמפן אין דעם מאָמענט מיט אַן אויס־
רעכענונג און ערפאָלג, האָבן די דאָזיקע אויפרופן געדינט אַלס רוף צו
אַ שטרייק, אָדער אַלס איינלאַדונג (בשעתן שטרייק) זיך האַלטן ביי די
אַרויסגעשטעלטע פאָדערונגען, ניט קוקנדיק אויף דער איינגעשפּאַרטקייט
פון די באַלעבאַטים, גוואַלט־טאַטן מצד דער מאַכט און מאַטעריעלע נייטן,
וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער אַרבעטסלאָזיקייט, אָדער זיי האָבן גע־
האַט דעם ציל פון פּאָפּולאַריזירן אין די ברייטע אַרבעטער־מאַסן די פאָ־
דערונגען, וועלכע זיינען אַרויסגעשטעלט געוואָרן אין דעם אָדער יענעם
שטרייק, און די אידעען פון דעם עקאָנאָמישן קאַמף בכלל. ס'זיינען אויך
געווען אַ סך אויפרופן, וועלכע לאָזן זיך ניט איינשליסן אין די ראַמען,
וועלכע מיר האָבן אָנגעוויזן, למשל, וועגן דעם קריזיס (וואַרשע, אין יאָר
1900), וועגן די פילאַנטראָפּישע פּלענער אין דער צייט פון דעם קריזיס;
אין דער דאָזיקער פּראָקלאַמאַציע, וועלכע איז אַרויסגעלאָזט געוואָרן צו די
וועבער, האָט זיך גערעדט וועגן דעם, אַז די פילאַנטראָפּיע איז אָנמעכטיק
צו פאַרבעסערן די לאַגע פון די אַרבעטער, און אַז זייער גורל ליגט אין
זייערע, אין די אַרבעטערס, הענט אַליין (לאָדז, 1899); צו די עלטערן
פון די פּאַפּיראָסן־מאַכערינס בשעת דעם שטרייק אין שערעשעווסקיס טאַ־
באַק־פאַבריק (גראָדנע, סעפּטעמבער 1899); די דאָזיקע פּראָקלאַמאַציע
איז אַרויסגערופן געוואָרן אדאַנק דעם, וואָס דער פאַבריקאַנט, וועלנדיק
אויסאיבן אַ דרוק אויף די שטרייקערינס, האָט אָנגעהויבן אָפּצוזאָגן זייערע
פאָטערס און די מוטערס, וועלכע האָבן געאַרבעט אין די אָפּטיילונגען,
וועלכע האָבן ניט געשטרייקט; אַן אויפרוף צו דער געזעלשאַפט זי זאָל
העלפן דעם „רויטן קרייץ" (וויטעבסק, 1900) און אַז"וו. צום סוף וועלן

מיר נאָך באַמערקן, אַז די אַרטיקע קאָמיטעטן האָבן אויך אַרויסגעלאָזט עטלעכע פּראָקלאַמאַציעס אויף רוסיש און אויף פּויליש; דער וואַרשעווער קאָמיטעט האָט, למשל, אין 1898 אַרויסגעלאָזט א מאַי־אויפרוף אויף פּויליש; דער דווינסקער קאָמיטעט האָט אין יאָר 1900 אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף וועגן אַ שטרייק אויף רוסיש, דער וויטעבסקער קאָמיטעט האָט אין יאָר 1899 אַרויסגעלאָזן אַ מאַי־אויפרוף אויף רוסיש אאַז״וו. די דאָזיקע אויפרופן זיינען נייטיק צוליב דעם, וואָס אין אַ סך פּאַכן אַרבעטן אי יידישע אי קריסטלעכע אַרבעטער, און דער ערפאָלג פון קאַמף הענגט אָפּ פון די פאַראייניקטע אָנשטרענגונגען.

די בראָשורן, וואָס דער „בונד״ האָט אַרויסגעגעבן, זיינען אויך זייער פאַרשיידנאַרטיק לויט זייער אינהאַלט און זיינען אין זיך כולל די יסודות פון דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם און קלאַסן־קאַמף (מאַרקס און ענגעלס, „דער מאַניפעסט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי״, לאַסאַל „דער וועזן פון דער קאָנסטיטוציע״), קאָנספּעקטן פון די יסודות פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע און אָנהייבן פון דעם סאָציאַליזם („אַרבעטסלוין״, „דער אַרבעטסטאָג״, „פון וואָס איינער לעבט״, „וואָס יעדער אַרבעטער דאַרף וויסן און געדענקען״), קריטיק פון דער אינערלעכער פּאָליטיק פון דער רוסישער רעגירונג און וועגן דער הערשנדיקער סיסטעם אין רוסלאַנד בכלל („צירקוליאַר פון דעם אינערן־מיניסטער״, „דער שטרייק פון שקר״), קריטיק פון די ענג־נאַציאָנאַליסטישע שטרעמונגען אויף דער יידישער גאַס („ציוניזם אָדער סאָציאַליזם״), ווייטער איבער פּראָגראַם־ און טאַקטיק־פראַגן, וועלכע נעמען זיך פון דער פּראַקטיק פון דער אַרבעטער־באַוועגונג אין רוסלאַנד („וואָס ווילן די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן״, „דער קער־פּונקט אין דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג״, „דער מאַרש פון דער פּוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי קעגן דעם אַל־געמיינעם אַרבעטער־בונד אין רוסלאַנד און פּוילן״), איבער דער געשיכטע פון דער מערב־אייראָפּעישער אַרבעטער־באַוועגונג („די מערץ־רעוואָלוציע אין דייטשלאַנד״, „ווי אַזוי די בעלגישע אַרבעטער האָבן געקעמפט פאַר פרייהייט״), וועגן דער באַדייטונג פון דעם מאַי־יום־טוב פאַר דער אַרבעטער־באַוועגונג בכלל און פאַר דער רוסלענדישער בפרט („בראָשור צו דעם ערשטן מאַי״) אאַז״וו.

אַ גרויסער טייל פון די אָנגעוויזענע בראָשורן און עטלעכע נומערן פון די צייטונגען און זשורנאַלן זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן דורך דעם אויסלענדישן קאָמיטעט פון „בונד״. וועגן דער ליטעראַרישער טעטיקייט פון דעם דאָזיקן קאָמיטעט קאָן מען אורטיילן לויט פאָלגנדיקע דאַטן: פון דער צווייטער העלפט פון 1898 ביז אווגוסט 1900 האָט ער אַרויסגעגעבן

112 בויגן, וועלכע קאָנען כראָנאָלאָגיש איינגעטיילט ווערן אויף אַזאַ אופן: אין 1898 — 11½ בויגן, אין 1899 — 67½ בויגן און אין דער ערשטער העלפט 1900 — 33 בויגן; די אַלגעמיינע צאָל עקזעמפּלאַרן, וואָס ער האָט אַרויסגעלאָזט, איז 62.900. די פינאַנסן פון דעם אויסלענ־דישן קאָמיטעט פאַר די לעצטע צוויי יאָר (פון דעם 1טן יולי 1898 ביז דעם 1טן יולי 1900) באַטרעפן: 16.681 פראַנק מיט 28 סאַנטים הכנסה און 15.495 פראַנק מיט 46 סאַנטים — הוצאה.

צום סוף וועלן מיר באַמערקן, אַז ניט קוקנדיק אויף אַלע אָנשטרענ־גונגען צו פאַרברייטערן זיין ליטעראַרישע און פאַרלעגערישע טעטיקייט, איז דער „בונד" ניט געווען בכּוח צו באַפרידיקן די אַלץ מער וואַקסנדיקע באַדערפעניש פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט אין ליטעראַטור; ווי גרויס די דאָזיקע באַדערפעניש איז — קאָן מען זען פון דעם, וואָס לויט די באַ־ריכטן פון די אָרטיקע קאָמיטעטן צו דעם 2טן צוזאַמענפאָר פון „בונד", איז די צאָל פון די לייענער פון אומלעגאַלער ליטעראַטור אין יאָר 1898 2—3 מאָל אויסגעוואַקסן לגבי דער צאָל לייענער אין יאָר 1897. אויף דעם 3טן צוזאַמענפאָר פון „בונד" (אין יאַנואַר 1900) האָבן אַלע אין איין קול געטענהט, אַז „די שטרעבונג צו וויסן, צו אַנטוויקלונג האָט זיך צווישן די יידישע אַרבעטער אויף אַזוי פיל פאַרשטאַרקט, אַז קיין איינצ־קער אָרטיקער קאָמיטעט איז ניט אימשטאַנד צו באַפרידיקן די פאָדערונג אויף אומלעגאַלער ליטעראַטור. עס פאָדערט זיך ניט בלויז אומלעגאַלע ליטעראַטור, נאָר בכלל אַ געדרוקט וואָרט, און די עקסיסטירנדיקע אַרבע־טער־ביבליאָטעקן קאָנען ניט באַפרידיקן אַלע פאָדערונגען".

פון אַפּריל 1901 ביז יולי 1903[1]

„די בונטסטע פאַקטן פון דעם דאָזיקן פּעריאָד זיינען דאָס פאַר־ברייטערן דעם ראַיאָן פון „בונד", דאָס פאַרשטאַרקן זיך פון דעם פּאָלי־טישן קאַמף און דער שנעלער וווּקס פון דער ליטעראַרישער טעטיקייט.

אין ליטע פאַרשפּרייט זיך די אַרבעטער־באַוועגונג אין די שטעטלעך און יעדע מער אָדער ווייניקער באַדייטנדע שטאָט ווערט אַ צענטער, וועל־כער באַדינט אַ גרעסערן אָדער אַ קלענערן ראַיאָן פון דער באַוועגונג אין די אַרומיקע שטעטלעך. דער ברייטער אויסגוס פון דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמף שאַפט אַ וויכטיקן קוואַל פון רעוואָלוציאָנערער ענערגיע. באַזונ־דערס צייכענען זיך אין דער הינזיכט אויס מאָהילעווער, מינסקער און קאָוונער גובערניעס. אין מאָהילעוו בילדעט זיך אַ קאָמיטעט, עס שאַפן

[1] „מאַטער. צו דער געשיכטע פון דער ייד. אַרב.־באַוו.", העפט I, ז"ז 128—140.

זיך אָרגאַניזאַציעס אין אָרשע, שקלאָוו, פינסק, באָברויסק, שאַוועל, פּאַ־נעוועזש אאַז״וו. אין פּוילן וואַרפט זיך די באַוועגונג אַריבער פון וואַרשע און לאָדז אויף דער „פּראָווינץ"; עס בילדן זיך בונדישע אָרגאַניזאַציעס אין שעדלעץ, אין פּלאָצק; די וואַרשעווער און לאָדזער קאָמיטעטן ווערן צענטרען, וועלכע פאַרשפּרייטן זייער טעטיקייט אויף די שטעטלעך פּאָבי־אַניץ, זגערזש, ביאַלע און אַנדערע. אין סוּוואַלקער גובערניע פאַרשפּרייט זיך די באַוועגונג איבער די גרענעצן פון דער בערשטער־פּראָדוקציע און פאַרכאַפּט די אַרבעטער פון אַנדערע פאַכן; עס בילדן זיך אָרגאַניזאַציעס אין סוּוואַלק, מאַריאַמפּאָל. פון דער צווייטער זייט פאַרשפּרייט זיך די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג אונטער דער אָנפירערשאַפט פון „בונד" איבער דרום־מערב־רוסלאַנד; עס בילדן זיך בונדישע קאָמיטעטן אין זשי־טאָמיר און אין בערדיטשעוו, אַ בונדישע אָרגאַניזאַציע אין אָדעס, עס בילדן זיך גרופּעס אין קיעוו און אין קיעווער גובערניע, וועלכע שטייען צו צו דעם „בונד"; אַזעלכע גרופּעס אַנטשטייען אויך אין טשערניגאָווער, וואָלינער, פּאָדאָלער און פּאָלטאַווער גובערניעס. די טעטיקייט פון „בונד" פאַרשפּרייט זיך אויך אויף ליפלאַנד און קורלאַנד און ווערט קאָנצענ־טרירט אין ריגע, ליבוי און מיטוי. דער אַנטוויקלונג פון דער טעטיקייט אין דעם ראַיאָן האָט זייער געשטערט דאָס, וואָס דער דאָזיקער ראַיאָן געפינט זיך אויסער דעם „תחום המושב" און די אָרגאַניזירטע יידישע אַרבעטער געפינען זיך שטענדיק אונטער דער געפאַר אַרויסגעשיקט צו ווערן.

די באַוועגונג ווערט ניט בלויז פאַרברייטערט, נאָר וואָס ווייטער ווערט זי אַלץ טיפער. אין דער הינזיכט ציט אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט דאָס פאַרשטאַרקן זיך פון דעם פּאָליטישן קאַמף. די פּאָליטישע פּראָטעסטן קומען פאָר ביי פאַרשיידענערליי פאַלן און באַווייזן, אַז די אָנפירער פון דער באַוועגונג קאָנען אויסנוצן די געזעלשאַפטלעכע ערשיינונגען אויף צו רעוואָלוציאָניזירן די אַרבעטער־מאַסן. די גאַסן־דעמאָנסטראַציעס ווערן אָפטער. צו די פריערדיקע מיטלען פון דעם פּאָליטישן קאַמף קומען צו נייע: מאַניפעסטאַציעס אין טעאַטער, אין די שולן און פּאָליטישע שטרייקן (אין לאָדז — 2, אין סמאָרגאָן — 1, אין האָמעל 2, אין וועטקע, אין ווילנע). די רעוואָלוציאָנערע יום־טובים ווערן אַלץ מער פּאָפּולער און ווערן אַ געוויינלעכע ערשיינונג אין „בונד"; דער 19טער פעברואַר, דער געדענק־טאָג פון די דעקאַבריסטן, „פּראָלעטאַריאַטשיקעס" אאַז״וו ווערן געפייערט אין אַלע שטעט און שטעטלעך. חוצדעם זיינען געפייערט געוואָרן דער פינף־יעריקער יובילֵיי פון „בונד", דער יובילֵיי פון דער „אַרבעטער־שטימע", אומעטום זיינען פאָרגעקומען פייערלעכע פאַרזאַמלונגען, אויף

וועלכע מען האָט געהאַלטן פּאָליטישע רעדעס. די מינדלעכע אַגיטאַציע גייט דורך מיט גרויס ערפֿאָלג און נעמט אַרום אַ גרויסן קרייז פֿראַגן. אויף די פֿאַרזאַמלונגען, וועלכע ווערן אָפֿטע ערשיינונג און שטאַרק באַזוכט, האַלט מען רעדעס וועגן די אַקטועלסטע פֿראַגן: וועגן דער זעלבסט־הערשאַפֿט, סאָציאַליזם, ציוניזם, נאַציאָנאַלער פֿראַגע, טעראָר, זובאַטאָוו־שטשינע אאַז״וו. אין דער זעלבער צייט פֿאַרגרעסערט זיך די פּראָקלאַ־מאַציע־ליטעראַטור, וועלכע רופֿט זיך אָפּ אויף די וויכטיקסטע געשעענישן און ערשיינונגען פֿון דעם פּאָליטישן און געזעלשאַפֿטלעכן לעבן: דער חורבן פֿון פֿינלאַנד, די ראָסטאָווער געשעענישן, די זלאַטאָוסטער הריגה, דער קישענעווער פּאָגראָם, די סטודענטן־אומרועז, די באַגרענעצונגען פֿון די רעכט פֿון די יידן אויף בילדונג, דאָס איינפֿירן די פֿאַרשטאַרקטע אויפֿ־זיכט, דער יאָרטאָג פֿון דעם מאָרד פֿון די „פּראָלעטאַריאַטשיקעס״, די „אומאָפּהענגיקע״, די ציוניסטישע אויסגעלאַסנקייט אאַז״וו. צוזאַמען מיט דעם איכותדיקן וווּקס פֿון דער ליטעראַטור, וואָס זאָגט עדות אויף דער פֿאַרדאָפּלטקייט און קאָמפּליצירטקייט פֿון די אויפֿגאַבן, וואַקסט אויך איר צאָל, אַלס רעזולטאַט פֿון דער פֿאַרגרעסערטער אוידיטאָריע; אַלס בייִשפּיל קאָנען מיר נעמען די מאַי־פּראָקלאַמאַציע פֿון דעם צענטראַל־קאָמיטעט פֿון 1903 יאָר. זי איז פֿאַרשפּרייט געוואָרן אין דער צאָל פֿון 70.000 עקזעמ־פּלאַרן, אין דער צייט וואָס די פּאַראַיאָריקע איז פֿאַרשפּרייט געוואָרן אין 20.000 עקז.

די פֿאַרשטאַרקונג פֿון דער מאַסן־באַוועגונג האָט געבראַכט דערצו, אַז פֿון איין זייט האָט דער אַזוי גערופֿענער „אָרגאַניזירטער״ אַרבעטער אויפֿגעהערט צו זיין דער ליבלינגס־אָביעקט פֿון דער רעוואָלוציאָנערער אַגי־טאַציע און, פֿון דער אַנדערער זייט — האָט זיך געענדערט דער קריטעריום פֿון אָרגאַניזירטקייט. אויב פֿריער האָט מען אין פֿיל שטעט געהאַלטן, אַז אַן אָרגאַניזירטער איז יעדער אַרבעטער, וואָס געהער צו וועלכער ניט איז פּראָפֿעסיאָנעלער קאַסע, האָט דער דאָזיקער סימן אָנגעהויבן שפּילן אַ צווייט־ראַנגיקע ראָלע, אָפּטרעטנדיק דאָס אָרט אַנדערע סימנים, וועלכע וואַריירן זיך אָפּהענגיק פֿון די אָרטיקע באַדינגונגען. פֿאַר אַזעלכע סימנים האַלט מען: דאָס רעגולערע לייענען אומלעגאַלע ליטעראַטור, דאָס אָפֿטע באַזוכן פֿאַרזאַמלונגען, טאָן עפּעס פֿאַר דער אַרבעטער־באַוועגונג, אָפּצאָל אין דער פּאָליטישער קאַסע, אין „רויטן קרייז״, געהערן צו אַ פּראָפּאַגאַנ־דע־קרייזל אאַז״וו. און צוזאַמען מיט דעם איז באַדייטנדיק אויסגעוואַקסן די צאָל אַרבעטער, וואָס ווערן דירעקט אַגיטירט דורך די אַגיטאַטאָרן; נאָר ווי גרויס עס זאָל ניט זיין דער דאָזיקער קרייז מענטשן, באַגרענעצט זיך דאָך ניט די מינדלעכע אַגיטאַציע בלויז מיט דעם אַליין, און אויף די פֿאַר־

זאמלונגען ווערן אין א באדייטנדיקער מאס אויך איינגעלאדן די ניט־ארגאניזירטע ארבעטער, ד"ה אזעלכע ארבעטער, וועגן וועלכע מען האט קיין שום אנדערע ידיעות ניט, אחוץ די זיכערקייט, אז זיי זיינען פאליטיש ערלעך און מען קאן זיך אויף זיי פארלאזן.

דער וווּקס פון דער באוועגונג האט גורם געווען איינע פון די וויכטיקסטע אויפגאבן, צוצוגרייטן א גרעסערן קאנטיגענט אגיטאטארן און צוצוציען די אינטעליגענץ צו דער ארבעט. אויף צוצוגרייטן אגיטאטארן האט מען פארברייטערט די נעץ פון די פראפאגאנדע־קרייזלעך, נאר דער מאנגל אין אינטעליגענטע כוחות גיט ניט די מעגלעכקייט אוועקצושטעלן די זאך ווי עס באדארף צו זיין. כדי צוצוציען די אינטעליגענץ איז מען צוגעטראטן ארויסצוגעבן א גאנצע ריי אויסגאבן אויף רוסיש און אויף פויליש, וועלכע האבן געדארפט, פון איין זייט, באקענען די ברייטע קרייזן פון דער אינטעליגענץ מיט דער טעטיקייט און מיט די אויפגאבן פון „בונד", און, פון דער צווייטער זייט, אפציען די אינטעליגענץ פון דעם ציוניזם. א גרויסע ראלע האבן אין דער הינזיכט פון געווינען די סימפאטיעס פון דער אינטעליגענץ צו דעם „בונד" געשפילט די בראשורן: „אויפרוף צו דער יידישער אינטעליגענץ", וועלכע איז ערשינען אין דריי אויפלאגעס, „באריכט פון IV צוזאמענפאר פון „בונד" (2 אויפלאגעס), „צו דער פראגע וועגן נאציאנאלער אויטאנאמיע און ארגאניזאציאנעלער פעדעראציע", ווייטער, דאס פעריאדישע בלעטל „פאסלעדניא איזוועסטיא" (לעצטע ידיעות), איבערגעזעצטע ארטיקלען פון דער „ארבעטער־שטימע" וועגן דער פראגראם און טאקטיק־פראגן און רעפעראטן וועגן פארשיידענע פראגן (אין אויסלאנד און דער עיקר אין רוסלאנד). אינטעליגענטישע גרופעס האבן זיך געגרינדעט אין קיעוו, פעטערבורג, מאסקווע און ריגע. עס האט זיך אנגעהויבן א ברייטע באוועגונג, אנגעפירט פון „בונד", צווישן דער יידישער איטעליגענץ אין פוילן, דערהויפט צווישן דער סטודענטנשאפט. אין אלע שטעט, ווו עס זיינען פאראן בונדישע ארגאניזאציעס, הייבט זיך אן אן אינטענסיווע ארבעט צווישן דער שטודירנדיקער יוגנט פון די מיטלשולן: עס בילדן זיך קרייזלעך, וועלכע לאזן ארויס בלעטלעך, וואס זאמלען געלט אאז"וו.

אין דער זעלבער צייט באמיט זיך דער „בונד" צו שטעלן זיך בראש פון אלע אונטערדריקטע שיכטן פון דעם יידישן פאלק, צו רעוואלוציאניזירן און נעמען אונטער זיין השפעה דעם אפאזיציאנעלן טייל פון דער יידישער געזעלשאפט. דעריבער האט ער זיך געווענדט צו דער יידישער געזעלשאפט און זי גערופן צום קאמף מיט דעם אבסאלוטיזם טאקע אין נאמען פון אירע אינטערעסן. אלס טיפישער מוסטער פון אזעלכע ווענדונגען קאן

דינען דער אויפרוף צו דער יידישער געזעלשאפט וועגן באגרענעצן די רעכט פון די יידן אויף בילדונג. די דאזיקע טעטיקייט פון „בונד" האט אבער ניט געהאט קיין גרויסן ערפאלג טיילווייז צוליב דער פאליטישער אומאנטוויקלטקייט פון דער רוסישער בורזשואזיע בכלל און דער ספעציפישער אייגנארט פון דער יידישער בורזשואזיע בפרט, טיילווייז צוליב דעם, וואס צווישן דער יידישער בורזשואזיע זיינען שטארק פארשפרייט די ציוניסטיש־נאציאנאליסטישע שטרעמונגען, וועלכע פרעדיקן דעם פאליטישן אינדיפערענטיזם און זיין אונטערטעניק דער זעלבסטהערשנדיקער רעגירונג. מיט אט די ריכטונגען קומט דעם „בונד" אויס צו פירן אן אומאויפהערלעכן קאמף 1 ניט נאר דערפאר, וואס זיי ציען אפ די יידישע אינטעליגענץ פון דער סאציאל־דעמאקראטישער באוועגונג, נאר אויך דערפאר, וואס זיי הייבן אן צו זוכן א שטיצפונקט צווישן די יידישע ארבעטער. די דאזיקע טענדענץ פון דעם ציוניזם האט זיך באזונדערס בולט ארויסגעוויזן אין סוף פון דעם דאזיקן פעריאד, ווען די אנטוויקלונג פון דער יידישער ארבעטער־באוועגונג האט באוויזן די ציוניסטן, אז דער יידישער פראלעטאריאט ווערט א געזעלשאפטלעכע קראפט, וועלכע עס לוינט זייער אריינצוקריגן אין די הענט, און אויף אזא אופן טרעפן צוויי האזן מיט איינמאל: א סוף מאכן מיטן קלאסן־קאמף אין דעם יידישן פאלק אדער אין ערגסטן פאל אים דערגראדירן ביז דער מדרגה פון קאמף פאר קליינלעכע עקאנאמישע פארבעסערונגען, און דעראבערן אן ארמיי פון אנהענגער. דער שארפסטער אויסדריק פון אט דעם „ארבעטער־ציוניזם" איז דעמאלט געווען די ארגאניזאציע פון „פועלי־ציון", וועלכע האט באלד נאך דעם קעשענעווער פאגראם נאך מער אויפגעהויבן דעם קאפ.

דער קעשענעווער פאגראם, וועלכער האט אין א געוויסער מאס פארשטארקט דעם ציוניזם, האט, פון דער צווייטער זייט, אויך פאר־

1 אין דעם דאזיקן קאמף שפילט די גרעסטע ראלע די מינדלעכע אגיטאציע. די בונדישע אגיטאטארן נוצן אויס יעדע פאסיקע געלעגנהייט ארויסצוטרעטן קעגן די ציוניסטן: זיי דרינגען אריין אויף די לעגאלע פארזאמלונגען, וואס די ציוניסטן רופן צונויף, ווי דאס איז געשען אין ווילנע, מינסק, ביאליסטאק און אין אנדערע ערטער, און דארט פארפירן זיי דיספוטן מיט די מנהיגים פון דעם ציוניזם. דא קאן מען אנווייזן אויף דער השפעה פון „בונד" אויף די ניט־פראלעטארישע שיכטן פון דער געזעלשאפט. די השפעה איז גענוג באדייטנדיק. דערהויפט האט זיך דאס ארויסגעוויזן בשעת די קעשענעווער געשעענישן. דער אויפרוף פון „בונד" וועגן דעם פאגראם האט ארויסגערופן א גוואלטיקע פאראינטערעסירונג, ער איז געלייענט געווארן מאסנווייז. יעדערער האט זיך אינטערעסירט, וואס דער „בונד" וועט זאגן וועגן דעם פאגראם. די ווירקונג פון „בונד" איז ארויס ווייט פון די גרעניצן פון זיין ראיאן, וואס מ׳קאן זען פון די גרופעס מיטפילנדיקע, וואס האבן זיך געגרינדעט אין פעטערבורג, מאסקווע און אין אנדערע שטעט.

שטאַרקט די יידישע רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג און צונישט געמאַכט אַלע רעגירונגס־פּלענער. די שענדלעכע אויפפירונג פון אַ טייל פון דער יידישער בורזשואַזיע, וועלכע האָט ערקלערט אַ קרייץ־צוג קעגן די יידישע סאָציאַליסטן און וועלכע האָט דערקלערט דעם פּאַרראַט און שפּאָינעריי אַלס מעלות טובות, האָט נאָך שאַרפער אונטערגעשטראָכן די קלאַסן־קעגנזאַצן אין דעם יידישן פאָלק; דער פאַקט, אַז רעגירונגס־אַגענטן האָבן זיך באַטייליקט אין דער אָרגאַניזאַציע און אין דעם מאַכן די קעשענעווער שחיטה, דער פאַקט, וואָס רעגירונגס־אַגענטן האָבן אין פאַרשיידענע שטעט פאַרשפּרייט קלאַנגען וועגן פּאָגראָמען, וואָס גרייטן זיך, מיט דעם ציל אַרויסצורופן אומעטום אַן אומרויִקע שטימונג און דערמיט שטערן דעם רעוואָלוציאָנערן אויפברויז, — דאָס אַלץ האָט נאָך שטאַרקער און שאַרפער אַנטפּלעקט דעם מיאוסן פּרצוף פון דער הערשנדיקער אָרדענונג; ווייטער, איז דער קעשענעווער פּאָגראָם געווען זייער אַ גוטער אויסגאַנגס־פּונקט פאַר דער פּאָליטישער אַגיטאַציע. אַחוץ דעם צענטראַל־קאָמיטעט, וועלכער האָט אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף צו די אַרבעטער און צו דער יידישער אינטעליגענץ, האָבן זיך אויף דעם קעשענעווער פּאָגראָם אויך אָפּגערופן אַ כּך אָרטיקע קאָמיטעטן פון „בונד”. פּראָקלאַמאַציעס האָבן אַרויסגעלאָזן די האָמלער, קאָוונער, ווילנער, בערדיטשעווער, זשיטאָמירער קאָמיטעטן, די אָדעסער אָרגאַניזאַציע פון „בונד” און אַנד. כּמעט אין אַלע שטעט און שטעטלעך פון דעם ראַיאָן פון „בונד” האָט מען איינגעאָרדנט מאַסן־פאַרזאַמלונגען וועגן דעם קעשענעווער פּאָגראָם. אין דער זעלבער צייט האָט דער ווייטערער גאַנג פון די געשעעענישן געגעבן אַ קלאָרן אומצווייִדייטיקן באַווייז, אַז די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט איז ניט אָפּגעשוואַכט געוואָרן; מיר האָבן דאָ אין זין די דעמאָנסטראַציעס אין בערדיטשעוו, וואַרשע, לאָדז, וועלכע זיינען פאָרגעקומען גלייך נאָך דעם קעשענעווער פּאָגראָם, דאָס פייערן דעם ערשטן מאַי, וואָס איז באַגלייט געוואָרן מיט אַ גאַנצער ריי שטרייקן אין דעם גאַנצן ראַיאָן פון „בונד”, און דאָס באַערן דעם אָנדענק פון הירש לעקערט. מיט דעם קעשענעווער פּאָגראָם האָט זיך איבערגעחזרט נאָך אין אַ שטאַרקערער מאָס די געשיכטע נאָכדעם, ווי מען האָט אין ווילנע געשמיסן די אַרעסטירטע. נאָך דער ווילנער עקזעקוציע האָט זיך אייניקע געדוכט, אַז די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג וועט אַוועק אויף דעם וועג פון טעראָריסטישן קאַמף, אויף וועלכן זי האָט — לויט דער מיינונג פון אייניקע — געדאַרפט פאַרלירן אַ גרויסן טייל פון איר ענערגיע, און לויט דער מיינונג פון אַנדערע — שעפּן נייע כּוחות, און אַז אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג וועט קומען אַ לאַנגדויערנדיקע

רעפּרעסיע (?). די געשעענישן האָבן ניט באַשטעטיקט אַט די דערוואַרטונגען. די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג איז אַוועק מיט נאָך אַ שנעלערן טעמפּאָ. ניט מער ווי אין עטלעכע חדשים אַרום קומט פאָר אויף די ווילנער גאַסן, וועלכע האָבן איבערגעלעבט די גרווילן פון דעם רעגירונגס־קאַניבאַליזם, אַ דעמאָנסטראַטיווער צוג פון די יידישע אַרבעטער, וועלכע גיבן אָפּ דעם לעצטן כּבוד זייערן אַ געשטאָרבענעם חבר (די דעמאָנסטראַציע אויף שלמהס לוויה).

פּונקט אַזוי ווי אין די פריערדיקע יאָרן, האָט דער יידישער פּראָלעטאַריאַט אויך אין דעם איצטיקן פּעריאָד ניט איינמאָל אויסגענוצט די פּאַסיקע פאַלן, כּדי אַרויסצווייזן זיין סאָלידאַרישקייט מיט דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַנדערע נאַציאָנאַליטעטן פון רוסלאַנד. אָט זיינען עטלעכע פאַקטן: דער באַגריסונג־אַדרעס, וואָס דער בערדיטשעווער קאָמיטעט האָט געשיקט די ראָסטאָווער אַרבעטער נאָך די ראָסטאָווער געשעענישן, די דעמאָנסטראַציע אין טעאַטער, וועלכע איז אָרגאַניזירט געוואָרן דורך דעם קיעווער קאָמיטעט אַלס פּראָטעסט קעגן דער זלאַטאָוסטער הריגה, די אויפרופן פון האָמלער און קאָוונער קאָמיטעטן וועגן דער זלאַטאָוסטער הריגה, די איינציייטיקע שטרייקן אין האָמעל און אין וויטעפּסק, וועלכע זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן אין צוזאַמענהאַנג מיט די ראָסטאָווער געשעענישן און זלאַטאָוסטער הריגה און אַנדערע [1].

וואָס שייך דעם עקאָנאָמישן קאַמף, איז ער געפירט געוואָרן גאַנץ אינטענסיוו. פון אַלע פאַקטן לוינט זיך אָפּצושטעלן אויף דעם אָנווענדן דעם באָיקאָט אין 2 פאַלן (אין ביאַליסטאָק און אין האָמעל) און דעם אַלגעמיינעם שטרייק פון די זאָקנמאַכערקעס מיט 2.500 אָנטיילנעמער. דער לעצטער שטרייק ציט צו די אויפמערקזאַמקייט דערמיט, וואָס עס איז זייער שווער צו אַרבעטן צווישן די זאָקנמאַכערקעס (דאָס וואָס זיי זיינען צעוואָרפן אין פאַרשיידענע שטעטלעך און אין דעם דאָזיקן פאַך הערשט די סיסטעם פון שטוב־אַרבעט).

די אָרגאַניזאַציעס פון „בונד" האָבן געהאַט אַ גוטע פּעולה אין זין פון צופּאַסן זיך צו די באַדינגונגען, אין וועלכע זיי אַרבעטן. עס האָט זיך פאַרברייטערט און פאַרבעסערט די אָרגאַניזאַציע פון די פּראָפעסיאָנעלע

[1] מיר וועלן נאָך אָנווייזן אויף דעם איינטאָגיקן שטרייק פון 12 אויגוסט אין בערדיטשעוו, וועלכער איז איינגעאָרדנט געוואָרן דורך דעם אָרטיקן קאָמיטעט פון „בונד", אויף אויסצודריקן מיטגעפיל די אָדעסער, קאַווקאַזער און קיעווער שטרייקער און דעמאָנסטראַנטן און פּראָטעסטירן קעגן די גוואַלטאַקטן, וואָס מען האָט אָנגעווענדט בנוגע זיי. אין אָט דעם איינטאָגיקן שטרייק האָבן זיך באַטייליקט העכער 3000 אָרבעטער און אָרבעטאָריגס, בתוכם 400 קריסטלעכע.

רעוואָלוציאָנערן (פונקציאָנאָרן), וועלכע איז שטענדיק געווען דער הויפּט־יסוד פון דעם „בונדס" טעטיקייט. דאָס פאַרשטאַרקן זיך פון דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע האָבן אין אַ געוויסער מאָס מיטגעהאָלפן די אַנטלאָפענע פון סיביר. וועגן דעם אופן פון צופּאַסן זיך פון די אָרגאַניזאַציעס קאָן מען זען פון דעם, אַז ניט קוקנדיק אויף דער פאַרשטאַרקטער אויפזיכט און די פאַרשטאַרקטע פּאָליציייִשע פאַרפאָלגונגען, האָט זיך דאָך איינגעגעבן איינצואָרדענען גרויסע פאַרזאַמלונגען, ווי, למשל, די פאַרזאַמלונגען: אין לאָדז — 3000 מאַן, אין ביאַליסטאָק — 1500 מאַן און אַנדערע.

מיר וועלן נאָך צוגעבן עטלעכע ווערטער וועגן דער ליטעראַטור; די „אַרבעטער־שטימע" האָט אָנגעהויבן צו דערשיינען אָפטער און אין אַ פאַרגרעסערטן פאָרמאַט. דער אינהאַלט איז באַדייטנד פאַרברייטערט געוואָרן. עס ווערן אַלץ אָפטער געגעבן אַרטיקלען וועגן פּראָגראַם־ און טאַקטיק־פראַגן, וועגן די געשעעענישן אין דעם רוסלענדישן לעבן און וועגן ספּעציעלע יידישע פראַגן. כדי זיך צו באַקענען מיט דעם כאַראַקטער פון דער „אַרבעטער־שטימע" וועלן מיר דאָ ברענגען אַ קורצע רשימה פון אַרטיקלען, וועלכע זיינען געדרוקט אין איינעם פון די נומערן פון אָט דעם אָרגאַן: וועגן דער „זעמסטווע", וועגן דעם נייעם אופן פון געריכטס־פאַרהאַנדלונגען איבער פּאָליטישע ענינים, וועגן דער פאַרשטאַרקטער אויפזיכט, וועגן דעמאָנסטראַציעס, דער סאָציאַליזם און די פּראָפעסיאָנעלע באַוועגונג, וועגן אָרגאַניזאַציאָנעלע פראַגן, וועגן דער לאַגע פון „בונד" און דער פאַרטיי, וועגן אָרגאַניזירטער נקמה, וועגן די דאָרפס־ווירטשאַפט־לעכע קאָמיטעטן, וועגן די „פּועלי ציון", וועגן „פּפּ"ס", וועגן קעשענעווער פּאָגראָם, וועגן דער יידישער לעגאַלער פרעסע אאַז"וו. כמעט אין יעדן נומער איז דאָ אַ כראָניק פון דעם רוסישן לעבן. די „אַרבעטער־שטימע" איז אין דער צייט געדרוקט געוואָרן אין אַ צאָל פון 2.500 עקזעמפּלאַרן. די אַרטיקע אָרגאַנען האָבן צום סוף פון דעם פּעריאָד, וואָס מיר באַטראַכטן דאָ, אָנגעהויבן צו דערשיינען זעלטענער. אַן אויסנאַם איז נאָר דער „וואַרשעווער אַרבעטער". עס זיינען געוואָרן פּאָפּולער די „פלוגבלעטלעך", דורך וועלכע מ'קלערט אויף די פּראָגראַם און די פּראַקטישע פראַגן. די פּראָפּאַגאַנדע־ליטעראַטור האָט זיך באַרייכערט דורך אַ סך נייע ווערק („די ערפורטער פּראָגראַם", „די סאָציאַלע רעוואָלוציע" פון קאַוטסקי, „די רעליגיע און די קלאַסן־קעגנזאַצן" און אַנדערע).

איצט וועלן מיר געבן אַ קורצן און פאַקטישן איבערזיכט פון דער באַוועגונג ביז יוני 1903. מיר באַוואָרענען זיך, אַז דער איבערזיכט איז ניט קיין פולער.

1. דער ראַיאָן פון „בונד"

א) ווילנע (סוועטציאַן און אנד.), קאָוונע (פּאָנעוועזש, ווילקאָמיר, שאַוועל, אָניקשט, קיידאַן, יאַנאָווע, שאַט, אוטיאַן...), גראָדנע (קאַרטוז־בערעזע און אנד.), באַליסטאָק, דווינסק (רעזשיצע), מינסק (באָריסאָוו, פּינסק, מאָזיר, באָברויסק, פּאַריטש...), וויטעבסק (בעשענקאָוויטש, ליאָזנע, ליאַדי), וואַרשע לאָדז, שעדלעץ, פּלאָצק, סוואַלק, מאַריאַמפּאָל, האָמעל (דאָבריאַנקע, וועטקע), מאָהילעוו (שקלאָוו, אָרשע, ביכאָוו, קאָפּוסט), זשיטאָמיר, בערדיטשעוו, אָדעס, נעזשין, בעלאָצערקאָוו, פּאָדאָ־לער גובערניע (וויניצע, בראַצלאָוו, טולטשין, נעמיראָוו), לוצק — וואָ־לינער גוב.

ב) דער בערשטער ראַיאָן: נעוועל, קרעסלאַווקע, ווילקאָ־ווישקי, קאַלוואַריע, וולאַדיסלאַוואָוו, ווערזשבאָלאָווע, וויסטינעץ, מעז־ריטש, טראָסטיאַן, קנישין.

ג) דער גאַרבער־ראַיאָן: סמאָרגאָן, אָשמענע, קרינקי, זאַב־לודאָווע, שישלאָוויטשי און אנד.

2. דער פּאָליטישער קאַמף

גאַסן־דעמאָנסטראַציעס זיינען פּאַרגעקומען 30. אין 25 האָבן זיך אין אַלגעמיין באַטייליקט 7.520 מאַן; וועגן 5 איז ניט באַוווסט, וויפיל מענטשן עס האָבן זיך אין זיי באַטייליקט. מאַניפעסטאַציעס אין די טע־אַטערן און שולן זיינען געווען 14, פּאָליטישע שטרייקן — 6, אין 5 פון זיי האָבן זיך באַטייליקט 6500 מאַן. די פּאָליטישע שטרייקן זיינען פּאָר־געקומען אין ווילנע, — 1500 מאַן (אין לעקערטס יאָרצייט), אין לאָדז — 2 צו 1500 מאַן, אַלס פּראָטעסט קעגן די פּאָליציייִשע פאַרפאָלגונגען, אין האָמעל — 2 צו 1000 מאַן — אין צוזאַמענהאַנג מיט די ראָסטאָווער געשעענישן און זלאַטאָוסטער הריגה, אין וועטקע — אין צוזאַמענהאַנג מיט דער זלאַטאָוסטער הריגה. פאַרזאַמלונגען זיינען פאַררעגיסטרירט געוואָרן 260, בנוגע 224 ווייסן מיר די צאָל אָנטיילנעמער, דער אַלגע־מיינער סכום — 36.900 מאַן.

ביז	50 מאַן	46	פאַרזאַמלונגען
„	100 „	74	„
„	500 „	72	„
„	1000 „	9	„
פון	1200 „	1	„
„	2000 „	2	„
„	3000 „	1	„

דאָס אַלץ, וואָס עס איז דאָ געזאָגט געוואָרן, האָט ניט קיין שייכות מיט דער פייערונג פון דעם ערשטן מאַי, וועגן וועלכער מיר האָבן פאָלגנ־דיקע דאַטן: דעמאָנסטראַציעס זיינען געווען 10; די צאָל פון די דעמאָנ־סטראַנטן איז זייער שווער פעסטצושטעלן; עס איז בלויז באַוווּסט די מער אָדער ווייניקערע צאָל פון דעם דעמאָנסטראַציע־קערן: אָט זיינען אייניקע צאָלן: אין וואַרשע (1903 י.) איז דער קערן באַשטאַנען פון שטאַרקע 1000 מאַן, אין דווינסק (1902) — פון 700 מאַן, אין מינסק (1902) — פון 500 מאַן אאַז״וו. פאַרזאַמלונגען זיינען געווען 11, שטרייקן — 19, אין 12 פון זיי האָבן זיך באַטייליקט 10.550 מאַן.

3. דער עקאָנאָמישער קאַמף

שטרייקן זיינען פאַררעגיסטרירט געוואָרן 172. אין 127, וועגן וועלכע עס איז באַוווּסט די צאָל באַטייליקטע, האָבן זיך באַטייליקט 8.632 מאַן; דאָ ווערט ניט פאַררעכנט דער שטרייק פון די זאָקנמאַכער־קעס אין דער צאָל פון 2.500 באַטייליקטע. דער רעזולטאַט איז באַ־וווּסט בנוגע 95 שטרייקן: 80 — מיט 4.746 שטרייקער — זיינען געוווּנען געוואָרן, 12 — מיט 1.760 מאַן — זיינען פאַרשפּילט געוואָרן, און 3 — מיט 195 מאַן, — האָבן זיך פאַרענדיקט מיט א טיילווייזן ניצחון. אין די שטעט, ווו די באַוועגונג עקסיסטירט שוין לאַנג, האָבן די שטרייקן מערסטנטייל געטראָגן א פאַרטיידיקונג־כאַראַקטער, און אין די שטעט מיט א יונגער באַוועגונג (בערדיטשעוו, זשיטאָמיר, און אַנדערע) — אַן אָנ־גרייפנדיקן כאַראַקטער. די הויפּט־פאָדערונגען זיינען געווען: לוין־העכע־רונג, דאָס פאַרקירצן דעם אַרבעטסטאָג, צוריקנעמען די אָפּגעזאָגטע אַר־בעטער, דערוויטערן די מייסטער אאַז״וו. מען דאַרף באַמערקן, אז אין צוויי פאַלן איז אָגעווענדט געוואָרן דער באָיקאָט: אין ביאַליסטאָק האָט מען באָיקאָטירט יאַנאָווסקיס טאַבאַק־אויסאַרבעטונגען, אין האָמעל — די טערקישע בעקעריי; דער באָיקאָט האָט געהאַט ערפאָלג בלויז אין דעם ערשטן פאַל. חוצדעם האָט מען אין דעם ראַיאָן פון „בונד" זיך בכלל אָפּט באַנוצט מיט דעם מיטל פון באָיקאָט, וועלכער פלעגט אָננעמען פאַר־שיידענע פאָרמען. די אָרגאַניזאַציעס פלעגן, למשל, ניט צולאָזן קיין אַר־בעטער צו אַרבעטן ביי געוויסע באַלעבאַטים.

4. די ליטעראַטור

ביז יוני 1903 איז פון דער „אַרבעטער־שטימע" דערשינען צען נומערן אין דער צאָל פון 21.000 עקז. פון פאַרשיידענע אָרטיקע אויס־

גאבן (ציימונגען און פלוגבלעטלעך) — 32 אין דער צאל פון 40.650 עקז. בראשורן זיינען (אין רוסלאנד) דערשינען 5: 3 אויף יידיש — 5.500 עקז. און 2 — אויף רוסיש — 4.400 עקז. פראקלאמאציעס: ארטיקע — 83 אין דער צאל פון 143.150 עקז., פון צענטראל־קאמיטעט — 9 אין דער צאל פון 31.800 עקזעמפלארן. בסך־הכל 101 פראקלאמאציעס אין דער צאל פון 347.150 עקז. — די ליטערארישע טעטיקייט פון דעם אויס־לענדישן קאמיטעט פון „בונד" האט זיך אויסגעדריקט אין דעם ארויס־געבן דעם „יידישן ארבעטער" (3 נומערן אין 7, 9 און 11 בויגן אין 8[2]), „פאסלעדניא איזוועסטיא" 137 נומערן, און בראשורן: 27 אויף יידיש, 6 אויף פויליש, 8 אויף רוסיש, — פאר דער זעלבער צייט זיינען ער־שינען 5 נומערן פון „וועקער" (פון נומ' 9 ביז נומ' 13), דער ארגאן פון „בערשטער בונד". די ערשטע פינף האבן זיך געדרוקט אין רוסלאנד, דער לעצטער אין אויסלאנד.

5. די פארם פון דער ארגאניזאציע

בראש פון דער ארטיקער באוועגונג פון יעדער שטאט שטייט א קא־מיטעט, וועלכער פירט אויך אן מיט דער ארבעט פון די ארומיקע שטעט־לעך. אונטער דער דירעקטער אנפירונג פון דעם קאמיטעט געפינט זיך די אגיטאטארן־פארזאמלונג, וועלכע פירט דורך אין לעבן די באשלוסן פון דעם קאמיטעט. אין אייניקע ערטער האט די אגיטאטארן־פארזאמלונג שטים־רעכט אין אייניקע פראקטישע פראגן. אחוץ די דאזיקע אינסטי־טוציעס, וואס פירן אן מיט דער אלגעמיינער רעוואלוציאנערער ארבעט אין דער גאנצער שטאט, זיינען נאך פאראן פאך־צענטרען, פאר דער זעלבער ארבעט אין באזונדערע פאכן. נאכדעם גייען די קרייזלעך, וועלכע זיינען צונויפגעשטעלט פון ארבעטער פון פארשיידענע פאכן, וועלכע דינען אלס הילף־ארגאנען אויף צו פירן די אגיטאציע אין די ברייטע מאסן פון די ניט־ארגאניזירטע ארבעטער; פאליטישע קאסעס, ד"ה מאסן־ארגאני־זאציעס פון מער באוווסטזיניקע ארבעטער; געזעלשאפטן צו שטיצן די פאליטישע ארעסטירטע און פארשיקטע (רויטער קרייץ).

6. צאל פון ארגאניזירטע ארבעטער

די צאל פון די ארגאניזירטע ארבעטער לאזט זיך ניט גענוי פעסט־שטעלן, נאר לויט דער סאמע באשיידנסטער אויסרעכענונג איז זי נישט נידעריקער פון 30.000 מאן.

7. צאָל פון ארעסטירטע

לויט די סאַמע ניט פולע דאַטן איז די צאָל פון די ארעסטירטע 2180 מאַן.

8. סאָצ.-דעמ. פראָפ.-פאַראיינען

אין „בונד" גייען נאָך אריין צוויי סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פראָ־פעסיאָנעלע פאַראיינען: דער בערשטער־פאַראיין און דער גארבער־פאַראיין.

9. באַציִונגען מיט אַנדערע טיילן פון דער פּאַרטיי

די באַציונגען מיט די אַנדערע טיילן פון דער פאַרטיי האָבן אדאנק דער דעזאָרגאַניזאַציע פון דער פאַרטיי (ד"ה פון דער רסדא"פ) געטראָגן אַ ניט רעגולערן כאַראַקטער און האָבן זיך אויסגעדריקט אין פארשיידע־נער הילף די באַזונדערע קאָמיטעטן. וועגן דעם אָנטייל פון „בונד" אין די פרוּוון צוריק אויפצושטעלן די פאַרטיי (זיין ראָלע אין דער אָרגאַניזאַציע פון דער מערץ־קאָנפערענץ פון 1902 יאָר, זיין אָנטייל אין דעם אָרג. קאָמ.) וועלן מיר דאָ ניט ריידן.

די באַציונג צו דער פוילישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט זיך אויסגעדריקט אין די געמיינזאַמע ארויסטרעטונגען אויף די דעמאָנסטראַ־ציעס, אין דעם איינאָרדענען געמיינזאַמע פאַרזאַמלונגען און אין דעם העלפן איינער דעם אַנדערן אין פאַרשיידענע פאַלן".

פון יוני 1903 ביז יולי 1904 [1]

דער פּאָליטישער קאַמף

„דער פּאָליטישער קאַמף האָט זיך אויסערלעך אויסגעדריקט דורך פאַרזאַמלונגען, דעמאָנסטראַציעס און פּאָליטישע שטרייקן. עס ווערן רע־גיסטרירט בלויז די פאַרזאַמלונגען, וועלכע ווערן ספּעציעל צונויפגערופן צוליב דער אָדער יענער פּאָליטישער סיבה, עס ווערן אָבער ניט רעגיס־טרירט יענע פאַרזאַמלונגען, וועלכע קומען פאָר יעדן טאָג און ווערן ארויסגערופן דורך דער פאַקטישער פונקציאָנירונג פון דער אָרגאַניזאַציע, אַזעלכע זיינען די פּריוואַדישע פאַרזאַמלונגען פון די אַגיטאַטאָרן, פון די מער באַוווּסטזיניקע ארבעטער פון דעם אָדער יענעם פאַך אאַז"וו. די צאָל פון אַזעלכע פאַרזאַמלונגען אין „בונד" איז קאָלאָסאַל און עס ווערט

---

1 אַרויסגענומען מיט קיצורים פון דעם „באַריכט פון „בונד" צום אינטערנאַציאָ־נאַלן קאָנגרעס אין אַמסטערדאַם", זשענעווע, אויג. 1904, „בונד".

נים געפירט קיין סטאטיסטיק וועגן זיי. פּאָליטישע שטרייקן זיינען אָרגאַ־ניזירט געוואָרן כּדי צו פּראָטעסטירן קעגן אַן אויסערגעוויינלעכן גוואַלט־טאַט מצד דער פּאָליציי, אויף אויסצודריקן סאָלידאַרישקייט מיט אַנ־דערע ארבעטער (למשל, מיט די אָדעסער, קאַווקאַזער און קיעווער שטריי־קער אין דער צייט פון די דרום־שטרייקן אום זומער 1903), אין אָנדענק פון וועלכן ניט איז אויסערגעוויינלעכן פאַקט פון רעוואָלוציאָנערן קאַמף (למשל, אין יאָרטאָג, ווען מען האָט אויפגעהאַנגען לעקערטן) אאַז״וו. די דעמאָנסטראַציעס האָבן, ביי אייניקע אויסנאַמען, געטראָגן אַ כּאַראַק־טער פון גאַסן־אומרוען, מיט רויטע פאָנעס, מיט רעוואָלוציאָנערע אויפ־שריפטן אויף זיי, מיט פּראָצעסיעס איבער די גאַסן און אַנדערע. צווישן זיי זיינען געווען עטלעכע אַזויגערופענע „מאַניפעסטאַציעס״; דאָס זיינען די זעלבע דעמאָנסטראַציעס, נאָר ניט אונטערן פרייען הימל: אין טעאַטער, אין שול; אַזעלכע זיינען, למשל, די קאָוונער מאַניפעסטאַציע אין טע־אַטער צוליב דער זלאַטאָוסטער הריגה, און אין די אָדעסער שולן בשעת מען האָט געלייענט דעם קייזערלעכן מאַניפעסט פון 26 פעברואַר 1903, בשעת די דעמאָנסטראַנטן האָבן געוואָרפן צווישן דעם עולם פּראָקלאַמאַ־ציעס און מיט רעוואָלוציאָנערע אויסרופן פּראָטעסטירט קעגן דער זעלבסט־הערשאַפט...

...עס זיינען רעגיסטרירט: 429 פאַרזאַמלונגען, אין 418 פון זיי האָבן זיך באַטייליקט 74.162 מאַן; 45 דעמאָנסטראַציעס (אַריינגערעכנט די „מאַניפעסטאַציעס״), אין 31 פון זיי האָבן אין אַלגעמיין זיך באַטיי־ליקט 20.430 מאַן; 41 פּאָליטישע שטרייקן (אַריינגערעכנט 35 מאַי־שטרייקן), אין 31 פון זיי האָבן זיך באַטייליקט 23.035 מאַן; פון 11 פאַרזאַמלונגען, 14 דעמאָנסטראַציעס און 10 שטרייקן איז די צאָל אָנטייל־נעמער ניט אָנגעגעבן. פאַרזאַמלונגען, אין וועלכע עס האָבן זיך באַטייליקט 1000 מאַן און מער, זיינען געווען 12: 2 פאַרזאַמלונגען צו 1000 מאַן, 3 — 1300 מאַן, 1 — 1500 מאַן, 1 — 1600 מאַן, 1 — 2000 מאַן, 1 — 2400 מאַן, 1 — 3000 מאַן, 2 — צו 4000 מאַן. דעמאָנסטראַציעס מיטן אָנטייל פון 1000 מאַן זיינען געווען 5: פון 1000, 1500, 2000, 3000 און 5000 מאַן. שטרייקן, אין וועלכע עס האָבן זיך באַטיי־ליקט מער פון 1000 מאַן, זיינען געווען 9: 3 צו 1000 מאַן, 1 — 1100 מאַן, 3 — 1500 מאַן, 1 — 3000 מאַן, 1 — 4000 מאַן.

דער עקאָנאָמישער קאַמף

עס זיינען רעגיסטרירט 109 שטרייקן. אין 101 שטרייק האָבן זיך באַטייליקט 24.124 מאַן. גרעסערע שטרייקן זיינען געווען דריי: פון 2000,

3000 און פון 10.000 מאַן. פון 8 שטרייקן איז די צאָל אָנטיילנעמער ניט אָנגעגעבן געוואָרן.

אַגיטאַציע אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פּאָגראָם

...די ידיעות, וועלכע ס'זיינען פאַראַן וועגן דער אַגיטאַציע אין צוזאַמענהאַנג מיט די פּאָגראָמען, זיינען, צום באַדויערן, זייער אָרעם. עס זיינען פאַררעגיסטרירט: 12 פאַרזאַמלונגען מיט דער אַלגעמיינער צאָל אָנטיילנעמער פון 2700 מאַן; 1 דעמאָנסטראַציע, — אין וועלכער עס האָבן זיך באַטייליקט 3000 מאַן, 23 אויפרופן, פון וועלכע 16 זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן אין דער צאָל פון 97.750 עקז. אין דער דאָזיקער צאָל גייען אַריין 3 פּראָקלאַמאַציעס, וועלכע עס האָט אַרויסגעגעבן דער צענטראַל-קאָמיטעט פון „בונד" אין 10 טויזנט, 30 טויזנט און 35 טויזנט עקזעמפּלאַרן. די זעלבסטשוץ איז אין אָדעס באַשטאַנען פון 400 מאַן, אין קרעסלאַוועק (וויטעבסקער גוב.) פון 250 מאַן (צווישן זיי 30 קריסטן), אין קאַפּוסט (מאָהילעווער גוב.) פון 200 מאַן (צווישן זיי 150 קריסטן). באַדייטנדע זעלבסטשוץ-אָפּטיילונגען זיינען געווען אָרגאַניזירט אין קיעוו, בערדיטשעוו, אין מאָהילעווער גוב., ביאַליסטאָק און אין אַנדערע שטעט. מיר ווילן נאָך באַמערקן, אַז דעם זעלבסטשוץ האָט זיך איינגעגעבן צו דערשטיקן אין סאַמע אָנהייב די פּרוּוון צו מאַכן פּאָגראָמען אין פּאָריטש, מינסקער גוב., און אַז דער האָמלער קאָמיטעט פון „בונד" האָט באַקומען באַגריסונג-אַדרעסן פון כאַרקאָווער און טיפליסער קאָמיטעטן פון דער רסדרא"פּ און כאַרקאָווער קאָמיטעט פון דער „פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן" — פאַר דעם אַרויסווייזן אַ ווידערשטאַנד די פּאָגראָמשטשיקעס.

פּראָפּאַגאַנדע אין מיליטער

די אַרבעט אין דער אַרמיי האָט זיך אויסגעדריקט אין פאָלגנדיקן: מען פלעגט איינאָרדענען פאַרזאַמלונגען פון די, וואָס האָבן זיך געדאַרפט שטעלן צום מיליטער. מען פלעגט פאַרשפּרייטן פּראָקלאַמאַציעס אויף די קאָנטראָל-פּונקטן. מען פלעגט אָרגאַניזירן קרייזלעך פון זעלנער אויף צו פירן אַן אַגיטאַציע אין דער אַרמיי. מען האָט פאַרשפּרייט סאָציאַליסטישע ליטעראַטור צווישן די זעלנער. מען האָט אַרויסגעלאָזט ספּעציעלע פּראָקלאַמאַציעס צו די זעלנער. מען האָט טעכניש צונויפגעהאָלפן די „מיליטער-רעוואָלוציאָנערע גרופּעס", וועלכע האָבן זיך געשטעלט די ספּעציעלע אויפגאַבע צו אַרבעטן צווישן דער אַרמיי. קיין סטאַטיסטישע דאַטן וועגן

דער ארבעט פון „בונד" אין דער ארמיי האבן מיר כמעט ניט. נאר ווי ווייט ענערגיש די דאזיקע טעטיקייט איז געפירט געווארן קאן מען זען פון דעם, וואס דאס רוב פון די מיליטער־צירקולארן זיינען געווענדט קעגן די זעלנער־יידן, וועלכע די מאכט האט געשטעלט אין א באזונדערער אויסנאם־לאגע און פארפאלגן זיי אויף דעם שארפסטן אופן. עס זיינען בלויז פארעגיסטרירט געווארן 4 אויפרופן צו די סאלדאטן און 1 צו די אפיצירן, די 4 אויפרופן זיינען ארויסגעלאזט געווארן אין דער צאל פון 4.200 עקז. פאראיארן אקטאבער האט דער צענטראל־קאמיטעט פון „בונד" ארויסגעלאזט א פראקלאמאציע צו די רעקרוטן אין 20.000 עקז. (אזעלכע פראקלאמאציעס לאזט ער ארויס אלע יאר אין דער צייט פון די קאנטראל־פארזאמלונגען).

אגיטאציע קעגן דער מלחמה

עס זיינען רעגיסטרירט: 5 דעמאנסטראציעס, אין 3 פון וועלכע עס האבן זיך אין אלגעמיין באטייליקט 550 מאן; 5 פארזאמלונגען מיט דער אלגעמיינער צאל פון 935 מאן; 16 אויפרופן, פון זיי צוויי פון צענטראל־קאמיטעט פון „בונד" (1 — אין 2 אויפלאגן, דער צווייטער — אין 3; פון אט די 5 אויפלאגן איז איינע ארויסגעגאנגען אין 17.000 עקז., די 2טע אין 2.500, די צאל פון די איבעריקע 3 אויפלאגן איז ניט אנגעגעבן) און 14 זיינען ארויסגעגעבן געווארן דורך די ארטיקע קאמיטעטן פון „בונד" אין דער צאל פון 32.500 עקזעמפלארן.

דער אינטערנאציאנאלער קאנגרעס

בשעת עס איז ענדלעך פעסטגעשטעלט געווארן די טאג־ארדענונג פון דעם אמסטערדאמער קאנגרעס, האט מען אנגעהויבן צונויפרופן ספעציעלע פארזאמלונגען אויף צו באהאנדלען די דאזיקע טאג־ארדענונג. עס זיינען רעגיסטרירט 11 פארזאמלונגען. אין 9 פון זיי האבן זיך באטייליקט 1.440 מאן. אויף אייניקע פארזאמלונגען זיינען אנגענומען געווארן באגריסונג־רעזאלוציעס צום אמסטערדאמער קאנגרעס.

דאס ארויסטרעטן פון „בונד" פון דער רסד"אפ

...ווי נאר עס איז פארעפנטלעכט געווארן וועגן דער ארויסטרעטונג פון „בונד" פון דער רוסלענדישער סאצ.־דעמ. ארבעטער־פארטיי, האט דער צענטראל־קאמיטעט פון „בונד" אפעלירט צו דעם ארגאניזירטן יידישן פראלעטאריאט און אים איבערגעגעבן צו אורטיילן וועגן דער אויפ־

פירונג פון דער בונדישער דעלעגאַציע אויף דעם 2טן צוזאַמענפאַר פון דער רוסלענדישער פאַרטיי. אין אַלע שטעט זיינען צונויפגערופן געוואָרן די אַגיטאַטאָרן־פאַרזאַמלונגען, ד"ה פון די מער אַנטוויקלטע אַרבעטער. אויף אַט די פאַרזאַמלונגען האָט מען געלייענט דעם באַריכט וועגן צווייטן צוזאַמענפאָר פון דער רוסל. פאַרטיי, מען האָט באַהאַנדלט די אויפפירונג פון דער בונדישער דעלעגאַציע אויף דעם צוזאַמענפאָר און מען האָט אָנגענומען געהעריקע רעזאָלוציעס. אַלע פאַרזאַמלונגען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין דעם ראַיאָן פון „בונד", האָבן מסכים געווען מיט דער אויפפירונג פון דער בונדישער דעלעגאַציע אויף דעם צווייטן צוזאַמענפאָר און אָנערקענט, אַז זי האָט געטאָן אַלץ, וואָס עס איז נאָר מעגלעך געווען, כּדי אויסצומיידן די שפּאַלטונג, און דאָס אַרויסטרעטן פון „בונד" פון דער רוסל. פאַרטיי איז געווען אַן אַקט פון נויטווענדיקייט. עס זיינען רעגיסטרירט: 42 פאַרזאַמלונגען פון אַגיטאַטאָרן; אויף 40 פון זיי האָבן זיך באַטייליקט 2.162 מאַן. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אַרויסטרעטן פון „בונד" פון דער רוסל. סאָצ. דעמ. אַרב.־פאַרטיי האָט דער צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף אין דער צאָל פון 35.000 עקזעמפּלאַרן.

די קאַסע

א) אין דער קאַסע פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" איז פון דעם 10טן מערץ 1903 ביזן 1טן יולי 1904, ד"ה אין פאַרלויף פון 15 חדשים, איינגעפלאָסן 19.132 רובל מיט 39 קאָפּ. = 47.831 פראַנק.

ב) אין די קאַסעס פון אייניקע אָרטיקע קאָמיטעטן פון „בונד" איז איינגעפלאָסן (מיר האָבן זייער אָרעמע ידיעות, וועלכע מיר ברענגען דאָך אַלס ביישפּיל): אין האָמלער קאָמיטעט — פון 1טן סעפּטעמבער 1903 ביז יולי 1904 (10 חדשים) — 2.999 רובל מיט 86 קאָפּ. = 7.449 פראַנק מיט 70 סאַנטים; דווינסקער קאָמיטעט פון דעם 1טן אווגוסט 1903 ביזן 1טן מאַי 1904 (9 חדשים) — 1.425 רובל מיט 12 קאָפּ. = 3.562 פראַנק מיט 80 ס.; בערדיטשעווער קאָמיטעט פון דעם 15טן אווגוסט 1903 ביזן 15 יאַנואַר 1904 (5 חדשים) — 445 רובל מיט 82 קאָפּ. = 1.114 פר. 55 ס.; זשיטאָמירער קאָמיטעט — פון דעם 1טן יאַנואַר ביזן 1טן יוני 1903 (5 חדשים) — 398 רובל מיט 48 קאָפּ. = 996 פר. 20 ס.; לאָדזער קאָמיטעט פון דעם 1טן פעברואַר ביזן 16טן מאַי 1904 (פערטהאַלבן חדשים) —

351 רובל מיט 53 קאפ. = 878 פר. 85 ס.; מינסקער קאמיטעט פון דעם 20טן פעברואר ביזן 4טן מאי 1904 (2⅓ חדשים) 509 רובל מיט 79 קאפ. = 1.274 פר. 50 ס.; קיעווער סאציאל־דעמאָ־קראטישע גרופע פון דעם 15טן נאוועמבער 1903 ביזן 1טן מערץ 1904 (פערטהאלבן חדשים) — 1.138 רובל מיט 37 קאפ. = 2.845 פר. 95 ס.; פאניעוועזשער סאציאל־דעמ. ארגאניזאציע פון דעם 1טן יוני ביזן 10טן סעפטעמבער 1903 (3⅓ חדשים) — 140 ר. מיט 35 קאפ. = 350 פר. 90 ס.; פינסקער ס״ד־ארגאניזאציע פון דעם 2טן פעברואר ביזן 20טן יוני 1904 (4⅔ חדשים) — 92 ר. מיט 46 קאפ. = 231 פר. 15 ס.; אדעסער ס״ד־ארגאניזאציע פאר די לעצטע 8 חדשים — בערך 700 רובל = 1.750 פראנק; מאהילעווער קאמיטעט פון דעם 1טן סעפטעמבער 1903 ביזן 1טן מאי 1904 (8 חדשים) — 1.071 רובל מיט 59 קאפ. = 2679 פראנק.

ג) אין דער קאסע פון דעם אויסלענדישן קאמיטעט פון „בונד״ איז איינגעפלאסן: פאר דעם יאר 1903 — 45.192 פר. 31 ס. (אריינגערעכנט פאר די ארעסטירטע 3.844 פר. 74 ס.); פאר דעם ערשטן האלבן יאר 1904 (פון דעם 1טן יאנואר ביזן 1טן יולי) — 30.551 פר. 18 ס. (אריינגערעכנט פאר די ארעסטירטע 2.069 פר. 24 ס.).

ליטעראטור

א) אין רוסלאנד: 5 נומערן „ארבעטער־שטימע״ (נומ׳ 33—37) אין דער צאל פון 12.500 עקזעמפלארן; 3 נומערן „דער בונד״ (נומ׳ 1—3) אין דער צאל פון 18.000 עקז.; 13 נומערן פון דעם „ווארשעווער ארבעטער״ (ארגאן פון ווארשעווער קאמיטעט פון „בונד״), די צאל עקז. ניט באוווּסט; 10 בראשורן (3 אויף יידיש, 7 אויף רוסיש), פון וועלכע 5 זיינען ארויסגעגעבן געווארן אין דער צאל פון 14.000 עקז.; איניקע באזונדערע אפצוגן פון דער „ארבעטער־שטימע״ און פון „בונד״, פון זיי זיינען 3 אפצוגן פון „בונד״ אין דער צאל פון 10.000 עקז.; 305 פראקלאמאציעס, פון זיי 241 אין 686.775 עקז.; 31 בלעטלעך, פון וועלכע 24 אין 44.435 עקז.

ב) אין אויסלאנד: 15 נומערן פון דעם „יידישן ארבעטער״ אין 1500 עקז.; נומער 1 „Głos Bundu“ אין 1500 עקז.; נומערן 1—3 „וועסטניק בונדא״ — 10.500 עקז.; 61 נומערן פון „פאסלעד. איזוועסטיא״ (נומ׳ 128—188), בערך צו 4000 עקז. פון יעדן נומער; 32 בראשורן (17 יידישע, 10 רוסישע, 5 פוילישע) — 139.000 עקז.;

4 בלעטלעך 14.000 עקז.; 1 אויפרוף (ארויסגעגעבן אויף פויליש און אויפרוף פון צ"ק פון „בונד") — אין 2000 עקז.

צאל פון די ארגאניזירטע ארבעטער

די צאל פון די ארגאניזירטע ארבעטער לאזט זיך ניט גענוי פעסטשטעלן, נאר לויט דער באשיידנסטער אויסרעכענונג, איז זי בשום אופן ניט ווייניקער פון 30.000 מאן.

הילף-קאסעס פאר פארשיקטע און ארעסטירטע

במעט ביי אלע קאמיטעטן פון „בונד" געפינען זיך ספעציעלע הילף-קאסעס פאר די ארעסטירטע און פארשיקטע חברים. וועגן די הכנסות פון אט די קאסעס האבן מיר זייער קארגע ידיעות. מיר וועלן אלס ביישפיל ברענגען אייניקע דאטן. עס זיינען איינגעפלאסן אין די קאסעס: ביים קאוונער קאמיטעט פון דעם 1טן סעפטעמבער 1903 ביזן 1טן יאנואר 1904 (4 חדשים) — 901 רובל מיט 33½ קאפ = 2253 פר. 35 ס.; ביים ווילנער קאמיטעט פון 1טן פעברואר ביזן 1טן יוני 1904 (4 חדשים) — 737 ר. 20 ק. = 1.834 פר.; ביים דווינסקער קאמיטעט פון 1טן יאנואר ביזן 1טן מאי 1904 (4 חדשים) — 282 ר. 17 ק. = 705 פר. 35 ס.; ביים מאהילעווער קאמיטעט פון 1טן אקטאבער 1903 ביזן 1טן מאי 1904 (7 חדשים) — 464 ר. 68 ק. = 1.161 פר. 70 ס.; ביים וויטעבסקער קאמיטעט פון 1טן סעפטעמבער 1903 ביזן 1טן מערץ 1904 (6 חדשים) — 848 ר. 18 ק. = 2120 פר. 35 ס.; ביים בערדיטשעווער קאמיטעט פון 1טן אווגוסט 1903 ביזן 1טן יאנואר 1904 (5 חדשים) — 170 ר. 20 ק. = 425 פר. 50 ס.; ביים האמלער קאמיטעט פון 1טן יולי 1903 ביזן 1טן פעברואר 1904 (7 חדשים) — 395 ר. 50 ק. = 988 פר. 75 ס.

קאַפּיטל אַכט

די פּרווון אויפצוואַרפן די „זובאַטאָווששינע" דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג. — „די יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי". — איר פּראָגראַם. — די „אומאָפּהענגיקע" אין מינסק, ווילנע, אָדעס און באָברויסק. — דער ניט־געלונגענער פּרווו צו אָרגאַניזירן אַן „אומאָפּהענגיקע" אָרגאַניזאַציע אין דווינסק. — די סיבות פון דעם צייטווייליקן דערפאָלג פון די „אומאָפּהענגיקע". — דער סוף פון די „אומאָפּהענגיקע".

אום האַרבסט 1897 האָט דער פאַרוואַלטער פון דער מאָסקווער זי־כערהייטס־אָפּטיילונג („אָכראַנע") זובאַטאָוו מיט דער באַוויליקונג פון דעם מאָסקווער גענעראַל־גובערנאַטאָר סערגיי אַלעקסאַנדראָוויטש און פון מאָסקווער פּאָליצמייסטער טרעפּאָוו אָנגעהויבן אַ „נייעם קורס" פון דער זשאַנדאַרמישער פּאָליטיק, וועלכע איז באַשטאַנען אין דעם איינפלאַנצן צווישן דעם פּראָלעטאַריאַט דורך אים און דורך זיינע אַגענטן די אידעע פון אַ „לעגאַלער אַרבעטער־באַוועגונג".

זובאַטאָוו האָט וואַרבירט אָנהענגער פאַר זיין נייער אידעע דער־הויפּט צווישן די פּאָליטישע אַרעסטירטע, וועלכע האָבן זיך אויפגעהאַלטן אין די מאָסקווער טורמעס.

זומער 1898 האָט זיך אים איינגעגעבן צו אַרעסטירן בערך 70 בונ־דיסטן, ליקווידירן אַ דרוקעריי און זייער פיל אומלעגאַלע ליטעראַטור.

צווישן די אַרעסטירטע זיינען געווען אַלטע און אָנגעזעענע טוער פון „בונד". די לאַנגע געשפּרעכן, וואָס ער האָט געהאַט מיט זיי, וועלכע האָבן געטראָגן אַן אָפנהאַרציקן כאַראַקטער, האָבן געהאַט אַ גרויסע ווירקונג אויף די אַרעסטירטע: איינעקע האָבן אַ ביסל אָנגעהויבן קווענקלען אין זייערע פריערדיקע איבערצייגונגען, די אַנדערע ווידער זיינען אָן באַוואָרענישן געוואָרן זיינע הייסע און באַגייסטערטע אָנהענגער: זעלטן ווער האָט געקענט ביישטיין קעגן זיינע זיסע רייד.

וועגן דעם כאַראַקטער און תוך פון זיינע אויספאָרשונגען־געשפּרעכן האָט זובאַטאָוו אינפאָרמירט דעם אָנפירער פון דער באַזונדערער אָפּטיי־לונג פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט ראַטאַיעוון דורך פאָלגנדיקע מערקווער־דיקע פּרטים:

...לויט מיין מיינונג באשטייט דער גאנצער תוך פון דעם ענין אין דעם וואס מען דארף אפטיילן דעם לעצטן (אנטימלוכישן) עלעמענט פון דער מאסע. בשעת די אויספארשונגען פיר איך דאס דורך — קאן איך פארזיכערן — מיט גלענצנדיקן ערפאלג. אין דער רוסישער באוועגונג, און, מ'קאן זאגן, אויך אין דער יידישער, איבערצייג איך דעם עולם מיט ערפאלג, אז די ארבעטער־באוועגונג איז איינס און די סאציאל־דעמאקראַ־טישע — איז עפעס אנדערש. דארט איז דער ציל — די קאפיקע, און דא — די אידעאלאגישע טעאריע. דער ארבעטער דארף שטרעבן צו ביר־גערלעכער אויסגלייכונג מיט די אזויגערופענע „פריווילעגירטע" קלאסן (וואס פאדערט גארניט ניט קיין סאציאליזם ניט קיין פאליטישע פרייהייט, ווי אויך ניט קיין שכל, קיין וויסן און קיין זעלבסטשטענדיקייט); די סאציאל־דעמאקראטן ווידער איגנארירן זיינע דירעקטע אינטערעסן און רופן אים ער זאל העלפן די „פריווילעגירטע" קלאסן דערגרייכן זייערע אינטערעסן (מאכן א רעוואלוציע), צוזאגנדיק אים אויף נאכדעם גאלדענע בערג. און בלויז די נארישקייט און די גרויקייט פון די ארבעטער מאכט זיי אפנים פאר אומפעיק צו זען אט די מאכינאציע און להכעיס דעם שכל הישר ווארפן זיי אוועק זייערע טאגטעגלעכע אינטערעסן און לאזן זיך יאגן נאך נעבעכדיקע טעג.

מיט דעם אלעמען זיינען אלע מסכים און הייבן זיך אן קלאגן, אז „ווי אזוי האבן זיי דאס אליין ניט באמערקט".

אבער דא שווימט ארויס די פראגע: צי וועט די רעגירונג גלויבן אונזער קארעקטקייט און אונז דערלויבן וועלכע ניט איז אינסטיטוציעס פון זעלבסטהילף (קאנסום־פאראיינען, קאסעס פון קעגנזייטיקער הילף, ביוראס פון יורידישער הילף וכדומה?) איך ענטפער דערויף, אז אט די פראגע קאן פארענטפערט ווערן בלויז פראקטיש: מען קאן אנהייבן ערלויבן בלויז די, וועמען דו קענסט, און באנוצן זיך מיט דעם אין ברייטן זינען פון ווארט קאן מען נאך ניט, ווייל די ארבעטער האבן דערווייל נאך זייער ווייניק אנערקענט זייערעווירקלעכע אינטערעסן, און זיי הערן זיך נאך אלץ צו צו די איבערגעטועגע ארבעטער־אינטעליגענטן, וועלכע מיס־ברויכן נאך דערצו מיט די אומלעגאלע אינסטיטוציעס לטובת זייערע אייגענע אינטערעסן, וועלכע, פירנדיק א מלחמה מיט דער רעגירונג, טוען דערמיט אין דער באוועגונג א בערישע טובה דעם ארבעטער. דאס מאכט א מאגישע ווירקונג און אויפגערעגט הייבן די לייט אן צו טענהן, אז אויב די רעגירונג איז טאקע באמת אזא און מען האסט ניט די ארבעטער, דאן קאן גאר קיין רייד ניט זיין פון א באוועגונג. נאר דאס האבן זיי ניט גע־ווּסט... ווי געפעלט דאס אייך? און גלייך נאכדעם גייט אוועק א סדרה

ערקלערונגען... אין דער יידישער פראגע איז אויך די זעלבע געשיכטע, זי איז בלויז קאמפליצירט׳ער אדאנק די נאציאנאלע, רעליגיעזע און אנדערע אייגנארטיקייטן. נאר נאכדעם, ווי דאס אלץ ווערט דערקלערט, ביי א העפ־לעכער, אפילו הארציקער באציונג צו זיי, גיבן זיך די ארעסטירטע אונ־טער און גייען אפילו איבער אויף דעם אקטיוון באדן לטובת דער רע־גירונג.

רעזומירנדיק דאס אלץ, וויל איך זאגן איינס: מ׳דארף די יידן א גלעט טאן. נאכדעם קאן מען פון זיי אפילו דרייען שטריק. אדאנק דעם, וואס זיי ווינען אזוי גערדיכט, וועט די קלענסטע אויפמערקזאמקייט צו זיי מאמענטאל איבערגעגעבן ווערן אין אלע ווינקעלעך און אלע וועלן וועגן דעם וויסן. צעגליט דעם המון מיט אייער אויפמערקזאמקייט און די מאסע וועט גיין נאך אייך, און אדאנק דעם, וואס זיי ווינען אזוי געדיכט, וועלן זיי אייך אליין ארויסגעבן די רעוואלוציאנערן.

אלזא ווערט די פראגע זייער לייכט פארענטפערט: טראגט אריין אייער מוח און הארץ אין דעם קאמף (אנשטאט דער טרוקענער פארמא־ליטעט), גיט פשוטע מיטלען לטובת זיי, און איר — זייט דער האר פון דער לאגע״ [1].

ניט קוקנדיק דערויף, וואס קענען די ארעסטירטע בשעתן דורכפאל פון יאר 1898 זיינען געווען ערנסטע באוויזן, זיינען זיי דאך אפגעקומען מיט נישטיקע שטראפן: מען האט זיי געשטעלט אונטער פאליציי־אויפ־זיכט, בלויז אייניקע פון זיי האט מען פארשיקט קיין סיביר. אפנים זובא־טאוו האט געוואלט געבן א מעגלעכקייט זיינע אנהענגער, וואס גיכער דורכצופירן זיינע אידעען.

ער האט ניט געהאט קיין טעות: ווי נאר זיי האבן זיך אומגעקערט צוריק קיין מינסק, האבן זיי באלד אנגעהויבן פירן אן אינטענסיווע פראפאגאנדע. די זובאטאוועס זיינען אריין אין דער אלטער ארגאניזאציע און, אויף אזא אופן, אנגעהויבן אויפצורייסן דעם „בונד״ פון אינעווייניק.

אלס יסוד פון זייער פראפאגאנדע האבן זיי, לויט זובאטאווס ווער־טער, גענומען פאלגנדע הנחות: „1) פארבייטן די רעוואלוציאנערע לערע אויף אן עוואלוציאנערער, און, הייסט עס, ניט אנערקענען, אלס היפוך צו די רעוואלוציאנערן, אלע פארמען און אופנים פון גוואלט. 2) דאס פרעדיקן די מעלה פון דער זעלבסטהערשנדיקער פארם פון פארוואלטונג אויפן געביט פון די סאציאלע פארהעלטענישן, אלס פארם, וואס לויט איר

---

1 היסט.-רעוו. ארכיוו, ענינים פון פאליצ.-דעפ., נומ׳ 5, טייל 48, י. 1898, באונד. אפט., בויגן 23—24.

פּלאַסנלאַזיקייט האָט זי אין זיך סימנים פון בוררות, און איז דעריבער פיינדלעך די גוואַלט־מיטלען און גענויגט צו געזעצליכקייט, 3) דאָס ערקלערן דעם חילוק צווישן דער רעוואָלוציאָנערער אַרבעטער־באַוועגונג, וועלכע נעמט זיך פון די סאָציאַליסטישע יסודות, און דער פּראָפעסיאָנעלער, וועלכע האַלט זיך אויף די פּרינציפּן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדענונג: די ערשטע פאַרנעמט זיך מיט דער רעפאָרם פון אַלע קלאַסן פון דער געזעלשאַפט, און די צווייטע בלויז מיט די אייגענע דירעקטע אינטערעסן, 4) די פעסטע ערקלערונג, אַז די גרענעצן פון דער זעלבסטעטיקייט, ענדיקן זיך דאָרט, ווו עס הייבן זיך אָן די רעכט פון דער מאַכט, איבערגיין אָט די גרענעץ איז אָנערקענט אַלס ניט דערלאָזבאַרע אומפאַראַנטוואָרטלעכקייט — אַלץ דאַרף גיין צו דער מאַכט און דורך דער מאַכט [1].

אינגיכן האָבן זיי באַקומען די מעגלעכקייט אויסצופּרוּוון אויף וויפיל זובאַטאָווס קורס איז „שטאַנדהאַפטיק": אין קרעסלאַווקע איז פאָרגעקומען אַן עקאָנאָמישער שטרייק פון די בערשטער, און זובאַטאָווס אָנהענגער האָבן געוואָלט זיך באַנוצן מיט זיין הילף, ער זאָל נויטן די באַלעבאַטים זיי זאָלן נאָכגעבן און אַראַנק דעם צו געווינען דעם איינפלוס אין דעם אַלטן בערשטער־פאַראיין. „אין שטעטל קרעסלאַווקע, וויטעבסקער גוב.„ — האָט שאַכנאָוויטש געשריבן צו זובאַטאָוון, — דויערט שוין 16 וואָכן דער שטרייק פון 250 בערשטער. גורם געווען דעם דאָזיקן שטרייק האָבן נאָר די פאַבריקאַנטן. מיט 16 וואָכן צוריק האָט דער פאַבריקאַנט כורין (חיים), דערוויסנדיק זיך, אַז זייגע אַרבעטער האָבן באַשלאָסן מער זיך ניט באַנוצן מיט שטרייקן, באַשלאָסן דאָס אויסצונוצן. נישט קוקנדיק דערויף, וואָס אַנדערע פאַבריקאַנטן צאָלן צו 4 רובל פאַר יעדן אויסגעאַרבעטן פוד, האָט כורין געצאָלט נאָר 2 רובל 50 קאָפּ. פאַר אַזאַ פוד, און מחמת דעם איז דער פאַרדינסט פון די אַרבעטער פון זיין פאַבריק שטענדיק געווען קלענער איידער פון די אַנדערע פאַבריקן. נאָר כורין האָט זיך ניט באַנוגנט מיט דעם און אָנהייב היינטיקן זומער האָט ער איינגעפירט ענדערונגען אין דער אַרבעט, וועלכע האָבן זי אויף אַזויפיל פאַרערגערט, אַז דער נישטיקער פאַרדינסט זייערער האָט זיך געמוזט פאַרקלענערן אויף 40 פּראָצ., און דערביי האָט ער נאָך געפאָדערט פון די אַרבעטער זיי זאָלן אויסהאַלטן די וועכטער אויף זייער חשבון; אַז מען

---

[1] היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליצ.־דעפּ., נומ' 538, 1908 י., באַזונד. אָפּט. באַריכט פון ס. זובאַטאָוון צו דעם דירעקטאָר פון פּאָליצ.־דעפּ., פון 4 אָקט. 1903, בויגן 2, 3.

זאָל אַרבעטן מיט זייער געצייג; זיי זאָלן איינקויפן פאַרשיידענע פּליסי־קייטן, וואָס זיינען נייטיק אויף צו שמירן דאָס געצייג, אויף באַלייכטונג אאַז"וו, וואָס איז אין קיין שום פאַבריק אין גאַנץ רוסלאַנד ניט איינגע־פירט. אַז די אַרבעטער זיינען איינגעגאַנגען אויף אייניקע באַדינגונגען, האָט ער זיי אַלעמען אָפּגעזאָגט און ערקלערט, אַז ער וועט זיך ניט באַ־רויִקן, ביז ער וועט זען די אַרבעטער וואַלגערנדיק זיך אין די גאַסן פון הונגער און (זיי) וועלן פרעסן איינער דעם צווייטן לעבעדיקערהייט.

באַלד נאָך דער דאָזיקער אַכזריותדיקער ערקלערונג, האָבן זיך די אַרבעטער געווענדט צו דעם פאַבריק־אינספּעקטאָר מיט אַ ביטע, ער זאָל זיך אָננעמען פאַר זיי, נאָר דער לעצטער האָט ערקלערט, אַז פון די אַלע 300 פאַבריקאַנטן פון זיין גובערניע איז דאָס דער ביטערסטער און שאַקלהאַפּטיק־סטער, און הגם די אַרבעטער זיינען פולקום גערעכט, קאָן ער זיי גאָרנישט העלפן אין זייער נויט. און אָט איז שוין העכער דריי חדשים, ווי 250 מאַן הונגערן איבערן קאַפּריז פון דעם פאַבריקאַנט און ער גייט אַרום ניט באַשטראָפט.

איך געפין, אַז דער דאָזיקער פאַקט איז זייער וויכטיק און אָט פאַר־וואָס: ווען איר, הער אָנפירער, וואָלט זיך אַריינגעמישט אין אָט דעם ענין און גענויט דעם פאַבריקאַנט אָפּשטעלן זיינע אומגעזעצלעכע מעשים בנוגע צו די אַרבעטער, וואָלט דאָס צוגעגרייט אַ באָדן אויף דורכצופירן צווישן די בערשטער אייערע (אהאַ!) אָנשווינגען וועגן דער מעגלעכקייט און נויטווענדיקייט צו אַרבעטן לעגאַל. איך בין זיכער, אַז דער בערשטער־פאַראיין וואָלט קאַרדינאַל געענדערט זיין טאַקטיק און וואָלט געוואָרן פולקום כשר און לעגאַל... איך בעט אייך, הער אָנפירער, עפּעס וואָס אונ־טערצונעמען, כדי אַ סוף מאַכן צו אָט דעם אומגליק"[1].

זובאַטאָוו האָט וועגן דעם געבעטן דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט ער זאָל אינטערווענירן אין אָט דעם קאָנפליקט, קאָמאַנדירנדיק דעם פּאָ־רוטשיק ספּירידאָוויטש, ער זאָל זיך מיט דעם באַקאָנען אויף דעם אָרט. „אין דעם איצטיקן מאָמענט, — האָט זובאַטאָוו געשריבן אין דעם פּאָ־ליציי־דעפּאַרטאַמענט, — קאָן דער דאָזיקער פאַל האָבן אַ טיפע פּאָליטישע באַדייטונג אין זין פון שטאַרקן דעם גלויבן צווישן די אַרבעטער אין דער אָביעקטיווקייט פון דער רעגירונג"[2]. דאָך האָט דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַ־מענט זיך ניט געקענט באַשליסן אָפן צו סאַנקציאָנירן דעם נייעם קורס פון דער זשאַנדאַרם־פּאָליטיק — פון פּאָליצייִשן סאָציאַליזם", און מען

---

1 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליצ.־דעפּ., נומ' 533, באַזונד. אָפּט., 1908, י.
2 דאָרט.

האָט מודיע געווען זובאטאָוון, אַז קאָמאַנדירן דעם פּאָרוטשיק ספּירי־דאָווימשן אין שטעטל קרעסלאַווקע, כּדי צו קאָנטראָלירן שאַכנאָוויטשעס ידיעות און טאָן עפּעס פאַר דעם שטרייק, „איז זייער אומבאַקוועם״[1].

זובאַטאָווס אָנהענגער, אָדער די „עקאָנאָמיסטן״, ווי מען האָט זיי גערופן אין די אַגענטור־מיטטיילונגען אין דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, האָבן געהאַט אַ גרויסן ערפאָלג צווישן די מינסקער יידישע אַרבעטער. זייער ווירקונג איז זייער שנעל געוואַקסן. צו אויגוסט 1901 האָבן זיי דעראָבערט זעקס פאַכן: די איינבינדער, שלאָסער, סטאָלער, מולער, בער־שטער און בלעכער. די „עקאָנאָמיסטן״ האָבן געפירט זייער אַגיטאַציע גאַנץ אָפן, זייענדיק זיכער, אַז עס דראָט זיי ניט קיין שום געפאַר.

אין דער מינסקער אָרגאַניזאַציע פון „בונד״ האָבן זיי אָנגעטראָפן אויף אַ שטאַרקן ווידערשטאַנד מצד אַ גרויסן טייל מיטגלידער. דער קאַמף האָט זיך געפירט מיט גרויס לײדנשאַפט און פאַרביטערטקייט, עס האָבן זיך געשאָטן באַשולדיקונגען איינע קעגן די אַנדערע. וועגן דעם כאַראַקטער און אינהאַלט פון אָט דעם קאַמף קאָן מען האָבן אַ ידיעה פון די פּראָקלאַמאַציעס, וועלכע דער מינסקער קאָמיטעט פון „בונד״ האָט צוליב דעם אַרויסגעלאָזט אין יאָר 1901[2].

פילנדיק זיך געניג זיכער און פעסט, האָבן די „זובאַטאָווצעס״ באַ־שלאָסן אַרויסצוטרעטן פון „בונד״ און בילדן אַ נייע פּאָליטישע פּאַרטיי. זומער 1901 האָבן זיי בראַש מיט מאַשע ווילבושעוויטש, וואָלין, גאָלד־בערג, טשעמעריסקי און אַנד. אַרויסגעלאָזן אַ מאַניפעסט און די פּראָ־גראַם פון דער „יידישער אומאָפּהענגיקער אַרבעטער־פּאַרטיי״.

די יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי[3]

די אָנשויונגען פון דער פּאַרטיי

I מיר האַלטן:

א) אַז קיין שום טעאָריע איז אויף אַזויפיל ניט מעכטיק און אומ־באַשטרייטבאַר ריכטיק, אַז זי זאָל געבן דאָס רעכט אירע אָנהענגער צו

---

1 דאָרט, בויגן 128.

2 זע נ. בוכבינדער, „די יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי״, „קראַסנאַיאַ לעטאָפּיס״ נומ׳ 2—3, ביילאַגע: דאָרט ווערט געבראַכט דער טעקסט פון אָט די פּראָק־לאַמאַציעס.

3 העקטאָגראַפירט, 4 זייטן, אויף 1 זייט, 25 × 9. דער אָריגינאַל אויף רוסיש געפינט זיך אין דער ביבליאָטעק פון היסט.־רעוו. אַרכיוו,

פירן די אומבאוווסטזיניקע מאסע נאך זיך צו דעם ציל, וועלכן די מאסע פארשטייט ניט;

ב) אז דער יידישער ארבעטער־קלאס פאדערט אין דעם איצטיקן מאמענט ברויט און וויסן, און אז די דאזיקע פאדערונגען דארפן באפרידיקט ווערן;

ג) אז עס איז א פארברעך צו ברענגען אלס קרבן די מאטעריעלע אינטערעסן פון דעם ארבעטער־קלאס פאר אזעלכע פאליטישע צילן, וועלכע זיינען אים אין איצטיקן מאמענט פרעמד;

ד) אז דער ארבעטער האט, ווי יעדער מענטש, דאס רעכט צו זיין אן אנהענגער פון וועלכער ניט איז פאליטישער פארטיי, און האט דאך דאס רעכט צו פארטיידיקן זיינע עקאנאמישע און קולטורעלע אינטערעסן און זיין א פולקום גלייכבארעכטיקטער מיטגליד פון די עקאנאמישע און קולטורעלע ארגאניזאציעס.

ה) אז די עקאנאמישע און קולטורעלע ארגאניזאציעס דארפן פאר אים ווערן נויטווענדיק, אזוי ווי לופט און וואסער, דארפן רעגולירן זיינע עקאנאמישע אינטערעסן, אים געבן וויסן, און זיי קאנען ווערן אזעלכע נאר אין דעם פאל, ווען זיי וועלן ווערן א זעלבסטצוועק, און ניט דינען אלס ווערקצייג פון וועלכער ניט איז פאליטישער פארטיי.

II. מיר האלטן פאר ניט נארמאל די איצטיקע לאגע, וואס די עקאנאמישע ארגאניזאציעס געפינען זיך אונטער דער אנפירערשאפט פון „בונד", וועלכער איז לויט זיין הויפט־מהות און פאליטישע צילן א פאליטישע ארגאניזאציע, אט פאר וואס:

א) די עקאנאמישע טעטיקייט איז פאר דעם „בונד" הויפטזאכלעך א מיטל צו רעוואלוציאניזירן די ארבעטער־מאסן, און דעריבער איגנארירט דער „בונד" מיט זיין עקאנאמישער טעטיקייט זייער פיל אקציעס, וועלכע זיינען דורכאויס נוצלעך פאר דער ארבעטער־מאסע;

ב) דער „בונד", צונעמענדיק אן ארבעטער, וועלכער זוכט נאר ברויט און וויסן, אין זיינע, לויטן מאכן־ארבעטערס שטאנדפונקט, ריין עקאנאמישע ארגאניזאציעס, ווארפט ארויף אויף דעם ארבעטער זיינע פאליטישע אנשויונגען און צילן, ניט רעכענענדיק זיך מיט זיין פסיכיק, צוגעבונדנקייטן און שטרעבונגען. ארבעטער מיט ניט „בונדישע" אנשויונגען נעמט מען אין די עקאנאמישע ארגאניזאציעס פון „בונד" ניט אן, און דעם אינערטן קאנסערוואטיוון טייל פון דער ארבעטער־מאסע שרעקט מען אפ מיט זייער רעפוטאציע פון א פאליטישער פארטיי. אלס פועל־יוצא

ווירקט די דאָזיקע טאַקטיק פון „בונד" שעדלעך אויף דער אָרגאַניזירטער מאַסע און באַגייט זיך אכזריותדיק בנוגע די איבעריקע אַרבעטער, וועלכע זוכן אויך אַ בונד מיט זייערע אָרגאַניזירטע חברים;

ג) דער „בונד" אַנטוויקלט די אַרבעטער איינזייטיק, אַפּצוימענדיק זיי פון די ניט־„בונדיסטישע" אָנשווונגען און ברענגט, אויף אַזאַ אופן, אַריין אין די אַרבעטער־מאַסן דעם גייסט פון פאַרשקלאַפונג;

ד) דער „בונד" לאָזט ניט צו צו דער מאַסע קיין אינטעליגענטע און נוציקע קרעפטן, וועלכע זיינען ניט איינשטימיק מיט זיינע פּאָליטישע אָנשוויונגען. דער „בונד" האָט אויסגעפילט זיין גרויסע היסטאָרישע מיסיע, אַנטוויקלענדיק דעם גייסט פון אומצופרידנקייט מיט זייער עקאָנאָמישער לאַגע אין דעם אַרבעטער־קלאַס, נאָר ווען דאָס איז שוין דערגרייכט געוואָרן און די גאַנצע אַרבעטער־מאַסע שטרעבט צו אָרגאַניזאַציע, איז געוואָרן אוממעגלעך צו האַלטן די עקאָנאָמישע און קולטורעלע טעטיקייט אין דעם פּאָליטישן קלעם פון דעם „בונד.

די פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי

1) די יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי שטעלט זיך פאַר אַ ציל אויפצוהייבן דעם מאַטעריעלן און קולטורעלן ניוואָ פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט מיט דער הילף פון קולטורעלע און עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס, אומלעגאַלע און לעגאַלע, אויף וויפיל דאָס וועט מעגלעך זיין. אין דער פּראַקטיק ווערט דער דאָזיקער ציל דערפירט: אַ) צו אַנטוויקלען ברייטע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס (טרייד־יוניאָנס, קאַסעס, קלובן, אַסאָציאַציעס), ב) צו אַנטוויקלען אין דעם אַרבעטער־קלאַס וויסנשאַפטלעכע און פּראָפעסיאָנעלע בילדונג און צו ערציען אים פאַר דעם קאָלעקטיוון לעבן.

2) די פּאַרטיי אַלס גאַנצע שטעלט פאַר זיך ניט אַרויס קיין שום פּאָליטישע צילן און באַרירט די פּאָליטישע פראַגן אויף אַזויפיל, אויף וויפיל זיי באַרירן די אַלטעגלעכע אינטערעסן פון די אַרבעטער.

3) די פּאַרטיי פאַראייניקט פאַר דער עקאָנאָמישער און קולטורעלער טעטיקייט אַלע אַרבעטער פון וועלכער ניט איז פּאָליטישע אָנשוויונגען און אַזעלכע, וועלכע זיינען אינגאַנצן פּאָליטיש ניט אָריענטירט.

4) די אָרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי איז אַ דעמאָקראַטישע, ד"ה זי ווערט אָנגעפירט פון אונטן און ניט פון אויבן.

יידישע אומאפהענגיקע ארבעטער=פארטיי

גלייך נאכדעם, ווי עס איז פארעפנטלעכט געווארן דער מאניפעסט און די פראגראם, האבן זיך די פאכן, וואס האבן זיך געפונען אונטער דער השפעה פון די „אומאפהענגיקע“, געווענדט מיט א ביטע צום אנפי־רער פון מינסקער זשאנדארם־פארוואלטונג, דעם פאלקאווניק וואסיליעוו, ער זאל ערלויבן א „באראטונג פון ארבעטער אונטער דער אנפירונג פון אווטאריטעטע פערזאנען, לויטן מוסטער פון מאסקווע“, און איינצייטיק צו דעם גובערנאטאר מיט א השתדלות צו באשטעטיקן דעם פראיעקט פון קלוב פון די יידישע האנטווערקער.

זיי האבן געהאט בדעה אויפצועפענען א װארשטאט פאר די אר־בעטסלאזע מיטגלידער, ארויסגעבן אויף יידיש א צייטונג כאטש איינמאל אין וואך, פארשפרייטן לעגאלע ביכער, געבן יורידישע הילף אונטער דער אנפירונג פון „חשובע, געניטע יוריסטן, וועלכע פאסן זיך פאר דער גרופע לויט זייער ריכטונג“ אאז"וו.

„די אומאפהענגיקע“ האבן אלע וואך גאנץ אפן איינגעארדנט גרויסע ארבעטער־פארזאמלונגען אין דעם גרויסן זאל פון „פאריז“. די בונדיסטן האבן געפרווט ארויסטרעטן אויף אט די פארזאמלונגען, זיי האבן קריטיקירט דעם שטאנדפונקט פון די „אומאפהענגיקע“ און אנטוויקלט זייער רעוואלוציאנערע פראגראם. דאך פלעגט מען זיי אין א טאג צוויי ארום ארעסטירן און פארשיקן קיין סיביר. עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז אויף די פארזאמלונגען זיינען בייגעווען „דעם קיסרס אויגן און אויערן“, וועלכע פלעגן געשיקט ווערן דורך זייערע פריינט אין די בלויע מונדירן [1].

אונטערן איינפלוס פון דער אגיטאציע פון די „אומאפהענגיקע“ האבן אין מינסק כמעט ניט אויפגעהערט די שטרייקן. די באלעבאטים פון די קליינע ווארשטאטן, וועלכע זיינען אינפארמירט געווען וועגן די פארבינדונגען פון די „אומאפהענגיקע“ מיט דער פאליציי, זיינען גע־גאנגען אויף הנחות. אין פארלויף פון א קורצער צייט האט זיך די „אומ־אפהענגיקע“ איינגעגעבן צו דערשלאגן זיך אין א גאנצער ריי אונטער־נעמונגען באדייטנדע פארבעסערונגען פאר די ארבעטער. די דאזיקע ער־פאלגן האבן מיטגעהאלפן דעם שנעלן וווקס פון דער צאל שטרייקן, און אינגיכן האט זיך אנגעהויבן מערקן א מין שטרייק־ספארט. די „אומאפ־הענגיקע“ זיינען געווען אין שטענדיקן קאנטאקט מיט וואסיליעוון און זובאטאוון.

---

[1] „איסקרא“, נומ׳ 9, און „פאסל. איזוו.“, נומ׳ 81.

„...פעסטשטעלנדיק מיט דער הילף פון אויספאָרשונגען, וועלכע זיינען געמאַכט געוואָרן אין דער פאַרוואַלטונג, וואָס איז מיר אָנפאַר־טרויט, — האָט דעם 27טן דעצעמבער 1901 וואַסיליעוו געשריבן צו דעם קאָמאַנדיר פון דעם באַזונדערן זשאַנדאַרם־קאָרפּוס, — די שווערע לאַגע פון די אַרבעטער, אין וועלכע זיי האָבן זיך געפונען, האָב איך געפּרוווט ערלויבן צו לעזן אָט די פראַגע אויף אַ פרידלעכן אופן, שטעלנדיק זיך פאַר אַ ציל, פון איין זייט, צו פאַרבעסערן די לאַגע פון דעם אַרבעטער, און פון דער אַנדערער זייט — אים אָפּרייסן פון דער פּאָליטיק.

דאָס לעבן האָט באַוויזן, אַז די פאַרזאַמלונגען פון די פּויערים, קליינבירגער און אַנדערע ניט אַדעליקע שטאַנדן, וועלכע ווערן דערלויבט דורך דער מאַכט, זיינען ביז איצט ניט געווען דער מקור פון אַנטירעגי־רונגס־אַגיטאַציע, דעריבער האָב איך פאַרגעלייגט, אויף אייגענער ריזיקע, אָנהייבן דאָס צו טאָן אויך אין באַצוג צו די אַרבעטער און איינצייטיק צוטרעטן צום קאַמף מיט די רעוואָלוציאָנערע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּעס, אַרויסשטעלנדיק קעגן די לעצטע אַן אָרגאַניזירטע עקאָנאָמישע פּאַרטיי.

צוליב דעם האָב איך דערלויבט, עס זאָלן זיך אָרגאַניזירן די אַרבע־טער, וועלכע האָבן זיך אָפּגעזאָגט פון דער פּאָליטישער פּראָפּאַגאַנדע און ווילן בלויז אויף אַ לעגאַלן וועג פאַרבעסערן זייער לאַגע.

לכתחילה האָב איך דערלאָזן נאָר אַזעלכע אַרבעטער־פאַרזאַמלונגען, וווּ מען האָט באַהאַנדלט זייער מאַטעריעלע לאַגע און די מיטלען ווי אַזוי זי אויסצובעסערן, דערביי האָבן זיי פון זיך אויסגעקליבן עטלעכע פּער־זאָן, וועלכע האָבן געבילדעט אַ מין קאָמיטעט. דער דאָזיקער קאָמיטעט האָט אָנגעפירט מיט דער טעטיקייט פון דער גרופּע, אַכטונג געגעבן, אַז די דעבאַטן זאָלן געפירט ווערן ריכטיק, אויף דער אָרדענונג אין זאָל און פעסטגעשטעלט די פראַגן, וועלכע האָבן געפאָדערט, מען זאָל זיי באַהאַנד־לען צוזאַמען מיט די באַלעבאַטים. וועגן דעם רעזולטאַט פון דער פאַר־זאַמלונג פלעגט מיר אָפּגעבן אַ באַריכט אַ מיטגליד פון אויסגעקליבענעם קאָמיטעט און אָנגעוויזן אויף די אַקטועלסטע פראַגן, וועלכע זיינען דורך זיי באַהאַנדלט געוואָרן, גאָר דאָס לעזן זיי איז מעגלעך נאָר מיט דעם אָנטייל פון די באַלעבאַטים. נאָכדעם האָב איך צונויפגערופן די באַלע־באַטים און פאַרפירט מיט זיי אַ געשפּרעך וועגן די ווונטשן פון זייערע אַרבעטער, אָבער צווינגען וועלכן ניט איז פון די צדדים ער זאָל אויספירן די פאַרשטענדיקונג צווישן די באַלעבאַטים און די אַרבעטער איז, מחמת דעם פעלן פון וועלכן ניט איז געזעץ, וועלכער זאָל געבן אַ קראַפט אַזעלכע באַשלוסן, — אוממעגלעך.

איך בין אַליין געווען אויף אַט די פאַרזאַמלונגען און האָב זיך פערזענלעך איבערצייגט, אַז די דאָזיקע פאַרזאַמלונגען האָבן געבראַכט אַ סך נוצן דערמיט, וואָס די אַרבעטער, זעענדיק די מעגלעכקייט צו אַרבעטן אויף דעם לעגאַלן באָדן, זאָגן זיך אָפּ פון זייערע לערער די רעוואָלוציאָנערן און טרעטן אַריין אין דער פּאַרטיי פון די עקאָנאָמיסטן, און ניט קוקנדיק אויף די אַלע רעוואָלוציאָנערע רעדעס פון די בעסטע רעדנער פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטן און רעוואָלוציאָנערן, זיינען זיי געבליבן טריי זייער נייער פּאַרטיי און עס זיינען געווען פאַלן, ווען זיי פלעגן שלאָגן די רעוואָלוציאָנערע רעדנער פאַר זייערע רעדעס קעגן דער רעגירונג.

אויף אַזאַ אופן האָבן זיך די אַרבעטער, פאַרבעסערנדיק זייער לאַגע מאַטעריעל און צוגעוווינענדיק זיך צו אַנדערע באַציִונגען צו זייערע באַלעבאַטים, וועמעס געשעפטן זיי האָבן אָנגעהויבן צו פאַרשטיין און אָנערקענען אַדאַנק די קענטזייטיקע באַהאַנדלונגען פון זייערע פאָדערונגען, ניט נאָר אָפּגעזאָגט פון דער פּאָליטישער פּראָפּאַגאַנדע, נאָר זיי האָבן אָנגעהויבן צו זען אין דער רעגירונג די ניט פאַראינטערעסירטע מאַכט, וועלכע זאָרגט פאַר די אינטערעסן פון אַלע בירגער און שטרעבט צו פאַרבעסערן די לאַגע פון איטלעכן באַזונדער.

אַזאַ מין טעטיקייט האָט געהאָלפן די אַרבעטער, זיי זאָלן אָנערקענען אויף וויפיל עס לוינט זיך ניט פאַר זיי דער אומלעגאַלער וועג, ווי, אחוץ טורמע און אומגליקן, האָבן זיי, ניט קוקנדיק אויף די גאָלדענע בערג, וואָס די אָנפירער האָבן זיי צוגעזאָגט, ניט באַקומען" [1].

אַ פולע פאָרשטעלונג וועגן דער אינטערווענץ פון דער פּאָליציי אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג גיט זובאַטאָווס בריוו צו דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט פון 23 יוני 1901, וועלכן מיר ברענגען, מחמת זיין גרויסן אינטערעס, אינגאַנצן.

,אין סוף אַפּריל פון פאַריקן יאָר האָט זיך מיר איינגעגעבן פערזענלעך זיך צו באַקענען מיט דעם אָנפירער פון מינסקער גובערניאַלער זשאַנדאַרמעריע־פאַרוואַלטונג, פּאָלקאָווניק ניקיטע וואַסיליעוויטש וואַסיליעוו, וועלכער איז דורכגעפאָרן דורך מאָסקווע, און פאַר די עטלעכע מאָל, וואָס ער האָט דאָ פאַרבראַכט, האָט זיך מיר איינגעגעבן צו דערנעענטערן זיך מיט אים אויפן באָדן פון געמיינזאַמען פאַרשטיין די קעגנוואַרטיקע, אַזוי־גערופענע, אַרבעטער־באַוועגונג. אַט די דאָזיקע סאָלידאַרישקייט אין אונזערע אָנשויונגען איז מיר דערהויפּט געווען צוציענד ווייל, אַזוי ווי

1 ענינים פון היסטאָריש־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליצ.־דעפּ., נומ' 987, 1901 י., באַזונד. אָפּט., בויגן 10—12.

עס איז באַוווּסט דעם פּאָליצײַ־דעפּאַרטאַמענט, האָבּן זיך אין מינסק געפונען פיל פון די, וואָס זיינען פאַראַיאָרן פרילינג אַרעסטירט געוואָרן, און צווישן זיי אויך מאַריע ווילבושעוויטש, וועלכע האָבּן אין אַ געשפּרעך מיט מיר מסכּים געווען מיט מיין באַנעמען די קעגנוואַרטיקע לאַגע פון דער אַרבּעטער־באַוועגונג און זיינען ניט בּלויז געבּליבּן טריי אָט דער באַהויפּטונג, נאָר זיי זיינען געוואָרן אַקטיווע דורכפירער פון איר אין לעבן.

דער פאָלקאָווניק וואַסיליעוו, וועלכער צייכנט זיך אויס מיט אַן עכט רוסישן פאַרשטאַנד, מיט אַ גוואַלטיקער ענערגיע און ערנסטער אָנערקענונג פון זיין אַמט און אויטאָריטעט פון זיין מונדיר, האָט נאָך זיין אָנקומען קיין מינסק איינגעשטעלט זעלטן גוטע באַציִונגען מיט דעם אָרטיקן גובערנאַטאָר, דעם פירשט טרובעצקאָי. אָט דאָס לעצטע האָט פאַר אים אַ באַזונדער באַדייטונג, ווייל די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג נעמט אין מינסק אַרום די האַנטווערקער, וועמעס פאַרהעלטענישן צו די באַלע־באַטים ווערן רעגולירט דורך דעם האַנטווערקער־סטאַטוט, די אויפזיכט ווידער מ׳זאָל דעם לעצטן אָפּהיטן ווערט דורכגעפירט ניט דורך דער פאַבּריק־אינספּעקציע, נאָר דורך דער פּאָליציי, וועלכע איז אינגאַנצן אונ־טערגעוואָרפן דעם גובערנאַטאָר. די פּאָליטישע אינטערעסן פון דער גובערניע האָבּן פון דעם פאָלקאָווניק וואַסיליעוו געפאָדערט אַ באַזונדער אויפמערקזאַמע באַציִונג צו דער טעטיקייט פון דער פּאָליציי אין אָט דער ריכטונג און זיין דירעקטע אינטערווענץ אין אָט דער טעטיקייט. ביי אַזאַ באַנעמען די לאַגע — איז אין מאַי־חודש פון היי־יאָר פאָרגעקומען אַ שטרייק פון די שלאָסער אין מינסק אין דער צאָל פון עטלעכע הונדערט מאַן, וועלכע האָבּן געוואָלט באַגרענעצן די צייט פון דער אַרבּעט לויטן געזעץ (אין הסכּם מיט אַרטיקל 431 פון דעם האַנטווערקער־סטאַטוט) ביז 12 שעה אַנשטאָט די פּראַקטיקירטע 14 שעה. דערוויסנדיק זיך וועגן דעם, האָט דער פאָלקאָווניק וואַסיליעוו אויסגעדריקט זיין ווונטש צו זען ביי זיך אַ דעפּוטאַציע פון די שלאָסער, כּדי איינצייטיק מיט זיי אויך איינ־לאַדן צו זיך די פאָרשטייער פון די באַלעבּאַטים. אַ גרופּע פּערזאָנען, וועלכע זיינען מיינע אָנהענגער מיט מאַריע ווילבושעוויטש בּראָש, האָט אָנגעהויבּן צו פירן אַן אינטענסיווע אַגיטאַציע און גאַנצע טעג, בּיז זיי זיינען הייזעריק געוואָרן, אָנגעהויבּן צו דערווייזן אויף וויפיל נוצלעך עס איז די אינטערווענץ פון פאָלקאָווניק וואַסיליעוו אין דעם שטרייק; פון דער אַנדערער זייט, האָבּן די רעוואָלוציאָנערע אַגיטאַטאָרן אַרויס־געוויזן אַזאַ קלאָרן פאַרשטאַנד פון דער לאַגע, אַז זיי האָבּן זיך געשטעלט אויף די פיס און זיך מיט אַלע כּוחות געפּרוּווט אָפּצושרעקן די מאַסע,

מורא האָבנדיק זי זאָל חלילה ניט איינגיין אויף דעם פאָרשלאָג פון דעם זשאַנדאַרמעריע־פּאָלקאָווניק, וועלכער האָט ניט אויפגעהערט אַלע טאָג צו שיקן נאָך די אַרבעטער, איינלאַדנדיק זיי זאָלן קומען צו אים. דאָס אַלץ האָט זיך דאָך פאַרענדיקט דערמיט, וואָס די אַרבעטער האָבן צונויפגערופן אַ פאַרזאַמלונג, אויסגעקליבן אַ דעפּוטאַציע און זי געשיקט לויט דער באַשטימונג. אויף דער זיצונג אין דער זשאַנדאַרמעריע־פאַרוואַלטונג האָט מען די אַרבעטער געגעבן צו פאַרשטיין די גאַנצע ניט ריכטיקייט פון אַליין אַוועקוואַרפן די אַרבעט, און די באַלעבאַטים — די אומגעזעצלעכקייט פון זייערע פאָדערונגען. און אויפן אָרט האָט מען פאַרגעלייגט: — די ערשטע זאָלן זיך שטעלן צו דער אַרבעט, און די צווייטע — איינצופירן אַ געזעצלעכן אַרבעטסטאָג, וועגן וואָס ביידע צדדים וועלן ווערן אָפיציעל באַקאַנט־געמאַכט דורך אַ באַזונדערער מודעה פון דעם מינסקער גובערנאַטאָר פירשט טרובעצקאָי, וועלכע וועט ווערן אויפגעהאַנגען אין אַלע פאַרשטרייקטע וואַרשטאַטן. אָוונטצייט איז אַזאַ מודעה אויפגעהאַנגען געוואָרן און אינדערפרי האָבן זיך די אַרבעטער געשטעלט צו דער אַרבעט. אַדאַנק דער שנעלער און ערפאָלגרייכער דערלייִדיקונג פון אָט דעם ענין, האָבן די פאַרביסענע אַגיטאַטאָרן זיך געריסן די האָר פון קאָפּ, ניט זייענדיק אימשטאַנד איבערצוטראָגן אָט דעם, ווי זיי האָבן זיך אַליין אויסגעדריקט, „פּאָליטישן פּאַטש אין פּנים". פון דער אַנדער זייט האָבן די אַרבעטער מאַסנווייז אָנגעהויבן צו קומען אויף די קוואַרטירן פון די פאַרשטייער פון דער פּרי־לעכער טאַקטיק, וועלנדיק אַרומריידן און זיך באַקענען מיט די נייע מיטלען פון דער טעטיקייט.

דער באַשריבענער אינצידענט האָט דערוויזן, אויף וויפיל די שטימונג פון דער מאַסע איז ווייט פון דעם רעוואָלוציאָנערן. די אַרבעטער האָבן פון אים פאַרשטאַנען, אַז די אַרבעטער־באַוועגונג האָט קיין שייכות ניט מיט דער קאָנסטיטוציע, און קאָן זיך גיין מיט איר גאַנג ביי יעדער מלוכה־אָרדענונג, און עס האָט זיך ביי זיי אַנטוויקלט אַזאַ חשק צו לויפן צו דעם פּאָלקאָווניק וואַסיליעוו, ווי די רעוואָלוציאָנערן דריקן זיך אויס, „נאָך אַ נדבהלע", אַז עס קומט אויס זיי איינצוהאַלטן מיט גוואַלט. פון דער אַנדערער זייט האָבן אַלע רעוואָלוציאָנער געשטימטע אַרבעטער נאָך אָט דעם אינצידענט זיך אָנגעהויבן צו באַציען מיט ביטול צו דעם מין שטרייקן, טענהנדיק: „אונז איז ניט אינטערעסאַנט די עקאָנאָמישע פאַרבעסערונג פון די מאַסן, מיט דעם זאָלן זיך פאַרנעמען די ליבעראַלן; מיר דאַרפן די פּאָליטישע דערציִונג פון דעם פאָלק, און אָט די אַזויגערופענע „וואַסיליעווער" שטרייקן פאַרטרייבן אינגאַנצן דעם רעוואָלוציאָנערן גייסט". וואָס שייך די רעוואָלוציאָנערע קרעפטן פון מינסק איז, לויט די

ידיעות פון מיין קארעספאנדענט, געפינען זיך דארטן ביי היינטיקן טאג ניט קיין שום ערנסטע רעוואלוציאנערע טוער און עס זיינען בלויז פאראן עטלעכע אגיטאטארן מיט דעם יונגן סאלאמאן טשעמעריסקי בראש, וועלכע באמיען זיך אזוי אדער אנדערש צו ווירקן אויף דער ארבעטער־מאסע.

אט ביי אזא לאגע האט זיך אין מינסק אפגעשפילט די געשיכטע מיט די אנגעשטעלטע... פאראויסזעענדיק די מעגלעכקייט פון א שטרייק, האט דער פאלקאוויק וואסיליעוו באשלאסן אים צו פארהיטן אויף א פריד־לעכן אופן; צוליב דעם האט ער גערופן צו זיך די אנגעשטעלטע, זיך דורכגעשמועסט מיט זיי און באשלאסן צונויפרופן אן אלגעמיינע פאר־זאמלונג פון די אנגעשטעלטע און באהאנדלען זייער פראגע. אין צוזא־מענהאנג דערמיט האט ער צו יעדן אנגעשטעלטן באזונדער געשיקט אן איינלאדונגס־קארטע מיט פאלגנדיקן אינהאלט: „ג. ה. מען לאדט אייך איין צו קומען שבת דעם 11טן יוני האלב צוויי א זייגער בייטאג אין דעם זאל „פאריז" אויף צו באהאנדלען איניקע פראגן, וואס זיינען נוגע די אנגעשטעלטע פון דער שטאט מינסק. ביים אריינגאנג דורכאוים ווייזן אט די קארטע". די גרופע פון דער פרידלעכער פראפאגאנדע, באטראכטנ־דיק דאס אלס מעגלעכקייט אוועקצושטעלן די אנגעשטעלטע אויף א לע־גאלן באדן און נעמענדיק אין באטראכט, אז די עקסיסטירנדיקע ארגא־ניזאציע פון די אנגעשטעלטע איז זייער שוואך, זי אטעמט נאר פון איין אומלעגאלקייט און איז ניט פעיק צו געבן עפעס פראקטיש־נוצלעכס אין עקאנאמישן זינען, האט זי אנגעהויבן פירן אן אגיטאציע מען זאל שטיצן וואסיליעווס פארשלאג, הגם זיי האבן זיך ניט גערעכנט אויף קיין ערפאלג, ווייל די ידיעה וועגן אט דער איינלאדונג האבן זיי באקומען שפעט און די צייט איז געווען א קורצע. די רעוואלוציאנערן ווידער האבן באשלאסן ניט צו דערלאזן די אנגעשטעלטע זיי זאלן גיין אויף דער פארזאמלונג, און דערמיט ווייזן וואסיליעוון זייער פאראכטונג און אים עפנטלעך, אזוי צו זאגן, פארשעמען: אזוי פיל פאמפע און פייערלעכע שטימונג האט ער געהאט בעת דער צוגרייטונג, און אינמיטן דערינען וועט ער בלייבן אין זאל איינינקער אליין!

אין באשטימטן טאג און שעה האבן זיך געעפנט די טירן פון דעם זאל „פאריז". די אגיטאציע פון דער פרידלעכער גרופע האט אויפגעטאן דאס, וואס בערך 400 מאן פון דער מאסע זיינען געקומען אויף דער פאר־זאמלונג. וואס שייך ווידער די ארגאניזירטע, איז, אונטערן איינפלוס פון די אגיטאטארן, קיינער פון זיי ניט געקומען.

ווען עס האט זיך נאך גרויס מי איינגעגעבן איינצושטעלן די אר־דענונג, האט דער פאלקאוויק וואסיליעוו אנגעהויבן זיין רעדע. ער האט

גערעדט לאנג, שיין, הייס און פייערדיק, ער האט דערוויזן די שעדלעכקייט פון דעם פאליטישן קאמף, דערקלערט, פארוואס די אינטעליגענץ שטייט צו צו דער ארבעטער־באוועגונג, זיי גערופן זיי זאלן זוכן דעם לעגאלן וועג צו באפרידיקן זייערע אינטערעסן, זיי צוגעזאגט זיין הילף צו יעדער צייט און ביי יעדער גערעכטער פאדערונג. ער האט זיי געווארנט, אז יעדע אומלעגאלע טעטיקייט וועט ער פארפאלגן אויף דעם הארבסטן אופן און זי אויסווארצלען מיט די שטרענגסטע מיטלען, ער האט אויסגעדריקט זיין טיפסטן צער צוליב דעם, וואס די בעסטע מענטשן, די סאמע פעיקסטע, טיכטיקע און מסירת־נפשדיקע קומען אומזיסט און אומנישט אום אין די טורמעס, און עס איז קיין אנדער אויסוועג ניטא, צו באפרייען די מלוכה פון זייער שעדלעכער טעטיקייט, ווי דאס ארויסשיקן זיי אין די ווייטסטע, פארווארפנסטע ערטער פון דעם לאנד; געבעטן אלעמען צו ארבעטן אויף דעם פרידלעכן אופן און צוגעזאגט די פארזאמלטע זיך היים נעמען צו זייער זאך. דער גאנצער זאל האט אויפגעציטערט פון די גוואלטיקע אפלאדיסמענטן, וועלכע זיינען געווען אן ענטפער אויף זיין רעדע. דער עולם האט אים שיר ניט צעריסן און פון גרויס התפעלות אים געוואלט הייבן אין דער לופטן. אויף מאנטאג איז באשלאסן געווארן צו רופן א פארזאמלונג, אויף וועלכער מען וועט דארפן ענדגילטיק אויסארבעטן די פאדערונגען, און נאכדעם וועט דער פאלקאווניק וואסיליעוו זיין דער בורר.

„וווּנדערלעך איז די פסיכאלאגיע פון דעם המון, — באמערקט מיין קארעספאנדענט, — אט אפלאדירט ער דעם רעוואלוציאנער, און אט איז ער גרייט הייבן אין דער לופטן א זשאנדארמעריע־פאלקאווניק!"

אין אוונט פון דעם אויבנבאשריבענעם טאג איז די גאנצע שטאט געווען אזוי ווי עלעקטריזירט; עס הייבן זיך אן ריידערייען וועגן דעם, אז מען מוז ענדערן די אלטע טאקטיק, ווארעם די אבסטרוקציעס זיינען שוין אוממעגלעך, אויב די רעוואלוציאנערן ווילן נאר ניט אינגאנצן ארויסלאזן די מאסע פון זייערע הענט.

דער באשריבענער קאמף פון דעם רעוואלוציאנערן עלעמענט מיט דעם פראפעסיאנעלן — אין מינסק; די פולע דערנידערונג פון דעם ערשטן אין מאסקווע; די ענלעכע אמפערייען אין כארקאוו צווישן די מיטגלידער פון געזעלשאפט פון קעגנזייטיקער הילף מיט די פראפאגאנדיסטן; די לעבעדיקע ארטעל־באוועגונג אין אדעס, וועלכע איז אינגאנצן אפגעפרעמדט פון דער פאליטיק — זיינען סימנים פון דער אויפוואכונג פון דער ארבעטער־מאסע און פון איר ווילן זיך שטעלן אויף אירע אייגענע פיס מחוץ דער אויפזיכט פון די רעוואלוציאנערן און אונטער דעם שוץ

פון דער עקסיסטירנדיקער אָרדענונג. בכלל דאַרף מען אָנערקענען, אַז די אַלע איצטיקע בונטן און די איבעריקע אומאָרדענונגען קומען פאַר אויסער דעם באַוווּסטזיניקן אָנטייל פון די מאַסן, נאָר אויסשליסלעך אונטער דער ווירקונג פון די אויסערלעכע פאַקטאָרן און אויפן באָדן פון זייער פינסטערקייט און דאָס פעלן פון אַ גענוגנדיקער אויפמערקזאַמקייט צו די נאָענטסטע נייטן פון דעם אַרבעטס־פאָלק און פון אַ ריכטיקער אַווטאָריטעטער אָנפירונג מיט זיינע אינטערעסן" [1].

אויף זובאַטאָווס בריוו האָט דער דירעקטאָר פון פּאָליציי־דעפּאַר־טאַמענט ס. ע. זוואָלינסקי געמאַכט אַ באַמערקונג: „דאָס זיינען זייער אינטערעסאַנטע פּרווון. אָבער מען קאָן זיי, געוויינלעך, דערלאָזן נאָר דאָרט, ווו עס זיינען פאַראַן פאַרשטאַנדיקע מענטשן און זיי ווייסן וועגן וואָס און ווי אַזוי צו ריידן".

דאָך גיט ניט אַלץ אין דעם דאָזיקן בריוו אונז אַ ריכטיקע פאָר־שטעלונג וועגן דער דעמאָלטיקער לאַגע אין מינסק. אָט לאָמיר נעמען דאָס אָרט, ווו עס רעדט זיך וועגן וואַסיליעווס אַרויסטרעטונג אויף דער פאַרזאַמלונג פון די אָנגעשטעלטע און וועגן דער ווירקונג, וואָס זיין רעדע האָט געמאַכט. וועגן דעם איז פאַראַן אַן עדות־ראיה אין אַן אַנדער קוועלע: אַ קאָרעספּאָנדענץ אין דעם „מינסקער אַרבעטער". לויט די ווערטער פון דעם קאָרעספּאָנדענט זעט די זאַך אויס אַ ביסל אַנדערש.

„...וואַסיליעוו האָט איינגעאָרדנט אין דעם זאַל „פּאַריז" אַ גרויסע פאַרזאַמלונג פון די אָנגעשטעלטע און האָט פאַר זיי געהאַלטן אַ פייער־דיקע רעדע. ער האָט גערעדט זייער ווייך און קלוגיטשק, ער האָט געוואָרנט פאַר די „פאַרשאָלטענע אַגיטאַטאָרן" און געעצהט, מען זאָל נאָר אים פאָלגן, ווייל נאָר ער, וואַסיליעוו, איז ווירקלעך אימשטאַנד צו פאַרבעסערן זייער לאַגע, נאָר אויב זיי וועלן, חס וחלילה, ניט פאָלגן זיין עצה און וועלן גיין נאָך די רעוואָלוציאָנערן, וועט ער פאַר זיי עפענען די שבעה מדורי גיהנום און זיי דערטרינקען אין אַ ים פון לייד און פּיין. אויף די אָנגעשטעלטע האָט אָבער זיין רעדע ניט געמאַכט קיין באַזונדערס שטאַרקן רושם. זיי האָבן געוווּסט, אַז זיי האָבן פאַר זיך אַ באַשיצער פון די באַ־לעבאַטימס אינטערעסן, וועלכער האָט אָנגעטאָן אַ מאַסקע, כּדי זיכערער צו פאַרניכטן זייער באַוועגונג, אַז וואַסיליעוו האַלט אַ רעדע פאַר די אָנגעשטעלטע ניט דערפאַר, וואָס ער איז אויסן זייער טובה, נאָר דער־

1 עניינים פון היסט.־רעוו. אַרכיוו, פון געוו. פּאָליצ.־דעפּ., נומ' 5, טייל 16, ב. I', בויגן 28—31.

פאר, וואס די זשאנדארמען פון די העכערע פענסטער האבן אים באַ־פוילן אזוי צו ריידן“.

„...זיי פארשטייען גוט די קונצן פון דעם צארס געטרייע משרתים, זיי זעען, ווי אזוי דער בארג פון וואסיליעווס און זובאטאָווס צוזאָגעכצן האט געבוירן א מויז, די „הילף־קאסעס“, און זיי באמערקן שוין די פאסטקע, אין וועלכער די זשאנדארן ווילן זיי פארנארן. דעריבער לאבן זיי פון זייערע רעדעס, פון זייערע צוזאָגעכצן און עצות און גייען פאראויס מיטן וועג פון קאמף. דעם 23טן יוני 1901 האבן די אָנגע־שטעלטע געפייערט דעם ערשטן יאָרטאָג פון דער גרינדונג פון זייער פאראיין; זיי זיינען געווען באגייסטערט פון די גרויכע דערפאָלגן, וואס זיינען דערגרייכט געוואָרן פאר אזא קורצער צייט. זיי האבן זיך דערשלאָגן באדייטנדיקע פארבעסערונגען פון זייער עקאָנאָמישער לאגע, זיינען אויסגעוואקסן אין גייסטיקן זין, און פילן אין זיך גענוג קראפט כדי מיט נאך מער באגייסטערונג און ענערגיע פירן ווייטער דעם קאמף פאר דער קארדינאלער פארבעסערונג פון זייער עקאָנאָמישער לאגע און פאר דער באפרייונג פון אונטער דעם פאָליטישן יאָך“ [1].

אין דער ווייטערדיקער מיטטיילונג אין דעם פאָליציי־דעפארטאַ־מענט פון 27טן יוני 1901 האט ס. זובאטאָוו מודיע געווען וועגן דער קאָרעספאָנדענץ, וועלכע ער האט באקומען פון מאָסקווע: „מיט די אָנגע־שטעלטע איז נאך דערווייל גאָרנית. די אויסגעקליבענע פאָרשטייער, וועלכע האבן געדארפט אזעלכע זיין, אין עקסטרעאָרדינארע פאלן, זיינען ערגעץ פארפאלן געוואָרן און דערווייל איז נאך אלץ גאָרנישט מיט נישט. דעם 21טן יוני האט דער פאָלקאָווניק וואסיליעוו איינגעלאדן צו זיך די באלעבאטים. יענע האבן ניט געוואָלט קומען. ער האט ביי זיי גענומען אונטערשריפטן און דעמאָלט ערשט זיינען געקומען א מאן 30. ער האט זיך צו זיי געווענדט מיט אן איבערצייגנדיקער רעדע. זיי האבן אויסגע־הערט און געשוויגן. עס האט זיך באקומען א היפוך פון דעם לעצטן אינ־צידענט — דאָרט האב די ארבעטער אפּלאָדירט דעם זשאנדארמעריע־פאָלקאָווניק, און דאָ האבן די באלעבאטים הכנעהדיק זיך געבייזערט. אויף דעם פאָלקאָווניק וואסיליעווס פראגע, וואס זיי, די באלעבאטים, ווילן, אויף וואס זיי גייען איין און אויף וואס נישט, איז ניט געווען קיין איינשטימיקער ענטפער, אלע 30 באלעבאטים האבן סותר געווען איינער דעם אנדערן, און יעדערער האט אפּגעוואָרפן די מיינונגען פון זיין קאָנ־קורענט. געענדיקט האט זיך דאָס מיט דעם, וואס וואסיליעוו האט זיי

1 „מינסקער ארבעטער“, נומ׳ 4, ציטירט לויט די „פאסל. איזוועסטיא“, נומ׳ 55.

פארפליכטעט מיט אן אונטערשריפט צו קומען דעם קומענדיקן דאָנער־שטאָג אין דער שטאָט־פארוואלטונג („אופּראווע”), ווו מען וועט זיי דערקלערן די ווירקלעכע לאגע. אויף דעם 24טן יוני איז באשטימט דער שטרייק פון די סטאָלארעס אין צאָל פון 1000 מאַן. נאָכדעם, ווי די שלאָ־סערס האָבן געוווּנען, האָבן די סטאָלארעס זיך אָנגעהויבן קאָכן. אַלע שבת און איגדערוואָכן זיינען פאָרגעקומען פארזאמלונגען אין די וועל־דער, און די ניט־אָרגאניזירטע מאסע האָט אָנגעהויבן פאָדערן אַ שטרייק. דער אָרגאניזירטער טייל האָט, צוליב געלט־שוועריקייטן, איינגעהאלטן די מאסע און זי אָפּגערעדט פון שטרייק. די אָנגעשטרענגטקייט פון דער שטימונג איז אזא, אז עס איז אוממעגלעך זיי איינצוהאלטן, און דערי־בער, כדי אויסצומיידן אַ סטיכישן שטרייק, ווערט ערקלערט אַן אָרגאַ־ניזירטער. אויף דער פראגע, ווי אזוי די פאָרשטייער פון דער אָרגאַני־זאַציע וועלן זיך האלטן אין דעם פאַל, אויב דער פּאָלקאָוניק וואסיליעוו וועט זיך אריינמישן אין דעם שטרייק, זיינען זיי לכתחילה אויפגעבראַכט געוואָרן פון דעם איינעם געדאַנק וועגן אזא מעגלעכקייט, ווייל זיי האָבן בשום אופן ניט געוואָלט אָנקומען נאָך זיין טובה, און אז מען האָט געטענהט, אז אזא מעגלעכקייט קאָן יאָ זיין, ווי דאס איז שוין איין־מאָל געווען, בשעת די ניט־אָרגאניזירטע מאסע האָט זיך גאָר אנדערש באצויגן צו וואסיליעווס אינטערווענץ (אפּלאָדיסמענטן און התפעלות), האָבן זיי געענטפערט מיט אַ פאָרשלאָג איינצואָרדענען אַ דעמאָנסטראַציע קעגן אים. און ווען מען האָט דעם אָרגאניזירטן טייל אָנגעוויזן, אז די ניט־אָרגאניזירטע מאסע וועט איגנאָרירן די דאָזיקע דעמאָנסטראַציע און וועט אַלצאיינס גיין נאָך דעם פּאָלקאָווניק, אויב ער וועט זיך אריינמישן, ווייל דאס איז געוואָרן זיין סיסטעם, האָט זי, דער אָרגאניזירטער טייל, באַ־שלאָסן צו פאָדערן פרייהייט פון פארזאמלונגען, פון פרעסע, פון וואָרט וכדומה אזעלכע נארישקייטן. די אָנהענגער פון דער פרידלעכער פּראָ־גראַם האָבן אויף דעם געענטפערט מיט אַ געלעכטער, וואָרעם עס איז פשוט לעבערלעך געווען צוצוזען, ווי אזוי מענטשן, פּראַקטישע, קלוגע, ווערן מיטאמאָל קינדער און הייבן אָן פּלאַפּלען, ווען עס קומט נאָר צו רייד וועגן אזעלכע זאַכן, צו וועלכע זיי זיינען ניט געוויינט, און דער עיקר, ווען עס האנדלט זיך וועגן דער רעגירונגס־מאַכט. סוף־כל־סוף האָבן די אָרגאניזירטע סטאָלארעס באשלאָסן: אויב דער פּאָלקאָווניק וואסי־ליעוו וועט זיך אריינמישן אין דעם שטרייק, וועט זיי רופן און פאָדערן פון זיי ערקלערונגען, גיין צו אים מיט די בעסטע אָרגאניזירטע קרעפטן און אים ערקלערן זייערע פאָדערונגען, און אויב וואסיליעוו וועט וועלן זיין דער שיידריכטער, זאָל מען אָננעמען זיין באשלוס נאָר אין דעם פאַל,

אויב ער וועט באַפרידיקן זייערע פאָדערונגען, און אויב ניט — פירן ווייטער דעם שטרייק. אויב די אַרבעטער וועלן זיין קאָרעקט, וועט, גע־ווינלעך, אַלץ דורכגיין גוט, פאַרשטאַנדיק און וועט האָבן אַ גוטע פּעולה אויף ווייטער, נאָר עס איז זייער שווער צו גלויבן אין זייער קאָרעקטקייט און באַרויִקן זיך וועט מען ערשט קענען דעמאָלט, ווען אַלץ וועט זיך ענדיקן בכי טוב". אָט דאָ ענדיקט זיך די מיטטיילונג פון דעם „אומאָפּהענ־גיקן", דעם קאָרעספּאָנדענט. ווייטער קומען זובאַטאָווס זייער אינטערע־סאַנטע אויספירונגען: „פון אָט דער אויפריכטיקער, פולקום אָביעקטיווער באַשרייבונג פון דער לאַגע אין מינסק ווערט קלאָר דער גאַנצער פּלאַנ־טער אירער. די באַשליסנדיקע ראָלע געהערט פאַרט דער גרויער ניט־אָר־גאַניזירטער מאַסע, וועלכע גייט אויף יעדן מעגלעכן סקאַנדאַל און איז לגמרי ניט פעיִק צו וועלכער ניט איז זינלעכער סיסטעמאַטישער טעטיקייט. לעבן איר שטייט אַ גרופּע מענטשן, וועלכע זיינען להוט צו אַזורפירן איר ווילן און שטימונג לטובת זייערע פּאַרטיי־צוועקן, און דאָ אין איין שורה מיט זיי — אַ פאַרשטייער פון דער רעגירונגס־מאַכט, וועמעס גוטע כוונות די אוזורפּאַטאָרן ווילן פּאַראַליזירן דורך אַ געהעריקער אַרויספאָ־דערונג פון די מאַסן אויף אַ סקאַנדאַל, וויסנדיק גאַנץ גוט, אַז ער קאָן ניט, לויט זיין אָפיציעלן אַמט, זיך באַציִען צו דעם גלייכגילטיק, און אויספּילנדיק זיינע פליכטן, ניט אָפּנויגן זיך פון דער עצם פראַגע; און פון דער אַנדערער זייט, איז די ניט־אָרגאַניזירטע מאַסע אפילו ניט פעיִק צו פאָרמולירן אירע נייטן און פאָדערונגען בשעת די אויפזיכט־אַדמי־ניסטראַציע פאַרלאַנגט דאָס פון זיי, אַזוי, אַז דער לעצטער קומט אויס ניט נאָר מיטצוהעלפן עס זאָלן באַפרידיקט ווערן די גערעכטע פאָדערונגען, נאָר אויך פטרן צייט און קרעפטן אויף פעסטצושטעלן אָט די פאָדערונ־גען; מיט איין וואָרט, נאָר אַן אויסערסט אויפמערקזאַמע, אַלזייטיקע און מסירת־נפשדיקע באַציִונג פון דער זשאַנדאַרמעריע־מאַכט צו דער זאַך קאָן ברענגען אָט דעם גאַנצן פּלאָנטער פון די פאַרהעלטענישן אין אָר־דענונג און זיי דערפירן צו אַ גוטן און פרידלעכן סוף. די אַרבעט איז זייער אַ שווערע, אַ דריבנע און אַ אומרויִקע, נאָר דערפאַר איז זי די איינציקע פּראָדוקטיווע ביי דעם איצטיקן ניוואָ פון דער אַנטוויקלונג פון די געזעלשאַפטלעכע עלעמענטן. אַ געוויסע פאַרלייכטערונג אין אָט דער אַרבעט קאָן זיין דאָס באַווייזן זיך פון אַ נייע גרופּע פּערזאָנען, וועלכע איז פרעמד דעם ראַדיקאַליזם, וואָס ווערנדיק אַ מיטהעלפערין דער רעגי־רונגס־מאַכט, זאָל זיין אַ קאָנקורענטין די רעוואָלוציאָנערן אין ענין פון אָנפירן מיט דער ניט־אָרגאַניזירטער מאַסע. דאָס אָרגאַניזירן אָט אַזאַ קראַפט איז די אויפגאַבע פון איצטיקן מאָמענט. זי וועט פאַרלייכטערן די טעטיקייט פון דער רעגירונגס־מאַכט, פּאַראַליזירן די רעוואָלוציאָנערן

און העלפן דער מאסע אין זין פון פארבעסערן איר מאטעריעלע (לאגע?)" [1].

אין פאליציי־דעפארטאמענט האט מען זיך שוין אנגעהויבן באַ־אומרויִקן מיט וואסיליעווס טעטיקייט. מען האט זיך צו איר באצויגן ניט מיט אזא צוטרוי, ווי זובאטאוו. אויף דעם ציטירטן בריוו זובאטאווס איז געמאכט געווארן פאלגנדיקע באמערקונג־רעזאלוציע: „איך האב א ביסל מורא, אז פאלקאוניק וואסיליעוו זאל ניט אוועק צו ווייט".

אן אימבאוווסטער קארעספאנדענט האט דעם 10טן יולי 1901 גע־שריבן צו זובאטאוון פון מינסק: „באגריסט מיך מיטן זיג, מיט א גרויסן זיג. דערגרייכט געווארן איז ער אויף פאלגנדיקן אופן: איך בין צוגע־טראטן צו דעם, כדי אויפצורעגן די מאסע. פיר הויפט־פאבן — די סטא־לארעס, שלאסערס, איינבינדער און בערשטער — זיינען געווארן אויפ־געבראכט אויף דער ארגאניזאציע (דער רעוואלוציאנערער) און האבן געוואלט ארויסטרעטן פון איר און בלויז מיט נרוים מי האט זיך מיר איינגעגעבן זיי צופצוהאלטן פון דעם. טשעמעריסקי איז אינגאנצן ארי־בער אין אונזער גלויבן; איך ווייס ניט, צי האט ער זיך פארליבט אדער זיך ווירקלעך איבערצייגט, נאר ער איז געווארן דער פלאמיקסטער פרעדי־קער פון דעם שטאנדפונקט, וועלכן איך פארטיידיק. זייענדיק א מיטגליד פון דעם מינסקער קאמיטעט, האט ער דעם לעצטן דערפירט ביז אזא שטופע, אז די קאמיטעט־מיטגלידער האבן אינגאנצן אויפגעהערט אר־בעטן און אזוי ווי צעטראגענע אנגעהויבן ארומלויפן איינער צום צווייטן מיט דער פראגע, ווי אזוי זיך ארויסראטעווען פון אט דעם מצב. ס'איז דערגאנגען דערצו, אז זיי האבן, פארגעסנדיק אלע קאנספיראציעס, זיך אלע פארזאמלט ביי מיר, כדי צו קומען צו וועלכן ניט איז הסכם. מ'דארף מודה זיין, אז דער קאמף איז געווען א שווערער. מיר זיינען אפ־געזעסן א גאנצע נאכט און מיר איז אויסגעקומען צו ריידן 12 שעה דורכאנאנד. עס האט זיך געענדיקט מיט א זיג. די ארגאניזאציע האט באשלאסן, אז עס איז נייטיק צו האבן לעגאלע אינסטיטוציעס און לעגא־ליזירן די באוועגונג, א לעגאליזאציע א בהדרגהדיקע און א סיסטעמא־טישע, און ניט קיין שנעלע און אומגעלומפערטע, כדי דערמיט אינגאנצן ניט צעמישן די מוחות פון דער מאסע. עס איז אויך באשלאסן געווארן אויסצוארבעטן א פראגראם פון לעגאלער טעטיקייט; די דאזיקע ארבעט האט מען ארויפגעלייגט אויף מיר און אויף טשעמעריסקין מיט דער פליכט צושטעלן די רעזולטאטן דעם קאמיטעט. עס איז אויך באשלאסן

---

1 עניינים נומ' 5, טייל 16, בויגן Γ, באז. אפט., 1898, בויגן 34—36.

געוואָרן צו שיקן אַ מענטשן אין צענטראַל־קאָמיטעט, כּדי אים מודיע זיין וועגן אַלץ, וואָס עס איז געשען, און אויסהערן זיין מיינונג וועגן דעם. איך האָב איצט אַ גוואַלטיקן איינפלוס, און מען מוז זיך זייער פאָרזיכ־טיק רעכענען מיט מיר. קיינמאָל האָט נאָך מינסק ניט איבערגעלעבט אַזאַ קריטישן מאָמענט, ווי איצט. מען דאַרף מודה זיין, אַז ערשט דאָ ניט לאַנג האָט זיך נאָך ניט געגלויבט, אַז אַלץ וועט צוגיין אַזוי שנעל; איך בעט אייך, ביי גאָט, זעט נאָר, איר זאָלט איצט קיינעם ניט אַרעסטירן; אין מינסק טאָר מען עס איצט ניט טאָן, דאָס וואָלט געווען אַ שרעקלעכער פּאָליטישער פעלער. וואַרט צו אַ ביסל. די אַרבעט האָט זיך ערשט אָנגע־הויבן, נאָר מ׳קאָן שוין פאָראויסזען זייער אַ סך. בענטשט מיך און העלפט נאָר דעמאָלט, ווען איך וועל אייך בעטן וועגן דעם״ [1].

דער זעלבער קאָרעספּאָנדענט האָט געשריבן: „...ביי אונז האָט זיך אַלץ אַזוי גוט אוועקגעשטעלט און אַזוי ווייט אוועק, אַז מען דאַרף מיך שוין דאָ ניט האָבן. די פאַרזאַמלונגען פון די סטאָלאַרעס גייען דורך אויסגעצייכנט. אינטעליגענטע קרעפטן זיינען צוגעקומען. די מענטשן האָבן זיך באמת פאַראינטערעסירט און אָנגעהויבן צו אַרבעטן. עס האָט זיך באַקומען אַן ערלויבעניש פאַר אַלע האַנטווערק־אַרבעטער זיך צו פאַר־זאַמלען אין פּריוואַטע דירות, יעדעס מאָל דאַרף מען בלויז מיט עטלעכע שעה פריער מודיע זיין אין צירקל, אַז אין דער און דער שעה אויף דעם און דעם אָרט וועט פאָרקומען אַן אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג. שבת דעם 20טן אָקטאָבער איז ערלויבט אַ ליטעראַרישער אָוונט פאַר די אַרבעטער אין דעם זאַל „פּאַריז״, אויף וועלכן מען ערוואַרט 1000 אַרבעטער. די פּראָגראַם איז אַן אינטערעסאַנטע, מיט רעדעס און אַן אַרבעטער־כאָר; חוץ־דעם האָט מען אַ קאָמיסיע פון אַרבעטער איבערגעגעבן צו קאָנטראָלירן צי עס ווערט אָפּגעהיט דער 12־שעהדיקער אַרבעטסטאָג, און אין פאַל ווען מען איז אויף אים עובר, דאַרפן זיי געבן צו וויסן דער פּאָליציי, זי זאָל צונויפשטעלן אַ פּראָטאָקאָל. דער פּאָלקאָווניק וואַסיליעוו איז אַ זעל־טענער מענטש, ער טוט מער, ווי ער איז ביד. איך דערקען אים גאָרניט. ער האָט מע־קווערדיק אויפגעכאַפּט דעם גייסט פון דער באַוועגונג און איז אויסערגעווויינלעך קאָנסעקווענט. מיט איין וואָרט: דער סאַמע נייטיקסטער און טיכטיקער מענטש. דער עולם האָט זיך אויף אַזויפיל ערצויגן, אַז ער האָט אוועקגעוואָרפן אַלע פאָראורטיילן, ער רעדט זיך

---

1 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליצ.־דעפּ., נומ׳ 5, טייל 16, 1898, באַז. אָפּט., בויגן 52—54, באַריכט פון ס. זובאַטאָוון צום פּאָליצ.־דעפּ. פון 12 יולי 1901, נומ׳ 9647. דער אויטאָר פון דעם דאָזיקן בריוו איז, וואָרשיינלעך, מ. חילבּושעוויטש.

זייער ליבלעך צונויף מיט דער מאַכט און האָט אינגאַנצן גאָר פאַרגעסן אין זיין אָקאָרשט ניט לאַנגער שנאה און פאַראַכטונג צו דער רעגירונג. די באַציִונגען צו אונזער גרופּע האָבן זיך שטאַרק געענדערט. די אויסגעשרייען „נידער!" הערט מען שוין ניט. די מולערס זיינען שוין כּמעט אַלע אונזערע, די איינבינדער אויך, די שלאָסער — בלב ונפש, די סטאָלאַרעס — אַ העלפט, די אָנגעשטעלטע — אַ העלפט, די בלעכערס — כּמעט אַלע. מיר האָבן דערוואַרט, אַז די קאָמפּאַניע וועט זיך איבעריווירן, זיך איבערקאָבן, זיך איבערגאָגערן און קומען צו זיך, און זיך אומקערן אינגאַנצן אַן אונזעריקע. אַזוי איז דאָס טאַקע געשען. מיט דער „אומאָפּהענגיקער אַרבעטער־פּאַרטיי" רעכנט מען זיך ווי מיט אַ קראַפט. איבער דעם גאַנצן צפון־מערבדיקן קאַנט גייען אַרום פּלאַי־פּלאַימדיקע לעגענדעס. אַ סך קומען אַהער צו פאָרן, כּדי זיך איבערצייגן אויפן אָרט, דערביי פאָרן אייניקע אַוועק מיט ציין־קריצעניש, און די אַנדערע מיט אַ גאַנצן ים ספקות. דער „בונד" אַרבעט זייער אינטענסיוו. עס זיינען פון ערגעץ אָנגעקומען נייע קרעפטן און די, וואָס האָבן פריער געשוויגן, האָבן אָנגעהויבן ריידן. די דעמאָקראַטישע אינטעליגענץ איז פול מיט האַס, נאָר פאַר אונזער באַוועגונג איז דאָס איצט כּמעט ניט שעדלעך, און מיר אַלע באַציען זיך צו דעם גאַנץ קאַלטבלוטיק. אונזער גאַנצער כּוח איז איצט נאָר אין דער לעגאַליזאַציע און אין דער פּרעסע. איך וועל ניט פאַרהוילן, אַז אַ שטיקל צייט האָט ביי אונז אַלעמען געהערשט אַזאַ פיינלעכע און שווערע שטימונג, אַז אָפט פלעגן מיר אין זיך פאַרשעלטן, וואָס מיר האָבן גאָר אָנגעהויבן אָט די זאַך. דאָס איז געווען אין דער צייט, ווען עס זיינען פאָרגעקומען שרעקלעכע רייסערייען אין די פאַכן גופא. סיי „זייערע", סיי „אונזערע" זיינען אַרויס פון די כּלים און אָפטמאָל פלעגט קומען צו בלוטיקע געשלעגן.. אַ ברודער איז אויפגעשטאַנען קעגן זיין ברודער און מיט אַ בלינדער פאַרביטערטקייט פאַרסמט איינער דעם צווייטן דאָס לעבן. פון דעם „בונדס" זייט האָט זיך אַנטוויקלט אַ געפערלעך נאָכשפּיאָנירן, כּדי זיך צו דערוויסן, וואָס ביי אונז טוט זיך, און עס איז שוין דערגאַנגען ביז פּראָוואָקאַציעס. מיט איין וואָרט, אַ שמוציקער אָפּוואָרףגרוב אַנשטאָט אַ אידעע; אַזאַ שנאה — אָנשטאָט ליבע און שלום; אַזאַ פלאָנטער און כאַאָס פון די געדאַנקען — אָנשטאָט קלאָרקייט, אַז פאַר מיינע פילבאַרע נערוון איז דאָס געווען אַן אמתער סם. נאָר איצט האָט זיך דאָס איינגעשטילט. מען איז געקומען צום שכל — און „דער אויפגעברויזטער ים" האָט זיך באַרויִקט" [1].

[1] דאָרט, בויגנס 74—75, מיטטיילונג פון ס. זובאַטאָוו צו דעם פּאָליצ.־דעפּ. פון 18 אָקטאָבער 1901, נומ׳ 13.266.

אין א בריוו צו זובאטאוון פון דער זעלבער פערזאן ווערט גע־שריבן: „...שבת דעם 20טן אקטאבער איז פארגעקומען דער ארבעטער־אוונט, פון וועלכן איך האב אייך פריער געשריבן, ד"ה דער יום־טוב פון אונזער אומאפהענגיקער פארטיי. עס זיינען געווען בערך 1500 ארבעטער און א מענגע דעמאקראטישע אינטעליגענץ. דער איינדרוק איז געווען א גוואלטיקער און די אידעע פון לעגאליזאציע האט מנצח געווען פיל מוחות און די בונדיסטן האבן זיך געפונען אין א שרעקלעך אומאנגע־נעמער לאגע. א גאנצע וואך פאר דעם יום־טוב האבן זיי אגיטירט קעגן אט דעם אוונט. אייניקע זיינען דערגאנגען צו אזא פאנאטיזם, אז זיי פלעגן זיך געהיים פארזאמלען און פארברענען די בילעטן, וואס זיי האבן געקויפט אויפן אוונט; אייניקע האבן אויפגעקויפט בילעטן און אין די טיי־הייזער זיי פאר אלעמען אין די אויגן צעריסן. דער קאמיטעט האט מיט א כיוון באשטימט אויף אט דעם אוונט פארזאמלונגען כמעט אין אלע פאכן. צווישן דער מאסע האט מען פארשפרייט קלאנגען, אז די פינף־קאפיקענע, וועלכע מען נעמט פון יעדן בילעט, וועלן איבערגיין אין רשות פון פאלקאווניק וואסיליעוו. די ארגאניזירטע ארבעטער האבן געברענט צו נעמען נקמה פון אט די „לעגאליזאטארן" און „צעשטערער". אויף מיר האט מען ווידער געמאכט אן אנפאל, אבער ניט קיין געלונגענעם. מען האט געוואלט שלאגן צוויי מיידלעך „בונדאווקעס", וועלכע האבן זיך באטייליקט אין דעם כאר. מיט אייןווארט, מען האט געטאן אלץ, וואס עס האט זיך נאר געלאזט, כדי צו ווירקן אויף דעם עולם, נאר עס האט זיך זיי ניט איינגעגעבן. ביי דעם אריינגאנג זיינען פארגעקומען שרעק־לעכע סקאנדאלן. די אומגליקלעכע פאליציאנטן זיינען פשוט צעריסן גע־ווארן אויף שטיקער פון דעם שרעקלעכן געדראנג פון דעם עולם, וואס האט זיך געוואלט אריינרייסן. א טויזנט־קעפיקער עולם איז געשטאנען אינדרויסן מיט דער האפענונג, אפשר וועט זיך פארט איינגעבן ארײנ־צובאקומען זיך. די וואס זיינען געווען אויף דעם אוונט האבן זיך גע־פילט פריי און זיך פריי געהאלטן, און ניט געקוקט אויף דעם, האט קיינער ניט עובר געווען אויף דעם, וואס עס איז געווען דערלויבט. מען האט געהאלטן זייער פיינע רעדעס און אלס רעזולטאט האט זיך באקומען א פולקומער נצחון פון דער לעגאליזאציע. אינמיטן אוונט זיינען גע־קומען צו פארן דער פאלקאווניק וואסיליעוו מיט דעם פאליצמייסטער, נאר זיי זיינען געווען אויף אזויפיל טאקטיש, אז זיי זיינען ניט אריינ־געגאנגען אין זאל, זיי האבן גערעדט נאר מיט מיר אין דער גארדעראבע, געבעטן מען זאל זיך גוט אויפפירן, און באפוילן די פריסטאווס זיי זאלן ניט אריינגיין אינעווייניק אין זאל אריין. דער יום־טוב האט געהאט

א מוראדיקע אַגיטאַציע־באַדייטונג, וועלכע עס איז לגמרי שווער געווען צו דערוואַרטן. דעם קומענדיקן שבת, דעם 27טן אָקטאָבער, עפּענען זיך אויף פאַרזאַמלונגען און שמועסן פאַר די אַרבעטער פון אַלע פאַכן.

לייענט איבער אין דעם לעצטן נומער „בודושטשנאָסט“* דעם אַרטיקל וועגן דעם קלוב פון די סטאָלאַרעס, — זייער אינטערעסאַנט. אויב די רעגירונג וועט זיך איצט נאָר ניט דערשרעקן, און וועט ניט צוריקציען דאָס געגעבענע, וועט זי מאַכן א גוואַלטיקע איבערקערעניש אין גאַנץ רוסלאַנד. לויט מיין מיינונג איז איצט נייטיק א צוזאַמענפאָר פון זשאַנדאַרמען, ווי זיי זאָלן באַקומען די געהעריקע אינסטרוקציע, ווי אַזוי זיך צו האַלטן אין באַצוג צו דער עקאָנאָמישער באַוועגונג, און דער עיקר אין דער צייט פון א שטרייק“ 1.

דאָך זיינען די פאַרזאַמלונגען פון די „אומאָפּהענגיקע“ ניט אַלע מאָל אַראָפּ גלאַטיק.

דעם 30טן מאַי 1902, דעם צווייטן טאָג שבועות, האָבן זיי אין מינסק איינגעאָרדנט אַן „אַרבעטער־יום־טוב“, עס האָבן זיך באַטייליקט אַן ערך 800—1000 אַרבעטער. דער „יום־טוב“ האָט ביי די „בונדיסטן“ אַרויסגערופן א גרויסן פאַרדרוס, ווייל ער איז פאָרגעקומען אין צוויי טעג אַרום נאָכדעם, ווי מען האָט אין ווילנע אויפגעהאַנגען דעם אַרבעטער הירש לעקערט, וועלכער האָט געשאָסן אויף דעם ווילנער גענעראַל־גובערנאַטאָר פאָן־וואַל, פאַר זיין באַפעל צו שמייסן די דעמאָנסטראַנטן. די בונדיסטן האָבן באַשלאָסן אַראָפּצורייסן אָט דעם „אַרבעטער־יום־טוב“. בשעת מען האָט געלייענט דעם באַריכט וועגן דער טעטיקייט פון די „אומאָפּהענגיקע“, האָט מען איבער דעם גאַנצן זאַל פונאַנדערגעוואָרפן פּראָקלאַמאַציעס פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד“ וועגן לעקערטס שאָס, און עס האָבן זיך דערהערט אויסרופן: „נידער מיט דער זעלבסטהערשאַפט!“, „נידער מיט די „זובאַטאָווצעס!“, „נידער מיט די „אומאָפּהענגיקע!“. עס האָט אויסגעבראָכן א פּאַניק, דער עולם האָט זיך א צעשראָקענער א וואָרף געטאָן צו די טירן און פענסטער. מען האָט גלייך אַרויסגערופן פּאָליציי.

---

* א רוסיש־יידישער זשורנאַל מיט דערגרייכעריש ציוניסטישע טענדענצן, דערשיינט אין פּעטערבורג, אין יאָר 1901. באַמ. פון איבערזעצער.

1 דאָרט, מיטטיילונג פון ס. זובאַטאָוו צום פּאָליצ.־דעפּ. פון 24 אָקט. 1901 נומ׳ 13461.

וועגן דער ווייטערדיקער טעטיקייט פון די „אומאָפּהענגיקע" דער־ציילט וואסיליעוו אין זיין באריכט צו דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט פון 1טן נאָוועמבער 1902 פאָלגנדעס:

„...עס איז פאַראַן אַ פּאַרטיי־קאָמיטעט, וועלכער באַשטייט פון פאָרשטייער פון מינסקער, אָדעסער און ווילנער ארבעטער־קאָמיטעטן אין דער צאָל פון צען פּערזאָן און פון אַן אויספיר־ביוראָ, וועלכע געפינט זיך אין מינסק ביי דעם ערשטן צוזאַמענפאָר פון דעם פּאַרטיי־קאָמיטעט. די אויספיר־ביוראָ באַשטייט פון 6 פּערזאָן, זי פירט אָן מיט אַלע פּאַרטיי־ענינים, גיט ארויס פּאָלעמישע ליטעראַטור קעגן די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס, שיקט אַגיטאַטאָרן, האָט פאַרבינדונגען מיט די שטעט, וווּ די עקאָנאָמישע באַוועגונג עקסיסטירט שוין און וווּ אַזעלכע הייבט זיך ערשט אָן, אָרדנט איין פּאַרטיי־דיסקוסיעס, ד"ה זי לאַדט איין די אַר־בעטער, וועלכע זי האַלט פאַר פעיִקע, אויף די דיסקוסיעס וועגן פּאַרטיי־פראַגן, כדי אויסצואַרבעטן פון זיי אידעיִשע אָנפירער פון דער פּראָפע־סיאָנעלער באַוועגונג אאז"וו אאז"וו. נאָך אַ גאַנץ יאָר אינערלעכער אַר־בעט האָט די מינסקער אָרגאַניזאַציע אָנגענומען פאָלגנדיקע פאָרמען:

די ארבעטער און די אָנגעשטעלטע אָרגאַניזירן זיך לויט די פאַכן אין פאַראיינען. ניט אַלע ארבעטער פון פאַך טרעטן אריין אין דעם פאַראיין, נאָר ער האָט אַן איינפלוס אויף אַלע איבעריקע ארבעטער.

די מיטגלידער פון די פאַראיינען קלייבן אויס אַ פאַרוואַלטונג, וועלכע באַשטייט פון 8 ביז 10 מאַן.

די פאַרוואַלטונג אָדער דער אַזוי־גערופענער „ראַט" פירט אָן מיט אַלע ענינים פון דעם פאַך, גיט אַכטונג אויף אַלץ, וואָס טוט זיך אין די וואַרשטאַטן, ליקווידירט די מיספאַרשטייעניש, וואָס קומען פאָר צווישן די באַלעבאַטים און די ארבעטער, ווערבירט נייע מיטגלידער אין פאַראיין, אָרדנט איין פאַך־פאַרזאַמלונגען, פירט אָן מיט דער ביבליאָטעק, וועלכע איז פאַראַן ביי יעדער פאַראיין און פאַראיין־קאַסע.

די קאַסע איז באַשטימט נאָר אויף דעם פאַל פון אַ שטרייק. און יעדער פאַראיינס־מיטגליד צאָלט אין איר צו 5 קאָפּיקעס אַ וואָך. יעדער פאַראיין איז אויטאָנאָם אין זיין טעטיקייט, נאָר ער איז פאַרבונדן מיט די איבעריקע פאַראיינען דורך דעם ארבעטער־קאָמיטעט, וועלכער באַ־שטייט פון פאָרשטייער פון אַלע פאַראיינען.

די פאָרשטייער קלייבן אויס די „ראַטן" צו איינעם אָדער צו צוויי פון אַ פאַראיין, און דער קאָמיטעט אַליין קאָאָפּטירט צו זיך אַזעלכע מענטשן, וועלכע ער האַלט פאַר נוצלעכע.

דער אַרבעטער־קאָמיטעט פירט אָן מיט די אַלגעמיינע ענינים פון די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס.

ביי דעם קאָמיטעט געפינט זיך אַ קולטור־קאָמיסיע, וועלכע באַשטייט פון אייניקע מיטגלידער פון קאָמיטעט און עטלעכע אינטעליגענטן, וועלכע סימפּאַטיזירן דער אַרבעטער־אָרגאַניזאַציע.

די קולטור־קאָמיסיע אָרדנט איין אַלגעמיינע פאָרלעזונגען, לעקציעס, רעפעראַטן וועגן פראַגן, וואָס אינטערעסירן דעם אַרבעטער. ביי דעם קאָמיטעט געפינט זיך אַן אַגיטאַטאָרן־קאָמיסיע, וועלכע גיט זיך ספּעציעל אָפּ מיט אַגיטירן די אַרבעטער, זיי זאָלן בילדן נייע פאַראיינען אין די פאַכן, וועלכע זיינען נאָך ביז איצט ניט אָרגאַניזירט געוואָרן אָדער וועלכע זיינען אָרגאַניזירט דורך דעם „בונד". דער קאָמיטעט אָרדנט צומאָל איין אַלגעמיינע פאַכן־פאַרזאַמלונגען, אויף צו באַהאַנדלען די אַלגעמיינע עקאָנאָמישע לאַגע פון די אַרבעטער און געפינען מיטלען ווי אַזוי זי צו פאַרבעסערן.

אַזוי האָט דער קאָמיטעט צונויפגעשטעלט סטאַטוטן צום באַשטעטיקן: עפענען אַ „געזעלשאַפט פון יידישע האַנטווערקער־אַרבעטער און אַרבעטערינס אין דער שטאָט מינסק" און אַ „געזעלשאַפט פון יידישע אָנגעשטעלטע אין דער שטאָט מינסק". דער קאָמיטעט גיט אַרויס אַ בלעטל אונטערן נאָמען „אַרבעטס־מאַרק", עס דערשיינט צוויי מאָל אין חודש. אין דעם בלעטל ווערן געדרוקט ידיעות וועגן דעם אַרבעטסלוין פון די אַרבעטער פאַר יעדע צוויי וואָכן און אַלע אינטערעסאַנטע פאַלן פון דעם אַרבעטער־לעבן. דאָס בלעטל איז אַזוי ווי אַ מין רעוואָלאַציע פון אַלע טונקעלע געשיכטעס, וואָס קומען פאָר סיי מצד די באַלעבאַטים צו זייערע אַרבעטער, סיי וועגן די געשיכטעס, וואָס שפּילן זיך אָפּ ביי די אַרבעטער גופא. דער קאָמיטעט לאָזט אַרויס אויפרופן פון פּראָפעסיאָנעלן כאַראַקטער צו די אַרבעטער פון איין פאַך אָדער צו אַלע אַרבעטער פון דער שטאָט. אַזוי האָט ער פאַר די לעצטע דריי חדשים אַרויסגעלאָזט: אַן אויפרוף צו אַלע אַרבעטער וועגן דער אַרבעטסלאָזיקייט אין 1600 עקזעמפּלאַרן, צו די אָנגעשטעלטע וועגן פאַרקירצן דעם אַרבעטסטאָג אין די קלייטן אין 1000 עקז., צו די שניידערינס וועגן דער באַדייטונג פון דער פאַראיין פאַר די אַרבעטערינס אין 400 עקזעמפּלאַרן, צו די בוי־אַרבעטער וועגן דער קולטורעלער טעטיקייט פון דעם פאַראיין—אין 600 עקזעמפּלאַרן.

דער קאָמיטעט באַקומט 10 פּראָצענט פון דער קאַסע פון יעדן פאַראיין אויף זיינע הוצאות און אָרדנט אַמאָל איין טאַנץ־אָוונטן אָדער קאָנצערטן און די הכנסה נעמט ער פאַר זיך. פון צייט צו צייט אָרדנט

דער קאמיטעט איין ארבעטער־יום־טובים. דער ארבעטער־קאמיטעט שיקט אין דעם פארטיי־קאמיטעט דריי פארשטייער, דורך וועלכע ער איז פאר־בונדן מיט דער יידישער אומאפהענגיקער ארבעטער־פארטיי.

די באציונגען צווישן די באלעבאטים און דער ארבעטער־ארגאני־זאציע האבן באקומען א באשטימטע פארם און האבן אנגעווירן דעם צופעליקן כאראקטער. אויב צווישן א באלעבאס און אן ארבעטער קומט פאר וועלכער ניט איז צוזאמענשטוים, מעלדעט דער ארבעטער וועגן דעם גלייך דעם ראט פון זיין פאך. דער ראט שיקט דעם באלעבאס א בריוו מיט א שטעמפל פון פאראיין, צום ביישפיל, מיט פאלגנדיקן אינהאלט: ג. ה. סלעפיאן. דער „פאראיין פון די שניידער" האט זיך דערוווסט, אז איר האט ארויסגעטריבן אייער ארבעטערין פאר דעם באשטימטן טערמין, אן שום וויכטיקער אורזאך, דראענדיק זי דערביי מיט קלעפ, און דעריבער האט דער „פאראיין פון די שניידער" דעם כבוד אייך צו בעטן, איר זאלט געבן דערקלערונגען וועגן דעם דאזיקן שריט אייערן.

מיט אכטונג „פאראיין פון די שניידער". 14 מאי 1902 יאר. מינסק. (אין דעם בריוו ווערט שטענדיק אנגעוויזן דער אדרעס פון דעם פאראיין).

אויב דער באלעבאס נעמט אין אכט די מעלדונג פון דעם ראט, דעמאלט קומט זיך צונויף דער באלעבאס מיט א פארשטייער פון פאראיין און דער קאנפליקט ווערט ערליידיקט דורך אונטערהאנדלונגען, און אויב מען האט צו קיין הסכם ניט געקענט קומען, ווערט דער ענין איבערגעגעבן צו א שיד־געריכט.

דאס שיד־געריכט ווערט צונויפגעשטעלט אויף אזא אופן: א פאר־שטייער פון די באלעבאטים און א פארשטייער פון די ארבעטער קלייבן צוזאמען אוים צוויי ניט־פאראינטערעסירטע פערזאנען (געוויינלעך איין באלעבאס און איין ארבעטער), דערציילן אים די סיבה פון דעם קאנפליקט און ביידע צדדים מוזן זיך אונטערווארפן זייער באשלוס, ווי ער זאל ניט באפרידיקן איינעם פון די צדדים. אויב דער באלעבאס, באקומענדיק די איינלאדונג פון דעם פאראיין צו ערקלערן די סיבה פון קאנפליקט, לייגט דערויף ניט קיין אכט, שיקט דער ראט א צווייטן בריוו, צום בייר־שפיל: ג. ה. פאדאלסקי. דער פאראיין פון די אנגעשטעלטע האט געהאט דעם כבוד אין פאריקן בריוו פון 4טן אפריל היי־יאר בעטן אייך, איר זאלט ערקלערן, פארוואס איר האט אפגעזאגט אייער אנגעשטעלטן איני־מיטן יאר, באשולדיקנדיק אים אין גנבה, ניט האבנדיק דערצו קיין שום באווייזן. דער פאראיין האט ביז היינט ניט געהאט דעם כבוד צו באקומען פון אייך אן ענטפער, און דעריבער בעט ער אייך, איר זאלט באלד צוריקנעמען דעם אנגעשטעלטן און דערמיט אראפנעמען פון דעם געלי־

טענעם די פאלשע באשולדיקונג. אין קאנפאל וועט דער פאראיין זיין געצוואונגען צו ערקלער ביי איך א שטרייק. מיט אכטונג „פאראיין פון אנגעשטעלטע", 10 אפריל 1902. מינסק. אויב דער באלעבאס ענטפערט ניט אויף דעם צווייטן בריוו, שיקט אים דער פאראיין א מעלדונג וועגן א שטרייק, ווי למשל: ג. ה. העלער! מיט דעם האט דער „פאראיין פון אנגעשטעלטע" דעם כבוד אייך צו ערקלערן פאלגנדעס: אדאנק דעם, וואס אויף אלע ווענדונגען פון דעם פאראיין און זיין ביטע איר זאלט ענדערן אייער אויפפירונג בנוגע אייערע אנגעשטעלטע, האבן מיר ניט באקומען קיין שום ענטפער, איז דער פאראיין געצוואונגען צו ערקלערן ביי אייך א שטרייק, וועלכער וועט זיך אנהייבן דעם 20טן אווגוסט. די פאדערונגען זיינען פאלגנדע: 1) אפלאזן אייערע אנגעשטעלטע 11 אזייגער ביינאכט, נאכן פארמאכן די קראם, און ניט צווינגען זיי צו ארבעטן ביז 2 אזייגער ביינאכט, ווי דאס פראקטיקירט זיך ביי אייך. 2) צאלן די שכירות אייערע אנגעשטעלטע רעגולער, 2 מאל אין חודש, און ניט צאלן ביסלעכוויז און פארשלעפן דעם חשבון אויף א גאנץ יאר. 3) ניט צווינגען אייערע אנגעשטעלטע צו טאן הויז־ארבעט, ווי: וואשן די דילן, הייצן די אויוונס אין אייער דירה אאז"וו. מיט אכטונג „פאראיין פון די אנגעשטעלטע". 15 אווגוסט 1902. מינסק.

אויב נאך אזא ערקלערונג טוט דער באלעבאס גארנישט, כדי דאס צו פארמיידן, ערקלערט דער ראט די ארבעטער, אדער די אנגעשטעלטע, אז זיי זאלן צו דער באשטימטער צייט ווארפן די ארבעט, וואס זיי פירן פינקטלעך אויס.

דער שטרייק ענדיקט זיך אדער דורך אונטערהאנדלונגען אדער דורך א שיד־געריכט, אדער ער דויערט אזוי לאנג, ביז איינער פון די צדדים ווערט מיד. נאר אזא אויסגאנג טרעפט זייער זעלטן. געוויינלעך דערליידיקט דאס שיד־געריכט דעם ענין. וועגן די נייע באדינגונגען ווערט געמאכט אן אפמאך צווישן די באלעבאטים און דעם פאראיין, און אונטער דעם אפמאך שרייבן זיך אונטער דער פארשטייער פון פאראיין און דער באלעבאס, אדער זיין פארטרעטער. אט אזוי פירט זיך יעדער פאראיין אין פאל פון א קאנפליקט מיט די באלעבאטים פון יעדן ווארשטאט.

אויב דער פאראיין געפינט איין, אז מען מוז ענדערן די ארבעטס־באדינגונגען אין דעם גאנצן פאך און מען מוז דעריבער ערקלערן אן אלגעמיינעם שטרייק, גיט ער איבער דעם דאזיקן פראיעקט צו באטראכטן דעם ארבעטער־קאמיטעט.

דער קאמיטעט באטראכט דעם דאזיקן ענין און אויב ער געפינט, אז ער לייגט זיך אויף דעם שכל און מען קען אים דורכפירן, גיט ער

דערויף זיין הסכמה און שטיצע. אזוי האט, למשל, דער פאראיין פון די מאדיסטינס (ד"ה פון די היטלמאכערינס) איינגעפונען, אז דער ארבעטס־טאג אין זייער פאך איז א צו לאנגער (ער דויערט פון 9 אזייגער אינדער־פרי ביז 12 און 1 אזייגער ביינאכט) און האט באשלאסן מיט דער הסכמה פון דעם קאמיטעט צו דערקלערן א שטרייק פאר א נארמאלן ארבעטסטאג.

אלע באלעבאטים האט מען איינצייטיק פונאנדערגעשיקט בריוו מיט פאלגנדיקן אינהאלט: ג. ה. ג... דערמיט האט דער „פאראיין פון די מאדיסטינס" דעם כבוד אייך צו מעלדן, אז עס איז דערקלערט געווארן אן אלגעמיינער שטרייק פון די מינסקער מאדיסטינס, וועלכער דארף זיך אנהייבן דעם 5טן סעפטעמבער. דער פאראיין פאדערט: 1) א נארמאלן ארבעטסטאג פון 9 אזייגער אינדערפרי ביז 9 אזייגער אינאוונט מיט 2 שעה אויף פרישטיק און מיטאג. 2) העפלעכע באציונג צו די ארבעטע־רינס. מיט אכטונג: דער פאראיין פון די מאדיסטינס. 1 סעפטעמבער 1902 מינסק.

דעם 5טן סעפטעמבער איז קיין איין מאדיסטין ניט געגאנגען צו רינס. מיט אטונג: „דער פאראיין פון די מאדיסטינס". 1 סעפטעמבער און אין די איבעריקע — 2.

די באלעבאסטעס פון די ווארשטאטן האבן אנגעהויבן צו פירן אונטערהאנדלונגען מיט דעם פאראיין פון די מאדיסטינס און געשלאסן מיט זיי אט דעם געשריבענעם אפמאך: דעם 6טן סעפטעמבער 1902 יאר איז געשלאסן געווארן אן אפמאך צווישן דער פרוי נ. און דעם „פאראיין פון מאדיסטינס" לויט פאלגנדיקע באדינגונגען: 1) דער ארבעטסטאג הייבט זיך אן 9 אזייגער אינדערפרי און ענדיקט זיך 9 אזייגער אינאוונט, אחוץ אין די דריי סעזאן־חדשים: אפריל, מאי און סעפטעמבער, ווען די אר־בעט דויערט ביז 10 אזייגער אינאוונט. 2) די צייט פון אפרו: אויף פרי־שטיק א האלבע שעה — פון 11 ביז האלב צוועלף, אויף מיטאג אנ־דערטהאלבן שעה — פון 4 אזייגער בייטאג ביז האלב זעקס. 3) צווישן דער באלעבאסטע און די ארבעטערינס דארפן זיין העפלעכע באציונגען. פאר דעם אויספילן די אויבן אנגעוויזענע באדינגונגען האפט — אונ־טערשריפט פון דער באלעבאסטע... אונטערשריפט פון פארשטייער פון פאראיין...

וועגן יעדן שטרייק און די רעזולטאטן פון אים דרוקט מען אין דעם „ארבעטס־מארק", און אויף אזא אופן ווערט די ארבעטער־מאסע צוגעוויינט צו דער פארם פון קאלעקטיווע באציונגען מיט זייערע בא־לעבאטים.

אין דער שטאָט מינסק זיינען אָרגאַניזירט, לויט דער דאָזיקער פּאַראַגראַף, 15 פאַכן, דהיינו: די סטאָלער, די שלאָסער, די איינבינדער, די שוסטער, די מאָדיסטינס, די שניידערינס, די שטעפּער, די בוי־אַרבע־טער, די אָנגעשטעלטע, די טאַבאַק־אַרבעטער, די פּאָטאָגראַפן, די גילזן־מאַכערינס, די וועשנייטאָרינס, די בעקערינס און די זאָקנמאַכערקעס.

ניט אָרגאַניזירט זיינען געבליבן פאָלגנדיקע פינף פאַכן: מענער־שניידער, בלעכערס, בעקערס, קירזשנער, קאָנפעקטן־מאַכערינס, נאָר אין דער נאָענטסטער צוקונפט וועלן די דאָזיקע פינף פאַכן אויך ווערן אָר־גאַניזירט" [1].

* * *

די אָנגעזעענסטע פיגור אין דער „יידישער אומאָפּהענגיקער אַר־בעטער־פּאַרטיי" איז געווען מאַריע וואָלפאָווגאַ ווילבושעוויטש. זי איז געבאָרן געוואָרן אין יאָר 1879 אין גראָדנע. איר פאָטער האָט געהאַט אַ מיל און אַ גוט אין „לאָסאָסנאַ" לעבן גראָדנע. איר שוואַכער געזונט האָט איר געשטערט צו באַזוכן די גימנאַזיע, און זי האָט געלערנט אין דער היים. נאָכדעם פלעגט זי פאָרן קיין פעטערבורג זיך קורירן ביי די רעזידענץ־פּראָפעסאָרן פון היסטעריע. מיט איר פלעגן אָפט טרעפן נערוון־אַטאַקן [2]. די עקזאַלטירטע, נערוועזע, היסטערישע 19יאָריקע מיידל איז אינגאַנצן אַרונטערגעפאַלן אונטער זובאַטאָווס השפּעה: די לאַנגע גע־שפּרעכן מיט אים האָבן זי געמאַכט פאַר זיין באַגייסטערטע אָנהענגערין.

די „יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי" האָט איר אַ סך צו פאַרדאַנקען.

זי האָט פאַרמאָגט גרויסע אָרגאַניזאַטאָרישע פעיִקייטן און אַן אומ־דערשעפּלעכע ענערגיע. און דערצו נאָך איז זי געווען אַ זעלטענע רעד־נערין.

מ. ווילבושעוויטש איז אַרעסטירט געוואָרן אין מינסק דעם 7טן מערץ 1900.

בעתן פאַרהער האָט זי געגעבן די גענויסטע ערקלערונגען.

זובאַטאָוו, גערארדי און אַנדערע זשאַנדאַרמען זיינען געווען אַנטצ־ציקט פון איר אויפפירונג.

---

[1] היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענין וועגן די אומאָפּהענגיקע (געהיים־אָפּטיילונג), בויגן 48—51.

[2] היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליצ.־דעפּ., נומ' 103, 1898, באַזונד. אָפּטי־בויגנס 10—11, מיטטיילונג פון הויפּט פון פעטערב. זיכערהייט־אָפּט. צום פּאָליצ.־דעפּ. פון 9 אָקט. 1898, נומ' 14526.

אזוי האט ווילבושעוויטש, למשל, גענעבן וויכטיקע ידיעות וועגן דער פערזאן, וועלכע די זשאנדארמעריע האט געהאלטן פאר דעם ארגאניזאטאר פון דער דרוקעריי אין באברויסק, מינסק און גראדנע.

„זייער א ליבער פארשוין איז אט די מאניטשקע ווילבושעוויטש, — לייענען מיר אין די אגענטור־ידיעות פון מאסקווע פון 30טן מערץ 1900 (זובאטאווס), — וואס זיצט דא. אין א געשפרעך מיט מיר האט זי מיר דערציילט זייער פיל וועגן חיימען, מיינענדיק, אז קוים האבן מיר אים אפגעלאזט, וועלן מיר אים שוין ניט פאקן. ער איז א הייסער אנהענגער פון טעראר און א דם־שונא פון די סאציאל־דעמאקראטן. אין דער פארטיי דרייט ער זיך פון עלטער פון 18 יאר אן (איצט איז ער ביי די 40) און ווייס, לויט זיינע ווערטער, אלע פרטים פון די געוועזענע טעראריסטישע אונטערנעמונגען. פון די פערזאנען, וועלכע וועלן מיט אים זיך פארבינדן, פאדערט ער, זיי זאלן זיין פריי פון ליבע־פארבינדונגען, אלקאהאל או"וו. ער לעבט שטענדיק אומלעגאל און אין פארשיידענע שטעט אונטער פארשיידענע פאמיליעס. ער איז געווען אי אין יעקאטערינאסלאוו, אי אין טאמבאוו, אי אין מינסק, אי אין באברויסק או"וו"[1].

אן אנדערש מאל שרייבט זובאטאוו: „...נעכטן האט מאניטשקע ווילבושעוויטש (דאס איז גאנץ געהיים) ערקלערט מינדלעך (דאס וועט קומען נאך די אגענטור־ידיעות) אלץ און אלע וועגן דער מינסקער ליקווידאציע. גערארדים אויפגאבע איז ארייננפירן אלץ אין די פרעמדע פראטאקאלן, ניט אנווייזנדיק די קוועלע. אלזא, מינסק איז געראטעוועט. בשעתן קומענדיקן סעאנס וועלן מיר מיט אירריידן וועגן גראדנע. איך האב איר דערציילט וועגן דער דארטיקער ליקווידאציע, און זי האט ערקלערט, אז מען האט בלויז פארנומען די ארבעטער, און די אינטעליגענטן האט מען ניט אנגערירט. איך וועל זיך באמיען זיך איבערצייגן, זי זאל אנרופן אט די נעמען.

אין מינסק אונטערשיידט מען די סאציאליסטן־רעוואלוציאנערן פון די פאלקספרייהייטלער, פארשטייענדיק אונטער דעם לעצטן בלויז די „חיימאווצעס" (אלע תלמידים חיימס, וועלכער איז ניט קיין אנדערער, ווי יעפים (חיים) ה א ל פ ע ר י ן, וואס האט 5 יאר אומלעגאל געוווינט אין מינסק), וועלכע טיילן זיך אויף טעארעטיקער פון דער פאלקספרייהייט און אויף טעראריסטן. די אינטעליגענטסטע אין דער שטאט זיינען — ע ל י א ס ב ע ר ג און ז א ל ק י נ ד. דער קאמיטעט איז זיך צעפאלן און עס עקסיסטירט בלויז אן „ארבעטער־אפטיילונג" (ד"ה א טייל פון קא־

[1] חיסט.־רעוו. ארכיוו, ענין נומ׳ 5, טייל 15, ב. Б, 1898, בויגן 18, באז. אפט.

מיטעט, וואָס באַשטייט דורכאויס פון אַרבעטער, ווייל די אינטעליגענץ האָט זיך דערשראָקן נאָך דעם פּאָגראָם פון יאָר 1898 און איז אַוועק פון קאָמיטעט), וועלכער רופט זיך מיטן נאָמען „אַרבעטער־ראַט". די נעמען אָדער אַדרעסן און סימנים פון די מיטגלידער פון אָט דעם ראַט האָט זי אָנגעגעבן. זי איז זיך משתדל פאַר די אַרבעטער (דערהויפּט די יונגע), וועלכע זיינען פאַרפירט געוואָרן דורך די אָנפירער, און בעט מען זאָל זיי ניט אַרעסטירן, און דערפאַר רופט זי אָן די אמתע שולדיקע"[1].

„...געראַרדי איז היינט אַוועקגעפלויגן פון אונז (פון מאָסקווע) קיין קאָוונע, ווייל שראַם האָט זיך געפונען. פאַר דעם האָט ער געהאַט אַ גע־שפּרעך מיט מאַניטשקען, וועלכע האָט, מורא האָבנדיק, טאָמער פאָרט ער אַוועק און ער וועט ניט באַוויזן זיך צוזעפרידן מיט איר, זיך אַליין אַרויסגערופן אויף אַ פאַרהער. אָנגערעדט האָט ער (זי) אַ תהום. דער ענין שטעלט זיך אַוועק אויסערגעוויינלעך אָריגינעל. לויט איר מיינונג, האָבן די שולדיקע זיך געדאַרפט אַליין מעלדן, זעענדיק, ווי מען אַרעסטירט אומשולדיקע. זיי האָבן זיך ניט געמאָלדן, ווייזט זי רויִק אָן אויף זיי. זי איז גרייט, באַלד, ווי עס וועט זיך ענדיקן איר שטראָף, וועגן דעם שריט אירן צו דערציילן עפנטלעך אַלעמען אין מינסק. די טורמע און פאַרשי־קונג איז זי גרייט איבערצוקומען הכנעהדיק און (אָן נ. ב.), וועלכע ניט איז פּריווילעגיעס. נאָך דעם באַריכט וועגן איר דעם מיניסטער, האָט ד. ס. אָנערקענט איר אויפפירונג — אַלס טאַט פון אַן אידעיִשן מענטשן און געבעטן ניט צו פאַרהאַלטן אַזעלכע אַרבעטער. זי האָט אויך בדעה אָנצוווייזן אַלע אירע באַקאַנטשאַפטן אין גראָדנע. דערוויסנדיק זיך, אַז געראַרדי פאָרט „נעמען" חיימען און קיין קאָוונע, האָט זי געזאָגט, אַז „דאָרטן אַרבעט מען שוין לאַנג און אויסגעצייכנט"[2]. „...מאַניטשקען האָב איך באַאַרבעט אין אַזאַ מאָס, אַז זי איז געוואָרן אַן איבערצייגטע מאָנאַרכיסטין"[3]. „...מאַניטשקע וועט עפנטלעך דערקלערן, אַז זי האָט אַלץ געזאָגט און האָט בדעה צו פירן אַ קאַמף מיט די ניט זיכערע עלע־מענטן"[4].

אין דעם אַרכיוו פון דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט האָבן זיך אויפ־געהיט קאָפּיעס פון עטלעכע בריוו, וואָס ווילבושעוויטש האָט געשריבן צו זובאַטאָוון[5].

---

1 דאָרט, בויגן 2—3, אונטערגעשטראָכן אין אָריגינאַל.

2 דאָרט, ענין 38, אַגענטור־ידיעות פון מאָסקווע פון 2 אַפּריל, 1902.

3 דאָרט.

4 דאָרט.

5 פאַרעפנטלעכט דורך ד. זאַסלאַווסקין אין זשורנאַל „בילאָיע", 1918, נומ' 3.

אויפן גרונט פון אט די בריוו קאן מען משער זיין, אז ווילבושע־וויטש איז געווען אן אנאייננוציקע טיכטיקע מיטארבעטערין פון זובא־טאוום זשאנדארם־טעטיקייט: זי האט אינפארמירט דעם פאליציי־דע־פארטאמענט וועגן אלץ, אים באקאנט מיט אלע פרטים פון דעם גאנג פון דער באוועגונג אאז"וו.

בנוגע די באציונגען פון מ. ווילבושעוויטש צו דעם פאליציי־דע־פארטאמענט קומט ד. זאסלאווסקי צו אט דעם אויספיר:

„...אויב דער ערשטער פארראט, וועגן וועלכן ווילבושעוויטש דער־מאנט, האט באאומרויקט איר געוויסן, איז דער ווייטערדיקער פארראט בנוגע אירע נעבטיקע פריינט און חברים שוין געגאנגען א סך לייכטער. ווילבושעוויטש האט זיך אריינגעטאן אין ענין פון געהיימער מסירה און העלפט טיכטיק דער זיכערהייטס־אפטיילונג. ביז דער לעצטער צייט האבן מענטשן, וואס האבן גוט געקענט מאריע ווילבושעוויטש, פארזיכערט, אז זי האט, פונקט אזוי ווי די איבעריקע „אומאפהענגיקע", קיין שייכות ניט געהאט צו די ארעסטן, אז זיי זיינען בלויז געווען אויפריכטיקע טוער פון דער לעגאלער ארבעטער־באוועגונג. מ. ווילבושעוויטשעס בריוו בא־ווייזן, אז זי איז געווען זייער א טיכטיקע, הגם, קאן זיין, אומאייננוציקע מיטארבעטערין פון דער „אכראנקע", און לויט אירע אנווייזונגען זיינען ארעסטירט און פארשיקט געווארן קיין סיביר אייניקע אנגעזעענע בונ־דיסטן". „...ווילבושעוויטש ווערט וואס ווייטער אלץ מער אריינגעצויגן אין פארראט. אירע בריוו זיינען איבערפולט מיט אנווייזונגען וועגן די נעמען פון רעוואלוציאנערן. זי גיט אן געגויע אדרעסן, ווייזט אן די סימנים, דעקט אויף די קאנספיראטיווע „ביינעמען". אין אייניקע פאלן בעט זי זובאטאוון ער זאל ארעסטירן אירע נאענטע מענטשן, כדי אין די געשפרעכן מיט אים זאלן זיי זיך אפזאגן פון זייערע סאציאליסטישע אנ־שויונגען. אין אנדערע פאלן מסרט זי און פארראט פון האס צו דער רע־וואלוציאנערער באוועגונג. זי דינט בלב ונפש דער זיכערהייט־אפטיילונג".

* * *

אין מאי 1902 איז מאריע ווילבושעוויטש ארויסגערופן געווארן קיין פעטערבורג דורך דעם אנפירער פון דער באזונדערער אפטיילונג פון פאליציי־דעפארטאמענט ראטאיעוון, כדי צו באקענען דעם אינערן־מיניס־טער פאן־פלעווע מיט דער טעטיקייט פון דער „יידישער אומאפהענגיקער ארבעטער־פארטיי".

פלעווע האט באפולמעכטיקט מאריע ווילבושעוויטש, זי זאל קאמאנ־דירן איינעם פון די מיטגלידער פון דער „יידישער אומאפהענגיקער אר־

בעטער־פּאַרטיי״ קיין ווילנע „כּדי אַוועקצושטעלן די געהעריקע אַרבּעטער־באַוועגונג״.

מען האָט אַהין געשיקט טשעמעריסקין מיט נאָך צוויי אַרבּעטער. ער האָט נאָך ניט באַוויזן צו קומען קיין ווילנע, ווי ער האָט אָנגעהויבּן צו באַקומען דראָונגס־בּריוו פון טעראָריסטן. אייניקע באַקאַנטע ציוניסטן האָבּן געשיקט צו טשעמעריסקין אַזהרה־בּריוולעך, אין וועלכע זיי האָבּן אים געראָטן ניט צו פאָרן אויף אַ זיכערן טויט, און דאָך האָט ער פאָרט באַשלאָסן צו פאָרן קיין ווילנע.

אין מינסק אויפן וואָקזאַל האָט אַן עולם פון 100 מאַן „אומאָפּ־הענגיקע״ איינגעאָרדנט אַ דעמאָנסטראַציע לכּבוד טשעמעריסקין. דאָס באַגלייטן האָט געטראָגן אַזאַ טומלדיקן כאַראַקטער, אַז די אָרטיקע אייזנבאַן־מאַכט האָט געפונען פאַר נייטיק צו אַרעסטירן די באַגלייטער. טשעמעריסקי האָט באַוויזן אַוועקצופאָרן און ניט ווערן אַרעסטירט, נאָר די פּאָליציי האָט געשיקט נאָך אים אַ טעלעגראַם, מ׳זאָל אים אַרעסטירן, און אין מאָלאָדעטשנע האָט מען אים פארהאַלטן און צוריק אָפּגעשיקט קיין מינסק. לויט דער פאָדערונג פון דעם אָנפירער פון מינסקער זשאַנ־דאַרמעריע־פאַרוואַלטונג, כּריפּאָוון, האָט מען אַלע אַרעסטירטע „אומ־אָפּהענגיקע״ באַלד באַפרייט.

אין ווילנע האָט טשעמעריסקי זיך אינטענסיוו גענומען צו דער אַרבּעט איינצופלאַנצן די אידעען פון די „אומאָפּהענגיקע״. ער האָט אָפט איינגעאָרדנט פאַרזאַמלונגען — גרויסע און קליינע, און אומדערמידלעך באַזוכט די פאַרזאַמלונגען, וועלכע עס האָבּן איינגעאָרדנט די ציוניסטן און בּונדיסטן, ער האָט אָרגאַניזירט אַ קליינע גרופּע „אומאָפּהענגיקע״, וועלכע האָט זיך פאַרנומען מיט פאַרשפּרייטן ליטעראַטור.

דאָך האָט אים דערוואַרט אַ פולע מפּלה. ניט לאַנג פאַר טשעמע־ריסקיס קומען האָט אין ווילנע געטראָפן דער פאַל, וואָס מען האָט דעם 1טן מאַי געשלאָגן די דעמאָנסטראַנטן, מען האָט בנוגע זיי אָנגעווענדט לייבּ־שטראָף (שמייסן), נאָכדעם דער אַטענטאַט אויף פאָן־וואַלן און לע־קערטס טויט, און די ווילנער אַרבּעטער האָבּן זייער פיינדלעך אויפגע־נומען יעדן פּרוּוו, וואָס האָט געשטאַמט פון דער מאַכט. די „אומאָפּהענ־גיקע״ האָבּן זיי געהאַלטן אַלס פּראָוואָקאַטאָרן און פאַר זובאַטאָווס אַגענטן. טשעמעריסקיס בּריוו צו די מינסקער „אומאָפּהענגיקע״ זיינען דורכגעדרונגען מיט אַנטוישונג און יאוש. מיר ברענגען זיי דאָ אינ־גאַנצן, אָן שום קיצורים.

I

„...דאָ איז ניט יופּידיק. קיין אַרבעט איז אַלץ ניטאָ. קיין דירה איז אויך ניטאָ. דערווייל וווין איך אין אַ האָטעל. די לאַגע איז אַזאַ: מיט די בונדיסטן האָב איך זיך נאָך דערווייל ניט געטראָפן, ניט ווּיסנדיק ווי אַזוי צו זיי צוצוקומען. דאָס אַלץ, וואָס מען האָט דערציילט וועגן דער שטימונג פון דער ווילנער מאַסע, איז ריכטיק. אַלע זיינען פעסט איבער־צייגט, אַז מיר זיינען — פשוטע פּראָוואָקאַטאָרן. די אַלע, וואָס טרעפן זיך מיט מיר, ראַטן, איך זאָל זיין פאָרזיכטיקער, ווייל מען וועט מיך „אוועקלייגן". שבת האָב איך געהאַט אַ פאַרזאַמלונג. עס זיינען געווען אַן ערך 25 מאַן, ציוניסטן, אַלע באַוווּסטזיניקע. מיין רעפעראַט האָט גע־מאַכט אַן איינדרוק. היינט בין איך אויך פאַרנומען מיט זיי. עס ווערט דערוואַרט אַ הייסע שלאַכט. עס וועלן אויך זיין נייע, אַגב, איינער אַ קאָוונער, אַ שטאַרקער „אַנטיאַוטאָפּהענגיקער". די אַלע יונגען וועלן בלתי־ספק זיין אונזערע, און אייניקע וועלן אריבערגיין צו אונז, אַנער־קענענדיק אונזער גאַנצע וועלטאַנשויונג. אייניקע פון זיי זיינען אַקטיווע טוער פון „בונד". ערשט נאָר־וואָס האָט קונין (דער אָנפירער פון די אַר־בעטער־ציוניסטן אין ווילנע) מיר ערקלערט, אַז ער קלייבט זיך אַרויס־צוטרעטן קעגן מיר מיט אַ רעדע. עס וועט זיין נאָך איין סטודענט. עס וועט זיין זייער הייס.

מאָרגן, דינסטאָג, בין איך פאַרנומען. איך וועל האָבן אַ פאַרזאַמ־לונג פון אַרבעטער פון איין קאָנפעקטן־פאַבריק; די דאָזיקע פאַרזאַמלונג אָרדנט פאַר מיר איין איינער פון די ציוניסטן, וועלכע זיינען געווען אויף דער שבתדיקער פאַרזאַמלונג. עס וועלן דאָרט זיין אייניקע בונדיסטן, וואָס וועט מיר געבן די מעגלעכקייט זיך נעענטער באַקאַנען מיט דער ווילנער בונדישער מאַסע.

מיטוואָך דאַרף איך זיך זען מיט איינער אַ באַוווּסטזיניקער בונ־דיסטין, מיט וועלכער איך בין נאָך באַקאַנט פון מינסק און וואָס כ'האָב דאָ צופעליק באַגעגנט. היינט, מאָנטאָג, דעם 10טן יוני, דאַרף איך 7 אַזייגער אינאָוונט זיך טרעפן מיט אַ בונדיסט, מיט וועלכן איך האָב זיך שוין געהאַט געטראָפן אין מינסק. די קאַשע ווערט פאַרקאָכט און איך בין זיכער, אַז איך וועל מיינס דורכפירן. דער „בונד" איז דאָ זייער שטאַרק. ער באַהערשט די מוחות. ער איז שטאַרק ניט אַזוי אין כמות, ווי דורך דער הערשנדער שטימונג. פאָן־וואָל און זיין פּאָליציי האָבן אַרויפגע־וואָרפן אַ פּאַניק אויף דער גאַנצער באַפעלקערונג. מ'שרעקט זיך פאַר אַלץ. ביי די פרידלעכסטע ביילן זיך די פּויסטן. לעקערטס טויט האָט גע־

מאַכט אַ גוואַלטיקן איינדרוק. און דאָך וועט מיין אַגיטאַציע פּאַלן אויף אַ גוטן באָדן. עס איז נאָר שלעכט, וואָס איך אַליין הענג אין דער לופטן און האָב קיין אַרבעט ניט. איך האָב ניט באַוויזן אָוועקצושיקן מיין בריוו און דערצייל ווייטער. איך וועל אַלץ אין אַ סדר דערציילן וועגן דער נעכ־טיקער פאַרזאַמלונג. עס זיינען געווען עטלעכע נייע מענטשן און איך האָב געפונען פאַר נייטיק צו זאָגן עטלעכע ווערטער וועגן אונזער פּראָ־גראַם און טעטיקייט. עס האָבן זיך אָנגעהויבן די דעבאַטן. דער ערשטער האָט גערעדט דער סטודענט. אַן אָפּגעריסענער נאַר. ער האָט זיך אַליין אָפּגעפרעגט, און מיר איז בלויז געבליבן פעסטצושטעלן אַט דעם פאַקט. עס האָבן גערעדט נאָך עטלעכע מענטשן און דער לעצטער, קונין, וועלכער האָט ערקלערט, אַז די ציוניסטן קאָנען ניט זיין קיין אַקטיווע מיטגלידער פון אונזער פּאַרטיי, ווייל זיי זיינען פאַרנומען מיט וויכטיקערע זאַכן, וועלכע האָבן אַ גרויסע היסטאָרישע באַדייטונג. ער האָט מיר אויך פאַר־געלייגט, איך זאָל דערווייזן, אַז מיר זיינען אומאָפּהענגיק פון דער זשאַנ־דאַרמעריע. אויף דער צווייטער פראַגע האָב איך געענטפערט, אַז איך בין ווירקלעך ניט בכוח צו דערווייזן, אַז איך בין ניט קיין גנב. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער האָט מיך ניט פאַרשטאַנען, אַזוי האָט ער מיר היינט ערקלערט. די מעשה איז אַזאַ: נעכטן האָט אויף דער פאַרזאַמלונג גע־רעדט אַן אַרבעטער, וועלכער האָט פאַרטיידיקט דעם „בונד" און אָנגע־וויזן אויף דער נייער טאַקטיק פון זיין טעטיקייט. איך האָב פשוט גע־רעכנט, אַז דער דאָזיקער אַרבעטער איז אַ ציוניסט אַ בונדאָוועץ. נאָר נאָך דער פאַרזאַמלונג האָב איך זיך דערוווּסט, אַז דאָס איז אַ בונדיסט און ניט קיין ציוניסט. עס האָט זיך מיר איינגעגעבן צו פאַרפירן מיט אים אַ געשפּרעך. און ווייל עס איז געווען שפּעט און עס איז געווען געפערלעך צו גיין, און דערצו נאָך איז אַ הויז־וועכטער אַוועק נאָך אַ פּאָליציאַנט, און מען האָט אונז אין יעדער מינוט געקאָנט כאַפּן, האָב איך איינגע־שטימט אַריינצוגיין צו אים. דער צימער איז זייער אַ קאָנספּיראַטיווער. מיר האָבן אָנגעהויבן צו ריידן. דער דאָזיקער מענטש איז איבערצייגט, אַז מיר זיינען פשוטע פּראָוואָקאַטאָרן. עס איז מיר געווען זייער שווער צו ריידן, ווייל ווען מען הייבט מיט מיר אָן צו ריידן וועגן אַזעלכע זאַכן, קאָן איך גאָרנישט ענטפערן. דער געשפּרעך איז געווען זייער און זייער אַ שאַרפער. אַגב, האָט ער מיר געזאָגט, אַז איך קאָן זיך ריכטן, אַז מען וועט מיך הרגענען. איך האָב געזאָגט, אַז איך דערוואַרט דאָס. ער האָט געזאָגט, אַז מיט צוויי וואָכן צוריק האָט זיך פאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז מאַניע איז אין ווילנע, האָט מען אים פאַרגעלייגט ער זאָל אָנטיילנעמען אין איר דערמאָרדונג, נאָר ער האָט זיך אָפּגעזאָגט (איך גלויב ניט).

אז איך האב אים געפרעגט, צי ער וועט מיר גלויבן, אויב איך וועל אים זאגן, אז די אלע פליאטקעס וועגן אונז זיינען ניט מער ווי פליאטקעס — האט ער געענטפערט, — יא, נאר ניט אויפריכטיק. ענדלעך האט דער געשפרעך אנגעהויבן טראגן א מער פרידלעכן כאראקטער און פארטאג האבן מיר זיך זייער פריינדלעך געזעגנט, אפשטעלנדיק א צייט, ווען מיר וועלן זיך נאך אמאל טרעפן. ער האט מיר אבער פארגעלייגט, איך זאל ביי אים בלייבן נעכטיקן, נאר איך האב זיך אפגעזאגט. ער מאכט אן איינדרוק פון א מענטשן פון די סאמע העכסטע ראנגען, א יונג, וואס קאן זיך באהערשן. די גאנצע צייט בין איך געווען איבערצייגט, אז ער וויל מיך דערהרגענען, און דערצו נאך וויל ער עס טאקע שוין טאן. אין קעשענע האט ער געהאט א רעוואלווער. פארוואס ער האט מיך ניט דער־הרגעט, ווייס איך ניט; איך דענק, אז צוליב דעם איינדרוק, וואס איך האב אויף אים געמאכט.

היינט אינדערפרי האב איך זיך אט־וואס דערוווסט: בשעת איך בין נאך געשלאפן אין האטעל, האט אין מיין צימער אנגעקלאפט קונין. ער איז מיר געקומען זאגן, אז איך האב ניט פארשטאנען זיין נעכטיקע פראגע. אזוי ווי עס איז דארטן נעכטן געזעסן א בונדיסט, האט ער גע־וואלט איך זאל ריידן וועגן די אלע פליאטקעס, וואס גייען וועגן אונז ארום. דערביי האט ער מיר דערציילט אט וואס: נעכטן פארנאכט האט ער באגעגנט א בונדישן אינטעליגענט און אים דערציילט, אז היינט וועט פארקומען אזא און אזא פארזאמלונג, און אים איינגעלאדן צו קומען. יענער האט געזאגט, אז ער האט קיין צייט ניט, נאר ער וועט שיקן אן אנדערן און דערביי צוגעגעבן: „א. איז געקומען — זייער גוט; איצט וועל זיי שוין איינגאנצן פליען". קונין האט ארויסגעזאגט זיין גרויס פאר־וווּנדערונג וועגן די לעצטע ווערטער און אנגעוויזן, אז אין מינסק שטייען מיר זייער פעסט. יענער האט געפרעגט, אין וואס באשטייט אונזער ער־פאלג אין מינסק, און ער האט באקומען אן ענטפער: „צי זיי האבן עפעס באוויזן, ווייס איך ניט, נאר דערפאר האבן זיי דארט עפעס אויפגעטאן: אין מינסק איז געווען דער „בונד", און איצט איז ער ניטא". יענער האט שיר ניט געפלאצט פון פארדרוס. פונקט האלב 9 אזייגער איז צו קונינען געקומען דער פארשוין, וואס איז געווען אויף דער פארזאמלונג, און צווישן זיי איז פארגעקומען אזא געשפרעך: דער בונדיסט האט געפרעגט: „איר העלפט זיי געווים מיט, איר האט 90 ארבעטער און זיי וועלן אלע געווים ווערן נייטראלע". קונין האט געענטפערט: „אונזערע ארבעטער האבן קיין אנדער אויסוועג ניט און וועלן מסתמא צושטיין. דאס איז זייער זאך. איך העלף ניט, איך קעמף ניט מיט זיי; אויב זיי וועלן חרוב

מאַכן דעם „בונד" — איז אוודאי גוט, מיט מיר געהערט זיך דאָס ניט
אָן". דער בונדיסט האָט געענטפערט, אַז דאָס איז ניט געפערלעך
און האָט באַקומען אַן ענטפער, אַז אַזעלכע ווערטער, וואָס ווערן אַרויס-
גערעדט דורך אַ בונדיסט, באַדייט דעם גרעסטן אידיאָטיזם פון „בונד",
און זיך נאָך שאַרפער אויסגעדריקט, באַדייט דאָס די גרעסטע נבלה. קאָנ-
טאָר איז געווען דערביי, ווען דער בונדיסט האָט מיך איינגעלאַדן צו זיך,
און ער האָט מורא געהאַט מיך צו לאָזן, נאָר ס'איז אים אומאַנגענעם גע-
ווען דאָס צו זאָגן. קונין און קאַנטאָר זיינען קעגן דעם, איך זאָל מיר דער-
לויבן אַזעלכע זאַכן, ווי גיין צו די בונדיסטן אַהיים; זיי האָבן מורא, אַז
מען וועט מיך הרגענען, איידער איך וועל נאָך אָנהייבן עפּעס צו טאָן.
נאָר וואָס קאָן איך טאָן? קונין לייגט פאָר אַרויסצולאָזן אַ פּראָקלאַמאַציע,
איידער די בונדיסטן וועלן עפּעס אויפטאָן, און אין איר מעלדן, אַז מיר
דערוואַרטן דאָס. באַהאַנדלט דאָס. און צי קאָנט איר ניט אָנשרייבן
אַ פּראָקלאַמאַציע, אין וועלכער עס זאָלן קורץ און פּאָפּולער פאָרמולירט
ווערן אונזערע שטרעבונגען און עס זאָל אויך זיין אַ רוף צו די אָרגאַ-
ניזירטע אַרבעטער, זיי זאָלן אַריינטרעטן אין אונזערע רייען. איך דענק,
אַז אַזעלכע פּראָקלאַמאַציעס וואָלטן געבראַכט זייער פיל נוצן. נאָר מען
דאַרף נאָך צוּוואַרטן דעם רעזולטאַט פון אָט דער וואָך, אין משך פון וועל-
כער איך וועל נאָך האָבן עטלעכע טרעפונגען. פון די, וואָס זיינען נעכטן
געווען אויף דער פאַרזאַמלונג, זיינען די אַרבעטער אַלע מיינע. איך האָב
מורא, אַז קונין וועט נאָך באַקומען געשלאָגן. ס'אַרא וווּנדערלעכער,
ווילער מענטש — איך האָב אים זייער ליב באַקומען. איך וועל קויפן
עטלעכע פּאָסט-קאַרטלעך און וועל שרייבן אַלע טאָג. די לאַגע איז זייער
אַן ערנסטע. דינסטאָג דעם 11טן יוני"[1].

II

אַ קאָפּיע פון אַ פּאָסט-קאַרטל פון 12 יוני 1902.

„נעכטן אינאָוונט האָב איך געהאַט אַ פאַרזאַמלונג פון אַרבעטער
פון איין פאַבריק. אויסער צוויי שנעקעס, וועלכע האָבן מיר אויסגעדריקט
אומצוטרוי, איז אַלעמען זייער געפעלן געווען, וואָס איך האָב זיי פאָר-
געלייגט. היינט וועל איך זיך זען מיט איין בונדיסטן. די אַרבעט וועט
געווים אַרויף אויף אַ דרך, אויב נאָר מען וועט מיך ניט אוועקשיקן אויף
יענער וועלט. די אַקטיווע טוער זאָגן זיך ביסלעכווייז אַרויס דערפאַר, אַז

---

1 ענינים פון היסט.-רעוו. אַרכיוו, וועגן די אומאָפּהענגיקע, געהייבע צפּס., בוינגס 10—12,

מען זאָל זיך גרופּירן אַרום מיר און מיין פאָן. עס איז אַ שרעקלעכע אַרבעטסלאָזיקייט. מענטשן פאַלן כמעט אין די גאַסן. איך געפין זיך אונטערן איינדרוק פון דעם, וואָס איין מאַסע־אַרבעטער האָט מיר דערציילט אין טיי־הויז פון דער „געזעלשאַפט פאַר ניכטערקייט". יענע וואָך זיינען הונגעריקע אַרבעטער אָנגעפאַלן אויף אַ פור מיט ברויט און האָבן דאָס צעשלעפּט — דאָס האָבן געטאָן יידן. די רוסישע האָבן זיך אַ לאָז געטאָן דאָס אָפּנעמען, און זיי זיינען ווי ס'איז ניט איז דורכגעקומען. מען האָט געוואַרט אויף אַ פּאָגראָם. די גאַנצע פּאָליציי איז אויף די פיס"[1].

III

„אַרבעטן אין ווילנע איז כמעט אויסגעשלאָסן: אַ געפערלעכער באַיקאָט. די מאַסע זעען מיר ניט אין די אויגן. וויפיל מיר פּרוּוון זיך ניט צו שלעפּן מענטשן אויף אַגיטאַציע — גייען זיי ניט, און אויב עס גיט זיך שוין יאָ איין עמעצן צו פאַרטשעפּען, קומט ער שוין ניט דאָס צווייטע מאָל. די בונדיסטן לאָזן ניט און שרעקן אָפּ. זיי היטן מיין דירה און די, וואָס קומען צו מיר. די לאַגע איז דאָ אַ געפערלעכע. חושך מצרים. אייניקע רייסן אונזערע פּראָקלאַמאַציעס און לייענען זיי גאָרניט. די מערהייט צעטיילט זיך אויף צוויי קאַטעגאָריעס: אייניקע ווערן נאָכן איבערלייענען שרעקלעך אין כעס, די אויגן גיסן זיך ביי זיי אָן מיט בלוט און שרייען: „עס קומט זיי אַזוי, לאָז מען זיי באָיקאָטירן!" די אַנדערע, מער ערנסטע, לייענען איבער, פאַרטראַכטן זיך און צעפירן מיט די הענט: אַפּנים, ניט אויף דעם האָבן זיי געוואַרט. אין דער מאַסע שרעקט איינער דעם צווייטן אָפּ: „גיי ניט צו אים, מ'טאָר ניט, — מ'זאָגט, אַז עס איז אַפילו אַזוי אָנגעשריבן". דער „בונד" אַרבעט מעשים; ער טעראָריזירט די מאַסע; מ'שלאָגט געפערלעך; די טעג האָט מען איינעם אַ פרעמדן, ניט קיין ווילנער, אַ שלאָסער, געמאַכט דריי לעכער אין קאָפּ און אים איבערגעבראָכן די רעכטע האַנט, בלויז דערפאַר, וואָס ניט ווייסנדיק גאָרניש, האָט ער געאַרבעט אַ ביסל מער, ווי דאָס איז באַשטימט. אַזעלכע פאַקטן זיינען פאַראַן אין די מענגעס. די אַרבעטער זיינען די אמתע שקלאַפן: דער „בונד" האָט זייווירקלעך פאַרשקלאַפט. ערשט זייענדיק דאָ האָב איך פאַרשטאַנען, וואָס פאַר אַ גוואַלטיקע ליכט אונזער פּאַרטיי ברענגט אַריין אין די מאַסן. זייענדיק דאָ, ווערסטו דורכגעדרונגען מיט אַ געפערלעכער שנאה, מיט אַ גוואַלטיקן דורשט נאָך נקמה בנוגע די פאַרפירער פון דער יידישער מאַסע. דאָ זיינען די בונדיסטן אמתע אַנטיסעמיטן. אָ! ווי עס גלוסט זיך נעמען נקמה פאַר אָט דער בלינדער מאַסע.

---

1 דאָרט,

אונזער לאגע איזווירקלעך א קריטישע, קיין שום צוטריט האבן מיר ניט צו די בונדיסטן, קיין שום מעגלעכקייט צו פירן צווישן זיי א מינדלעכע אגיטאציע. אין דער זעלבער צייט אָרדנט דער „בונד" איין איין פארזאמלונג נאָך דער אנדערער, אויף וועלכע די אינטעליגענטן פאר־מולירן דעם באיקאָט אויף דעם פאָלגנדיקן אופן: „ווער עס וויל אים גיין הערן, דעם רעקאָמענדירן מיר אים ניט אָפּענטפערן קיין איין וואָרט". און ווייל עס איז אוממעגלעך צו פירן צווישן די בונדיסטן א מינדלעכע אגי־טאציע, האָבן מיר באשלאָסן זי צו פארבייטן אויף א שריפטלעכער. מיר מוזן פארפלייצן די מאסע מיט ליטעראטור. מיר מוזן אין דער ליטעראטור דורכאַוים ענטפערן אויף די אַלע פראגן, וואָס ווערן ארויסגערופן אין דער מאסע; קיין איין פראגע טאָר ניט בלייבן אָן אן ענטפער, קיין איין פאקט — ניט באלויכטן. מיר דארפן זיך פאר קיין זאך ניט אָפּשטעלן. מיר מוזן איינמאָל פאר אַלע מאָל פארשטיין, אז מיר האָבן צו טאָן ניט מיט קיין קעגנער, נאָר מיט א שונא. מיט דער הילף פון ליטעראטור מוזן מיר צע־שטערן דעם גלויבן פון דער מאסע אין „בונד". מיט דער הילף פון דער ליטעראטור דארפן מיר זיך אַליין פאָפּולער מאכן. מיר האָבן בא־שלאָסן ארויסצולאָזן א גאנצע ריי בראָשורן: א פראָגראם־בראָשור, וועגן אונזער פראקטישער און עקאָנאָמישער טעטיקייט, וועגן דער אָרגאניזאציע פון אונזער פארטיי און אז"וו. קודם־כּל מוז מען האָבן א פאָפּולערע בראָשור, וועלכע זאָל איבערגעבן אונזער פראָגראם, אונזערע אָנשויונגען, נאָר דורכאַוים אין דער זעלבער פאָרם, ווי מיר אגיטירן מינדלעך. אָט דאָס דארף זיין די סאמע הייסטע, די סאמע וואַרעמסטע אגיטאציע. אזא בראָשור וועט וואָלין געווים קענען אָנשרייבן. צום סוף וועט מען מוזן אָנווייזן די סיבות, פארוואָס מיר ארבעטן אין די שטעט, ווו די ארבעטער זיינען שוין אָרגאניזירט, און ניט אין די שטעטלעך, ווו זיי זיינען נאָך ניט אָרגאניזירט. אָן דער דאָזיקער בראָשור האָבן מיר דאָ ניט וואָס צו טאָן. אָפּדרוקן דארף מען א פאר טויזנט עקזעמפּלארן, מען דארף ניט זשאַלעווען קיין מי — זי וועט זיך באצאָלן.

דער מינסקער סאָציאַל־דעמאָקראטישער קאָמיטעט האָט ארויסגע־לאָזט א פּראָקלאמאציע צו די ווילנער ארבעטער וועגן אונז. מען האָט זי פארשפרייט אויף אזא אופן, אז ניט מיר און ניט די ציוניסטן קאָנען זי ניט באקומען. די, וואָס האָבן זי געלייענט, גיבן איבער, אז דאָרט ווערט וועגן אונז דערציילט שרעקלעכע זאכן. מען האָט מיר צוגעזאָגט זי צו באקומען. און ווי נאָר איך וועל זי אייך צושיקן — גרייט גלייך צו אן ענטפער — א שארפן און פול מיט זידלערייען. איך חזר איבער נאָך אַמאָל: קיין איין פאקט טאָרן מיר ניט איבערלאָזן אָן באַלויכטונג, קיין

איין אַרויסטריט — אָן אַן ענטפֿער. דאָ, למשל, פֿאַרשפּרייט מען „ביו־לעטענען" פֿון דעם אויסלענדישן קאָמיטעט פֿון „בונד", וועלכע האָבן אַ גוואַלטיקע ווירקונג אויף די מאַסן, יעדעס וואָרט ווערט געהאַלטן ווי אַ הייליקייט, און מיר שווייגן... זיצנדיק אין מינסק, קאָנט איר אַפֿילו ניט האָבן די מינדסטע פֿאָרשטעלונג וועגן דעם, אויף וויפֿיל נייטיק עס איז אַזאַ אַרבעט. איך ווייס, איר זייט קעגן אַראָפּרייסנדיקער ליטעראַטור, איר ווילט ניט קיין שמוץ, נאָר דעמאָלט וועט איר מיט אייער סענטימענטאַלע פּאָליטיק פֿון אָפּשווייגן גאָרניט אויפֿטאָן. אין ווילנע האָט איר ניט אַזעלכע מענטשן, ווי איך, וועלכע זאָלן אַרויסגיין פֿון סאַמע האַרץ פֿון „בונד" און זאָלן האָבן אַ מאָראַלישע ווירקונג אויף די מאַסן. דאָ מוז מען זיך באַשליסן אויף אַ באַלאַגערונג און אויף אַן אָנגריף"[1].

מיט דעם וויסן פֿון דער אָרטיקער זשאַנדאַרמעריע־אָפּטיילונג האָט טשעמעריסקי איינגעאָרדנט פֿאַרזאַמלונגען אין ווילנע. צום אָנהייב האָט די מאַכט ניט געוווּסט, ווי אַזוי זי דאַרף זיך באַציִען צו טשעמעריסקין, און האָט אָנגעפֿרעגט אין פּעטערבורג. צוליב דעם איז פֿון דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, פֿון לאָפּוכינען, אָנגעקומען אַן ענטפֿער, אַז מען „דאַרף ניט ערלויבן טשעמעריסקין איינצואָרדענען פֿאַרזאַמלונגען און מאַסוווּ־קעס, ווי אויך אים ניט אַרויסווייזן קיין שום הילף אין אָט דעם געביט און מ'קאָן בלויז אים דערפֿאַר ניט פֿאַרפֿאָלגן". ניט באַשליסנדיק זיך אָפֿן צו סאַנקציאָנירן די טעטיקייט פֿון די „אומאָפּהענגיקע", האָט דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט באַפֿוילן צו קוקן דערויף פֿון צווישן די פֿינגער.

אין ווילנע האָבן די „אומאָפּהענגיקע" פֿאַרשפּרייט פֿאָלגנדיקע פּראָקלאַמאַציע, וועלכע איז, לויט די אַגענטור־ידיעות, אָפּגעדרוקט געוואָרן אין דער צאָל פֿון 900 עקזעמפּלאַרן.

„ייִדישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי. צו אַלע ווילנער אַר־בעטער און אַרבעטערינס. עס ברויזט און עס רודערט אין דעם ווילנער אַרבעטער־וועלטל. עס קומען פֿאָר עקסטרע פֿאַרזאַמלונגען, עס ווערן דער־ציילט פֿאַרשיידענע באָבע־מעשׂיות; „זובאַטאָווצעס", „לעגאַליזאַטאָרן", „אומאָפּהענגיקע" — אָט מיט די ווערטער איז אָנגעפֿילט די לופֿט. מען דערציילט וועגן גאַנצע נייַע שפּיאָנען, אַפֿילו באַוואָפֿנטע, וועלכע זיינען געקומען פֿאַרניכטן די ווילנער אַרבעטער־באַוועגונג. אין דער ווירקלעכ־קייט איז די סיבה פֿון דער גאַנצער בהלה בלויז איין און איינציקער אַני־

---

[1] דאָרט, בויגן 25—26.

מאטאָר פון דער „יידישער אומאָפּהענגיקער ארבעטער־פּארטיי", וועלכער איז אראָפּגעקומען קיין ווילנע. מער ניט ווי איין און איינציקער, און אזא אימה האָט ער אָנגעוואָרפן. ווער איז דאָ שרעקלעך? ער אליין? ניין. פאר געוויסע פערזאָנען איז שרעקלעך די זאך, פאר וועלכע ער קעמפט.

עס איז שווער דורכצופירן א נייעם געדאנק אין דעם לעבן. די מאסע, אפילו די אָרגאניזירטע, איז אין איר עצם — א קאָנסערוואטיווע, האָט ליב דאָס אלטע און קאָן ניט פארטראָגן קיין נייס. דער וועג פון דער יאָא"פ איז געווען באזונדערס שווער דערפאר, וואָס די אויפגערייצטע אָנפירער פון „בונד" האָבן שטארק אָנגערייצט די מאסע און האָבן ניט איבערגעקליבן די מיטלען קעגנצווווירקן קעגן דעם ערפאָלג פון דער נייער פּארטיי. אָט אזוי איז דאָס געווען אין מינסק. מסירות און פּליאָטקעס, „באָיקאָט" און קלעפּ, אָט דאָס גאנצע קלאָפּערגעצייג האָט מען אויסגע־נוצט. נאָר דאָס האָט אָבער ניט געהאָלפן. שטאָלץ און מוטיק איז די יונגע פּארטיי געגאנגען אלץ פאָראויס. טריט ביי טריט, מיט דער הילף פון דער־קלערונגען, דורך אן אָפּענער, ערלעכער טעטיקייט, האָט די דאָזיקע פּארטיי געוווּנען דעם צוטרוי פון די מאסן. אָרגאניזירנדיק זיך, איז די מאסע מערסטנטייל אריינגעטראָטן אין די „אומאָפּהענגיקע" פאראיינען. צווישן דעם קאָמיטעט און דער ניט־אָרגאניזירטער מאסע האָט זיך געשאפן אזא ענגער קאָנטאַקט, אז יעדער ארבעטער וויים, אז בשעת א שטרייק אָדער אן אנדער פאל דארף מען זיך ווענדן נאָך אן עצה צו די פאָרשטייער פון יאָא"פּ. עס זיינען פאָרגעקומען צענדליקער עפנטלעכע פארזאמלונגען, לעקציעס, וועלכע האָבן געבראַכט זייער א סך נוצן. איצט האָט שוין דער טומל אין מינסק זיך איינגעשטילט — מיר האָבן געזיגט.

אָנהייבנדיק אונזער טעטיקייט אין ווילנע, האָבן מיר פארשטאַנען, אז דאָ וועט דער קאמף זיין א סך שווערער. די אָנפירער פון ווילנער „בונד" זיינען געניטער פון די מינסקער אין דער הינזיכט, וואָס זיי וויסן בעסער ווי אזוי אויפצורייצן און אויפמונטערן די מאסע; זיי האָבן זיך שוין געקענט לערנען אויף מעשה מינסק. מיר האָבן פארשטאַנען, אז זיי וועלן ניט דערלאָזן די מאסע זי זאָל זיך אפילו באקענען מיט די שטרע־בונגען פון אונזער פּארטיי, ווייל זיי וויסן אויסגעצייכנט גוט, אז אויב די מאסע וועט זיך מיט אונז באקענען, וועט זי צושטיין צו אונז און קיין שום גוואלדן און געשרייען וועלן זיי שוין ניט העלפן. אָנשטאָט דעם זיי זאָלן נאָכדעם האָבן אן ארבעט מיט דער מאסע, וואָס איז פון זיי אוועק, האָבן זיי פון סאמע אָנהייב פארבאָטן די ארבעטער זיך צו באקענען מיט די נייע מייגונגען און דערקלערט א „באָיקאָט".

באַיקאָט. ס'אַרא פיינע זאַך דאָס איז. פאַרענדיקט מיט איינמאָל. צו וואָס לאָזן דאָס האַרץ ווײ טאָן. צו וואָס פטרן אַזוי פיל צייט צו ריידן מיט די טעמפּע קעפּ, מיט די אַרבעטער! וואָס פאַר אַ עסק איז דאָס צו לאָזן זיך פאַרוואַרפן מיט ערקלערונגען, פאַרוואָס, למשל, איז דער „בונד" געררעכט, און די „אומאָפּהענגיקע" ניט? וואָס פאַר אַ רעכענונג האָט בכלל צו קעמפן מיט די נייע מיינונגען, וואָס שמעקן ניט די אָנפירער פון „בונד", נאָר וואָס קענען געפעלן ווערן דער מאַסע? נאָר צו וואָס דאָס אַלץ, אַז מיר קענען בעסער... ערקלערן אַ באָיקאָט. מ'קאָן פשוט באַפעלן די אַרבעטער (זיי זיינען דאָך ניט מער, ווי סאָלדאַטן) ניט באַקענען זיך מיט די נייע מיינונגען, ניט טראַכטן... נאָר מ'קאָן נאָך דערציילן אַ באָבע־מעשה, אַ נישט געשטויגענע מעשה וועגן פּראָוואָקאַטאָרן, שפּיאָנען, און פאַרטיק אַן עסק. ניט טענהן, — אָט דאָס איז די הויפּט־זאַך

יאָ, באָיקאָט — עס איז אַ זעלטענע זאַך פאַר דעם „בונד", נאָר פאַר אייך, ווילנער אַרבעטער און אַרבעטערינס, איז דאָס אַן עוולה, אַ געפערלעכע עוולה דערפאַר, וואָס איר זייט גייסטיק אַזוי פאַרשקלאַפט, וואָס אייך קען מען הייסן, פשוט באַפעלן, אַזוי ווי סאָלדאַטן, ניט ריידן, ניט באַקענען זיך מיט קיין מענטשן, ניט רייזן, נאָר פאָלגן; און שענדלעך איז זי דערפאַר, וואָס אייערע גענעראַלן און פאָלקאָווניקעס פון „בונד" האַלטן אייך פאַר אַזעלכע טיפּשים, אַז זיי זיינען זיכער, אַז מען קען אייך אונטערטראָגן דעם גרעסטן שקר, און איר וועט דאָס אויפנעמען און גלויבן אין דעם... דאָס טוען מענטשן, וואָס, לויט זייערע ווערטער, קעמפן זיי פאַר פרייהייט פון געדאַנק, פרייהייט פון וואָרט, פרייהייט פון מיינונגען. די זעלביקע מענטשן טראָגן אַריין אין אייערע רייען דעם גייסט פון דער קאַזאַרמע... פירן פאַר דער נאָז — אָט דאָס איז דער נאָמען פון דער סיסטעם, וואָס מיינט, אַז די מאַסע האָט נאָר פיס צו לויפן, די קעפּ ווידער זיינען אַזעלכע אומפאַרשטאַנדיקע, אַז מען קען זיי אָנפילן מיט די גרעסטע שקרים.

אָנהייבנדיק אונזער אַרבעט אין ווילנע, האָבן מיר אויך געוווּסט, אַז די לאַגע פון אונזער ערשטן ווילנער אַגיטאַטאָר וועט זיין זייער אַ געפערלעכע, מען קאָן אים ניט בלויז באָיקאָטירן, נאָר אפילו אויך דערהרגענען. נו, איז וואָס? אָן אַ קאַמף קאָן קיין ניצחון ניט אָפּגעהאַלטן ווערן, און אָן אַ קרבן קאָן קיין קאַמף ניט זיין... אָנשטאָט איינעם, וועלן זיין אַנדערע, נאָר יענע העלדן, וואָס וועלן אָפּטאָן אַזאַ זאַך, און דער קאָמיטעט, וואָס וועט זיי שיקן דערויף, וועלן מיט דער צייט געקרוינט ווערן מיט האַס און מיט שנאה.

נאָר מיר, — מיר גלויבן, אַז אונזער אַרבעט אין ווילנע גייט אַדורך פֿיל רויִקער, מיר גלויבן, אַז די ווילנער אַרבעטער זיינען גאָרניט אַזעלכע נאַראָנים און זיינען אויף אַזויפֿיל ניט פֿאַרגרעבט, ווי דאָס מיינען די, וואָס פֿירן זיי פֿאַר דער נאָז. דער באַיקאָט וועט אייך ניט אָפּשרעקן פֿון דענקען.

עס איז אין עטלעכע ווערטער שווער צו דערקלערן אונזער פּראָגראַם, נאָר אַ פֿאָרשטעלונג וועגן איר קאָן מען געבן. מיר זאָגן, אַז זיין אַ שטרייקער, ד"ה אַ מענטש, וועלכער האָט פֿאַרשטאַנען די נויטווענדיקייט צו פֿאַראייניקן זיך מיט זיינע חברים לויטן פֿאַך, כּדי זיך צו פֿאַרטיידיקן קעגן דער עקספּלואַטאַציע פֿון זיינע באַלעבאַטים, און זיין אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט, ד"ה אַ מענטש, וועלכער שטרעבט לכתּחילה צו אַ נייער אָרדענונג— דאָס זיינען צוויי לחלוטין פֿאַרשיידענע זאַכן; אַז אויב צו דער צאָל שטרייקער געהערט שוין איצט די ברייטע מאַסע, איז די צאָל פֿון די אמתע, ניט אַריינגעקלאַפּטע, סאָציאַל־דעמאָקראַטן זייער אַ קליינע; די איבעריקע מאַסע וויל זיך ניט מישן אין פּאָליטיק און אַפֿילו די פּאָליטיש באַוווסטזיניקע אַרבעטער געהערן אויך ניט אַלע צו די סאָציאַל־דעמאָקראַטן. די עקאָנאָמישע פֿאַראיינען קענען זיין נאָרמאַל נאָר אין דעם פֿאַל, ווען זיי פֿאַראייניקן די גאַנצע מאַסע אָן אונטערשייד פֿון מיינונגען, ד"ה די אַלע, וועלכע ווילן קעמפֿן פֿאַר בעסערע לעבנס־באַדינגונגען, און מאַכן איבערגוואַלט אַלעמען פֿאַר סאָציאַליסטן — איז אוממעגלעך. דעריבער זאָגן מיר, אַז די עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס דאַרפֿן זיין אומאָפּהענגיק פֿון וועלכער ניט איז פּאָליטישער פּאַרטיי בכלל; זיי טאָרן ניט זיין ניט קיין סאָציאַליסטישע און ניט קיין ציוניסטישע אאַז"וו, נאָר פּשוט עקאָנאָמישע און דאַרפֿן דערביי אַרומנעמען די גאַנצע ברייטע מאַסע.

מיר זאָגן, אַז ס'איז אינגאַנצן איבעריק, אַז דער אַרבעטער, וואָס צאָלט פֿינף קאָפּיקעס אין דער קאַסע, זאָל באַקומען דעם נאָמען פֿון אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט, און צוליב אָט דעם נאָמען זאָל ער אַמאָל פֿאַרשיקט ווערן קיין סיביר, ניט אָנהייבנדיק צו פֿאַרשטיין דעם זינען פֿון זיין אויפֿפֿירונג. זאָל יעדע זאַך אָנגערופֿן ווערן ביי איר נאָמען. זאָלן די פֿאַראיינען ניט הייסן קיין סאָציאַל־דעמאָקראַטישע. עס פֿאַרשטייט זיך אַליין, אַז אַזעלכע פֿאַראיינען וועט די רעגירונג ניט אַזוי פֿאַרפֿאָלגן און מיר קאָנען האָפֿן, אַז זי וועט זיי אַפֿילו לעגאַליזירן, ד"ה ערלויבן. און דאָס, וואָס די לעגאַליזאַציע האָט זיך שוין אָנגעהויבן — קאָן מען שוין זען פֿון מינסק און מאָסקווע, און איר וועט עס אויך געוויס זען דאָ אין ווילנע.

ווילנער ארבעטער און ארבעטערינס, שרעקט אייך ניט צו פאר־טראכטן זיך, ניט געקוקט אויף דעם באיקאט. און דאס און נאר דאס דארפן מיר פון אייך.

קאמיטעט פון דער יידישער אומ־
אפהענגיקער ארבעטער־פארטיי.

20 יוני 1902 [1]

צוזאמען מיט טשעמעריסקין איז פון מיטוי געקומען קיין ווילנע דער „אומאפהענגיקער" „שמואל".

דאס איז געווען אן אויסערגעוויינלעכער ארבעטער, א מולער, א זעלטענער רעדנער, וועלכער האט ביי דער מאסע געהאט גרויס ערפאלג.

עס האט זיך אויפגעהיט זייער אן אינטערעסאנטער בריוו זיינער, וועלכער איז געשיקט געווארן צו די מינסקער חברים.

„ווידער ווילנע... ווידער בין איך אפגעריסן פון די, מיט וועלכע איך בין אזוי פארבונדן מיט מוח און הארץ, צו וועלכע עס ציט אזוי דאס הארץ. ווידער ווילנע... ווייסטו, וואס דאס באדייט? ווידער אן פריינט, אן א ליב ווארט, אן יענעם גייסט, וואס הערשט אין מינסק, וועלכער צינדט אזוי אן און באגייסטערט... ווי אין א נעפל האבן מיר ארומגעבלאנקעט דעם ערשטן טאג, ווען מיר זיינען צוריקגעקומען, איבער די ווילנער גאסן און עס האט געצויגן, פיינלעך געצויגן צו אייך... קיינמאל איז נאך אזוי פאסקודנע אויף דער נשמה ניט געווען. ווידער אט די קאלטע ארבעט, און ארבעט, וואס פאדערט די גרעסטע קאלטבלוטיקייט, די גרעסטע זעלבסט־דערנידערונג, און דאס קענען דערשטיקן אין זיך יעדן ווייטאג־געשריי פון ברענענדער באליידיקונג. נאר עפעס שרעקלעכס איז דעמאלסט געשען מיט מיר. דו ווייסט, איך הייב דאך ניט אן צו פארשטיין, פון וואנען עס האט זיך צו מיר גענומען אט דער נייער געפיל, דער גלויבן, דער גרויסער גלויבן אין מיינע כוחות, אין דעם, אז איך וועל שאפן דאס, פאר וואס איך האב מיך גענומען. איך פיל, אז מיין כאראקטער בייט זיך מיט יעדן טאג, ער ווערט שטארקער, שטארק ווי אייזן. דאס פערזענלעכע לעבן פארלירט אלץ מער דעם זין אין מיינע אויגן, איך קאן איצט אין זיך דער־שטיקן אלץ, וואס איז פריער געווען אומדענקבאר: איך קאן צוליב אונזער פארטיי דערשטיקן אין זיך יעדן געפיל, וואס קאן שטערן דער ארבעט, זי טארמאזירן; איך פיל, אז די פארטיי הייבט אן אויספילן מיין גאנצן

1 דארט. דער אריגינאל איז אויף יידיש, איבערגעזעצט געווארן אין פאליצ.־דעפ.

מוח, מיין נשמה, מיינע געדאַנקען, מיינע געפילן. פריער האָבן מיך גע־מאַטערט פאַרשיידענע ספיקות, עס האָט מיך צעמישט, אין קאָפּ זיינען געקראָכן פאַרשיידענע זאַכן, איצט איז מיט דעם אַלעמען געענדיקט, אַלץ איז ביי מיר קלאָר און פעסט... און איך בין איצט גליקלעך, איך קאָן זיך איצט אָפּגעבן דער אַרבעט מיט דעם גאַנצן האַרצן, מיט דער גאַנצער נשמה. אַלזאָ צו דעם באַריכט!

דעם צווייטן טאָג נאָך אונזער קומען האָבן מיר צו אונז אין דירה איינגעלאַדן אַ מאַן 35, כּדי זיי צו דערציילן, ווי אַזוי מיר האָבן געפּייערט דעם יאָרטאָג זינט עס איז געגרינדעט געוואָרן אונזער פּאַרטיי. צווישן זיי זיינען געווען אַ מאַן 15 בונדיסטן. איך האָב געעפענט די פאַרזאַמלונג און אָנגעהויבן אָפּצוגעבן דעם באַריכט. קיינמאָל האָב איך נאָך אַזוי גוט ניט גערעדט. די בונדיסטן האָבן אָנגעהויבן צו מאַכן איראָנישע באַמער־קונגען, איך האָב זיי אָפּגעהאַקט. מיין דערציילונג האָט געמאַכט אַ שטאַרקן רושם, ניט געקוקט אויף דעם, וואָס די בונדיסטן האָבן גע־שטערט. נאָכדעם האָבן זיי אָנגעהויבן שטעלן פראַגן, און די דעבאַטן האָבן זיך פאַרצויגן ביז 12 אַזייגער ביינאַכט. מען האָט זיך נאָך ניט געהאַט פונאַנדערגעגאַנגען, ערשט איין בונדיסט, וועלכער איז נאָך פריער גע־ווען אין מינסקער „אַרבעטער־אָפּטיילונג”, האָט, אַרומרינגלענדיק זיך מיט זיינע חברים, אָנגעהויבן היים צו דערווייזן, אַז אָט די אַלע ריידע־רייען און מעשהם — איז בלויז אַ פּראָוואָקאַציע. טשעמעריסקי איז בלייך געוואָרן, נאָר ער האָט געשוויגן. דער בונדיסט האָט ווייטער גערעדט אַלץ אין דעם זעלבן גייסט און פּלוצלונג האָט ער דערקלערט, אַז ער קאָן דער־ווייזן, אַז ווילבושעוויטש און טשעמעריסקי — זיינען פּראָוואָקאַטאָרן. איך קאָן גאָרניט איבערגעבן, וואָס עס איז ביי די דאָזיקע ווערטער גע־שען! ערשט דאָ האָבן מיר צום ערשטן מאָל דערזען, אַז מיר האָבן דאָ מענטשן, וועלכע זיינען בלב ונפש איבערגעגעבן אונזער זאַך: אָט אין דער מינוט האָבן זיי זיך אַרויסגעוויזן. מיט צונויפגעביילטע פויסטן און מיט אויפגעבראַכטע שטימען האָבן זיי אָנגעהויבן פאָדערן, אַז די דאָזיקע ווערטער זאָלן גענומען ווערן צוריק. דער מיטגליד פון דעם ווילנער אַר־בעטער־אָפּטייל האָט מיט אַן אָפיציעלן טאָן ערקלערט, אַז דעם מינסקערס ווערטער זיינען שקר וכּזב. יענער איז פון דעם נאָך מער אַריין אין רציחה און ערקלערט, אַז ער וועט באַשטעטיקן זיינע ווערטער מיט פאַקטן. דאָ האָט שוין טשעמעריסקי ניט אויסגעהאַלטן, אַרויסגעכאַפּט דעם קינ־זשאַל און זיך אַ וואָרף געטאָן צו אים מיט אַ געשריי: „אויב דו וועסט ניט דערווייזן דאָס, וואָס דו האָסט געזאָגט, שטעך איך דיר אַריין דעם מעסער אין האַרצן”. דער מינסקער האָט זיך דערשראָקן און געזאָגט, אַז

אין א וואך ארום וועט ער דאס באווייזן. דאס אלץ איז עפעס געווען אזוי ווילד און שרעקלעך. זייט ניט אין כעס אויף טשעמעריסקין פאר אט דעם טאט זיינעם, מ'קאן דאך ניט אלע מאל לעבן נאר מיטן שכל: די נערוון און דאס בלוט ווילן אויך קומען צום ווארט. אוועקגעגאנגען זיינען אלע אויפגערעגט, אויפגעבראכט, עלעקטריזירט, דריקנדיק אונז שטארק און פריינדלעך די האנט. א מאן זעקס אונזעריקע זיינען געבליבן און מיר זיינען אפגעזעסן ביז פארטאג, ארומריידנדיק דעם אינצידענט און וואס עס קאן פון דעם נאך ארויסקומען. היינט דארף ווידער פארקומען א פארזאמלונג שוין פון אן אגיטאציע־כאראקטער. דער מינסקער איז אפגעפארן: אפנים, ער האט מורא געהאט דא צו פארבלייבן" [1].

טשעמעריסקים פעסעמיסטישע בריוו האבן באאומרויקט די מינסקער. זיי האבן באשלאסן צו שיקן גאלדבערגן קיין ווילנע, כדי צו קאנטראלירן ווי די פארטיי־ארבעט איז דארט אוועקגעשטעלט געווארן.

אין זיין באריכט־בריוו וועגן ווילנע דערציילט גאלדבערג אייניקע אינטערעסאנטע באאבאכטונגען זיינע פון דער ווילנער ארבעטער־באוועגונג. אגב, האט ער זעלטן גוט אויפגעכאפט, אז צווישן די, וואס פילן מיט די „אומאפהענגיקע", זיינען געווען באיארטע מענטשן, געווען א סך „בערדיקע", וועלכע האבן ניט ליב געהאט דעם „בונד" דערפאר, וואס ער האט געזייט שנאה און האס צו די באלעבאטים, „ער האט גענויט צו קוקן אויף דעם באלעבאס ניט פשוט, ווי אויף א קאנטר־אגענט, א קאנקורענט, מיט וועלכן מען מוז זיך גוט אויסדינגען, דערפאר אבער זיך אויך האלטן בנוגע אים דזשענטלמעניש, נאר ווי אויף א חיה־רעה, וואס פרעסט אויף די גאנצע ארבעט, און יעדער טאט בנוגע אים איז בארעכטיקט. דער „עלטסטער" הייבט אן ליב האבן זיין געשעפט, זיין פאבריק, זיין ארבעט, עס פארדריסט אים, אויב מען מאכט א תל פון דעם מאטעריאל, אויב די ארבעט איז ניט גוט געמאכט, פונקט אזוי ווי עס קאן מיך פארדריסן, אויב א פראקלאמאציע ווערט ניט גוט צונויפגעשטעלט".

אין דעם באריכט־בריוו צו די מינסקער „אומאפהענגיקע" שרייבט גאלדבערג:

„אין ווילנע בין איך געווען בלויז איין שבתדיקן טאג. איך האב באוויזן פריוואט זיך דורכשמועסן מיט א צענדליק מענטשן, בין געווען אויף א פארזאמלונג, אויף וועלכער עס זיינען געקומען אזעלכע, וואס

---

1 דארט, בויגנס 38—40, מיטטיילונג פון ס. זובאטאוו אין פאליצ.־דעפ. פון 14 אויגוסט 1902, נומ' 8912.

זיינען באַקאַנט מיט אונזער פּראָגראַם, און אַזעלכע, וואָס הייבן גאָרנישט אָן צו וויסן. די דאָזיקע פאַרזאַמלונג האָט מען איינגעאָרדנט לכבוד מיר. נאָכדעם בין איך געווען אויף אַ פאַרזאַמלונג פון אונזעריקע, אויף וועל־כער מען האָט אָנגענומען אייניקע באַשלוסן וועגן דער ווייטערדיקער אַרבעט אין ווילנע. איך בין געווען אויף אַ פאַרזאַמלונג פון די אַרבעטער־ציוניסטן, מיט איין וואָרט איך האָב מיך באמת צוצוקוקן זיך צו די ווילנער. אַלעקסאַנדער טשעמעריסקין האָב איך שוין געטראָפן אַ באַרויִקטן און ער האָט שוין געהאַט אַן אויסזען פון אַ מענטשן, וואָס האָט זיך אַריינגעטאָן אין דער אַרבעט. וואָס שייך די איבעריקע מיטגלידער פון אונזער אָפּטיילונג, — איין מולער און איין אָנגעשטעלטן, איז זייער שטימונג אַ באַפרידיקנדע. די גאַנצע קאַמפּאַניע אַרבעט זייער פיל, נאָר, צום באַדויערן, עסט זי זייער זעלטן מיטאָג, ווייל אַלע, חוץ איין טשע־מעריסקין, פאַרדינען גאָרנישט.

ביי טשעמעריסקין איז שוין אויסגעקנעלייגט געוואָרן דער ערשטער שטיין פון דער אָרגאַניזאַציע, וואָס בויט זיך, און דאָס איז אַ גוואַלטיקער שריט פאָראויס: ער האָט שוין אַ קרייז (אַ מין ראַט). דער קרייז איז לעת־עתה ניט קיין גרויסער און באַשטייט אינגאַנצן פון זעקס מאַן (פון זיי זיינען דריי געבאָרענע ווילנער). עס איז אויך פאַראַן אַ דיסקוסיע פון 7 מאַן, הייסט עס בסך־הכל 10 מאַן, וועלכע האָבן שוין צו אים אַ צוטרוי און גייען נאָך אים. די מענטשן פון דער דיסקוסיע וועלן בהדרגה אַריבער אין דעם קרייז און נאָר ערשט דעמאָלט, ווען זיי וועלן צוזאָגן זיך אינגאַנצן אָפּגעבן דער זאַך. עס קומט פאָר עפּעס ווי אַ מין הייליקן זיך אין מאַנאַכן־שטאַנד, אפילו מיט אַ געוויסער פייערלעכער צערעמאָניע: דער וואָס טרעט אַריין אין דעם קרייז גיט אָפּ אַ שבועה. די אַלע, וואָס גייען אַריין אין דעם קרייז און אין דער דיס־קוסיע, זיינען מענטשן דערוואַקסענע און לעבעדיקע (דער אמתער טיפּ פון די ווילנער „לויפערס״): איטלעכער פון זיי וועט אין משך פון אַ האַלבן מעת־לעת קאָנען פאַרשפּרייטן ניט ווייניקער פון טויזנט פּראָ־קלאַמאַציעס, אַ פינף מאָל אַרומשפּרייזן גאַנץ ווילנע, זיך זען אויף דער בירזשע מיט אַ מענגע מענטשן, זיך צעזאַמפּערן מיט הונדערט בונדיסטן; מיט איין וואָרט אַ גאַנץ באַקאַנטער טיפּ און הויפּטזעכלעך אַ ווילנער. אַזעלכע מענטשן זיינען פאַר דער באַוועגונג אַן אמתער אוצר; מ׳דאַרף נאָר האָבן איבער זיי אַ שטאַרקע, פעסטע האַנט, אַז זיי זאָלן ווייט ניט אַוועקלויפן, זיי זאָלן ניט פאַרלויפן אַהין, וווּ מען דאַרף ניט, און בשעת די דעבאַטן ניט אַריין אין אפּיקורסות. אויף דער פאַרזאַמלונג, וווּ איך האָב זיך באַטייליקט, זיינען געווען „שטעפּער״, „עלטערע״ און ציוניסטן.

אין ווילנע זיינען פאראן בערך 200 שטעפער, אחוץ לערניינגלעך. דער ארבעטסטאג איז א נארמאלער, דער ארבעטסלוין א הויכער, דער קולטורעלער ניווא העכער פון מיטלמעסיק. א פאך, וואס האט זייער פיל איבערגעלעבט, לאנג געקעמפט, וואס האט געגעבן זייער פיל ארעסטירטע; מענטשן, וואס זיינען געוויינט צו ארגאניזאציע און דיסציפלין. מיט עטלעכע יאר צוריק, נאך דעם דורכפאל, האבן די „בעסערע" באשלאסן, אז מען דארף זיך ניט „צאצקען" מיט דער עקאנאמישער ארגאניזאציע און האבן געבילדעט א „פאליטישן קרייז", וועלכער האט גענומען אויף זיך צו פארשפרייטן אומלעגאלע ליטעראטור, זאמלען פאר דעם „רויטן קרייץ" און מער גארניט. די עקאנאמישע ארגאניזאציע איז אינגאנצן פארלאזט געווארן. די סיבות, וואס האבן געבראכט דערצו, זיינען פאלגנדע: ראשית, האבן די „בעסערע" איינגעפונען (און גאנץ ריכטיק), אז אין משך פון עטלעכע יאר וועט מען שוין מער ניט קענען פארבעסערן די עקאנאמישע לאגע, ווייל פון די באלעבאטים, וועלכע זיינען מערסטנטיילס ניט מער ווי פארמיטלער פון די מאגאזינען, האט מען שוין גענומען אלץ, וואס מען האט געקענט נעמען; והשנית, איז די גאנצע מאסע שוין געווארן גענוג קולטורעל, זיך צוגעוויינט צו א געמיינזאמער טעטיקייט און צו א געוויסן שטאנדארט, און ווען איינער פון די באלעבאטים וואלט עובר געווען אויף אט דעם שטאנדארט, וואלט מען ביי אים דורכגעפירט א שטרייק אן דער הילף פון כלערליי קאסעס און ארגאניזאציעס: דאס נייטיקע געלט וואלט געזאמלט געווארן איבער דיווארשטאטן; ווען ווער פון די ארבעטער וואלט עובר געווען אויף דעם שטאנדארט, קאן מען אים שטענדיק צווינגען מיט קראפט (אין אונזער קאנט איז די ווילנער באוועגונג באריטמט מיט אירע שלעגערס); והשלישית, וועט דאס פארהיטן די אנפירער פון דורכפאלן צוליב קלייניקייטן. נאר דאס יאר פון קריזיס האט א וואקל געטאן דעם שטאנדארט און אייניקע פערזאן האבן לעבן דעם פאליטישן קרייז און אינגאנצן אומאפהענגיק פון אים געבילדעט אן עקאנאמישן קרייז. געוויינלעך ווערט א קרייז אין פאראיין געוויילט דורך דער גאנצער מאסע, אבער דא האט דער קרייז, צוליב פאליציי־באדינגונגען, אזוי צו זאגן, אליין זיך באשטימט: אין אלע ווארשטאטן האט מען מודיע געווען, אז מען זאל צאלן פינף קאפיקעס א וואך, און די גאנצע מאסע האט געצאלט. מען האט געמאכט אייניקע אנשטרענגונגען און דער שטאנדארט איז געבליבן אין קראפט. פון יענער צייט אן האט מען שוין מער ניט פונאנדערגעלאזן דעם עקאנאמישן קרייז, נאר ער האט זיך אנגעהויבן פילן פאריתומט, ווייל קיין שום פארבינדונגען מיט דעם קאמיטעט האט ער ניט געהאט: דער ווילנער סאציאל־דעמאקראטישער קא־

מיטעט האָט קיין שום רעזאָן ניט געהאַט זיך צו פאַרבינדן מיט א ריין עקאָנאָמישער אָרגאַניזאַציע. צוליב דעם אַלעמען האָט דער עקאָנאָמישער קרייז אָנגעהויבן צו פירן אונטערהאַנדלונגען מיט דעם פּאָליטישן, וועלכער האָט געהאַט אַלערליי פאַרבינדונגען. מען איז געקומען צו א הסכם, אַז אייניקע מיטגלידער פון דעם פּאָליטישן קרייז זאָלן אַריין אין דעם עקאָנאָמישן, איינשטעלן פאַרשיידענע באַציִונגען, דערפאַר דאַרפן זיי באַקומען לטובת זייער אָרגאַניזאַציע 30 פּראָצ. פון דער הכנסה פון דעם עקאָנאָמישן קרייז. נאָר אָט זיינען עטלעכע עקאָנאָמיסטן אַריבער צו די ציוניסטן, עס איז געקומען טשעמעריסקי, און די מיטגלידער פון עקאָנאָמישן קרייז האָבן זיך אָנגעהויבן צו פאַרקלערן: צי האָבן זיי דאָס רעכט אָוועקציגעבן 30 פּראָצ. פון דעם געלט, וואָס איז געזאַמלט פאַר די נייטן פון דער עקאָנאָמישער אָרגאַניזאַציע. אָט איז די סיבה פאַרוואָס דער גאַנצער עקאָנאָמישער קרייז פון די שטעפּער האָלט איצט ערב אַריבערגיין צו אונז.

איך גיי אַריבער צו די „עלטסטע". אויף דער זעלבער פאַרזאַמלונג האָט מיך איבערראַשט די גרויסע צאָל, אין פאַרגלייך מיט מינסק, „בערדיקע" אַרבעטער, וואָס געפינען זיך אין דער באַוועגונג און אינטערעסירן זיך מיט איר. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז דאָס איז דערפאַר, וואָס די אינדוסטריע אין ווילנע איז א גרעסערע און די באַוועגונג איז אַן עלטערע. דער ווילנער „בערדיקער" נעמט ניט קיין אַקטיוון אָנטייל אין דער באַוועגונג, ער אינטערעסירט זיך אָבער שטאַרק מיט איר. ער איז אַן אויסגעצייכנטער פּאַסיווער מיטגליד, ער גיט אָפּ זיין דירה אויף אומלעגאַלע פאַרזאַמלונגען און לערנט, דוכט זיך, זיין זון לייענען פון דער אומלעגאַלער ליטעראַטור. זיי זיינען אומצופרידן מיטן „בונד" און דערפאַר זיינען זיי טשעמעריסקיס איבערגעגעבנסטע לייענאַנטן. עס געפעלט זיי ניט די גאַנצע סיסטעם, ווי אַזוי דער „בונד" ערציִט די מאַסע, אָט די ערציִונג, וועלכע צווינגט צו קוקן אויף דעם באַלעבאָס ניט אַזוי ווי אויף א קאָנטראַגענט, א קאָנקורענט, מיט וועלכן מען דאַרף זיך גוט אויסדינגען, נאָר דערפאַר זיך אויפפירן דזשענטעלמעניש, נאָר אַזוי ווי אויף א חיה־רעה, וואָס פרעסט אויף די גאַנצע אַרבעט און יעדער טאַט בנוגע אים איז באַרעכטיקט. דער „עלטסטער" הייבט אָן ליב צו האָבן זיין געשעפט, זיין פאַבריק, זיין אַרבעט, עס פאַרדריסט אים אויב מען מאַכט א תל פון דעם מאַטעריאַל, אויב די אַרבעט איז ניט גוט געמאַכט, פונקט אַזוי פאַרדריסט מיך, אויב א פּראָקלאַמאַציע איז ניט גוט געמאַכט. ער האָט שוין גאָר אַן אַנדער באַציִונג צו דעם באַלעבאָס, שוין א מער פרידלעכע. איך האָב פאַרשטאַנען, אַז ער דאַרף האָבן גאָר אַן אַנדער עקאָנאָמישע באַ־

וועגונג: ניט קיין בונדישע, ניט אזא באוועגונג, וואס פראקלאמירט אלס איר פרינציפ דעם קריג, א פארביסענעם קריג אן א סוף, נאר א באוועגונג, וואס פארשפרעכט א סאציאלן שלום, אויף בכבודיקע באדינגונגען פאר דעם ארבעטער, ביי מענטשלעכע באציונגען פון ביידע צדדים, אט דאס דערוואַרט ער פון אונז.

וואס שייך די ציוניסטן, זיינען זיי אייניקער מאסן קעגן אונז דערפאר, וואס מיר זיינען זייערע נאטירלעכע קאנקורענטן, ציען ביי זיי אפ די קרעפטן אין דער פערזאן פון די אגיטאטארן און ארגאניזאטארן.

מיין ענדגילטיקע מיינונג וועגן ווילנע איז פאלגנדע: ערשטנס, איז א באדן דארט פאראן, און זייער א רייכער באדן; צווייטנס, זיינען די שוועריקייטן פון ארבעטן אין ווילנע זייער גרויס: עס קומט זיך אויס צו רעכענען מיט דעם קאנסערוואטיזם, מיטן באיקאט, מיט דער געזעלשאפטלעכער מיינונג, נאר קיין דירעקטע געפאר איז אין דעם ניטא. איצט איז שוין זיכער, אז דער בונדישער קאמיטעט האט נאך אונזער פראקלאמאציע אנגעהויבן אפהיטן טשעמעריסקין; דריטנס, איז די סיסטעם פון ווערבירן איין מענטשן נאכן צווייטן זייער א ריכטיקע. דער ווונטש צו האבן א ים מיט ליטעראטור פון ריין עקאנאמישן כאראקטער, איז ארויסגערופן דורך די אומשטענדן און איז דורכאויס נויטווענדיק" [1].

פון די אלע פארזאמלונגען, וואס די „אומאפהענגיקע" האבן איינגעארדנט אין ווילנע, לוינט זיך אפצושטעלן אויף דער, וואס איז פארגעקומען דעם 27טן יוני 1902. אט וואס ווילבושעוויטש, וועלכע האט ביי־געוווינט אט די פארזאמלונג, שרייבט צו זובאטאוון:

„...אויף דער פארזאמלונג זיינען געוועזן די בעסטע ציוניסטן און עטלעכע בונדיסטן, פון די וואס געהערן צו די „העכערע ראנגען". דער „אומאפהענגיקער" יולי וואלין, וועלכער איז גראד געווען אין ווילנע, האט געלייענט זיין רעפעראט וועגן דער לעגאליזאציע, וועלכער האט ניט ארויסגערופן קיין שום דעבאטן, און זיין רעדע האט געמאכט זייער א שטארקן רושם. דאך האבן זיך אייניקע בונדיסטן אויפגעהויבן פון זייערע ערטער, האבן א שפיי געטאן, מיט פאראכטונג א ברום געטאן — „פראוואקאטאר!" און זיינען אוועק. נאכדעם האט זיך אויפגעהויבן א יונגערמאן און האט היים גענומען ריידן צו די פארזאמלטע וועגן די „שמיץ", וועגן פאן־וואלן, וועגן לעקערטס ווונדערלעך העלדישן טויט,

1 דארט, ז"ז 30—32.

מיט ציטער און טרערן אין קול האָט ער געפרעגט די פאַרזאַמלטע, ווי קאָנען זיי האָבן געמיינזאַמס מיט דער רעגירונג, וועלכע אַוואַנסירט נאָך פאַר „שמיץ", און גיט אָרדענס פאַר „געהאַנגענע". טעאָרעטיש זיינען די „אומאָפּהענגיקע" גערעכט: די זעלבסטהערשונג דאַרף לויטן פּרינציפּ ניט מאַטערן און הענגען מענטשן, אָבער אין דער פּראַקטיק ווערט נאָר דאָס געטאָן; דאָס לעבן איז שטאַרקער פון אַלע פּרינציפּן און טעאָריעס. פאַרוואָס זאָגן מיר אַחוץ געוואַלט גאָרניט אַרום זיך? די צייט פון לאַקייִשקייט און שקלאַפעריי איז שוין אַריבער, די יידן האָבן שוין אַלץ איינס ניט וואָס אָנצוווערן, איז דען שוין ניט גלייכער אומצוקומען מיט כבוד, איידער מיט שאַנד. די „אומאָפּהענגיקע" זיינען דער וואָרעם פון דער רעוואָלוציע, זיי עקסיסטירן בלויז דערפאַר, ווייל מען מוז מיט אונז קעמפן; מיט די „אומאָפּהענגיקע" רעכנט מען זיך נאָר צוליב דעם, ווייל מען מוז אַוועקשטעלן אַ קאָנטרמינע קעגן „אונז". איך זאָג ניט, אַז זיי זיינען פּראָוואָקאַטאָרן, איך האָב ניט דאָס רעכט זיי אַזוי צו רופן, ווייל איך קען זיי ניט פּערזענלעך; נאָר איך ווייס נאָר איינס, אַז מיט דער צייט וועלן זיי פאַרשטיין זייער פעלער, און דעמאָלט, קאָן זיין, וועט זיך צווישן זיי געפינען אַזאַ הירש לעקערט און וועט מיט זיין בלוט אָפּוואַשן אָט די שאַנד, וועלכע זיי האָבן אַזוי פּריווויליק און אַזוי גערן אַרויפגעלייגט אויף זייער קאָפּ. איך וויל בלויז, אַז אָט די צייט זאָל וואָס גיכער קומען, עס זאָל זיך פאַרענדיקן אָט די שרעקלעכע צעשפּליטערונג, וועלכע ווערט מיט יעדן טאָג שטאַרקער אין דער ווילנער אַרבעטער־מאַסע. מיר, בונדיסטן, וועלן הויך האַלטן אונזער פאָן, די פאָן, וואָס איז געפאַרבט מיט דעם בלוט פון פאַרשמיסענע מענטשן, מיט בלוט פון דעם געהאַנגענעם מאַרטירער". זיינע אויפריכטיקע, פלאַמיקע ווערטער האָבן אַלעמען פאַרכישופט, און אַלע זיינען אַוועקגעגאַנגען מיט אַ צווייענדיקן איינדרוק, — פון וואַלינס קאַלטער לאָגיק און בונדיסטישן הייסן רוף".

ווילבושעוויטש גיט צו אין איר בריוו: „איך האָב מיך צוגעקוקט צו די פּנימער פון די צוהערער, זיך איינגעטראַכט אין די געשפּרעכן, וואָס האָבן זיך נאָכדעם אָנגעהויבן, און פאַר מיר האָט זיך נאָך קלערער אַוועקגעשטעלט דער אַלטער אמת, אַז די גאַנצע רעוואָלוציאָנערע שטימונג האַלט זיך דורכאויס אויף דעם „געפיל", וועלכן די רעפּרעסיעס גיבן צו וואָס ווייטער אַלץ מער היץ, אונטערוואַרפנדיק נייע און גוטע הייץ־מאַטעריאַלן; די קלוגע רעוואָלוציאָנערן, ווידער, קאָנען גאַנץ גוט פונאַנדערבלאָזן דאָס פייער, און די ערלעכע און אויפריכטיקע יונגע קרעפטן שטיצן דאָס בלב ונפש. אַרבעטן איצט אין ווילנע איז אויסערגעוויינלעך שווער, און איך באַוואונדער בלויז אַלעקסאַנדער טשעמעריסקין. די אַגיטאַציע אין

ווילנע איז מעגלעך נאר אן אלגעמיינע און א ברייטע, דעריבער דארף מען אנהייבן מיט מאסן־פארזאמלונגען, כדי מיט איינמאל צווינגען די בונדיסטן זיי זאלן זיך רעכענען מיט דעם געשעענעם פאקט, און ניט מיט פוסטע ווערטער און צוזאגעכצן, וואס גיבן גארניט. מען דארף בילדן ניט קיין גרויסן צענטער, וועלכער זאל פירן די ברייטע אגיטאציע. באוווסטזיניקע טוער וועלן זיך ווידער אויסארבעטן שפעטער"[1].

בערך אין דער זעלבער צייט האט טשעמעריסקי געשריבן צו זובאטאוון: „איך האב זיך אקארשט דערוווסט וועגן איין „בונדישער" קאנספיראציע: עס איז פאראן א פראיעקט דערקלערן זייערע עקאנאמישע ארגאניזאציעס אלס אומאפהענגיקע פון זייערע פאליטישע, ד"ה די עקאנאמישע ארגאניזאציעס וועלן אנגעפירט ווערן דורך ספעציעלע קרייזן און וועלן אננעמען מענטשן פון פארשיידענע אנשווינגען און איבערציינונגען. און די פאליטיש אנטוויקלטע וועלן ארגאניזירט ווערן באזונדער, אין א זעלבשטענדיקער פאליטישער ארגאניזאציע. מיט דעם וויל דער „בונד" אינגאנצן גובר זיין די „אומאפהענגיקע". דערקלערנדיק זיינע ארגאניזאציעס אלס כלומרשט אומאפהענגיקע, וועט ער קענען פארריידן די מאסע, וועלכע וועט טענהן: „מיר זיינען דאך אומאפהענגיקע, נאר יענע זיינען פראוואקאטארן — און מיר ניט". אויב דער „בונד" וועט דורכפירן אט די דאזיקע גוט צוגעטראכטע אינטריגע, וועט ער אויף א געוויסער צייט, בלי שום ספק, פארבלענדן די אויגן פון דער מאסע. אלס קעגנמיטל לייגט טשעמעריסקי פאר: ערשטנס — וואס אפטער שרייבן אין דער ליטעראטור פון די „אומאפהענגיקע", אז אויב דער „בונד" וועט אפילו דערקלערן זיינע עקאנאמישע ארגאניזאציעס פאר אומאפהענגיקע פון די פאליטישע, איז דאס פון זיין זייט בלויז א מאנעוור; צווייטנס — איז נייטיק אים צו דערלויבן איבערצוגיין צו מאסן־פארזאמלונגען. דאס לעצטע איז זייער וויכטיק, ווייל צוליב דעם אויסערגעוויינלעכן אומצוטרוי, קאן מען צו דער מאסע פשוט ניט צוקומען. ביזן מאמענט פון דער אלגעמיינער פארזאמלונג, לייגט ער פאר איינצואָרדענען קליינע אגיטאציע־פארזאמלונגען און אויף אזא אופן קאמפליצירן א געוויינדיקע צאל מענטשן צו האלטן די אָרדענונג. די פראגראם פון די פארזאמלונגען דארף אויסארבעטן א ספעציעלע קאמיסיע פון 6 מאן. ער האט בדעה צו ווענדן זיך צו דעם גענעראל טשערקאסאוו, ער זאל דערלויבן

---

1 ענין וועגן די אומאפהענגיקע, וועלכער געפינט זיך אין דער געהיים־אפטיילונג פון ארכיוו פון פאליצ.־דעפ. זובאטאווס מיטטיילונג דעם פאליצ.־דעפ. פון 6 יוני 1902, נומ' 71.

אזעלכע פארזאמלונגען. לויט טשעמעריסקיס ווערטער, האט דער ציוניסטי־שער קאמיטעט באשלאסן ארויסצולאזן א פראקלאמאציע קעגן דעם „בונד“, ווייל די בונדיסטן רייסן די ציוניסטישע ליטעראטור, און אין דער דאזיקער פראקלאמאציע קריטיקירן די ערציונג, וואס דער „בונד“ גיט די מאסן. די ציוניסטן האבן בדעה זיך צו ווענדן צו די „אומאפהענ־גיקע“, זיי זאלן פאר זיי אפדרוקן די דאזיקע פראקלאמאציע“ [1].

גאלדבערג, וועלכער האט זיך באקאנט מיט דער טעטיקייט אין ווילנע, האט איינגעפונען, אז „א באדן איז דארט פאראן, און דער באדן איז זייער א גוטער“.

אין דער הינזיכט איז ער זיך פונאנדערגעגאנגען מיט טשעמעריסקין.

מען דארף באמערקן, אז גערעכט איז געווען טשעמעריסקי. עס איז אריבער עפעס וויניקער פון א האלב יאר, און די „אומאפהענגיקע“ האבן פארלאזן ווילנע, ליידנדיק א פולקומע מפלה.

פארלאזנדיק זייער ארבעט אין ווילנע, האבן די „אומאפהענגיקע“ ארויסגעלאזט פאלגנדע פראקלאמאציע אויף יידיש:

יידישע אומאפהענגיקע ארבעטער־פארטיי

צו אונזערע פארטיי־חברים

מיר שטעלן צייטווייליק אפ אונזער ארבעט אין ווילנע און האלטן פאר נייטיק צו ערקלערן אונזערע פארטיי־חברים, פארוואס מיר טוען דאס.

דער ציל פון אונזער פארטיי־קאמיטעט — איז צו שאפן א ברייטע פראפעסיאנעלע באוועגונג און מיט דעם פארווירקלעכן זי באקומען א לע־גאליזאציע פון אט דער באוועגונג.

צוליב אט דעם א ציל אונזערן האבן מיר אנגעהויבן אונזער אר־בעט אין ווילנע.

עס האט זיך אבער ארויסגעוויזן, אז אנשטאט דעם, וואס מ׳זאל פירן א פראקטישע און שעפערישע ארבעט, איז אונז די גאנצע צייט אויסגעקומען אן אן אויפהער צו קעמפן מיט שמוץ, מיט שקרים און רכילות, מיט וועלכע דער „בונד“ האט עמערוויז געגאסן אויף אונז אין קאמף פאר זיין עקסיסטענץ.

מיר וואלטן זיך געוויינלעך ניט אפגעשראקן פאר די שקרים און זידלערייען מצד דעם „בונד“, ווי מיר האבן זיך פאר דעם ניט אפגעשראקן

---

[1] דארט.

אין אַנדערע שטעט, און וואָלטן ווייטער געפירט אונזער אַרבעט. נאָר אין ווילנע איז גאָר אַן אַנדער סיטואַציע.

ניט קוקנדיק אויף דעם, וואָס די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אַרבעט שוין אין ווילנע 15—16 יאָר, איז די מאַסע נאָך אויף אַזוי פיל פינסטער, אומאַנטוויקלט און קאָנסערוואַטיוו, ווי אין קיין שטאָט, ווו עס איז נאָר פאַראַן די מינדסטע פאַרשטעלונג וועגן דער אַרבעטער־באַוועגונג. אַ טעמ־פע, אַ ניט־פעיִקע קריטיש זיך באַציִען, האָט זי שוין געציטערט פאַר דעם איינעם געדאַנק וועגן די „אומאָפּהענגיקע" איידער נאָך יענע זיינען גע־קומען קיין ווילנע.

דאָס איז געשען דערפאַר, וואָס די אָנפירער האָבן זיך דערשראָקן, (אַז) די מאַסע, וואָס איז אינסטינקטיוו פאַר אַ פּראָפעסיאָנעלער באַווע־גונג, וועט זיך צוהערן צו די „אומאָפּהענגיקע" און וועט זיך לאָזן אויף זייער וועג. (און) זיי האָבן אָנגעווענדט אויסערגעוויינלעכע מאַסמיטלען: „דאָס זיינען פּראָוואָקאַטאָרן!" — האָבן זיי געטענהט צו דער מאַסע: — „גייט ניט צו זיי!", „רעדט ניט מיט זיי!", „דאָס זיינען שפּיאָנען!", „היט זיך פאַר זיי, אַנטלויפט פון זיי, זיי וועלן אייך אַרויסגעבן" — האָט זיך געהערט איבער גאַנץ ווילנע.

און דער צעשראָקענער אַרבעטער איז מיט שרעק געלאָפן, און האַס, און שנאה און טויזנטער קללות האָט ער פון גאַנצן האַרצן געשיקט אָט די פאַררעטער.

דער קאָמיטעט האָט איינגעזען, אַז ביי דעם זיג איבער דעם אָבער־גלויבישן שרעק פון דער מאַסע וועלן אונזערע קרעפטן אין ווילנע נאָך בלייבן אויף אַ לאַנגע צייט אַלס טויטער קאַפּיטאַל, און עס קומט בלויז אויס צו קעמפן קעגן דעם שמוץ, וועלכן דער „בונד" גרייט צו פאַר אונז.

און אַזוי ווי אונזער אויפגאַבע איז ניט דער קאַמף מיטן „בונד" און מיט דעם שמוץ, מיט וועלכן ער פאַרטיידיקט זיך, האָט דער קאָמיטעט באַשלאָסן אָפּצושטעלן דאָרט די אַרבעט און אויסנוצן זיינע כּוחות אין אַזאַ אָרט, ווו זיי וועלן קענען ברענגען דער מאַסע אַ ווירקלעכע און פּראַק־טישע נוץ.

און ווען דער וווּקס פון דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג אין אַנ־דערע שטעט וועט מיט אַ גאַנצער ריי נוציקע אַרבעטער־אינסטיטוציעס פאַקטיש דערווייזן, אַז מיר זיינען געקומען ניט צעשטערן, נאָר בויען, וועט די אָבערגלויבישע שרעק פאַרשווינדן און מיר וועלן צוריקקומען

קיין ווילנע, נאָר שוין ניט צו זידלען זיך מיטן „בונד", נאָר כּדי צו שאַפן
אַ לעבעדיקע, נוצלעכע אַרבעט אין דער מאַסע און פאַר דער מאַסע.

דער קאָמיטעט האָפט, אַז אונזערע פּאַרטיי־חברים וועלן פאַרשטיין
די ריכטיקייט פון אונזער באַשלוס צו זאָגן ווילנע: „צום ווידערזען!"

קאָמיטעט פון דער יידישער אומ־
אָפּהענגיקער אַרבעטער־פּאַרטיי

5 פעווראַל, 1903.

* * *

כּמעט אײנצײטיק מיט טשעמעריסקין אין ווילנע האָט אין אָדעס
אָנגעהויבן צו אַרבעטן דער „אומאָפּהענגיקער" מאיר קאַגאַן.

אַן אָנגעזעענער טוער פון דער אָרטיקער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער
אָרגאַניזאַציע, וועלכן די מאַכט האָט געזוכט, איז ער אַנטלאָפן געוואָרן
און זיך אויסבאַהאַלטן אין מינסק. דאָ ווערט ער פאַרכאַפּט פון די „אומ־
אָפּהענגיקע" און באַשליסט פאַרפלאַנצן זייערע אידעען אין אָדעס. עס
האָט זיך אויפגעהיט זיינער אַ בריוו וועגן אָדעס. „...די אויפרעגונג בנוגע
מיר ווערט אַלץ גרעסער, — האָט קאַגאַן געשריבן קיין מינסק, — פון
איין זייט, האָבן אַלע יונגע רעוואָלוציאָנערן פאַר מיר מורא ווי פאַר
אַ פּראָוואָקאַטאָר און האָבן מורא איך זאָל זיי ניט אַרויסגעבן; פון דער
אַנדערער זייט, זיינען זיי געצוווּנגען צו ריידן מיט מיר, ווייל די אָדעסער
אַרבעטער־מאַסע, וועלכע האָט מיך פריער געקאַנט, אַלס אַקטיוון און ער־
לעכן טוער אין דער רעוואָלוציאָנערער אַרבעט, קאָן ניט דערלאָזן דעם
געדאַנק איך זאָל ווערן אַ שפּיאָן. זיי שטייען פּשוט צו און פאָדערן, איך
זאָל זיי ערקלערן, וואָס ס'איז דאָ פאָרגעקומען, און איצט האָט די מאַסע
שוין פאַרשטאַנען, אַז איך בין אַן ערלעכער מענטש, איך בין בלויז גע־
קומען מיט אַנדערע איבערצייגונגען, און מען האָט אָנגעהויבן ריידן וועגן
אונזער פּאַרטיי. אומעטום, וווּ מען קומט נאָר, הערט מען: אומאָפּהענ־
גיקע... לעגאַליזאַציע... אאַז"וו. די אינטעליגענץ האָט זיך אויך אַ וויג גע־
טאָן, מען האָט מיך פאַרוואָרפן מיט שמוץ, נאָר יעדע פּליאָטקע האָט מען
מיר באַלד איבערגעגעבן און דעריבער איז מיר לייכט געווען זיי אָפּצו־
לייקענען. זיי האָבן זיך פּשוט געלאָזט אויף פאַרשיידענע נבלות, נאָר
דאָס האָט ניט געהאָלפן: די מאַסע טומלט און באַשיצט מיך. מען האָט
באַשלאָסן מיר אָנברעכן די ביינער, נאָר אויף צו להכעיס, האָט מען דאָס
איבערגעגעבן צו טאָן מיינע אַלטע פריינט — די מאָלער, און זיי האָבן

אנגעהויבן פראטעסטירן. דעמאלט האט מען אויף מיר געדופן א באיקאט, אזוי ווי ביי אייך אין מינסק. נאר אדאנק דעם האב איך נאך מער גע־ וווגען. אלע מאלערס פון דער דרום־רעוואלוציאנערער גרופע האבן זיך אפגעזאגט מיך צו באיקאטירן און אנגעהויבן דעמאנסטראטיוו צו שפא־ צירן מיט מיר אפן אין פארק, אלע זאלן זען. דער דאזיקער באיקאט האט ארויסגערופן א גרויסע רוגזה אין דער מאסע, וועלכע האט זיך ניט גע־ וואלט אונטערוואדפן דער דיסציפלין. איצט האב איך ערשט פארשטאנען, ווי גוט עס איז, אז מען האט א גוטן שם פון דער פארגאנגענהייט. איך בין געווארן מעסטער, שטארקער און אויסגעוואקסן גייסטיק, ווארעם דער קאמף, וואס איז פאר מיר דא צוגעגרייט, איז גאר ניט קיין לייכטער. אזוראוום בראשורן „דער קאלעקטיווער אפמאך" ווערן דא שטארק גע־ לייענט אין פאפאווס און וואכאווסקיס טאבאק־פאבריקן, ווו מען רייסט זיי פשוט פון די הענט. דער באדן פאר ארבעט אין אט די צוויי פאבריקן איז דער סאמע רייכסטער, און די ארבעטער, מיט וועלכע איך האב גע־ רעדט, האבן מיך פארזיכערט, אז ווען עס זאל דא זיין א מעגלעכקייט צו ארבעטן (אין זין פון פאליציייִשער דערלויבעניש), וואלטן די צוויי פאב־ ריקן איינגאנצן אריבער צו אונז. באוווסטזיניקע, אנטוויקלטע ארבעטער איז אין יעדער פאבריק פאראן ניט מער פון 25 מאן, נאר ארבעטער ארבעטן העכער 1000 מאן אין יעדער פאבריק. די בלעך־פאבריקן, ווו איך האב פריער געארבעט, וואלטן אויך אריבער צו אונז, נאר דער אומגליק איז, וואס דארטן זיינען ניטא קיין גוטע אנפירער און צוגרייטן אזעלכע דארף צונעמען פיל צייט, הגם, לויט אייערע בריוו, האב איך שוין אויפגעטאן מעשים. איך מוז האבן רוסישע ליטעראטור, ווי אויך א טעארעטישן פארטיי־„בריוו", וועלכן מען מוז אפדרוקן אויף רוסיש. צי קאן עמעצער פון אייך ניט קומען אהער; למשל, וואלין? מיט דעם גראף שוואלאוו דארף מען זיך דורכשמועסן, און איך קאן דאס ניט".

קאגאנס ביטע איז דערפילט געווארן און וואלין איז קאמאנדירט געווארן קיין אדעס.

א מענטש מיט ארגאניזאטארישע פעיִקייטן, האט ער ברייט אוועק־ געשטעלט די פראפאגאנדע פון די „אומאפהענגיקע".

וואלין האט געלייגט דעם גרונטשטיין פון דער „אומאפהענגיקער ארבעטער־גרופע" און געטרוימט וועגן א גרויסער טעגלעכער צייטונג, פון אן ארבעטער־ראט און א ראט פון אנפירער.

„דערציילן אייך גענוי די לאגע אין אדעס, — האט וואלין געשריבן קיין מינסק, — איז זייער א שווערע זאך; איר וועט מיר מוחל זיין, אויב איך וועל אין דעם דאזיקן בריוו מייגעם קיין גאנץ און קלאר בילד ניט

געבן. אין אָדעס איז, אייגנטלעך, קיין סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אַרבעטער־באַוועגונג ניטאָ; דאָ האָט מען קיין אָנונג ניט וועגן קאַסעס און אָרגאַניזאַציעס; שטרייקן קומען פאָר אַ סך, אָבער בלויז סטיכישע. אמת, עס איז פאַראַן אַ קאָמיטעט פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־פּאַרטיי, אָבער זיין אָנטייל אין די שטרייקן באַגרענעצט זיך מיט אַ מיזערער געלט־שטיצע. רעוואָלוציאָניזירטע, נאָר ניט קיין פאַראייניקטע אין איין אָרגאַניזאַציע, אַרבעטער ציילט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער קאָמיטעט, פונקט אַזוי ווי די דרום־רוסישע גרופּע, בערך צו 1500 מאַן יעדערע, — אַ פּראָצענט לגבי דער אומגעהייערער צאָל אַרבעטער, — אַ נישטיקער.

די מערהייט פון די רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער געהערט צו דער האַנטווערק־פּראָדוקציע. די גאַנצע אַרבעטער־מאַסע זוכט אַן אָרגאַניזאַציע אַ ריין עקאָנאָמישע. דוכט זיך, אַ זעלטענער באָדן פאַר אונזער באַוועגונג; דוכט זיך מיט אַ צענדליק ענערגישע און אַנטוויקלטע יונגען וואָלטן מיר דאָ געקענט שאַפן אַ גאַנצע ריי פאַראייגען, פאַרזאַמלונגען, מיר וואָלטן, דוכט זיך, געקענט ווערבירן אין אָט דער פיל טויזנט־קעפּיקער מאַסע אויך פּאַרטיי־מענטשן!

האָט אָבער מאיר פון סאַמע אָנהייב גענומען קעמפן מיט דער רעוואָלוציע. פאַרשטייט זיך, אַז באַלד האָט זיך אויפגעהויבן אַ גוואַלד, באַיקאָט און קלעפּ. צום אָנהייב, קאָן זיין, האָט מען דאָס געדאַרפט, אָבער איצט איז די לאַגע אַזאַ: מיר האָבן ביי הייַנטיקן טאָג אַ מאַן 20 פּאַרטיי־יונגען פון די רעוואָלוציאָנערן, אָבער אָן אַ פּראַקטישער טעטיקייט וועסטו זיי לאַנג ניט פאַרהאַלטן; די שטענדיקע וויכוחים, דעבאַטן און אָפטע צאַנקערייען זיינען אַלעמען שוין אויף אַזוי־פיל דערעסן, אַז אַפילו די סאַמע איבערגעגעבנסטע מענטשן הייבן אָן חושד צו זיין, אַז מיר זיינען געקומען בלויז אויפצוהויבן אַ טומל, און ניט עפּעס אויפצוטאָן... מאיר האָט מיך פון ערשטן טאָג אָן אָנגעהויבן שלעפּן אויף „אַגיטאַציע"... ער האָט געמיינט, אַז איך וועל פאַרנעמען די אייגענע פּאָזיציע, וואָס ער, ד"ה איך וועל אָנהייבן אַרומלויפן, שוויצן, שמאַיען, מיט דעם היטל אויפן קאַרק, פון איין טראַקטיר אין דעם צווייטן, כּדי זיך דאַרטן זען מיט אַ „פּאַרשוין", און דאָ אַ שמועס טאָן מיט אַ „מיידל". איך האָב אים, געוויינלעך, באַלד אָנגעהויבן איינצוהאַלטן. צום גליק איז צו אונז צוגעשטאַנען זייער אַן אינטעליגענטער אַרבעטער, זיסקע. דער דאָזיקער בחור, ווייזט זיך אַרויס, האָט נאָך פריער געפאָדערט, אַז עס קלעקט מיט דער אומגעלומפּערטער, סיסטעמלאָזער אַגיטאַציע, אַז עס איז נייטיק אַ פּראָפּאַגאַנדע, אַן אָרגאַניזאַציע און

א פראקטישע טעטיקייט, מיט איין ווארט, עפּעס רעאלס. מיר האבן באַ־שלאסן תיכף צו גרינדן אן אומאפהענגיקע ארבעטער־גרופּע. די גרופּע נעמט אן אונזער פּראגראם אינגאנצן. א גרויסע שוועריקייט איז ביי אונז מיט דער נאציאנאלער פראגע (דאס איז פאר אדעס אן אנגעווייטאגטע פראגע: אונזער פּארטיי איז א יידישע, א נאציאנאלע, הגם ניט קיין נאציאנאליסטישע, און דא קאן מען קיין ריין־יידישע באוועגונג ניט פירן); מיר האבן זי נאך ניט באהאנדלט ווי עס באדארף צו זיין, דער־ריבער. וועל איך אייך וועגן דעם שרייבן א צווייט מאל. די גרופּע וועט האבן א קאסע (א פּארטיי־קאסע, וועלכע וועט זיך צונויפשטעלן פון די פּראצענטער, וואס די עקאנאמישע קאסעס, מיט וועלכע זי פירט אן, וועלן אפּרעכענען לטובת איר), א דיסקוסיע, לעקציעס, א ביבליאטעק מיט ביכער וועגן דער ארבעטער־פראגע אאז"וו. נאכדעם האט מען באשלאסן אנצוהויבן אין דער ברייטסטער פארם די לעגאליזאציע. א ברייטע אר־בעטער־באוועגונג איז דא מעגלעך בלויז א לעגאלע, אדעס איז לחלוטין ניט ענלעך אויף מינסק, און ארגאניזירן די אומלעגאלע פאראיינען איז פשוט אוממעגלעך. ביי דערלויבטע פארזאמלונגען קאן מען עס אויף האלב־לעגאלע יסודות יא טאן.

אלזא, מיר הייבן אן די לעגאליזאציע, און צום סאמע אנהייב וועלן מיר דאס טאן מיט א גרויסן רעש. איך האב קיין טעות ניט געהאט אין מיינע אויסרעכענונגען. אדעס איז אין קולטורעלן זין די סאמע העכסטע שטאט. מיר וועלן דא האבן זייער א גוטע אינטעליגענץ, די פּארנעמסטע, אפילו פּראפעסארן אויך. מיר וועלן האבן אונזער צייטונג „יוזשנאיע אבאזרעניע" (דרומדיקע איבערזיכט), א ריינע ארבעטער־צייטונג, וועלכע וועט ערשיינען לויטן מוסטער פון די אויסלענדישע צייטונגען. דאס איז א גרויסע צייטונג, וועלכע קאסט 2 קאפּיקעס, און ווערט פארשפּרייט אין א צאל פון דרייסיק טויזנט עקזעמפּלארן. איך האב אויסגערעכנט, אז אין פארלויף פון אנדערטהאלבן חדשים וועט מען דא קענען ארגאניזירן אן ארבעטער־ראט און א ראט פון אנפירער. וואס שייך דער פּארטיי, וועט זי קאנען פּראגרעסירן נאר דאן, ווען עס וועט אוועקגעשטעלט ווערן א ברייטע לעגאליזאציע און ווען עס וועט זיין א גוטע ליטעראטור אויף רוסיש.

ווי איך האב אויסגערעכנט, איז דער יונגער שערמאן טאקע צוגע־שטאנען צו אונז. די קלוגסטע לייט פון דער היגער יידישער אינטעליגענץ (אחד־העם, דובנאוו) האבן זעלטן גוט באנומען אונזער זאך, און פילן איר שטארק מיט. ביי אחד־העמען בין איך כמעט יעדן אינדערפרי. מיר שמועסן בערך א שעה און איך גיי פון אים אוועק אן אנטציקטער. מיר

וועלן האָבן געלט, אינטעליגענץ, מיר דאַרפן נאָר האָבן די הילף פון אויבן. איך בין נעכטן געווען ביים דעם גענעראַל בעססאָנאָוו. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז ער האָט וועגן אונז ניט באַקומען קיין שום אינסטרוקציע, נאָר דאָך האָט ער מיך אויפגענומען זייער פריינטלעך. דאָס איז אַן אַלטער, שטאָלצער גענעראַל, וועלכער מאַכט אַן איינדרוק פון אַ ניט נאַרישן און שלויען מענטשן. מיר האָבן געשמועסט אַן אַנדערטהאַלבן שעה; צום סוף פון דעם געשפּרעך האָט ער מיר געזאָגט: „אַלעס, אַלעס, בעסטעס, לאָז אייך גאָט העלפן איר זאָלט מצליח זיין. וואָס אַנבעלאַנגט מיר, איז וואָס איך וועל נאָר קאָנען טאָן, כדי אויסאיבן אַ דרוק אויף דעם שטאָטהויפּטמאַן (גראַדאָנאַטשאַלניק), וועל איך טאָן". ער האָט מיר געעצהט איך זאָל זיך פּערזענלעך מעלדן צו דעם ממלא־מקום פון דעם שטאָטהויפּטמאַן — סטאַרקאָוון. צום באַדויערן, פאַרשטייט זיך דער לעצטער זייער ווייניק אין אַזעלכע זאַכן, און דערצו נאָך איז ער אַ קאַנצעלאַריע־מענטש, און דעריבער וועט ער אָן אַ פּאַפּיר פון אויבן גאַרניט טאָן, און אַ פאַרזאַמלונג מוזן מיר האָבן גאָר אין דער קירצסטער צייט. אונזערע אַדרעסן, ד"ה מיינעם און פון דער פּאַרטיי־קוואַרטיר, וועלכע עס האָבן געדונגען אַבראַם קיליע און שיינע־חיה אינאַיינעם מיט דער גרופּע האָט דער גענעראַל בעססאָנאָוו איבערגעגעבן דער פּאָליציי און געהייסן אונז ניט צו באַאומרויִקן. דאָך וועל איך די טעג פּרוּוון אַריינגיין צו סטאַרקאָוון און אים דערקלערן אונזער ענין. וועגן מיר רעדט מען דאָ זייער פיל און מען אינטערעסירט זיך מיט מיין פּערזאָן: „דאָס זייט איר אָט דער וואָלין, וואָס אאז"וו"; דאָס איז פאַר אונז זייער גוט. וויכטיקע בריוו שיקט רעקאָמענדירט און אַדרעסירט: טיראַספּאָלסקע נומ' 6, דירה 31, פאַר מיר".

אַלס דערקלערונג צו דעם דאָזיקן בריוו, האָט זובאַטאָוו געשריבן צו ראַטאַיעוון, דאַרף מען מוסיף זיין אָט וואָס: „ אַ דיסקוסיע הייסט — אַ גרופּע פון אויספּרוּוון; די מיטגלידער פון דער דיסקוסיע ווערן ערשט דעמאָלט ווירקלעכע, ווען זיי זאָגן צו אינגאַנצן זיך אָפּגעבן דער אַרבעט. זי האַלט זיך אויף דעם יסוד פון דעם פּרינציפּ, אַז יעדע באַוועגונג, דערהויפּט אַ יונגע, דאַרף האָבן איר מאַנאַכן־אָרדן, אַלס עמבלעם פון אייניקייט. אחד־העם (אַ פּסעוודאָנים) איז דער אָנפירער פון דער איציקער יידישער ליטעראַטור, אַ מאַן פון אויסערגעוויינלעכער פּאָפּולאַריטעט; אין דער יידישער ליטעראַטור פאַרנעמט ער כמעט דאָס זעלבע אָרט, וואָס גראַף טאָלסטאָי אין דער רוסישער. דובנאָוו — איז דער בעסטער קענער פון דער יידישער געשיכטע, אַ טאַלענטפולער פּובליציסט, אַ נאַציאָנאַליסט, וואָס איז פונקט אַזוי ווייט פון די רעוואָלוציאָנערן,

פונקט אזוי ווי פון די ציוניסטן. די אומאפהענגיקע זיינען זיכער, אז אט די מענטשן, וועלכע שטייען העכער פון אלע פארטיי־רייסערייען, וועלן פארשטיין, וואס פאר א גרויסע נאציאנאלע באדייטונג קאן האבן זייער זאך, און וואס פאר א גרויסער ענין איז פאר דעם יידישן פאלק דאס געזונט מאכן זיין ארבעטער־קלאס. לויט זייער איבערצייגונג, איז די ארבעטער־פראגע פאר זיך אליין גארניט, אבער פאר דער נאציאנאלער באוועגונג פון די יידן איז זי אלץ".

אין דעם דאזיקן בריוו וואלינס פארדינט די אויפמערקזאמקייט זיין אנווייזונג, אז אחד־העם און דובנאוו האבן מיטגעפילט די אידעען פון די „אומאפהענגיקע".

פריער, אין טשעמעריסקיס בריוו, האבן מיר געזען, אז אין ווילנע האבן זיך די ציוניסטן אויך באצויגן מיטפילנד צו זיי. לויט שאיעוויטשעס ווערטער האט דער צוזאמענפאר פון די ציוניסטישע קרייזלעך פון זעקס שטעט אין דער ליטע באשלאסן צו שטיצן די אומאפהענגיקע.

מען דארף באמערקן, אז אט די „אייניקייט" נעמט זיך, בלי־ספק, פון דעם, וואס סיי די „אומאפהענגיקע", סיי די ציוניסטן האבן געטראגן אן אלצאיינע שנאה צום „בונד".

אט די דאזיקע, באמת רעוואלוציאנערע ארגאניזאציע, איז זיי געווען א שטיין אין וועג און זיי האבן זיך געמיט זי צו פארניכטן.

אין קאמף מיט דעם „בונד" האבן זיך אויף דער יידישער גאס סאלידאריזירט אלע קאנסערוואטיווע פאליטישע קרעפטן, — די ציוניסטן, אחד־העם, דובנאוו און די „אומאפהענגיקע".

וואלין האט געהאפט, אז אין אדעס וועט זיך אים איינגעבן צו אנטוויקלען א ברייטע טעטיקייט און האט זיך בלויז געגייטיקט אין דער הילף פון „אויבן". דאך האט ער זיך דאס בשום אופן ניט געקענט דער־שלאגן. וואלין האט זיך דעריבער ווענן דעם געווענדט צו זובאטאוון מיט פאלגנדן בריוו פון 4טן אווגוסט 1902.

„געווים מעלדעט מען אייך פון מינסק וועגן אלע אונזערע אדעסער מעשהס, אזוי, אז איך דארף אייך שוין געוויס ניט באשרייבן וועגן דעם, ווי עס האלט דא. קורץ, איך האב ניט דערוואַרט אזא דערפאלג.

ערשט דריי וואכן, ווי איך בין געקומען אהער, און מיר האבן שוין אין אדעס אונזער פארטיי און אונזער צוקונפט איז פארזיכערט! איך האב צוגעצויגן דריי אינטעליגענטן פון דעם בעסערן טייל פון דער

אדעסער אינטעליגענץ, אזוי, אז איך וועל קענען אין דער נאָענטסטער צוקונפט, איבערלאָזנדיק די ארבעט אין זיכערע הענט, אוועקפאָרן קיין קיעוו און קיין כארקאָוו אָרגאניזירן די פארטיי. גענוי וועגן אלעמען וועט איך מודיע זיין מ.

מיט דעם דאָזיקן בריוו צווינגט מיך צו ווענדן זיך צו אייך אן עקסטרער ענין, און די מינסקער אָרגאניזאציע, וועלכע דינט, אלס פאַר־מיטלערין, איז צו פאוואָליעדיק.

איך רייד דאָ וועגן דער „לעגאליזאציע“. די אָרטיקע רעוואָלוציאָ־נערן האָבן געוויינלעך אויפגעהויבן א שרעקלעכן גוואלד און געשריי. זיי לאָזן ארויס קעגן אונז פראָקלאמאציעס (איינע לייג איך דאָ ביי), מיין נאָמען (אלס קלוגער און פלינקער שפיאָן) האָט מען צעפויקט איבער דער גאנצער שטאָט. געפערליך שטארק האָבן זיי אונז ניט געשאדט, נאָר די ארבעטער־מאסע, אפילו די ניט־אָרגאניזירטע, הייבט זיך אָן צו באציען צו אונז מיט א געוויסער מורא. ביז מיר וועלן ניט אויפהערן נאָר ר י י ד ן, און ניט אָנהייבן עפעס צו טאָן ממשותדיקס, וועט זיך אָט די באציונג צו אונז נאָך מער פארשטארקן.

מיר זיינען שוין ביד אָנהייבן דורכצופירן פארזאמלונגען, און מיר מוזן דאָס אומבאדינגט שוין טאָן. נאָר ווי אזוי באקומט מען די דערלויבעניש. שוואלאָוו איז ניטאָ, עס פארבייט אים איינער סטארקאָוו, וועלכער איז, ווי מען זאָגט, א צו גרויסער פחדן, ער זאָל עפעס וואָס פאָרנעמען אָן גראף. בעססאָנאָוו האָט זיך באצויגן צו מיר „גוטפריינד־לעך“. ער האָט מיר געגעבן אן ערלויבעניש צו האלטן צוויי קווארטירן און פאראָרדנט, אז די פאָליציי זאָל אהין ניט קומען. אָבער מיט דעם עצם ענין אינטערעסירט ער זיך ניט. „אָ, מיר איז דאָס אלץ באקאנט!“ — זאָגט ער, הגם ער הייבט ניט אָן צו פארשטיין א וואָרט. נאָר פאראינטע־רעסירן אים איז פאָרט מעגלעך, און איך האָב זיך געקליבן און אפילו אָנגעהויבן צו פראָפאגאנדירן אים, מיט דער האָפענונג, אז ער וועט, ביז שוואלאָווס צוריקקומען, נעמען אויף זיך און פועלן ביי סטארקאָוון ער זאָל אונז געבן די ערלויבעניש אויף פארזאמלונגען... מיטאמאָל איז בעס־סאָנאָוו אויך אוועקגעפאָרן אויף א חודש אורלויב. איצט איז שוין אינגאנצן ניטאָ צו וועמען זיך צו ווענדן ניט נאָר נאָך אן ערלויבעניש, נאָר אפילו נאָך דער מינדסטער קלייניקייט. אָט וועלן מיר די טעג, למשל, פארשפרייטן א פראָקלאמאציע, מען וועט געוויס פארהאלטן עמעצן פון אונזערע ארבעטער, און איך ווייס, בנאמנות, ניט צו וועמען איך דארף זיך ווענדן.

איך ווארט אויף אן ענטפער און אן עצה.
זייט געזונט. איך האף, אז איר וועט מיר ענטפערן...
מיין אדרעס: טיראספאלסקע נומ' 6 וו. 31.

פאר עפעס א טונקעלן ענין האבן די „אומאפהענגיקע" אויסגעשלאסן ווילינען פון זייערע רייען. עס האט אים פארביטן חנא שאיעוויטש. ער האט זיך אטעסטירט אלס דאקטאר פון פילאסאפיע און מלוכה־וויסנשאפטן, נאר אין אדעס האט מען שטארק געשמועסט, אז עס הייבט זיך ניט אן.

וועגן דעם האט אים מיט צער געשריבן זיין פרוי אין א בריוו פון 17טן יאנואר 1904 קיין קראסנאיארסק, וווהין מען האט אים פארשיקט.

ביז ער איז פארכאפט געווארן דורך דער אידעע פון א לעגאלער ארבעטער־באוועגונג איז שאיעוויטש געווען א ציוניסט און איז אלס דע־לעגאט פון אדעס געפארן קיין מינסק אויף דעם אלרוסלענדישן צוזא־מענפאר פון די ציוניסטן.

אין מינסק האט זיך שאיעוויטש באקאנט מיט מאשע ווילבושע־וויטש און לויט איר אויפטראג האט ער זיך גענומען צו שאפן אין אדעס אן אפטיילונג פון די „אומאפהענגיקע".

ביי די ציוניסטן אין אדעס איז שאיעוויטש געווען אן אנגעזעענע פיגור.

ער איז געווען דער פארזיצער פון דעם קרייזל „אור ציון", ער האט ארגאניזירט א ציוניסטישן פארלאג „התחיה" און גענומען א לעבעדיקן אנטייל אין דער ביבליאטעק־קאמיסיע פון דער אדעסער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

שאיעוויטש האט געשפילט אן אנפירנדע ראלע אין דער ארטיקער ציוניסטישער באוועגונג: בשעתן ארעסט האט מען ביי אים צוגענומען א גרויסע קארעספאנדענץ מיט פארשיידענע ציוניסטישע טוער.

דאס, וואס זייענדיק אן אומאפהענגיקער, האט ער ניט איבערגעריסן מיט דער ציוניסטישער באוועגונג, איז זייער אן אינטערעסאנטער שטריך אויף אפצומאלן די אידעישע פיזיאנאמיע פון אט דעם פאליטישן טוער: שאיעוויטש האט גאנץ אויפריכטיק געמיינט, אז קעמפנדיק מיט דעם „בונד", טוט ער א יידישע נאציאנאלע ארבעט, אז דאס פארניכטן די דאזיקע ארגאניזאציע וועט שאפן א באדן פון געזונטן נאציאנאלן לעבן פון די יידן.

דורך דעם האט ער געהאפט צוציען צו די ציוניסטן די יידישע ארבעטער, וועלכע זאגן זיך עקשנותדיק אפ אריינצוטרעטן אין אט דער פארטיי.

אין די פּראָקלאַמאַציעס פון די „אומאָפּהענגיקע" האָט זיך זייער פיל גערעדט וועגן קלאַסן־באַוווסטזיין פון דעם פּראָלעטאַריאַט, וועגן זיין פאַראייניקונג און אָרגאַניזירן זיך פאַרן קאַמף פון זיין עקאָנאָמישער לאַגע, און זיי האָבן זאָרגפעליק פאַרשוויגן דעם ווירקלעכן ציל, צו וועלכן זיי האָבן געשטרעבט און וועלכער איז באַשטאַנען אין דעם, אַז מען דאַרף מיט אַלע כוחות און מיטלען צעשטערן די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט—דעם „בונד"—און אַריינציען די יידישע אַרבעטער אין דער ציוניסטישער פּאַרטיי.

אָט די דאָזיקע אויפגאַבע פון די „אומאָפּהענגיקע" ווערט אין דער פולסטער קלאָרקייט אַרויסגעזאָגט אין שאַיעוויטשעס אַ רעפעראַט „די יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי, איר פּראָגראַם, געשיכטע אין באַדייטונג פאַר דער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג פון דעם יידישן פאָלק", וועלכער האָט זיך אויפגעהיט צווישן שאַיעוויטשעס פּאַפּירן [1].

די „אומאָפּהענגיקע" האָבן אָרגאַניזירט אין אָדעס אַ „פאַראיין פון מאַשינבויער און מעכאַנישע אַרבעטער", וועלכער האָט זיך אינגיכן אָנגעהויבן אַריינצומישן זיך אין די באַציִונגען צווישן די באַלעבאַטים און די אַרבעטער. אין דער זעלבער צייט האָבן זיי אויך געאַרבעט אין נאָמען פון „אָדעסער אומאָפּהענגיקן אַרבעטער־קאָמיטעט"; אויף זייערע אויפרופן האָבן זיי געשטעלט דעם שטעמפּל פון אָט דעם קאָמיטעט [2].

שאַיעוויטשן צו הילף פלעגט קיין אָדעס קומען פון מינסק מאַשע ווילבושעוויטש און א. טשעמעריסקי.

ווילבושעוויטשעס קומען קיין אָדעס אין סעפּטעמבער 1902 האָט שטאַרק באַאומרויִקט די אָדעסער פּאָליציי. כמעט יעדן טאָג זיינען ביי איר אויף דער קוואַרטיר אויף טיראַספּאָלער גאַס נומ' 6 פאָרגעקומען גרויסע אַרבעטער־פאַרזאַמלונגען (ביז 50 מאַן און מער); וויסנדיק וועגן די באַציִונגען, וואָס ווילבושעוויטש האָט מיט דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, האָט די אָרטיקע זשאַנדאַרמעריע זיך ניט באַשלאָסן אָנצונעמען קעגן איר וועלכע ניט איז מיטלען, און האָט אָנגעפרעגט, ווי אַזוי זי דאַרף זיך נוהג זיין. אויף דעם האָט זיך באַקומען אַ באַרויִקנדיקער ענטפער פון דעם דירעקטאָר פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט לאָפּוכינען: „אָדעס, דעם זשאַנדאַרם־פּאָדפּאָלקאָווניק קריטסקי. די טעטיקייט פון דער ווילבושעוויטש איז מיר און דעם גראַף שוואַלאָוו פערזענלעך באַקאַנט. העלפט

---

1 זע נ. בוכבינדערס אַרטיקל וועגן דער זובאַטאָווטשינע „קראַסנאַיאַ לעטאָפּיס", נומ' 4.

2 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליציי־דעפּאַרט. באַזונד. אָפּט. נומ' 538, 1908.

מיט דער ווילבושעוויטש, ווען עס וועט נייטיק זיין, מיט אלע מעגלעכקייטן.
שטעלפארטרעטער פון דירעקטאר — לאפוכין" [1].

דער איינפלוס פון די „אומאפהענגיקע" אין אדעס איז שנעל גע־וואקסן.

לויט די אגענטור־ידיעות זיינען די טעטיקסטע מיטגלידער פון דער גרופע געווען: דער ארבעטער פון די קעסל־ווארשטאטן זלמן פרענקל, לייבע ריזשי, אבראם פוילישער, דער שלאסער פון די ווארשטאטן פון פרייוויליקן פלאט — איוואנאוו, דער טאקער פון די זעלבע ווארשטאטן — קאסטיטשענקא־קאוואלטשוק און איוואן ליקסמען (דער קאסירער פון דער גרופע) [2].

„...דא איז סוף ווינטער, — האט מען געשריבן פון אדעס צום צענטראל־קאמיטעט פון „בונד", — אנטשטאנען א „זובאטאווישע" גע־זעלשאפט, די אזוי־גערופענע „אומאפהענגיקע ארבעטער־פארטיי". נאך איינמיטן ווינטער איז אהער געקומען פרווון דאס גליק וואלין. ער האט געהאט א קליינעם ערפאלג ביי דער יידישער אינטעליגענץ, צווישן וועלכער ער האט א געוויסע צייט געפירט אן אגיטאציע. איצט האבן די „אומאפ־הענגיקע" געפונען צו זיך א גוטן חבר אין דער פערזאן פון ח. שאיעוויטשן. ערשט דא ניט לאנג איז אט דער שאיעוויטש אויסגעקליבן געווארן אלס דעלעגאט אויף דעם מינסקער צוזאמענפאר, און אזוי ווי דורך א כישוף האט ער, צוריקקומענדיק פון מינסק, אנגעהויבן, — אנשטאט צו רופן קיין ציון — רופן צו הילף... דער רוסישער זשאנדארמעריע. שאיעוויטש, וואס איז ביז איצט געווען א קעמפער פאר דער באפרייונג פון דעם יידישן פאלק, איז מיטאמאל געווארן א פארברענטער קאסמאפאליט: אויף פערעסיפ (א אדעסער פארשטאט, וווּ עס געפינען זיך זייער פיל פאבריקן און זאוואדן) האט שאיעוויטש אנגעהויבן הייס צו פרעדיקן צווישן די קריסטלעכע ארבעטער זיי זאלן איינארדענען שטרייקן, וועלכע זיי וועלן אויך זיכער קענען געווינען מיט דער הילף פון דעם אדער יענעם זשאנ־דארם (ער בארימט זיך דערמיט עפנטלעך). אויף די פארזאמלונגען, וועלכע ער ארדנט איין, וויל ער אלץ דערגיין ביי די ארבעטער, צי איז צווישן זיי ניט פאראן אזעלכע, וואס האבן „פליגן אין דער נאז", ד"ה רעוואלו־ציאנערן, און בעט מען זאל זיי אנרופן ביי די „פאמיליענעמען" [3].

---

1 דארם.

2 דארם, נומ' 1390, 1903, באז. צפט., בויגן 1.

3 היסט.־רעוו. ארכיוו, ענינים פון פאליצ.־דעפ. נומ' 1700, באנד ז, באזונד. אפט. 1902, א פערלוסטרירטער בריוו.

נעארבעט האבן די „אומאפהענגיקע" אין אדעס האלב לעגאל: די מאכט פלעגט זיי ניט געבן קיין ערלויבעניש איינצואָרדענען פארזאמלונגען אד"גל, נאר זי פלעגט זיי ניט פארפאלגן צוליב דעם.

דער פאליציי־דעפארטאמענט האט געגעבן צו וויסן דער אדעסער זשאנדארמעריע־פארוואלטונג, אז „געבן אט די פערזאנען ערלויבענישן אויף איינארדענען פארזאמלונגען און פארשפרייטן פראקלאמאציעס און זיי ארויסווייזן וועלכע ניט איז הילף איז ניט באקוועם, נאר דאך וואלט געווען זייער גוט, ניט פארפאלגנדיק זיי פאר אט אזא מין טעטיקייט, זיך באציען צו זיי מיט א געוויסער גערולדיקייט".

אין נאוועמבער 1902 האט זיך די אדעסער גרופע „אומאפהענגיקע" געווענדט צו דעם אדעסער שטאטהויפטמאן מיט א ביטע, ער זאל זיי אפיציעל ערלויבן איינארדענען אין אדעס, אין א ספעציעל געדונגענעם לאקאל, א פארזאמלונג, אויף וועלכער די ארבעטער וועלן זיך דורכשמועסן וועגן די פראגן פון זייער לעבן, לאפוכין האט וועגן דעם ענין דערקלערט, אז „אזעלע פארזאמלונגען האבן שוין געקראגן זייער אנערקענונג מצד דעם מיניסטעריום פאר אינערלעכע ענינים, און ביי היינטיקן טאג קומען זיי פאר אין פעטערבורג און אין מינסק מיט דער געהעריקער ערלויבעניש, וועלכע ווערט געגעבן אויפן אלגעמיינעם גרונט פון ערלויבן פארוויילונגען, טאנץ־אוונטן אד"גל, און אז „מצד דעם מיניסטעריום וואלט ניט געווען קיין שטערונג צו באפרידיקן די השתדלות פון דער אומאפהענגיקער גרופע אין אדעס, ביי דער איסדריקלעכער באדינגונג, אז איינער פון די וואס זיינען זיך משתדל זאל זיין פערזענלעך באקאנט דעם שטאטהויפטמאן, און אז די פאראנטווארטלעכקייט פאר דער אָרדענונג אויף דער פארזאמלונג זאלן אויף זיך נעמען די פערזאנען, וועלכע וועלן זיך משתדל זיין, מען זאל ערלויבן די פארזאמלונג"[1].

שאיעוויטשעס טעטיקייט אין אדעס איז, לויט זובאטאווס ווערטער, געווען אן ענערגישע און קלוגע[2].

ווערנדיק געשטיצט פון דעם אָרטיקן הויפטמאן פון דער זיכערהייטס־אפטיילונג וואסיליעוו, האט שאיעוויטש שנעל פארברייטערט זיין טעטיקייט.

אונטער דער ווירקונג פון די „אומאפהענגיקע" זיינען פארגעקומען שטרייקן: אין פריווס ניט גרויסן מעכאנישן ווארשטאט און אין סאקא־

---

1 היסט.־רעוו. ארכיוו, ענינים פון פאליצ.־דעפ. נומ' 538, באזונד. אפט., 1908.

2 דארט, נומ' 538, 1908, באז. אפט.

לאָווסקים קאָנסערוון־פאבריק. אין אפריל איז אונטער שאַיעוויטשעס אָנ־פירונג אין רעסעלס פאבריק פאָרגעקומען א לאַנג־דויערנדיקער, עקשנות־דיקער שטרייק, בשעת וועלכן עס זיינען אָנגעווענדט געוואָרן גוואַלט־מיטלען קעגן די שטרייקברעכער; דעם שטרייק האָבן די ארבעטער דאָך פארשפילט.

דעם 1טן יולי איז אויסגעבראָכן א שטרייק פון די פּאָרט־ארבעטער, וועלכע האָבן ארויסגעשטעלט עקאָנאָמישע פאָדערונגען. צו זיי זיינען צו־געשטאַנען די אָנטרייבער און די קאָנדוקטאָרן פון דעם פערד־טראַמוויי, די אייזנבאַנער, די ארבעטער פון דעם דאַמף־טראַמוויי, פון די שטיין־האַקע־רייען, די תּבואה־אָנלאָדער, און די ארבעטער פון איינציקע פאבריקן און זאוואָדן, צום 15טן יולי האָבן פארשטרייקט אַלע פאבריקן, זאוואָדן און צייטונג־דרוקערייען. א סך ווארשטאַטן, די עלעקטרישע סטאַנציע, די בעקערייען, די רעסטאָראַציעס, די אייזנבאַן אויף קיעווער ליניע האָט זיך אָפּגעשטעלט, די פּאָסט האָט מען ניט צוגעשטעלט, מען האָט דער־ווארט, אַז דער טעלעגראַף זאָל זיך אויך אָפּשטעלן. דער שטרייק איז געוואָרן אַן אַלגעמיינער. עס זיינען פאָרגעקומען מיטינגען פון 8000 מאַן יעדערער.

ארויסגערופן געוואָרן איז אָט דער שטרייק אדאַנק דער אַגיטאַציע פון די „אומאָפּהענגיקע”, וועלכע האָבן ניט פאָראויסגעזען די מעגלעכ־קייט פון דעם, אַז דער שטרייק קאָן אָננעמען אַזעלכע גראַנדיעזע פאָרמען. אינגיכן האָבן זיי פארלאָרן זייער גאַנצע השפּעה אויף דעם גאַנג פון דעם שטרייק און ער האָט אָנגענומען א סטיכישן כאַראַקטער.

צום אָנהייב האָבן די שטרייקער ארויסגעשטעלט ריין עקאָנאָמישע פאָדערונגען, נאָר נאָכדעם, אונטער דעם דרוק פון די סאָציאַל־דעמאָ־קראַטן, האָבן די ארבעטער צוגעגעבן צו זיי אויך פּאָליטישע פאָדערונגען.

די „אומאָפּהענגיקע”, דערזעענדיק דעם וווּקס פון דעם איינפלוס, וואָס די סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן אויף די שטרייקנדע ארבעטער, האָבן גענומען ענערגיש קעמפן קעגן דעם און זיך געמיט צו געבן דער באַווע־גונג אַן עקאָנאָמישן כאַראַקטער.

„...די ארבעטער זיינען ניט צוגעטראָטן צו דער ארבעט, האָבן זיך פארזאַמלט און באַהאַנדלט זייער לאַגע, — ווערט אָנגעוויזן אין א פּראָק־לאַמאַציע פון אָדעסער קאָמיטעט פון דער רסדאַ”פּ, — רעדנערס האָבן גע־רעדט. די „אומאָפּהענגיקע זובאַטאָווצעס” האָבן אָנגעווענדט אַלע מיט־לען אראָפּצופירן די רעדעס אויף פּאָליטישע טעמעס. עס האָט זיך זיי איינגעגעבן אָפּצוציען דעם גרעסטן טייל פון דער גרויסער מאַסע, פון צווישן וועלכער עס האָבן זיך געהערט געשרייען: „מיר דאַרפן ניט קיין

פאָליטיק... רעדט וועגן דעם איצטיקן ענין". יאָ, דער שטרייק איז געענ־דיקט, נאָר ווי אַזוי איז ער געענדיקט? די פינסטערע קראַפט פון דער אומ־באַוווסטזיניקער מאַסע האָט אונטער דעם דרוק פון דער קליקע „אומ־אָפּהענגיקע זובאַטאָוועצעס" דאָס מאָל אָפּגעהאַלטן אַ שענדלעכן ניצחון. זי האָט געשריען „הוראַ!" נעמעשאַיעוון (דעם הויפּטמאַן פון דער דרום־מערבדיקער אייזנבאַן-ליניע. נ. ב.), וועלכער האָט אָפּגעוואָרפן אַלע פאָ־דערונגען פון די אַרבעטער, און שענדלעך אונטערגעשטעלט איר האַלז אונ־טער דעם פּריערדיקן יאָך... די דערשלאָגנקייט, די אומאַנטוויקלטקייט פון דער אַרבעטער-מאַסע — אָט דאָס איז יענע גרויזאַמע פעסטונג, וועלכע דינט אַלס הויפּט-שוץ פאַר דער פאַרשקלאַפונג פון די אַרבעטער. אָט די פעסטונג היטן טאַקע אַזוי שטאַרק אָפּ די קאַפּיטאַליסטן, די צאַרישע רע־גירונג, און מיט זיי אינאיינעם זייערע משרתים — די „אומאָפּהענגיקע". איצט איז שוין פאַרשטענדלעך, פאַרוואָס, ווען די רעדנער האָבן געפּרוווט דורכזועצן אַן עפענונג אין אָט דער פעסטונג, זיך גענומען צו שטעמפּלען: די זעלבסטהערשונג פון דעם צאַר און דעם קאַפּיטאַליזם, — האָט מען זיי געשטערט, האָט מען זיי איבערגעריסן, האָט מען זיי געצוווּנגען שווייגן... עס איז באַשיינפּערלעך קלאָר, אַז די „אומאָפּהענגיקע זובאַטאָוו־צעס", איינהאַלטנדיק די אַרבעטער פון „פּאָליטיק" און פאַרשמעלערנדיק זייער קאַמף פאַר אַ געוויינלעכן שטרייק, גיבן זיי איבער אין דער האָפענונג־לאָזער שקלאַפעריי צו דעם רויבערישן פאַרבאַנד פון די קאַפּיטאַליסטן און דער רעגירונג. חברים! מיר מוזן אויסקעמפן אַ דעמאָקראַטישע רע־פּובליק...

נידער מיט יעדער פאַרשוועררונג אויף צו דערגראַדירן אייער קלאַסן־קאַמף ביז אַ שמאָל-עקאָנאָמישן!" [1].

וועגן אָט דער ראָלע פון די „אומאָפּהענגיקע" דערציילן אויך די דאָקומענטן, וועלכע האָבן זיך אויפגעהיט, דאָס זיינען די באַריכטן פון דעם הויפּטמאַן פון אָדעסער זיכערהייטס-אָפּטיילונג, וואַסיליעוו.

„לויט שאַיעוויטשעס ערקלערוּנגען, — האָט וואַסיליעוו דעם 13טן יולי טעלעגראַפירט לאָפּוכינען, — באַטייליקן זיך די „אומאָפּהענגיקע" אין שטרייק בלויז כּדי אָפּצוהאַלטן די איבעריקע [2]. ...דער איינציקער טאָרמאָזירנדיקער עלעמענט צווישן די שטרייקער זיינען די „אומאָפּהענ־

---

[1] היסט.-רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָל.-דעפּ. נומ' 4, טייל 10, בויגן ר, 1905, באַז. אָפּפּ. בויגן 12.

[2] דאָרט, בויגן 59.

ניקע"[1]. ...באטראכטנדיק אלזייטיק די לאגע, — שרייבט וואסיליעוו אין פאליציי־דעפארטאמענט וועגן דער ספעציעלער בעראטונג ביי דעם אדעסער שטאטהויפטמאן וועגן ליקווידירן די אומארדענונגען, — האט די אינדערפריעדיקע בעראטונג, אגב אורחא, אנערקענט די טעטיקייט פון די אומאפהענגיקע אלס א זייער נוצלעכע אין איצטיקן מאמענט, אלס מעסיקן עלעמענט, וואס האלט איין דעם המון פון ווילדע ארויסטרעטונגען, און דעריבער האט די בעראטונג, לויטן פארשלאג פון דעם הער פראקוראר פון דער פאלאטע, מיך געבעטן, איך זאל, אויב עס איז מעגלעך, איינלאדן דעם ה. שאיעוויטש (דער לעצטער איז דא אלעמען באקאנט) און אים ראטן, ער זאל מיט אלע קרעפטן זען איינהאלטן דעם המון. — ווייסנדיק שוין פון לאנג, אז די טעטיקייט פון דעם אנפירער פון די אומאפהענגיקע און זיין פערזאן איז פאר קיינעם פון די אנוועזנדיקע אויף דער בעראטונג קיין סוד ניט, און נעמענדיק אין באטראכט די ערנסטקייט פון דער לאגע, האב איך צוגעזאגט פון מיין זייט צו טאן אלץ, וואס עס וועט זיך נאר לאזן טאן אין דער ריכטונג. דעריבער האב איך איינגעלאדן דעם ה. שאיעוויטש צו זיך אין דער אפטיילונג, און איך האב אים געבעטן מיטצוווירקן דער אלגעמיינער בארויקונג, וואס ער האט צוגעזאגט אויסצופילן, און האט עס טאקע מקיים געווען"[2].

פון אדעס פלעגן אין דעם פאליציי־דעפארטאמענט אן אויפהער זיך באקומען אומרויקע ידיעות וועגן דער לאגע אין אדעס:

„דער שטרייק ווערט בהדרגה פארוואנדלט אין אן אלגעמיינעם. די ארבעטער ווערן וואס ווייטער מער אויפגערייצט. נעכטן זיינען די שטרייקער געווען אין עטלעכע פאבריקן און האבן אראפגענומען די ארבעטער. היינט האט מען צוויי מאל ארויסגערופן די פאליציי פונאנדערצוטרייבן דעם המון. היינט האבן זיך אן אכט טויזנט מאן פארזאמלט הינטער דער שטאט, מען האט ארויסגעפאדערט קאזאקן, דריי ראטעס סאלדאטן; ניין ראטעס שטייען גרייט אין לאגער. די רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס העצן צו אומארדענונגען. די קאמיסיע אונטערן פארזיץ פון שטאטהויפטמאן באטראכט די פאדערונגען פון די ארבעטער, האבנדיק בדעה, וואס עס וועט זיין מעגלעך צו באפרידיקן. די לאגע איז געווארן ערנסט. ראטמיסטער וואסיליעוו"[3].

---

[1] דארט, בויגן 65.

[2] דארט, בויגן 154.

[3] דארט, בויגן 81, טעלעגראמע פון 17 יולי 1903.

פלעווע האט געפאָדערט פון דער אָדעסער מאַכט זי זאָל אָננעמען די שטרענגסטע מיטלען קעגן די שטרייקער.

„אָדעס. צום שטאָטהויפּטמאַן. איך ליג אייך פאָר אָנצונעמען די ענערגישסטע מיטלען קעגן די פערזאָנען, וואָס העצן פאַר אַ שטרייק, דאָס זעלבע אויך בנוגע די אומאָפּהענגיקע און איינשטעלן אָרדענונג אויף די גאַסן, אפילו ווען עס וועט אויסקומען צו באַנוצן זיך מיט געווער. אינערן־מיניסטער פלעווע" [1].

אַ צווייט מאָל האָט פלעווע טעלעגראַפירט צו דעם אָדעסער שטאָט־הויפּטמאַן: „אייערע אונטערהאַנדלונגען מיט די טראַמוואַי־שטרייקער האַלט איך פאַר אַ טעותדיקן טאַט, ווייל בשעת עס קומען פאַר אומ־אָרדענונגען פון דעם המון דאַרף מען זאָרגן ניט וועגן די אַרבעטער, נאַר וועגן איינשטעלן די אָרדענונג. דעריבער האַלט איך ווייטער, אַז עס וועט ניט אָנגעווענדט די געהעריקע ענערגיע. איך באַווייליק פאַראויס יעדן ענערגישן מיטל. אינערן־מיניסטער פלעווע [2].

לאָפּוכין האָט פאָרגעלייגט מ'זאָל באַפרידיקן די עקאָנאָמישע פאָדע־רונגען פון די שטרייקער.

„אָדעס. דעם הויפּטמאַן פון זיכערהייטס־אָפּטיילונג. אויף דעם נומ' 995. עס איז געווונטשן וואָס גיכער צו באַפרידיקן די גערעכטע פאָ־דערונגען פון די אַרבעטער. דירעקטאָר לאָפּוכין" [3].

אין זיין טעלעגראַם פון 17טן יולי צו דעם אָדעסער שטאָטהויפּט־מאַן פאָדערט ער ווידער דאָס זעלבע: „היות ווי די שטרייקנדע האָבן אַרויסגעשטעלט עקאָנאָמישע פאָדערונגען און די פאָדערונגען זיינען מערסטנטייל גערעכטע, איז געווונטשן, וואָס שנעלער זיי צו באַטראַכטן און באַפרידיקן די גערעכטע. דירעקטאָר לאָפּוכין" [4].

דער וווּקס פון דער באַוועגונג האָט פלעווען דערשראָקן און ער האָט באַשלאָסן אָנצונעמען רעפּרעסיווע מיטלען אויך בנוגע די „אומ־אָפּהענגיקע".

„אויב עס זיינען פאַראַן פאַקטישע באַווייזן, אַז דער שטרייק איז אַ רעזולטאַט פון דער אַגיטאַציע פון די „אומאָפּהענגיקע", — האָט לאָ־פּוכין דעם 14טן יולי טעלעגראַפירט צו דעם אָדעסער שטאָטהויפּטמאַן, —

---

1 דאָרט, בויגן 83, טעלעגראַם פון 17 יולי 1903.

2 דאָרט, 6—166, אונטערגעשטראָכן אין אָריגינאַל.

3 דאָרט, בויגן 66, טעלעגראַם פון 15 יולי 1903.

4 דאָרט, בויגן 15.

דארף מען די אגיטאטארן, לויטן באפעל פון מיניסטער, פארהאלטן און ארויסשיקן" [1].

זובאטאָוו, וועלכער האָט זיך שטאַרק באַאומרויִקט פון דער טעטי־קייט פון די „אומאָפּהענגיקע", האָט דעם 12טן יולי אָנגעפרעגט וואַ־סיליעוון: „אויב די איניציאַטאָרן פון דעם שטרייק זיינען די „אומאָפּ־הענגיקע", ליגט פאַר מ'זאָל זיך שטעלן צוריק צו דער ארבעט, ווייל דעם שטאַטהויפּטמאַן ווערט פאַרגעלייגט צו ארעסטירן די איניציאַטאָרן. טעלעגראַפירט, וואָס פאַר א שייכות עס האָבן די אומאָפּהענגיקע צו דעם שטרייק" [2].

אלס ענטפער האָט וואַסיליעוו דעם 15טן יולי 1903 טעלעגראַפירט:

„הגם די „אומאָפּהענגיקע" באַטייליקן זיך אין דעם שטרייק, נאָר זיי האַלטן אָבער איין די שטרייקער. ארעסטירן זיי איצט טאָר מען ניט. עס זיינען אָנגעקומען מיליטער־מאַטראָסן, מאָרגן וועלן קומען נאָך, דאָס רעגט אויף די סאָציאַל־דעמאָקראַטן, זיי ווילן א צוזאַמענשטויס, עס זיינען ארויסגערופן געוואָרן דריי ראָטעס. די „אומאָפּהענגיקע" האָב איך גענומען אין די הענט און פיר מיט זיי אָן רויִק. אין שטאָט ברויזט, עס הייבן זיך אָן שטרייקן אין די פאַבריקן. ראַטמיסטער וואַסיליעוו".

און אין א צווייטער טעלעגראַם פון 17טן יולי: „ביי דער מאַכט האָט זיך געשאַפן א פאַלשע מיינונג, אז די שטרייקן זיינען כלומרשט ארויסגערופן געוואָרן דורך די „אומאָפּהענגיקע" — אזעלכע קלאַנגען פאַרשפּרייטן די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע באַנוצן זיך מיט דער פירמע פון די „אומאָפּהענגיקע"; די לעצטע, דערהויפּט שאַיעוויטש, האַלטן איין די שטרייקער, אנדערש וואָלט שוין לאַנג געקומען צו אומ־אָרדענונגען. ראַטמיסטער וואַסיליעוו" [3].

די אָרטיקע מאַכט איז געווען קעגן דער פאָדערונג פון דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט אָנצווענדן באַלדיקע רעפּרעסיעס קעגן די „אומאָפּהענ־גיקע", ווייל זיי האָבן געהאַלטן, אז דאָס וועט צונעמען ביי דער באַוועגונג אירע מעסיקע עלעמענטן און דערמיט אַליין איר צוגעבן א שנעלערן טעמפּאָ.

„...צוליב דער אומרויִקער שטימונג צווישן די ארבעטער־מאַסן, אויף וועלכע די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס ווילן איצט אויסשפּרייטן זייער השפּעה, — האָט וואַסיליעוו געשריבן צו לאָפּוכינען, — איז די

1 דאָרט, בויגן 13.

2 דאָרט, בויגן 11.

3 דאָרט, בויגן 85.

טעטיקייט פון די „אומאָפּהענגיקע", אלס מעסיקע פראַקציע, וועלכע האַלט איין די אַרבעטער, לויט מיין מיינונג, זייער געוואונטשן; ווען מ׳זאָל זיי אַרעסטירן און אַרויסשיקן, קאָן דאָס פאַרמינערן די שאַנסן די מאַכט זאָל קאָנען איינהאַלטן די אָרדענונג און רויִקייט פון דער שטאָט. אַט די מיי־נונג מיינע, וועלכע איך האָב אַרויסגעזאָגט פאַר דעם שטאָטהויפּטמאַן, איז באַוויליקט געוואָרן דורך זיין עקסעלענץ"[1].

די אָרטיקע אַדמיניסטראַציע האָט באַשלאָסן צו אַרעסטירן שאַיע־וויטשן, נאָר זי האָט זיך פריער ווענן דעם אָנגעפרעגט ביי פּלעווען.

„איר קענט אַרעסטירן שאַיעוויטשן, — האָט פּלעווע געענטפערט טעלעגראַפיש, — און אָוועקשטעלן די פראַגע וועגן אַרויסשיקן אים פאַר דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט. איצט זאָלט איר אים לויט מיין פאַראָרדע־נונג אַרויסשיקן אין רשות פון וואָלאָגדער גובערנאַטאָר, ער זאָל אים באַ־זעצן אין אוסטסיסאָלסקער פּאָוויאַט"[2].

דעם 21טן יולי 1903 איז שאַיעוויטש אַרעסטירט געוואָרן און מען האָט אים דורך מאָסקווע פאַרשיקט קיין וואָלאָגדע. די באַזונדערע באַראַ־טונג האָט באַשלאָסן, צו פאַרשיקן אים אין מזרח־סיביר, אין קאָלימער קאַנט, יאַקוטער געגנט אויף 5 יאָר, אָנהייבנדיק פון 28טן אויגוסט 1903.

אויפן וועג צום פאַרשיקונגס־אָרט, האָט זיך שאַיעוויטש אָפּגע־שטעלט אין קראַסנאָיאַרסק און לויט אַ דאָקטאָר־צייגעניש האָט מען אים דאָ געלאָזן ביז פרילינג.

אין קראַסנאָיאַרסקער טורמע האָט שאַיעוויטש געפירט צווישן די אַרעסטירטע אַ מאָנאַרכיסטישע אַגיטאַציע.

„אין דער אָרטיקער טורמע געפינט זיך, ביז עס וועט פאַרענדיקט ווערן זיין ענין, דער דאָקטאָר פון פילאָזאָפיע און מלוכה־רעכט העניך שאַיעוויטש, — האָט דער אָנפירער פון קראַסנאָיאַרסקער זיכערהייטס־אָפּטייל מודיע געווען, — אין דעם איצטיקן מאָמענט שטעלט דער דאָזי־קער שאַיעוויטש מיט זיך פאָר אַ מענטשן, וואָס איז ענדגילטיק איבער־צייגט אין דעם, אַז זיין פריערדיקע ריכטונג, וועלכע האָט אַרויסגערופן אַזעלכע טרויעריקע פאַר אים, פאַר שאַיעוויטשן, פאָלגן, שטימט אינגאַנצן ניט מיט זיין איצטיקן געדאַנקען־גאַנג, וועלכע פירט אים אַוועק אויפן וועג פון גוטע כוונות פאַר דער רעגירונג. דער דערמאָנטער שאַיעוויטש

---

1 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָל.־דעפּ. גומ׳ 1390, באַזונד. אָפּט. 1903, און ענינים 2334, 1904, 3 ענינים.

2 דאָרט, בויגן 4.

שעמט זיך גארניט און רעכנט זיך צו צו דער גרופע פון די קאנטער־רעוואָ־לוציאָנערן און שטרעבט אַן אַלע זיינע כוחות צו שאַפן דאָ אַ גרופע אָנ־הענגער. עס קאָן זיין, אַז די דאָזיקע אויפפירונג שאיעוויטשעס איז בלויז צוליב דעם, ער זאָל געפינען לייטזעליקייט אין די אויגן און מען זאָל אים באַגנעדיקן, נאָר אַלנפאַלס, וואָס פאַר אַ ראָלע שאיעוויטש זאָל ניט שפּילן, איז ער פאָרט זייער אַן אינטערעסאַנטער סוביעקט פאַר דער זאַך"[1].

אין דעצעמבער 1903 האָט שאיעוויטש צוזאַמען מיט נאָך עטלעכע אַרעסטירטע פון קראַסנאָיאַרסקער טורמע אָפּגעריכט אַ תּפילה פאַרן געזונט פון ניקאָלאַי דעם צווייטן און געבעטן דעם הויפּטמאַן פון דער טורמע „לייגן צו די פיס פון זיין אימפּעראַטאָרישער גרויסקייט דעם אויסדרוק פון אַלאונטערטעניקסטע געפילן"[2].

געריוט פון זיין הנהגה, האָט דער הויפּטמאַן פון דער קראַסנאָיאַר־סקער „אַבראַנקע" (זיכערהייטס־אָפּטיילונג) אין יאַנואַר 1904 אפילו אָנגעהויבן זיך משתדל צו זיין פאַר דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, מען זאָל שאיעוויטשן באַפרייען פון טורמע און אים לאָזן אונטער דער פּאָלי־צייישער השגחה אין קראַסנאָיאַרסק. דאָך האָט לאָפּוכין דאָס געהאַלטן פאַר אוממעגלעך און אָט די השתדלות ניט באַפרידיקט[3].

לויטן מאַניפעסט פון 11טן אויגוסט 1904 איז שאיעוויטש באַפרייט געוואָרן פון זיין פאַרשיקונג אין מזרח־סיביר און פון עפּנטלעכער פּאָליציי־השגחה; עס איז אים נאָר געווען פאַרבאָטן צו וווינען אין אָדעס און אין די רעזידענץ־שטעט אין משך פון 5 יאָר.

נאָך אַ גאַנצער ריי השתדלותן מ'זאָל אָראָפּנעמען פון שאיעוויטשן דעם פאַרבאָט צו וווינען אין אָדעס, וווּ עס איז געבליבן זיין פאַמיליע, האָט דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט דאָס ערלויבט מיט דעם באַדינג, ער זאָל געבן אַן אונטערשריפט, אַז ער זאָגט זיך אָפּ פון פּאָליטישער טעטי־קייט. שאיעוויטש איז אויף דעם איינגעגאַנגען. אין „הסכם מיט דעם פאַר־שלאָג פון דעם הער דירעקטאָר פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט וועגן באַדינג לויט וועלכן עס קאָן פון מיר אַראָפּגענומען ווערן די שווערע באַגרענעצונג אין די רעכט פון אויסקלייבן פאַר זיך אַ וווינאָרט, גיב איך די דאָזיקע אונטערשריפט דעם הער געהילף פון כערסאָנער גובערניאַלער זשאַנדאַר־מעריע־פאַרוואַלטונג אין דער שטאָט ניקאָלאַיעוו, אַז איך זאָג זיך אָפּ אין

---

1 היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָליציי־דעפּ. נומ' 1390, באַזונד. אָפּט., 1903, בויגן 12.

2 היסט.־רעוו. אַרכיוו, פון פּאָל.־דעפּ. נומ' 2234, 1904, 3 ענינים.

3 דאָרט, נומ' 1390, באַז. אָפּט, 1903, בויגן 12.

דער צוקונפט פון וועלכער ניט איז אַגיטיר־טעטיקייט און פון דער אַזוי־גערופענער לעגאַליזאַציע פון דער אַרבעטער־באַוועגונג. ח. שאַיעוויטש, ניקאָלאַיעוו דעם 31 דעצעמבער" [1].

„אונטערשרייבנדיק, לויט אייער עקסעלענצס באַדינג, מיין רעזיגנאַציע פון דער טעטיקייט, פאַר וועלכער איך האָב באַצאָלט מיט דעם פּרייז פון דער רו פון מיין גאַנצן לעבן, מיט מיין געזונט, וואָס איך האָב געפּטערט זיצנדיק אין טורמע און אין פאַרשיקונג, האָב איך דאָך געמיינט, — שרייבט שאַיעוויטש וועגן זיין רעזיגנאַציע אין פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, — אַז דורך אָט דער רעזיגנאַציע וועל איך צוריק באַקומען די מעגלעכקייט צו לעבן מיט מיין פאַמיליע, כאָטש אַ ביסל פאַרריכטן מיין געזונט און מיינע צעשטערטע געשעפטן; און פאַר אייער עקסעלענץ איז, אַפּנים, אויך געווען קלאָר, אַז, געבנדיק נאָך אַ לאַנגן און טיפן ישוב־הדעת מיין אונטערשריפט ניט צו נעמען קיין שום אָנטייל אין דער לעגאַליזאַציע, פאַרשטיי איך די באַדייטונג פון דער התחייבות, וואָס איך האָב אויף זיך גענומען, און עס קאָן, געוויינלעך, גאָר קיין רייד ניט זיין פון אַ שעדלעכער אָדער פון וועלכער ניט איז אַנדערער ווירקונג בכלל פון מיין זייט" [2].

שאַיעוויטשעס פּערזאָן ווייזט זיך אין אַ פולער מאָס אַרויס פון פאָלגנדיקער ביטע, וועלכע ער האָט אין יאָר 1904 דערלאַנגט דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט.

„זייט מיר מוחל פאַר אָט דער דרייסטקייט, מיט וועלכער איך האָב זיך דערלויבט צו ווענדן צו אייער דורכלויכט מיט אַ פּריוואַטן בריוו, אַנשטאָט דער געוויינלעכער פאָרם פון אַ ביטע.

באַוויגן האָט מיך צו דעם דאָס ניט וועלן דורכגיין דעם פיינלעכן וועג איבער די פאַרשיידענע אינסטאַנצן מיט מיין ביטע, וועלכע נאָר איר, הער מיניסטער, זייט אימשטאַנד צו פאַרשטיין איר אמתן כאַראַקטער און געבן דערויף אייער געהעריקע מיינונג.

איך בין וווילגעפעלן געוואָרן מיט אַ געהעריקער פאַראָרדענונג מיך צו באַפרייען פון דער טורמע און אין אָקטאָבער היי־יאָר מיך באַפרייען פון אונטער דער השגחה און פון פאַרשיקונג אין סיביר, וווהין איך בין פאַרשיקט געוואָרן דורך אייער פאַרשטאָרבענעם פאָרגייער וו. ק. פּלעווע.

---

[1] היסט.־רעוו. אַרכיוו, ענינים פון פּאָל.־דעפּ. נומ' 2234, 3 ענינים 1904.

[2] דאָרט.

צו לויט דער טראַדיציע, צי, קאָן זיין, בנוגע מיר פּערזענלעך, האָט דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט געשטעלט אַלס באַדינג פון מיין אומקערן זיך קיין רוסלאַנד דאָס פאַרבאָטן מיר צו וווינען אין אָדעס, אין מיין היימשטאָט, און אין ביידע רעזידענץ־שטעט.

אין די אַנאַלן פון דעם דעפּאַרטאַמענט האָבן זיך געוויס אויפגעהיט, איך ווייס נאָר נישט צי דאָס איז באַקאַנט אייער דורכלויכט, אַז איך בין פאַרשיקט געוואָרן לויט דער פּערזענלעכער פּאַדערונג און פאַראָרדענונג פון דעם פאַרשטאָרבענעם מיניסטער, וועלכער האָט זיך געפילט באַליידיקט דורך מיר (אין בריוו, וועלכע זיינען געווען נישט צו אים אַדרעסירט).

מיין געדאַנקען־גאַנג, מיינע פּאָליטישע איבערצייגונגען כאַראַקטעריזירן זיך דורך דעם, וואָס איך האָב אָנגעפירט מיט די לעגאַליזאַ־טאָרישע ארבעטער־אָרגאַניזאַציעס אין גייסט פון איבערגעגעבנקייט דער זעלבסטהערשונג, שאַפנדיק דורך די דאָזיקע אָרגאַניזאַציעס (זובאַ־טאָווישע, ווי עס פלעגט זיי רופן די אומלעגאַלע פּרעסע), אַחוץ זייער דירעקטער אויפגאַבע, צו פאַרבעסערן די עקאָנאָמישע לאַגע פון די אַר־בעטער, אויך אַ קעגנגעוויכט דער רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסטישער באַוועגונג.

מיין ארבעט איז געפירט געוואָרן גאַנץ לעגאַל אונטער דער שוץ און מיטהילף פון מיניסטעריום פאַר אינערלעכע ענינים, און דאָך האָט דאָס מיר נישט געהאָלפן פון דער שטראָף, וועלכע מען גיט געוויינלעך פאַר אַ מלוכה־פאַרברעך.

דער נאָענטסטער אויסרייד דערצו זיינען געווען די פּאָלקס־אומ־רוען אין אָדעס, די סיבות ווידער האָבן געטראָגן אַ ריין־פּערזענלעכן כאַ־ראַקטער.

איך וועל נישט באַלעסטיקן אייער דורכלויכט מיט די פּרטים פון דעם, וואָס עס איז געווען, בפרט, ווען וועגן „טויטע דאַרף מען ריידן אָדער גוטס אָדער גאָרנישט".

מען האָט מיר נישט אינקרימינירט קיין שום באַשטימטן פאַרברעך, און מען האָט מיר אַפילו נישט געגעבן די מעגלעכקייט צו בעטן דעם קיסר ער זאָל מילדער מאַכן מיין שיקזאַל.

אויף מיין געוויסן איז נישט געווען דער מינד־סטער פלעק אָדער זינד לגבי דעם טרעגער פון דער גרויסער אידעע פון זעלבסטהערשונג, וועמען און וועמעס דינסט איך האָב געפרוווט צו ווידמענען אַלע מיינע כוחות, און וואָס אַט די דינסט האָט מיך, להכעיס דעם שכל הישר, געבראַכט קיין סיביר. איך האָב נישט

געקענט בעטן וועגן באגנעדיקונג פשוט דערפאר, וואס איך האב ניט געהאט אויף מיין געוויסן קיין שולד פאר דעם קייזער, אויף וועלכער איך וואלט געקאנט חרטה האבן. און אויף וואס האב איך גע־דארפט חרטה האבן, איך, א מענטש, וועלכער האט ניט מיט ווערטער, נאר מיט מעשים דערוויזן זיין איבער־געגעבנקייט דעם מאנארך און דעם מאנארכיזם, און אפילו אין טורמע האב איך געהאלטן פאר מיין חוב מיטצווווירקן זעענדיק צו מאכן אט די בלינדע, וועלכע זיינען (פאר) זייער פארפירונג דורך דער סאציאליסטי־שער פראפאגאנדע פארשיקט געווארן פאר אנטי־מלוכהשן פארברעך קיין סיביר. דער רעזולטאט פון דער דאזיקער טעטיקייט מיינער, דאס חרטה האבן פון א גאנצער ריי פער־זאנען איז באקאנט דער ארטיקער (קראסנאיארסקער) מאכט.

זיך משתדל זין פאר וו. ק. פלעווען, ער זאל מיר מוחל זיין, האט געהייסן פריוויליק אים מאכן פאר א ריכטער אין מיין ענין און אנערקענען מיין ניט־עקסיסטירנדיקע שולד.

און אט האב איך אנדערטהאלבן יאר פארבראכט אין דער פארשי־קונג, פון וועלכער איך בין זעקס חדשים אפגעזעסן אין טורמע, וואס האט אינגאנצן צעבראכן מיין געזונט.

איצט בין איך באפרייט פון מיין פארשיקונג, נאר מיר איז פאר־באטן צו וווינען אין אדעס, וווּ איך האב א פאמיליע, קרובים, וווּ איך האב מיין פרנסה און א מעגלעכקייט צו פארדינען אויפן לעבן.

מען האט מיר פארבאטן צו קומען אין די רעזידענץ־שטעט און איך האב פשוט געחלומט זיך צוריק אומקערן צו דער זעלבער טעטיקייט, צו שאפן קאדרען פון רוסישע ארבעטער, וואס זאלן זיין טריי זייער קיסר, און וואס זאלן זען אין די עקסיסטירנדיקע פארמען פון פארוואל־טונג דעם אייגציקן יסוד פאר דער ריכטיקער לייזונג פון זייערע נייטן און פראגן; איך האב געהאפט צו קריגן א דערלויבעניש און אן ערמוטי־קונג מצד אייער דורכלויכט, און דאס וואלט געקאנט דערגרייכט ווערן אלס פועל־יוצא פון א פערזענלעכן געשפרעך. ווען איר וואלט מיך באגליקט מיט אים, וואס מען וואלט זייער לייכט געקענט דערגרייכן דאן, ווען מ'זאל מיר ערלויבן צו קומען אין דער רעזידענץ.

איך בין דאך ניט באגאנגען קיין שום מלוכה־פארברעך, ניט מיט ווארט, ניט מיט טאט האב איך ניט געזינדיקט קעגן מיין קיסר, פארוואס זשע דארף איך אפקומען אזא שטראף, וואס עס קומט מיינע פאליטישע אנטיפאדן — די רעוואלוציאנערן?

זאָגט מיר, לכל־הפחות, ניט אָפּ אין דער דערלויבעניש זיך צוריק אומצוקערן צו מיין פאמיליע און מיין באשעפטיקונג, און באוויליקט כאָטש אראָפּנעמען דעם פארבאָט צו קומען קיין אָדעס.

די הומאניטעט פון אייער דורכלויכט גיט מיר די האָפענונג, אויב נאָר דער דאָזיקער בריוו וועט איבערגעלייענט ווערן, אז מיין ביטע וועט ווערן באפרידיקט.

ווען איך וואָלט אפילו געווען שולדיק, וואָלט דאָך די שווערע, סיי גייסטיק סיי פיזיש, פארשיקונג לאַנג מכפר געווען אָט דעם חטא מיינעם.

נעמט זשע, אייער דורכלויכט, אראָפּ דעם שווערן פארבאָט צו קומען קיין אָדעס און גיט דערמיט די מעגלעכקייט צו פארריכטן מיין געזונט און מיין מאטעריעלע לאַגע.

ח. שאיעוויטש.

ניקאָלאַיעוו, כערסאָנער גוב.

מיט שאיעוויטשעס ארעסט האָט די אָדעסער אָרגאניזאציע פון די „אומאָפּהענגיקע" אויפגעהערט צו עקסיסטירן.

* * *

אחוץ מינסק, ווילנע און אָדעס האָבן די „אומאָפּהענגיקע" אויך געפּרוּווט צו פירן זייער אגיטאציע אין באָברויסק.

„אזוי ווי דער „בונד" אנטוויקלט זיין טעטיקייט אין דער שטאָט באָברויסק, — האָט דער הויפּטמאַן פון מינסקער זשאנדארמעריע־אָפּ־טיילונג וואסיליעוו געשריבן דעם 8טן יאַנואר 1903 אין פּאָליציי־דעפּאר־טאמענט: — האָב איך נאָך פאראיאָרן מאי אהין געשיקט אייניקע פאר־שטייער פון דער אומאָפּהענגיקער פּארטיי, וועמעס פּראָפּאגאנדע עס האָט געהאַט אַן ערפאָלג, און די ארבעטער האָבן ביסלעכווייז אָנגעהויבן צו־צושטיין צו זייער אָרגאניזאציע".

אין יאַנואר 1903 האָבן די „אומאָפּהענגקיע" געהאַט אין זייער אָרגאניזאציע 200 מאַן.

דעם 4טן יאַנואר האָבן זיי מיט וואסיליעווס וויסן און מיט דער ער־לויבעניש פון דעם אָרטיקן פּאָליצמייסטער איינגעאָרדנט אַן ארבעטער־פארזאמלונג.

די בונדיסטן, וועלכע זיינען געקומען אין א גרויסער צאָל, האָבן ארונטערגעריסן די פארזאמלונג, וועלכע האָט זיך געענדיקט מיט א געשלעג.

די אָרגאַניזאַציע פון די אומאָפּהענגיקע איז דאָ געשאַפן געוואָרן לויט וואַסיליעווס אַ פאָרשלאָג.

ווילבושעוויטש האָט געהאַט בדעה צו אָרגאַניזירן די „אומאָפּ־הענגיקע" אויך אין דווינסק און האָט וועגן דעם געפירט אונטערהאַנד־לונגען מיט דעם אָרטיקן אָנגעזעענעם טוער, דעם ציוניסט־סאָציאַליסט (ס. ס.) ז. אַבראַמסאָן. זיין אָפּזאָג צו נעמען אויף זיך די אַרבעט, און די פּראָקלאַמאַציע, וואָס איז אין דער זעלבער צייט אַרויסגעלאָזט געוואָרן קעגן די „אומאָפּהענגיקע" דורך דעם דווינסקער קאָמיטעט פון „בונד" און פון די „אַרבעטער־ציוניסטן", האָבן זי געצוווּנגען זיך אָפּצוזאָגן פון איר פּראָיעקט.

אַ צייט האָבן די „אומאָפּהענגיקע" בלי־ספק געהאַט אַ גרויסן דער־פאָלג. דערהויפּט — אין אַזאַ צענטער פון דער יידישער אַרבעטער־באַ־וועגונג, ווי מינסק.

מיט וואָס דערקלערט זיך דאָס?

ראשית־כל, האָבן דעם שנעלן וווּקס פון דער ווירקונג פון די „אומ־אָפּהענגיקע" אַ סך מיטגעהאָלפן דער שרעקלעכער עקאָנאָמישער שטיל־שטאַנד און אַרבעטסלאָזיקייט, וואָס האָבן דאַן געהערשט אין מינסק.

„...די אַרבעטסלאָזיקייט ווילדעוועט ביי אונז אין איר גאַנצער קראַפט, — שרייבט מען אין די „פּאָסלעדניאַ איזוועסטיאַ" פון מינסק, — עס זיינען פאַראַן אַ מענגע אַרבעטסלאָזע, דער דלות איז אַ שרעקלעכער. זיי בלאָנקען אַרום גרופּעסווייז איבער די גאַסן און וואָרשטאַטן"[1].

דעריבער האָבן די רעוואָלוציאָנערע לאָזונגען פון „בונד" ביי זיי ניט געפונען קיין אָפּקלאַנג.

צו די „אומאָפּהענגיקע" זיינען צוגעשטאַנען אָדער די, וואָס זיינען געווען מאַטעריעל פאַרזאָרגט, אָדער דערוואַקסענע, שוין באַיאָרטע מענטשן.

די דערשלאָגענע פון הונגער און נויט יידישע אַרבעטער האָבן די זובאַטאָווישע אידעען צוגעצויגן דערפאַר, וואָס זיי האָבן נאָך פאַר־שפּראָכן צו פאַרבעסערן זייער שווערע לאַגע אָן שום פּערספּעקטיוו אַריינ־צופאַלן אין טורמע אָדער פאַרשיקונג, מיט וואָס עס איז אומפאַרמיידלעך יעוועז פאַרבונדן די אומלעגאַלע אַרבעט.

צווישן דער מאַסע איז שטענדיק פאַראַן אַ גענוגנדע צאָל אינערטע, אומבאַהאָלפענע און קווענקלענדיקע מענטשן, און אָט די לייט האָבן פאַרפולט די רייען פון די „אומאָפּהענגיקע".

---

1 „פּאָסל. איזוו.", נומ' 113.

זייער דערפאלג האט נאך צוגעהאלפן דאס, וואס דער „בונד" האט אין יענער צייט איבערגעלעבט אן איבערגאנגס־מאמענט, וועלכער האט ארויסגערופן אומצופרידנהייט און ספיקות ביי די בונדיסטן.

„...דער „בונד" האט דעמאלט איבערגעלעבט אן אינערלעכן קריזיס,— שרייבט ב. פרומקין אין זיין ארטיקל „די זובאטאווטשינע און די יידישע ארבעטער־באוועגונג". — די יסודות פון דעם „בונד" — די עקאנאמישע מאסן־קאסעס און דער עקאנאמישער קאמף — האבן פארלוירן זייער פריערדיקע באדייטונג; עס האט זיך אנגעפאנגען דער פראצעס פון שאפן נייע ארגאניזאציע־פארמען און אויסגעפינען א נייעם אינהאלט פאר דעם ארגאניזאציאנעלן לעבן. די אגיטאציע פון די ערשטע יארן פון דער עק־סיסטענץ פון דער יידישער ארבעטער־באוועגונג האט כמעט אויסשליסלעך באריירט די אלטעגלעכע נייטן פון דעם ארבעטער און איז אים געווען גאענט, פארשטענדלעך; דער קאמף, וואס איז ארויסגערופן געווארן דורך דער אגיטאציע, האט געגעבן קאנקרעטע רעזולטאטן, וועלכע האבן אינ־גאנצן געשטימט מיט דעם אידעאל פון פארבעסערן דעם ווילשטאנד, וועגן וועלכן עס האט דעמאלט געקאנט טרוימען דער דערדריקטער פון נויט און פון דעם באלעבאס אומבאגרענעצטער מאכט יידישער ארבע־טער. די ארגאניזאציע האט דעם ארבעטער געשטעלט דעם מינימום פאדע־רונגען און אים געגעבן דעם מאקסימום פון דעם, וואס מען האט געקענט געבן אין יענער צייט ביי די דעמאלטיקע באדינגונגען. קיין אבסטראקטע אידעאלן, קיין קאמף פאר ווייטערדיקע צילן זיינען ניט געווען, דער רע־זולטאט פון דעם היינטיקן שטרייק, — אט דאס איז פאר דער גרעסטער מערהייט פון די ארגאניזירטע ארבעטער דעמאלט געווען דער ענדגילטי־קער ציל. נאר טאקע אדאנק די פאראיינפאכטע לאזונגען און טאקטיק, האט יעדער מאסע־ארבעטער אינטענסיוו געלעבט מיט די ארגאניזאציע־אינטערעסן, וועלכע האבן זיך פאראייניקט מיט זיינע אייגענע, און יעדע־רער האט זיך געפילט אין זיין ארגאניזאציע־קאסע אויף זיין ארט.

אט די אורעלטע סטאדיע פון דער באוועגונג האט זיך שנעל אויס־געלעבט. אין דעם מאמענט, וואס אינטערעסירט אונז איצט, האט זיך פארענדיקט דער לאנגדויערנדיקער פראצעס פון פארוואנדלען דעם „בונד" פון אן עלעמענטארער עקאנאמישער ארגאניזאציע פון דיברייטע ארבע־טער־שיכטן אין א פאליטיש־רעוואלוציאנערער פארטיי.

דער מאטעריאל פאר דער עקאנאמישער אגיטאציע איז געווען אויס־געשעפט; דער עקאנאמישער קאמף, וועלכער האט דערפירט צו באשטימטע רעזולטאטן, האט ווייטער ניט געקאנט געפירט ווערן מיט דעם זעלבן דערפאלג, און אין א סך פאלן, ווי די מעגלעכע מאטעריעלע פארבעסע־

רונגען זיינען שוין דערגרייכט געוואָרן, האָט מען אים שוין ווייטער איינגאַנצן ניט געקענט פירן; די קאַסעס האָבן פאַרלאָרן זייער פּראָפעסיאָנעלן כאַראַקטער, און ביי דעם פעלן פון אַ באַשטענדיק אויפוואַכנדיקן פאַקטאָר, אין דער פאָרם פון שטרייקן, האָבן זיי עקסיסטירט בלויז פאָרמעל: די ברייטע מאַסע איז פון זיי אַוועק און געבליבן זיינען בלויז די פּאָליטישע מיטגלידער".

„...ווען מען זאָל נאָך צו דעם צוגעבן, אַז אין צוזאַמענהאַנג מיט די נייע אויפגאַבן, וואָס די באַוועגונג האָט אַרויסגערוקט, און מיט די נייע באַדינגונגען, ביי וועלכע עס איז אויסגעקומען צו אַרבעטן, האָבן זיך די פּאַרטיי־אינסטיטוציעס געמוזט נאָך מער פאַרקאָנספּירירן, די סיסטעם פון אויסוויילן האָט מען פון זיי געמוזט אינגאַנצן באַזייטיקן, און די גאַנצע פּאַרטיי־טעטיקייט האָט אָנגענומען אַ שטרענגן צענטראַליסטישן כאַראַקטער, וועט ווערן קלאָר, אַז די אָרגאַניזאַציע האָט, לויט אירע אויפגאַבן, צוזאַמענשטעל און טאַקטיק, זיך דערווייטערט פון דער מאַסע, און יענע גוואַלטיקע צאָל פון די נעכטיקע מיטגלידער פון דער אָרגאַניזאַציע, וועלכע האָט ניט געקאָנט באַווייזן נאָכצוגיין נאָך דעם שנעלן טעמפּאָ פון איר אַנטוויקלונג — איז פאַקטיש געבליבן אינדרויסן פון דער אָרגאַניזאַציע" [1].

די „יידישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער־פּאַרטיי" האָט עקסיסטירט ביז יולי 1903.

צעפאַלן איז זי זיך אַדאַנק פאַרשיידענע סיבות: אַ באַדייטנדע ראָלע האָט אין דעם געשפּילט די אומדערמידלעכע אַגיטאַציע פון „בונד", אַדאַנק וועלכער די אַרבעטער־מאַסע איז אַוועק פון די „אומאָפּהענגיקע". ניט קיין קליינע ראָלע האָט אויך געשפּילט דער קעשענעווער פּאָגראָם און, ענדלעך, פּלעווס דירעקטער באַפעל, וועלכער איז דורך זובאַטאָוון איבערגעגעבן געוואָרן די „אומאָפּהענגיקע", אינגאַנצן אָפּצושטעלן די לעגאַלע יידישע אַרבעטער־באַוועגונג.

די מיטגלידער פון דער „אומאָפּהענגיקער" אָרגאַניזאַציע זיינען ווידער אַריינגעטראָטן טיילווייז אין „בונד", און טיילווייז אין דער „ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער אַרבעטער־פּאַרטיי" און צו די „פּועלי־ציון".

די „אומאָפּהענגיקע" האָבן אַרויסגעלאָזט פאָלגנדיקע פּראָקלאַמאַציע וועגן דעם, אַז זיי שטעלן אָפּ זייער טעטיקייט:

---

[1] „פּערעזשיטאָיע", ב' III.

יידישע אומאפהענגיקע ארבעטער־פארטיי

צו אלע יידישע ארבעטער[1]

פון דעם 3טן ביזן 6טן יוני היי־יאר איז פארגעקומען דער צוזאמענפאר פון דער יידישער אומאפהענגיקער ארבעטער־פארטיי, אויף וועלכן עס איז באשלאסן געווארן: אפשטעלן די טעטיקייט פון דער פארטיי, ווייל ביי די איצטיקע פארמען קאן זי ניט עקסיסטירן; און קיין אנדערע מער פאסיקע פארם איז ביי היינטיקן טאג ניטא.

די פארטיי קאן ווייטער ניט פירן איר טעטיקייט אין דער פריערדיקער האלב־לעגאלער פארם צוליב פאלגנדיקע טעמים:

די רעגירונג איז גרייט, נאך לאנגע וואקלענישן פון די טענדענצן, וואס האבן זיך קלאר אויסגעדריקט, צו דערלאזן א לעגאלע ארבעטער־באוועגונג לויט דעם מאסקווער מוסטער; חוצדעם, קאן מען דערווארטן באזונדערע מאסמיטלען בנוגע דער פאבריק־געזעצגעבונג, אין דער פארם פון די שוין באשטימטע פאבריק־עלטסטע אאז"וו.

אין באצוג ווידער צו יעדער באוועגונג, וואס טראגט א קלאסן־כאראקטער און וועלכע פאראלגעמיינערט ניט די אינטערעסן פון די ארבעטער און די אונטערנעמער — קאן מען קיין אנדערע מאסמיטלען אויסער פיינדלעכע מצד דער רעגירונג אין די נאענטסטע יארן ניט דערווארטן.

זעלבסטפארשטענדלעך, אז אזא באוועגונג ווי די מאסקווער קאן ביי די יידן ניט געמאלט זיין. ס'איז גאר קיין ספק ניט, אז די פאליטיק פון די באזונדערע ערטער, אן דעם פאסיקן אויפהייבן דאס בירגערלעכע רעכט־באוווסטזיין און ארגאניזירטקייט פון די ארבעטער־מאסן קאן ניט ברענגען קיין שום נוצן. און ווייניקער פון אלץ קאן אויף אזא מין טעטיקייט איינגיין די יידישע אומאפהענגיקע ארבעטער־פארטיי.

דאס אפשטעלן פון דער האלב־לעגאלער טעטיקייט פון דער יידישער אומאפהענגיקער ארבעטער־פארטיי וואלט זיך נאך געקענט אפציען אויף א לענגערער צייט, נאר די עפנטלעכע טעטיקייט, דאס עקסיסטירן פון לעגאלע קווארטירן אויף פארזאמלונגען אד"גל איז שוין געווארן אוממעגלעך לויט פאלגנדע סיבות:

לויט א געהיימען צירקולאר פון דעם אינערן־מיניסטעריום, וואס איז שוין די טעג פונאנדערגעשיקט געווארן צו די גובערנאטארן, שטאט־

[1] 15 × 12 געדרוקט אין 2 שפאלטן אויף איין זייט.

הויפטמענער אאז"ו איז דער ציוניזם אין רוסלאנד פאקטיש פארבאטן. נאך ראדיקאלערע רעפרעסיעס, קען מען דענקען, וועלן אויף זיך לאנג ניט אָן ווארטן. דער דאזיקער צירקולאר באווייזט, אז אין דער רעגירונגס־פאליטיק איז פארגעקומען אן ענדערונג אין זין פון פארפאלגן די יידישע געזעלשאפטלעכע ניט־רעוואלוציאנערע באוועגונגען, דאס דערדריקן אלץ, וואס איז יידיש־נאציאנאל.

מ'קאן פארשטיין, ווי אזוי די דאזיקע רעפרעסיע, וועלכע רירט אן די גייסטיקע און אלע אנדערע אינטערעסן פון די פארשיידענע שיכטן פון דעם יידישן פאלק, קאן זיך אפרופן אויף דעם גאנצן רוסישן יידנטום און אויף זיין געזעלשאפטלעכער מיינונג.

און אט אויף דעם פאן פון אלגעמיינער אונטערדריקונג פון יעדן לעבעדיקן אטעם אין דעם יידנטום וואלטן די לעגאלע פארמען (פאר־זאמלונגען, לעגאלע קווארטירן אד"גל) פון וועלכער ניט איז ארבעטער־באוועגונג געקאנט זיין ניט מער ווי א שארפער, אומזיניקער און חוצפה־דיקער דיסאנאנס.

ביי דער אוממעגלעכקייט צו פירן די באוועגונג לעגאל, בלייבט נאך איין אלטערנאטיוו פון א קאנספיראטיווער באוועגונג, דער צוזאמענפאר האט אבער אין דעם איצטיקן מאמענט אנערקענט אויך דעם דאזיקן אלטערנאטיוו פאר אוממעגלעך.

די קאנספיראטיווע באוועגונג, וואס שטעלט ארויס אויף איר פאן די פאדערונג פון לעגאליזאציע, וועט, אויב זי וועט ניט באזיצן אין דער ווירק־לעכקייט קיין באזונדערע פאקטן פון לעגאליזאציע אין דער פארם פון וועלכער ניט איז דערלאזבארקייט פון דער עקסיסטירנדיקער, נאך ניט דערלויבטער באוועגונג, אדער פון וועלכע ניט איז באזונדערע ערלויבע־נישן, סטאטוטן אדג"ל, מוזן אפערירן בלויז מיט איינע פראזן, וועלכע וועלן ביי דער איצטיקער פיינדלעכער שטימונג פון דער געזעלשאפט צוליב די אלזייטיקע רעפרעסיעס, אויף קיינעם קיין ווירקונג ניט האבן, אדער זי וועט זיך גאר פארוואנדלען אין א רעוואלוציאנערער באוועגונג.

חוצדעם, וועט די עקסיסטענץ פון א יידישער ארבעטער־באוועגונג, וואס שטעלט ארויס די פאדערונג פון קלאסן־לעגאליזאציע, זיין בלויז א שטער פאר דעם ענין פון לעגאליזירן די אלרוסישע ארבע־טער־באוועגונג, אין פאל, ווען פאראלעל מיט איר וועט ניט זיין פונקט אזא רוסישע, נאר אזעלכע, א הכנעהדיק־פשוטע ווי די מאסקווער.

פאר דעם יידישן פאלק ווידער וואלט אזא באוועגונג, אן דער אונ־טערשטיצונג פון דער רוסישער, געווען נאר שעדלעך, ווייל זי וואלט גע־דינט אלס נייע אילוסטראציע צו דעם אלטן רעגירונגס־„אמת", אז יעדע

פרייהייטלעבע שלעכטס שטאמט פון די יידן, און די רוסישע מאסע איז נעבעך ריין, ווי א טייבעלע.

די עקסיסטענץ ווידער פון באזונדערע ריין־עקאנאמישע פאראיינען, ווען אזעלכע וועלן זיך אפילו יא בילדן — אן שום פערספעקטיוון אויף לעגאליזירונג, — נייטיקט זיך בכלל ניט אין א פארטיי־ארגאניזאציע.

ק א מ י ט ע ט פ ו ן ד ע ר יאא״פ.

קאַפּיטל ניין

דער טעראָריזם אין „בונד". — דאָס פייערן דעם ערשטן מאַי 1902 אין ווילנע. — די עקזעקוציע איבער די דעמאָנסטראַנטן. — דער אַטענטאַט פון הירש לעקערט אויף דעם ווילנער גענעראַל-גובערנאַטאָר פאָן-וואַל. — לעקערטס טויט. — דער ווּקס פון טעראָריסטישע שטימונגען צווישן די בונדיסטן. — די V קאָנפערענץ אין בערדיטשעוו. — די רעזאָלוציע וועגן „אָרגאַניזירטער נקמה". — דער V צוזאַמענפאָר פון „בונד" און דאָס אָפּשאַפן די דאָזיקע רעזאָלוציע. — די בונדישע „קאַמפּס-אָרגאַניזאַציע" אין ריגע. — די סיבה פאַרוואָס די טעראָריסטישע שטימונגען צווישן די בונדיסטן האָבן נים געהאַט קיין ערפאָלג.

די דעמאָנסטראַציע פון ערשטן מאַי 1902 אין ווילנע האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַן אַכזריותדיקער עקזעקוציע איבער די אַרעסטירטע דעמאָנסטראַנטן: דאָס ערשטע מאָל האָט מען דאָ אָנגעווענדט די לייב-שטראָף איבער יידישע אַרבעטער.

איינער פון די גערליטענע דערציילט וועגן אָט דער עקזעקוציע פאָלגנדעס: „...די אַרעסטירטע האָט מען אַרויסגעפירט אויפן הויף. פאָן-וואַל (דער גענעראַל-גובערנאַטאָר) האָט זיי געזידלט מיט די ערגסטע זידלערייען, נאָכדעם האָט דער פּראָקוראָר געהאַלטן פאַר זיי אַן אָפיציעלע רעדע. ער האָט זיי ערקלערט, אַז עס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ באַפעל צו שיסן, נאָר זיי האָבן מורא געהאַט צו טרעפן זייטיקע מענטשן און חוצדעם האָבן זיי ניט געוואָלט צוגעבן דער דאָזיקער דעמאָנסטראַציע אַ צו גרויסע באַדייטונג. דעריבער האָבן זיי באַשלאָסן אָנווענדן אַן אַנדער מיטל. זאָלן די דאָזיקע שנעקעס ניט מיינען, אַז עמעצער האָט פאַר זיי מורא. מען וועט זיי באַלד אַלעמען אַזוי אָנשמייסן, אַז דאָס אַנדערע מאָל וועלן זיי ניט קומען דעמאָנסטרירן. נאָך דער דאָזיקער רעדע האָט מען געבראַכט אַ ברעט, וועלכע איז ספּעציעל געמאַכט געוואָרן צו אָט דער עקזעקוציע: איין ברעטל האָט אונטערגעשפּאַרט די גאָמבע און דאָס צווייטע האָט זיך אַריינגעלייגט אין מויל, מען זאָל ניט קענען שרייען. איינציקווייז האָט מען אַלעמען גענומען און אַראָפּגעצויגן די קליידער; איין קאָזאַק האָט זיך געזעצט אויפן קאָפּ, דער צווייטער אויף די פיס, און

צוויי קאָזאַקן פון ביידע זייטן האָבן געשמיסן. מען האָט געגעבן צו 25 קלעפּ און אייניקע צו 50. בשעת דער עקזעקוציע זיינען געווען פאָן־וואַל, דער פּראָקוראָר, דער פּאָליציימייסטער נאַזימאָוו, דער דאָקטאָר מיכאַילאָוו. אייניקע זיינען געפאַלן אין חלשות, האָט מען זיי אָפּגעמינ־טערט און ווייטער געשמיסן. באַזונדערס מגובלדיק האָט זיך בשעת־מעשה געהאַלטן פאָן־וואַל. די עקזעקוציע האָט געדויערט אַ גאַנצן טאָג!"[1].

מיר ווילן דאָ ברענגען אייניקע ציטאַטן פון אַ בריוו פון אַ צווייטן אַרעסטירטן:

„...בשעת מען האָט אונז אַרויסגעפירט פון דער קאַמער און מיר האָבן דערזען די באַנק, האָבן מיר געמיינט, אַז אונז וועט די ערשטע אויסקומען צו טרינקען פון דעם ביטערן כּוס. נאָר מיר האָבן אַ טעות געהאַט. מען האָט אונז אַוועקגעשטעלט אָן אַ זייט. „זיי שטעלט אַוועק אָן אַ זייט. זאָלן זיי זען, ווי מען שמייסט זייערע חברים, און נאָכדעם וועט וועגן זיי זיין אַ באַזונדערע פאַראָרדענונג!" — האָט פאָן־וואַל אַ קאָ־מאַנדעווע געטאָן. אַז מען האָט אונז אַוועקגעשטעלט צווישן די אָקאָלאָ־דאָטשנעס (דזעלניצאָוועס), האָב איך זיך אָנגעהויבן אַרומצוקוקן. פּונקט קעגנאיבער אונז איז געשטאַנען אַ באַנק, און לעבן אים עטלעכע ריטער; זיי האָבן אויסגעזען, ווי אַ בעזעם, ד"ה פון אַ שטעקן פון וועלכן עס זיינען זיך פונאַנדערגעגאַנגען ריטלעך. אַנטקעגן אונז, עטוואָס לינקס, איז פון דער אַנדערער זייט באַנק געשטאַנען דער גובערנאַטאָר מיט דעם פּאָ־ליצמייסטער; עטוואָס ווייטער אַלע פּריסטאַוועס פון דער שטאָט ווילנע און דער פּריסטאַוו פון זעקסטן סטאַן און צוויי געהילף־פּריסטאַוועס. ניט ווייט פון דער טיר זיינען געשטאַנען רייען מיט קאָזאַקן, וויפיל רייען האָב איך ניט געקענט באַמערקן; דאָ זיינען אויך געווען 8 פייערלעשער מיט דעם בראַנדמייסטער, אָנגעטאָן, אַזוי ווי בשעת אַ שריפה. ביי דער טיר איז געלעגן אַ קופּע ריטער. דער גובערנאַטאָר האָט געהייסן צוויי געזונטע, הויכע פייערלעשער זיך שטעלן פון ביידע זייטן באַנק — די דאָזיקע זיינען באַשטימט געוואָרן אַלס עקזעקוטאָרס. אַז אַלץ איז שוין געווען פאַרטיק, האָט דער גובערנאַטאָר אַרויסגענומען אַ פּאַפּיר און פון דאָרטן אַרויסגערופן איין נאָמען. דער פּריסטאַוו סניטקאָ האָט זיך גלייך אַ לאָז געטאָן נאָך דעם אומגליקלעכן. צוויי פייערלעשער האָבן זיך אַ וואָרף געטאָן אויף אים און אים אויסגעטאָן, און די איבעריקע האָבן אים אַ כאַפּ געטאָן און אים אויסגעצויגן אויף דער באַנק. דער גובערנאַטאָר האָט ניג־הייסן שמייסן פּאַמעלעך און האָט אַ קאָמאַנדעווע געטאָן: „אָנהייבן".

[1] „פּאָסלעד. איזוו.", נומ' 70 פון 23 מאַי 1903.

און עס האָט זיך אָנגעהויבן... די טרערן שטיקן מיך און איך מוז אָפּ־כאַפּן דעם אָטעם... דאָס זעלבע האָט מען אויך געטאָן מיטן צווייטן, מיטן דריטן אאַז״וו. וויפיל מען האָט אין מיין אָנוועזנהייט געשמיסן, געדענק איך ניט, נאָר מיר דוכט מער פון צוואַנציק מאַן... מען האָט געגעבן צו 25 שמיץ, נאָר די, וואָס זיינען געפאַלן אין חלשות, האָט מען געגעבן ווי־ניקער. און דאָך האָט בלויז איינער באַקומען ווינציקער פון 20 שמיץ. דריי האָבן באַקומען צו דרייסיק: צוויי יידן און איין קריסט. דער לעצטער האָט אפילו קיין געשריי ניט געגעבן, ער איז בלויז צוויי מאָל געבליבן אין חלשות. נאָך דעם ערשטן מאָל האָט מען אים אַרויסגעטראָגן אין דעם שכנותדיקן צימער, פון וואַנען עס איז באַלד אַרויסגעגאַנגען דער דאָקטאָר מיכאַילאָוו און ערקלערט, אַז מען קען אים געבן די איבעריקע שמיץ, וואָס מע האָט טאַקע געטאָן. ווי שטאַרק מען האָט געשלאָגן, קאָן מען אורטיילן פון דעם; אַז נאָך צען קלעפּ איז פון דער רוט געבליבן בלויז דאָס שטעקל. אַז איין עקזעקוטאָר איז מיד געוואָרן, האָט אים פאַרביטן דער צווייטער״ [1].

די באַרבאַרישע אָפּרעכענונג מיט די יידישע אַרבעטער אין ווילנע האָט שטאַרק אויפגעבראַכט די באַפעלקערונג. דאָס שמייסן די דעמאָנ־סטראַנטן האָט צווישן די אַרבעטער אַרויסגערופן אַ צאָרן און אַ האַס צו דער מאַכט. די אַרבעטער האָבן צווישן זיך גערעדט, אַז מען טאָר ניט אַזוי אַפּלאָזן אַט דאָס איזדיעקעוועון זיך איבער זייערע חברים, אַז מען מוז זיך נוקם זיין. דער דאָזיקער געדאַנק איז אויך אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין דער פּראָקלאַמאַציע פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד". „יידישע אַרבע־טער! — ווערט אין איר געזאָגט: — ווי אַזוי וועט איר ענטפערן אויף אַט דער שענדלעכער באַליידיקונג? איר האָט שוין לאַנג דערוויזן, אַז איר האָט אויפגעהערט זיין די פריערדיקע הכנעהדיקע קנעכט; מיט אייער מוטיקן קאַמף פאַר דער פרייהייט האָט איר שוין דערוויזן דער גאַנצער וועלט, אַז איר האָט אויפגעוואַכט צו אַ ניי לעבן, צו אַ לעבן פון פרייע בירגער. דער־ווייזט זשע נאָך אַמאָל די צאַרישע תּלינים, אַז איר וועט הכנעהדיק ניט אַריבערטראָגן די שענדלעכע באַהאַנדלונג; דערווייזט, אַז איר זייט מענטשן, מיט אַ מענטשלעכן געפיל; דערווייזט, אַז איר זייט גרייט צו פאַרטיידיקן אייער מענטשלעכע ווערדע, אַז אויף אַט דעם גוואַלט פון די צאַרישע משרתים זייט איר גרייט צו ענטפערן מיט גוואַלט. ביז איצט אין אונזער פּאַרטיי געווען קעגן פּאָליטישן טעראָר, מיר זאָגן זיך איצט אויך אָפּ אָנצווענדן טעראָר אַלס מיטל פון קאַמף קעגן דער זעלבסטהערשונג. נאָר דער ווילדער אויפטו פון פאָן־וואַלן רופט אַרויס אַ שרעקלעכע אויף־

---

[1] דאָרט,

געבראַכטקייט ביי אַלע אונזערע חברים. מיר זיינען זיכער, אַז פון צווישן די רייען פון דעם ידישן פּראָלעטאַריאַט וועט אויפשטיין איינער, וועלכער וועט זיך נוקם זיין פאַר דעם איזדיעקעווען זיך איבער זיינע ברידער און אויב עס וועט פאַרגאָסן ווערן מענטשלעך בלוט, וועט די גאַנצע פאַר־אַנטוואָרטלעכקייט פאַלן אויפן קיסר און אויף זיינע ווילדע משרתים”[1].

אונטער דעם איינדרוק פון די חיהשע מעשים פון דער פּאָליציי האָבן זיך צווישן די ווילנער יידישע אַרבעטער אָנגעהויבן שטאַרקן די טעראָריסטישע שטימונגען. אַ באַזונדער מיטגעפיל האָט אַרויסגערופן דער געדאַנק צו דערמאָרדן פאָן־וואַלן. אָן דעם וויסן פון דעם בונדישן קאָמי־טעט האָט זיך געבילדעט אַ גרופּע אַרבעטער־בונדיסטן פון זעקס מאַן, וועלכע האָט זיך ענערגיש גענומען צוגרייטן אַן אַטענטאַט אויף דעם ווילנער גענעראַל־גובערנאַטאָר פאָן־וואַל. די דאָזיקע גרופּע האָט געזאַמלט געלט אויף צו קויפן געווער, און זיך געלערנט הינטער דער שטאָט, אין וואַלד, שיסן. דער מיטגעפיל צו דעם איז געווען אַזוי גרויס, אַז די אַרבע־טער האָבן מיט גרויס פאַרגעניגן געגעבן געלט. נאָכדעם האָט די דאָזיקע גרופּע זיך געווענדט צום ווילנער קאָמיטעט פון „בונד” מיט אַ פאָרשלאָג, ער זאָל אויף זיך נעמען דאָס אָרגאַניזירן דעם טעראָריסטישן אַקט, נאָר דער דאָזיקער פאָרשלאָג איז אָפּגעוואָרפן געוואָרן. דעמאָלט האָט די גרופּע באַשלאָסן זעלבשטענדיק דורכצופירן דעם דאָזיקן באַשלוס. די נעגאַטיווע שטעלונג פון דעם ווילנער קאָמיטעט צו דעם אַטענטאַט האָט ביי די יידישע אַרבעטער אַרויסגערופן אַ גרויסע אומצופרידנקייט. נאָכדעם, נאָך לעקערטס ניט געלונגענעם אַטענטאַט, האָבן די אַרבעטער באַשולדיקט דעם קאָמיטעט, אַז צוליב זיין שולד איז לעקערט אַרעסטירט געוואָרן, מען האָט דערביי אָנגעוויזן, אַז ווען דער קאָמיטעט זאָל געווען אָרגאַניזירן דעם אַטענטאַט, וואָלט זיך לעקערט זיכער געראַטעוועט[2].

דעם 5טן מאַי 1902, בשעת דער ווילנער גענעראַל־גובערנאַטאָר איז אַרויסגעגאַנגען פון צירק, האָט אַן אַרבעטער־בונדיסט לעקערט צוויי מאָל אויסגעשאָסן, נאָר ער האָט אים ניט דערהרגעט, ער האָט אים בלויז פאַר־וווּנדעט אין האַנט און אין פוס.

הירש לעקערט איז גלייך אויפן אָרט אַרעסטירט געוואָרן און מען האָט אים איבערגעגעבן דעם פעלד־געריכט. אין דער נאַכט פון 27טן אויפן 28טן מאַי אַלט. סט. האָט מען אים אויפגעהאַנגען אויף דעם מיליטער־

---

1 „פאָסל. איזוו.”, נומ' 74. דער קורסיוו איז אונזערער.

2 זאָמלבוך „הירש לעקערט”, מאָסקווע 1922, זכרונות פון ר. מיצקין.

פעלד און דאָרטן אים באַגראָבן. לעקערט האָט באַגעגנט דעם טויט ווי א העלד, רויִק איז ער אַרויפגעגאַנגען אויף דעם עשאַפאָט. דעם רב, וואָס מען האָט צו אים געשיקט פאַר דעם טויט, האָט ער ניט אויפגענומען. ווען הירש לעקערטס לעצטע שעהן ווערט דערציילט אין דער בראָשור, וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן דורך די פאַראייניקטע קאָמיטעטן פון די אָרטיקע אָרגאַניזאַציעס: פון ווילנער סאָציאַל־דעמאָקראַטישן קאָמיטעט פון „בונד", פון ווילנער קאָמיטעט פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין פוילן און אין ליטע, און פון ווילנער אַרבעטער־קאָמיטעט פון דער ליט־ווישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, פאָלגנדעס: „...פון סאָלדאַטן האָט מען געמאַכט א לעבעדיקן צוים. די פּאָליציאַנטן, וועלכע זיינען געווען אָנגעטאָן ציוויל, האָבן ביינאַכט געבראַכט צו פירן די תּליה און פאַר די סאָלדאַטן אין די אויגן האָבן זיי זי אויפגעשטעלט; פאַר די אויגן פון די זעלבע סאָלדאַטן האָט מען אויך אָנגעהויבן גראָבן א גרוב. אין קאַרע פון די סאָלדאַטן זיינען אַריינגעגאַנגען די צאַרישע משרתים: דער סעקרעטאַר פון ווילנער קרייז־געריכט לוקאַס, דער געהילף־פּראָקוראָר פון דעם זעלבן געריכט ווענדלאַנד, דער באַאַמטער פון ספּעציעלע שליחות סאַבוראָוו, דער דאָקטאָר יאַנאָווסקי, דער קהילה־ראַבינער געמזער און א גאַנצע ריי פּריסטאַווען. לעקערטן האָט מען געבראַכט אין א פאַרמאַכטער קאַרעטע. מיט לעקערטן אין קאַרעטע איז געפאָרן דער פּריסטאַוו סניטקאָ. לעקערט האָט געפרעגט, וווהין מען פירט אים. סניטקאָ האָט געענטפערט, אַז צום וואָקזאַל. לעקערט האָט דורך די גאַנצן דערקענט, אַ מען פירט אים ניט אַהין. „איר פירט מיך אויף דעם מיליטער־פעלד", — האָט לעקערט גע־זאָגט. „צופיל כּבוד", — האָט סניטקאָ געענטפערט מיט א ביטול. ערשט ווען זיי זיינען אַריבערגעפאָרן דעם גרינעם בריק פון שניפּישאָק, האָט לעקערט געזאָגט: „פאַרוואָס־זשע האָט איר מיך צוויי מאָל אָפּגענאַרט?" אויף וואָס סניטקאָ האָט געענטפערט: „נו, געווים וועלן מיר אייך אויפ־הענגען!"

די קאַרעטע האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף א באַדייטנדן מרחק פון דעם אָרט, וווּ עס איז געשטאַנען די תּליה, לעבן דעם שאָס־וואָל. מיט פאַרבונ־דענע הענט אויף הינטן איז לעקערט רויִק און געלאַסן צוגעגאַנגען צו דעם שרעקלעכן אָרט, מיט א פעסטן, ווערדיקן טריט איז לעקערט אַרויף אויף דעם עשאַפאָט און מיט א ווונדערלעכער רויִקייט געוואַרט אויף דעם סוף. דער סעקרעטאַר האָט איבערגעלייענט דעם אורטייל פונם מיליטער־רישן געריכט. דער ראַבינער האָט געוואָלט האַלטן א דרשה. ער האָט גע־בעטן דער פאַרמשפּטן ער זאָל תּשובה טאָן און איידער ער גייט אויף יענער וועלט, זאָל ער אַרויסגעבן זיינע מיטהעלפער. ער האָט געזאָגט, אַז

לעקערט האט עובר געווען אויפן „לא תרצח" און אים געבעטן ער זאל תשובה טאן, צוזאגנדיק אים דערפאר צו זאגן מיט אים ווידוי, און אויף אזא אופן אים עפענען די טויערן פון גן־עדן. לעקערט האט זיך אפגעזאגט פון דעם ווידוי, זאגנדיק, אז ער נייטיקט זיך ניט אין דעם; וואס שייך דעם לאוו, האט ער באמערקט, אז מסתמא הענגען אים איצט אויף די, וואס גלויבן אין דעם, אויפן יסוד פון דעם זעלבן לאוו. נאכדעם האט ער געבעטן מען זאל אים לאזן צורו. דער תלין האט ארויפגעווארפן דעם שטריק אויף לעקערטן. דער שטריק האט זיך פארהאלטן אויף לעקערטס נאז. לעקערט האט אליין מיט א קאפ־באוועגונג (די הענט זיינען ביי אים געווען שטארק פארבונדן; בשעת מען האט אים געבונדן, האט אים מסתמא זייער ווי געטאן, ווייל זיין געזיכט האט דעמאלט אויסגעדריקט שטארקע ליידן, נאר ער האט אפילו קיין פיפס ניט געטאן) אים אראפגעווארפן אויפן האלז. דער תלין איז אראפגעשפרונגען און מיט א ווילדער רוגזה אים א שלעפ געטאן פאר די פיס און אויסגעשריען: „פארטיק!" — און דער העלד איז אומגעקומען... זיין טויטן קערפער האט מען גלייך אריינגעווארפן אין דער גרוב, וואס מען האט נאך פריער צוגעגרייט, און תכריכים, וועלכע דער תלין האט זיך צוגענומען [1]. דאס מיליטער איז לויט א קאמאנדע דורכגעגאנגען איבער דעם קבר, כדי אויף אזא אופן אויסדריקן דעם אומגעקומענעם זייער האס, און מיט לידער זיך אומגעקערט צוריק אין לאגער. נאר דאס מיליטער איז געגאנגען אומצופרידן און דערשלאגן. עס האט זיך ניט געמערקט אין זיי דער באוווסטזיין פון דעם, אז זיי האבן מקיים געווען א גרויסע מלוכהשע זאך. דער אויסזען פון די סאלדאטן האט ניט ווילנדיק ארויפגעפירט אויף מחשבות, צי פירט מען דא ניט אין דעם לאגער די צוקונפטיקע קברנים פון דער זעלבסט־הערשונג" [2].

---

[1] איינער פון די פריסטאוועס האט געזאגט דעם תלין, אז מען דארף לעקערטן באערדיקן אין די תכריכים, האט דער תלין געענטפערט: „עך, דער זשידיוגע וועט זיך באגיין אן דעם!"

[2] „הירש לעקערט און זיין פראצעס", פארלאג פון „בונד" יולי 1902, ז"ז 6—7. הירש לעקערט איז געווען א שוסטער. ער האט זיך באטייליקט אין דער בונדישער באוועגונג אין ווילנע. לעקערט האט גענומען א לעבעדיקן אנטייל אין דער אזויגערופענער „נאוונאראדער געשיכטע", אין דער דעמאנסטראציע און אין אנפאל אויף דער פאליציי אין יאר 1900. ער האט ארגאניזירט דאס אנטלויפן פון איינעם פון די אנטיילנעמער פון דער געשיכטע פון יידישן שפיטאל. נאך איין יאר פארארעסט, האט נאך לעקערט פארבראכט 6 חדשים אין „קרעסטי" (א טורמע אין פעטערבורג) און איז נאכדעם ארויסגעשיקט געווארן קיין יעקאטערינאסלאוו אונטער פאליציי־ישער אויפזיכט. ניט לאנג פאר דעם 18 אפריל 1902 איז ער דאס צווייטע מאל אליין צוריקגעקומען קיין ווילנע.

דער איינדרוק פון לעקערטס אטענטאט איז געווען א גוואלטיקער.

די ארבעטער האבן מיט ענטוזיאזם אויפגענומען לעקערטס העלדישן טאט. אלע האבן פרייער אפגעאטעמט ביי דער ידיעה, אז די נקמה איז גענומען געווארן, און דאס איזדיעקעווען זיך איבער די יידישע ארבעטער איז ניט געבליבן אומבאשטראפט.

דער ווילנער קאמיטעט פון „בונד" האט אין צוזאמענהאנג מיט לעקערטס שאס ארויסגעלאזט א פראקלאמאציע, אין וועלכער ער האט גע־שריבן: „...עס איז געשעען!.. צווישן דעם אלגעמיינעם יובלען פון דער ווילנער באפעלקערונג האט מען א קלאפ געטאן איינעם פון די מנוולדיק־סטע צארישע משרתים; אומעטום האט מען נאר געהערט א באדויערן: „פארוואס איז ער געבליבן לעבן". „... מיר זיינען שטאלץ מיט דעם יידישן ארבעטער־קלאס דערפאר, וואס ער האט פון זיינע רייען געגעבן א מענטשן, וואס פילט לעבעדיק די באליידיקונג פון זיינע נאענטע, און לעבט זי איבער פונקט אזוי ווי אן אייגענע באליידיקונג; מיר זיינען פול מיט פרייד, וואס אין פאן־וואל האט געשאסן אן ארבעטער, א ייד, ווייל דאס דערווייזט, אז אין די טיפעניש פון דעם יידישן פראלעטאריאט זיינען פארגעקומען גרויסע ענדערונגען: ער איז שוין מער ניט קיין דערשלאגע־נער, א פאריאגטער, ער איז אויסגעוואקסן, ריזיק אויסגעוואקסן! ער איז געווארן א מעכטיקער און שטאלצער קעמפער, וועלכער קעמפט דרייסט פאר זיינע רעכט, וואס קעמפט פארצווייפלט פאר זיין פרייהייט, כבוד און אייגענער ווערדע.

מיר סאציאל־דעמאקראטן, וועלכע האלטן ניט פון טעראריסטישן אופן פון קאמף, פאראייניקן זיך צו דעם אלגעמיינעם יובל און באגריסן אט דעם נאטירלעכסטן און געזעצלעכסטן אקט פון נקמה פאר די אזוי בארבארישע פארשמיסענע מענטשלעכע רעכט.

א לויב צו דיר, דו באהארצטער און אומדערשראקענער קעמפער! כבוד און רום דיין העלדישקייט!"

פונקט אזא אפשאצונג האט לעקערטס טאט אויך געפונען אין די אויסלענדישע קרייזן פון „בונד": „יעדערער פון אונז געדענקט נאך גאנץ גוט אט דעם קאמפליצירטן געפיל, וואס מיר האבן איבערגעלעבט ביי דער ידיעה וועגן דער ווילדער, בארבארישער עקזעקוציע איבער די ווילנער דעמאנסטראנטן, — האט די „פאסלעדניא איזוועסטיא" געשריבן. — און אט דער געפיל איז געווען אליין: האס, שנאה, צארן, צערייצטקייט, נאר איבער דעם אלעמען האט געהערשט עפעס א שווערס, א דריקנדיקס, אט אזוי ווי די גאנצע אימה פון דער רוסישער ווירקלעכקייט וואלט זיך קאנ־צענטרירט אין איין פאקום, וועלכער האט אונז א שוועק געטאן מיט

ענדלעכן ווארטן, אז אט־אט וועט געשען דאס, וואס דארף געשען, ווארעם עס זיינען פאראן אזעלכע פארברעכערייען, וועלכע מוזן נאך זיך פאטאל ארויסרופן א באלדיקע נקמה. — ענדלעך האט זיך דערהערט דער שאס, וואס איז געגעבן געווארן דורך דער האנט פון א יידישן ארבעטער, און מיר האבן פרייער אפגעאטעמט...

א גרויסן טעות האבן די־יעניקע, וואס זעען אין לעקערטס שאס אן איבערגאנג צו עפעס א נייער טאקטיק. דארט, ווו די ארבעטער־מאסן־באוועגונג איז ביז אזא שטופע דאמינירנד, אז זי רוקט אפ אויף דעם סאמע הינטערשטן פלאן די חלומות פון די אומגעדולדיקסטע אדער ראמאנטיש־געשטימטע נאטורן, דארט קאן דער טעראר, — וועלכער איז לויט זיין עצם מהות נאר א קאמפס־מיטל צוגעפאסט צו די באדינגונגען פון קרייזל־ אדער גרופע־טעטיקייט, ניט ווערן אין דעם באוווסטזיין פון דער ארגאניזאציע דער וועג צו פרייהייט. לעקערטס שאס איז ניט מער ווי א רעאקציע פון אויפגעבראכטן מענטשלעכן געוויסן איבער דער גוואלט, וועלכע איז אריבער די גרענעצן אפילו פון דעם, וואס מ'קאן דערווארטן אין רוסלאנד.

לעקערט האט אנגעטאן אין הויט און פלייש דעם פארבארגענעם געדאנק פון יעדן ערלעכן מענטש; דעריבער האט זיין טאט ארויסגערופן אזא איינשטימיקן, הייסן מיטגעפיל, דעריבער האלטן מיר, אז ביים פרישן קבר פון אט דעם נקמה־נעמער וועלן אלע מענטשן זיך צונויפגיסן אין איין געפיל פון פארערונג פון דעם מענטשן, וועלכער האט אונז באפרייט פון דעם שווערן קאשמאר, וואס האט אונז אין משך פון געצייטלטע, נאר לאנגע און שווערע טעג געדריקט אזוי ווי בליי.

לעקערט האט זיך נוקם געווען פאר דעם איזדיעקעוועז זיך איבער דער פערזאן פון די יידישע ארבעטער, ער האט נקמה גענומען פאר דעם פארשוועכן די מענטשלעכע ווערדע בכלל, און דער אנדענק וועגן אים וועט אויף אייביק פארבלייבן ניט בלויז אין דעם גרויסן הארץ פון דעם יידישן פראלעטאריאט, נאר אויך אין די הערצער פון אלע ערלעכע מענטשן, וועלכע האבן נאך ניט אנגעווארן די פעיקייט צו האסן דעם ווילקיר"[1].

דאס, וואס א טייל פון די יידישע ארבעטער זיינען פארכאפט געווארן מיט דעם טעראר, דערקלערט זיך מיט די מערדערייען פון דער פאליציי, פון איין זייט, און מיט פרעדיקן דעם טעראר, וואס האט זיך דעמאלט מיט גרויס ענערגיע געפירט אין רוסלאנד דורך די סאציאליסטן־

[1] „פאסל. איזוו.", נומ. 74.

רעוואָלוציאָנערן, פון דער אַנדערער זייט. די דאָזיקע טענדענצן האָבן זיך געשטאַרקט דאַנק דעם ערפאָלג פון אייניקע טעראָריסטישע אַקטן.

אַלס אָפּקלאַנג פון דער טעראָריסטישער אויפלעבונג דינט די רעזאָלוציע וועגן „אָרגאַניזירטער נקמה", וועלכע איז אָנגענומען געוואָרן אויף דער פינפטער קאָנפערענץ פון „בונד" און דאָס בילדן זיך פון אַ טעראָריסטישער בונדישער גרופּע אין ריגע.

די קאָנפערענץ האָט מיט אַן איבערוויגנדיקער מערהייט זיך אַרויסגעזאָגט פאַר איינשליסן אין דער טאַקטיק פון „בונד" די „אָרגאַניזירטע נקמה" אַלס ענטפער אויף דעם פּאָליצייִשן ווילקיר. אין דער אָפיציעלער מאָטיווירונג גרענעצט זיך די קאָנפערענץ אָפּ פון דער מעגלעכער באַשולדיקונג, אַז מען האָט זיך אַריינגעטאָן אין טעראָר. „עס וואָלט געווען אַ גרויסער טעות צו מיינען, אַז אַזאַ מין אַרט נקמה האָט עפּעס געמיינזאַמס מיט דעם טעראָר". „...אָרגאַניזירנדיק אַליין יעדעס מאָל די נקמה־אַקציעס, און ניט דערלאָזנדיק אַלץ צו גיין מיט זיין נאַטירלעכן גאַנג, וועט די פּאַרטיי קאָנען פּאַרהיטן אירע מיטגלידער פון פאַלשע שריט, ווי אויך פון דעם סיסטעמאַטישן טעראָר".

צוליב דער גרויסער וויכטיקייט פון אָט דער רעזאָלוציע ברענגען מיר זי דאָ אינגאַנצן. פון דער אָפיציעלער מאָטיווירונג: „...ווי אַזוי דאַרפן מיר, רעוואָלוציאָנערן, ענטפערן אויף אָט דער נייער סיסטעם (די סיסטעם פון שענגדן)?... עס איז זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז קעגן אַזעלכע ווילדע מעשים דאַרפן מיר פּראָטעסטירן מיט אַלע אונזערע כוחות, ווי אין רוסלאַנד, אַזוי אויך אין אויסלאַנד, ווי דורך דער פּרעסע, אַזוי אויך דורך דעמאָנסטראַציעס, פּאָליטישע שטרייקן אאַז"וו. נאָר פאַר קיינעם פון די אָנטיילנעמער פון דער קאָנפערענץ איז ניט געווען קיין ספק אין דעם, אַז די פּראָטעסטן, אין וועלכער פאָרם זיי זאָלן ניט קומען צום אויסדרוק, זיינען ניט קיין גענוגנדיקער מיטל קעגן די אַזיאַטישע מערדערייען. דער כבוד פון אַ רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי פאָדערט נקמה פאַר דער דערנידערונג פון אירע מיטגלידער.

עס וואָלט געווען אַ גרויסער טעות צו מיינען, אַז אַזאַ אַרט נקמה האָט עפּעס געמיינזאַמס מיטן טעראָר. אַז די פּאַרטיי באַשליסט צו באַשטראָפן דעם אָדער יענעם צאַרישן משרת, איז זי מיט דעם ניט אויסן צו באַזייטיקן די רעגירונג אָדער זיך בכלל מיט דעם באַנוצן אויף צו דערגרייכן אירע צילן. דער צוועק פון אַזעלכע אַקטן איז בלויז כדי אָפּצוּוואַשן דעם פלעק פון דער פּאַרטיי, נקמה נעמען פאַר אַ שענדלעכער באַליידיקונג. און אין אָרגאַניזירטע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי, וועלכע שטייט אויף אַ פעסטן פּרינציפּיעלן און טאַקטישן באָדן, וועט שטענדיק זיין אימ־

שטאנד ניט צו דערלאזן, אז איינצעלנע נקמה־אקטן זאלן זיך פארוואנדלען אין א סיסטעמאטישן טעראר. און דערפאר טאקע דארפן אט אזעלכע אקטן ארגאניזירט ווערן דורך דער פארטיי גופא, ווארעם, ארגאניזירנדיק אליין יעדן נקמה־אקט, און „ניט דערלאזנדיק זיי צו זייער נאטירלעכן גאנג", וועט די פארטיי קאנען פארהיטן אירע מיטגלידער פון פאלשע שריט, *ווי אויך פון דעם סיסטעמאטישן טעראר*.

נאר פריער פון אלץ איז נייטיק, אז די־יעניקע, קעגן וועמען די רעגירונג ווענדט אן די סיסטעם פון שענדן, זאלן ניט ווארטן ביז די פארטיי וועט זיך נוקם זיין. זיי דארפן אליין, אויפן ארט, ארויסווייזן א שטארקן, ענערגישן ווידערשטאנד. די נקמה פון דער פארטיי וועט ערשט דאן האבן א זין, ווען יעדער רעוואלוציאנער באזונדער וועט אין יעדן געגעבענעם מאמענט אליין פארטיידיקן זיין ערע און די ערע פון זיין פארטיי, ווען יעדער איינציקער וועט ביז דער לעצטער מעגלעכקייט זיך פארטיידיקן קעגן דער באליידיקונג מצד די צארישע משרתים.

ארויסגייענדיק פון אט דעם שטאנדפונקט, האט די קאנפערענץ אנגענומען פאלגנדיקע רעזאלוציע: די קאנפערענץ אנערקענט: א) אז ס'איז נויטווענדיק צו פירן אן אינטענסיווע מאסן־אגיטאציע פאר דער נייטיקייט פון סאמע שטארקן און ענערגישן ווידערשטאנד אין פאל פון שענדן די פערזאן פון אן אנטיילנעמער אין רעוואלוציאנערן קאמף. ב) אז אויף אקטן פון שענדן דארף מען אלעמאל ענטפערן מיט ארגאניזירטער נקמה־אקטן און מאסן־פראטעסטן, דערביי שליסט איינס ניט אויס דאס צווייטע"[1].

דער אויסלענדישער קאמיטעט פון „בונד" און די „איסקרא" האבן זיך שארף ארויסגעזאגט קעגן דער רעזאלוציע וועגן „ארגאניזירטער נקמה". די סאציאליסטן־רעוואלוציאנערן האבן זיך געפרייט, זעענדיק אין „בונד" א נייעם פארבינדעטן.

דער פינפטער צוזאמענפאר פון „בונד", וועלכער איז זיך צונויפגעקומען אין א יאר ארום (אין יאר 1903), האט אנולירט דעם באשלוס פון דער פינפטער קאנפערענץ וועגן „ארגאניזירטער נקמה".

אונטער דעם איינפלוס פון די אויבנאנגעוויזענע טעראריסטישע טענדענצן אין „בונד" האט זיך אין ריגע צווישן די בונדיסטן געבילדעט א „סאציאל־דעמאקראטישע קאמפס־ארגאניזאציע". דער אנפירער פון ריגער זשאנדארמעריע־פארוואלטונג האט, ביילייגנדיק דעם סטאטוט, געמאלדן דעם פאליציי־דעפארטאמענט פאלגנדעס:

---

1 „פאסל. איזוו.", נומ' 88.

„...לויט די ידיעות, וואָס מיר האָבן, איז די לעצטע צייט צווישן די מיטגלידער פון דער ריגער אָרגאַניזאַציע פון „בונד" אַנטשטאַנען דער געדאַנק אויסצוטיילן פון זייערע רייען אַ באַזונדערע „קאַמפּס־גרופּע", וועלכע וואָלט אויף זיך גענומען דאָס אויספירן, אין באַזונדערס וויכטיקע פאַלן פון גוואַלט, נקמה־אַקטן". צוליב דעם איז פאָרגעקומען אַ פאַר־זאַמלונג פון די קאָמיטעט־מיטגלידער, אויף וועלכער עס איז אויסגעאַר־בעט געוואָרן דער פּראָיעקט פון דער פּראָגראַם פון דער נייער גרופּע און עס זיינען שוין אָנגעמערקט געוואָרן אייניקע מיטגלידער פון איר.

בראש פון דער דאָזיקער גרופּע וועט זיך, וואַרשיינלעך, שטעלן דער מיטגליד פון ריגער אָרגאַניזאַציע פון „בונד", דער געוועזענער סטו־דענט פון ריגער פּאָליטעכנישן אינסטיטוט אברהם ברוין, וועלכער איז ערשט ניט לאַנג באַפרייט געוואָרן פון טורמע, און זיין נאָענטסטער מיט־אַרבעטער וועט זיין דער געוועזענער שילער פון 6טן קלאַס פון ריגער גימנאַזיע לאַזאַר אַרנשטאַם, וועלכער איז מיט ברוינען צוגעצויגן געוואָרן צו געריכטלעכער פאַראַנטוואָרטלעכקייט און וועלכער איז ערשט ניט לאַנג באַפרייט געוואָרן פון טורמע. חוצדעם איז אין דער גרופּע באַשטימט געוואָרן דער באַוווסטער, לויט די פריערדיקע ידיעות, „באַטשקי", וועל־כער האָט זיך אַרויסגעוויזן, ווי מען האָט משער געווען, אַלס זלמן זעליג־סאָן, און אַן אומבאַקאַנטער, וועלכער איז דעם 2טן יולי געקומען קיין ריגע, און, ענדלעך, איינער מיט דעם פאַמיליענאָמען ריוולין"[1].

מיר וועלן ברענגען די פּראָגראַם פון אָט דער דאָזיקער בונדישער „קאַמפּס־אָרגאַניזאַציע".

פּראָגראַם פון ריגער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער קאַמפּס־אָרגאַניזאַציע פון 1903

אריינפיר

היות די רעגירונג ווענדט אָן אין דעם איצטיקן מאָמענט אַזעלכע מיטלען, וועלכע זיינען אַפילו ביי אונזער זעלבסטהערשונג־רעזשים שווי־דערלעך, און רופן דערמיט אַרויס אין דער געזעלשאַפט אַן אויפרעגונג, וועלכע שטרעבט זיך אויסצוגיסן אין דער פאָרם פון איינצלנע נקמה־אַקטן, וואָס איז פאַרבונדן מיט דורכפאַלן, — אָנערקענען מיר פאַר מער צוועקמעסיק צו אָרגאַניזירן אָט די קרעפטן אין איין גאַנצער גרופּע, אַדאַנק וועלכער עס וועט זיך באַדייטנד פאַרלייכטערן דאָס דורכפירן פון אַזעלכע

---

1 ענינים פון אַרכיוו פון פּאָליצ.־דעפּ. נומ' 1700, טייל 4, ז' 70.

מיני אקטן, דערביי געפינען מיר פאר נייטיק זיך צו באווארענען, אז מיר באציען זיך נעגאטיוו צום טעראר אלס מיטל פון באפרייונג, און אנער־קענען בלויז די „ארגאניזירטע נקמה" אין אויסערגעוויינלעכע פאלן פון גוואלט און ערקלערן, אז אן אקטיוון אנטייל אין אט דער גרופע וועלן נאר קענען נעמען באוווסטזיניקע סאציאל־דעמאקראטן, וועלכע זיינען געקומען צו דער איבערציינונג, אז די דאזיקע גרופע שטייט ניט אין סתירה מיט די גרונט־פרינציפן פון דער סאציאל־דעמאקראטיע.

די ריגער סאציאל־דעמאקראטישע קאמפס־גרופע

§ I. די פונקציעס.

די קאמפס־גרופע נעמט אויף זיך פאלגנדיקע פונקציעס:

1) די גרופע פארפאלגט די פערזאנען, וועלכע גיבן באוווסטזיניק ארויס זייערע חברים און דעקן אויף די סודות פון די רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס.

2) די גרופע פארפאלגט די פערזאנען, וועלכע באגייען זיך פרעך און גראב מיט די רעוואלוציאנערן און וועלכע פרעסן ארויס מיט גוואלט־מיטלען ערקלערונגען.

§ II. די קאמפעטענץ.

1) די ריגער קאמפס־גרופע ווארפט זיך אונטער אין די פראגן פון אלגעמיינעם כאראקטער די אנווייזונגען פון דער צענטראלער גרופע (צעגע), און אין די איבעריקע פראגן ווערט זי אנגעוויזן אויף אייגענער באטראכטונג, ד"ה אויף די באשלוסן דורך א מערהייט שטימען פון די, וואס גייען אריין אין איר ארטיקן צוזאמענשטעל.

2) די שטראף־מיטלען ווערן אויסגעארבעט דורך אלע מיטגלידער פון דער גרופע; אן אויסנאם זיינען בלויז די פאלן, ווען די „צעגע" ווייזט אן אויף פערזאנען און מיטלען, דערביי קאן זיך די ארטיקע גרופע אפ־זאגן אנטייל צו נעמען אין אזא אקט.

§ III. די מיטלען.

די מיטלען פון דער קאמפס־גרופע ווערן געשאפן פון די אפצא־לונגען פון אירע מיטגלידער, פון פערזאנען, וועלכע פילן מיט אירע שטרע־בונגען און פון אנדערע.

§ IV. די הוצאות.

אלע סומען, וואס פליסן אריין, ווערן פונאנדערגעטיילט אויף אזא אופן: א) 40 פראצ. פון די געוויינלעכע הכנסות און די העלפט פון די נדבות ווערט אפגערעכנט לטובת דער „צעגע", ב) די איבעריקע סומע ווערט אויסגעגעבן אויף די באדערפעניש פון דער גרופע, לויט דעם אלגעמיינעם באשלוס, דערביי קאן דער קאסירער אויסגעבן, לויט זיין אייגענעם איינזען, ניט מער פון דריי רובל, די הוצאה פון וועלכע ער דארף אנווייזן אויף דער נאענטסטער פארזאמלונג.

§ V. די אינערלעכע ארגאניזאציע.

1) די מיטגלידער פון דער גרופע קלייבן פון צווישן זיך אוים פערזאנען, אויף וועלכע זיי קאנען ארויפלייגן פאלגנדע התחייבותן:

2) א) א קאסירער, ב) א ביבליאטעקער פון די לעגאלע ביכער און ג) א ביבליאטעקער פון אומלעגאלע ביכער.

3) דערביי האט די „צעגע" דאס רעכט צו באשטימען אירן א פארשטייער צו האבן מיט איר פארבינדונגען, און די ארטיקע גרופע קלייבט אוים זיינעם א געהילף.

די פליכטן פון די אויסגעווייילטע:

4) דער פארשטייער פון „צעגע" באקומט פון דער לעצטער מיטלען און ידיעות, שיקט איר איבער געלט און באריכטן וועגן דער טעטיקייט פון דער ארטיקער גרופע.

5) א. אלע ידיעות פון „צעגע" ווערן מיטגעטיילט אלע מיטגלידער פון דער ארטיקער גרופע דורך דעם געהילף פון דעם פארשטייער.

5) ב. די באריכטן פון דער ארטיקער גרופע ווערן געשיקט דורך דעם פארשטייער פון „צעגע" און דורך זיין געהילף, דערביי דארפן די באריכטן זיין אונטערגעשריבן פון זיי ביידן.

5) ג. די גרופע האט דאס רעכט צו בעטן מען זאל פארבייטן דעם פארשטייער פון „צעגע", און די לעצטע איז מחוייב, נאך דעם באטראכטן די ביטע, צו באפרידיקן דעם ווונטש פון דער ארטיקער גרופע. אלע אזעלכע מעלדונגען מוזן געשיקט ווערן דורך דעם פארשטייער צוזאמען מיט זיין געהילף.

6) דער קאסירער באקומט אלע הכנסה־געלטער, האלט זיי ביי זיך און גיט זיי אוים לויטן איינזען פון דער גרופע. ער שטעלט צו א באריכט דער גרופע ניט זעלטענער ווי 2 מאל אין יאר.

7) דער ביבליאָטעקער פון די לעגאַלע ביכער האַלט ביי זיך די לעגאַלע ביבליאָטעק, גיט ארויס ביכער די מיטגלידער פון דער גרופּע און שטעלט צו א באַריכט וועגן צושטאַנד פון דער ביבליאָטעק נישט ווייניקער ווי איינמאָל אין יאָר.

8) דער ביבליאָטעקער פון די אומלעגאַלע ביכער האָט אויף זיך די זעלבע פליכטן, וואָס דער ביבליאָטעקער פון לעגאַלע ביכער.

§ VI. פאַרענדערונג פון דעם סטאַטוט און די איבערבאַלאָטירונג.

1) דער סטאַטוט קאָן ווערן געענדערט לויט דעם באַשלוס פון דער מערהייט מיטגלידער, אויסער דעם § I און § IV פונקט 1.

2) יעדער מיטגליד האָט דאָס רעכט אויפצוהייבן די פראַגע וועגן ענדערן דעם סטאַטוט און איבערבאַלאָטירן די מיטגלידער.

ריגער סאָציאַל־דעמאָקראַטישע קאַמפּס־גרופּע

וועגן דער „ריגער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער קאַמפּס־גרופּע" האָבן זיך אויפגעהיט זייער קורצע ידיעות, וועלכע מיר האָבן דאָ געבראַכט; זיי זיינען גענומען געוואָרן פון זשאַנדאַרמעריע־קוועלן, און, צום באַדויערן, בלייבט נישט פעסטגעשטעלט דער צוזאַמענשטעל און די טעטיקייט פון אָט דער גרופּע.

פאַרוואָס האָבן די טעראָריסטישע שטימונגען נישט געפונען קיין אָפּקלאַנג אין „בונד" און האָבן זיך אין אים נישט באַפעסטיקט? דאָס אָנכאַפּן זיך פון א טייל בונדיסטן אין דעם טעראָר האָט לאַנג נישט געדויערט. דאָס איז געווען נישט קיין לאַנגע ליניע, וועלכע האָט זיך שנעל אויסגעוועבט. די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּראָפּאַגאַנדע און אַגיטאַציע האָבן זיך שוין צווישן די יידישע אַרבעטער געפירט אין משך פון איבער 10 יאָר און עס האָבן זיך געשאַפן פעסטע טראַדיציעס, עס איז שוין געווען א שיכט פון באַוווסטזיניקע אַרבעטער. איינציקע פון זיי האָבן נאָר ציטווייליק געקענט אַרונטערפאַלן אונטער דער ווירקונג פון טעראָריזם, פון דעם אומדערוואַרט אויפגעכאַפּטן געפיל. דער „בונד", וועלכער האָט זיך געשטיצט אויף דער פּאָליטישער מאַסן־באַוועגונג פון דעם פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז מיט טויזנטער פעדים געווען צונויפגעבונדן מיט דער אַרבעטער־מאַסע, האָט איבערגעטראָגן אָט די טעראָר־מעשה, ווי א ציטווייליקע קרענק.

קאַפּיטל צען

די פּאָלעמיק פון „בונד“ מיט דער „איסקראַ“ נאָך דעם IV צוזאַמענפאָר פון „בונד“. — די „איסקראַ“ און די נאַציאָנאַלע פראַגע. — לעניִנס אַרטיקל. — דער צווייטער צוזאַמענפאָר פון רסדאַ"פּ. — דאָס אַרויסטרעטן פון „בונד“ פון דער רסדאַ"פּ. — דער פּאָלעסיער און צפון־מערבֿדיקער קאָמיטעט פון דער רסדאַ"פּ. — קעשענעווער און האָמלער פּאָגראָמען. — די פאַרשטאַרקונג פון די נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען צווישן דער יידישער באַפעלקערונג. — די רוסיש־יאַפּאַנישע מלחמה. — די יאַקוטסקער געשעענישן. — 1 מאַי. — די ביאַליסטאָקער שחיטה. — ערב 1905. —

נאָך דעם פערטן צוזאמענפאָר פון „בונד“, וועלכער האָט אָנגענומען א רעזאָלוציע וועגן דער נייטיקייט פון פעדעראטיווער בויונג פון דער רסדא"פּ און וועגן א נאציאָנאַל־קולטורעלער אויטאָנאָמיע, איז אויסגעבראָכן א פּאָלעמיק צווישן „בונד“ און דער „איסקראַ“. ביידע זיינען זיי געשטאַנען אויף דיאַמעטראַל־קעגנזועצלעכע פּאָזיציעס. די „איסקראַ“ האָט געזען דאָס לייזן די נאַציאָנאַלע פּראָבלעם אין דער אסימילאַציע און געהאַלטן פאַר נייטיק מיטצווווירקן דאָס פארשנעלערן דעם דאָזיקן פּראָצעס. יידן זיינען ניט קיין נאַציע, דער געדאַנק וועגן א יידישער נאַציאָנאַליטעט איז אַן אידעע א ציוניסטישע, א רעאַקציאָנערע. עס קאָן זיין בלויז א רייד וועגן דעם צונויפגיסן זיך פון דער יידישער נאַציע מיט די איבעריקע. דעריבער זיינען די באַשלוסן פון „בונד“ — רעאַקציאָנער און שעדלעך פאַר דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. מיר וועלן ווייטער ברענגען אייניקע ציטאַטן פון לעניִנס אַרטיקל, וואָס איז געווען געדרוקט אין דער „איסקראַ“. עס איז נייטיק זיך צו באַקענען מיט די ציטאַטן, כּדי צו פאַרשטיין די פּאָזיציע פון דער „איסקראַ“, אויף וועלכער עס איז אין יענעם פּעריאָד געשטאַנען דער גרעסטער טייל פון דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער ארבעטער־פּאַרטיי.

„...דאָס ערקלערן דעם „בונד“ אַלס זעלבשטענדיקע פּאָליטישע פּאַרטיי, — שרייבט לענין, — איז טאַקע דאָס דערפירן ביז צו אַן אַבסורד דעם הויפּט־טעות אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע, וועלכע וועט אומ־

באדינגט און אופארמיידלעך דינען אלס אויסגאנגס־פונקט אין ענדערן די אנשויוונגען פון דעם יידישן פראלעטאריאט און פון די יידישע סאָציאל־דעמאָקראטן בכלל. די „אווטאָנאָמיע” פון סטאטוט פון יאָר 1898 פארזיכערט דער יידישער ארבעטער־באוועגונג אלץ, אין וואס זי נייטיקט זיך: די פראפאגאנדע און אגיטאציע אויף זשארגאן, ליטעראטור און צוזאמענפאָרן, דאָס ארויסשטעלן באזונדערע פאָדערונגען בנוגע דער אנטוויקלונג פון איין אלגעמיינער סאָצ.־דעמ. פראגראם און דאָס באפרידיקן די לאָקאלע באדערפענישן און פאָדערונגען, וואס נעמען זיך ארויס די באזונדערע אייגנארטיקייטן פון דעם יידישן שטייגער. אין אלעם איבעריקן איז נויטווענדיק דער ענגסטער און פולסטער צוזאמענגוס מיט דעם רוסישן פראלעטאריאט, וואס איז נויטווענדיק אין די אינטערעסן פון קאמף פון דעם פראלעטאריאט פון גאנץ רוסלאנד, און ניט באגרינדעט איז, לויטן עצם ענין, די שרעק פאר יעטווועדער „מאַיאָריזירונג” ביי אזא מין צונויפגיסן זיך, ווייל פון אָט דער מאַיאָריזירונג גאראנטירט בנוגע די באזונדערע פראגן פון דער יידישער באוועגונג די אווטאָנאָמיע, און אין די פראגן וועגן קאמף מיט דער זעלבסטהערשונג, פון קאמף מיט דער בורזשואזיע פון גאנץ רוסלאנד מוזן מיר ארויסטרעטן אלס איין און איינציקע, צענטראליזירטע קאמפס־ארגאניזאציע, מיר מוזן זיך אנשפארן אויף דעם גאנצן פראלעטאריאט, אָן אונטערשייד פון שפראך און נאציאנאליטעט, פאראייניקט דורך איינהייטלעכע באשטענדיקע באשלוסן וועגן טעאָרעטישע און פראקטישע, טאקטישע און אָרגאניזאציאָנעלע פראגן, און ניט בילדן קיין באזונדער גייענדיקע, איטלעכע מיט איר וועג, ארגאניזאציעס, ניט אפשוואכן די קרעפטן פון דעם אָנגריף דורך צעדרויבלען זיך אויף פילצאליקע, זעלבשטענדיקע פאָליטישע פארטייען, ניט ארייַנפירן קיין אפגעזונדערטקייט און אפגעפרעמדטקייט, כדי נאָכדעם צו היילן די קינסטלעך איינגעאימפטע חולאת מיט פלאסטערס פון דער בארימטער „פעדעראציע”[1].

דער שווערפונקט פון דער פראגע וועגן דער לאגע פון דעם „בונד” אין דער פארטיי, — האָט לענין געשריבן אין דער „איסקרא”, — באשטייט אין דער דעקלאראציע פון א באשטימטן פרינציפ פון דער אָרגאניזאציע און אין דעם אויסוואל פון א וועג. „צי זאל מען פעסטשטעלן די אייגנארטיקייט פון „בונד”, וועלכע האָט זיך היסטאָריש צונויפגעשטעלט,

1 „איסקרא” נומ׳ 34 פון 15 פעברואר 1903, ארטיקל פון וו. אי. לענין „צי נייטיקט זיך דער יידישער פראלעטאריאט אין א זעלבשטענדיקער פאַרטיי”, געזאמלטע ווערק, ב׳ IV, ז״ו 215–216.

אָדער זי אַפּלייקענען אין פּרינציפּ און זיך שטעלן אָפּן, באַשטימט, פעסט און ערלעך אויף דעם וועג פון אַלץ גרעסערער און גרעסערער, ענגערער און ענגערער דערנענטערונג און צונויפגיסונג מיט דער גאַנצער פּאַרטיי. צי זאָל מען אויפהיטן די אָפּגעזונדערטקייט אָדער זיך ווענדן צו דער צונויפגיסונג. אָט דאָס איז די פּראָבלעם.

דאָס לייזן די דאָזיקע פּראָבלעם הענגט אינגאַנצן אָפּ פון דעם „בונדס" גוטן ווילן, וואָרעם „מיט גוואַלד וועט מען דיך ניט ליב האָבן", ווי מיר האָבן דאָס נאָך געזאָגט אין דעם נומ' 33. אויב איר ווילט זיך אומקערן צו דער צונויפגיסונג, וועט איר אוועקשטעלן די פעדעראַציע און אָננעמען די אווטאָנאָמיע. דעמאָלט וועט איר פאַרשטיין, אַז די אווטאָנאָמיע גאַראַנטירט אַזאַ בהדרגהדיקן פּראָצעס פון צונויפגיסונג, ביי וועלכע די איבעראָרגאַניזירונג וואָלט דורכגעגאַנגען מיט אַ מינימאַלן פּחת און אַזוי, אַז די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג וואָלט דערביי גאָרניט אָנגעוואָרן און וואָלט נאָך געוווּנען אַדאַנק דער דאָזיקער איבעראָרגאַניזירונג און צונויפגיסונג.

איר ווילט זיך ניט אומקערן צו דער צונויפגיסונג, — דעמאָלט וועט איר זיין פאַר אַ פעדעראַציע (אין איר מאַקסימאַלער אָדער מינימאַלער פאָרם, מיט אַ דעקלאַראַציע אָדער אָן אַ דעקלאַראַציע), דעמאָלט וועט איר זיך שרעקן פאַר דער „מאַיאָריזירונג", דעמאָלט וועט איר פאַרוואַנדלען די טרויעריקע אָפּגעזונדערטקייט פון „בונד" אין אַ פעטיש און איר וועט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פאַרניכטונג פון דער אָפּגעזונדערטקייט שרייען וועגן דער פאַרניכטונג פון „בונד", דעמאָלט וועט איר אָנהייבן זוכן אַ באַגרינדונג פון אייער אָפּגעזונדערטקייט און אין די זוכענישן זיך אָנכאַפּן אין דער ציוניסטישער אידעע פון דער יידישער „נאַציע", אָדער גאָר אויף דעמאַגאָגיע און רכילות"[1].

„...די פאַרשאָלטענע געשיכטע פון דער זעלבסטהערשונג האָט אונז געלאָזן בירושה די גוואַלטיקע אָפּגעפרעמדטקייט פון די אַרבעטער־קלאַסן פון די פאַרשיידענע פעלקערשאַפטן, וועלכע זיינען אונטערדריקט געוואָרן דורך דער זעלבסטהערשונג. אָט אַזאַ מין אָפּגעפרעמדטקייט איז די גרעסטע צרה, דער גרעסטער שטער אין דעם קאַמף מיט דער זעלבסטהערשונג, און מיר טאָרן ניט פאַרגעזעצלעכן אָט דאָס דאָזיקע שלעכטס, פאַרהייליקן אָט די צרה דורך קיין שום „פּרינציפּן" פון פּאַרטיי־אייגנאַרטיקייט אָדער פּאַרטיי־„פעדעראַציעם". פּשוטער און לייכטער איז צו

1 „איסקראַ", נומ' 45, 1 אָקטאָבער 1903, אַרטיקל פון וו. אי. לענין „מאַקסימום אומפאַרשעמטקייט און מינימום לאָגיק", געזאַמ. ווערק, ב' VI, ז"ז 262—263.

גיין דורך דער ליניע פון דער מינדסטער קעגנווירקונג און יעדערער זאָל זיך איינאָרדענען אין זיין ווינקעלע, ווי מען זאָגט: „מיין כאַטקע איז אין עק", ווי עס וויל זיך איצט אויך איינאָרדענען דער „בונד". וואָס מער מיר אָנערקענען די נויטווענדיקייט פון אחדות, וואָס פעסטער מיר זיינען איבערצייגט אין דער אוממעגלעכקייט פון אַלגעמיינעם אָנגריף אויף דער זעלבסטהערשונג אָן דער פולקומער אחדות, וואָס שאַרפער עס טרעט אַרויס די נייטיקייט אין אַ צענטראַליסטישער קאַמפּס־אָרגאַניזאַציע, ביי אונזערע פּאָליטישע אָרדענונגען, — אַלץ וויניקער זיינען מיר געצווינגט זיך צו באַנוגענען מיט דער „פּשוטער", נאָר וואָס שיינט אויך צו זיין טיף פאַלש, לויט איר עצם נאָך, לייזונג פון דער פראַגע. אויב עס איז ניט פאַראַן קיין באַוווּסטזיין וועגן דער שעדלעכקייט פון דער אָפּגעזונדערט־קייט, אויב עס פעלט דער ווילן צו פאַרענדיקן דורכאויס און ראַדיקאַל מיט אָט דער אָפּגעפרעמדטקייט אין לאַגער פון דער פּראָלעטאַרישער פּאַרטיי, — דאַן זיינען אויך ניט נייטיק די פייגנבלעטער פון דער „פעדעראַציע", דאַן איז איבעריק זיך צו נעמען לייזן די פראַגן, וועלכע איין „צד" וויל בעצם גאָרניט לייזן, דאַן איז שוין גלייכער צו לאָזן דעם לעבן און דער ווירקלעכער באַוועגונג צו איבערצייגן וועגן דער נויטווענדיקייט פון דעם צענטראַליזם פאַר דעם ערפאָלג פון דעם קאַמף פון די פּראָלעטאַריער פון יעדער נאַציאָנאַליטעט, וועלכע איז דערדריקט דורך דער זעלבסטהערשונג, קעגן אָט דער זעלבסטהערשונג און קעגן דער אינטער־נאַציאָנאַלער, קעגן דער אַלץ ענגער זיך פאַראייניקנדיקער בורזשואַזיע" [1].

אונטערשטרייכנדיק, אַז די אידעע וועגן אַ „יידישער נאַציע" איז אַ ציוניסטישע אידעע, ווייזט לענין אָן, אַז זי טראָגט אַ רעאַקציאָנערן כאַראַקטער, זי שטויסט דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט צו דער שעדלעכער אָפּגעזונדערטקייט.

„די אָרעמע, אין ווינסנשאַפטלעכן זין, אידעע וועגן אַ באַזונדער יידישן פאָלק איז רעאַקציאָנער לויט איר פּאָליטישער באַדייטונג. אַלס פעסטגעשטעלטער פּראַקטישער באַווייז וועגן דעם זיינען די אַלעמען באַקאַנטע פאַקטן פון דער געשיכטע און פון דער איצטיקער פּאָליטישער ווירקלעכקייט. אין גאַנץ אייראָפּע איז דאָס פאַלן פון דעם מיטלאַלטער און די אַנטוויקלונג פון דער פּאָליטישער פרייהייט געגאַנגען האַנט ביי האַנט מיט דער פּאָליטישער עמאַנסיפּאַציע פון די יידן, מיט דעם פאַר־בייטן דעם זשאַרגאָן זייערן אויף דער שפּראַך פון דעם פאָלק, צווישן

---

[1] „איסקרא", נומ' 44 פון 15 יולי 1903, אַרטיקל פון וו. אי. לענין „די נאַ־ציאָנאַלע פראַגע אין אונזער פּראָגראַם", געז. ווערק ב' VI, ז' 247,

וועלכן זיי לעבן און בכלל מיט דעם באַשיינפערלעכן פראָגרעס פון דער אַסימילאַציע מיט דער אַרומיקער באַפעלקערונג. צי דען דאַרפן מיר זיך ווידער אומקערן צו די פרימיטיווע טעאָריעס און ערקלערן, אַז רוסלאַנד וועט טאַקע זיין אַן אויסנאַם, הגם די באַפרייונגס־באַוועגונג פון די יידן איז פיל טיפער און ברייטער אין רוסלאַנד, אַדאַנק דער אויפוואַכונג פון דעם העלדישן זעלבסטבאַוווסטזיין צווישן דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט? ניט שוין זשע קאָן מען ערקלערן אַלס צופעליקייט דעם פאַקט, וואָס די רעאַקציאָנערע קרעפטן פון גאַנץ אייראָפּע, און דערהויפט פון רוסלאַנד, פאַראייניקן זיך קעגן דער אַסימילאַציע פון די יידן, און באַמיען זיך צו באַפעסטיקן זייער אייגנאַרטיקייט?

די יידישע פראַגע שטייט אַזוי: אַסימילאַציע אָדער אָפּגעזונדערטקייט? און די אידעע פון דער „יידישער נאַציאָנאַליטעט" טראָגט אַן אויסגעשפּראָכענעם רעאַקציאָנערן כאַראַקטער ניט נאָר ביי די קאָנסעקווענטע אָנהענגער פון אָט דער אידעע (די ציוניסטן), נאָר אויך ביי די, וועלכע ווילן זי פאַראייניקן מיט דער אידעע פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע (די בונדיסטן). די אידעע פון אַ יידישער נאַציע איז סותר די אינטערעסן פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, שאַפנדיק אין אים דירעקט און אומדירעקט אַ פיינדלעכע שטימונג בנוגע דער אַסימילאַציע, אַ „געטאָ"־שטימונג [1]

מיט וואָס האָט דער „בונד" מאָטיווירט די נויטווענדיקייט פון זיין אַווטאָנאָמיע אין דער רסדאַ"פּ? באַהאַנדלענדיק די דאָזיקע פראַגע, האָט די „אַרבעטער שטימע" געשריבן: „...די לאַגע פון די יידן אין רוסלאַד, די פּאָליטיק פון דער צאַרישער רעגירונג בנוגע זיי און אַנדערע אייגנאַרטיקייטן (ווי, למשל, די באַזונדערע שפּראַך) האָבן ביי דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט געשאַפן באַזונדערע אינטערעסן, וועלכע פאָדערן אַ ספּעציעלע פאַרטיידיקונג. דאָס פאַרטיידיקן פון אָט די ספּעציעלע יידישע אינטערעסן קאָן אויך זיך נעמען אַ באַזונדער יידישע אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט די פולע רעכט זיי צו פאַרטיידיקן אַזוי, ווי זי געפינט דאָס פאַר נייטיק, דערביי מישט זיך די פּאַרטיי ניט אַריין אין דער טעטיקייט פון „בונד". אין די פראַגן, וואָס האָבן ווידער אַ שייכות צו דעם גאַנצן רוסלענדישן פּראָלעטאַריאַט, אָן אונטערשייד פון נאַציאָנאַליטעט און רעליגיע, איז דער יידישער „בונד" מחוייב, אַלס טייל פון דער פּאַרטיי, זיך אונטערוואַרפן דעם „צענטראַל־קאָמיטעט". עס פאַרשטייט זיך, אַז דער יידישער „בונד"

---

1 „איסקראַ", נומ' 51, 22 אָקט. 1903, ח. או. לענין, „די לאַגע פון „בונד" אין דער פּאַרטיי", געז. ווערק ב' VI, ז' 72.

האט ניט קיין באזונדערע פריווילעגיעס אין דער פארטיי. די פארטיי באציט זיך צו דעם יידישן „בונד" פונקט אזוי, ווי זי באציט זיך צו יע־דער ארבעטער־ארגאניזאציע, וועלכע פארטיידיקט די ספעציעלע אינטע־רעסן פון וועלכער ניט איז נאציע. די דאזיקע פאליטיק פון דער פארטיי איז קלוג און פראקטיש. די פארטיי וויל ניט, אז אלע ארבעטער־בונדן זאלן טאנצן אונטער איין זמרל. די ענינים, וואס האבן א שייכות צו די באזונדערע גרופעס ארבעטער, לאזט זי פאר יענע, וועלכע ווען זיך גיכער קענען אן עצה געבן מיט זיי; די אלגעמיינע פראגן ווידער ווערן באשלאסן דורך די פארשטייער פון אלע גרופעס לויט איין באשטימטן פלאן..."

„דער פארטיי שטייט פאר א שווערע אויפגאבע: איר הויפט־פליכט באשטייט אין דעם קאמף פאר די אלגעמיינע פאליטישע און עקאנאמישע אינטערעסן, וואס באררן אלצאיינס אלע גרופן פון דעם רוסלענדישן פראלעטאריאט. דאס איז די הויפט־אויפגאבע פון דער פארטיי און איז אזוי אויך געווג ברייט און פאדערט די אנשטרענגונג פון אלע אירע כוחות, אזוי, אז די פארטיי וועט, ניט ווילנדיק, ניט זיין אימשטאנד צו זארגן וועגן די ספעציעלע אינטערעסן פון די פארשיידנפעלקערישע ארבע־טער, און בפרט וועגן די אינטערעסן פון די יידישע ארבעטער. די פארטיי קאן זיי ניט צושטעלן צו דער צייט די נייטיקע אומלעגאלע ליטעראטור אויף זייער שפראך, נאר זי קאן זיי אין א גענוגנדער מאס העלפן מיט געלט און מיט מענטשן; די פארטיי איז ניט תמיד אימשטאנד גענוי צו וויסן, ווי אזוי עס ווערט געפירט דער קאמף פון דעם יידישן פראלע־טאריאט, און אדאנק דעם קאן זי גוט ניט וויסן זיינע באדערפענישן און פארמולירן זיינע פאדערונגען. זי איז ניט אימשטאנד צו באנוצן זיך צוליב פראפאגאנדע־צוועקן מיט דער אידעע פון בירגערלעכער גלייכבא־רעכטיקונג צווישן דעם יידישן פראלעטאריאט, אדאנק די שענדלעכע פארפאלגונגען פון די יידן דורך דער צארישער רעגירונג, און ענדלעך, — דאס איז אויסערגעוויינלעך וויכטיק, — ווען עס וועט קומען דער ענדגיל־טיקער און לאנג־דערווארטער מאמענט, וועט די פארטיי ניט קענען מיט פונקט אזא ענערגיע און קראפט פארטיידיקן די ספעציעלע אינטערעסן פון דער יידישער מאסע, מיט וועלכע זי וועט פארטיידיקן די אינטערעסן פון דעם פראלעטאריאט פון גאנץ רוסלאנד; דאס לעצטע איז דאך איר הויפט־אויפגאבע; אזא ארגאניזאציע, וועמעס הויפט־אויפגאבע איז דאס דערגרייכן די גלייכבארעכטיקונג פאר דער נאציע, וועלכע זי שטעלט פאר, קאן אנווענדן איר גאנצע ענערגיע אויף צו דערגרייכן דעם דאזיקן ציל אירן. אויף אזא אופן זעען מיר, אז נאר א ספעציעלע יידישע ארבעטער־ארגאניזאציע קאן אויף זיך נעמען די אויפגאבע פון צושטעלן די נייטיקע

מיטלען און קרעפטן אויף צו פירן דעם ערפאָלגרייכן קאַמף פון דעם יידישן פּראָלעטאריאט. נאָר זי איינע קאָן צו דער צייט געגוי זיך דער־ווסן וועגן די באדערפענישן פון דעם יידישן פּראָלעטאריאט. נאָר זי איינע קאָן באַקענען די רוסישע ארבעטער מיט דעם פּאָליטישן און עקאָ־נאָמישן קאַמף פון דעם יידישן פּראָלעטאריאט דורך ארטיקלען אין דעם הויפּט־אָרגאַן פון דער פּארטיי און דורך דעם מיטהעלפן, אז ביי דעם רוסישן פּראָלעטאריאט זאָל זיך אנטוויקלען דער באַוווּסטזיין פון דער סאָלידארישקייט פון זייערע אַלגעמיינע אינטערעסן. אדאַנק דעם ווערט ביי דער רעגירונג צוגענומען די מעגלעכקייט זיך צו באַנוצן מיט דעם נאַציאָנאַלן אַנטאַגאָניזם, לטובת דער זעלבסטהערשונג און צום שאָדן פון די עקספּלואַטירטע מאַסן. פון דעם אַלעמען איז געדרונגען, אז די עקסיס־טענץ פון א באַזונדערער אָרגאַניזאַציע פון דעם יידישן פּראָלעטאריאַט פארלייכטערט דער פּארטיי אין איר שווערער ארבעט און פּארהיט אירע כוחות אויף אויסצופילן די ערשטע און הויפּט־אויפגאבע פון דער פּארטיי" [1].

מיט פונקט אזא אויספירלעכקייט איז דער שטאַנדפּונקט פון „בונד" ארויסגעזאָגט אין אַן אַנדער אָפיציעלער בונדישער אויסגאַבע — אין דער בראָשור פון וול. קאָסאָווסקי „צו דער פראַגע וועגן נאַציאָנאַלער אוטאָ־נאָמיע און דאָס איבערבויען די רסדא"פּ אויף פעדעראַטיווע יסודות".

„מיט דעם פארניכטן פון דער זעלבסטהערשונג וועלן די הויפּט־כוחות אין דער יידישער סביבה באַקומען א ברייט פעלד. די יידן וועלן אָנווערן זייער אייגנאַרטיקייט, זיי וועלן אויפנעמען די פרעמדע קולטור, פרעמדע מידות און אז"וו און וועלן זיך אויסמישן צווישן דער מאַסע פון די איבעריקע פעלקערשאַפטן, וועלכע רינגלען זיי ארום; קיין נאַציאָ־נאַלע פראַגע אין באַצוג צו די יידן וועט אין קומענדיקן רוסלאַנד ניט זיין. פון דאַנען איז דער אויספיר: אז אחוץ דעם פארניכטן די זעלבסטהערשונג און דער פארניכטונג פון דעם קאַפּיטאַליזם קאָנען ביים יידישן פּראָלע־טאריאַט קיין אַנדערע אויפגאַבן גאָרניט זיין. דער דאָזיקער שטאַנדפּונקט איז ניט קיין נייער. אמאָל האָט ער געהאַט זייער פיל אָנהענגער צווישן דער ראַדיקאַלער יידישער אינטעליגענץ. דאָס איז געווען אין דער עפּאָכע, וואָס איז גאָר ניט ווייט פון אונז, ווען די יידישע ארבעטער־מאַסע איז נאָך געשלאָפן און די יידישע רעוואָלוציאָנערן האָבן אפילו ניט אָנגע־הויבן חושד צו זיין, אז אין דעם דערשלאָגענעם און פּאַריאַגטן פאָלק

[1] „ארבעטער־שטימע", נומ' 9—10, ארטיקל „אונזערע צילן". מיר ציטירן לויטן „ראַבאָטניק" נומ' 5—6, זשענעווע, 1899, ז"ז 96, 98—99.

וועט אויפשטיין אַ קראַפט, וועלכע וועט אויפהייבן די פאָן פון קאַמף קעגן די קאַפּיטאַליסטן און דער רעגירונג און מיט דעם אַליין וועט ער זיך שטעלן בראש פון דער באַפרייונגס־באַוועגונג פון דער יידישער נאַציע. די עמאַנסיפּאַציע פון דער יידישער מאַסע האָבן זיי דערוואַרט פון דער רוסישער און פּוילישער באַוועגונג, און דעם בעסטן אויסוועג פאַר די יידן האָבן זיי געזען אין דעם, אַז זיי זאָלן זיך אַסימילירן מיט דער אַרומיקער באַפעלקערונג, אָפּגעבנדיק זייערע בעסערע עלעמענטן צום דינסט פון דער רוסישער אָדער פּוילישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג.

אָבער ווען די יידישע אַרבעטער־באַוועגונג האָט זיך אָנגעהויבן שנעל אַנטוויקלען, ווען זי האָט זיך פאַרשטאַרקט, געלאָזט טיפע וואָרצלען און באַקומען אַ באַשטימטע פיזיאָנאָמיע, דעמאָלט איז אַלץ קלאָרער געוואָרן, אַז זי אַליין איז אַ מעכטיקער באַפרייונגס־פאַקטאָר, און אַז ווען די זעלבסטהערשונג וועט דורך די אַלגעמיינע אָנשטרענגונגען פון דעם אַל־רוסלענדישן פּראָלעטאַריאַט פאַלן, וועט די עמאַנסיפּאַציע פון די יידן ווערן ניט קיין אַקט פון רחמנות צו אונטערדריקטע און אפילו ניט קיין אַקט פון גערעכטיקייט פון שטאַנדפּונקט פון די פּרינציפּן פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, נאָר אַ פועל־יוצא פון דער ראָלע, וואָס עס שפּילט און עס וועט שפּילן דער יידישער פּראָלעטאַריאַט אין דער באַפרייונגס־באַוועגונג, וואָס האָט איר נאָענטסטן ציל דאָס אַראָפּוואַרפן די זעלבסט־הערשונג. די זעלביקע יידישע אַרבעטער־באַוועגונג האָט אָבער, אויף וויפיל זי האָט זיך פאַרברייטערט און איז געוואָרן אַ מ אַ ס ן ־באַוועגונג, געמוזט ווערן ניט נאָר אַן אינטערנאַציאָנאַלע, נאָר אויך אַ נאַציאָנאַלע. דער אינטערנאַציאָנאַליזם אירער באַשטייט אין דעם, וואָס די יידישע אַרבעטער אָנערקענען זיך אַלס מיטגלידער פון איין אַלוועלטלעכער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער משפחה, איר נאַציאָנאַליזם באַשטייט אין דעם, וואָס זיי פילן זיך אַלס יידישע אַרבעטער, און ניט אַלס רוסישע אָדער פּוילישע. אַלס אַרבעטער, טראָגן זיי אויף זיך דעם צווייענדיקן יאָך פון דער זעלבסטהערשנדיקער רעגירונג און פון די קאַפּיטאַליסטן, אַלס יידישע אַרבעטער טראָגן זיי נאָך אַלס צוגאָב נאָך אַ צווייענדיקן יאָך פון אויס־נאַם־געזעצן און אונטערדריקונג פון נאַציאָנאַלער דערוואַכונג. דער צוזאַמענפאָר האָט גאָר ניט געדאַרפט בויען קיין היפּאָטעזן וועגן דעם, צי עס וועלן זיין וועלכע ניט איז נאַציאָנאַלע דערוואַכונגען און שטרעבונגען ביי די יידן אין דעם באַפרייטן רוסלאַנד. ער האָט זיך גאָרניט געדאַרפט אַמפערן וועגן דעם, צי די יידן וועלן זיך אויסמישן צווישן די אַרומיקע פעלקער, אָדער זיי וועלן אויפהיטן זייער נאַציאָנאַלן פּרצוף; צי זיי וועלן איבערנעמען די קולטור פון די שכנים אָדער זיי וועלן אַנטוויקלען זייער

אייגענע; צי וועלן זיי אָנהייבן ריידן אויף רוסיש, פּויליש און אַנדערע שפּראַכן, צי זיי וועלן בלייבן ביי זייער אייגענעם זשאַרגאָן. פאַר אים איז געווען קלאָר: אין דער איצטיקער צייט איז דער יידישער פּראָלע־טאַריאַט לויט זיין פּסיכיק, לויט זיין שפּראַך אאַז״וו אַ פולקום אינדיווי־דואַליזירטע נאַציאָנאַלע גרופּע, און דעריבער איז דער נאַטירלעכער אויס־פיר געווען, אַז אויף אַ נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע, אויב ער וועט זי פאַר־לאַנגען, האָט ער דאָס זעלבע רעכט, אַזוי ווי יעדע אַנדערע נ אַ צ י אָ־נ אַ ל י ט ע ט״ [1].

* * *

עס האָט זיך דערנענטערט דאָס צונויפרופן דעם צווייטן צוזאַמענ־פאָר פון דער רסדאַ״פּ. מען האָט געדאַרפט באַהאַנדלען דעם סטאַטוט און די פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי. שוין לאַנג פאַר דעם צוזאַמענפאָר האָט זיך אין דער פּרעסע געפירט אַ ליידנשאַפטלעכע פּאָלעמיק צווישן דער „איסקראַ״ און דעם „בונד״. די „איסקראַ״ האָט שאַרף קריטיקירט דעם באַשלוס פון פערטן צוזאַמענפאָר פון „בונד״ וועגן דער פעדעראַטיווער בויונג פון דער פּאַרטיי און די נאַציאָנאַל־קולטורעלע אויטאָנאָמיע. לויט דער דאָזיקער פּאָלעמיק האָט מען געקאָנט פאָראויסזען, אַז אויך אויף דעם צוזאַמענפאָר וועלן געפירט ווערן שאַרפע דעבאַטן איבער דער פראַגע וועגן דער פּאָזיציע פון „בונד״ אין דער פּאַרטיי. און אַזוי איז עס טאַקע געווען.

פרילינג 1903 האָט זיך אין לאָנדאָן פאַרזאַמלט דער צווייטער צו־זאַמענפאָר פון דער רסדאַ״פּ. אין דער דעלעגאַציע פון „בונד״ זיינען אריין: מעדעם (גאָלדבלאַט), אייזנשטאַט („יודין״), לעווינסאָן (קאָסאָוו־סקי״, „האָפמאַן״) און גאָלדמאַן („ליבער״).

די אַמפּערייען צווישן דער דעלעגאַציע פון „בונד״ מיט דעם איבע־ריקן טייל פון דעם צוזאַמענפאָר האָבן זיך אָנגעהויבן ביי דער סאַמע דערעפענונג פון דעם צוזאַמענפאָר. ניט קוקנדיק אויף דעם פּראָטעסט פון דער דעלעגאַציע פון „בונד״, האָט דער צוזאַמענפאָר באַשלאָסן אין דער ערשטער ריי זיך פאַרנעמען מיט דער פראַגע וועגן „בונד״, ניט אָפּ־לייגנדיק די פראַגע אויף נאָכדעם, ווען עס וועט באַהאַנדלט ווערן די אָר־גאַניזאַציאָנעלע פראַגע.

1 צו דער פראַגע וועגן דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע און איבערבויען די רסדאַ״פּ אויף פעדעראַטיווע יסודות, ז״ז 13—14.

אויף דעם צוזאַמענפֿאָר האָט מען אָנגעהויבן צו באַהאַנדלען די פֿראַגע, צי איז נייטיק אָדער ניט נייטיק דער „בונד". דער קאַווקאַזער דעלעגאַט האָט זיך אַרויסגעזאָגט אין דעם זין, אַז די רוסישע חברים זיינען באַגאַנגען אַ פֿעלער, וואָס זיי האָבן דערלאָזט דעם „בונד" זיך אַזוי פֿונאַנדערוואַקסן און אים געגעבן אויף דעם ערשטן צוזאַמענפֿאָר פֿון דער רסדאַ"פּ אַ ברייטע אַווטאָנאָמיע; די אַנדערע האָבן כאַראַקטעריזירט דעם פּראָיעקט פֿון דעם סטאַטוט, וואָס דער „בונד" האָט פֿאָרגעלייגט, אַלס אָרגאַניזאַציאָנעלן סעפּעראַטיזם, אַלס שאָוויניסטיש שפּיצל אַאַז"ון, אַלץ אין דעם זעלבן גייסט. אַזוי האָט, למשל, ה. רוסאָוו (קיוניאַנץ, פֿון באַקו) געזאָגט: „דער „בונד" ווייזט די לעצטע צייטן אַרויס אַן אָרגאַניזאַציאָנעלן סעפּעראַטיזם. דאָס עקסיסטירן פֿון אַ באַזונדער יידישער אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז על־פּי טעות דערלאָזט געוואָרן דורך דעם ערשטן צוזאַמענפֿאָר, וועלכע האָט, קאָן זיין, איר היסטאָרישע באַרעכטיקונג, האָט דערפֿירט צו זייער ניט געוווּנטשענע רעזולטאַטן". דער חבר לוואָוו (מאָשינסקי, פֿאַראיין פֿון באַרג־אינדוסטריע־אַרבעטער) האָט באַמערקט: „אויף וויפֿיל דער „בונד" האָט אין סוף פֿון די נײַנציקער יאָרן געשפּילט אין דער פּאַרטיי די ראָלע פֿון אַ פֿאַראייניקער, אויף אַזויפֿיל שפּילט ער איצט די ראָלע פֿון אַ צעשטערער. דער „בונד" פֿאַראייניקט אונז ניט, נאָר פּונקט פֿאַרקערט ער צעשפּליטערט אונז". דער חבר מאַרטאָוו האָט אָפֿן אָנגערופֿן די (דעמאָלטיקע) פּאָזיציע פֿון „בונד" אַלס „אַזעלכע, וואָס האָט קיין זין ניט און וואָס איז געשאַפֿן געוואָרן אַדאַנק די אומנאָרמאַלע באַדינגונגען, אַגב, אַדאַנק דעם קאַמף פֿון „בונד" מיט די פּפּ"ס".

דער „בונד" האָט אויף דעם צוזאַמענפֿאָר אַריינגעטראָגן אַ פּראָיעקט וועגן דעם נאַציאָנאַלן פֿעדעראַטיוון בוי פֿון דער פּאַרטיי. דאָס האָט אַרויסגערופֿן אַ גרויסע קעגנערשאַפֿט פֿון דער איבערוועגנדיקער מערהייט דעלעגאַטן. פֿון דער אַנדערער זייט, האָט דער פּראָיעקט, וואָס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן דורך דער רעדאַקציע פֿון דער „איסקראַ", האָט דעגראַדירט די זעלבשטענדיקייט פֿון „בונד" ביז צו אַ טעכנישער אויטאָנאָמיע, וועלכע עס האָט געהאַט יעדער אָרטיקער קאָמיטעט, בלויז מיט דעם אונטערשייד, וואָס די טעכנישע אַווטאָנאָמיע ווערט פֿאַרווירקלעכט אין דעם „בונד" אויף אַ גרעסערער טעריטאָריע.

אונטער דעם דרוק פֿון דער קעגנערשאַפֿט פֿון דעם צוזאַמענפֿאָר האָט די בונדישע דעלעגאַציע צוריקגעצויגן איר פּראָיעקט וועגן נאַציאָנאַל־פֿעדעראַטיוון בוי פֿון דער פּאַרטיי און צוגעשטעלט אַן אַנדערן, וועלכער האָט פֿאַרזיכערט דעם „בונד" אַ ברייטע אַווטאָנאָמיע.

נאָכדעם, ווי מען האָט אָפּגעוואָרפן דעם ערשטן פּונקט פון אַ דעם פּראָיעקט, האָט די דעלעגאַציע ערקלערט, אַז זי פאַרלאָזט דעם צוזאַמענפאָר און אַז דער „בונד" טרעט אַרויס פון דער רסדא"פּ.

מיר ברענגען ביידע פּראָיעקטן פון סטאַטוט, וועלכע די בונדישע דעלעגאַציע האָט אַריינגעטראָגן אויף דעם צווייטן צוזאַמענפאָר פון דער רסדא"פּ.

ערשטער פּראָיעקט

§ 1. דער „בונד" איז אַ פעדעראַטיווער טייל פון דער רוסלענדי־שער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־פּאַרטיי.

§ 2. דער „בונד" איז אַ סאָציאַל־דעמאָקראַטישע, אומבאַגרע־נעצטע אין איר טעטיקייט דורך וועלכע ניט איז ראַיאָנען און ראַמען, אָרגאַניזאַציע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט און גייט אַריין אין דער פּאַרטיי אַלס זיין איינציקער פאַרשטייער; דערביי קאָן די אַרויסטרעטונג פון דעם גאַנצן פּראָלעטאַריאַט פון אַ באַשטימטער טעריטאָריע, אויף וועלכער עס איז, צווישן די איבעריקע אָרגאַניזאַציעס, וואָס גייען אַריין אין דער פּאַרטיי, אויך טעטיק דער „בונד", דערלאָזט ווערן בלויז מיט דעם אַנטייל פון דעם לעצטן.

§ 3. אין צ"ק, אין אויסלענדישן קאָמיטעט און אויף די פּאַרטיי־צוזאַמענפאָרן קלייבט דער „בונד" אויס זיין פאַרשטייערשאַפט, וועלכע טרעט אַלס אַזעלכע אַרויס אין די פראַגן, אויף וועלכע עס שפּרייט זיך אויס די קאָמפּעטענץ פון די צוזאַמענפאָרן פון „בונד". דער אופן פון דער פאַרשטייערשאַפט דאַרף געבויט ווערן אויף די פּרינציפּן, וואָס זאָלן זיין גלייך פאַר אַלע צדדים.

די קאָמפּעטענץ פון „בונד"

§ 4. די פּראָגראַם פון „בונד" איז די אַלפּאַרטייִשע פּראָגראַם, וועלכע ער קאָן אין די פראַגן, וואָס אַנטשטייען אַדאַנק דער באַזונדערער לאַגע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט אין רוסלאַנד און די קעגנזייטיקע פאַרהעלטענישן פון די געזעלשאַפטלעכע כוחות אין דער יידישער נאַציע, האָבן דאָס רעכט צו דערגאַנצן פאַר זיך מיט באַזונדערע פּונקטן, וועלכע זאָלן ניט ווידערשפּרעכן דער פּאַרטיי־פּראָגראַם.

§ 5. דער „בונד" האָט זיינע צוזאַמענפאָרן אויף צו לייזן די אַלע פראַגן, וואָס זיינען ספּעציעל נוגע דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, זיין צענטראַל־קאָמיטעט און אויסלענדישן קאָמיטעט.

§ 6. דער „בונד" האט, אין הסכם מיט דער פארטיי־פראגראם, דאס רעכט צו לייזן אזעלכע אלגעמיינע פראגן, איבער וועלכע די פארטיי־צוזאמענפארן האבן נים אנגענומען קיין רעזאלוציעס. די דאזיקע באשלוסן האבן נאר א צייטווייליקע קראפט, ביז די אלגעמיינע צוזאמענפארן וועלן ניט אננעמען קיין באשלוס בנוגע אט די פראגן.

§ 7. דער „בונד" באקומט פולע פרייהייט ווי אזוי אנצופירן מיט זיין ארגאניזאציע.

§ 8. דער „בונד" האט דאס פולע רעכט ארויסצוגעבן ליטעראטור אחוץ אויף יידיש אויך אויף אנדערע שפראכן. דער „בונד" האט דאס רעכט זיך צו ווענדן מיט אויפרופן צו דעם פראלעטאריאט פון אן אנדערער נאציאנאליטעט בלויז מיט דעם הסכם פון די ארגאנען פון דעם געגעבענעם טייל פון דער פארטיי; צו דעם פראלעטאריאט, ווידער, פון דעם גאנצן לאנד — בלויז מיטן הסכם פון דעם צ"ק פון דער פארטיי.

באמערקונג: אויב די איבעריקע טיילן פון דער פארטיי ווילן זיך ווענדן מיט אויפרופן צו דעם יידישן פראלעטאריאט, דארפן זיי דערויף האבן די הסכמה פון צ"ק פון „בונד".

§ 9. א) דער „בונד" האט דאס רעכט אריינצוטרעטן אין צייטווייליקע פארשטענדיקונגען פאר פראקטישע אקציעס מיט די רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס, וואס גייען ניט אריין אין דעם באשטאנד פון דער פארטיי. און בנוגע די פארשטענדיקונגען מיט זיי איז ניט פאראן קיין ספעציעלער פארבאט ניט מצד דעם פארטיי־צוזאמענפאר און ניט מצד דעם צענטראל־קאמיטעט פון דער פארטיי. ווענן יעדער פארשטענדיקונג איז דער צ"ק פון „בונדת מודיע דעם צ"ק פון דער פארטיי. די געמיינזאמע ארויסטרעטונגען אין דער ליטעראטור מיט ניט סאציאל־דעמאקראטישע ארגאניזאציעס איז ניט דערלאזבאר.

ב) דער „בונד" האט דאס רעכט מיט א באזונדער דערלויבעניש פון דעם צ"ק פון דער פארטיי אריינצוטרעטן אין באשטענדיקע פארשטענדיקונגען וועגן פירן געמיינזאם אייניקע טיילן פון דער רעוואלוציאנערער ארבעט מיט די אנדערע סאציאל־דעמאקראטישע ארגאניזאציעס, וועלכע גייען ניט אריין אין דעם באשטאנד פון דער פארטיי.

§ 10. דער צוזאמענפאר פון דער פארטיי האט דאס רעכט צו אנולירן אלע באשלוסן פון דעם צוזאמענפאר פון „בונד", אויסער די באשלוסן, וועלכע זיינען אנגענומען אויף דעם געגנויעם יסוד פון דער דאזיקער קאנסטיטוציע.

ווען דער צ"ק פון דער פארטיי זעט אין וועלכע ניט איז אקציעס פון דעם צ"ק פון „בונד" א סתירה צו די באשלוסן פון די אלגעמיינע

פּאַרטיי־צוזאַמענפאָרן, האָט ער (דער צ"ק פון דער פּאַרטיי) דאָס רעכט צו פאָדערן פון אים דערקלערונגען.

§ 11. אין פאַל, ווען דאָס איז נויטווענדיק, האָט דער צ"ק פון דער פּאַרטיי דאָס רעכט אַריינצוטרעטן אין פאַרבינדונגען מיט איינצעלנע אָרגאַניזאַציעס פון „בונד", אָבער בלויז מיט דעם הסכם פון דעם צ"ק פון „בונד".

ווי אַזוי אָט די פאַרבינדונגען דאַרפן אין יעדן באַזונדערן פאַל איינגעשטעלט ווערן, באַשליסט עס דער צ"ק פון „בונד".

§ 12. די אַלע אויסגערעכנטע פּונקטן ווערן באַטראַכט אַלס גרונטפּונקטן און קאָנען ווערן געענדערט, דערגאַנצט און אַנולירט בלויז ביי דעם קעגנזייטיקן הסכם פון די צדדים[1].

צווייטער פּראָיעקט

§ 1. די פּאָזיציע פון „בונד" אין דער פּאַרטיי ווערט באַשטימט דורך פאָלגנדע פּונקטן:

§ 2. דער „בונד" איז אַ סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, וואָס ווערט ניט באַגרענעצט אין איר טעטיקייט דורך קיין שום ראַיאָן און ראַמען, און גייט אַריין אין דער פּאַרטיי אַלס זיין איינציקער פאָרשטייער.

§ 3. אין דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון דער פּאַרטיי, אין דעם אויסלענדישן קאָמיטעט פון דער פּאַרטיי און אויף דעם צוזאַמענפאָר פון דער פּאַרטיי קלייבט דער „בונד" אויס זיינע פאָרשטייערשאַפטן.

§ 4. די פּראָגראַם פון „בונד" איז די אַל־פּאַרטייישע פּראָגראַם.

§ 5. דער „בונד" האָט זיינע צוזאַמענפאָרן אויף צו לייזן די אַלע פראַגן, וואָס זיינען ספּעציעל נוגע דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, זיין צענטראַל־קאָמיטעט און אויסלענדישן קאָמיטעט.

§ 6. דעם „בונד" ווערט געגעבן די פרייהייט אָנצופירן מיט די ענינים פון זיין אָרגאַניזאַציע.

§ 7. דער „בונד" האָט די פולע רעכט אַרויסצוגעבן ליטעראַטור אַחוץ אויף יידיש אויך אויף אַנדערע שפּראַכן.

§ 8. דער צוזאַמענפאָר פון דער פּאַרטיי האָט דאָס רעכט צו אַנולירן אַלע באַשלוסן פון די צוזאַמענפאָרן פון „בונד".

§ 9. אַלע אויסגערעכנטע פּונקטן ווערן גערעכנט אַלס גרונטפּונקטן און קאָנען ווערן געענדערט, דערגאַנצט און אַנולירט בלויז דורך

[1] „דער V צוזאַמענפאָר פון דעם אַלגעמיינעם יידישן אַרבעטער־„בונד" אין ליטע, פּוילן און רוסלאַנד", לאָנדאָן, 1903, ז"ז 6—7, פאַרלאַג פון „בונד".

א מערהייט פון צוויי דריטל שטימען פון די אנטיילנעמער פון דעם צו־זאמענפאר[1].

נאך דעם, ווי די בונדישע דעלעגאציע האט פארלאזן דעם צוזא־מענפאר, האט דער צווייטער צוזאמענפאר אנגענומען פאלגנדע רעזאלו־ציע וועגן דער ארבעט צווישן יידן: „נעמענדיק אין אכט: א) אז די ענגסטע פאראייניקונג פון דעם יידישן פראלעטאריאט מיט דעם פראלע־טאריאט פון יענע ראסן, צווישן וועלכע ער לעבט, איז דורכאויס נייטיק פאר זיין קאמף פאר זיין פאליטישער און עקאנאמישער באפרייונג; ב) אז בלויז אזא ענגסטע פאראייניקונג גאראנטירט דער סאציאל־דעמאקראטיע דעם דערפאלג אין איר קאמף מיט דעם שאוויניזם און אנטיסעמיטיזם; ג) אז אזא פאראייניקונג שליסט אינגאנצן ניט אויס די זעלבשטענדיקייט פון א יידישער ארבעטער־באוועגונג אין דעם אלעמען, וואס איז נוגע די אויפגאבן פון דער אגיטאציע צווישן דער יידישער באפעלקערונג, וועלכע ווערן געשאפן אדאנק דער אייגנארטיקייט פון דער שפראך און לעבנס־באדינגונגען, — זאגט דער צווייטער צוזאמענפאר פון דער רסדא״פ ארויס זיין טיפע איבערצייגונג, אז דער איבערבוי פון די ארגאניזאציא־נעלע פארהעלטענישן צווישן דעם יידישן און רוסלענדישן פראלעטאריאט אויף די יסודות פון פעדעראציע וואלט געווען א ווירקלעכער שטער פאר דער פולערער ארגאניזאציאנעלער דערנענטערונג פון די באוווסטזיניקע פראלעטאריער פון פארשיידענע ראסן און וואלט אומפארמיידלעך גע־בראכט גרויס שאדן די אינטערעסן פון דעם גאנצן פראלעטאריאט פון רוסלאנד בכלל און דעם יידישן בפרט, און דעריבער, אפווארפנדיק אלס ניט דערלאזבארן אין פרינציפ וועלכע ניט איז מעגלעכקייט פון פעדע־ראטיווע פארהעלטנישן צווישן דער רוסלענדישער סאציאל־דעמאקראטי־שער ארבעטער־פארטיי און דעם „בונד“, אלס איר באשטאנד־טייל, בא־שליסט דער צוזאמענפאר, אז דער „בונד“ פארנעמט אין דער איינהייט־לעכער רסדא״פ די פאזיציע פון א באזונדערן אווטאנאמען באשטאנד־טייל, און די גרענעצן פון דער דאזיקער אווטאנאמיע דארפן ווערן בא־שטימט ביים אויסארבעטן דעם אומפארטייישן סטאטוט“[2].

---

1 „פראטאקאלן פון II צוזאמענפאר פון דער רסדא״פ“, פארלאג פון „היספארט“ אונטער דער רעדאקציע פון פ. נ. לעפושינסקי, ז״ז 90—91, לענינגראד, 1924 „פריבאי“.

2 פראטאקאלן פון צווייטן צוזאמענפאר פון דער רסדא״פ, פארלאג „פריבאי“, זייט 11.

* *
*

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארויסטרעטן פון דעם „בונד" פון דער רוסל. סאָצ.־דעמ. ארב.־פּארטיי האָט די לעצטע בערך פון 1903 יאָר אָן אָנגעהויבן צו ארבעטן אויך אין פּוילן און אין ליטע. כּדי צו קעמפן מיט דעם „בונד" און אריינצוציען די רוסישע באַפעלקערונג, זיינען געשאַפן געוואָרן די צפון־מערבדיקע און פּאָלעסיער קאָמיטעטן פון דער רסדרא״פּ, וועלכע האָבן פּאראייניקט די גרופּעס, וועלכע זיינען געווען אין ווילנע, מינסק, דווינסק, וויטעבסק, קאָוונע, נאָוואָזיבקאָוו, קלינצי, טשעריקאָוו, מאָהילעוו און אין אנדערע פּונקטן. און אזוי ווי דער „בונד" האָט אין אָט די ראַיאָנען געאַרבעט שוין העכער פון צען יאָר און באַוויזן שוין צו לאָזן טיפע וואָרצלען, האָבן די „גרופּעס פון דער רסדרא״פּ" קיין באַזונדערן ערפאָלג ניט געהאַט, דערהויפּט זיינען זיי געווען זייער אָרעם אין אינטעליגענטע כּוחות, און עס האָט זיך זיי אַפילו ניט איינגעגעבן צו שאַפן וועלכע ניט איז אַגיטיר־ליטעראַטור אויף יידיש.

* *
*

אין יאָר 1903 האָט פלעווע דעם 6טן און 7טן אַפּריל, אין פּסח, אָרגאַניזירט אין קישענעוו אַ יידישן פּאָגראָם. דאָס זעלבע איז אויך פאָרגעקומען אין משך פון 29טן אווגוסט ביזן 1טן סעפּטעמבער — אין האָמעל. די דאָזיקע פּאָגראָמען, דערהויפּט דער קעשענעווער, האָבן זיך אויסגעצייכנט מיט זייערע ווילדע אכזריותן און מעשים תּעתּועים בנוגע דער יידישער באַפעלקערונג: מען האָט אַפילו ניט געשוינט קיין קינדער און פרויען. דער האָמלער פּאָגראָם האָט ניט געטראָגן אזא גרויזאַמען כאראַקטער, אדאַנק דעם, וואָס די בונדיסטן האָבן דאָ אָרגאַניזירט אַ יידישע זעלבסטשוץ.

דער קעשענעווער און דער האָמלער פּאָגראָם האָבן אויף דער יידישער באַפעלקערונג געמאַכט, פּונקט אזוי ווי די פּאָגראָמען פון די אכציקער יאָרן, אַ גוואַלטיקן רושם: אַלס דירעקטער פּועל־יוצא פון דעם איז געווען די פאַרשטאַרקונג פון די נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען און דער אויפבלויז פון סימפּאַטיע צו דער ציוניסטישער באַוועגונג.

* *
*

די רוסיש־יאַפּאַנישע מלחמה, וואָס האָט אויסגעבראָכן אין יאַנואַר 1904, האָט ארויסגערופן אַ פאַרשטאַרקטע רעוואָלוציאָנערע אַגיטאַציע צווישן דער באַפעלקערונג. אין צוזאמענהאַנג מיט דער מלחמה האָט דער

צ"ק פון „בונד" און די אָרטיקע קאָמיטעטן ארויסגעלאָזט א סך פּראָקלאַ־מאציעס. דער צ"ק פון „בונד" האָט פארנומען א „מפּלה"־פּאָזיציע און אין דער ארויסגעלאָזטער פּראָקלאַמאַציע האָט ער געשריבן וועגן דער רוסיש־יאַפּאַנישער מלחמה:

„...די מלחמה ווערט געפירט ניט אין נאָמען פון די אינטערעסן פון דעם פאָטערלאַנד, נאָר אין נאָמען פון א קליין הייפל קאַפּיטאַליסטן, וועמעס הויפּט־ציל ס'איז צו ראַטעווען די רוסישע זעלבסטהערשונגג. דעם לאַנד, ווידער, ברענגט זי נאָר אומגליק: דעם קריזיס אין דער אינדוסטריע, ארבעטסלאָזיקייט, טויט, אָרעמקייט און חורבן.

נאָר מיר זיינען איבערצייגט, אז אָט די מלחמה איז אָט דער לעצטער טראָפּן, וועלכער וועט איבערפולן דעם בעכער פון ליידן, וואָס די זעלבסטהערשונג פארשאַפט דעם גאַנצן רוסישן פאָלק בכלל, און אונז פּראָלעטאַריער בפרט. די שעה פון צערעכענען זיך פון דער זעלבסטהערשונג פאַר אַלע אירע פארברעכנס, פאַר אַלע אירע נבלות דערנעענטערט זיך. מיר, סאָציאַל־דעמאָקראַטן, דאַרפן אָנשטרענגען אַלע אונזערע כּוחות, אז אָט די געגאַרטע שעה זאָל וואָס גיכער קומען. איצט, ווען די רעגירונג נוצט אויס אַלע אירע מעגלעכקייטן צו פארטונקלען דעם באַוווסטזיין פון פאָלק, אויפרייצן אין אים די נידעריקסטע בלוטדורשטיקע אינסטינקטן, איז אונזער חוב נאָך שטאַרקער צו אַנטוויקלען דעם קלאַסן־באַוווסטזיין פון די ארבעטער־מאַסן, אויפדעקן די באַהאַלטענע כּוונות פון דער רעגירונג, דערווייזן די גאַנצע פארברעכערישקייט פון דער מלחמה. מיר פילן ניט קיין שום שנאה צו דעם יאַפּאַנישן פאָלק, און מיט דעם יאַפּאַנישן ארבעטער פאַראייניקן אונז די ברידערלעכע געפילן פון פּראָלעטאַרישער סאָלידאַריטעט. מיר קאָנען אָן אינעווייניקסטן שוידער ניט טראַכטן וועגן דעם, אז עס קאָן זיין, אז ס'וועט זיך אונז אויסקומען צו טרעפן אויפן שלאַכטפעלד מיט אונזערע ברידער, מיט די יאַפּאַנישע אַרבעטער און אָנשטאָט דעם, מיר זאָלן איינער דעם אַנדערן אויסשטרעקן די הענט, וועלן מיר טויטן איינער דעם אַנדערן. א קללה די בורזשואַזע רעגירונגען, דער בורזשואַזער אָרדענונג, וועלכע איז פארבונדן מיט אַזעלכע שרעקלעכע און שענדלעכע פארברעכנס!"

די מאָביליזאַציע איז אין א סך שטעט באַגלייט געוואָרן מיט א פּאָגראָם־אַגיטאַציע. עס האָבן זיך פארשפּרייט קלאַנגען וועגן יאַפּאַניש געלט, וועגן יידישן פאַרראַט, אין די טיי־הייזער, אין די רעסטאָראַנען און אויף די גאַסן האָבן זיך געהערט צורופן מ'זאָל אויסקוילען די יידן. עס האָבן זיך אָנגעהויבן אומרויִקע טעג. אין אייניקע שטעט האָט מען דער־

ווארט פּאָגראָמען. די מאָביליזירטע סאָלדאַטן האָבן אין אייניקע שטעט נעראַבירט די יידישע באַפעלקערונג, צערויבט יידישע געוועלבער און אז"וו.

ביי אזעלכע אומגינסטיקע באַדינגונגען האָט זיך אָנגעהויבן די אַגי־טאַציע צו פייערן דעם ערשטן מאַי. זי איז געפירט געוואָרן גאַנץ לעבעדיק. פאַרפאַרזאַמלונגען, אויף וועלכע מען האָט דערקלערט די באַדייטונג פון פייערן דעם ערשטן מאַי, זיינען פאָרגעקומען אין אַט די פּונקטן: אין האָמעל (עס האָבן זיך באַטייליקט אויף איין פאַרזאַמלונג 900 מאַן, און אויף דער צווייטער 250), אין ווילנע (20 פאַרזאַמלונגען, באַטייליקטע 592 מאַן), אין רעטשיצע, מאָזיר און באָריסאָוו (5 פאַרזאַמלונגען), אין באָברויסק (עטלעכע פאַרזאַמלונגען מיט 700—800 מאַן), אין וויטעבסק, ליאָזנע, רודניע, נעוועל, פּאָלאָצק (עטלעכע פאַרזאַמלונגען מיט העכער 400 מאַן), אין גראָדנע (15 פאַרזאַמלונגען מיט העכער 600 מאַן), אין סקידעל (בערך 100 מאַן), אין אָזערע (בערך 50), אין אינדור (בערך 40 מאַן), אין סלאָנים, יאַנאָוו (60), אין אָדעס (איין פאַרזאַמלונג מיט 130 מאַן און עטלעכע קליינע מיט 10—15 מאַן און 30—40 מאַן יעדערע), אין סמאָרגאָן (עטלעכע מאַסן־פאַרזאַמלונגען), אין ביאַליסטאָק (עטלעכע קליינע פּרזאַמלונגען צו 50 און 100 אַרבעטער, אין קרינקי, סווישלאָ־וויטש, האָראָדאָק, וואָלקאָוויסק און אין אַנדערע.

דעם ערשטן מאַי האָט מען ניט געאַרבעט אין פאָלגנדיקע פּונקטן: אין האָמעל (העכער 700 אַרבעטער), אין גראָדנע, קאָוונע (פון 150 ביז 200 אַרבעטער), אין לאָדז (בערך 500 אַרבעטער), אין וויטעבסק (300 אַרבעטער), אין ווילנע (2000), אין סמאָרגאָן (בערך 500), אין וואָלקאָ־וויסק (בערך 150), אין סלאָנים (בערך 1000), אין וועטקע, מאָזיר (בערך 80 אַרבעטער), אין באָברויסק, נעוועל (250), אין ליאָזנע (40), אין פּאָלאָצק (600 אַרבעטער פון דער אַלגעמיינער צאָל אַרבעטער, וואָס באַ־טרעפט 1000), אין אינדור, ווילקאָמיר, קאַלוואַריע, מאַריאַמפּאָל, ווישטי־נעץ, סווישלאָוויטש (העכער פון 200 אַרבעטער)[1].

אין די איבעריקע שטעט, ווו עס האָט זיך ניט איינגעגעבן איינצו־אָרדענען מאַי־שטרייקן, זיינען פאָרגעקומען פאַרזאַמלונגען. מיר האָבן ידיעות וועגן אזעלכע פאַרזאַמלונגען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין האָראָדניע, סטאַראָדוב, פּעטריקאָוו און אין אייניקע אַנדערע שטעטלעך.

אין דעם ראַיאָן פון „בונד" האָט מען דעם ערשטן מאַי פאַרשפּרייט: דעם מאַי־נומער פון דעם זשורנאַל „דער בונד", דעם אויפרוף פון צ"ק

[1] „פּאָסל. איזוו." פּאַרן יאָר 1904.

פון „בונד" און קארטלעך מיט איינלאדונגען צו פייערן דעם ערשטן מאי, וועלכע זיינען ארויסגעלאזט געווארן דורך די ארטיקע קאמיטעטן.

* * *

אין מערץ איז אין יאקוטסק פארגעקומען די אזוי גערופענע „ראמאנאווישע געשיכטע". א גרופע פארשיקטע, צווישן זיי אויך עטלעכע בונדיסטן, האבן, אלס פראטעסט קעגן די רעפרעסיעס פון דער מאכט, זיך דעם 4טן מערץ פארבאריקאדירט אין ראמאנאווס הויז. אלע זיינען געווען באוואפנט. די סאלדאטן האבן באלעגערט דאס הויז און עס אנגעהויבן צו באמבארדירן. עס זיינען געווען עטלעכע דערהרגעטע (דער פאליטישער — יורי מאטלאכאוו און צוויי סאלדאטן) און פארוואונדעטע. די פארשיקטע האט מען געמשפט און פארמשפט אויף 12 יאר קאטארגע.

אין צוזאמענהאנג מיט די יאקוטסקער געשעענישן איז אין ראיאן פון „בונד" פארגעקומען א גאנצע ריי מיטגעפיל־דעמאנסטראציעס און שטרייקן.

* * *

אין סעפטעמבער איז פארגעקומען דער ערשטער אפענער ארויסטריט פון דעם יידישן פראלעטאריאט. דאס איז געשען אין צוזאמענהאנג מיט דעם ווילקיר פון דער ביאליסטאקער פאליציי.

אין יאר 1904 האט זיך אין ביאליסטאק, אין צוזאמענהאנג מיט דער רוסיש־יאפאנישער מלחמה, געמערקט אן אויפשטייג אין דער ארטיקער יידישער ארבעטער־באוועגונג. די בונדישע ארגאניזאציע האט געפירט אן אינטענסיווע ארבעט: זייער אפט זיינען אין די וועלדער און אין פארשיידענע ערטער הינטער דער שטאט איינגעארדנט געווארן גרויסע מיטינגען, און דעם 22טן פעברואר און 4טן אווגוסט האט זי ארגאניזירט צוויי גרויסע דעמאנסטראציעס. די פאליציי האט, געוויינלעך, באמערקט די דאזיקע אויפלעבונג. זי האט אויסגעוואַרט א גינסטיקן מאמענט, כדי זיך אפצורעכענען מיט די יידישע ארבעטער. די ביאליסטאקער פאליציי האט געהאט א שם מיט אירע אכזריות. זי האט פשוט געווילדעוועט. אירע מעשים האבן ניט געוווסט פון קיין גרענעצן. דער געהילף־אנפירער פון דער זשאנדארמעריע־אפטיילונג פון ביאליסטאקער פאוויאט איז דעמאלט געווען דער ראטמיסטער גריבאיעדאוו, וועלכן מען האט נאכדעם געהרגעט אין גראדנע. מען פלעגט כאפן ארבעטער אין די גאסן און אן שום סיבה זיי שלאגן מכות־רצח אין די צירקלען. די פאליציי האט זיך אויפגעפירט מיט די ארבעטער מערדערלעך. דאס, וואס מען האט זיך ניט

דערלויבט אין אנדערע שטעט, האָט זיך די ביאַליסטאָקער פּאָליציי דער־לויבט.

דעם 12טן סעפּטעמבער איז אין וואַלד פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג, וועלכע האָט זיך געענדיקט מיט אַ פּאָליציי־איבערפאַל. דער קאָרעספּאָנ־דענט פון די „פּאָסלעדניאַ איזוועסטיאַ" (אָרגאַן פון אויסלענדישן קאָמי־טעט פון „בונד") גיט וועגן דעם איבער פאָלגנדיקע פּרטים:

„דעם 12טן סעפּטעמבער, דעם צווייטן טאָג סוכּות, איז אין אָוונט פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג פון בערך 300 אַרבעטער. נאָכדעם, ווי די פאַרזאַמלונג האָט זיך געהאַט שוין געענדיקט און די אַרבעטער זיינען גרופּעסווייז געגאַנגען אין שטאָט אַריין, האָבן זיי זיך ביים ברעג וואַלד אָנגעשטויסן אויף דער פּאָליציי. די פּאָליציאַנטן זיינען אַלע געווען גע־קליידט שוואַרץ און אין דער פינסטער האָט מען זיי ניט געקענט באַ־מערקן. עס האָט זיך דערהערט אַ געשריי: „שטיי!" און די אַרבעטער האָבן זיך אָפּגעשטעלט. אייניקע האָבן געפּרוווט אַנטלויפן, נאָר די חברים האָבן זיי אָפּגעהאַלטן. עטלעכע מינוט איז דער עולם געשטאַנען שטיל, פרידלעך, פּנים אל פּנים מיט דער פּאָליציי; פּלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ זאַלפּ און דער וואַלד האָט אָפּגעהילכט פון האַרצרייסנדיקע קולות. די פּאָליציאַנטן האָבן געשאָסן אין דעם פרידלעכן עולם אַרבעטער ניט מיט פּוסטע, נאָר מיט אמתע קוילן. אויף דעם עולם איז אָנגעפאַלן אַן אימה, די רייען האָבן זיך אַ וויג געטאָן און די אַרבעטער האָבן אָנגעהויבן לויפן און גלייך נאָך זיי איז געלאָפן די פּאָליציי און עס האָבן געפייפט די קוילן. די פאַרוווּנדעטע זיינען געפאַלן פון אָנמאַכט, און די פּאָליציי האָט ניט אויפגעהערט שיסן און שניידן מיט די שווערדן אויף רעכטס און אויף לינקס. באַזונדערע גרופּעס האָבן זיך אָפּגעשטעלט, געפּרוווט אַרויס־ווייזן אַ ווידערשטאַנד, זיי האָבן זיך אָבער געמוזט צעלויפן אונטער דעם האָגל פּאָליצייישע קוילן. דערהויפּט איז שרעקלעך געווען די לאַגע פון די אַרבעטערינס, זייערע געשרייען האָט מען געהערט ווייט אין וואַלד. דאָס איז ווירקלעך געווען אַ שחיטה איבער שוצלאָזע, און זי האָט נאָר געקענט בלויז זיין ענלעך אויף די אַרמענישע שחיטות. קומענדיק צו זיך נאָך די ערשטע מינוטן פון איבערשרעק, האָבן די אַרבעטער געפּרוווט שטעלן אַ ווידערשטאַנד, נאָר זיי זיינען געצוווּנגען געווען אָפּצוטרעטן. כאַראַק־טעריסטיש איז, וואָס די קוילן האָבן געטראָפן אין רוקן, וואָס באַווייזט, אַז די פּאָליציי האָט געשאָסן ניט אין אַ קעגנשטעלנדיקן זיך עולם, נאָר אין אַן אַנטלויפנדיקן".

די ידיעה וועגן די ווילדע מעשׂים פון דער ביאַליסטאָקער פּאָליציי איבער די אומבאַשיצטע אַרבעטער האָט אין אַלע שטעט און שטעטלעך

פון דעם בונדישן ראיאָן ארויסגערופן אַ גאַנצן שטראָם פון פּאַרדרוס און פּראָטעסט. די אַרבעטער האָבן געפאָדערט ביי זייערע אָרגאַניזאַציעס, מען זאָל דערויף ענטפערן מיט דעמאָנסטראַציעס און שטרייקן. דער צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" האָט וועגן דעם פונאַנדערגעשיקט פאָלגנדיקן צירקולאַר:

„דער צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" האָט באַשלאָסן, אַז אַלע אונזערע אָרגאַניזאַציעס זאָלן ווי ווייט מעגלעך באַלד (בערך אין פאַרלויף פון 8—10 טעג נאָך דעם דערהאַלטן פון דעם דאָזיקן צירקולאַר) ארויסווייזן אַן ענערגישן פּראָטעסט קעגן דער ביאַליס־טאָקער שחיטה; די באַשרייבונג פון אָט דער שחיטה ווערט דאָ ביינעלייגט (עס איז פונאַנדערגעשיקט געוואָרן אַ העקטאָגראַפירטע באַשרייבונג). דער אויסוואַל פון דער פאָרם פון פּראָטעסט הענגט אָפּ פון די אָרטיקע באַדינגונגען און די דאָזיקע פראַגע ווערט דורך אייך באַשלאָסן. מיר רעקאָמענדירן: דעמאָנסטראַציעס, איינטאָגיקע שטרייקן, פּראָטעסט־פאַרזאַמלונגען (מיט געהעריקע רעזאָלוציעס). היות ווי עס איז אין אַזאַ קורצער צייט אוממעגלעך צוצוגרייטן אַ גענוגנדיקע צאָל פּראָקלאַמאַציעס, לייגן מיר פאָר זיך צו באַנוצן מיט העקטאָגראַפירטע קאַרטלעך, אויף וועלכע עס זאָל ווערן אָנגעוויזן די סיבות פון דעם פּראָטעסט. דער דאָזיקער באַשלוס דאַרף תיכף געמאָלדן ווערן אין אייער גאַנצן ראַיאָן. וועגן אַלץ, וואָס עס וועט דורכגעפירט ווערן, בעטן מיר תיכף מעלדן אונז און דעם אויסלענדישן קאָמיטעט פון „בונד" („פּאָסל. איזוו." נומ' 189 פון 5טן אָקטאָבער נייעם סטיל. 1904).

נאָר איידער עס האָט זיך נאָך באַקומען דער צירקולאַר פון דעם צ"ק פון „בונד" האָבן די אָרגאַניזאַציעס פון אייניקע שטעט, לויט דער אייגענער איניציאַטיוו, באַשלאָסן צו פּראָטעסטירן קעגן די באַרבאַרישע מעשים פון דער ביאַליסטאָקער פּאָליציי, און צוליב דעם אַרויספירן די אַרבעטער־מאַסע אויף די גאַסן.

אַלע בונדישע קאָמיטעטן האָבן זיך ווי איינער אָפּגערופן אויף דעם רוף פון זייער צ"ק.

אויף די ערטער האָט זיך אָנגעהויבן אַן אינטענסיווע פּאַראַגיטאַציע, עס זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן פאַרזאַמלונגען, אויף וועלכע מען האָט דערקלערט די באַדייטונג פון דער פאַרשטייענדיקער ארויסטרעטונג. זיי זיינען אָרגאַניזירט געוואָרן אין באָברויסק (3 פאַרזאַמלונגען מיט 400 אַרבעטער), אין קאָוונע (4 — צו 128, 140, 160 און 63 מאַן), אין מינסק, אין פּינסק (עטלעכע פאַרזאַמל., 350 אַרב.), אין באָריסאָוו (2 פאַרזאַמלונגען), אין לאָדז (עטלעכע פאַרז.), אין ראָוונע (2 פאַרז., 100 מאַן),

אין סלאָנים (2 פאַרז. 700—800 אַרב.), אין קרעסלאַווקע, אין זשיטאָמיר און אין אַנדערע שטעט.

אין די נאָענטסטע פרייע טעג — שבת און זונטאָג — זיינען אין ראיאָן פון „בונד" כמעט אומעטום, צווישן דעם 1טן און 10טן אָקטאָבער, פאָרגעקומען גרויסע אַרבעטער־דעמאָנסטראַציעס, דהיינו: אין מאָהילעוו (400—500 אַרבעטער), אין באָברויסק (600 אַרב.), אין קאָוונע (500 אַרב.), אין פּאַריטש, אין דווינסק, אין ריגע (400 אַרב.), אין בערדיטשעוו, אין ווארשע (500 אַרבעטער), אין פּינסק (80—100 אַרב.), אין ראָווגע, סלאָנים (300 אַרב.), אין שאַוועל, אין קרעסלאַווקע (200 אַרב.), אין מאָזיר (600 אַרב.), אין לאָדז (1200 אַרבעטער).

אין אייניקע שטעט און שטעטלעך, ווו עס איז צוליב די פּאָליציייִשע באַדינגונגען אוממעגלעך געווען אַרויסצופירן די אַרבעטער־מאַסע אויף דער גאַס, האָט מען אָרגאַניזירט אַלגעמיינע שטרייקן, למשל, אין מינסק (עס האָבן זיך באַטייליקט 2000 אַרבעטער), אין אָדעס (200 אַרב.), אין שקלאָוו, אין סלאָנים (700 אַרב.).

אין אַנדערע שטעט האָט מען אין דעם טאָג איינגעאָרדנט פּראָטעסט־מיטינגען: אין שטעטל שטשעדרין (70 אַרב.), אין לונינעץ (25 אַרב.), אין באַלטע (22 אַרב.), אין שקלאָוו (4 מיטינגען צו 25—50 אַרב.), אין זשיטאָמיר (3 מיטינגען צו 150 אַרב.), אין דיאַטלאָווא, אין האָראָדאָק (500 אַרב.), אין וואָלקאָוויסק (300 אַרב.), אין סווּיסלאָוויטש, אין סעמיאַטיטש (3 פאַרז. צו 70, 70 און 150 אַרב.), אין גראָדנע (9 פאַרז. 460 אַרב. און 4 פון סאָלדאַטן צו 10 מאַן אויף יעדערער).

די דעמאָנסטראַציעס זיינען כמעט אומעטום אַדורך בשלום, פריד־לעך און אָן קרבנות. די פּאָליציי האָט זיך וועגן זיי דערוווּסט שפּעט אויף, ווי געוויינלעך, געקומען ערשט דעמאָלט, ווען די אַרבעטער זיינען זיך שוין פונאַנדערגעגאַנגען. בלויז אין זשיטאָמיר און אין ווילנע איז זי דורך פּראָוואָקאַטאָרן געוואָר געוואָרן וועגן זיי, און מען האָט זיך געמוזט אָפּ־זאָגן זיי דורכצופירן. צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָליציי זיינען פאָרגע־קומען אין מאָהילעוו, באָבּרויסק און בערדיטשעוו. אין באָברויסק האָט איין אַרבעטער בשעת דער דעמאָנסטראַציע אַ זעץ געטאָן אַ פּאָליציאַנט מיט אַ שטיין אין האַרצן אַריין; דער פּאָליצמייסטער, וואָס איז געשטאַנען דערביי, האָט אַ געשריי געטאָן צו דעם פּאָליציאַנט: „שיס!" און האָט אַליין אויסגעשאָסן אין דעם עולם. די קאַמפּס־אָפּטיילונג („ב. אָ.") האָט געענטפערט מיט אַ שיסעריי: עס איז געוואָרן אַ פּאַניק. די פּאָליציי האָט ווייטער געשאָסן. דער „ב. אָ." האָט אָפּגעענטפערט. איינעם פון די פּריס־טאַוועס, וועלכער האָט זיך געוואָרפן אויף די דעמאָנסטראַנטן, האָט מען

אַנגעבראַכן די ביינער. ביידע צדדים האָבן אויסגעשאָסן אַ סך קוילן (מצד די דעמאָנסטראַנטן פון 50 ביז 60 שטיק). די פּאָליציי האָט פאַרווונדעט עטלעכע מענטשן פון דעם זייטיקן עולם, מערסטנטייל די, וואָס זיינען גע־לאָפן זיך באַהאַלטן אין די הויפן.

די אָרטיקע אָרגאַניזאַציעס פון „בונד" האָבן אין צוזאַמענהאַנג מיט די דעמאָנסטראַציעס פאַרשפּרייט העקטאָגראַפירטע פּראָקלאַמאַציעס און קאַרטלעך [1].

אין וויטעבסק איז פאָרגעקומען אַ גרויסע דעמאָנסטראַציע אין דעם שטאָט־טעאַטער. דער קאָרעספּאָנדענט פון די „פּאָסל. איזוו." דער־ציילט וועגן דעם פאָלגנדע פּרטים:

„פרייטאָג אינאָוונט האָט מען אין טעאַטער געשטעלט די אָפּערע „האַלקאַ". מיט אַ טאָג פריער האָט מען שוין ניט געקענט קריגן קיין בילעטן, ווייל גראָד איז אין דעם פרייטאָג אויסגעפאַלן אַ קריסטלעכע חגא און דער טעאַטער איז געווען געפּאַקט. די ערשטע צוויי אַקטן זיינען אַדורך שטיל. אויף דער גאַלעריע איז די אַטמאָספערע געווען אָן אָנגע־שטרענגטע. מען האָט ניט געמערקט קיין רוישנדע אַפּלאָדיסמענטן. ביי פילע זיינען די געזיכטער ערנסט, גלייך ווי זיי וואָלטן אויף עפּעס גע־וואַרט. דאָס איז, מן־הסתם, ניט אַדורך אומבאַמערקט, און צו דעם דריטן

---

[1] מיר האָבן ידיעות, אַז דאָס איז פאָרגעקומען אין פאָלגנדע שטעט: אין מאָ־הילעוו, אין אָדעס („צו די אָדעסער אַרבעטער און אַרבעטערינס". אָקטאָבער, אויף רוסיש), אין דווינסק (אויף רוסיש און אויף יידיש), אין ריגע (אויף רוסיש, אַרויסגעגעבן דורך דעם פעדעראַטיוון קאָמיטעט), אין מינסק („צו אַלע מינסקער אַרבעטער", אָקטאָבער, אויף יידיש, 4000 עקז.), אין וואַרשע (אויף יידיש און אויף פּויליש 700 עקז.), אין באָברויסק („צו אַלעמען" אויף רוסיש, 1000 עקז.), אין פּינסק (אויף רוסיש און אויף יידיש), אין באָריסאָוו („צו אַלע באָריסאָווער אַרבעטער", אָקט., אויף יידיש 400 עקז. און אויף רוסיש 350), אין לאָדז („וועגן די לעצטע געשעענישן", אָקט., אויף יידיש 400 עקז. און אויף פּויליש 3500), אין בערדיטשעוו („צו אַלע אַרבעטער און אַרבעטאָ־רינס", אויף יידיש 2000 עקז. אויף רוסיש 600 עקז.), אין סלאָנים („צו אַלע סלאָנימער אַרבעטער און אַרבעטאָרינס", אויף רוסיש 400 און אויף יידיש 200), אין סוויסלאָוויטש, אין רוזשאַנאָי, אין וויטעבסק, אין קאָוונע (800 עקז.), אין ראָוונע און אין אַנדערע. חוצדעם זיינען די ביאַליסטאָקער געשעענישן געווען געווידמעט אָט די פּראָקלאַמאַציעס: פון דער דערפטער גרופּע פון סאָציאַל־דעמאָקראַטן און פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד" — „צו אַלע ביאַליסטאָקער אַרבעטער און אַרבעטאָרינס!" (די ביאַליסטאָקער שחיטה און די פּראָטעסטן, וועלכע זיינען פאָרגעקומען קעגן איר אין פאַרשיידענע שטעט פון דעם בונדישן ראַיאָן, דער רוף צום ענערגישן קאַמף מיט דער זעלבסטהערשונג און פאַר דעם ענדגילטיקן פּראָלעטאַרישן אידעאַל, ניט מיט דער הילף פון אינדיווידועלן טעראָר, נאָר דורך דעם אַלגעמיינעם אָנגריף פון דעם אַרבעטער־קלאַס), נאָוועמבער, אויף יידיש 3000, אויף פּויליש 1500 עקז.

אַקט איז די גאַלעריע, וועלכע איז שטענדיק איבערפולט מיט אָפיציעלע און ניט־אָפיציעלע „שומרים”, קענטיק פאַרפולט געוואָרן מיט איבערגעטוענע פּאָליציאַנטן און שפּיאָנען. עס הייבט זיך אויף דער פאָרהאַנג. אינמיטן אַקט הייבט זיך אָן דער באַלעט, וועלכער שמידט צו די אויפמערקזאַמקייט פון די צושויער. די מוזיק הערט אויף שפּילן. פּלוצלונג דערהערט זיך פון דער גאַלעריע אַ הויכע שטימע: „מיר פּראָטעסטירן קעגן דער ביאַליסטאָקער שחיטה!” מען האָט נאָך ניט באַוויזן צו ענטפערן „נידער מיט דער זעלבסטהערשונג!”, אַז דער טעאַטער האָט אַ הילך געגעבן פון דעם אַלגעמיינעם „הוראַ!” און אין פּאַרטער האָט זיך אַ שאָט געטאָן אַ רעגן פון הונדערטער קאַרטלעך מיט דער ערקלערונג פון דער סיבה פון דער מאַניפעסטאַציע. עס איז געוואָרן אַן אומגעוויינלעכער טומל. אונטן וואַרפט זיך דער עולם אויפהויבן די קאַרטלעך, אויבן טוט זיך אַ לאָז די פּאָליציי. די טירן פון דער גאַלעריע ווערן געשלאָסן. אַלץ בלייבט שטיל. דער פּאָליצמייסטער שיקט אין פּאַרטער אַן אָפּטיילונג שפּיאָנען און פּאָליציאַנטן אויפצוהויבן די קאַרטלעך און זיי צוריקנעמען ביי דעם פּובליקום, נאָר זייער פיל גיבן ניט אָפּ די קאַרטלעך און ווייזן אָן וייערע אַדרעסן. דער סוף איז פאַרשטענדלעך. מען האָט אַרעסטירט אַ מאַן 35 (אַ סך האָט מען שוין באַפרייט) קעגן וועלכע עס זיינען קיין שום באַווייזן ניטאָ, זיי זאָלן זיך האָבן באַטייליקט אין דער דעמאָנסטראַציע. דער איינדרוק פון דער מאַניפעסטאַציע איז סיי אין טעאַטער סיי אין שטאָט אַ גראַנדיעזער. אַלע ריידן און קאָמענטירן זי אויף פאַרשיידענע אופנים, די אַרבעטער און די יוגנט איז אויסער זיך פון פרייד. „די נידערטרעכטיקע שחיטה איז ניט געבליבן אָן אַן ענטפער”, — אָט וואָס עס שטייט אָנגעשריבן אויף אַלע געזיכטער.

פאַראויסזעענדיק די מעגלעכקייט פון צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָליציי, האָבן די בונדישע קאָמיטעטן אין איייניקע שטעט אָרגאַניזירט קאַמפּס־אָפּטיילונגען, וועלכע זיינען געווען באַוואָפנט מיט קינזשאַלן, בראַונינגס, נאַהייקעס אאז”וו. אין דער צייט פון אַ דעמאָנסטראַציע האָט די קאַמפּס־אָפּטיילונג ווי אַ פעסטער רונג אַרומגערינגלט די דעמאָנסטראַנטן. מיט אַזאַ אָפּטיילונג האָט מען זיך געמוזט באַנוצן אין מאָהילעוו, באָברויסק און אין לאָדז.

עס איז אינטערעסאַנט, ווי אַזוי די איבעריקע פּאַרטייען האָבן זיך באַצויגן צו די ביאַליסטאָקער געשעענישן. אין מינסק האָבן זיך די ציוניסטן באַטייליקט אין דעם שטרייק, אָבער אין שקלאָוו זיינען זיי געווען קעגן אים, אין פּינסק זיינען די „פּ”צ” געווען קעגן דעם איינאָרדענען אַ דעמאָנסטראַציע, אין שקלאָוו און אין מינסק איז די גרופּע פון צפון־

מערבדיקן קאמיטעט פון דער רסדא״פ געוועז קעגן דעם באטייליקן זיך אין דעם שטרייק. אין שקלאוו האבן זיי דאס מאטיווירט מיט דעם, אז א שטרייק איז ניט קיין פראטעסט, און אין מינסק מיט דעם, וואס די בונדיסטן האבן וועגן דעם מיט זיי פריער ניט אונטערהאנדלט. וועגן דעם ניט באטייליקן זיך פון דער דאזיקער גרופע אין דעם מינסקער שטרייק האט זיך אין דער אויסלענדישער סאציאל־דעמאקראטישער פרעסע גע־פירט א גרויסע פאלעמיק און דער בונדישער קאמיטעט האט, למשל, דער־קלערט, אז ער האט ניט געפונען פאר נייטיק צו פירן אונטערהאנדלונגען מיט דער גרופע פון צפון־מערבדיקן קאמיטעט פון דער רסדא״פ, ווייל „זיי שטעלן דא מיט זיך פאר א מיקראסקאפישע גרייס, וועלכע איז ניט אימשטאנד אויף וויפיל ניט איז צו פארגרעסערן די קראפט אדער באדיי־טונג פון וועלכער ניט איז רעוואלוציאנערער אונטערנעמונג״.

דער ארויסטריט פון דעם יידישן פראלעטאריאט אויפן רוף פון צ״ק פון „בונד״ אין צוזאמענהאנג מיט די ביאליסטאקער געשעענישן איז פאר אלעמען געוועז א סורפריז. צום באוואונדערן איז געוועז די ארגא־ניזירטקייט, די קאמפס־שטימונג פון די דערשלאגענע פון נויט און רעכט־לאזיקייט יידישע ארבעטער, און, ענדלעך, דער עפעקט, וואס די דעמאנ־סטראציעס האבן געמאכט. אויף די ארבעטער האט דאס געמאכט א זעל־טענעם רושם, עס האט פארשטארקט זייער קאמפס־שטימונג, זיי געמונ־טיקט צום ווייטערדיקן קאמף מיט דער זעלבסטהערשונג און, בכלל, גע־שאפן פאר די בונדישע קאמיטעטן א גוטן באדן צו פארשטארקן זייער טעטיקייט. אלעמען האט הנאה געטאן, וואס די בארבארישע מעשים פון דער ביאליסטאקער פאליציי איז ניט געבליבן אן אן ענטפער. צווישן דער איבעריקער יידישער באפעלקערונג האט דאס ארויסגערופן א גרויסע אומרויקייט, ווייל מען האט זיך געשראקן טאמער וועט די פאליציי דע־רויף ענטפערן מיט פאגראמען. אין מאהילעוו איז דעם 10טן אקטאבער טאקע אזא פאגראם געוועזן.

די ביאליסטאקער געשעענישן האבן ארויסגערופן א באאומרויקונג און א טומל אין דעם פאליציי־דעפארטאמענט. מען האט אנגעפרעגט ביי גריבאיעדאוון וועגן די סיבות און אומשטענדן, ביי וועלכע עס איז פארגעקומען די שיסעריי אויף דער ארבעטער־דעמאנסטראציע. ווי מען האט געקאנט דערווארטן, האט ער פארדרייט די פאקטן און האט דעם גאנצן ענין פארגעשטעלט אזוי, אז די ארבעטער האבן ביים באגעגענען זיך מיט דער פאליציי די ערשטע אנגעהויבן שיסן, די פאליציי האט געענטפערט, געפינענדיק זיך אין זעלבסטשוץ־צושטאנד. לויט זיינע ווערטער האבן

„די אַרבעטער די ערשטע אָנגעהויבן צו שיסן, וואַרפן שטיינער, וואָס האָט גענויט די פּאָליציי אָנצווענדן דאָס געווער".

נאָר אָט אין די מיטטײלונגען פון דעם אָנפירער פון גראָדנער גובערניאַלער זשאַנדאַרמעריע־פאַרוואַלטונג פּאַולסאָנען ווערן די דאָזיקע געשעענישן אַנדערש געשילדערט: ער האַלט, אַז די בלוט־פאַרגיסונג איז געווען אַן איבעריקע און מיינט, אַז אַדאַנק דעם וועלן פאַרשטאַרקט ווערן די טעראָריסטישע שטימונגען. „...דאָס באַנוצן זיך מיט געווער, — שרייבט פּאַולסאָן, — ביים אָנטרעפן זיך דעם 12טן סעפּטעמבער מיט די דעמאָנסטראַנטן אין ביאַליסטאָק איז, אַפּנים, ניט אַרויסגערופן געוואָרן דורך דער אומבאַדינגטער נויטווענדיקייט, אַדאַנק וואָס די אָרגאַניזאַציע פון „בונד" איז זייער אויפגערייצט אויף דער פּאָליציי, און אין דער יידישער מאַסע הערן זיך שטימען וועגן אָפּרעכענען זיך, וועלכע קאָן זיך אויסדריקן אין דער פאָרם פון אָפענע דעמאָנסטראַציעס אָדער אין דער פאָרם פון אַן אַטענטאַט אויף וועלכן ניט איז פון די פּאָליציי־באַאַמטע. אזא כוונה ביי דער אָרטיקער פּאַרטיי פון „בונד" דערקלערט זיך מיט דעם, וואָס די פאַרזאַמלונג פון דעם 12טן סעפּטעמבער, וועלכע האָט גאָר ניט געהאַט צו טאָן מיט טעראָריסטישע כוונות, איז צעטריבן געוואָרן דורך אַ שיסעריי, דערביי גיט די פּאַרטיי אָן די צאָל פון די פאַרוווּנדעטע, אחוץ די, וואָס זיינען פאַרהאַלטן געוואָרן דורך דער פּאָליציי, ביז צוויי צענדליק מאַן" [1].

דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, וועלכער איז געווען באַאומרויִקט פון דער אָנגעשטרענגטער שטימונג פון „בונד", האָט פאָרגעלייגט דעם גראָדנער גובערנאַטאָר צו פאַרשטאַרקן די מיליטער־טיילן אין ביאַליסטאָק, ווייל מ'קאָן דערוואַרטן אומאָרדענונגען [2].

דער גראָדנער גובערנאַטאָר האָט פאַראָרדנט אַן אויספאָרשונג איבער דעם געהילף־פּריסטאַוו גאַלקין, וועלכער האָט באַפוילן דעם 12טן סעפּטעמבער צו שיסן, נאָר אינגיכן, ווי מען האָט געקענט דערוואַרטן, האָט אָסאַראַגין מודיע געווען דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, אַז עס איז ניט פעסטגעשטעלט, אַז גאַלקין זאָל אין דעם געגעבענעם פאַל האָבן געהאַנדלט „אומטאַקטיש און אומפאָרזיכטיק" [3].

---

[1] ענינים פון היסט.־רעוו. אַרכיוו, נומ' 5, טייל 46, באַז. אָפּט. 1904. מיטטיילונג פון 18 סעפּט. 1904, נומ' 6184.

[2] דאָרט, טעלעגראַם פון פּאָליצ.־דעפּ. פון 24טן סעפּט. 1904, נומ' 11062, בויגן 82.

[3] דאָרט, מיטטיילונג פון גראָדנער גובערנאַטאָר פון 27 סעפּט. 1904, נומ' 6719, בויגן 84.

די שולדיקע פון דער מערדערלעכער שחיטה איבער די ביאליסטאָקער ארבעטער זיינען, פונקט אזוי ווי אין 10 יאָר ארום אויף דער לענג, געבליבן אומבאשטראָפט[1].

---

1 אַלס מאַטעריאַלן צו דעם קאַפּיטל וועגן דער ביאַליסטאָקער שחיטה האָבן אונז געדינט די קאָרעספּאָנדענצן, וועלכע זיינען געדרוקט געוואָרן אין דעם אָרגאַן פון אויסלענדישן קאָמיטעט פון „בונד" „פּאָסל. איזוו.", נומ' 197—210 פון 1904 און 1905 יאָר און דער ענין פון פּאָליצ.־דעפּ. נומ' 5, בייל 46, 1904, באַז. אַפּט.

קאַפּיטל עלף

דאָס יאָר 1905. — דער ניינטער יאַנואַר. — דער ערשטער מאַי. — דער אויפשטאַנד אין לאָדז. — די געשעענישן אין אָדעס און אין דווינסק. — די אָקטאָבער-טעג. — דער אַלגעמיינער שטרייק. — די יידישע פּאָגראָמען. — די זעלבסטשוץ. — דער אַלגעמיינער שטרייק אין דעצעמבער.

די פּעטערבורגער געשעענישן פון דעם ניינטן יאַנואַר האָבן געפונען אַ גרויסן אָפּקלאַנג אין דער יידישער אַרבעטער-באַוועגונג; זיי האָבן נאָך זיך אַרויסגערופן כמעט אין דעם גאַנצן „תחום" מאַסן-אַרויסטרעטונגען פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט.

בראש פון אַט דער אַרויסטרעטונג איז געשטאַנען דער „בונד". ער איז געווען איר אָרגאַניזאַטאָר און אָנפירער. דער צענטראַל-קאָמיטעט האָט גערופן אַלע בונדישע אָרגאַניזאַציעס צו פאַראייניקן זיך מיט די פּעטערבורגער פּראָלעטאַריער און מיט שטרייקן און דעמאָנסטראַציעס אויסדריקן זייער סאָלידאַרישקייט מיט זיי.

אַדאַנק דעם, וואָס דער „בונד" האָט שוין דאָ געאַרבעט העכער 10 יאָר און שוין באַוויזן צו לאָזן טיפע וואָרצלען און זיך ענג פאַרבינדן מיט די מאַסן, איז די באַוועגונג, וואָס איז דורך אים אָרגאַניזירט געוואָרן, אַדורך מיט גרויס דערפאָלג.

די שטרייק-כוואַליע האָט זיך פונאַנדערגעגאָסן איבער אַלע שטעט און שטעטלעך פון „בונד". די שטרייקן זיינען פאָרגעקומען צווישן דעם 11 און 25 יאַנואַר אין פאָלגנדע פונקטן: אין ווילנע (3 טעג, עס האָבן זיך באַטייליקט העכער 2.500 אַרבעטער), אין מינסק (3 טעג), אין האָמעל (אַ וואָך, עס האָבן זיך באַטייליקט העכער 2.000 אַרבעטער), אין דווינסק (3.000 אַרב.), אין מאָהילעוו 1.000 אַרב.), אין באָריסאָוו (1.200 אַרבעטער, געדויערט 2 טעג), אין סמאָרגאָן (2.000 אַרב.), אין וויטעבסק (1.200 אַרב., געדויערט 6 טעג), אין פּאָלאָצק (800 אַרב. געדויערט 7 טעג), עס האָבן זיך באַטייליקט 3.000 אַרבעטער), אין מעזריטש, אין שקלאָוו (200 אַרב.), אין פּאָנעוועזש (2 טעג), אין שטשעדרין, אין קרעסלאַווקע

(5 טעג), אין טשערקאַס, אין סמילע, אין זאַלאַטאָנאָש, אין באַבּרויסק (2 טעג), אין פּאָריטש (400 ארב.), אין שאַוועל, אין בריסק (300 ארב.), אין לידע, אין טולטשין, אין זשיטאָמיר (900 ארב.), אין בערדיטשעוו (2000 ארב., געדויערט 4 טעג), אין וועטקע, אין מאָזיר (2 טעג), אין סווואַלק, אין דובראָוונע, אין ראָהאַטשאָוו (250 ארבעטער), אין טשעריקע מאָהיל. גוב. (30 ארב.), אין גראָדנע (5 טעג), אין קרינקי, אין אָשמענע (600 ארבעטער), אין האָראָדאָק, אין ראָוונע (300 ארב.), אין בעלסק, אין נאָוואָווילייסק (198 ארב.), אין רעזשיצע, אין לאָדז (70.000 ארב.), אין ווארשע, אין קאַליש, אין זדונסקאַ־וואָליא, אין זגערזש, אין ביאַליס־טאָק, אין נאָוואָראַדאָמסק, אין פּאַביאַניץ, אין טאָמאַשאָוו, אין טשענסטאָ־כאָוו, אין סאָסנאָוויץ, אין לובלין, אין קיעוו, אין אָדעס, אין יעקאַטערי־נאָסלאַוו, אין ריגע (8 טעג), אין מיטוי (א וואָך), אין רעוועל (10.000 ארב.), אין ליבּוי (2 וואָכן).

* * *

באַקומענדיק דעם רוף פון צ"ק, האָבן די אָרטיקע קאָמיטעטן צו־נויפגערופן פאַרזאַמלונגען פון די פאָרשטייער פון די פאַכן, אויף וועלכע מען האָט אַרומגערעדט דעם ציל און די באַדייטונג פון דעם פאָרשטייענ־דיקן שטרייק.

מען האָט אויסגעוויילט שטרייק־קאָמיסיעס אויף אָנצופירן מיט די שטרייקן. אין יענע שטעט, ווו דער „בונד" איז געקומען צו אַ הסכם מיט די איבעריקע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, זיינען געשאַפן געוואָרן קאָמי־סיעס אויף קאָאַליציע־יסודות.

דער אָנהייב פון דעם שטרייק איז אומעטום איין און דער זעלבער: קליינע אָפּטיילונגען פון „בונד" זיינען אַרומגעגאַנגען איבער די וואָר־שטאַטן, זאַוואָדן און פאַבריקן און גערופן די אַרבעטער אוועקצולייגן די אַרבעט. על־פּי רוב האָט זיך איינגעגעבן צו האַלטן קורצע רעדעס, אין וועלכע מען האָט דערציילט וועגן די פּעטערבורגער געשעענישן און עס זיינען פאָרמולירט געוואָר'ן די פאָדערונגען.

די אַגיטאַטאָרן האָט מען כמעט אומעטום אויפגענומען מיט פרייד. אונטערן רושם פון די געשעענישן פון 9טן יאַנואַר איז די שטימונג ביי די אַרבעטער געווען אַן אָנגעשטרענגטע און אַן אומרויִקע, אין אַ סך שטעט האָבן זיי געפאָדערט ביי די אָרגאַניזאַציעס וואָס גיכער צו פּראָק־לאַמירן אַ שטרייק, כדי כאָטש אויף אַזאַ אופן אויסצודריקן זייער סאָלי־דאַרישקייט מיט דעם פּעטערבורגער פּראָלעטאַריאַט. זיי האָבן מיט אומ־געדולד געוואַרט אויף דעם סיגנאַל.

דער עולם ארבעטער, וועלכער איז שנעל געוואקסן, איז געגאנגען פון איין ווארשטאט צום צווייטן, פון פאבריק צו פאבריק און אומעטום אפגעשטעלט די ארבעט.

אין אייניקע פאלן, ווו מען האט אנגעטראפן אויף א ווידערשטאנד, האבן זיי מיט גוואלט ארויסגעלאזט דעם דאמף, ארפגענומען די פאסן, און די פאבריק האט זיך אפגעשטעלט.

אין מינסק האבן אייניקע אנגעשטעלטע, וועלכע האבן זיך אפגעזאגט צוצושטיין צום שטרייק, געכאפט קלעפ.

כמעט אומעטום האבן די שטרייקן, וועלכע האבן צום אנהייב געטראגן א טיילווייזן כאראקטער, זיך גיך פארוואנדלט אין אלגעמיינע.

פאלגנדיק דעם רוף פון דער ארגאניזאציע, האבן הונדערטער און טויזנטער פראלעטאריער אין פארלויף פון עטלעכע שעה געווארפן די ארבעט, און גלייך נאכדעם האט זיך דאס גאנצע אויפגעלעבטע שטאטישע לעבן אפגעשטעלט און אפגעשטארבן. עס האבן זיך אפגעשטעלט די פאבריקן, ווארשטאטן, קראמען, קאנטארן, עס האט זיך אפגעשטעלט דער טראמוואי, עס האבן אויפגעהערט צו דערשיינען די צייטונגען, און די שטאט האט באקומען אן אומרויקן און ניט געוויינלעכן אויסזען.

אין די שטרייקן האבן זיך כמעט אומעטום באטייליקט בלויז די יידישע ארבעטער. די רוסישע ארבעטער זיינען ניט אומעטום צוגעשטאנען צו דעם שטרייק. אין די ווארשטאטן, ווו עס האבן געארבעט יידן מיט קריסטן, זיינען די קריסטן צוגעשטאנען צו דעם שטרייק. און אין די ווארשטאטן, ווו עס האבן געארבעט בלויז קריסטן, זיינען זיי אין א סך ערטער אינגאנצן ניט צוגעשטאנען צו דעם שטרייק. אין א גאנצער ריי שטעט, ווו מען האט געוואלט אפשטעלן די פאבריקן, האבן די רוסישע ארבעטער געשטעלט א שטארקן ווידערשטאנד. אזוי איז דאס, למשל, געווען אין מינסק, אין באברויסק, אין פינסק, אין דובראוונע, אין בערדיטשעוו, אין בריסק.

די יידישע ארבעטער האבן אנגעהויבן דעם שטרייק און געווארט אויף די קריסטלעכע; דער אפזאג פון די לעצטע האט שטארק געווירקט אויף דער שטימונג פון די שטרייקנדע; אין אייניקע שטעט איז דאס געווען די סיבה, פארוואס די שטרייקן זיינען פאר דער צייט איבערגעריסן געווארן.

די אגיטאציע צווישן דער רוסישער באפעלקערונג האט מען זייער שוואך אדער אינגאנצן ניט געפירט, דעריבער איז זי געבליבן אינדרויסן פון דער באוועגונג. דער „בונד" האט מיט איר כמעט ניט געהאט קיין פארבינדונגען. א געוויסע מעגלעכקייט אריינצוציען איר אין דער באוועג־

גונג איז געווען דעמאָלט, ווען עס זיינען געשלאָסן געוואָרן פאַרשטענדי־ קונגען מיט די אנדערע פּאַרטייען, וועלכע האָבן געפירט זייער טעטיקייט צווישן די רוסישע ארבעטער. אַזעלכע פאַראייניקונגען זיינען פאָרגעקו־ מען מיט די גרופּעס פון דער רסדא״פּ אין בערדיטשעוו, ווילנע, מינסק, באָברויסק, מאָהילעוו, סמאָרגאָן, וויטעבסק, נעוועל, האָמעל און פּאָלאָצק, מיט די פּס״ד און ליטווישער סאָצ.־דעמ. אין ווילנע, ווארשע, לאָדז, סו־ וואלק, קרינקי, מיט דער לעטישער סאָצ.־דעמ. פּאַרטיי אין ליבוי און אין ריגע, מיט די ס״ר אין מינסק, באָברויסק, ווילנע און שאַוועל. אין קיעוו האָט זיך ניט איינגעגעבן צו קומען צו אַ הסכם מיט דער גרופּע פון רסדא״פּ, ווייל די לעצטע האָט באַשלאָסן ארויסצוטרעטן זעלבשטענדיק.

די דאָזיקע פאַרשטענדיקונגען האָבן אָבער זיך זייער ווייניק אָפּ־ גערופן אויף דעם גאַנג פון דער באַוועגונג, ווייל די גרופּעס, דערהויפּט פון דער רסדא״פּ, האָבן געפירט זייער אַ שוואַכע ארבעט צווישן דער רוסי־ שער באַפעלקערונג און האָבן געהאַט ניט קיין גרויסע ווירקונג.

* * *

אין ווילנע האָט זיך דער שטרייק אָנגעהויבן דעם 11טן יאַנוא־. די ארבעט האָבן געוואָרפן די שוסטער, די שטעפּער, די זאָקנמאַכערקעס, די בלומענמאַכערקעס, אייניקע ליטאָגראַפיעס און אַקסידענץ־דרוקערייען, אַ סך שניידער־וואַרשטאַטן און די גאַרבערייען. לויט דער לפּי־ערכדיקער אויסרעכענונג האָבן אין דעם טאָג פאַרשטרייקט פון 1500 ביז 2500 מאַן. אין עטלעכע טעג ארום איז דער שטרייק געוואָרן אַן אַלגעמיינער. דעם 12טן יאַנואַר זיינען צוגעשטאַנען די טאַבאַק־פאַבריקן, די טאַרטאַקן, אַ מענגע קליינע וואַרשטאַטן, אייניקע קראָמען און קאָנטאָרן, אַ טייל בעקערס. אין דעם דאָזיקן טאָג איז די צאָל שטרייקנדע באַטראָפן אריבער 4000 מאַן. אויף דעם דריטן טאָג זיינען שוין אין שטאָט גע־ שטאַנען אַלע וואַרשטאַטן, פאַבריקן, זאַוואָדן, דרוקערייען, בעקערייען אאַז״וו. עס האָט זיך בלויז ניט איינגעגעבן אָפּצושטעלן אייניקע גרויסע אונטערנעמונגען, וועלכע זיינען אָפּגעהיט געוואָרן דורך ער פּאָליציי. דעם 14טן יאַנואַר איז שוין אין דעם שטרייק פאָרגעקומען אַ ירידה. ביי די ארבעטער האָט זיך אָנגעהויבן מערקן אַ נייגונג צו באַנייען די ארבעט און דער שטרייק האָט זיך פאַרענדיקט.

אין מינסק האָבן זיך דעם 13טן יאַנואַר אין אָוונט אָפּגעשטעלט אַלע דרוקערייען, טאַבאַק־פאַבריקן און אייניקע וואַרשטאַטן. דעם 14טן יאַנואַר זיינען צוגעשטאַנען צוויי בענק און איין קאָנטאָר. דעם 16טן יאַנואַר האָט זיך אָפּגעשטעלט דער פערד־טראַמוואַי. אינאָוונט האָט זיך די שטי־

מונג בײַ די ײדישע אַרבעטער שטאַרק געענדערט. די סיבה פון דעם איז געװען, װאָס אַ המון סאָלדאַטן האָט אָנגעהױבן פּלינדערן די ײדישע קראָמען פון דעם אונטערשטן מאַרק און אָנגעהױבן שלאָגן די ײדישע פאַרבײַגײער. די װילדע געשרײען „שלאָג די ײדן!” האָט אָפּגעהילכט אין אַלע גאַסן. 4 געװעלבער זײַנען געװאָרן צעפּלינדערט, די סחורה איז טײלװײז צעראַבירט געװאָרן און טײלװײז אַרײַנגעװאָרפן געװאָרן אין דערבײַיִקן טײַך. די אַרבעטער זײַנען געװען געדריקט פון דער מעגלעכ־קייט פון נײַע ײדישע פּאָגראָמען. די אָרגאַניזאַציע האָט זיך, פון איין זײַט, גערעכנט מיט די דאָזיקע עקסצעסן אַלס אַ װאָרענונג מצד דער פּאָ־ליצײַ, און, פון דער אַנדערער זײַט, מיט דעם, װאָס די שטימונג פון די אַרבעטער איז געפאַלן, און האָט דעריבער באַשלאָסן צו ליקװידירן דעם שטרײַק.

אין האָמעל האָבן פון דעם 16טן יאַנואַר אָן ניט געאַרבעט אַלע ײדישע אַרבעטער, צו זײ איז צוגעשטאַנען אַ טײל פון די רוסישע אַר־בעטער. עס זײַנען אױך צוגעשטאַנען די דראָגיסטן, די לערער, די לערע־רינס, די האַנדלס־ און ביוראָ־אָנגעשטעלטע, 150 קעכינס און דינסטן, בסך־הכּל האָבן געשטרײַקט 2500 מאַן. די שטאָט איז געװען פּאַרפּלײצט מיט קאָזאַקן און פּאָליצײַ. דאָס מיליטער האָט זיך געהאַלטן זײער חוצפּה־דיק בנוגע די פאַרבײַגײענדע אַרבעטער און האָבן זיך באַמיט זײ צו פּראָ־װאָצירן אױף אַן אַרויסטריט. אין אײניקע ערטער זײַנען אױף דעם באָדן פאָרגעקומען צוזאַמענשטױסן צװישן די קאָזאַקן און די אַרבעטער. דעם 18טן יאַנואַר האָט די פּאָליצײַ מיט די קאָזאַקן אַרומגערינגלט אַן אַרבע־טער־פאַרזאַמלונג, און אַן אַ התראה אָנגעהױבן צו שיסן. ס'זײַנען געװען דערהרגעטע און פאַרװוּנדעטע. דעם 19טן און 20טן יאַנואַר זײַנען פאָר־געקומען די לװיות פון די געפאַלענע חברים. זײ האָבן צוגעצױגן אַ גװאַל־טיקן עולם און זײַנען פאַרװאַנדלט געװאָרן אין גראַנדיעזע מאַניפעסטאַ־ציעס קעגן דער אַלטער אָרדענונג. ניט געקוקט אױף די גרױליקע גע־שעענישן, מיט װעלכע דער שטרײַק איז באַגלײט געװאָרן, איז די שטימונג בײַ די אַרבעטער געװען אַ מונטערע און אַ קאַמפּסלוסטיקע. דער שטרײַק האָט אין האָמעל געדױערט אַ װאָך צײַט. עס זײַנען שטאַרק פאַרשפּרײט געװאָרן די פּראָקלאַמאַציעס פון „בונד”, העקטאָגראַפירטע בלעטלעך פון אַ גרופּע לערן־יוגנט, דראָגיסטן און לערער.

אין קרינקי (גראָדנער גוב.) האָט מען אין שול אײַנגעאָרדנט אַ מאַסן־פאַרזאַמלונג פון אַלע אַרבעטער פון אַלע פאַכן. בײַם סוף האָט זיך דער גאַנצער עולם (העכער 2000 מאַן) געלאָזט איבער די גאַסן פון דער שטאָט. עס איז צעפּלינדערט געװאָרן די פּאָסט־קאַנטאָר, די פּאָליצײַ־

פארוואלטונג און די שטאט־אופראווע. די פאליציי איז פון שרעק אנט־לאפן פון שטאט. די שטאט איז געבליבן ביי די אויפגעשטאנענע ארבע־טער אין די הענט. די ארגאניזאציע פון „בונד" האט באשטימט באזונ־דערע פאטרולן צו היטן די ארדענונג. דעם צווייטן טאג איז פון די ארו־מיקע שטעטלעך אנגעקומען א גרויסע צאל פאליציי און מיליטער, די אר־בעטער האבן זיך באוואפנט מיט וואס עס איז געקומען אונטערן האנט, די פרויען האבן גענומען שטיינער און געשריען: „ברידער, מיר וועלן קעמפן אויף לעבן און אויף טויט — מיר וועלן ניט נאכגעבן!" די אפי־צירן האבן אנגעהויבן צו פירן אונטערהאנדלונגען מיט די ארבעטער און זיי צוגעזאגט ניט צו שיסן, אויב זיי וועלן זיך רויק פונאנדערגיין. די ארבעטער זיינען דערויף איינגעגאנגען.

דעם 17טן יאנואר האבן אין שעדלעץ געווארפן די ארבעט די שוס־טערס, סטאלארעס, בעקערס, דער ווארשטאט פון קינדער־שפילצייג, די פאבריק פון לאנדווירטשאפטלעכע מאשינעס און די דאמף־מיל.

דעם 18טן יאנואר האבן אין הארראדאק (ביאליסטאקער פאוויאט) פארשטרייקט די ארבעטער פון זעקס טוך־פאבריקן און פון עטלעכע וועבערייען.

אין גראדנע האט דער שטרייק ארומגענומען דעם ארטיקן טשוהון־גיסעריי־זאוואד, די דאמף־מיל, קליינע מעכאנישע ווארשטאטן, שערע־שעווסקים טאבאק־פאבריק, אלע ווארשטאטן, די קארק־פאבריק, די מאשין־בוי־פאבריק, די אפטייקן, בעקערייען, די דרוקערייען.

דעם 11טן יאנואר האבן אין קאוונע פארשטרייקט די ארבעטער פון טילמאנס טשוועקעס־פאבריק, פון דער ביר־ברויעריי, פון דער טשוהון־גיסעריי, פון שמידס מעטאל־פאבריק און אנדערע. עס האבן זיך געשלאגן די קראמען, די דרוקערייען, עס האט זיך אפגעשטעלט דער פערד־טראמ־וואי, עס זיינען צוגעשטאנען די ארבעטער פון די אייזנבאן־ווארשטאטן. בסך־הכל האבן געשטרייקט העכער 3000 מאן.

אין דווינסק, אין לאדז, אין ביאליסטאק, אין ווארשע, אין ריגע, אין ליבוי, אין רעוועל און אין א גאנצער ריי אנדערע שטעט איז דער שטרייק געווען אן אלגעמיינער, ער האט ארומגעכאפט אלע ווארשטאטן, פאבריקן און זאוואדן.

אין אט די טעג האט דער פאליציייִשער טעראר געווילדעוועט מיט דער שרעקלעכסטער גרויזאמקייט. אין בערדיטשעוו האט זיך די דעמאנ־סטראציע פארענדיקט מיט דעם, וואס די פאליציי האט מערדערלעך גע־שלאגן די ארבעטער. מען האט געכאפט אין גאסן די ערשטע בעסטע אר־בעטער און זיי אויפן ארט געשלאגן מכות־רצח, און נאכדעם האט מען

זיי אָפּגעפּירט אין צירקל, וועלכער איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ מיטל־אַלטערלעכער אינקוויזיציע: די עינויים קשים און איזדעקרייען, וואָס די אַרבעטער, דערהויפּט די פרויען, איז דאָרט אויסגעקומען איבערצילעבן, לאָזט זיך גאָרניט באַשרייבן. די אַרעסטירטע האָט מען געוואָרפן אויף דער פּאָדלאָגע, זיי איבערגעדעקט מיט אַ שינעל, און עס האָבן זיך אַ שאָט געטאָן קלעפּ מיט שווערדן, מיט שטיקער האָלץ, מיט שטיוול; מען האָט געשלאָגן מיט ספּעציעלע גומענע שטעקנס, אָדער די פרויען האָט מען געשלאָגן איבערן הוילן לייב ביז דאָס גאַנצע לייב איז באַדעקט געוואָרן מיט געשווירן. נאָכדעם האָט מען זיי אָפּגעגאָסן מיט קאַלט וואַסער, כּדי מ׳זאָל ווייטער קענען שלאָגן.

אין מאָהילעוו האָט דער אַרעסטירטער געדאַרפט דורכגיין דעם קאָרידאָר און די טרעפּ דורך צוויי רייען פון פריער אויסגעשטעלטע פּאָליציאַנטן, פייערלעשער, הויזוועכטער און שפּיאָנען; עס האָט זיך אויף אים געשאָטן אַ האָגל קלעפּ פון אַלע זייטן. מען האָט געשלאָגן מיט שווערדן, מיט שטעקנס, געטראָטן מיט די פיס, געשלעפּט פאַר די האָר, איינעם האָט מען אויסגעזעצט אַן אויג, דעם צווייטן צעשפּאָלטן דעם קאָפּ, דעם דריטן אויסגעדרייט אַ פינגער אאַז״וו. אַ סך זיינען געפאַלן אין חלשות. צעמזיקטע און צעבלוטיקטע האָט מען זיי נאָכדעם ווי גאַרבן געוואָרפן אין די קאַמערס. די פּאָליציאַנטן האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו דערלאַנגען וואַסער, כּדי אָפּצומינטערן אַ חבר, וואָס איז געפאַלן אין חלשות, און מען האָט אויף אים געמוזט שפּריצן מיט בלוט, וועלכעס האָט זיך געגאָסן פון דעם קאָפּ פון אַן אַנדער חבר. אין אַן אַנדער פאַל האָט אַ פּאָליציאַנט, בוכשטעבלעך, געטאַנצט אויף אַ ליגנדיקן חבר און זיך נאָך דערביי צוגעשפּילט אויף אַ האַרמאָניקע. עפּעס נאָך טאָקע דורך אַ נס איז דער דאָזיקער חבר געבליבן לעבן.

אין זשיטאָמיר האָט דער פּאָליצמייסטער יאַנאָוויצקי געהייסן שלאָגן איבער די פיס, כּדי צו מאַכן די אַרעסטירטע פאַר קאַליקעס. די דעמאָנסטראַנטן האָט מען געשלאָגן מיט שווערדן און מיט קאָלבעס, ניט אונטערשיידנדיק קיין מענער און קיין פרויען, די וואָס זיינען אומגעפאַלן האָט מען געטראָטן מיט די פיס. אין צירקל האָט מען ווידער געשלאָגן. דער פּאָליציי זיינען געקומען צוהילף אַזוינע „פאַרשוינען״ אין טולופּעס, וועלכע האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט דאָס „עכטע רוסישע פאָלק״, און וואָס האָבן זיך אַרויסגעוויזן אַלס איבערגעטוענע פּאָליציאַנטן און זשאַנדאַרן. אין סוואַלק האָט מען איין אַרעסטירטן פאַרשטאָפּט דאָס מויל, אים אויסגעצויגן אויף דער פּאָדלאָגע, און דער פּאָליציימייסטער האָט אים בוכשטעבלעך, געטראָטן מיט די פיס. געשלאָגן מיט דער שווערד, אַזוי

אז דער געשלאָגענער איז אינגאנצן געשוואָלן געוואָרן. ענלעכע מעשים תעתועים האָט מען אויך אָפגעטאָן אין בריסק, אין האָרי־האָרקי, אין פינסק און אין וועטקע.

אין אַ גאַנצער ריי שטעט האָט מען געשאָסן אויף דעם פרידלעכן עולם דעמאָנסטראַנטן (אין האָמעל, מאָהילעוו, לאָדז, ווארשע, ריגע, קאָוונע, בערדיטשעוו, מאָזיר, האָרי־האָרקי, פּאָלאָצק, פינסק).

די לוויות פון די אומגעקומענע חברים זיינען אומעטום פארוואנדלט געוואָרן אין גראַנדיעזע דעמאָנסטראַציעס קעגן דער אַלטער אָרדענונג.

אין מינסק, בריסק, שאַוועל, קאָוונע האָט די פּאָליציי געפּרווט ארויסרופן יידישע פּאָגראָמען; אין באָברויסק, קרעסלאַווקע און האָרי־האָרקי האָט זי זיך באַנוגנט מיט הוילע דראָונגען.

אין אַ גאַנצער ריי שטעט זיינען ביי די בונדישע אָרגאַניזאַציעס געשאַפן געוואָרן קאַמפּס־אָפּטיילונגען אויף צו קעמפן מיט דעם פּאָליציייִשן טעראָר. זיי זיינען געווען באַוואָפנט מיט רעוואָלווערן, קינזשאַלן און מיט טעמפּן געווער און זיי פלעגן העלדיש קעמפן קעגן דער איבערוועגנדער קראַפט פון דעם מיליטער און פּאָגראָמשטשיקעס (האָמעל, לאָדז, ביאַליסטאָק, זשיטאָמיר, בערדיטשעוו).

* * *

אין דער צייט פון די שטרייקן זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן אַ סך פארזאמלונגען: אין לאָדז, אין מינסק, אין האָמעל, אין ביאַליסטאָק, אין ווארשע, אין מיטוי, אין ריגע; עס האָבן זיך אין זיי באַטייליקט צענדליקער טויזנטער מענטשן. מען האָט געהאַלטן רעדעס וועגן די פּעטערבורגער געשעענישן און וועגן דער נויטווענדיקייט צו קעמפן מיט דער זעלבסטהערשונג. די ארבעטער האָבן באַגריסט דעם דאָזיקן באַשלוס און זיינען זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט אויסרופן, מיט רעוואָלוציאָנערע לידער און רעוואָלווער־שאָסן. אומעטום זיינען אָנגענומען געוואָרן איינהייטלעכע רעזאָלוצעס. זיי האָבן געפאָדערט דאָס צונויפרופן פון דער גרינדונגס־פארזאמלונג, אַ דעמאָקראַטישע רעפּובליק, די פאראַנטוואָרטלעכקייט פון די שולדיקע אין דער בלוט־באָד פון 9טן יאַנואר אאז"וו. אין ריגע, מיטוי, קרעמענטשוג און אין אייניקע אַנדערע שטעט האָט מען ארויסגעשטעלט אייניקע עקאָנאָמישע פאָדערונגען: העכערן דעם ארבעטסלוין און אַן אַכט־שעהדיקן ארבעטסטאָג.

ווי אַזוי איז געווען די באַציִונג פון די איבעריקע יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען צו די געשעענישן, וואָס זיינען אָרויסגערופן געוואָרן דורך דעם 9טן יאַנואָר?

די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּעס „פּועלי־ציון" זיינען אין אַ ריי שטעט אַרויסגעטראָטן קעגן די שטרייקן. אַזוי איז דאָס געווען אין באָברויסק, לאָדז, באָריסאָוו, פּאָריטש, און מאָהילעוו. אין באָריסאָוו זיינען די „פּועלי ציון" געווען שטרייקבּרעכער. אין פּאָריטש האָבן זיי דעם ערשטן טאָג געשטיצט דעם שטרייק, נאָר אויפן צווייטן טאָג האָבן זיי אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף קעגן אים. די צווייטע יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי „ציוניסטן־סאָציאַליסטן" (ס. ס.) איז נאָך דעמאָלט געווען שוואַך און האָט זיך ערשט אָנגעהויבן אָרגאַניזירן. אין באָברויסק האָט זי אַרויסגעלאָזט אַ בלעטל, אין וועלכן זי האָט גערופן צו שטיצן דעם שטרייק.

די שטרייקן זיינען אין איינינקע שטעט באַגלייט געוואָרן מיט טעראָר מצד די אַרבעטער בנוגע די באַלעבאַטים. אין וויטעבסק איז דער מאַנופאַקטור־סוחר מ. אָפּגעגאָסן געוואָרן מיט שוועבלזויער דערפאַר, וואָס ער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו שליסן דאָס געוועלב, אין ביאַליסטאָק איז בשעת די אונטערהאַנדלונגען פאַרוווּנדעט געוואָרן דער דרוקער וו., אין בעלסק (ביאַליסטאָקער פּאָוויאַט) האָט מען זיך אַריינגעריסן צו דעם סטאָלער און דעם שניידער ל. אין דער דירה און מען האָט זיי געדראָט מיט טויט, אין בריסק איז פאַרוווּנדעט געוואָרן דער פאַבריקאַנט פון בלעך־מכשירים פּ., אין ביאַליסטאָק האָט מען געשאָסן אויף די פאַבריקאַנטן ט. און י., אויף דעם שניידער ז. און אויף דעם דרוקער מ. דערפאַר, וואָס זיי האָבן ניט געוואָלט באַפרידיקן די פאָדערונגען פון די אַרבעטער.

* * *

ווי אַזוי זשע זעט אויס דער סך־הכּל פון דער באַוועגונג, וואָס איז אַרויסגערופן געוואָרן דורך דעם 9טן יאַנואַר? אין ראַיאָן פון „בונד" איז, להיפּוך פון די אַנדערע ערטער, פאָרגעקומען ניט קיין סטיכישער אַרויסטריט פון די מאַסן, נאָר אַ זאָרגפעליק צוגעגרייטער און אָרגאַניזירטער אויף וויפיל דאָס איז, געוויינלעך, געווען מעגלעך ביי די באַדינגונגען פון דעם צאַרישן רעזשים.

אין אָט די דאָזיקע טעג האָבן די יידישע אַרבעטער אַרויסגעוויזן זייער פיל העלדישקייט, באַהאַרצטקייט און גרייטקייט צו שטאַרבן אין דעם קאַמף מיט דער זעלבסטהערשונג.

די געשעענישן האָבן מיטגעהאָלפן צו פאַרשפּרייטן און פאַרטיפערן די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אידעען צווישן דער באַפעלקערונג; גלייך נאָך זיי האָט זיך אָנגעהויבן צו מערקן אַ גרויסער צופלוס פון נייע מיטגלידער, אַ גרויסע פאָדערונג אויף ליטעראַטור, די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט געלאָזט טיפע וואָרצלען, די באַוועגונג האָט וואָס ווייטער אַרומגענומען אַלץ נייע קרייזן.

אין א גאנצער ריי שטעט, ווו מען האט אויך ארויסגעשטעלט עקאָ־נאָמישע פאָדערונגען, האבן זיך די ארבעטער צומאָל דערשלאָגן צו באַ־רייטנדע פארבעסערונגען.

די באַדייטונג פון אָט די געשעענישן ווערט נאָך קלערער, ווען מען דערמאָנט זיך אין די בסדרדיקע רעפרעסיעס, וואָס זיינען אָנגעווענדט גע־וואָרן בנוגע דעם „בונד"; די באשטענדיקע פאָליציייִשע איבערפאַלן האָבן אריינגעטראָגן א דעזאָרגאניזאציע אין דער ארבעט, ארויסגעריסן די בעסטע טוער, שוואכער געמאכט אָבער ניט אינגאנצן אומגעבראכט די אָרגאניזאציעס, און זיי האבן זיך ארויסגעוויזן פאר גענוג שטארק און קרעפטיק אויף אָנצופירן מיט דער באוועגונג.

די באוועגונג האָט באוויזן די שטארק אנטוויקלטע סאָלידארישקייט און די גוואלטיק פּאָטענציאַנעלע רעוואָלוציאָנערע קראפט פון די מאסן. און ווירקלעך, דער רעוואָלוציאָנערער אויפברויז, וואָס איז ארויסגערופן געוואָרן דורך די געשעענישן פון 9טן יאנואר, הגם ער האָט זיך באלד איינגעשטילט, האָט איינגיכן ווידער אויפגעפלאקערט מיט א נייער, נאָך שטארקערער קראפט, און נאָך מער פאראייניקט, נאָך מער אָרגאני־זירט, מיט נאָך גרעסערע מאסן, און מיט נאָך א גרעסערער באשלאָסנקייט.

אונטערפירנדיק דעם סך־הכל פון די יאנואר־טעג, האָט דער אָרגאַן פון אויסלענדישן קאָמיטעט פון „בונד" געשריבן: „דאָ (אין דעם בונדישן ראיאָן) זיינען בלויז פאראן אייניקע מער אָדער ווייניקער באדייטנדע אינדוסטריע־צענטערן; אחוץ דעם קאָנטיגענט ארבעטער, וועלכער איז קאָנ־צענטרירט אין זיי, איז די איבעריקע ארבעטער־מאסע צעזייט און צע־שפּרייט איבער א גאנצער ריי קליינע שטעט און שטעטלעך, וואָס פילן מיט זיך אוים דעם גאנצן „תחום", און אָט די צעזייטקייט האָט שטענדיק געדינט אלס סיבה דערצו, אז א סך האָבן זיך באצויגן צו איר מיט אָט דעם ביטול, וואָס עס רופט בנוגע זיך ארוים יעדע אומבאדייטנדע פּאָלי־טישע גרייס. און באמת, וואָס פאר א באדייטונג קאָן, דוכט זיך, האָבן פאר דעם לעזער, וואָס דערוויסט זיך פון דעם רעוואָלוציאָנערן קאמף פון די אויף שנעל איבערגעקוקטע טעלעגראפישע ידיעות אָדער פון די אויף גיך איבערגעלייענטע קאָרעספּאָנדענצן, וועלכע קומען אים אין דער־האנט אינאיינעם מיט די סענסאציאָנעלע ידיעות פון פעטערבורג אָדער מאָסקווע, אָט די אומבאקאנטע נעמען פון וועלכע ניט איז קרינקי אָדער סמאָרגאָן? איז דען א חידוש, וואָס אפילו צווישן אונזער רעוואָלוציאָנערער חבריא, וועלכע לעבט אין אויסלאנד מיט די מער שארפערע טאָג־סענסאַ־ציעס, און אין רוסלאנד, אויף די ערטער, זעט זי פאר זיך בלויז דעם שמאָלן האָריזאָנט פון איר שטאָט, ניט זייענדיק ביד אַדאַנק די אוממעג־

לעבע רוסישע באדינגונגען צו האבן פאר זיך דאס פולע בילד פון דער גאנצער באוועגונג, איז נאך גענוג שטארק די אבסורדאלע פארשטעלונג וועגן דעם און די ניט־ריכטיקע באציונג צו דעם רעוואלוציאנערן לעבן פון די קליינע צענטערס.

מען מוז טאקע איינקוקן זיך אין אט דעם בילד אין דער גאנצער גרייס און פארנעם פון דעם, זיך איינקוקן אין אזא מאמענט, ווי די יאנואר־טעג, כדי עס זאלן ווערן קלאר די באדייטונג און די ווערט פון דעם. ווארפט אן אלגעמיינעם בליק אין אזא מאמענט אויף אט דער גאנצער ריי שטעט און שטעטלעך, אין וועלכע עס לעבט, ווי עס דוכט זיך, דער צוגעשלאגענער און אוממעכטיקער, אטאמיזירטער פראלעטאריאט, און קוקט זיך צו, ווי אונטער דעם איינפלוס פון איין אימפולס, פאלגנדיק איין רוף, הייבט זיך ווי איין מענטש אויף אט די פילטויזנטיקע מאסע, וועלכע איז געאגראפיש צעווארפן, און ניט קוקנדיק אויף דעם לעבט זי מיט איין איינהייטלעך לעבן; גיט א קוק אויף דעם, ווי אזוי זי האט, פאראייניקנדיק זיך ארום איין און איינהייטלעכער ארגאניזאציע, וועלכע האט אומעטום ווייט צעווארפן אירע צעצווייגטע צווייגן און ווארצלען, און וועלכע ארבעט אומעטום לויט איין און איינציקן אלגעמיינעם פלאן, אומעטום — ביז די ווייטסטע פארווארפענע ווינקעלעך, לייגט ארויף איר האנט אויף דעם גאנצן לעבן פון דער שטאט, שטעלט אפ אלץ און אלעמען, רופט ארויס אן אויסערגעוויינלעכע אויפרודערונג, טעראריזירט די אגענטן פון דער רעגירונגס־מאכט און צעטרייסלט אויף א גוואלטיקן שטח דעם מלוכה־אפאראט; גיט אזוי א קוק אויף דעם בילד, — און אט אזא איז עס ווירקלעך געווען אין די אקארשטיקע רעוואלוציאנערע טעג,— און אנשטאט די נישטיקע, אויפן ערשטן בליק, פרווון פון די מיזערע ארבעטער־גרופעס, וועט פאר אייך אויסוואקסן אין זיין גאנצער אימפאזאנטער גרייס דאס גוואלטיקע בילד פון דער רעוואלוציאנערער וואנדעע"[1].

* * *

די יאנואר־שטרייקן זיינען כמעט אומעטום געווען פאליטישע. עקאנאמישע פאדערונגען האט מען זעלטן ווו ארויסגעשטעלט. אין פעברואר אבער האבן זיך אנגעהויבן עקאנאמישע שטרייקן; די מאסע, וואס איז אויפגערודערט געווארן אדאנק די יאנואר־געשעענישן, האט זיך א ווארף געטאן אין קאמף פאר אויסבעסערן זייער עקאנאמישע לאגע. די

1 „פאסל. איזוו."‚ נומ' 226, ארטיקל „דער יידישער פראלעטאריאט און די רעוואלוציע". אלס מאטעריאל פאר דעם קאפיטל וועגן פטן יאנואר האבן געדינט די „פאסל איזוו." פארן יאר 1905.

דאַזיקע שטרייק־כוואַליע האָט דערגרייכט די סאַמע פּאַרוואָרפנסטע שטעט און שטעטלעך פון דעם „תּחום".

אין פעברואַר זיינען אין דווינסק פאָרגעקומען בלוטיקע געשעענישן. דעם 17טן פעברואַר האָט דאָ אויסגעבראָכן אַן אַלגעמיינער שטרייק, וועלכער איז אָרגאַניזירט געוואָרן דורך דעם „בונד". מען האָט געפאָדערט אַן אַכט־שעהדיקן אַרבעטסטאָג, דאָס אָפּשטעלן די מלחמה, אַ דעמאָקראַטישע רעפּובליק אאַז"וו. דעם 18טן פעברואַר, בשעת אַ פּיל־טויזנטיקער דעמאָנסטראַציע, האָט דאָס מיליטער אָנגעהויבן צו שיסן. עס זיינען געווען פאַרוווּנדעטע (העכער 30 מאַן) און געהרגעטע. דעם 21טן פעברואַר איז ביי דער לוויה פון די דערהרגעטע ווידער פאָרגעקומען אַ גראַנדיעזע, אַריבער 20־טויזנטיקע דעמאָנסטראַציע. דער שטרייק האָט געדויערט פינף טעג. מען האָט אויסגעקעמפט אַ 9־שעהדיקן אַרבעטסטאָג, אַ העכערונג פון דעם לוין, אַ פאַרבעסערונג פון די היגיענישע באַדינגונגען אין די וואַרשטאַטן און פאַבריקן אאַז"וו[1].

אין מערץ האָט דער מינסקער קאָמיטעט פון „בונד" אָרגאַניזירט אין מינסק אַ גרויסן שטרייק פון די אָנגעשטעלטע, וועלכער האָט געדויערט 10 טעג. אַ וואָכן צוויי פאַר דעם שטרייק האָט מען געפירט אַ צוגרייטונגס־אַרבעט, איינגעאָרדנט פאַרזאַמלונגען פון 100 ביז 300 מאַן. לויט די לפי־ערכדיקע אויסרעכענונגען זיינען אויף אַט די פאַרזאַמלונגען איבערגעווען העכער 1.200 מאַן. דער שטרייק האָט זיך אָנגעהויבן דעם 15טן מערץ; עס זיינען אַרויסגעשטעלט געוואָרן פאָלגנדיקע פאָדערונגען: 1) אַ 12־שעהדיקער אַרבעטסטאָג (פון 9 אינדערפרי ביז 9 אַזייגער אינאָוונט), 2) אָנדערטהאַלבן שעה אויף מיטאָג און אַ האַלבע שעה אויף פרישטיק, 3) שבת־צונאַכטס דאַרפן די קראָמען זיין געשלאָסן, 4) אַלע וואָך אויסצאָלן די שכירות, 5) דאָפּלטע שכירות 4 מאָל אין יאָר פאַר די יום־טובים: פּסח, שבועות, ראש־השנה און סוכות, 6) העפלעכע באַהאַנדלונג פון אַלע אָנגעשטעלטע, 7) ניט שיקן די אָנגעשטעלטע אויף אַזאַ אַרבעט, וואָס האָט ניט קיין שייכות מיט זייער שטעלע, 8) ניט צווינגען די יינגלעך צו טראָגן שווערע משאות, 9) באַצאָלן די שכירות פאַר דער גאַנצער צייט פון דעם שטרייק, 10) קיינער פון די שטרייקער טאָר ניט ליידן.

דער שטרייק האָט אַרומגענומען אַלע געוועלבער און צו זיך צוגעצויגן די אויפמערקזאַמקייט פון דער גאַנצער שטאָט. אין דער שול האָט

1 „פּאָסל. איזוו."‚ נומ' 227.

מען איינגעאָרדנט פאַרזאַמלונגען פון די אַנגעשטעלטע, אויף וועלכע עס פלעגן קומען צו צוויי, פיר, פינף טויזנט מאַן. דאָס זיינען געווען גראַנדיעזע פּאָליטישע מיטינגען, אויף וועלכע עס פלעגט פאַר דעם פילטויזנטקעפּיקן עולם געערדט ווערן דאָס פרייע רעוואָלוציאָנערע וואָרט.

„ווער עס איז כאָטש איינמאָל געווען אויף אַזאַ פאַרזאַמלונג, — שרייבט איינער, וואָס האָט דאָס בייגעוווינט, — דער וועט עס קיינמאָל ניט פאַרגעסן. דער גרויסער זאַל איז פול קעפּ אויף קעפּ. אַלע בענק זיינען פאַרנומען; מ'שטייט ניט בלויז אויף די בענק, נאָר אויך אויף די ווענטלעך. מ'שטייט אויף די טישן, אויף די פענסטער, אין די דורכגענג. דער רעדנער רעדט פון דעם אַלמימר. אויף דעם אַלמימר געפינט זיך אויך די ביוראָ, וואָס באַשטייט פון פאַרשטייער פון אונזער אָרגאַניזאַציע. ביי איין וואַנט שטייען די מאַרקזיצערינס מיט זייערע קווישן. בשעתן איבעררייס כאַפּט זיך דער עולם און לענט אונטער דאָס האַרץ און שטילט דעם דורשט. די פאַרזאַמלונגען האָבן זיך געוויינלעך אָנגעהויבן ארום עלף אַזייגער און זיך פאַרענדיקט דריי. די פאַרזאַמלונגען זיינען לפי־ערך דורכגעגאַנגען לויט פּאַלגנדיקן סדר. צום אָנהייב די לויפנדיקע ענינים. די דעלעגאַציע פון די אַנגעשטעלטע, וועלכע האָט געפירט די אונטערהאַנדלונגען, האָט אָפּגעגעבן אַ באַריכט וועגן דעם, ווי עס האָלט מיט די אונטערהאַנדלונגען. נאָכדעם האָבן זיך אָנגעהויבן די רעדעס. די דאָזיקע 9 פאַרזאַמלונגען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין דער שול, האָבן אונזערע חברים זייער צוועקמסיק אויסגענוצט. מען האָט אויף זיי גערעדט וועגן דעם איצטיקן מאָמענט, וועגן דער אומפאַרמיידלעכקייט און נאָענטקייט פון פאַלן פון דער זעלבסטהערשונג, וועגן יענע פּאָליאַטיוון, וועלכע די זעלבסטהערשונג נוצט אויס, כדי אָפּצושלעפּן איר מפּלה. מען האָט גערעדט וועגן דער נייטיקייט צו קעמפן פאַר אַ דעמאָקראַטישער רעפּובליק, וועגן דער רעוואָלוציאָנערער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, וועגן דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָלידאַריטעט פון דעם פּראָלעטאַריאַט פון דער גאַנצער וועלט; מען האָט גערעדט וועגן דעם אויפשטאַנד, וואָס האָט ארומגעכאַפּט גאַנץ רוסלאַנד, וועגן די שטרייקן, אומרוען, אומאָרדענונגען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין אַלע שטעט, אין אַלע שיכטן פון דער באַפעלקערונג, מען האָט גערעדט וועגן דער ראָלע, וואָס האָט געשפּילט און שפּילט איצט און וועט נאָך שפּילן דער יידישער פּראָלעטאַריאַט אין דעם לעבן פון דעם יידישן פאָלק; מען האָט דורכגעפירט אַ פּאַראַלעל צווישן דעם אַלטן יידן, וועלכער האָט אויף זיך געטראָגן דעם חותם פון דער „געטאָ", און דעם נייעם יידן — דעם פּראָלעטאַריער, וועלכער קעמפט פאַר אַ ניי לעבן; מען האָט גערעדט וועגן דעם, אַז עס איז נויטווענדיק,

אז דער פראלעטאריאט פון אלע נאציאנאליטעטן זאל פאראייניקט קעמפן אונטער איין פאן קעגן דעם קאפיטאליזם, דעספאטיזם אאז"וו.

אויף איין פארזאמלונג — אויף דער דריטער — האט מען פון אלמימר געלייענט דאס צעטל פון די שטרייקברעכער. און יעדער נאמען, וואס מען האט איבערגעלייענט, האט ארויסגערופן א געשריי פון צאר; און פראטעסט. נאר אט בעט עמעצער א ווארט. אויף דעם אלמימר באווייזט זיך אן עלטערער ייד און הייבט אן זיך צו שווערן ביי גאט און ביי דער הייליקער תורה, אז ער איז על־פי טעות אריין אין צעטל פון די שטרייקברעכער און בעט פון אים ארויסנעמען דעם שאנדפלעק פון א שטרייקברעכער.

איינע פון די סאמע אינטערעסאנטסטע פארזאמלונגען איז געווען די לעצטע, אויף וועלכע מען האט אונטערגעפירט דעם סך־הכל פון דעם, וואס מען האט אפגעטאן אין דער צייט פון דעם שטרייק — און עס איז באשלאסן געווארן צו ליקווידירן דעם שטרייק. אויף דער פארזאמלונג האט אונזער ארגאניזאציע פארגעלייגט צוויי רעזאלוציעס: איינע, וואס האט געפאדערט באלד צונויפרופן די גרינדונגס־פארזאמלונג אויף איינ־צופירן א דעמאקראטישע רעפובליק, איינשטעלן אן 8־שעהדיקן ארבעטס־טאג, באלד אפשטעלן די מלחמה און באפרייען די אלע, וואס האבן גע־ליטן צוליב זייערע פאליטישע און רעליגיעזע איבערצייגונגען; די צווייטע — האט באגריסט דעם צ"ק פון „בונד", אלס פארשטייער פון דעם ארגאניזירטן יידישן פראלעטאריאט. די ביידע רעזאלוציעס זיינען א י י נ ש ט י מ י ק אנגענומען געווארן דורך די פארזאמלטע אין דער צאל פון העכער 4000 מאן. אויף דער זעלבער פארזאמלונג האבן אייניקע אנ־געשטעלטע פארגעלייגט צו דאנקען דעם מינסקער קאמיטעט פון „בונד" פאר זיין ענערגישער און טיכטיקער אנפירונג מיט דעם שטרייק. דער פארשלאג איז אנגענומען געווארן. דער פארזיצער האט ערקלערט דעם שטרייק פאר געענדיקט און געשלאסן די פארזאמלונג. ארויסגייענדיק פון דער שול האט דער עולם איינגעארדנט אויף דער שול־גאס און אויף דער נעמיגע אן אימפראוויזירטע דעמאנסטראציע"[1].

דעם שטרייק האבן די אנגעשטעלטע געוואונען. די באלעבאטים האבן נאכגעגעבן כמעט אלע פאדערונגען פון די אנגעשטעלטע; וועגן די שטרייט־פראגן איז מען געקומען צו א הסכם.

---

1 „פאסל. איזוו.", נומ' 229 און 233, ארטיקל „דער אלגעמיינער שטרייק פון די אנגעשטעלטע אין מינסק".

דעם 2טן אפריל האט זיך אין ווארשע פארזאמלט א 30.000 עולם צו באגלייטן דעם טויטן קערפער פון דעם חבר ישראל גראוועה, וועלכער איז געשטארבן אין טורמע. דער געשטארבענער איז, אפשלאגנדיק א חבר בשעת דער דעמאנסטראציע וועגן די יאקוטסקער געשעענישן, אריינגע־פאלן צו דער פאליציי אין די הענט. די אוממענטשלעכע באהאנדלונג אין דער טורמע, 7 טעג הונגער, 7 טעג און 7 נעכט אין א פינסטערן, קאלטן קארצער, האבן פריצייטיק געטריבן גראוועה אין קבר. די אדמיניסטרא־ציע, האט, מורא האבנדיק פאר אומארדענונגען, פארבאטן ארויסצוגעבן דעם טויטן קערפער. דעמאלט האט א 30.000 עולם איינגעארדנט א רי־זיקע דעמאנסטראציע און מיט רעוואלוציאנערע לידער איז ער געגאנגען איבער די הויפט־גאסן. בשעת דער עולם האט שוין געהאלטן ביים פונאנדערגיין זיך, האט די פאליציי, וועלכע האט זיך באהאלטן אין די טויערן, אנגעהויבן צו שיסן אויף די באזונדערע גרופעס ארבעטער. 20 מאן זיינען פארוואונדעט געווארן, עטלעכע דערהרגעט, צווישן זיי איינער פון די אנגעזעענסטע בונדישע טוער סאלאמאן מארגאלין און פראניע גראבעלסקא („ווערא"). דעם 5טן אפריל האט דער ווארשעווער קאמיטעט פון „בונד" אין א ספעציעלער פראקלאמאציע גערופן דעם ווארשעווער פראלעטאריאט צו באערן דעם אנדענק פון די געפאלענע חברים דורך אן איינטאגיקן אלגעמיינעם שטרייק. און דער פראלעטאריאט האט זיך אפגערופן אויף אט דעם רוף. שוין פון אינדערפרי זיינען גע־שטאנען אלע יידישע ווארשטאטן און פאבריקן און צו מיטאגצייט זיינען צו דעם שטרייק אויך צוגעשטאנען די מערהייט פון די קריסטלעכע חברים.

* * *

דער ערשטער מאי 1905 איז אין ראיאן פון „בונד" געפייערט גע־ווארן מיט אן אומגעוויינלעכן דערפאלג: אין קיין שום יאר האט זיך נאך ביז אהער ניט באטייליקט אזויפיל מענטשן, ניט געמערקט אזא ענטוזיאזם, ווי אין דעם יאר.

די אויסערלעכע באדינגונגען זיינען געווען זייער ניט קיין גינסטיקע. די פאליציי האט אין א סך שטעט פארשפרייט קלאנגען, אז די יידן וועלן דעם ערשטן מאי, וועלנדיק זיך אפרעכענען פאר קעשענעווער און האמלער פאגראמען, אויפרייסן די קלויסטערס און קאשצאלן, און אין אנדערע שטעט האט זי זיך באמיט צו פראוואצירן ריטואל־פראצעסן, און אין איי־ניקע האט זי געדראט מיט פאגראמען, אין פאל, אויב דער יידישער פראלעטאריאט וועט דעמאנסטרירן דעם ערשטן מאי. אזוי איז דאס גע־

ווען אין גראָדנע, אין לידע, אין מינסק, אין ריגע, אין מאָזיר, אין נעזשין, אין פּראָסקוראָוו, אין שקלאָוו, אין נאָוואָרעדאָק, אין מאָהילעוו, אין ביאַ־ליסטאָק, אין קיעוו, אין דווינסק, אין באָריסאָוו, אין בריסק, אין ראָהאַ־טשאָוו, אין ביכאָוו, אין קאָוונע, אין האָמעל, אין נעוועל, אין פּאָלאָצק, אין סמילע, אין טולטשין, אין סאָקאָלקע, אין אוגוסטאָוו, אין טשודנעוו, אין פּלאָטניצע (פּינסקער פּאָוויאַט), אין טיראַספּאָל, אין מעליטאָפּאָל. אין דעם שטעטל טאָלאָטשין (מאָהילעווער גוב.) האָט די פּאָליציי פאַרטיילט צווישן די פּויערים געווער, אין קלויסטער האָט מען פאַרשפּרייט אויפ־רופן, וועלכע זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן דורך דער מאָהילעווער גלחים־קאָנסיסטאָריע. אין מינסק האָט מען אונטער דער אָנפירערשאַפט פון דעם אָרטיקן זשאַנדאַרמעריע־פּאָלקאָווניק כריפּאָוון און פּאָליציי־באַאַמטע אָרגאַניזירט אַ „שוואַרצע מאה“.

ניט געקוקט אויף דעם איז די מאַי־אַגיטאַציע געפירט געוואָרן מיט אַן אויסערגעוויינלעכער אינטענסיווקייט און מיט אַ גוואַלטיקן פאַרנעם. זי האָט זיך אָנגעהויבן מיט אַ צייט פאַר דעם ערשטן מאַי, אין אַפּריל, און אין אייניקע ערטער אַפילו אין חודש מערץ. וועגן דער אינטענסיווקייט פון דער צוגרייטונגס־אַרבעט זאָגט עדות פאָלגנדעס. פאַר־מאַי־פאַרזאַמלונגען זיינען אָרגאַניזירט געוואָרן: אין קאָוונע (אַ מאַסאָווקע פון 1000 מאַן און אַ ריי קלענערע, דערהויפּט צווישן דער אינטעליגענץ, צוויי צו 50 מאַן), אין דווינסק (3500), אין לוצין, לידע (500—600), אין מינסק (העכער 2000), אין מאָזיר (600), אין קיעוו (20, 35, 40), אין טשעריקאַס, סמילע (עטלעכע צו 200), אין ניעזשין, לובני, קרעמענ־טשוג (50), אין קעשענעוו (400 און 500), אין שאַדאָוואָ (80), אין וואָל־קאָוויסק, אין טאָלאָטשין, שקלאָוו, פּאַריטש (עטלעכע פאַרזאַמלונגען און איינע אין וואַלד פון בערך 300 מאַן), אין אוגוסטאָוו (70), אין לוקי (80, אין סקידעל (90), אין ווישטינעץ (50), אין רודניע, סמאָר־גאָן (1000), אין מאָהילעוו (400), אין אָדעס (עטלעכע מאַסאָווע און קליינע פאַרזאַמלונגען צו 50, 60, באַזוכט די פאַרזאַמלונגען האָבן ביז 800 מאַן), אין טשודנאָוו (200), אין טשעריקאָוו (אַ מאַסאָווקע), אין קאָוונע (אין די פאַכן העכער 20 פאַרזאַמלונגען צו 40 מאַן אויף יעדע־רער, 2 פאַרזאַמלונגען פון דער לערן־יוגנט), אין נעוועל (7 פאַרזאַמלונ־גען צו 40—50 מאַן און 4 פלי־פאַרזאַמלונגען צו 20—30 מאַן, בסך־הכל זיינען אויף די פאַרזאַמלונגען געווען איבער 400 מאַן), אין פּאָ־לאָצק — 7 (העכער 700 מאַן), אין קרעסלאַווקע (פון 2000 ביז 2500 מאַן), אין באָברויסק (עטלעכע פאַרזאַמלונגען צו 150—200 אויף יעדערע און איין מאַסאָווקע אין דער שול פון אַריבער 600 מאַן), אין ליבוי,

ווארשע (עס האָבן האָבן זיך באַטייליקט צו איין, צוויי און פינף טויזנט מאַן), אין לאָדז, אין ריגע (אין די קרייזלעך). די אגיטאַציע האָט זיך געפירט אויף די גרויסע פאַרזאַמלונגען, אויף די „מאַסוווקעס", אין די קרייזלעך, אויף דער „בערזע", אין די שולן, אין די ווארשטאַטן, אויף די פאַבריקן און זאַוואָדן.

אין ראיאָן פון „בונד" איז ברייט פארשפרייט געוואָרן די פּראָק־לאַמאַציע פון צ"ק פון „בונד" „דער ערשטער מאי", זי איז צו דער צייט ארויסגעשיקט געוואָרן און האָט דערגרייכט די סאַמע פּאַרוואָרפנסטע ערטער. אזוי, למשל, זיינען די פּראָקלאַמאַציעס פון צ"ק פון „בונד", לויט די ידיעות פון די קאָרעספּאָנדענטן פון „פּאָסלעדניאַ איזוועסטיאַ" און פון די אַרטיקע זשאַנדאַרמעריע־אָפּטילונגען, וועלכע זיינען געשיקט געוואָרן אין פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, פארשפרייט געוואָרן אין שעדלעץ (900 עקז. אויף יידיש און אויף פּויליש), אין מעזריטש, אין לוצין, אין לידע, אין זשיטאָמיר (1200 עקז), אין מינסק (5000), אין מאָזיר (800 אויף יידיש און 100 אויף רוסיש), אין קיעוו (1500 עקז. אויף רוסיש און אויף יידיש), אין ליבוי (500), אין ריגע, אין האָמעל (אויף רוסיש און אויף יידיש), אין טשערקאַס, אין לובען (אויף יידיש און אויף רוסיש), אין פּאָנעוועזש (600), אין פּאַריטש, אין יאַנאָוויטשי, אין סמאָרגאָן, אין ווארשע (אויף יידיש און אויף פּויליש 1000 און 6000 עקז.), אין קאַלוואַריע (200), אין ווילקאָמיר (300), אין מאָהילעוו, אין אָדעס (5000 אויף יידיש און 4000 אויף רוסיש), אין די דערפער קאָע־זשאָווקע און קאָרגאָווקע (טשערניגאָווער גוב.) אין טשודנאָוו, אין פּראָס־קוראָוו (500), אין באָריסאָוו, אין בריסק (100 אויף יידיש און 150 אויף פּויליש), אין וואָלקאָוויסק, אין נעוועל (500 אויף יידיש און אויף רוסיש), אין סוואַלק (אויף יידיש), אין פּאָלאָצק (900 אויף יידיש און 150 אויף רוסיש), אין ביאַליסטאָק (אויף יידיש, רוסיש און פּויליש), אין באָברויסק, אין מאַריאַמפּאָל, אין פּינסק, אין לאָיעוו, אין קעשענעוו.

לאָקאַלע פּראָקלאַמאַציעס זיינען ארויסגעלאָזט געוואָרן אין ניט קיין סך שטעט, דהיינו: אין שעדלעץ (250), אין לידע (העקטאָגראַפירטע קאַרטלעך), אין ריגע (אויף יידיש), אין וולאָצלאַוועק (רויטע קאַרטלעך מיט רעוואָלוציאָנערע אויפשריפטן), אין האָמעל, אין פּאַריטש (העקטאָ־גראַפירט, אויף יידיש, 450 עקז.), אין ווישטינעץ (200), אין מאָהילעוו (העקטאָגראַפירטע קאַרטלעך), אין טאָלאָטשין, אין באָריסאָוו (קאַרטלעך), אין קיידאַן, אין נעוועל (400), אין פּאָלאָצק (א העקטאָגראַפירט בלעטל), אין באָברויסק (העקטאָגראַפירטע בלעטלעך), אין דווינסק, אין ליבוי (צוזאַמען מיט דער לעטישער סאָצ.־דעמ. אויף לעטיש 2500, אויף רוסיש

600, אויף יידיש 400), אין סוואלק (העקטאגראפירט אויף רוסיש און אויף פויליש), אין ווארשע (קארטלעך אויף יידיש און אויף פויליש — 20 טויזנט און 10 טויזנט).

אזוי ווי מען האט זיך געריכט אויף פאגראמען, האט מען אויף די ערטער ביי די בונדישע קאמיטעטן ארגאניזירט א יידישע זעלבסטשוץ. זיי זיינען געווען אין פאלגנדע שטעט: אין גראדנע, אין מינסק, אין פראסקוראוו, אין שקלאוו, אין אווגוסטאוו, אין אדעס, אין באריסאוו, אין בריסק, אין ביאליסטאק, אין האמעל, אין ריגע און אין אייניקע אנדערע שטעט. די זעלבסטשוץ איז געווען באוואפנט מיט קאלט און מיט הייס געווער. די מיטלען אויף אויסצוהאלטן די זעלבסטשוץ האט מען גענומען פון זאמלונגען, נדבות, וועלכע מען האט געקליבן צווישן דער יידישער בורזשואזער באפעלקערונג. די איניציאטיוו אויף צו גרינדן א יידישע זעלבסטשוץ האט כמעט אומעטום געשטאמט פון די בונדישע ארגאניזאציעס. אריינטרעטן אין איר האבן געקענט אויך אזעלכע, וואס האבן ניט געהערט צום „בונד", נאר די ארגאניזאציע האט געשטעלט א באדינג, אז זיי מוזן פאלגן דעם קאמיטעט פון „בונד".

אין מינסק האט זיך, לויט דער איניציאטיוו פון דער בונדישער ארגאניזאציע, געגרינדעט א פאראייניקטער זעלבסטשוץ־קאמיטעט, אין וועלכן עס זיינען אריין די פארשטייער פון „בונד", פון דער „גרופע רסדא"פ", פון דער גרופע ס"ר, פון די „פועלי־ציון" און פון די ס"ס. לויט דעם סטאטוט האבן אין דעם ארג.־קאמיטעט פון דער זעלבסטשוץ געקענט אריינטרעטן די גרופעס, וועלכע האבן געהאט באוואפנטע אפטיילונגען און פארשטייער פון אזעלכע אפטיילונגען, וועלכע זיינען ניט אונטערגעווארפן קיין שום ארגאניזאציע. דער ארגאניזיר־קאמיטעט האט זיך געשטעלט פאר אן אויפגאבע צו קאארדינירן אלע קרעפטן אין מאמענט, ווען עס וועט אויסברעכן א פאגראם, דערביי האט יעדע ארגאניזאציע געהאט דאס רעכט פריי זיך צו באנוצן מיט אירע כוחות. צווישן דער בורזשואזער פינאנס־קאמיסיע און דעם ארג.־קאמ. איז צו א פארשטענדיקונג ניט געקומען, און גלייך נאכדעם איז אויך פארגעקומען א שפאלטונג אין דעם ארג.־קאמ. גופא. די פארשטייער פון דער „גרופע פון דער רסדא"פ" האט אריינגעטראגן פאלגנדיקן פארשלאג: אויב עס וועט זיך ביים סאמע אנהייב פאגראם איינגעבן דורך אגיטאציע אויף אזויפיל ווירקן אויף די פאגראמירער, אז עס וועט זיין מעגלעך צו פארוואנדלען דעם פאגראם אין א דעמאנסטראציע, דארף דאס איינארדענען די דעמאנסטראציע נעמען אויף זיך דער ארג.־קאמ. די בונדישע ארגאניזאציע האט ערקלערט, אז אויב אזוי האלט זי פאר אונמעגלעך ארויסצוטרעטן

צוזאמען מיט די ציוניסטן. דער פועל־יוצא פון דעם איז געווען, דאס די „פועלי־ציון" און די ס"ס זיינען ארויסגעטראטן פון דעם ארג.־קאמיטעט.
אין אייניקע שטעט האבן זיך אין דער זעלבסטשוץ אויך באטייליקט רוסישע ארבעטער.

און אויב דער ערשטער מאי 1905 איז ניט פארשטערט געווארן דורך יידישע פאגראמען איז דאס בלויז אדאנק די קאמפס־אפטיילונגען פון דער יידישער זעלבסטשוץ.

רעכענענדיק זיך מיט דער פאגראם־אגיטאציע פון דער פאליצי, פון איין זייט, און מיט דעם קאנצענטרירן מיליטער אין די שטעט, — פון דער אנדערער, — האט דער צ"ק פון „בונד" פארגעלייגט די ארטיקע ארגאניזאציעס צו פייערן דעם ערשטן מאי דורך אן אלגעמיינעם שטרייק און זיך אפהאלטן פון אפענע גאסן־דעמאנסטראציעס, אפלייגנדיק זיי אויף דעם קומענדיקן שבת אדער זונטאג, ווען די וואכזאמקייט פון דער פאליציי וועט זיך פארקלענערן.

אויפן רוף פון די ארגאניזאציעס איז דעם 18 אפריל (אלט. סט.) ווירקלעך דורכגעפירט געווארן אן „אלגעמיינער שטרייק". אין דעם טאג האט מען ניט געארבעט אין פינסק, אין גראדנע, אין פלאצק, אין קאלושין, אין סאקאלאוו, אין ווענגראוו, אין לאשיץ, אין מעזריטש, אין ביאלע, אין דווינסק, אין באברויסק, אין ליוצין, אין לידע, אין זשיטאמיר, אין מינסק (3500—4000), אין מאזיר (1000), אין טשערקאס, אין סמילע, אין לובען, אין פאנעוועזש, אין שאדאווא, אין וואלקאוויסק, אין סאקאלקע (250—300), אין פאריטש, אין אווגוסטאוו (העכער 150), אין לובני, אין סקידעל, אין יאנאווימש, אין סמארגאן, אין אריעוו (בערך 200 מאן), אין סטאראדוב (בערך 600 מאן), אין מאהילעוו, אין טשודנאוו, אין טאלאטשין (אריבער 200), אין טשעריקאוו, אין באריסאוו, אין קיידאן, אין ווילקאמיר, אין בריסק, אין ארשע, אין ליאדי, אין ביכאוו, אין ראהאטשאוו, אין סעני, אין טשאוס, אין דריבין, אין קאוונע (בערך 2000 ארבעטער), אין סלאנים, אין האמעל, אין נעוועל, אין באברויסק, אין מאריאמפאל, אין ווארשע, אין קאליש, אין ליבוי, אין רינע, אין לאדז און אין אנד.

געוויינלעך האבן זיך די ארבעטער אין דעם טאג אנגעטאן יום־טובדיק און געשפאצירט איבער דער שטאט. מען האט זיך געזאמלט אין קליינע גרופעס און צומאל אין א גרויסן עולם. אין אוונט האבן די ארבעטער אין פארשיידענע טיילן שטאט געלאזט ראקעטן, פייערווערק אד"גל. אין דעם טאג האבן ניט געארבעט ניט בלויז די ארגאניזירטע ארבעטער, נאר אויך פיל אנדערע: פורמאנעס, דינסטן אאז"וו. אין דעם

דאַזיקן יאָר האָבן דעם פּראָלעטאַרישן יום־טוב געפייערט די ברייטסטע שיכטן פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. די רוסישע ארבעטער האָבן סיי ווי ניט געאַרבעט, ווייל דעם 18טן אַפּריל איז אויסגעפאַלן דעם צווייטן טאָג פּאסכא. פון שקלאָוו האָט מען מיטגעטיילט די „פּאָסל. איזוו.": „די גאַסן זיינען געווען איבערפולט מיט עולם אַרבעטער, עס האָבן זיך ארויס־געשיט אַלע — יונג און אַלט, אַלע אויסגעפּוצט מיט א זעלטן גוטער, דערהויבענער, יום־טובדיקער שטימונג". דאָס איז ניט בלויז כאַראַק־טעריסטיש פאַר שקלאָוו, דאָס זעלבע האָט מען אויך געקאָנט זאָגן בנוגע די איבעריקע שטעט און שטעטלעך פון דעם בונדישן ראַיאָן.

די פּאָליציי און דאָס מיליטער האָט זיך אין א סך ערטער געהאַלטן אין רעזערוו, זיך צוגעקוקט, ווי אזוי די אַרבעטער פייערן זייער יום־טוב, אָבער אין אַנדערע שטעט — האָבן זיי זיך געוואָרפן אויף דעם פרידלעך שפּאַצירנדיקן עולם, אים צעטריבן און דערביי מערדערלעך געשלאָגן מיט די קאָלבעס, שווערדן און נאַהייקעס. די צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָ־ליציי אין וואַרשע, אין לאָדז און אין קאַליש האָבן געבראַכט צו א גרוי־סער צאָל קרבנות.

אין וואַרשע איז בייטאָג געווען א גרויסע דעמאָנסטראַציע פון דער פּפּ"ד. זי האָט געדויערט ביי א צוויי שעה. צום אָנהייב האָט דאָס מי־ליטער זיך רויִק צוגעקוקט, נאָר נאָכדעם, ווען דער צענטויזנטקעפּיקער עולם האָט זיך פאַרקערעוועט פון פּאַנסקע גאַס אויף דער אויאַזדאָווער אַלעע, האָבן די מיליטער־טיילן אָן א התראה אָנגעהויבן צו שיסן. לויט די ידיעות פון דעם קאָרעספּאָנדענט פון „פּאָסל. איזוו." זיינען דערהרגעט געוואָרן 30 מאַן און פאַרווונדעט אריבער 100. „דער עולם האָט זיך גע־לאָזט לויפן אין אַלע זייטן, נאָר די סאָלדאַטן האָבן זיי נאָכגעיאָגט און טויטגעשלאָגן די פאַרווונדעטע, זיך אריינגעריסן אין די טויערן, אפילו אין די דירות, און זיי דאָרט דערהרגעט. מען האָט אפילו קינדער דער־הרגעט. ביי איין מיידל איז דער קאָפּ געווען כמעט אָפּגעהאַקט: ער איז געבליבן הענגען אויף א שטיקל הויט. די הריגה איז געווען א שרעקלעכע, מען האָט קיינעם ניט געשוינט..." („פּאָסל. איזוו.", נומ' 231).

איינער פון די צושויער באַשרייבט אזוי דאָס בילד פון דער הריגה איבער דער אַרבעטער־דעמאָנסטראַציע אין וואַרשע: „אין דעם מאָמענט, בשעת דער ניט־באַוואָפנטער עולם האָט אָפּגעטראָטן צו דער זשעלאַזנער גאַס, האָט דאָס מיליטער אים באַשאָסן מיט א האָגל קוילן. מען האָט גע־שאָסן אָן א קאָמאַנדע, איינציקווייז. טויטע און פאַרווונדעטע זיינען געפאַלן, פאַרצוימענדיק דעם וועג פאַר די אַנטלויפנדיקע. די פּאַניק איז וואָס ווייטער, אַלץ מער געוואַקסן. די קאָזאַקן טרעטן די געפאַלענע, מיט

שווערדן שניידן זיי אַלטע לייט, פרויען, קינדער און פאַרווונדעטע. איין אַרבעטער האָבן זיי אָפּגעהאַקט אַ האַלב געזיכט, ביי איין פרוי איז דאָס גאַנצע געזיכט איין ווּנד. אַ טייל דעמאָנסטראַנטן, וועלכע האָט זיך באַהאַלטן אין די טויערן, כּדי זיך צו ראַטעווען פון די קוילן, איז געפאַלן אַ קרבן פון דעם צעיושעטן המון סאָלדאַטן. די וואָס זיינען געלעגן אין די טויערן האָט מען צעשאָסן, געשטאָכן מיט באַיאָנעטן, געהאַקט מיט די שווערדן. געשרייען פון לויפנדע, זיפצן פון פאַרווונדעטע, קאָנוווּלסיעס פון שטאַרבנדיקע, אַ פייפעריי פון קוילן, ווילדע געשרייען האָבן אָנגעפולט די לופט. אייניקע זיינען געשפּרונגען איבער די פּאַרקאַנעס, האָט מען געשאָסן נאָך זיי אין די פּאַרקאַנעס, מען האָט אויך געשאָסן אין די הילצערנע ווענט אין די הייזער אַריין. די סאָלדאַטן האָבן אויסגעבראָכן אַ פענסטער און דערשאָסן אַ קראַנקן אַלטן יידן, וואָס איז געלעגן אין בעט, דערשאָסן דעם הויזוועכטערס אַ טאָכטער אין שטוב. אין דער קאָנטאָר פון קאַלך־געשעפט אויף יערוזאַלימער אַלעע נומ׳ 101 איז געזעסן און געאַרבעט אַ בוכהאַלטעריןֹ. די סאָלדאַטן האָבן אָן אַ שום סיבה אַריינגעשאָסן און זי געהרגעט אויפן אָרט. איינער האָט זיך קוים דערשלעפּט ביז צו אַ פּריוואַטן שפּיטאָל, דער שווייצאַר האָט פאַר זיין נאָז פאַרהאַקט די טיר, אָפּזאָגנדיק דעם פאַרווונדעטן צו געבן הילף, די סאָלדאַטן זיינען אָנגעקומען און דערהרגעט דעם פאַרווונדעטן. אַלע פאַרווונדעטע און געהרגעטע זיינען געשאָסן געוואָרן פון הינטן. אַזאַ ווילדע, גרויליקע רציחה איבער אומבאַוואָפנטע מענטשן איז נאָך אויף דער וועלט ניט געווען. די שיסעריי האָט געדויערט 15 מינוט. מען האָט געציילט אין איינצעלנע מענטשן (פון „Czerw. Sztandar“, ציטירט לויט דער „איסקראַ“ נומ׳ 100). בסך־הכּל איז אין דעם טאָג, לויט די ידיעות פון דעם קאָרעספּאָנדענט פון דעם „פּראָלעטאַריער“, דערהרגעט געוואָרן 60 מאַן און פאַרווונדעט ביז צוויי הונדערט.

אין לאָדז זיינען בשעתן צוזאַמענשטויס מיט דער פּאָליציי דערהרגעט געוואָרן 7 מאַן און מצד דער פּאָליציי — 5 און עטלעכע שפּיאָנען („פּאָסל. איזוו.“ נומ׳ 232).

די בונדישע אָרגאַניזאַציעס זיינען ניט אומעטום אַרויסגעטראָטן זעלבשטענדיק, אין אייניקע ערטער זיינען זיי געגאַנגען צוזאַמען מיט אַנדערע פּאַרטייען: אין קיעוו מיט דער אוקראַינישער אַרבעטער־פּאַרטיי (רפּ״או), אין ריגע — מיט די „מענשעוויקעס“ און דער לעטישער סאָצ.־דעמ., אין ליבוי — מיט די לעטישע סאָצ., אין אָרשע און אין סמאָרגאָן — מיט דעם צפון־מערבדיקן קאָמיטעט פון דער רסדאַ״פּ, אין לאָדז און אין וואַרשע — מיט דער פּס״ד.

וועגן דעם, ווי אזוי די איבעריקע יידישע פארטייען האבן זיך באצויגן צו דעם ערשטן מאי, דערציילן אונז פאלגנדע ידיעות, וואס מיר פארמאגן: אין טשערקאס, קיעווער גוב., האבן די ציוניסטן, לויט די ווערטער פון דעם קארעספאנדענט פון „פאסל. איזוו.", „אנגעווענדט אלע מיטלען, כדי צו שטערן די דעמאנסטראציע", אין באברויסק האבן זיך די „פועלי־ציון" ניט פאראייניקט צום אלגעמיינעם שטרייק, און מען האט זיי מיט גוואלט געדרפט אראפנעמען פון דער ארבעט, אין יעקא־טערינאסלאוו און אין ניקאלאיעוו האבן זיי זיך באטייליקט אין דעם אלגעמיינעם שטרייק.

אין ראיאן פון „בונד" האט מען, אחוץ אין ריגע און ליבוי, אומע־טום געפייערט דעם ערשטן מאי לויטן נייעם סטיל — דעם 18טן אפריל אלט. סטיל. אין די צוויי שטעט — לויטן אלטן סטיל.

ניט געלונגען איז געווען דער פרווו אים דורכצופירן אין קיעוו און אין יעקאטערינאסלאוו.

הגם דער צ"ק האט פארגעלייגט די ארגאניזאציעס ניט צו מאכן קיין דעמאנסטראציעס דעם 18טן אפריל, זיינען זיי פונדעסטוועגן פארגעקומען אין אייניקע שטעט, ווי, למשל: אין פלאצק (אין איין דעמאנסטראציע האבן זיך באטייליקט 500 מאן, און אין דער אנדערער — 1000 יידן און פאליאקן צוזאמען, אין שעדלעץ (1000), אין לוצין (איינע פון 40—50 און די אנדערע פון 150—200), אין מאזיר, אין ווילאצלאוועק, אין לאדז, אין קאליש, אין ווארשע, אין קאוונע, אין ארשע, אין ביכאוו, אין ראַ־האטשאוו, אין שאדאווע, אין קרעסלאווקע (300—400), אין טאלאטשין, אין שקלאוו, אין ווישטינעץ (50), אין יאנאוויטש, אין סמארגאן, אין מינסק, אין סלאנים, אין ריגע. כמעט אומעטום אן דעם ווּיסן און קעגן דעם ווילן פון די ארטיקע קאמיטעטן.

דאס פייערן דעם ערשטן מאי 1905 אין דעם בונדישן ראיאן איז באצייכנט מיט דער אייניקייט פון דער ארויסטרעטונג פון דעם יידישן פראלעטאריאט. דאס האט זיך איינגעגעבן דערפאר, וואס מען האט עס פון פריער צוגעגרייט און ארגאניזירט.

די פאליציי האט מיט אירע פראוואקאטארישע מעשים ניט דער־גרייכט איר הויפט־ציל: אראפרייסן די פייערונג פון דעם פראלעטארישן יום־טוב. די פייערונג האט זיך, בלי־ספק, פארקלענערט אין איר פארנעם, נאר דאך איז זי געווען זייער באדייטנד. דער יידישער פראלעטאריאט האט אין דעם טאג דעמאנסטרירט די קראפט פון זיינע ארגאניזאציעס, די באוווסטזיניקייט, די אקטיוויטעט, די גרייטקייט צום קאמף, וועלכע האט זיך אנגעקליבן אין דער יידישער מאסע, די טיפע ווארצלען, וואס די

באוועגונג האָט געלאָזט אין דער יידישער אַרבעטער־מאַסע, און, מיט דעם אַליין, מיטגעווירקט איר ווייטערדיקער פאַרשטאַרקונג.

און, ווירקלעך, נאָך דעם ערשטן מאַי איז דער אייגפלוס פון די בונדישע אָרגאַניזאַציעס אויף די ערטער געוואַקסן: עס פאַרגרעסערט זיך די פאָדערונג אויף אומלעגאַלער ליטעראַטור, עס פאַרגרעסערט זיך די צאָל אַרבעטער, וואָס ווילן אַריין אין דער פּאַרטיי, די בונדישע פאַרזאַמלונגען ווערן גערנער באַזוכט, די פּראָפּאַגאַנדע נעמט אַרום אַלץ מער און מער די ברייטע מאַסן. און דאָס אַלץ ניט געקוקט אויף די רעפּרעסיעס, וועלכע האָבן זיך אומאויפהערלעך געשאָטן אויף די בונדישע אָרגאַניזאַציעס, ניט געקוקט אויף דעם, וואָס די, וואָס האָבן געהערט צו זיי, האָט דערוואַרט שווערע ליידן [1].

דעם 24. 25 און 26 מאַי האָב די אומבאַוווּסטזיניקע יידישע אַרבעטער אָנגעהויבן צו שלאָגן די אַזויגערופענע „לאַבוזעס" (שלעפּערס און כוליגאַנעס) און פּלינדערן די שאַנד־הייזער. די אַרויסטרעטונג פון אַט דעם טייל יידישע אַרבעטער איז געווען אַן ענטפער אויף די אומאָרדענונגען פון די לאַבוזעס, וועלכע זיי האָבן געמאַכט בשעת די יאַנואַר־שטרייקן. די לאַבוזעס האָבן דעמאָלט אונטערן שוץ פון דער פּאָליציי און סאָלדאַטן, אונטערגעהעצט דורך פּראָוואָקאַטאָרן, גערויבט די געוועלבער און געשלאָגן די באַפעלקערונג.

די דאָזיקע געשעענישן האָבן אין יענער צייט אַרויסגערופן אַ גרויסן טומל. די פּאָליציי האָט זיי פאַרגעשטעלט אַלס אַקציע, וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרן דורך דעם „בונד". אָבער אין אמתן איז דאָס ניט מער ווי אַן אויסגעטראַכטע מעשה — כדי צו קאָמפּראָמעטירן די אָרגאַניזאַציע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. פאַרקערט, די מיטגלידער פון דער בונדישער אָרגאַניזאַציע האָבן זיך געמיט, ווי ווייט מעגלעך, צו באַרויִקן די מאַסע, עפענען פאַר איר די קאָרטן פון דער פּאָליציי און אויף אַזאַ אופן פאַרהיטן די ווייטערדיקע בלוט־פאַרגיסונג [2].

---

[1] אַלס מאַטעריאַל פאַר דעם קאַפּיטל וועגן ערשטן מאַי האָבן אונז געדינט די מאַטעריאַלן פון די עניִנים פון היסט.־רעוו. אַרכיוו פון פּאָליצ.־דעפּ.: VI עניִנים 1905, נומ׳ 4, 7, 9, 11—13, 15, 17; באַנד II, III, IV, בויגן A, 23, 24, 28, 31—35, 39—42, 48, 49, 51, 56, 63, 66—69, 75, נומ׳ 5, באַז. אָפּט. ט. 3, בויגן A, Б, B, 4 בויגן, A—E, באַנד Ж 6, בויגן A, טייל 2, 3, בויגן Б, 7, בויגן Б, 23, בויגן A, 30, בויגן A, 32, 32, באַנד II, III, בויגן A, 35—40, 46, 48, 56, בויגן Б 57, 62, בויגן A; „פּאָסלעדניאַ איזוועסטיאַ", „איסקראַ", „וופּעריאָד", „פּראָלעטאַרי", „רעוו. ראָסיאַ", „אָסוואָבאָזשדעניע" און „דער פריינד".

[2] „פּאָסל. איזוו.", נומ׳ 233, די קאָנטררעוואָלוציע אין וואַרשע".

דער וואַרשעווער קאָמיטעט פון „בונד" האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט די געשעענישן געשריבן אין זיין פּראָקלאַמאַציע: „דער פּלאַן פון דער וואַרשעווער רעגירונג איז קלאָר. זי האָט געוואָלט אַרויסרופן אַ געשלעג צווישן די אַרבעטער און די לאָבוסעס, כּדי נאָכדעם אַרויפצוואַרפן זיך אויף די אַרבעטער, זיי איינשטילן און מאַכן אָרדענונג. אין שטאָט וואָלט געוואָרן אַ שחיטה, וואַרשעווער גאַסן וואָלטן זיך געבאָדן אין בלוט. דעמאָלט וואָלט די רעגירונג דערקלערט די שטאָט אין קריגס־צושטאַנד און געשריען פאַר דער גאַנצער וועלט, אַז די יידן האָבן אַליין אַרויסגערופן די שחיטה, אַז דער יידישער פּראָלעטאַריאַט איז ווילד און חיהש, אַז ער האָט ראַבירט, געשטערט די אָרדענונג, און אַז דאָס מיליטער איז געווען געצוווּנגען, כּדי איינצושטילן די אומאָרדענונגען, צו באַנוצן זיך מיט די לעצטע מיטלען. אין דעם גייסט האָבן שוין היינט די פּוילישע צייטונגען געשריבן. אַן אַלטע מעשה!"[1].

אין דעם זעלבן זין האָבן וועגן די וואַרשעווער געשעענישן אויך געשריבן די „פּאָסל. איזוו.", דער אָרגאַן פון דעם אויסלענדישן קאָמיטעט פון „בונד": „דער ציל פון דער רעגירונג, וועלכע האָט אַרויסגערופן דעם פּאָגראָם אויף דעם וואַרשעווער לומפּן־פּראָלעטאַריאַט, איז קלאָר: אויסלאָדן די רעוואָלוציאָנערע ענערגיע פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, אָנווענדנדיק זיי קעגן די סאַמע אומגליקלעכסטע קרבנות פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדענונג, און, אויף אַזאַ אופן, איינהאַמעווען דעם שנעלן וווּקס פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג אין וואַרשע; וואַרפן אַ שאָטן אויף דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט און זיין אָרגאַניזאַציע, שטעלנדיק אויף זיין חשבון די אַלע ווילדקייטן און מערדערייען, וועלכע זיינען אָפּגעטאָן געוואָרן דורך אומבאַוווּסטזיניקע עלעמענטן; אָנוואַרפן אַ שרעק אויף דער בורזשואַזיע פאַר דער קומענדיקער רעוואָלוציע, וועמעס טרעגער עס איז דער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז פעיִק צו אַזעלכע עקסצעסן, און זי וואַרפן אין די אָרעמס פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע; צו זייען אַ טיפע שנאה צווישן דעם יידישן אַרבעטער און די איינוווינער פון דער אונטערוועלט און מלינהס, כּדי אויף אַזאַ אופן נאָך לייכטער צו עקספּלואַטירן די יידישע לומפּן, אַלס געווער אין קאַמף קעגן דער רעוואָלוציע; און ענדלעך, צו באַוואָרענען זיך מיט אַן אויסגעצייכנטן תּירוץ אויף צו פאַרשטאַרקן דעם קאָזאַקישן רעזשים אין וואַרשע און אויף אַכזריותדיקע רעפּרעסיעס קעגן דעם וואַרשעווער פּראָלעטאַריאַט"[2].

---

1 דאָרט.

2 דאָרט.

אין מאי איז פֿאָרגעקומען אַן אַלגעמיינער שטרייק פֿון אַלע יידישע בערשטער אין דעם גאַנצן ראַיאָן פֿון דער בערשטער־פּראָדוקציע. דער שטרייק איז באַשלאָסן געוואָרן אויף דעם צוזאַמענפֿאָר פֿון די פֿאָרשטייער פֿון די ארבעטער־בערשטער מיט דעם אַנטייל פֿון אַ פֿאָרשטייער פֿון צ"ק פֿון „בונד". די הויפּט־פֿאָדערונג פֿון די בערשטער איז געווען דאָס איינפֿירן אַן אַכט־שעהדיקן ארבעטסטאָג, צו וועלכער עס איז נאָך צוגעגעבן געוואָרן פֿאָלגנדעס: איינפֿירן וואָך־שכירות אָדער העכערן דעם פּרייז פֿון שטיק־אַרבעט אין ערך מיט דער פֿאַרקירצטער אַרבעטס־צייט, אַ גאַראַנטיע אויף אַרבעט ניט ווייניקער ווי 40 וואָכן אין יאָר, די אינסטרומענטן ווערן געקויפֿט דורך די באַלעבאַטים [1].

אין יוני איז אין לאָדז פֿאָרגעקומען אַ באַוואָפֿנטער אויפֿשטאַנד, אין וועלכן עס האָבן אַ גרויסן אַנטייל גענומען אויך די יידישע אַרבעטער. דעם 18 יוני נ. סט. איז פֿאָרגעקומען אַ דעמאָנסטראַציע פֿון בערך 1000 אַרבעטער פֿון פּפּ"ס, פּס"ד און „בונד". די קאָזאַקן זיינען אָנגעפֿלויגן אויף דער דעמאָנסטראַציע און אַן אַ התראה אָנגעהויבן צו שיסן. מען האָט זיי געענטפֿערט מיט אַ האָגל שטיינער און מיט אַ שיסעריי פֿון די פֿענסטער; עס זיינען געווען פּרוּוון צו מאַכן באַריקאַדעס. עס זיינען געווען אַ סך געהרגעטע און פֿאַרוווּנדעטע. דעם 20טן יוני האָבן די פּס"ד און „בונד" איינגעאָרדנט בשעת דער לוויה פֿון די געפֿאַלענע אַ גראַנדיעזע דעמאָנסטראַציע. די פֿאַבריקן און וואַרשטאַטן זיינען אָפּגעשטעלט געוואָרן. אין דער לוויה־דעמאָנסטראַציע האָבן זיך באַטייליקט ביז 50.000 מאַן. עס זיינען געווען אַ סך קרענץ, רויטע און שוואַרצע פֿאָנעס פֿון פּס"ד, פּפּ"ס און „בונד". די פּראָצעסיע איז געגאַנגען איבער די צענטראַלע גאַסן. דאָס זינגען פֿון רעוואָלוציאָנערע לידער האָט ניט אויפֿגעהערט. „די גראַנדיעזקייט פֿון דעם בילד, — דערציילט איין צושויער, — לאָזט זיך גאָרניט באַשרייבן. די סאָלידאַריטעט צווישן די יידישע און קריסטלעכע אַרבעטער איז אַ וווּנדערלעכע. די אָרטיקע פּרעסע טענהט, אַז אַפֿילו אין די יאַנואַר־טעג איז אַזעלכעס אין לאָדז ניט געווען. דער געדראַנג פֿון דעם עולם אויף דעם בית־עולם איז געווען אַזאַ גרויסער, אַז מער פֿון אַ דריטל האָט ניט געקענט אַריין. די טרומנעס האָט מען אַוועקגעשטעלט אויף דער ערד, דער קרייז אַרום זיי האָט זיך באַצייכנט מיט די הויך געהאַלטענע פֿאַראייניקטע שוואַרצע און רויטע פֿענער. עס האָבן זיך אָנגעהויבן רעדעס אויף פּויליש און אויף יידיש. בלויז דורך אונזערע רעדנערס זיינען געהאַלטן געוואָרן אַכט רעדעס. היות ווי די אוידיטאָריע

---

[1] דאָרט.

איז געווען אן אומגעהייערע, האבן גערעדט מיט אמאל, אין פארשיידענע עקן, פינף רעדנער. די לופט האט געציטערט פון די מעכטיקע רעוואלו־ציאנערע אויסרופן און פון די „הורא"־געשרייען, וועלכע האבן זיך ארויסגעריסן פון די צענדליקער טויזנטער הערצער. ס'אוא פייערלעך גראנדיעז בילד! אזעלכע מינוטן לעבט מען איבער נאר איינמאל אין לעבן" [1].

דעם אנדערן טאג, דעם 21טן, איז ווידער פארגעקומען א גראנדיעזע דעמאנסטראציע, עס האבן זיך באטייליקט ביי 100.000 מאן. „דא זיינען געווען פרויען, קינדער, יונג און אלט. די פענסטער, די באלקאנען, די דעכער פון די הייזער, די זייטיקע גאסן האבן געווימלט מיט מענטשן. די אויפלעבונג, דאס געזאנג, די אויסגעשרייען „זאל לעבן די רעוואָ־לוציע!" האבן אויפגעטרייסלט די לופט, און אלע האבן געגלויבט, אז די קייטן פון שקלאפעריי האבן זיך איבערגעריסן אויף שטענדיק, אז די רעוואלוציע האט ענדגילטיק געזיגט: דאס איז געווען אנגעשריבן אויף אלע פנימער, וועלכע האבן געאטעמט מיט גרייטקייט זיך ווארפן אין דעם קאמף... ארום און ארום האבן מיר באגעגנט בלויז א באגריסונג און אל־געמיינעם מיטגעפיל; קיין פאליציי איז ניטא, — ווער זשע איז נאך געבליבן, וואס זאלן אונז ניט מיטפילן?..." [2].

די פאליציי און דאס מיליטער האט צוגעגרייט פאר די דעמאנ־סטראנטן א פאסטקע. אויף די צענטראלע, ברייטע גאסן האבן זיי די דעמאנסטראנטן ניט געטשעפעט, נאר ווי זיי האבן זיך פארקערעוועט צו די שמאלע און ענגע גאסן פון דער פארשטאט, האט זיך אנגעהויבן אן אומברחמנותדיק באשיסן דעם פרידלעכן עולם. עס זיינען געפאלן א סך פארוואונדעטע און געהרגעטע.

דעם צווייטן טאג האבן די פפ"ס, די פס"ד און דער „בונד" גע־רופן די ארבעטער צו א פאליטישן שטרייק. אין שטאט האט געדויערט די שיסעריי מיט דעם מיליטער. עס האבן זיך געבויט באריקאדן. „מאַ־טעריאל האט מען גענומען פון אלע זייטן. די הויזוועכטער אליין האבן געהאלפן בויען. אין איין הויף זיינען געווען צוגעגרייט קאסטנס, פעסער; אויף פעטראקאווער גאס האט מען ארויסגעשלעפט די שטיינער פון ברוק; מען האט אראפגעריסן די שילדן. די לאמטערנס זיינען געווען צעבראכן; ארום האט געהערשט א חושך. דער רעגן, וואס האט דעמאלט געגאסן,

---

1 „פאסל. איזוו.", נומ' 283, „די בלוטיקע וואך אין לאדז".

2 דארט.

האט קיינעם ניט אפגעשטעלט: אַמ שלעפּט איינער א האנט־וועגעלע, א צווייטער שלעפּט א טיש, א דריטער — שטיינער... פּלוצים איז די גאַס באלויכטן געוואָרן: אויף ווסכאָדניע האט מען אונטערגעצונדן די „מאָ־נאָפּאָלקע". אלע שרייען אין איין קול: „גיט אונז באָמבעס, באָמבעס, באָמבעס!" [1].

דעם 22 און 23 יוני איז אין לאָדז פאָרגעקומען אן אויפשטאַנד פון לאָדזער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז באַגלייט געוואָרן מיט בלוטיקע צוזאַמענשטויסן און שלאַכטן מיטן מיליטער און מיט דער פּאָליציי. דעם 22טן יוני האָט זיך אָנגעהויבן אן אַלגעמיינער שטרייק. אלע קאַפעס, רעסטאָראַנען, האָטעלן, שוין ניט ריידנדיק וועגן די געוועלבער, זיינען געשלאָסן; די באַוועגונג אין שטאָט האָט זיך אָפּגעשטעלט, אין די גאַסן זעט מען ניט קיין איין דראָזשקע. אין משך פון טאָג זיינען געמאַכט גע־וואָרן אַ סך אָנפאַלן אויף שפּיאָנען, פּאָליציאַנטן און קאָזאַקן. אָוונט־צייט האָט מען אין די יידישע אַרבעטער־קוואַרטאַלן אָנגעהויבן בויען באַריקאַדן, וועלכע האָבן דערגרייכט די צאָל פון 10 (אַנדערע ווילן האָבן, אז 30). די שלאַכט אין משך פון דעם אָוונט און דער גאַנצער נאַכט צווישן די קאָזאַקן און סאָלדאַטן, פון איין זייט, און די אַרבעטער, דער־הויפּט יידישע, פון דער אַנדערער — איז געווען זייער א פאַרביטערטע. די אַרבעטער האָבן געשאָסן פון די באַריקאַדן, פון די דעכער, פון די פענסטער; מען האָט געשאָסן פון רעוואָלווערן, פון ביקסן, וועלכע מען האָט צוגענומען ביי די סאָלדאַטן; געוואָרפן שטיינער, אָפּגעגאָסן די אָנ־פאַלער מיט נאַפט; אייניקע הייזער זיינען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אמתע פעסטונגען, פון וועלכע מען האָט א לענגערע צייט זיך איבערגעשאָסן מיט די באַלענערער. אין איין קאַזאַרמע האָט מען געוואָרפן א באָמבע. פון די קאָזאַקן און סאָלדאַטן זיינען געהרגעט געוואָרן עטלעכע צענדליק מאַן, צווישן זיי עטלעכע אָפיצירן; עס איז שווער פאַרוווּנדעט געוואָרן דער זשאַנדאַרמעריע־פּאָלקאָווניק אַנדרייעוו. די צאָל פון די געפאַלענע אַרבעטער איז שווער פעסטצושטעלן אפילו לפי־ערך, אָבער אפילו לויט דער אָפיציעלער טעלעגראַם דערגרייכט זי 2000. די פאַרוווּנדעטע זיינען שעהנווייז געבליבן ליגן אויף דער גאַס אָן שום מעדיציניש׳ער הילף. פרייטאָג זיינען אונטערגעצונדן געוואָרן ביז 30 „מאָנאָפּאָלקעס" (בראַנפן־קראָ־מען). דער צופיר פון שפּייז־פּראָדוקטן האָט זיך אינגאַנצן אָפּגעשטעלט. עס גרייטן זיך אייליק צו דירות פאַר 8000 סאָלדאַטן. פרייטאָג (דעם

---

[1] דאָרט.

23טן) ביינאכט האָבן זיך אָנגעהויבן בויען באריקאַדן אין די פּוילישע און דייטשע קווארטאלן"[1].

דער לאָדזער אויפשטאנד האָט געפונען אַן אָפּקלאַנג אויך אין ווארשע. מאָנטאָג, דעם 13 (26) יוני האָבן דער „בונד" און די פּ"ס"ד געפּרווט אָרגאניזירן אַן אלגעמיינעם שטרייק און אַ דעמאָנסטראציע. עס האָבן זיך אָפּגעשטעלט אַלע פאבריקן, זאוואָדן און וואַרשטאטן. און דאָך איז דער שטרייק דורכגעפירט געוואָרן אין דער פולער מאָס בלויז אין די יידישע קווארטאלן. אין די איבעריקע טיילן פון שטאָט איז ער ניט געלונגען. עס האָט זיך אויך ניט איינגעגעבן איינצואָרדענען אַ דעמאָנסטראציע, ווייל די גאנצע שטאָט איז געווען פאַרפלייצט מיט מיליטער. אין די יידישע קווארטאלן האָט מען אָנגעהויבן בויען באריקאדן. אויף איין קליינער גאס זיינען געווען פינף באריקאדן, אויף די אנדערע — צו עטלעכע. די אַרבעטער האָבן אַרויסגעריסן די שטיינער פון ברוק, אַראָפּגעריסן די שילדן פון די קראָמען, געבראַכט צו שלעפּן פון די הויפן פעסער, מיסטקאסטנס און דאָס אַלץ צונויפגעלייגט און באַפעסטיקט מיט טעלעפאָן־דראָטן. נאָר אויך די דאָזיקע קליינע גרופּע אַרבעטער זיינען ניט געווען גענוג באוואָפנט און לאַנג זיך האַלטן אויף די באריקאדן אונטער די ביקסן פון די סאָלדאַטן איז פשוט געווען אוממעגלעך. די סאָלדאַטן האָבן צעשאָסן די באריקאדן און זיי איינגענומען איינע נאָך דער אַנדערער. און אויפן אָרט האָט מען דורכגעפירט אַ מאַסע אַרעסטן[2].

אין די אָדעסער יוני־געשעענישן האָבן די בונדיסטן גענומען אַ גרויסן אָנטייל. דאָ איז פאָרגעקומען אַ שטרייק פון די פּערעסיפּער אַרבעטער, וועלכער האָט שוין געדויערט זעקס וואָכן, נאָר אַלץ אָן ערפאָלג, ווייל די באַלעבאַטים האָבן ניט געוואָלט נאָכגעבן. דעמאָלט איז ביי דער איבעריקער אַרבעטערשאַפט באַשלאָסן געוואָרן איינצואָרדענען אַן אַלגעמיינעם שטריק, כדי אונטערצוהאַלטן די פּערעסיפּער אַרבעטער. דעם 13טן יוני אַלט. סט. האָט דער קאָמיטעט פון „בונד", אונטערגעשטיצט דורך די „מענשעוויקעס", גערופן דעם אָדעסער פּראָלעטאַריאַט צו אַן אַלגעמיינעם שטרייק. די אַרבעטער האָבן זייער גערן געוואָרפן די אַרבעט און אין איניקע ערטער איז געקומען צו אַ שיסעריי מיט דער

---

1 דאָרט. לויט די ציימונגס־ידיעות, איז די פרידלעכע יידישע באַפעלקערונג פון שרעק מאַסנווייז אַנטלאָפן פון דער שטאָט. אַזוי זיינען אין משך פון 25טן יוני אַרויסגעפאָרן 20.000 יידן.

2 „פּאָסל. איזוו.", נומ' 239, „דער אָפּקלאַנג פון דעם לאָדזער אויפשטאַנד אין וואָרשע",

פּאָליציי, וועלכע האָט געוואָלט ניט דערלאָזן דעם שטרייק. דעם 14טן יוני
האָבן די אָפּטיילונגען ווייטער אָראָפּגענומען די אַרבעטער פון דער אַר־
בעט. „דער המון אַרבעטער איז אויף די גאַסן אַלץ געוואַקסן. די קאָזאַקן,
וואָס האָבן געוואָלט פונאַנדערטרייבן דעם עולם, האָט מען אַלע מאָל
באַגעגנט מיט אַ האָגל שטיינער, וועלכע מען האָט דאָ אויפן אָרט אַרויס־
געריסן פון דעם ברוק. אין דער באָמבאַרדירונג מיט די שטיינער האָבן
גענומען אַ טיכטיקן אָנטייל די מיידלעך. די צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָ־
ליציי און מיט דעם מיליטער זיינען פאָרגעקומען אויף אַלע גאַסן. פון
אַלע זייטן האָבן אונזערע חברים (בונדיסטן) געבראַכט ידיעות וועגן צו־
זאַמענשטויסן מיט דער פּאָליציי און קאָזאַקן און וועגן פאַלן, ווען עס
האָט זיך איינגעגעבן צו אַנטוואָפענען אָדער צו דערהרגענען פּאָליציאַנטן.
עס איז פּשוט אוממעגלעך איבערצודערציילן די אַלע פאַקטן, ווי אַזוי די
מאַסע האָט אַקטיוו אַרויסגעוויזן איר רעוואָלוציאָנערישקייט. אוונטצייט
זיינען אוספּענסקי־גאַס, צווישן פּרעאָבראַזשענסקי און מעשטשאַנסקע
און אויף קליין אַרנאַוטסקע אויסגעוואַקסן באַריקאַדן פון עטלעכע אַרשין
די הייך. די סאָלדאַטן האָבן זיך אַ לאָז געטאָן איינצונעמען די ערשטע
באַריקאַדע, נאָר עס האָט זיך אויף זיי אַ שאָט געטאָן אַ האָגל שטיינער
און רעוואָלווער־קוילן. די באַריקאַדע האָט זיך געהאַלטן אַ האַלבע שעה.
די געוועלבער האָבן זיך נאָך פאַר דעם געשלאָסן. דער פערד־טראַמוואַי
איז אויף אייניקע גאַסן אָפּגעשטעלט געוואָרן דורך די אַרבעטער און די
וואַגאָנעם האָבן זיי אומגעוואָרפן אינמיטן גאַס". „אונטערפירנדיק דעם
סך־הכל פון דעם דאָזיקן טאָג, קאָנען מיר זאָגן, אַז כמעט אַלע אָדעסער
יידישע אַרבעטער זיינען אין אָט דעם טאָג געווען אין גאַס. די שטימונג
איז געווען אַזאַ, אַז די גאַנצע צייט זיינען די אָנפאַלער געווען ניט די קאָ־
זאַקן, נאָר די אַרבעטער. די לעצטע האָבן מלחמה געהאַלטן קעגן דער
זעלבסטהערשונג, הגם עס זיינען צווישן זיי געווען זייער ווייניק באַ־
וואָפנטע". „...אונזער אָרגאַניזאַציע קאָן דעם דאָזיקן דינסטאָג רעכענען
אַלס טאָג פון איר ניצחון. מערקווערדיק איז דאָס, וואָס ניט געקוקט אויף
דער זעלבסטטעטיקייט, וואָס איז אין דעם טאָג אַרויסגעוויזן געוואָרן, ניט
בלויז דורך אונזערע אָרגאַניזירטע מיטגלידער, נאָר אויך דורך די ברייטע
שיכטן פון דער יידישער מאַסע, האָט די לעצטע די גאַנצע צייט געווען
אונטער אונזער השפעה און אַלץ זיך נאָכגעפרעגט: וואָס פאַר אַ באַשלוס
די אָרגאַניזאַציע האָט אָנגענומען בנוגע דעם ווייטערדיקן גאַנג. רוסישע
אַרבעטער זיינען אין דעם טאָג געווען זייער ווייניק, ווייל די פאָרשטעט
זיינען געווען אָפּגעשניטן דורך מיליטער־קאָרדאָנען. אין די צוזאַמענ־
שטויסן אין דעם דאָזיקן טאָג האָבן זיך אויסשליסלעך באַטייליקט די

יידישע אַרבעטער, דערביי האָבן אומעטום זיך באַטייליקט אונזערע (בונ־דישע) מיטגלידער [1].

לויט די ווערטער פון אַן אַנדער אָנטיילנעמער פון די געשעענישן, אַ בונדיסט, „איז די רעוואָלוציאָנערע שטימונג ביי די מאַסן אַלץ געוואַקסן; די מיטגלידער פון אונזער (בונדישער) אָרגאַניזאַציע האָבן אַרויסגעוויזן אַ גוואַלטיקע ענערגיע און אַן אומגעהייערע קאָמפּסלוסטיקייט; אונזער קאָמפּס־אָפּטיילונג האָט אויסגעצייכנט געאַרבעט, זי איז אומעטום געקו־מען צו דער צייט און אַרויסגעוויזן אַ העלדישן ווידערשטאַנד דער פּאָ־ליציי". „...די טעטיקייט פון די איבעריקע אָרגאַניזאַציעס האָט מען כמעט ניט באַמערקט" [2].

דעם צווייטן טאָג, דעם 15טן, איז צו אָדעס צוגעקומען די אויפ־געשטאַנענע פּאַנצערשיף „פּאָטיאָמקין־טאַווריטשעסקי". די בונדיסטן זיינען פון די ערשטע אַריינגעדרונגען אויף דער שיף און זייערע רעדנערס האָבן דאָרט געהאַלטן פלאַמיקע רעדעס פאַר די מאַטראָסן. דעלעגאַציעס פון די באָלשעוויקעס, מענשעוויקעס און בונדיסטן זיינען איינגעלאַדן געוואָרן דורך דער קאָמאַנדע פון דער פּאַנצערשיף אויף אַ באַראַטונג וועגן דעם גאַנג פון דער רעוואָלוציאָנערער אַקציע. אין האַפן זיינען אָן אויפהער פאָרגעקומען אומגעהייערע פּאָליטישע מיטינגען... צווישן די רעדנערס האָט אַ גוואַלטיקן ערפאָלג געהאַט איינע אַ בונדיסטין, וועלכע מען האָט ממש געטראָגן אויף די הענט [3].

פון יוני אָן האָבן זיך באַזונדערס פאַרשטאַרקט די פּאָליציי־רעפּ־רעסיעס. מען פלעגט אָפּט שיסן אויף די אַרבעטער־„בערזעס". די צאָל פון געהרגעטע און פאַרוווּנדעטע האָט ערטערווייז דערגרייכט אין די צענדליקער און אין די הונדערטער. אין בערדיטשעוו זיינען געווען אַרי־בער 60 פאַרוווּנדעטע, אין האָמעל — ביז 30, אין פּינסק זיינען געווען דריי דערהרגעטע און אַ סך פאַרוווּנדעטע, אין מינסק זיינען ביי אַ צוזאַ־מענשטויס מיט די קאָזאַקן געווען 2 געהרגעטע און אַ מענגע פאַרוווּנ־דעטע. אין ריגע — אַ סך דערהרגעטע; אין וואַרשע זיינען צעשלאָגן און אַרעסטירט געוואָרן העכער 350 מאַן, אין ווילנע ביי 100. דעם 30טן יולי איז אין ביאַליסטאָק פאָרגעקומען אַ שרעקלעכע הריגה. די אַנאַר־כיסטן האָבן געוואָרפן אַ באָמבע אין אַ פּאַטרול, וועלכער איז געשטאַנען לעבן דער בונדישער „בערזע". דורך די שפּליטערס פון דער באָמבע איז

[1] „פּאָסל. איזוו.", נומ' 241, „דער אָדעסער אויפשטאַנד".

[2] „פּאָסל. איזוו.", נומ' 242, „די אָדעסער געשעענישן".

[3] דאָרט.

געהרגעט געוואָרן די טיכטיקע טוערין פון דער בונדישער אָרגאַניזאַציע אסתּר ריסקינד. דאָס מיליטער האָט אָנגעהויבן שיסן. לויט די ווערטער פון דעם קאָרעספּאָנדענט, וועלכער איז דאָס בייגעווען, „האָט זיך פון אַלע זייטן אָנגעהויבן אַ שיסעריי. די שיסעריי האָט געדויערט עטלעכע שעה דורכאַנאַנד ביז שפּעט אין אָוונט. מען האָט געשאָסן אויף די פאַרבייגייער, אין די פענסטער, טירן און טויערן; די פאַרוווּנדעטע האָט מען דערשאָסן און דערשטאָכן. מער פון אַלץ האָט מען געשאָסן אין די גאַסן, וואָס זיינען נאָענט פון דער סוראַזשער גאַס, אָבער מען האָט אויך ניט געשאָנעוועט די איבעריקע גאַסן. מען האָט געשאָסן קינדער, זקנים, פרויען און מענער. אַ ייד האָט אַרויסגעשטעקט זיין קאָפּ אַ קוק צו טאָן, וואָס עס טוט זיך אויף דער גאַס, האָט מען אים דערשאָסן. אַ זון לויפט צום פאָטער — מען האָט אים דערהרגעט. אַ פאָטער לויפט זוכן זיינע קינדער — האָט מען אים דערהרגעט. אין גאַס איז געגאַנגען אַ סטאָלער מיט זיין פרוי און קינדער. זיי האָבן דערהערט שיסן. די פרוי מיט די קינדער זיינען אַריין אין אַ שטוב, דער סטאָלער האָט זיך באַהאַלטן אין אַ טויער; עס איז צוגעגאַנגען אַ סאָלדאַט און אים דערשאָסן אויפן אָרט. אַ 65-יעריק ייד איז געגאַנגען פון דער שול. אַ סאָלדאַט האָט אים דערשאָסן אַ צוואַנציק שפּאַן פאַר זיין שטוב. זיין 24-יאָריקער זון, וועלכער איז ערשט מיט 2 וואָכן צוריק געקומען אויף דערהוילונג פון דער מלחמה, האָט דאָס דערזען דורך דעם פענסטער. ער לאָזט זיך לויפן צום פאָטער. דער זעלבער סאָלדאַט שיסט אין אים, און דער זון פאַלט אַ בלוטנדיקער אויפן טויטן קערפּער פון זיין דערהרגעטן פאָטער. די שרעקלעכע בילדער פון אָט דער רציחה איז מען גאָרניט אימשטאַנד צו באַשרייבן. די סאָלדאַטן זיינען געוואָרן צעווילדעוועט און געשאָסן ניט נאָר אויף יידן, אָבער געצילט האָבן זיי נאָר אין זיי. ניט קיין יידן האָט מען דערהרגעט כּמעט צופעליק. און דאָס אַלץ איז געטאָן געוואָרן מיט אַן אויסגערעכנטער, קאַלטבלוטיקער רציחה" [1].

די הריגה איז געווען פון פריער צוגעגרייט. די סאָלדאַטן זיינען טיילווייז געווען שיכּור. דערהרגעטע זיינען געווען אַריבער 50, און פאַרוווּנדעטע העכער 150. די בונדישע אָרגאַניזאַציע און די פּס"ד האָבן אַלס צייכן פון טרויער ערקלערט אויף איינעם פון די נאָענטסטע טעג אַן אַלגעמיינעם שטרייק. אין ווארשע, אין ראַדאָם, אין פּינסק און אין אייניקע אַנדערע שטעט האָט מען אַלס פּראָטעסט קעגן דער ביאַליסטאָקער הריגה ערקלערט אַן אַלגעמיינעם שטרייק.

---

1 „פאָלק. איזוו.", נומ' 247.

* * *

די אַרויסטרעטונג פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט אין די אָקטאָבער־ און נאָוועמבער־טעג האָט אויף דעם פאָן פון די גראַנדיעזע געשעענישן, אַלגעמיינע שטרייקן, דעמאָנסטראַציעס און באַריקאַדן־שלאַכטן, וועלכע האָבן פאַרכאַפּט די אומגעהייערע רוסישע באַפעלקערונג, פאַרנומען אַ באַדייטנדיק קלענערן אָרט אויף דעם בילד פון די אַלגעמיינע געשעענישן אין דעם לאַנד, איידער אין די יאַנואַר־ און מאַי־טעג.

לויטן באַשלוס פון „בונד" און דער „גרופּע פון דער רסדרא"פּ" האָט זיך דעם 17טן אָקטאָבער אין וויטעבסק אָנגעהויבן אַן אַלגעמיינער שטרייק. דעם 16טן איז אין שול געווען אַ מיטינג, אויף וועלכן עס איז געקומען אַן עולם פון 4000 ביז 5000 מאַן. מען האָט געהאַלטן רעדעס מיט אַ רוף צו אַן אַלגעמיינעם שטרייק און מען האָט פונאַנדערגעוואָרפן בלעטלעך פון דעם קאָאַליציע־קאָמיטעט: „וואַרפט די אַרבעט!" דעם 17טן האָבן געוואָרפן די אַרבעט אַלע אַרבעטער פון דער שטאָט, אחוץ די אַרבעטער פון דעם אייזנבאַן־דעפּאָ. דאָס מיליטער און די פּאָליציי האָט אַרעסטירט אַרבעטער און זיי מערדערלעך געשלאָגן. אויף איין אָרט זיינען די אַרבעטער אָנגעפאַלן אויף אַ פּאַטרול, וועלכער האָט אַרעסטירט אַן אַרבעטער. נאָכדעם האָט זיך אָנגעהויבן אַ ווילדע רציחה. די קאָזאַקן זייען אַרויפגעריטן אויף די טראָטואַרן, געטריבן דעם עולם אין די שמאָלע געסלעך און דאָרט זיך מיט זיי אָפּגערעכנט. די פּאָליציאַנטן האָבן געאַרבעט מיט די שווערדן. אַ סך האָבן זיך געוואָרפן אין דער דווינע, כדי זיך אויף אַזאַ אופן ראַטעווען פון קלעפּ. לעבן דעם פייערלעשער־דעפּאָ האָט מען די פאַרבייגייענדיקע יידן און לערן־יוגנט אַריינגעשלעפּט אין הויף אַריין און דאָרט אומברחמנותדיק געשלאָגן מכות־רצח. אין אָוונט האָט זיך אָנגעהויבן אַ פּאָגראָם. שיכורע רעקרוטן און רעזערוויסטן האָבן אונטער דער אָנפירונג פון פּאָליציאַנטן און פּריסטאַווס געשלאָגן יידן און ראַבירט יידישע קראָמען. דער קאָאַליציע־קאָמיטעט האָט באַשלאָסן צו אָרגאַניזירן אַ יידישע זעלבסטשוץ.

דעם צווייטן טאָג איז אין שטאָט באַוווּסט געוואָרן, אַז עס איז אַרויס דער „מאַניפעסט". און דאָך האָבן די קאָזאַקן אויך דעם 18טן אָקטאָבער געשאָסן אויף די פאַרבייגייער. עס זיינען דערהרגעט געוואָרן 7 מאַן, צווישן זיי 4 בונדיסטן. המונים אַרבעטער האָבן מאַניפעסטירט איבער די גאַסן. עס זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן גרויסע מיטינגען צו 20 טויזנט מאַן. אין איין אָרט האָבן די כוליגאַנעס געפּרוּווט אָנפאַלן אויף דעם עולם, עס איז געקומען צו אַ שיסעריי און געשלעג. די פאָרשטייער פון קאָאַליציע־קאָמיטעט האָבן געפאָדערט פון גובערנאַטאָר ער

זאָל באַפרייען אַלע פּאָליטישע אַרעסטירטע און אַסיגנירן געלט פון דער שטאָט־פאַרוואַלטונג אויף צו אָרגאַניזירן אַ מיליץ. דעם 19טן אָקטאָבער איז פאָרגעקומע די לוויה פון די געפאַלענע חברים. עס האָבן זיך באַטייליקט ביז 40 טויזנט מאַן. אַ מענגע פענער, קרענץ מיט רעוואָלוציאָנערע אויפשריפטן. שפּעטער מיט אַ פּאָר טעג האָט די פּאָליציי ווידער אָנגעהויבן פירן אַ פּאָגראָם־אַגיטאַציע, זי האָט אָרגאַניזירט די כוליגאַנעס, פון 7 גמינעס אַרויסגערופן די אַלטגלויביקע („סטאַראָווערעס"), איינגעאָרדנט אַ פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציע און אַ פּאָגראָם.

דעם 11טן אָקטאָבער האָט זיך אין האָמעל אָנגעהויבן דער שטרייק פון די אייזנבאַן־אַרבעטער, דעם 12טן זיינען צו אים צוגעשטאַנען די אַרבעטער פון די אייזנבאַן־וואַרשטאַטן. דעם 13טן איז פּראָקלאַמירט געוואָרן אַן אַלגעמיינער שטרייק. עס האָבן זיך אָפּגעשטעלט אַלע פאַבריקן, זאַוואָדן און וואַרשטאַטן. עס זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן גרויסע מיטינגען. דעם צווייטן טאָג זיינען פאָרגעקומען צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָליציי. בשעת דער דעמאָנסטראַציע האָט זיך אָנגעהויבן אַ שיסעריי מיט דעם מיליטער און דער פּאָליציי. אין צוויי ערטער האָט מען געוואָרפן אַ באָמבע אויף די סאָלדאַטן און קאָזאַקן. דאָס מיליטער האָט דערויף געענטפערט מיט אַ שיסעריי אויף די הייזער. עטלעכע מענטשן זיינען געהרגעט געוואָרן. נאָכדעם ווילדרעוועט שוין אין משך פון עטלעכע טעג דער פּאָליציייִשער טעראָר. די אָרגאַניזאַציע קאָן זיך אפילו ניט באַשליסן איינצואָרדענען אַ פייערלעכע לוויה פון די געפאַלענע חברים, כדי ניט אַרויסצורופן נייע עקסצעסן מיט זייערע קרבנות. מען האָט געמוזט אָפּרופן דעם אַלגעמיינעם שטרייק, ווייל אָן מיטינגען און דעמאָנסטראַציעס האָט ער קיין פּנים ניט געהאַט. שפּעטער מיט עטלעכע טעג, נאָכדעם, ווי עס האָט זיך באַקומען דער „מאַניפעסט", האָט מען איינגעאָרדנט גרויסע מיטינגען און מאַניפעסטאַציעס. נאָכדעם האָט זיך אָנגעהויבן די רעאַקציע: פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציעס און פּאָגראָמען[1].

דער פאַרלויף פון די אָקטאָבער־געשעענישן אין די אַנדערע שטעט זיינען אַדורך פונקט אַזוי ווי אין וויטעבסק און אין האָמעל. אומעטום, אין דעם גאַנצן „תחום" האָט דער רוף צו אַן אַלגעמיינעם שטרייק געהאַט אַ גרויסן אָפּקלאַנג: עס האָבן זיך אָפּגעשטעלט אַלע אונטערנעמונגען און האַנדלס־געשעפטן, אַלע פאַבריקן, זאַוואָדן און וואַרשטאַטן. אַ פרייד־עווּדיקער עולם האָט איבערפולט די גאַסן, עס זיינען פאָרגעקומען מאַניפעסטאַציעס און גרויסע מיטינגען. די סאַמע אָפּגעשטאַנענסטע פּאַכן זיינען

1 „דער בונד", נומ' 10.

אַרייַנגעצויגן געוואָרן אין דער באַוועגונג. כּמעט אומעטום זיינען פאָרגעקומען בלוטיקע צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָליציי און מיט דעם מיליטער. גלייך נאָכדעם זיינען פאָרגעקומען פייערלעכע לוויות פון די געפאַלענע חברים. די ידיעה וועגן דעם „מאַניפעסט" האָט די באַפעלקערונג אויפגענומען מיט גרויס באַגייסטערונג. עס זיינען צוליב דעם פאָרגעקומען מאַניפעסטאַציעס און מיטינגען. אָבער גלייך נאָכדעם האָט די פּאָליציי, לויט אַ באַפעל פון פּעטערבורג, איינגעאָרדנט פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציעס און יידישע פּאָגראָמען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען כּמעט אין דעם גאַנצן „תּחום" ניט ווייניקער פון 690, דערביי זיינען געווען 810 פאַרדערהרגעטע און 1770 פאַרוווּנדעטע. די יידישע סאָציאַליסטישע פאַרטייען (דער „בונד", די „ס"ס", די „פּועלי־ציון" און „סיימאָוועצעס") האָבן אין איניקע שטעט אָרגאַניזירט פון אַרבעטער און סטודענטן זעלבסטשוץ־אָפּטיילונגען, וועלכע האָבן אומעטום געקעמפט מיט גרויס העלדנמוט און געפאַלן אַלס קרבּנות.

אין דעצעמבער, גלייך נאָך מאָסקווע און פּעטערבורג, זיינען אין אַ ריי שטעט פון „תּחום" פאָרגעקומען אַלגעמיינע שטרייקן, נאָר זיי זיינען לפי־ערך געווען אומבאַדייטנדיק, ווייל דער יידישער פּראָלעטאַריאַט איז געווען אָנגעשראָקן און אָפּגעשוואַכט אַדאַנק די אָקטאָבער־פּאָגראָמען.

קאַפּיטל צוועלף

דאָס אַרויסטרעטן פון דעם „בונד" אויף דער לעגאַלער אַרענע. — די פאַראייניקונג פון „בונד" מיט דער רסדאַ"פּ. — די רעאָרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי אויף די יסודות פון דעמאָקראַטישן צענטראַליזם. — די צענטראַליזירטע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען פון די בערשטער און גאַרבער. — די באַציִונג פון „בונד" צו די „ראַטן פון אַרבעטער־דעפּוטאַטן". — די וואַלן אין דער ערשטער, צווייטער און דריטער גאָס. דומע.

מיט דעם ווּוקס און אַנטוויקלונג פון די רעוואָלוציאָנערע געשעענישן האָבן זיך אויסגעלעבט די חילוקי־דעות, וואָס זיינען פריער געווען צווישן דעם „בונד" און דער רסדאַ"פּ, און עס איז אַנטשטאַנען די פראַגע וועגן פאַראייניקונג. די איניציאַטיוו אין אַט דער פראַגע האָט אַרויסגעוויזן די רסדאַ"פּ. אויף דעם דריטן צוזאַמענפאָר פון דער רסדאַ"פּ (באָלשעוויקעס), וועלכער איז פאָרגעקומען אין אַפּריל 1905, איז אָנגענומען געוואָרן פאָלגנדע רעזאָלוציע „וועגן דער באַציִונג צו די נאַציאָנאַלע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס": „נעמענדיק אין אַכט: 1) אַז די אינטערעסן פון עקאָנאָמישן און פּאָליטישן קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט פאָדערן דאָס פאַראייניקן די ס"ד־אָרגאַניזאַציעס פון גאַנץ רוסלאַנד, 2) אַז דער אָפענער קאַמף, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן קעגן דער זעלבסטהערשונג און די נאָענטקייט פון אַ באַוואָפנטן אויפשטאַנד מאַכן אַזאַ פאַראייניקונג פאַר באַזונדערס נויטווענדיק, — באַפולמעכטיקט דער דריטער צוזאַמענפאָר, באַשטעטיקנדיק די באַציִונג פון צווייטן צוזאַמענפאָר צו דער פראַגע וועגן פעדעראַליזם, דעם צ"ק ווי אויך די אָרטיקע אָרגאַניזאַציעס אָנווענדן אַלע כּוחות כּדי צו קומען צו אַ פאַרשטענדיקונג מיט די אָרטיקע נאַציאָנאַלע ס"ד־אָרגאַניזאַציעס אויף צו קאָנסאָלידירן די אָרטיקע אַרבעט און צוגרייטונגען, אויף אַזאַ אופן, עס זאָל מעגלעך זיין דאָס פאַראייניקן אַלע נאַציאָנאַלע ס"ד־פּאַרטייען אין איין איינהייטלעכער רסדאַ"פּ".

די פראַגע וועגן דער מעגלעכקייט פון אַ פאַראייניקונג פון „בונד" מיט דער רסדאַ"פּ האָט זיך שטאַרק אָנגעהויבן צו באַהאַנדלען אין דער

פרעסע און אויף די פארטיי־פארזאמלונגען. צווישן די בונדיסטן האט די פראגע ארויסגערופן א פארשיידענע באציונג. אין דער צייט, ווען איין טייל האט שטארק פארטיידיקט די פאראייניקונג, האבן די אנדערע אויס־געדריקט זייער מורא, טאמער וועט דער „בונד" צונישט ווערן אין דער אומגעהייערער מאסע פון דער רסדא"פ. בראש פון די ערשטע איז גע־שטאנען וולאדימיר מעדעם, און בראש פון די צווייטע — זעלצער (גראָ־סער). דער קאמף ארום דער דאזיקער פראגע האט זיך פארשארפט אין יאר 1906. דערהויפט האט זיך די פאלעמיק שארף געפירט ארום דער פראגע וועגן אריינטרעטן אין דער רסדא"פ און וועגן אנערקענען פאר דעם „בונד" די איינציקע פארשטייערשאפט פון דעם יידישן פראָלע־טאריאט, וועלכע איז אזוי שטארק פארטיידיקט געווארן דורך דער בונדישער דעלעגאציע אויף דעם צווייטן צוזאמענפאר פון דער רסדא"פ.

די אנהענגער פון דער פאראייניקונג זיינען געגאנגען אויף גרויסע הנחות און זיינען געווען גרייט זיך אפצוזאגן פון דער אולטימאטיווער פאדערונג פון אנערקענען דעם „בונד" אלס איינציקן פארשטייער פון דעם יידישן פראלעטאריאט.

„דער אידעאלער טיפ פון ארגאניזאציאנעלע פארהעלטענישן, — האט מעדעם געשריבן, — איז באגרינדעט אויף דער אפגרענעצונג לויט די נאציאנאליטעטן. אט די דאזיקע אפגרענעצונג האבן אויך געפאדערט די חברים, וועלכע האבן אויף דער זיבעטער קאנפערענץ און נאך איר פארטיידיקט די אולטימאטיווקייט פון דעם פונקט וועגן דער איינציקער פארשטייערשאפט. זיי האבן געפאדערט, אז די רוסלענדישע פארטיי זאל זיך אפזאגן פון פירן א מאסן־ארבעט צווישן די יידן. דאס איז געווען אזוי גוט, ווי מען זאל פאדערן, זי זאל זיך פארוואנדלען פון א טעריטאריאלער אין א נאציאנאל־רוסישער פארטיי. מיר אלע זיינען מסכים מיט אט דער פאדערונג. נאר מען דארף ניט פארמאכן די אויגן, אז גאר אין דער נאענטער צוקונפט איז דאס לגמרי ניט דורכפירבאר, און אז שטעלן זי אלס אולטימאטיוון באדינג פון דער פאראייניקונג, הייסט אזוי גוט ווי אפצולייגן די פאראייניקונג ניט מער און ניט ווייניקער, ווי אויף א גאנצן היסטארישן פעריאד" [1].

די זיבעטע קאנפערענץ פון „בונד", וועלכע איז פארגעקומען אין אפריל 1906, האט מיט א מערהייט שטימען אנגענומען א רעזאלוציע וועגן דעם אריינטרעטן פון „בונד" אין דער רסדא"פ און זיך אפזאגן פון

---

1 זעה מעדעם. „די פאראייניקונג פון „בונד" מיט דער רסדא"פ", „נאשע סלאָוואָ", נומ׳ 2, ז׳ 3.

דער אולטימאטיווער פאָדערונג פון „בונד" מען זאָל אים אָנערקענען אַלס איינציקן פאָרשטייער פון דעם יידישן פּראָלעטאריאט, וועלכע איז אָנגענומען געוואָרן דורך דעם פינפטן צוזאמענפאָר.

אין אַפּריל 1906 איז אין שטאָקהאָלם פאָרגעקומען דער פאראייניקונגס־צוזאמענפאָר; אויף דעם דאָזיקן צוזאמענפאָר איז אויך געווען א בונדישע דעלעגאציע. די מערהייט האָט אָנגעוויזן, אַז די פאראייניקונג איז נויטווענדיק ביי דעם באַדינג, אַז ביידע צדדים זאָלן גיין אויף הנחות. קעגן דעם „בונד" האָבן זיך, אַזוי ווי אויף דעם צווייטן צוזאמענפאָר, ארויסגעזאָגט די קאווקאזער דעלעגאטן, וועלכע האָבן אָנגעוויזן, אַז אויב די דאָזיקע פראגע וועט באַשלאָסן ווערן פּאָזיטיוו, קאָן עס צעשטערן די קאווקאזער אָרגאניזאציעס, ווייל דעמאָלט וועט מען אויך דארפן באפרידיקן די פאָדערונגען פון די אַרמענער און אַנדערע. דער צוזאמענפאָר האָט באַשלאָסן זיך צו פאראייניקן מיט דעם „בונד" און דערביי איז די פראגע וועגן דער נאַציאָנאַלער פּראָגראַם פון דעם „בונד" געבליבן אָפן.

„דער פאראייניקונגס"־צוזאמענפאָר פון דער רסדא"פּ האָט אָנגענומען פאָלגנדיקן פּראָיעקט וועגן דער פאראייניקונג פון דער רסדא"פּ מיט דעם „בונד":

I. דער „בונד" גייט אַריין אין דער רסדא"פּ, ווי א סאָציאַל־דעמאָקראטישע אָרגאניזאציע פון דעם יידישן פּראָלעטאריאט, ניט ווערנדיק באַגרענעצט אין איר טעטיקייט דורך באַשטימטע ראַיאָנען.

II. דער „בונד" נעמט אָן די פּראָגראַם פון דער רסדא"פּ.

באַמערקונג. די פראגע וועגן דער נאַציאָנאַלער פּראָגראַם בלייבט אָפן, ווייל דער צוזאמענפאָר האָט זי ניט באהאנדלט.

III. אַלע באַשלוסן פון די אַלפּאַרטייִשע צוזאמענפאָרן זיינען אָבליגאַטאָריש פאר דעם „בונד".

IV. אין די גרענעצן פון די אַלגעמיינע באַשלוסן פון די צוזאמענפאָרן פון דער רסדא"פּ און די אַלגעמיינע דירעקטיוון פון צ"ק פון דער פּאַרטיי בלייבט דער „בונד" זעלבשטענדיק אין די פראגן, וואָס זיינען נוגע דער אגיטאציע, אָרגאניזאציע און פּראָפּאַגאַנדע.

V. דער „בונד" האָט זיינע אָרטיקע אָרגאניזאציעס, צענטראַלע אינסטיטוציעס און צוזאמענפאָרן, און פירט זעלבשטענדיק אָן מיט די ענינים פון זיין אָרגאניזאציע.

VI. אַלע אָרטיקע אָרגאניזאציעס, וועלכע גייען אַריין אין דעם באַשטאַנד פון דער רסדא"פּ, בילדן אויף די ערטער אויפן יסוד פון אַלגעמיינע וואַלן, אָן אונטערשייד פון דער נאַציאָנאַליטעט פון די פּאַרטיי־

מיטגלידער, איין איינהייטלעכן אנפירנדיקן אלשטאטישן קאמיטעט פון דער רסדא״פ.

באמערקונג. דער קאמיטעט באשליסט די פראגן, וואס זיינען אלגעמיין פאר דעם פראלעטאריאט פון דער שטאט, דערביי ווערן די באשלוסן אנגענומען דורך אן איינפאכער מערהייט פון שטימען. דער אופן פון אויסוויילן אן אלשטאטישן קאמיטעט ווערט באשטימט דורך די הויפט־יסודות, וועלכע זיינען אנגענומען אין דער פארטיי.

VII. די ארגאניזאציעס פון „בונד" שיקן אויף די אלפארטייישע צוזאמענפארן און קאנפערענצן זייערע פארשטייער אויף די זעלבע יסודות, ווי די איבעריקע ארגאניזאציעס פון דער רסדא״פ.

באמערקונג. לויטן הסכם פון די ארטיקע ארגאניזאציעס זיינען דערלאזבאר וואלן אויף דעם אלפארטייישן צוזאמענפאר אויף אלגעמיינע וואל־פארזאמלונגען.

VIII. דער „בונד" האט זיין פארשטייערשאפט אין דעם צ״ק פון דער רסדא״פ.

באמערקונג. דער אופן פון דער פארשטייערשאפט פון דעם „בונד" אין דעם צ״ק פון דער פארטיי ווערט פעסטגעשטעלט דורך דעם הסכם צווישן דעם צ״ק פון „בונד" און דעם צ״ק פון דער רסדא״פ.

אין דער דעלעגאציע פון דער רסדא״פ אויף די אינטערנאציאנאלע סאציאליסטישע קאנגרעסן שיקט דער „בונד" זיינע פארשטייער.

ביים סוף פון דעם צוזאמענפאר האט מען אין נאמען פון דער בונדישער דעלעגאציע איבערגעלייענט פאלגנדע ערקלערונג: „די דעלעגאציע פון „בונד" אויף דעם פאראייניקונגס־צוזאמענפאר ערקלערט, אז אויפן גרונט פון די רעזאלוציעס פון פינפטן און זעקסטן צוזאמענפאר און דער זיבעטער קאנפערענץ פון „בונד", אז די פונקטן 1, 2, 4, 5, 7, 8 זיינען אן אומבאדינגטער באדינג פאר דער עקסיסטענץ פון „בונד" אין דער פארטיי, און אז דאס ענדערן די דאזיקע פונקטן אן דעם הסכם פון „בונד" וועט ארויסרופן די נויטווענדיקייט, דער „בונד" זאל ארויסטרעטן פון דער פארטיי".

דער זיבעטער צוזאמענפאר פון „בונד", וועלכער איז פארגעקומען אין סעפטעמבער 1906, האט באשטעטיקט דעם דאזיקן פראיעקט וועגן דער פאראייניקונג פון „בונד" מיט דער רסדא״פ.

און ביז דער שפאלטונג פון „בונד", וועלכע איז פארגעקומען נאך דער אקטאבער־רעוואלוציע, איז די דאזיקע פארשטענדיקונג געבליבן אין

קראַפט און באַשטימט די פּאָזיציע פון „בונד" אין דער רסדאַ"פּ. דערביי איז דער פּראָיעקט וועגן דער נאַציאָנאַלער פּראָגראַם, וועלכער איז געלאָזן געוואָרן אָפן אויף דעם פאַראייניקונגס־צוזאַמענפאָר פון 1906, דערפילט געוואָרן אויף דער „אַלרוסלענדישער קאָנפערענץ פון די ס"ד־אָרגאַניזאַציעס, וועלכע איז פאָרגעקומען אין אויגוסט 1912, מיט דער אָנערקענונג פון דעם לאָזונג פון „בונד" וועגן „אַ נאַציאָנאַל־קולטורעלער אויטאָנאָמיע".

* *
*

מיט דעם איבערגיין פון דעם „בונד" פון דער אונטערערדישקייט, איז פאַר אים אַנטשטאַנען די פראַגע וועגן ענדערן זיינע אָרגאַניזאַציאָנעלע פאָרמען. איצט, ווען אין דער פּאַרטיי האָבן אַ שטראָם געטאָן די ברייטע מאַסן, האָט מען ניט געקענט בלייבן ביי די אַלטע אָרגאַניזאַציע־פאָרמען, וועלכע האָבן געפּאַסט צו די באַדינגונגען פון דער אונטערערדישער טעטיקייט, און וועלכע האָבן לחלוטין ניט געטויגט פאַר אַ לעגאַלער טעטיקייט.

אין די ערשטע יאָרן פון דעם „בונדס" עקסיסטענץ, אין סוף פון די ניינציקער יאָרן, ווען זיין גאַנצע טעטיקייט איז כּמעט באַשטאַנען אין דעם עקאָנאָמישן קאַמף, איז דער „בונד" געווען געבויט אויף דעמאָקראַטישע יסודות. אין די קאַסעס און די קרייזן איז דורכגעפירט געוואָרן דער וואַל־פּרינציפּ. שפּעטער, ווען מען איז איבערגעגאַנגען צו דעם פּאָליטישן קאַמף, האָט מען דעם וואַל־פּרינציפּ אינגאַנצן אָוועקגעשטעלט, די אָנפירונג מיט דער באַוועגונג איז איבערגעגאַנגען צו די שטרענג פּאַרקאָנספּירירטע קאָמיטעטן.

כאַראַקטעריזירנדיק די פּאַרטיי־בויונג פון די דעמאָלטיקע בונדישע אָרגאַניזאַציעס, שרייבט מ. ראַפעס: „די אָרגאַניזאַציע פון „בונד" איז געווען געבויט אויף דעם יסוד פון דעם שטרענגסטן צענטראַליזם, וועלכער איז געווען פאַרבונדן מיט דעם פּלאַנמעסיקן און קאָנסעקווענטן אָפּקלייבן און אַרויסרוקן פון אונטן, פון דער אַרבעטער־מאַסע, די פירער. די אונטערערדישקייט האָט כּמעט אינגאַנצן ניט געוווסט פון קיין וואַל־פּרינציפּ אין דער פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציע. אַלץ איז באַשטימט געוואָרן פון אויבן. און בלויז דער ענגער קאָנטאַקט צווישן די אייבערשטע און אונטערשטע האָט געקאָנט פאַרמיידן די מעגלעכקייט פון שאַרפע רייבונגען.

אין פאַרלויף פון 1905, נאָך לאַנג פאַר דעם „אָקטאָבער", האָבן זיך דאָך אָנגעהויבן ביסלעכווייז אַרויסצווייזן די ווידערשפּרוכן פון דעם צענטראַליזם און זיין סיסטעם פון „באַשטימען" און דעם מאַסן־כאַראַקטער פון דער אָרגאַניזאַציע. די באַוועגונג האָט אַרויסגערוקט

א קאדר פון „פראפעסיאנעלע רעוואלוציאנערן“, פון מיטגלידער פון ארטיקע קאמיטעטן און אגיטאטארן־קרייזן, וועלכע דער צ״ק פלעגט איבערווארפן פון איין ארט אויפן צווייטן. דער צ״ק פון „בונד“ האט ווירקלעך געקענט „צוקומען צום לעצטן מענטשן“. קאנענדיק אויסגעצייכנט גוט דעם פערזענלעכן צוזאמענשטעל פון די אנפירער פון דער ארגאניזאציע, האט דער צענטראל־קמיטעט פאקטיש דורך די איבערגרופירונגען געבילדעט די ארטיקע קאמיטעטן. דאס, וואס עס זיינען ניט געווען קיין שום ערנסטע פרינציפיעלע חילוקי־דעות און פראקציאנעלע גרופירונגען, האט באזייטיקט די מעגלעכקייט פון וועלכן ניט איז קאמף קעגן אט דער „דיקטאטארישקייט“ פון דעם צענטראל־קאמיטעט, וואס איז נאך דערצו ארויסגערופן געווארן דורך די באדינגונגען פון דעם רעוואלוציאנערן קאמף מיט זיינע מאסן־דורכפאלן. די דיסציפלין איז געווען א שטרענגע, דער אפאראט האט געארבעט אן דעם מינדסטן פגם. אויב עס זיינען אמאל געווען קאנפליקטן און מ׳פלעגט זיי צוריקשיקן אין רשות פון דעם צ״ק די צוגעשיקטע טוער, איז דאס בלויז געווען אויסנאמספאלן, וואס האבן זיך גענומען אדאנק די פערזענלעכע אייגנשאפטן פון דעם אדער יענעם טוער. אגב האט דער צ״ק אויסגענוצט יעדע געלעגנהייט, און אויב עס איז נאר ניט געווען אזוי דרינגלעך, פלעגט ער לכתחילה אנפרעגן די ארטיקע קאמיטעטן, צי זיי ווינטשן זיך דעם אדער יענעם טוער.

דער קאמיטעט פלעגט אויסטיילן גרופעס פון די פארטיי־מיטגלידער און איבער זיי אוועקשטעלן די אגיטאטארן־קרייזן. אפקלייבנדיק דעם מענטשן־מאטעריאל, האבן זיך פון די קרייזן מיט דער צייט ארויסגערוקט אנפירער פון די קרייזן, וועלכע פלעגן אריינגיין אין דעם „צענטער“ (צענטראלער אגיטאטארן־קרייז); ערטערווייז פלעגן די פארשטייער לכתחילה אנגעמערקט ווערן אפיציעל אדער האלב־אפיציעל דורך דעם קאמיטעט מיטן הסכם פון די „קרייזן“. פריער אדער שפעטער, נאר די פראגע וועגן „וואלן“ און „רעכט“ האט געמוזט אוועקגעשטעלט ווערן אויף דעם סדר־היום. און אין משך פון 1905 זיינען די רייבונגען און „אפאזיציעס“ איז די באזונדערע ארגאניזאציעס געווארן אן אפטע ערשיינונג; עס זיינען פארגעקומען — הגם זעלטן — אמתע „בונטן“, בשעת מען פלעגט דורכטרייבן פון די „בערזעס“ די צו פיל איינגעגעסענע קאמיטעט־מיטגלידער.

אין די „פרייהייטס־טעג“ זיינען די ארגאניזאציעס אין די שטעט, ווו עס איז נאך ניט געווען איינגעפירט קיין באלאגערונגס־צושטאנד, דערהויפט אין ווילנע, איבערגעגאנגען צו א האלב־לעגאלער עקסיסטענץ. אויסגעווילטע ג י ד ע ר י ק ע ר ע קאמיטעטן זיינען געווארן א פאקט,

איידער נאָך די פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציע האָט באַוויזן אָט די פראַגע צו באַ־וואָרענען. נאָכדעם איז אויך געקומען די ריי צו די אַלשטאַטישע קאָ־מיטעטן גופא״ [1].

ווערנדיק פון אַ קרייזל אַ מאַסן־פּאַרטיי, האָט דער „בונד״ גע־דאַרפט זיך אָרגאַניזאַציאָנעל איבערבויען, כּדי צו פאַראייניקן אַרום זיך די עלעמענטן, וועלכע האָבן געשטרעבט צו אים אַדאַנק די געשאַפענע לעגאַלע מעגלעכקייטן.

אַלס רעזולטאַט האָבן די אָרטיקע בונדישע אָרגאַניזאַציעס אָנגע־הויבן איבערצוגיין צו דער סיסטעם פון וואַלן, איבערבויענדיק זיך אויף די יסודות פון דעמאָקראַטישן צענטראַליזם. די רעאַקציע, וועלכע האָט זיך איינגיכן אָנגעהויבן, האָט אָבער געשטערט אָט די התחלה. זי האָט דערוויזן אויף וויפיל ס׳זיינען פאַלש געווען די אילוזיעס וועגן די לעגאַלע מעגלעכקייטן. מען האָט זיך געמוזט אָפּזאָגן פון דער וואַל־סיסטעם און זיך אומקערן צו דער אַלטער פאָרם פון דער פּאַרטיי־בויונג.

* * *

נאָך די יאַנואַר־געשעענישן איז אין „תחום״, פּונקט אַזוי ווי אין גאַנצן לאַנד, שנעל געוואַקסן די פּראָפעסיאָנעלע בויונג: די פּראָפעסיאָ־נעלע פאַראיינען האָבן זיך כּמעט אומעטום געעפנט אויפן לעגאַלן אופן. באַזונדערס האָט זיך די פּראָפעסיאָנעלע באַוועגונג שטאַרק אַנטוויקלט נאָך די אָקטאָבער־טעג. די רעאַקציע, וואָס האָט זיך גלייך נאָכדעם אָנגעהויבן, האָט איינגאַנצן חרוב געמאַכט די באַוועגונג. דאָס געזעץ פון 4טן מערץ 1906 האָט בלויז אין אַ קלענער מאָס פאַרבעסערט די לאַגע פון די פּראָ־פעסיאָנעלע פאַראיינען: די פּאָליציי האָט ווייטער געווילדעוועט ווי פריער. זי פלעגט זיך אַריינרייסן אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, אַרעסטירן די מער אַקטיווע טוער, פאַרניכטן די בוכפירונג, צעברעכן דאָס מעבל, אַראָפּרייסן די שילדן וכדומה.

אין דער פראַגע וועגן דעם כאַראַקטער פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען איז צווישן די פאַרשיידענע יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען ניט געווען קיין איינשטימיקייט. דער „בונד״ האָט געפאָדערט, זיי זאָלן טראָגן אַ פּאַרטייאישן כאַראַקטער, ד״ה זיי זאָלן זיך אידעיש געפינען אונ־טער דעם איינפלוס פון דער פּאַרטיי, און זיי זאָלן דירעקט און אָרגאַני־זאַציאָנעל זיין אָפּהענגיק פון דער פּאַרטיי. אין קעגנזאַץ, האָבן אַלע אי־

---

[1] מ. ראַפעס. „שריפטן וועגן דער געשיכטע פון „בונד״. מאָסקווע 1923, ז״ז 159—158.

בעריקע יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען: די „פּועלי־ציון", „ס"ס", „סיימאָווצעס", סאָלידאַריזירנדיק זיך מיט די מענשעוויקעס און סאָציאַ־ליסטן־רעוואָלוציאָנערן, פאַרטיידיקט די נייטראַלקייט פון די פאַראיינען, אָנווייזנדיק, אַז כּדי אַריינצוציען די ברייטע מאַסן פון דער באַפעלקערונג דאַרף מען עפענען אַ צוטריט פאַר אַלע אַרבעטער פון דעם פאַך. מען דאַרף, פונדעסטוועגן, באַמערקן, אַז הינטער דער נייטראַלקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועלכע זיינען געווען מיזערע, מיט אַ קליינעם איינפלוס און האָבן לאַנג ניט געדויערט, האָט זיך אין דער ווירקלעכקייט באַהאַלטן די פּאַקטישע השפּעה אויף דעם אָדער יענעם פאַראיין פון דער אָדער יענער פּאַרטיי — פון „ס"ס", „סיימאָווצעס", „פּועלי־ציון" און אַנדערע.

דער שטאַנדפּונקט פון דעם „בונד" אויף דער פּראָפעסיאָנעלער באַ־וועגונג איז גענוי אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין דער פאָלגנדער רעזאָלוציע, וואָס איז אָנגענומען געוואָרן אויף דער 7טער קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין 1906: „נעמענדיק אין באַטראַכט, אַז די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, אויף וויפיל זיי שליסן זיך איין אין די ענגע ראַמען פון שמאָלן פּראָפעסיאָנאַליזם, אָדער זיי ווערן פאַרכאַפּט דורך דעם רעוואָלוציאָנערן סינדיקאַליזם, קאָנען זיי ניט אויספילן זייערע אויפגאַבן אַלס קלאַסן־גע־ווער אין דעם קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט; אַז די געפאַר פון אַריינטאָן זיך אין דער זייט פון ענגן פּראָפעסיאָנאַליזם אָדער רעוואָלוציאָנערן סינ־דיקאַליזם ווערט פאַרגרעסערט אין דעם פאַל, ווען די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען זיינען אָפּגעריסן פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, וועלכע פירט אָן מיט דעם קלאַסן־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט אין זיין גאַנצן פאַרנעם; אַרויסגייענדיק ווייטער פון דעם, אַז די אַזוי־גערופענע נייטראַלע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועלכע שטרעבן צו פאַראייניקן אַלע אַרבע־טער פון דעם פאַך, אומאָפּהענגיק פון זייער באַציִונג צו דעם קלאַסן־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט, זיינען אָדער פאַרמשפּט אויף אַ שפּאַלטונג אַראָנק די פּרינציפּיעלע קעגנזאַצן, וואָס אַנטשטייען אין דעם פאַראיין, אָדער זיי באַמיען זיך צו פאַרווישן אָט די ווידערשפּרוכן צוליב די אינטערעסן פון דער גאַנצקייט פון דעם פאַראיין, טאָרמאָזירן זיי אויף אַזאַ אופן די אַנט־וויקלונג פון דעם קלאַסן־באַוווסטזיין פון דעם פּראָלעטאַריאַט; נעמענדיק אין באַטראַכט, — פון דער אַנדערער זייט, — אַז די פּאָליטישע פּאַרטיי פון דעם פּראָלעטאַריאַט, וועלכע האָט ניט די ענגע פאַרבינדונג מיט זיין עקאָנאָמישן קאַמף, דראָט די סכּנה פון אַן איינזייטיקן אַריינטאָן זיך אין פּאַרלאַמענטאַרישער (פּאָליטישער) טעטיקייט און די איבערשאַצונג פון איר באַדייטונג אין דעם אַלגעמיינעם קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט, —

אָנערקענט די קאָנפערענץ, אַז נאָר דער ענגער קאָנטאַקט צווישן די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען און דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע קאָן פאַרזיכערן די ריכטיקע און אַלזייטיקע אַנטוויקלונג פון דעם קלאַסן־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

די פאַרבינדונג צווישן די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען און דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי דאַרף זיך אויסדריקן אין פאָלגנדן:

1) די מיטגלידער פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען מוזן אָנערקענען די פּרינציפּן פון דעם קלאַסן־קאַמף און זייער צופּאַסונג צו דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג און דער אָנפירערשאַפט פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין דעם געביט;

2) די פּאַרטיי שיקט אויף די צוזאַמענפאָרן פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, אין די אָרטיקע און צענטראַלע ביוראָען, ווי אויך אין זייערע צענטר. אָרג. אירע פאָרשטייער מיט באַשליסנדיקער שטימרעכט".

די קאָנפערענץ האָט אויך רעקאָמענדירט „אין די ערטער, ווו די איבעריקע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס שטייען אויף דעם שטאַנדפּונקט פון סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, איינצואָרדענען אַלגעמיינע פאַראיינען מיט אַ פאָרשטייערשאַפט פון יעדערער פון אָט די אָרגאַניזאַציעס".

אין דעם זעלבן גייסט איז אויך צונויפגעשטעלט די רעזאָלוציע וועגן די נאַציאָנאַלע סעקציעס אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען: „נעמענדיק אין באַטראַכט, אַז די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען קאָנען נאָר דעמאָלט מיט ערפאָלג פירן זייער עקאָנאָמישן קאַמף, ווען זיי פאַראייניקן אַלע אַרבעטער פון דעם פאַך, אָן אונטערשייד פון געשלעכט, רעליגיע און נאַציאָנאַליטעט; אַז די אויפגאַבע פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען איז אַחוץ דעם דירעקטן קאַמף פאַר דעם פאַרבעסערן די עקאָנאָמישע לאַגע פון די אַרבעטער אויך די קולטור־אַרבעט צווישן די מיטגלידער פון די פאַראיינען, און אַז אין אָט דער טעטיקייט דאַרף מען זיך רעכענען מיט די נאַציאָנאַלע באַזונדערקייטן פון די פאַרשיידענע טיילן פון דעם פּראָלעטאַריאַט, — אָנערקענט די קאָנפערענץ פאַר נייטיק צו בילדן צוליב דעם נאַציאָנאַלע סעקציעס אין די אַלגעמיינע פאַראיינען" [1].

אין אייניקע שטעט, ווי, למשל, אין אָדעס, אין קיעוו, אין סימפעראָפּאָל, אין מיליטאָפּאָל, אין יעקאַטערינאָסלאַוו, אין לאָדז, אין וואַרשע, אין ווילנע, אין דווינסק און אין אייניקע אַנדערע, האָבן זיך די פּראָפע־

1 וו. וו. סוויאַטלאָווסקי, „די געשיכטע פון דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג אין רוסלאַנד", 1924, לענינגראַד, ז"ז 202—203.

סיאָנעלע פאַראיינען פאַראייניקט אין אַלשטאַטישע צענטראַל־ביוראָען פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועלכע האָבן קאָאָרדינירט די טעטיקייט פון די באַזונדערע פאַראיינען [1].

זייענדיק אַ קאַמפּס־אָרגאַניזאַציע, האָבן די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען אַלס איינע פון זייערע הויפּט־אויפגאַבן געזען אין דעם עקאָנאָמישן קאַמף פאַר דעם אויסבעסערן די אַרבעטס־באַדינגונגען. און אין יענע יאָרן האָבן זיי, ווירקלעך, דעם דאָזיקן קאַמף געשענקט זייער פיל קרעפטן און אויפמערקזאַמקייט. ווייטער האָט זיך זייער טעטיקייט אויסגעדריקט אין דעם אויפהייבן דעם גייסטיקן, מאָראַלישן און קולטורעלן ניוואָ פון די אַרבעטער דורך איינאָרדענען לעקציעס, ביבליאָטעקן; און, ענדלעך, אין דער צייט פון אַרבעטסלאָזיקייט האָבן זיי רעגולירט די אַרבעט, אויסגעגלייכט די קאָנפליקטן צווישן די אַרבעטער און די באַלעבאַטים אאַז״וו.

אַ גרינטלעכע באַשרייבונג פון דעם כאַראַקטער פון דער טעטיקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען אין יענע יאָרן געפינען מיר אין די באַריכטן פון די ווילנער דעלעגאַטן אויף דעם II אַלרוסלענדישן צוזאַמענפאָר פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. הגם זיי האָבן אין זינען געהאַט בלויז ווילנע, אָבער זיי כאַראַקטעריזירן אויסגעצייכנט די טעטיקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען אויך אין אַנדערע שטעט, ווו די אַרבעט איז, קאָן זיין, ניט געווען אַזאַ אינטענסיווע, אָבער אין די הויפּט־שטריכן איז זי דאָך געווען אַן ענלעכע.

„געגרינדעט זיינען זיי (די פּראָפ. פאַר.) געוואָרן לויט דער איניציאַטיוו פון די בונדישע אָרגאַניזאַציעס: אונזערע פּאָליטישע קרייזן האָבן איינגעלאַדן באַקאַנטע אַרבעטער פון וועלכן ניט איז פאַך אויף אַ גרינדונגס־פאַרזאַמלונג; די דאָזיקע פאַרזאַמלונג האָט אויסגעוויילט אַן אָרגאַניזיר־קאָמיסיע אויף אויסצואַרבעטן דעם סטאַטוט, וועלכער איז נאָכדעם באַהאַנדלט און באַשטעטיקט געוואָרן אוף דער צווייטער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג. אין אייניקע פאַכן האָט דער פּאָליטישער קרייז אַליין אויסגעאַרבעט דעם סטאַטוט און אים פאָרגעלייגט דער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג... אין סטאַטוט איז געווען אָנגעמערקט, אַז זיי שטייען אויפן באָדן פון קלאַסן־קאַמף און אָנערקענען די אָנפירערשאַפט פון דעם „בונד" אין זייער פּראָפעסיאָנעלן קאַמף; לויטן סטאַטוט פון אייניקע פאַראיינען האָט זיך נאָך געפאָדערט, אַז די מיטגלידער זאָלן אָנערקענען דעם פּאָליטישן קאַמף אין דער פאָרם פון פּאַרלאַמענטאַריזם. די דאָזיקע פאָדערונג איז דורך אונז אַרויסגעשטעלט געוואָרן, ווייל צווישן אונז זיינען פאַראַן אַנאַר־

[1] וו. וו. סוויאַטלאָווסקי, די געשיכטע פון דער פּראָפ. באַוו. אאַז״וו, ז׳ 136.

ביסטן, וועלכע אגיטירן קעגן דעם פּאָליטישן קאַמף. די פאַראיינען זיינען אווטאָנאָם און זעלבשטענדיק אין זייער ארבעט. אין דער ביוראָ פון יעדן פאַראיין גייט אריין א פאָרשטייער פון דער אָרטיקער בונדישער אָר־גאַניזאַציע, וועלכער האָט דאָס רעכט ארויפצולייגן א וועטאָ (דאָס וועטאָ־רעכט ווערט ניט אָנגעווענדט בנוגע דעם פערזאָנען־באַשטאַנד פון דעם ביוראָ און ווערט בלויז אָנגעווענדט אין דעם פאַל, ווען די פאַראיינען נויגן זיך אָפּ פון די פּרינציפּן פון קלאַסן־קאַמף אין דער זייט פון פאַכן־פּראָ־פעסיאָנאַליזם); חוצדעם, גיבן די פאַראיינען אָפּ 25 פּראָצ. פון זייערע הכנסות (און אנדערע 30 פּראָצ.) לטובת דער אָרגאַניזאַציע פון דעם „בונד" [1].

פאַר די לעצטע יאָרן האָבן די יידישע ארבעטער אַלע זייערע פּרע־טענזיעס צו די באַלעבאַטים אויפגעמאָנט ניט דורך דעם געריכט, נאָר דורך דער בונדישער אָרגאַניזאַציע, וועמעס באַשלוסן די אונטערנעמער האָבן זיך געמוזט אונטערוואַרפן, ווען ניט, האָט זיי געדראָט א שטרייק אָדער א באָיקאָט. אָפטמאָל פלעגן זיך אויך די באַלעבאַטים ווענדן צו דער אָרגאַניזאַציע מיט זייערע פּרעטענזיעס צו די ארבעטער. איצט פירט די דאָזיקע ראָלע אויס די ביוראָ פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. די ביוראָ גלייכט אויס די קאָנפליקטן צווישן די ארבעטער און די אונטערנעמער, צווינגט די באַלעבאַטים צוצונעמען די ארבעטער, וועלכע זי רעקאָמענדירט זיי, פאַרטיילט די ארבעט, לאָזט ניט אָפּזאָגן קיין ארבעטער אָדער אָנגע־שטעלטן אָן דעם הסכם פון די איבעריקע חברים פון דעם וואַרשטאַט, פאַבריק און קראָם, צווינגט צו באַצאָלן פאַר דער צייט פון א קרענק. די ביוראָ שטעלט פעסט די צייט, אין משך פון וועלכער דער ארבעטער האָט רעכט אויף דעם פּלאַץ אין פאַל פון אַן ארעסט, קראַנקהייט אָדער ביים פּרי־זיוו; נאָכזען, אַז עס זאָלן אָפּגעהיט ווערן די ארבעטס־באַדינגונגען. בכלל פאַרווירקלעכט די ביוראָ די אינדוסטריעלע קאָנסטיטוציע, וואָס די ארבע־טער האָבן ביי אונז אויסגעקעמפט אונטער דער אָנפירונג פון „בונד". אין אָט די אַלע געביטן גיט די ביוראָ הילף די ארבעטער פון דעם גאַנצן פאַך, מיטגלידער און ניט־מיטגלידער פון דעם פאַראיין. קיין מעדיצינישע הילף גיבן אונזערע פאַראיינען ניט, מחמת מאַנגל אין געלט־מיטלען. הילף פאַר ארבעטסלאָזע גיט מען פון די באַזונדערע אָפּצאָלן און פון א טייל פון די הכנסות פון רעפעראַטן און קאָנצערטן. מען טיילט זיך אויך מיט דער אַר־בעט: מ'גיט אָפּ אָדער צו צוויי טעג אין דער וואָך, אָדער, אַזוי ווי ביי די־

1 „די צווייטע קאָנפערענץ פון די פּראָפ. פאַראיינען", די באַריכטן פון די ח"ח ליטוואַק און סאָלאָמאָנאָוו, ז' 109.

שטעפּער, די שטענדיקע אַרבעטער בלויז אַ האַלבן טאָג, און דעם אַנדערן האַלבן טאָג טרעטן זיי אָפּ די אַרבעטסלאָזע. די באַלעבאַטים זיינען דערמיט זייער ניט צופרידן, נאָר זיי קאָנען דערצו גאָרניט טאָן. די פאַראיינען האָבן פאַר דער לעצטער צייט אַרויסגעלאָזט צוויי אויפרופן: איינעם צו דער הויז־דינערשאַפט (אַגיטאַציע זיי זאָלן אַריינטרעטן אין דעם פאַראיין) און איינעם צו די אָנגעשטעלטע און צו דער געזעלשאַפט (וועגן באָיקאָטירן דעם עלטסטן אָנגעשטעלטן און דעם זון פון דעם סוחר זאַלקינד). די פאַראיינען האָבן געהאָלפן דער אָרטיקער אָרגאַניזאַציע פון „בונד״ דורכצופירן דעם שטרייק פון דעם 9 יאַנואַר. דער פאַראיין פון די דרוקער־אַרבעטער האָט געקעמפט פאַר דער פרייהייט פון דער פרעסע, און ביז דער לעצטער צייט האָבן זיי, ניט געקוקט אויף דער אַרבעטסלאָזיקייט און הונגער, זיך אָפּגעזאָגט צו דרוקן ביכער, וועלכע זיינען דורכגעלאָזט געוואָרן דורך דער צענזור. כמעט אַלע פאַראיינען האָב זייערע ביבליאָטעקן, וועלכע באַשטייען (אחוץ ביי די דרוקער און די האַנדלס־אָנגעשטעלטע) אויסשליסלעך פון יידישע ביכער; איצט האָבן זיך די פאַראיינען פאַראייניקט אויף דעם געביט. עס איז געשאַפן געוואָרן אַ קאָמיסיע פון פאָרשטייער פון אַלע ביוראָען כדי גרינדן אַן אַלגעמיינע ביבליאָטעק פאַר אַלע פאַראיינען אין שטאָט. אין די פאַראיינען פון די זאָקנמאַכערקעס, קאָנווערטניצעס, שוסטערס, בוי־אַרבעטער און אַנד. זיינען איינגעפירט אָוונט־קורסן, וווּ מען לערנט רוסיש און יידיש, דערביי ווערן אָט די קורסן מערסטנטיילס געפירט, צוליב די פּאָליציייִשע באַדינגונגען, אומלעגאַל. ביז סוף דעצעמבער האָבן די פאַראיינען אָרגאַניזירט פאַר זייערע מיטגלידער לעקציעס, רעפעראַטן, דיסקוסיעס; איצט איז דאָס צוליב פּאָליציייִשע באַדינגונגען כמעט אוממעגלעך. די דיסקוסיעס קומען פאָר ווייטער, נאָר זעלטן, בלויז אין צוויי פאַרבליבענע קלובן און ביי די זאָקנמאַכערקעס אין אַ פּריוואַטער דירה. צוליב די זעלביקע באַדינגונגען קאָן מען איצט ניט צונויפרופן קיין אַלגעמיינע פאַרזאַמלונגען פון די פאַראיינס־מיטגלידער; עס קומט אויס זיך צו באַנוצן מיט פאַך־בערזעס אויף דער גאַס, נאָר איצט איז דאָס שוין אויך אוממעגלעך: די פּאָליציי צעטרייבט זיי, די מאַסן־אַרבעטער באַזוכן זיי ניט גערן. פונדעסטוועגן קומען ביי אונז דאָך פאָר פאַרזאַמלונגען: קיין דערלויבענישן נעמען מיר ניט, די פּאָליציי ווייסט פון זיי ניט״ [1]

פון די פילצאָליקע יידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וועלכע האָבן זיך דערהויפּט ברייט פאַרשפּרייט אין די יאָרן 1905—1907, זיינען די

[1] די צווייטע קאָנפערענץ פון די פּראָפ. פאַראיינען. פּעטערבורג 1906, ז׳ 111—113, באַריכט װעגן ווילנע פון די ח״ח לישוואַק און סאָלאָמאָנאָוו.

מער באַדייטנדיקע געווען די צענטראַליזירטע פאַראייגען פון די בערשטער און גאַרבער.

די שטרייק־באַוועגונג צווישן די יידישע בערשטער האָט זיך אָנגעהויבן אין אָנהייב פון די ניינציקער יאָרן. אין אַ קורצער צייט כאַפּט אַרום די באַוועגונג דעם גאַנצן ראַיאָן פון דער בערשטער פּראָדוקציע. עס העלפן דערצו שטאַרק צו די „פּלי־אָפּטיילונגען" פון די אַגיטאַטאָרן. פאָרנדיק פון איין שטאָט אין דער צווייטער, אָרגאַניזירן זיי אומעטום דעם קאַמף פון די אַרבעטער פאַר בעסערע אַרבעטס־באַדינגונגען. אין יאָר 1895 קומט פאָר דער ערשטער צוזאַמענפאָר פון די בערשטער־אַרבעטער, און אין אָנהייב 1898 — דער זעקסטער צוזאַמענפאָר, וועלכער האָט געלייגט דעם גרונדשטיין פון דער אָרגאַניזאַציע פון „ייד. בערשטער־אַרב.־פאַרבאַנד אין פּוילן און אין ליטע". דעמאָלט האָט דער צענטראַל־קאָמיטעט אויך אַרויסגעלאָזט די פּראָקלאַמאַציעס „צו אַלע יידישע בערשטער־אַרבעטער", אין וועלכע ער גיט איבער די אויפגאַבן און די פּראָגראַם פון דעם „פאַרבאַנד". פון די באַריכטן זעט מען, אַז צו דער צייט פון דעם זעקסטן צוזאַמענפאָר דערגרייכט די צאָל פון די אָרגאַניזירטע אַרבעטער אין די שטעט, וווּ עס זיינען פאַראַן אָרגאַניזאַציעס, ביז 60%. אין אייניקע שטעט זיינען אָרגאַניזירט אַלע בערשטער, און אין אַנדערע בערך 33% פון דער גאַנצער צאָל בערשטער־אַרבעטער [1].

דער „בערשטער־פאַרבאַנד" האָט זיך ערקלערט אַלס טייל פון „בונד", בלייבנדיק אויטאָנאָם אין די פראַגן פון זיין פּראָפעסיע. אויף דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון בערשטער־פאַרבאַנד איז אַרויפגעלייגט געוואָרן די פאַרבינדונג מיט דעם „בונד", די אָנפירונג מיט דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג און דאָס פאַרשפּרייטן צווישן די בערשטער לעגאַלע און אומלעגאַלע ליטעראַטור.

דער זיבעטער צוזאַמענפאָר, וועלכער איז פאָרגעקומען אין יאָר 1898, האָט באַשלאָסן אַרויסצוגעבן אַ פּראָפעסיאָנעלן אָרגאַן „דער וועקער". דער ערשטער נומער האָט דערשיינט אין דעצעמבער 1898. בסך־הכל האָבן דערשיינט 12 נומערן; פון זיי האָבן זיך די ערשטע זעקס געדרוקט אין אויסלאַנד, און די איבעריקע אין רוסלאַנד. דאָס איז געווען דער ערשטער פּראָפעסיאָנעלער אָרגאַן, וועלכער האָט אָוועקגעלייגט דעם יסוד פון דער פּראָפעסיאָנעלער פּרעסע אין רוסלאַנד. ער איז באַזונדערס רייך געווען מיט מאַטעריאַל, וועלכער האָט באַלויכטן דאָס לעבן אויף די ערטער.

---

1 ג. י. „דער „בונד", אין זשורנאַל „זשיזן", נומ׳ 2—3.

דער „בערשטער־פארבאנד" האט, דערהויפט, געפירט א עקאנאמישן קאמף. פאר דעם ערפאלג פון דעם דאזיקן קאמף האבן א גרויסע ראל די רעזאלוציעס, וואס זיינען אנגענומען געווארן אויף דעם אכטן צוזאמענפאר, וועלכער איז פארגעקומען אין סוף פון 1899. דער דאזיקער צוזאמענפאר האט, צווישן אנדערע, אנגענומען פאלגנדע באשלוסן: „1) אלע שטעט פון ליטע און פון פוילן, אין וועלכע עס איז נאר פאראן א בערשטער־אינדוסטריע, טיילן זיך אויף עטלעכע ראיאנען, מיט א באזונדערן צענטער אין יעדן ראיאן; 2) די שטרייקן אין יעדן ראיאן דארפן ארגאניזירט ווערן אזוי, אז יעדער ראיאן זאל קענען זעלבשטענדיק אויסהאלטן די שטרייקער מיט געלט־שטיצע, און דעריבער 3) איז איידער מען הייבט אן דעם שטרייק אין וועלכן ניט־איז ראיאן, דארף מען זיך פריער בעראטן מיט דעם קאמיטעט פון דעם ראיאן; 4) יעדער ראיאן דארף האבן א צענטראלע שטרייק־קאסע. די אלע מיטלען זיינען אנגענומען געווארן, כדי צו פארלייכטערן דעם שטרייק־קאמף" [1].

דער וווּקס פון דער בערשטער־באוועגונג, דאס ערשיינען פון דעם אומלעגאלן „וועקער", האט צוגעצויגן די אויפמערקזאמקייט פון דער מאכט. די רעגירונג האט זיך א ווארף געטאן מיט א האגל הארבע רעפרעסיעס: די בערשטער זיינען געשטעלט געווארן אונטער פאליציייִשער אויפזיכט, זיי האבן ניט געטארט אן אן ערלויבעניש איבערפארן אין אן אנדער שטאט. עס קומען פאר מאסן־ארעסטן און פארשיקונגען קיין סיביר. זובאטאוו האט געפרוווט מאכן די ארעסטירטע בערשטער פאר זיינע אנהענגער; ער האט זיי צוגעזאגט צו לעגאליזירן זייער פאראיין און זיי שטיצן מיט 20.000 רובל. נאר זיין מי איז געווען ארויסגעווארפן, און זיין פלאן האט געהאט א פולקומען דורכפאל.

אין 1905, ווי נאר עס האבן זיך געשאפן מער אדער ווייניקער גינסטיקע באדינגונגען, זיינען די ארטיקע בערשטער־ארגאניזאציעס ארויס פון דער אונטערערדישקייט און האבן גענומען אן אקטיוון אנטייל אין די באוווסטע געשעענישן פון אט דעם מערקווערדיקן יאר. לויט דער איניציאטיוו פון צ"ק פון „בונד" איז אויף סעפט. 1906 צונויפגערופן געווארן דער גרינדונגס־צוזאמענפאר פון דעם „בערשטער־פארבאנד". ס'זיינען געקומען דעלעגאטן פון 14 פונקטן, בסך־הכל 17 מאן, וועלכע האבן מיט זיך פארגעשטעלט 1530 מיטגלידער, און פארשטייער פון צ"ק פון „בונד", פון אויסלענדישן קאמיטעט, און צוויי איינגעלאדענע געסט מיט באראטונגס־רעכט.

---

1 דארט.

לויט דעם סטאַטוט, וואָס דער צוזאַמענפאָר האָט אָנגענומען, איז דער בערשטער־פאַרבאַנד געווען אַ צענטראַליזירטער פאַראיין, וועלכער האָט געהאַט זיינע אָפּטיילונגען אויף די ערטער. בראש פון דער אָרטיקער אָפּטיילונג איז געשטאַנען אַן אָרטיקע פאַרוואַלטונג (ביוראָ), וועלכע ווערט געקליבן דורך די מיטגלידער פון דער אָרטיקער אָפּטיילונג; אויף די זיצונגען פון דער ביוראָ פלעגט קומען אַ פאָרשטייער פון דער אָרטיקער אָרגאַניזאַציע פון „בונד" מיט בעראַטונגס־רעכט. בראש פון דעם גאַנצן פאַראיין איז געשטאַנען אַ צענטראַל־ביוראָ, ניט ווייניקער פון 3 מאַן, אין וועלכן עס פלעגט אַריינגיין אַ פאָרשטייער פון „בונד" מיט באַשליסנדיק שטים־רעכט. די העכסטע אינסטאַנץ פון גאַנצן פאַרבאַנד איז דער צוזאַמענפאָר פון פאַרבאַנד, וועלכער ווערט גערופן ניט זעלטענער ווי איין מאָל אין זעקס חדשים [1].

ווייטער האָט דער צוזאַמענפאָר אין זיינע רעזאָלוציעס אָנגעוויזן, אַז די בערשטער דאַרפן קעמפן פאַר: 1) אַן אַכט שעהדיקן אַרבעטסטאָג, 2) פאַר פאַרבאָטן קינדער יינגער פון 16 יאָר צו אַרבעטן, 3) פאָדערן פון די באַלעבאַטים, זיי זאָלן באַצאָלן די גאַנצע סומע פאַר דער מעדיצינישער הילף, 4) העכערן דעם אַרבעטסלוין און 5) אָפּשאַפן דעם לוין פון פּוד און איינפירן „יאָר־שכירות".

נאָכדעם האָט דער צוזאַמענפאָר באַשלאָסן צו פאַרשטאַרקן די אַגיטאַציע צווישן די קריסטלעכע אַרבעטער־בערשטער; אָנהייבן באַצייטנס די קאַמפּאַניע פאַר דעם פייערן דעם ערשטן מאַי; אַרויסגעבן אַ חודשדיקן פּרעסע־אָרגאַן; ער האָט אָנערקענט, אַז אין אייניקע פאַלן קאָן מען קומען צו אַ פאַרשטענדיקונג מיט די אומפּאַרטייישע בערשטער־פאַראיינען, אַריינגעמען אין דעם פאַרבאַנד די האָר־אַרבעטער און אָנרופן דעם פאַרבאַנד „צענטראַלער פאַרבאַנד פון יידישע האָר־אַרבעטער און בערשטער", און, ענדלעך, אויסגעוויילט אַ צענטראַל־ביוראָ פון פאַרבאַנד.

מען דאַרף נאָך באַמערקן דעם באַשלוס פון דעם צוזאַמענפאָר זיך ניט צו לעגאַליזירן אויפן גרונט פון דעם געזעץ פון 4טן מערץ 1906. צוליב דעם זיינען אויף דעם צוזאַמענפאָר פאָרגעקומען הייסע דעבאַטן. לויט די ידיעות פון דער „פאָלקסצייטונג", האָבן זיך די קעגנער פון דער לעגאַליזאַציע פאַררופן אויף דעם, אַז ביי דער פּאָליטישער סיטואַציע, וואָס האָט זיך געשאַפן, קאָן דאָס געזעץ פון 4טן מערץ ניט ווערן אויסגענוצט, אַז די לעגאַליזאַציע קאָן שטעלן אין סכנה די ווייטערדיקע עקסיס־

---

1 ס. איינזאַפּט: „דער ערשטער עטאַפּ פון דער פּראָפ. באַוועגונג אין רוסלאַנד", העפט I, ז"ז 222—223.

טענץ פון די פאראיינען, ווייל די פאליציי האט שוין אין פיל ערטער פאר־מאכט די פאראיינען, די מיטגלידער פון ביורא פארשיקט קיין סיביר און אינגאנצן חרוב געמאכט די פראפעסיאנעלע פאראיינען, וועלכע זיינען אנטשטאנען אויפן לעגאלן אופן און האבן געארבעט אין די באדינגונגען פון לעגאלער עקסיסטענץ. „עס וואלט געווען א גרויסער פארזען, — האבן געטענהט אייניקע קענער, — אוועקצושטעלן די ארגאניזאציע, וועלכע האט געלאזט אזעלכע טיפע ווארצלען אין דער ארבעטער־מאסע און ארויסגעוויזן אזא פראדוקטיווע טעטיקייט, אונטערן קאנטראל פון דער פאליציי, וועלכע רעכנט זיך ניט מיט קיין שום געזעץ און קאן ביי דעם מינדסטן קאפריז חרוב מאכן דאס, וואס האט זיך איינגעגעבן מיט אזוי־פיל מי צו שאפן" [1].

„דער באשלוס צו בלייבן אומלעגאל, — שרייבט דער היסטאריקער פון דער פראפעסיאנעלער באוועגונג ס. איינזאפט, — דערקלערט זיך דורך א גאנצער ריי סיבות. פון די ציפערן וועגן דער צאל מיטגלידער, וואס זיינען צוגעשטעלט געווארן אויפן צוזאמענפאר, קאן מען זען, אז דאס זיינען געווען קליינע פאראיינען מיט א קליינער צאל מיטגלידער־אין יעדערן (צו 15—30 מיטגלידער אויף 14 פונקטן — בערך אריבער־100 מאן אויף א פאראיין). אזעלכע קליינע פאראיינען איז געווען לייכ־טער צו עקסיסטירן אומלעגאל, איידער די פאראיינען מיט א גרויסער־צאל מיטגלידער. פון דער אנדערער זייט איז דער ווילקיר פון דער אדמי־ניסטראטיווער מאכט אין די פארוואָרפנסטע שטעטלעך געווען גרעסער, ווי אין די גרעסערע שטעט. לעגאליזירן צענטראליזירטע פאראיינען איז געווען כמעט אוממעגלעך. די אלע סיבות האבן אויפן צוזאמענפאר גע־שאפן א שטימונג קעגן דער לעגאליזאציע" [2].

נאך דעם צוזאמענפאר איז אין דער בערשטער־פראדוקציע דורכגע־גאנגען א גאנצע כוואליע פון פארטיידיקונגס־שטרייקן און לאקאוטן. די צענטראל־ביורא האט מיט גרוים ערפאלג אנגעפירט מיט דער אקציע פון די ארבעטער. געניי וועגן די דאזיקע לאקאוטן וועלן מיר זיך אפשטעלן אין איינעם פון די ווייטערדיקע קאפיטלען.

גלייך נאך די בערשטער גייען, לויט דער באדייטונג פון זייער טע־טיקייט, די גארבער.

---

[1] „פאלקסצייטונג", נומ' 167, 1906 יאר.

[2] ס. איינזאפט. „דער ערשטער עטאפ פון דער פראפעסיאנעלער באוועגונג אין רוסלאנד", חעפט I, ז' 224.

די ערשטע פרוון צו פאראייניקן די יידישע גארבער זיינען געמאכט געווארן אין יאר 1898. נאך פאר דעם האבן שוין די גארבער געפירט אן עקאנאמישן קאמף. מיט דער הילף פון צ"ק פון „בונד" האבן זיי צונויפגערופן דעם ערשטן צוזאמענפאר, ריכטיקער באראטונג פון קיינעם ניט באפולמעכטיקטע פארשריטלעכע גארבער. דער צוזאמענפאר האט אויסגעקליבן א קאמיטעט, וועלכער האט געהאט די אויפגאבע צו שאפן די ארטיקע ארגאניזאציעס. דער דאזיקער באשלום איז אבער ניט געווארן פארווירקלעכט. אין 7 חדשים ארום איז צונויפגערופן געווארן דער צווייטער צוזאמענפאר, אויף וועלכן עס זיינען געווען פארשטייער פון כמעט דעם גאנצן צפון־מערב־קאנט. דער צוזאמענפאר האט באטראכט דעם קורצן ארגאניזאציאנעלן סטאטוט, די פראגע וועגן לערניינגלעך, וועגן שטיק־לוין וכדומה. נאכדעם האבן די גארבער־ארגאניזאציעס געפירט אן ארבעטער אויך צווישן די קריסטלעכע ארבעטער. לויט זייער איניציאטיוו האבן זיך אין סמארגאן, אין ווילנע, אין קרינקי אאז"וו געבילדעט קריסטלעכע גארבער־ארגאניזאציעס. דער פינפטער צוזאמענפאר פון די גארבער האט באשלאסן צו פרוון פאראייניקן די פוילישע, רוסישע און יידישע גארבער־פאראיינען. אינגיכן האט זיך זיי דאס איינגעגעבן צו פארווירקלעכן: אין 1903 איז געשאפן געווארן דער „אלגעמיינער סאציאל־דעמאקראטישער פעדעראטיווער גארבער־פארבאנד". עס איז ארויסגעלאזט געווארן אויף רוסיש, פויליש און יידיש א ספעציעלער „מאניפעסט", וועלכער איז אנגעשריבן געווארן דורך דעם ד"ר פ. ראזנטאל. די פאליטישע רעפרעסיעס האבן צעשטערט דעם „פעדעראטיוון גארבער־פארבאנד", וועלכער האט געהאלטן ביים ארגאניזירן זיך, — דורך די ארעסטן זיינען „באזייטיקט" געווארן זייער פיל אקטיווע טוער און עס איז פארכאפט געווארן דער גאנצער ליטעראַרישער מאטעריאל, וועלכער איז געווען צוגעגרייט פאר דעם נומ' 1 פון „קאמף", וועלכער האט לויטן באשלוס פון V צוזאמענפאר פון די גארבער געדארפט ערשיינען, אלס אפיציעלער ארגאן פון פארבאנד, אויף רוסיש, פויליש און יידיש.

נאכדעם זיינען עטלעכע מאל געמאכט געווארן פרוון צוריק אויפצושטעלן די ארגאניזאציע פון די גארבער — אבער אן ערפאלג. ערשט אין יאר 1906 איז לויט דער איניציאטיוו פון צענטראל־קאמיטעט פון „בונד" געשאפן געווארן אן ארגאניזיר־קאמיסיע, וועלכער עס האט זיך סוף־כל־סוף איינגעגעבן צונויפצורופן אין גראדנע דעם גרינדונגס־צוזאמענפאר פון דעם „אלגעמיינעם גארבער־פארבאנד". דער צוזאמענפאר האט געדויערט פינף טעג. עס האבן זיך באטייליקט 26 דעלעגאטן מיט שטימרעכט, פארשטייער פון 17 פראפעסיאנעלע פאראיינען אין

16 שטעט און שטעטלעך. אחוץ די 26 דעלעגאַטן פון די פּראָפעסיאָנעלע פּאַראייניגען, זיינען נאָך אויף דעם צוזאַמענפאָר געווען אַ פאָרשטייער פון צ"ק פון „בונד" און איין אייגנגעלאַדענער חבר, וועלכער האָט געלייענט אַ פאָרטראָג וועגן פּאַרטייִישע און נייטראַלע פּראָפעסיאָנעלע פּאַראייניגען [1]. אין די דאָזיקע פּאַראייניגען זיינען געווען פון 4000 ביז 4500 אָרגאַניזירטע אַרבעטער. אין דעם גרעסטן — 1000 מיטגלידער, אין דעם קלענסטן — 40. די אָנגעמערקטע שטעט און שטעטלעך געהערן צו דעם צפון־מערב־קאַנט, צו אַ טייל פּוילן און דרום. עס זיינען ניט געווען פאַרטראָטן די צענטראַלע גובערניעס און דער צפון־קאַנט. לויט דער ערקלערונג, וואָס די אָרגאַניזיר־קאָמיסיע האָט געגעבן, איז די סיבה, פאַרוואָס עס פעלן ידיעות וועגן דעם, ווי עס גייט די אַרבעט אין אַ די גובערניעס, די אוממעגלעכקייט זיך מיט זיי שנעל צו פאַרבינדן און די נויטווענדיקייט וואָס גיכער צונויפצורופן דעם צוזאַמענפאָר און דעריבער האָט זיך די אָרגאַניזיר־קאָמיסיע דאָס מאָל געמוזט באַגרענעצן מיט דעם אָנגעוויזענעם גרויסן ראַיאָן.

די צענטראַלע פראַגע אויף דעם צוזאַמענפאָר איז געווען די פראַגע וועגן דער נייטראַלקייט אָדער פּאַרטייִשקייט פון דעם „גאַרבער־פאַרבאַנד". מיט 18 שטימען קעגן 5 ביי דריי אָפּגעהאַלטענע איז אָנגענומען געוואָרן אַ רעזאָלוציע וועגן דער פּאַרטייִשקייט, דערביי האָבן פאַר דעם ערשטן טייל אירן, וועלכער זאָגט זיך פּרינציפּיעל אַרויס פאַר דער נויטווענדיקייט צו בילדן סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּראָפעסיאָנעלע פּאַראייניגען, האָבן געשטימט 22 דעלעגאַטן און 4 האָבן זיך אָפּגעהאַלטן. אויף אַזאַ אופן האָבן אפילו די נייטראַליסטן זיך ניט באַשלאָסן צו שטימען קעגן דעם נייטראַלן טייל.

אָט איז די רעזאָלוציע, וואָס איז אָנגענומען געוואָרן דורך דעם צוזאַמענפאָר:

„נעמענדיק אין באַטראַכט: 1) אַז די פּראָפעסיאָנעלע באַוועגונג קאָן בלויז, שטייענדיק אויף דעם באָדן פון קלאַסן־קאַמף, ווערן איינע פון די וויכטיקסטע פאָרמען פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־באַוועגונג; 2) אַז די אויפגאַבן פון דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג, פון דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישן שטאַנדפּונקט, קאָנען אין זייער עצם זיין געווענדט: א) אין קאַמף פאַר דער דירעקטער פאַרבעסערונג פון דער לאַגע פון די אַרבעטער אין די ראַמען פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדענונג און ב) אין

1 „נאַשאַ טריבונאַ", נומ' 12, י. א. „דער גרינדונגס־צוזאַמענפאָר פון אַלגעמיינעם גאַרבער־פאַרבאַנד".

דעם אנטוויקלען דעם קלאסן־באוווסטזיין פון דעם פראלעטאריאט און אים צוגרייטן צום אויפנעמען דעם סאציאליסטישן אידעאל, אזוי אויך צום קאמף פאר זיין פארווירקלעכונג; 3) אז דאס פעסטע פארווירקלעכן פון אט די ביידע גרונט־צילן פאדערט א באשטענדיקע און ריכטיקע קאנ־סאלידירונג פון עקאנאמישן קאמף מיט דעם פאליטישן, און דעריבער הייסט דאס, א ענגן קאנטאקט צווישן די פראפעסיאנעלע פאראיינען מיט דער פאליטישער פארטיי פון דעם פראלעטאריאט — מיט דער סאציאל־דעמאקראטיע; 4) אז דער דאזיקער קאנטאקט ליגט אלצאיינס אין די אינטערעסן פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען און דער פאליטישער פארטיי. אין די אינטערעסן פון די ערשטע דערפאר, וואס די פראפעסיא־נעלע באוועגונג קאן אין דעם דאזיקן קאנטאקט געלאזט ווערן אויף אייגע־נער, אומאפהענגיקער אנטוויקלונג און דערפירן די דאזיקע פאראיינען צו איינע פון די צוויי פארמען, וועלכע זיינען שעדלעך פאר דעם גאנצן פראלעטאריאט: אדער צו דעם שמאלן פאכן־פראפעסיאנאליזם, אדער צו דעם איינזייטיקן אנטיפאליטישן סינדיקאליזם; אין די אינטערעסן ווידער פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי גופא — דערפאר, וואס אין קעגנפאל דראט איר די געפאר פון איבערשאצן די באדייטונג פון דעם פאליטישן פארלאמענטארישן קאמף, א געפאר אריינצופאלן אין פארלא־מענטארישן קרעטיניזם.

דער גרינדונגס־צוזאמענפאר פון דעם אלגעמיינעם גארבער־פא־באנד זאגט זיך פרינציפיעל ארויס פאר איינארדענען סאציאל־דעמאקרא־טישע פראפעסיאנעלע פאראיינען, ד"ה אזעלכע, ווו די ארבעט זאל געפירט ווערן אין סאציאל־דעמאקראטישן גייסט און אונטער דער אנפירונג פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי.

קאנסטאטירנדיק ווייטער, אויפן גרונט פון די באריכטן פון די דעלעגאטן אויפן צוזאמענפאר, דעם אומגעהייערן דאמינירנדיקן איינפלוס פון דער סאציאל־דעמאקראטיע צווישן די גארבער, געפינט דער גרינ־דונגס־צוזאמענפאר, אז די פראפעסיאנעלע פאראיינען פון די לעצטע קאנען און דארפן זיין סאציאל־דעמאקראטישע.

נאר רעכענענדיק זיך מיט איניקע קאנקרעטע באדינגונגען, ביי וועלכע עס קומט אויס צו ארבעטן די פראפעסיאנעלע פאראיינען פון די גארבער און מיט דער אומבאוווסטזיניקייט און אפגעשטאנענע עלעמענטן צווישן זיי, באשליסט דער גרינדונגס־צוזאמענפאר:

אין די פאלן, ווען דער באדייטנדיקער טייל פון די גארבער באציט זיך, אדאנק דער ניט גענוגנדיקער אנטוויקלונג פון זייער קלאסן־בא־וווסטזיין און ניט פארשטיין דעם אמתן זין פון דער פראפעסיאנעלער

באוועגונג, נעגאטיוו צו דער אָרגאַניזירונג פון פּראָפעסיאָנעלע פאַראייניגן, קאָן מען גרינדן נייטראַלע פאַראיינען. נאָר דערביי מוזן די סאָציאַל־דע־מאָקראַטן, וואָס גייען אריין אין די פאַראיינען, שטרעבן דערצו, אז די דאָזיקע פאַראיינען זאָלן ביי דער ערשטער מעגלעכקייט פאַרוואַנדלט ווערן פון נייטראַלע אין סאָציאַל־דעמאָקראַטישע.

ווייטער האָט דער גרינדונגס־צוזאַמענפאָר באַשלאָסן: די צענטראַל־ביוראָ פון דעם אַלגעמיינעם גאַרבער־פאַרבאַנד דאַרף פירן איר אַרבעט אונטער דער אָנפירונג פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פאַרטיי און פון איר זייט — ווייזט זי אַרויס, דורך דער באַשטימטער פאַרשטייער־שאַפט אויף די פאַרטיי־צוזאַמענפאָרן, איר איינפלוס אויף דער פאַרטיי־אַרבעט" [1].

דער צוזאַמענפאָר האָט אָנגענומען פאָלגנדע באַשלוסן: 1) דעם ערשטן מאַי פייערן דורך אַן אַלגעמיינעם שטרייק; 2) אַרויסגעבן אַ צענ־טראַל־אָרגאַן — „די גאַרבער־שטימע"; 3) זיך לעגאַליזירן אויפן גרונט פון דעם געזעץ פון 4טן מערץ 1906; 4) אָננעמען דעם „סטאַטוט" פון גאַרבער־פאַרבאַנד און 5) שיקן אַ באַגריסונגס־טעלעגראַם דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פראַקציע פון דער מלוכה־דומע.

ווייטער האָט זיך די טעטיקייט פון צענטראַל־ביוראָ פון דעם גאַר־בער־פאַרבאַנד, וועלכער איז אויסגעקליבן געוואָרן אויף דעם גרינדונגס־צוזאַמענפאָר פון 1906 יאָר, הויפּטזעכלעך אייסגעדריקט אין אָנפירן דעם עקאָנאָמישן קאַמף פון די גאַרבער־אַרבעטער. אין דער צייט פון די לאָקאַוטן, וועלכע האָבן זיך פאַרשפּרייט אין די יאָרן פון דער רעאַקציע, האָט די ביוראָ מיט ערפאָלג זיי באַקעמפט. כדי צו קאָאָרדינירן אין דער צייט פון אַ לאָקאַוט די טעטיקייט פון די אָרטיקע אָרגאַניזאַציעס, האָט די צענטראַל־ביוראָ צונויפגערופן עטלעכע קאָנפערענצן. די צענטראַל־ביוראָ האָט עקסיסטירט ביזן יאָר 1908, ווען מען האָט אויף דער קאָנ־פערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין סמאָרגאָן, באַשלאָסן: „היות ווי עס איז אוממעגלעך ביי דער איצטיקער רעאַקציע צו פירן אַן אַרבעט, פונאַנ־דערלאָזן די צענטראַל־ביוראָ און איבערגעבן דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" דעם גאַנצן אַרכיוו פון צ"ב און די איבעריקע מאַטעריאַלן און דאָקומענטן" [2].

---

[1] דאָרט.

[2] ס. אייגזאַפּט. „דער ערשטער עטאַפּ פון דער פּראָפ. באַוועגונג אין רוס־לאַנד", ז"ז 234—236.

* * *

אין פארלויף פון די געשעעענישן אין די יאָרן 1905—1907 איז דעם „בונד" אויסגעקומען זיך אָנטרעפן אויף דער פראַגע וועגן זיין באַציִונג צו די „ראַטן פון ארבעטער־דעפּוטאַטן". צום אָנהייב אין פּעטערבורג און נאָכדעם אין דער פּראָווינץ האָבן זיך געשאַפן אַזעלכע „אומבארופענע" ארבעטער־אינסטיטוציעס. די בונדיסטן האָבן זיך באַצויגן נעגאַטיוו צו די „ראַטן", האַלטנדיק, אַז זייענדיק אומפּאַרטייִש און געפינענדיק זיך אונטער דער השפּעה פון ווייניק באַוווּסטזיניקע ארבעטער־עלעמענטן, שטעלן זיי מיט זיך פאָר אַ געוויסע סכּנה פאַר דעם וווּקס פון דעם איינפלוס פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. דער אָפיציעלער אָרגאַן פון „בונד" — די „פאָלקסצייטונג" האָט וועגן די „ראַטן" געשריבן פאָלגנדעס:

„...אונז שיינט, אַז די ראַטן פון ארבעטער־דעפּוטאַטן זיינען שוין אַן איבערגעגאַנגענע פאַזע אויך פאַר דעם רוסישן פּראָלעטאַריאַט. פון די אָקטאָבער־טעג אָן האָט זיך די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אויף אַזוי־פיל פארשטאַרקט, אַז זי נייטיקט זיך גאָרניט אין דעם, עס זאָל זיך איבער־חזרן די אַלטע געשיכטע, דער אַלטער פּרווו, וועלכער האָט אין זיין צייט געבראַכט גרויס נוצן דער באַוועגונג און וועלכע וואָלט איצט געבראַכט מער שאָדן ווי נוצן.

אין די מערב־ראַיאָנען, אין פּוילן, אין באַלטישן קאַנט זיינען קיינמאָל ניט געווען קיין ראַטן פון ארבעטער־דעפּוטאַטן. אויף וויפיל אונז איז באַקאַנט, האָט מען בלויז אין איין שטאָט, אין ביאַליסטאָק, געפּרוּווט גרינדן אַ „ראַט", נאָר דאָס האָט געשטאַמט פון די אַנאַרכיסטן און סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן, און זיין טעטיקייט האָט געהאַט אַ טרויעריקן סוף. דאָס, וואָס עס איז דאָ ניטאָ קיין באַדן פאַר אַזעלכע „ראַטן", נעמט זיך דערפון, וואָס די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס זיינען דאָ שטאַרק און זיינען ענג פאַרבונדן מיט די מאַסן. דער „בונד", די לאַטווישע סאָצ.־דעמ. און די פּפּ"ס זיינען שטענדיק געווען קעגן די ארבעטער־ראַטן.

מיר האַלטן, אַז אויך פאַר דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע איז געקומען די צייט זיך אָפּצוזאָגן פון אַזאַ אומנוציקן און געפערלעכן פאַר אַ פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע מיטל, פון ארויפלייגן אָט די אויפגאַבע אויף איר פּאַרטיי־אַפּאַראַט און ניט לאָזן זיך אויף די וועגן פון קלענסטער קעגנווירקונג, וועלכע קאָנען ביי די איצטיקע באַדינגונגען ווערן זייער קאָמפּליצירט און פאַרפּלאָנטערט"[1].

---

[1] „ראַט פון ארבעטער־דעפּוטאַטן" (לייטאַרטיקל), „פאָלקסצייטונג" נומ' 93, 1906

די באראטונג פון די דרומדיקע בונדישע ארגאניזאציעס, וועלכע
אין פארגעקומען אין נאוועמבער 1905, האט פארמולירט איר נעגאטיווע
שטעלונג בנוגע די „ראטן” דורך פאלגנדער רעזאלוציע: „ארויסגייענדיק
פון דעם, אז די אזוי־גערופענע ראטן פון ארבעטער־דעפוטאטן שטרעבן
און קאנען זיך ניט אפזאגן פון דער שטרעבונג צו נעמען אין זייערע
הענט די אנפירונג מיט דעם גאנצן עקאנאמישן און פאליטישן קאמף
פון דעם ארבעטער־קלאס, אז דער ראט פון די ארבעטער־דעפוטאטן באַ־
שטייט פון פארשטייער, וועלכע ווערן געקליבן דורך די פארשיידענע
שיכטן פון די ארבעטער, וועלכע זיינען נאך ניט דורכגעדרונגען מיט דעם
קלאסן־באוווסטזיין, און דעריבער מוז דער ראט צופאסן זיין פראגראם
און טאקטיק צו די פאליטישע סימפאטיעס און שטרעבונגען פון אט די
מאסן; אז אויף אזא אופן, ניט זייענדיק אליין קיין סאציאל־דעמאקראטישע
אנפירער פון דעם קלאסן־קאמף פון דעם פראלעטאריאט — פארמינערט
דער ראט פון די ארבעטער־דעפוטאטן דעם איינפלוס פון דער סאציאל־
דעמאקראטישער פארטיי, אלס איינציקע פארשטייערין פון דעם פראלע־
טאריאט, אין קאמף פאר זיין פאליטישער און סאציאלער באפרייונג;
נעמענדיק ווייטער אין באטראכט, אז די איצטיקע רעוואלוציאנערע צייט,
אלס פעריאד, וואס רעגט אן די מאסן צום פאליטישן לעבן, וואס ערקלערט
זיי זייער לאגע, שאפט אויסגעצייכנטע באדינגונגען אויף צו פארשטארקן
די עקסיסטירנדיקע סאציאל־דעמאקראטישע פארטייען, אז די סאציאל־
דעמאקראטיע קאן ברענגען א סך שאדן פאר איר אנטוויקלונג, ווען זי
וועט זיך אפזאגן פון איר אנפירנדיקער ראלע אין דעם ארבעטער־
קלאס און וועט העלפן דער אנטוויקלונג ניט פון די סאציאל־דעמאקרא־
טישע, הגם אויך פראלעטארישע, ארגאניזאציעס, — האלט די באראַ־
טונג, אז דער פראלעטאריאט דארף פירן זיין קאמף אונטער דער אנפי־
רונג פון דער סאציאל־דעמאקראטיע און זאגט זיך קאטעגאריש ארויס
קעגן דעם אז די סאציאל־דעמאקראטישע פארטייען זאלן גרינדן אומ־
פארטייאישע ארבעטער־ראטן.

נאר אין די ערטער, ווי, למשל, אין איניקע שטעט פון אונזער
דרום־ראיאן, וווּ, אונטער דער ווירקונג פון פארשיידענע סיבות, עס
בילדן זיך אדער עס האבן זיך שוין געבילדעט אזעלכע ראטן, אן דעם
וויסן פון אונזערע ארגאניזאציעס, און ווו אונזערע ארגאניזאציעס קאנען
ניט שטערן זייער אנטשטיין אדער קעמפן קעגן זייער איינפלוס אויף די
מאסן, געפינט די באראטונג, אז מען דארף פירן א פארשטארקטע אגי־
טאציע, אז די ראטן זאלן זיך פארוואנדלען אין פארטייאישע סאציאל־

דעמאָקראַטישע אינסטיטוציעס אָדער פאַר זייער פולקומער פאַרניכטונג. דערביי אויב עס וועט צוליב אָט דער אַגיטאַציע זיין נייטיק, קאָנען אונזערע מיטגלידער צייטווייליק נעמען אָן אָנטייל אין די ראַטן פון די ארבעטער־דעפּוטאַטן" [1].

די בונדיסטן האָבן גענומען אַ טיכטיקן אָנטייל אין דער טעטיקייט פון די „ראַטן פון ארבעטער־דעפּוטאַטן" אין פּעטערבורג, אין ביאַליסטאָק, אין יעקאַטערינאָסלאַוו, אין אָדעס, אין סמאָלענסק און אין אייניקע אַנדערע ערטער.

* * *

בשעת די וואַלן אין דער ערשטער מלוכה־דומע, האָבן די מענשעוויקעס פאַרגעלייגט, אַז צוזאַמען מיט די וואַלן אין אָט דער לעגאַלער אינסטיטוציע זאָל מען אויך דורכפירן וואַלן אין דער אומלעגאַלער — אין דער „פאָלקס־דומע". אָט די דאָזיקע אומפּאַרטייאישע אינסטיטוציע, וועלכע וועט פאַרטרעטן די גאַנצע אָפּאָזיציאָנעלע באַפעלקערונג, האָט, לויט זייער מיינונג, געדאַרפט „ווירקן", „אונטערשטופּן" די מלוכה־דומע און סוף־כל־סוף צונויפרופן די גרינדונגס־פאַרזאַמלונג. אין קעגנזאַץ צו די מענשעוויקעס, האָבן די באָלשעוויקעס פאָרגעלייגט צו באָיקאָטירן די מלוכה־דומע און זיך גרייטן צו אַ באַוואָפנטן אויפשטאַנד. דער „בונד" איז געווען קעגן די מענשעוויקעס און די באָלשעוויקעס. דער פּראָיעקט פון די מענשעוויקעס וועגן אַ „רעוואָלוציאָנערער זעלבסט־פאַרוואַלטונג" האָט די „פאָלק. איזוו." אָנגערופן אַלס „קאָשמאַר". דעם טעות פון די מענשעוויקעס האָבן די בונדיסטן איינגעזען אין דעם, אַז זיי האָבן פאַרגעסן, אַז ביים פאַרווירקלעכן זייער פּראָיעקט וועט זיי אויסקומען צו האָבן צו טאָן ניט מיט די אינטעליגענטישע קרייזלעך, נאָר מיט די פאָלקס־מאַסן. „די פאָלקס־מאַסן קאָן מען ברענגען אין באַוועגונג נאָר אין נאָמען פון אַ רעאַלער זאַך, אין דעם פאַל, וואָס אינטערעסירט אונז איצט, — נאָר דעמאָלט, ווען עס שטייען פאַר ווירקלעכע וואַלן, וועלכע קענען פאַראינטערעסירן מיט זייערע דירעקטע, באַשיינפערלעכע רעזולטאַטן; צוליב עפּעס אויסגעטראַכטע מוסטער־וואַלן, צוליב שפּילן זיך אין וואַלן, כדי צו שיקן דעפּוטאַטן ניט ווייסנדיק וווהין און צוליב וואָס, אין אַ ניט־עקסיסטירנדיקער, דורך קיינעם ניט צונויפגערופענער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג — וועט איר ניט אויפהייבן די פאָלקס־מאַסן" [2].

---

[1] מ. ראַפעס. ז' 172—178.

[2] „די דומע פון דער קאָנטער־רעוואָלוציע", „פאָלק. איזוו.", נומ' 247.

„דעם ארבעטער וועט שווער זיין צו פארשטיין, ווי אזוי מען קאן זיך באטייליקן אין די וואלן פון אזא אינסטיטוציע, וועלכע מען דארף פארניכטן, וועלכע איז אפריער פארמשפט אויף אונטערגאנג, וועלכע דארף גיכער „גיין אויף ברעך" און דארף פארביטן ווערן מיט א גאר אנדער אינסטיטוציע — מיט דער אלפאלקישער גרינדונגס־פארזאמלונג".

„דעם מאסן־ארבעטער, וועלכער איז ניט אויסגעאיבט אויף די אינטעלעקטועלע ספעקולאציעס, איז די דאזיקע פילאסאפיע פסיכאלאגיש לחלוטין ניט צוטריטלעך. אין באוווסטזיין פון די ארבעטער־מאסן ווערט דער דרוק אויף די פריוויליגירטע וויילער, איבערגעבן זיי זייערע מיינונגען און פאדערונגען און ענלעכע מאניפולאציעס, אין וועלכע עס דארפן זיך אויסדריקן דער אומדירעקטער אנטייל אין די וואלן, אויפגענומען גאנץ אנדערש, ווי אין דעם באוווסטזיין פון דער אינטעליגענץ; אין קאפ פון דעם מאסן־ארבעטער וועט דער דאזיקער אנטייל זיין פארבונדן מיט באשטימטע, באשיינפערלעכע רעזולטאטן, וועלכע ער קען דערווארטן און פאדערן פון דער דומע; עס קאן אין אים שטארקן די האפענונג, אז די דומע וועט אנהייבן פארבעסערן זיין עקאנאמישע און פאליטישע לאגע, אז זי וועט דורכפירן די רעפארם אין דער סיסטעם פון די וואלן אאז"וו. פאר די ארבעטער וועט דער אנטייל אין די וואלן באדייטן דאס שלום ווערן מיט דער דומע, דאס אפשוואכן דעם אינטערעס צו דער אידעע פון א גרינדונגס־פארזאמלונג און רעוואלוציאנערער איבערקערעניש, דאס דעגראדירן זייער רעוואלוציאנערישקייט" [1].

ווייטער ווארפט דער „בונד" אפ אויך די באלשעוויסטישע הופן צו א באוואפנטן אויפשטאנד, ניט גלויבנדיק אין זיין מעגלעכקייט.

„אויפהייבן אן אגיטאציע קעגן דער דומע אין נאמען פון א „באוואפנטן אויפשטאנד" קאן מען בכלל ניט, ווייל א באוואפנטער אויפשטאנד, זייענדיק א מיטל אויף דורכפירן א פאליטישע איבערקערעניש, קאן אין דעם געגעבענעם פאל ניט דינען אלס אגיטיר־לאזונג. ענטפערן אויף דער דומע דארף מען און מען מוז מיט דער פארטיפונג פון דער פאליטישער אגיטאציע פאר א גרינדונגס־פארזאמלונג אויפן יסוד פון אלגעמיינער, דירעקטער, גלייכער און געהיימער שטימרעכט. אט די דאזיקע אידעע מוזן מיר דורכפירן אין דעם באוווסטזיין פון די סאמע ברייטסטע פאלקס־מאסן (אויף דעם געביט איז נאך ווייט ניט אלץ געטאן געווארן, וואס מען האט געקענט טאן), דיסקרעדיטירן אין די אויגן פון די פאלקס־מאסן די אידעע פון דער גרינדונגס־פארזאמלונג און זיי

---

1 „באיקאטירן אדער ניט באיקאטירן די מלוכה־דומע", „פאסל. איזוו.", 249.

דערפירן צו די ברייטע פראטעסטן קעגן אט דעם נייעם קאנטער־רעוואלו־ציאנערן פרווו פון דער זעלבסטהערשונג.

„דער אקט פון 6טן אווגוסט" קאן, ניט קוקנדיק אויף זיין באַ־שיינפערלעך פאליציייִשן כאראקטער, בלויז דערפירן צו דער פארברייטער־רונג פון דעם פעלד פון אונזער פאליטישער אגיטאציע; די וואלן אין דער דומע, אויב זיי וועלן נאר פארקומען, וועלן זיי אויפוועקן פון שלאף די סאמע אפגעשטאנענסטע שיכטן פון דער באפעלקערונג, און זיי ארייַנ־ווארפן אין דעם קעסלגרוב פון דעם פאליטישן לעבן. די דומע גופא, אויב זי וועט זיך נאר ווירקלעך צונויפקומען, וועט, אומאפהענגיק פון איר באשטאנד און כאראקטער פון דער טעטיקייט, זיין דער פאליטישער צענטער, וועלכער וועט געבן נייע שטויסן דעם פאליטישן באוווסטזיין פון דער באפעלקערונג. דער דומע וועט אויסקומען צו ארבעטן אין אן אטמאספער פון העכסטער פאליטישער אנשטרענגונג, און פאר איר וועלן שטיין נאר צוויי וועגן: אדער גאר אינגיכן אינגאנצן אראפ פון דער סצענע, אדער ארויף אויפן וועג פון דער רעוואלוציע, ד"ה ענדערן איר אנטיפאלקישן און אנטידעמאקראטישן כאראקטער. און סיי דאס, סיי דאס אנדערע וועט באדייטן דעם קראך פון דער דומע־אידעע און בארעכ־טיקן אונזער לאזונג: נידער מיט דער מלוכה־דומע, מיט דער פאליטישער פארם פון דער קאאליציע פון דער זעלבסטהערשונג און הערשנדע קלאסן קעגן די פאלקסמאסן!"

„...דער אקטיווער באיקאט — א דירעקטער און אן אומדירעקטער, א דירעקטער פאר די, וואס האבן רעכט זיך צו באטייליקן אין די וואלן, אן אומדירעקטער פאר די, וועלכע האבן ניט די רעכט — אט דאס איז אונזער ענטפער אויף דער דומע. מיט אלע מיטלען, וועלכע קאנען נאר זיין צוועקמעסיק ביי אט די באדינגונגען, דארפן מיר זען שטערן דאס פארווירקלעכן דאס געזעץ וועגן דער מלוכה־דומע" [1].

די ערשטע מלוכה־דומע האט דער „בונד" באיקאטירט; אבער אין דער צווייטער און דער דריטער האט ער זיך באטייליקט, אנטוויקלענדיק דערביי א גוואלטיקע אגיטאציע־טעטיקייט. באמיענדיק זיך ווי ווייט מעגלעך צו פירן א זעלבשטענדיקע וואל־קאמפאניע, איז דער „בונד" בלויז אין זייער זעלטענע פאלן אריינגעטראטן אין א בלאק. קעמפנדיק אומעטום קעגן די קאנדידאטורן פון די יידישע בורזשואזע פארטייען האט דער „בונד" דורכגעפירט אן אומגעהייערע ארבעט אין דער אנטוויקלונג

1 „די דומע און די קאנטר־רעוואלוציע", „פאסל. איזוו.", נומ' 247.

פֿון דעם קלאַסן־באַװוסטזײַן פֿון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. עס האָט זיך אים אײַנגעגעבן אַרײַנצוציען אין דעם װאַל־קאַמף די סאַמע אָפּגעשטאַנענסטע שיכטן. פֿונדעסטװעגן האָט זיך דער „בונד", אַדאַנק די פּאָליצײַישע רעפּרעסיעס, ניט אײַנגעגעבן דורכצופֿירן קיין איין דעפּוטאַט ניט אין דער צװײטער, ניט אין דער דריטער דומע.

קאַפּיטל דרייצן

דער ציוניזם. — די „חובבי ציון". — ד"ר ט. הערצלס פּאָליטישער ציוניזם. — דאָס אויסטיילן זיך פון סאָציאַליסטישע עלעמענטן פון דער ציוניסטישער באַוועגונג. — „חרות". — די קרייזלעך „פּועלי ציון". — די ציוניסטיש-סאָציאַליסטישע אַרבעטער-פּאַרטיי. — די יידישע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע אַר-בעטער-פּאַרטיי „פּועלי-ציון". — יידישע סאָציאַליסטישע אַרבעטער-פּאַרטיי („סערפּ"). — זייער טעאָריע און פּראַקטיק. — ווייער אָנטייל אין די גע-שעענישן פון די יאָרן 1905—1907 — אין דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג, אין ראַט פון אַרבעטער-דעפּוטאַטן, בעת די וואַלן אין דער ערשטער, צווייטער און דריטער מלוכה-דומעס. — די יידישע בורזשואַזע אָרגאַניזאַציעס און פּאַרטייען: „פאַראיין צו דערגרייכן פולבאַרעכטיקונג פאַר די יידן אין רוסלאַנד", „די יידישע פאָלקס-גרופּע", „די רוסלענדישע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע". — זייער פּראָגראַם און אָנטייל אין די געשעענישן פון די יאָרן 1905—1907.

אין אָנהייב פון די אַכציקער יאָרן האָט זיך אין רוסלאַנד אונטער דער ווירקונג פון די יידישע פּאָגראָמען, פון דער רעאַקציאָנערער פּאָליטיק פון אַלעקסאַנדער דעם דריטן און דעם אַנטיסעמיטיזם פון דער רוסישער געזעלשאַפט, צווישן די יידן פאַרשפּרייט אַ פּאַלעסטינאָפילישע באַוועגונג „חובבי ציון", וועלכע האָט געשטרעבט צו גרינדן אין פּאַלעסטינע יידישע לאַנדווירטשאַפטלעכע קאָלאָניעס און אויפהייבן דעם נאַציאָנאַלן זעלבסטבאַוווסטזיין פון די יידן דורך שטודירן די יידישע ליטעראַטור און געשיכטע און פאַרוואַנדלען די העברעיִשע שפּראַך אין אַ לעבעדיקער פאָלקס-שפּראַך.

אין יאָר 1884 איז אין קאַטאָוויץ פאָרגעקומען דער צוזאַמענפאָר פון די קרייזלעך „חובבי ציון", אויף וועלכע עס איז געגרינדעט געוואָרן די געזעלשאַפט „חובבי ציון" אויפן נאָמען פון משה מאָנטעפיאָרע, מיט אַ צייטווייליקן קאָמיטעט אין אָדעס. דער צוזאַמענפאָר האָט געהאַט אַ גרויסע באַדייטונג אין דער פאַראייניקונג פון די אָפּגעזונדערטע קרייזלעך.

שפּעטער האָט זיך די דאָזיקע באַוועגונג ווייניק פאַרשפּרייט. זי האָט געהאַט נישט קיין גרויסע ווירקונג און האָט בלויז געשאַפן נאָך עט-

לעבע קרייזלעך, וועלכע פלעגן העלפן מאַטעריעל די קאָלאָניסטן, וואָס האָבן זיך באַזעצט אין פאַלעסטינע.

אַ נייע עפּאָכע אין דער ציוניסטישער באַוועגונג האָט געעפנט מיט זיין אַרויסטריט דער דאָקטאָר ט. הערצל. אין מיטן פון די נײַנציקער יאָרן האָט דער ווינער זשורנאַליסט דאָקטאָר ט. הערצל אַרויסגעלאָזט אויף דייטש אַ בוך „די יודענשטאַט" (די יידישע מלוכה), אין וועלכן ער האָט גערופן דאָס צעזייטע יידישע פאָלק צו פּאָליטישער און נאַציאָנאַלער ווידעראויפלעבונג און אָרגאַניזאַציע פון אַ יידישער מלוכה אין פּאַלעסטינע. אין זיין בוך ווייזט דאָקטאָר הערצל אָן, אַז די גרינדונג פון אַ יידישער מלוכה איז ניט בלויז אַ לעבנס־באַדערפעניש פון די יידן, נאָר פון דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט. דעם צוועק צו בילדן אַ זעלבּ־שטענדיקע יידישע מלוכה אין דעם היסטאָרישן לאַנד האָט ד"ר הערצל געזען אין דער אַלוועלטלעכער פאַראייניקונג פון דעם יידנטום און אין דעם דערגרייכן, דורך אַן אינטערנאַציאָנאַלער פאַרשטענדיקונג, אַז טערקיי זאָל אָפּטרעטן די טעריטאָריע אין פּאַלעסטינע אויף צו בילדן די יידישע מלוכה.

דער אַרויסטריט פון דאָקטאָר הערצל האָט געהאַט אַ גוואַלטיקן ערפאָלג. עס האָט זיך אים איינגעגעבן צוציען צו זיך די אויפמערקזאַמקייט פון דעם אַלוועלטלעכן יידנטום.

אין 1897 האָט דאָקטאָר הערצל צונויפגערופן קיין באַזעל דעם ערשטן ציוניסטישן קאָנגרעס, וועלכער האָט אָנגענומען פאָלגנדע פּראָגראַם: „דער ציוניזם שטרעבט צו שאַפן פאַר דעם יידישן פאָלק אַ געזיכערטע היים אין פּאַלעסטינע. אויף צו דערגרייכן דעם דאָזיקן ציל זעט דער קאָנגרעס פאַר פאָלגנדע מיטלען: 1) דאָס צוועקמעסיקע מיטהעלפן צו באַזעצן פּאַלעסטינע מיט יידישע ערד־אַרבעטער און באַלמעלאָכעס; 2) דאָס אָרגאַניזירן דאָס גאַנצע יידישע פאָלק דורך פּאַסיקע אָרטיקע און אַלגעמיינע פאַרבאַנדן, צוגעפּאַסט צו די געזעצן פון די פאַרשיידענע לענדער; 3) דאָס פאַרשטאַרקן דעם יידישן זעלבסטגעפיל און זעלבסטבאַוווּסטזיין; 4) צוגרייטונג־שריט אויף צו באַקומען די הסכמה פון פאַרשיידענע מלוכות אויף צו דערגרייכן די צילן פון דעם ציוניזם".

נאָך דעם ערשטן קאָנגרעס האָט זיך די ציוניסטישע באַוועגונג אין רוסלאַנד אָנגעהויבן שנעל צו פאַרשטאַרקן. דערהויפּט האָבן דאָס מיטגעהאָלפן די פּאָגראָמען אין קעשענעוו און אין האָמעל.

אין זיין פּרעסע און אויף די פאַרזאַמלונגען האָט דער „בונד" געפירט אַ שטאַרקן קאַמף מיט דעם ציוניזם. די בונדיסטן האָבן דערוויזן, אַז די באַוועגונג איז אַ קליינבירגערלעכע און אַ רעאַקציאָנערע, אַז

פאַרעדיקנדיק די אַפּאָליטישקייט און כּלל־ישׂראלדיקע אינטערעסן פון אַלע קלאַסן, איז דער ציוניזם, אָפּציענדיק די יידישע אַרבעטער פון דעם קאַמף מיט דעם אַבסאָלוטיזם און איינפּלאַנצנדיק דעם כימערישן אידעאַל וועגן שאַפן אַ יידישע מלוכה אין פּאַלעסטינע, זייער שעדלעך.

נאָכדעם האָבן זיך, אונטער דער ווירקונג פון דעם וווּקס פון דער רעוואָלוציאָנערער שטימונג אין לאַנד און דער אַגיטאַציע פון דעם „בונד", פון דער ציוניסטישער באַוועגונג אָנגעהויבן אויסטיילן דעמאָקראַטישע, פּראָלעטאַרישע און סאָציאַליסטישע עלעמענטן. אַזוי האָבן זיך געבילדעט: די „ציוניסטישע אחדות", „יונג ישׂראל", „חרות", „פּועלי־ציון", „ס"ס", „וואָזראָזשדעניע" („ווידעראויפלעבונג") און אנד.

אין יאָר 1905 איז אויף דעם VII ציוניסטישן קאָנגרעס צוליבן פאָרשלאָג פון דער ענגלישער רעגירונג צו באַזעצן די יידן אין אוגאַנדע (מזרח־אַפריקע) פאָרגעקומען אַ שפּאַלטונג צווישן די ציוניסטן. די „פּאַלעסטינצעס" זיינען געווען קעגן דעם דאָזיקן פּראָיעקט, האַלטנדיק פאַר מעגלעך בלויז צו שטיצן דאָס באַזעצן זיך פון די יידן אין פּאַלעסטינע, די טעריטאָריאַליסטן, ווידער, האָבן געשטיצט דעם דאָזיקן פּראָיעקט, אַרויסזאָגנדיק זיך פאַר דעם קאָלאָניזירן די יידן אויף וועלכער ניט איז אויטאָנאָמער טעריטאָריע. צו די טעריטאָריאַליסטן זיינען צוגעשטאַנען אַלע סאָציאַליסטישע עלעמענטן אין דעם ציוניזם.

בערך פון 1905 האָבן זיך אָנגעהויבן צו בילדן קרייזלעך פון יידישע אַרבעטער־ציוניסטן „פּועלי־ציון". זיי האָבן ניט געהאַט קיין באַשטימטע פּראָגראַם און האָבן געפירט אַן אָפּגעזונדערט לעבן. אין טעאָרעטישער הינזיכט האָט זיך צווישן זיי געמערקט אַ פולקומער כאַאָס. וועגן דעם אידעישן פּלאָנטער, וועלכער האָט געהערשט אין די רייען פון די „פּועלי־ציון", לייענען מיר אין איין אָפיציעלן דאָקומענט פאָלגנדעס: „יעדע אָרטיקע אָרגאַניזאַציע האָט געפירט איר אָפּגעזונדערט לעבן, אָנגעפילט איר טעטיקייט מיט אירן אַ באַזונדערן אינהאַלט, זיך באַנוצט מיט איר אייגענער פּראָגראַם, אייגענער טאַקטיק: איין גרופּע, למשל, האָט אָנערקענט די נויטווענדיקייט בלויז פון דעם עקאָנאָמישן קאַמף, די אַנדערע ווידער האָט אָנערקענט אויך די נויטווענדיקייט פון פּאָליטישן קאַמף. נאָר אַפילו די־יעניקע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבן אָנערקענט די נויטווענדיקייט פון פּאָליטישן קאַמף, האָבן פאַרשיידן אָפּגעשאַצט דעם ווערט און די באַדייטונג פון דער פּאָליטישער פרייהייט אין גלות פאַר אונזער ענדגילטיקן ציל. און אָפּהענגיק דערפון האָבן זיי פאַרשיידן פאָרמולירט דעם אינהאַלט און די פאָרם פון דעם דאָזיקן קאַמף. די קרייזלעך פון די „פּועלי־ציון" האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ בילד פון פולער אַנאַרכיע

הן אין הינזיכט פון דער טעאָריע הן אין הינזיכט פון זייער אָרגאַניזאַ־ציאָנעלער טעטיקייט" [1].

די ערשטע אָרגאַניזאַציע פון די ציוניסטן־סאָציאַליסטן „פועלי־ציון" איז געשאַפן געוואָרן אדאנק דער אַגיטאַציע פון בער באָראָכאָוו און שמעון דאָבין („שמעוני"), אין יעקאַטערינאָסלאַוו זיינען איןווינטער 1900—1901 אין איר באַלד אַריינגעטראָטן אַריבער 100 אַרבעטער, האַנדלס־אָנגעשטעלטע און עקסטערנעס. אין א יאָר אַרום זיינען אַנט־שטאַנען אַזעלכע אָרגאַניזאַציעס אין אָדעס, אין וואַרשע, אין דווינסק, אין ווילנע, אין וויטעבסק און אין אייניקע אַנדערע שטעט [2].

זיי זיינען צווישן זיך ניט געווען פאַראייניקט, זייער פּראָגראַם און טעטיקייט זיינען געווען אָפּגעזונדערט. שפּעטער האָבן זיך געשאַפן ראַיאָן־צענטרען. אין דרום זיינען די צענטרען געווען אין יעקאַטערינאָסלאַוו און שפּעטער אין אָדעס; אין דרום־מערב — קיעוו, אין ליטע — מינסק, דווינסק, ווילנע און וויטעבסק; אין פּוילן — וואַרשע און שפּעטער לאָדז [3].

אין מינסקער „פועלי־ציוניסטישן" צענטער זיינען אַריינגעגאַנגען: י. בערגער, א. רובינטשיק, אַ לאַפּידוס, א. גרינהויז, ג. גאָלדבערג און חיה קאַן. דער „פועלי־ציוניסטישער" צענטער האָט אַרויסגעגעבן צוויי נומערן פון אַ ליטאָגראַפירטן זשורנאַל, געהאַט פאַרבינדונגען מיט באָב־רויסק, מיט גראָדנע, מיט ביאַליסטאָק, מיט באָריסאָוו און מיט ווילנע [4].

די ראַיאָן־צענטרען האָבן איינגעאָרדנט עטלעכע באַראַטונגען. אַ וויכטיקע באַדייטונג האָט געהאַט די באַראַטונג, וועלכע איז פאָרגע־קומען אין ווילנע אין יאָר 1903 און די אַזויגערופענע קאָנפערענץ „וואָז־ראָזשדעניע". אין דער ווילנער באַראַטונג האָבן זיך באַטייליקט: פון ווילנע — א. קונין, ב. טאָנטאַק, מאַרק אָראָנאָוויטש, חיים מערקין, מענדל קאַנטאָר און גוטמאַן; פון מינסק — רובינטשיק, בערגער, לאַפּידוס; פון דווינסק — אַלטער יאָפע, זלמן אַבראַמסאָן; פון וואַרשע — יעקב לעש־צינסקי און זוסמאַן; פון באָברויסק — דאַווידזאָן; פון האָמעל — אַלטער מאַכנאָוויטש; פון מאָהילעוו — סלאָווין און יודע פינעס; פון קרעס־לאַווקע — ס. גאָלדבערג; פון קאָוונע — לאה זאַק; פון גראָדנע — נח

---

1 „דעקלאַראַציאָן פון דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער אַרבעטער־פּאַרטיי", ז' 3.

2 „פון דער געשיכטע פון דער פּאַרטיי", פאַרלאַג פון צ"ק פון דער יידישער קאָמ. פּאַרטיי „פועלי ציון", מאָסקווע 1923.

3 זאַמלבוך „סערפּ", ב. 1, „מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג".

4 זאַמלבוך „רויטער פּנקס", וואַרשע, א. גוטמאַנס אַרטיקל.

באַם; פון לידע — פאַניע גינזבורג; פון יעקאַטערינאָסלאַוו און וויטעבסק זיינען קיין דעלעגאַטן ניט געווען [1].

אויף דער באַראַטונג האָט אויסגעבראָכן אַ גרויסער קאַמף בנוגע דער פראַגע וועגן דער באַציִונג צו דעם סאָציאַליזם און דעם פּאָליטישן קאַמף אין דער דיאַספּאָרע. עס האָבן זיך באַמערקט דריי ריכטונגען: די מינסקער (די רעכטע), די דווינסקער (צענטער און לינקע). די „מינסקער", וועלכע איז אָנגעפירט געוואָרן דורך י. בערגערן, איז געווען קעגן דעם אריינגעמען אין דער פּראָגראַם דעם סאָציאַליזם און דעם פּאָליטישן קאַמף. צו איר זיינען צוגעשטאַנען די דעלעגאַטן פון מינסק (ניט אַלע), פון ווילנע (די מינדערהייט), פון מאָהילעוו, פון באָברויסק, פון גראָדנע און פון ליאַדי. די „דווינסקער ריכטונג" (די דעלעגאַטן פון דווינסק, איינזקע פון ווילנע, קאָוונע, קרעסלאַווקע און האָמעל) האָט אָנערקענט דעם קלאַסן־קאַמף ביי די יידן און איז געווען פאַר דעם אריינגעמען אין דער פּראָגראַם דעם סאָציאַליזם. אין דער פראַגע וועגן דעם אָנטייל אין דעם פּאָליטישן קאַמף אין רוסלאַנד האָט זי פאַרנומען אַ וואַקלענדיקע פּאָזיציע. סימפּאַטיזירנדיק שטאַרק דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, האָט זי געהאַלטן, אַז די נוצן, וואָס די רוסישע רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג וועט ברענגען דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט, זיינען ניט אַזוי גרויס, אַז עס זאָל זיך לוינען איינגאַנצן זיך אָפּגעבן דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמף, אַז מען זאָל איר אַוועקשטעלן אַלס די וויכטיקסטע און גרונט־אויפגאַבע. די גרייס פון דער רעוואָלוציאָנערער אַקטיווקייט פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט מוז אין יעדער באַזונדערן פאַל זיין אָפּהענגיק פון די נוצן, וואָס דער אָדער יענער רעוואָלוציאָנערער אַקט קאָן ברענגען דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט. די דריטע ריכטונג האָט פאַרטיידיקט דאָס אָנערקענען דעם סאָציאַליזם אַלס הויפּט־אויפגאַבע און דעם אַקטיוון אָנטייל אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. אויף דער באַראַטונג האָט מען אויסגעקליבן אַ צענטער פון דער מערהייט פון דער „דווינסקער ריכטונג" (טאָלק), וועלכער האָט זיך געדאַרפט געפינען אין מינסק [2].

אין פעריאָד 1903—1905 האָבן זיך די „פּועלי־ציוניסטישע" קרייזלעך פאַרשפּרייט איבער דעם גאַנצן יידישן תחום.

אין דעם פעריאָד 1905—1907 האָבן זיך פון די אָפּגעזונדערטע „פּועלי־ציוניסטישע" קרייזלעך געשאַפן דריי באַזונדערע יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען: די „ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע ארבעטער־פּאַרטיי

---

1 לויט די זכרונות פון ז. אַבראַמסאָן איז פון וויטעבסק געווען — באַסקין.

2 ציטירט פון א. גוטמאַנס אַרטיקל אין דעם „רויטן פּנקס".

(ס"ס), די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע ארבעטער־פּאַרטיי „פּועלי־ציון" (פּ"צ) און די יידישע סאָציאַליסטישע ארבעטער־פּאַרטיי (סיי־מאָווצעס אָדער „י"ס").

* * *

אין יאַנואַר 1905 איז זיך אין אָדעס צונויפגעקומען א קאָנפערענץ פון עטלעכע גרופּעס „פּועלי־ציון". גלייך אויף דער ערשטער זיצונג איז די קאָנפערענץ דורכגעפאַלן. אַלע אָנטיילנעמער זיינען ארעסטירט געוואָרן. זיי זיינען אינגיכן באַפרייט געוואָרן און האָבן צונויפגערופן א צווייטע קאָנפערענץ, אויף וועלכער עס איז געלייגט געוואָרן דער גרונטשטיין פון דער „ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער ארבעטער־פּאַרטיי".

אין וואָס איז באַשטאַנען די טעאָריע און די פּראַקטיק פון אָט דער פּאַרטיי? לויט דער מיינונג פון די „ציוניסטן־סאָציאַליסטן" ווערט דער יידישער פּראָלעטאַריאַט, וואָס לעבט אין ניט נאָרמאַלע באַדינגונגען, ניט גרעסער, די יידישע באַפעלקערונג פּראָלעטאַריזירט זיך ניט[1], ד"ה זיי זיינען ניט פעיִק צו ווערן פּראָלעטאַריער און פילן אָן די רייען פון די לומפּן־פּראָלעטאַריער. די יידן ווערן ארויסגעשטויסן פון דער גרויס־אינדוסטריע, די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג טרייבט זיי ארויס פון דעם לאַנד און שאַפט א גוואַלדיקע עמיגראַציע. פונדעסטוועגן קאָן דער יידישער פּראָלעטאַריאַט, וואָס עמיגרירט קיין אַמעריקע אָדער ענגלאַנד, ניט אָנקומען אין דער גרויס־אינדוסטריע און פילט אָן די רייען פון די קליינהענדלער און פּעדלערס. די איינציקע ריכטיקע לייזונג פון דער „יידישער פראַגע" האָבן זיי געזען אין דעם שאַפן, ביי גינסטיקע באַדינגונגען, א יידישע מלוכה אין פּאַלעסטינע, אָדער צייטווייליק אויף וועלכער ניט איז טעריטאָריע, וווּ יידן וועלן זיין די מערהייט, וועלן לעבן אין קאָמפּאַקטע מאַסן און שאַפן א נאַציאָנאַלעווירטשאַפט און באַדינגונגען, וועלכע זאָלן זיכערן די נאָרמאַלע אַנטוויקלונג פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט.

אין דער „דעקלאַראַציאָן", וועלכע האָט געגעבן צו וויסן, אַז עס האָט זיך געשאַפן א נייע פּאַרטיי „ס"ס", ווערט די טעאָריע אַזוי באַגרינדעט:

1 שפּעטער האָבן זיי די „ניט־פּראָלעטאַריזאַציע" פאַרביטן מיט דער „ניט־אינדוסטריאַליזאַציע". דער אויטאָר פון דער טעאָריע פון „ניט־פּראָלעטאַריזאַציע" איז געווען דער דאָקטאָר ח. ד. הורוויטש. א גענויע דערקלערונג פון דער דאָזיקער טעאָריע האָט יעקב לעשצינסקי געפּרוווט געבן אין זיין בוך „דער יידישער ארבעטער אין רוסלאַנד". שפּעטער האָבן זיי ביידע דערקלערט, אַז די דאָזיקע טעאָריע איז ניט קיין ריכטיקע און האָבן זיך אָפּגעזאָגט פון איר.

„ביי די הערשנדע סאָציאַל־עקאָנאָמישע באַדינגונגען אין די קאַפּי־טאַליסטישע לענדער, מוז די יידישע נאַציאָנאַלע גרופּע, אַלס פאָלק אָן אַ נאַציאָנאַלער ווירטשאַפט, שטענדיק פילן אַ שטאַרקן סאָציאַל־עקאָנאָמישן און סאָציאַל־פּאָליטישן דרוק, וועלכער ווערט פאַרשאַרפט דורך דעם אַלץ מער וואַקסנדן פּאָפּעריזם און דער קולטורעלער פּרוכטלאָזיקייט פון די ברייטע יידישע מאַסן. די עמיגראַציע, וואָס איז אַרויסגערופן געוואָרן דורך אָט דער לאַגע און וועלכע שטאָמט אין די קאַפּיטאַליסטיש־אַנט־וויקלטע לענדער, ווו די לאַגע פון די יידישע מאַסן קאָן זיך ראַדיקאַל ניט ענדערן, מוז, אין פּראָצעס פון איר וואַקסן, זיך אָנשטויסן אויף איר וועג אויף פאַרשיידענע באַגרענעצונגען און אויף אומבאַזיגבאַרע שטע־רענישן. כּדי צו שאַפן די נויטווענדיקע באַדינגונגען פאַר אַ פרייען סאָ־ציאַל־עקאָנאָמישן און נאַציאָנאַל־פּאָליטישן לעבן, מוזן די יידישע מאַסן האָבן אַ טעריטאָריע, אויף וועלכער זיי וואָלטן זיך געקאָנט קאָנצענטרירן און לעבן אויף נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע יסודות"[1].

„...די יידישע אַרבעטער־פראַגע ווערט ניט געלייזט דורך דער אַל־געמיינער אַרבעטער־פראַגע פון די לענדער, ווו די יידן וווינען; זי קען ערשט דעמאָלט געלייזט ווערן, ווען דאָס יידישע פאָלק וועט ביידן אַ זעלבשטענדיקע געזעלשאַפט אויף אַן אייגענער טעריטאָריע"[2].

די ציוניסטן־סאָציאַליסטן האָבן געהאַט זייערע אָרגאַניזאַציעס אין פאָלגנדע שטעט און שטעטלעך: אין לאָדז, אין ווילנע, אין וואַרשע, אין קאָוונע, אין מאָהילעוו, אין פּעטריקאָוו, אין מאָזיר, אין שאַוועל, אין וויטעבסק, לובלין, קאָברין, פּינסק, וואָלקאָווישקי, מינסק, קרעמענטשוג, באָריסאָוו, כאַרקאָוו, האָרקי, האָראָדישטש, טשענסטאָכאָוו, קאָפּוסט, לובני, נאָוואָראַדאָמסק, טשערקאַס, דווינסק, ראָוונע, לאָמזשע, סמאָרגאָן, לאָוויטש, זשיטאָמיר, באַקו, זשאַגאָר, וואָלאָזשין, אַנטאָפּאָל, כאַראָל, קופּישאָק, טשערניגאָוו, זאַסלאַוו, פּאָלאָנע, רעטשיצע, דובנע, וולאַדימיר־וואָלינסק, קאָוועל, סלאַוווטע, שעפּעטאָווקע, לוצין, קאָרעץ, פּלאָצק, בעלם, לובאַטאָוו, זאַמאָשטש, יאַרצאָוו, סמילע, סווענציאַן, שקלאָוו, קוידאַנאָוו, סלוצק, מסטיסלאַוול, באַלטע, בערדיטשעוו, וועטקע, סלאָנים, קיעוו, אָריאָל, פּאָנעוועזש, קראַקינאָוואָ, לעזריג, וועליזש, בענדין, מאַליאַט, מאַלין, זלאַטאָפּאָל, ניקאָלאַיעוו, ביכאָוו, פרידריכשטאַט, דראָגיטשין,

---

[1] „דעקלאַראַציאָן" אַז"ו, ציטירט לויט דעם „קליינבירגערלעכן סאָציאַליזם אויף דער יידישער גאַס".

[2] דאָרט.

וערכנעדנעפּראָווסק, אניקשט, נאָוואָדוואָר, ראָסלאַוול, קאָסאָווע, סאָס־
נאָוויץ, לובאַרטאָוו, זאמבראָוו, מינע, סאַמאַרע, באָברויסק, מיטאַווע,
בוטעק, לעפּעל, פּערעיאַסלאַוו, סומיאַטש, האָמעל, אין טוקום, אין מאַר־
יאַמפּאָל, קלעוואַן, קישינעוו, קוזשאַני, דיסנע, יעקאַטערינאָסלאַוו, ליאַ־
כאָוויטש, רעזשיצע, סוואַלק, יורבורג, סרעדניק, פּאָטשעפּ, ראָמני,
טאָמאַשאָוו, נאָוואָזיבקאָוו, יעליסאַוועטגראַד, זשאַלודאָק, אָרלאָווא, קאַ־
מען, וויניצע און אין אנד. [1].

אין אויסלאַנד האָבן די „ס״ס״ געהאַט גרופּעס אין פּאַריז, לייפּציג,
אין גאַליציע: אין פּשעמישל, גאָרליץ, קראָקע א״אַ; אין בערלין, לאָנ־
דאָן, מאַנטשעסטער, קאַנאַדע און אנד.

אין פיל ערטער האָבן זיך די „ס״ס״ אַקטיוו באַטייליקט אין דער
פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג. אין קעגנזאַץ פון „בונד״ האָבן די „ס״ס״
פּאַרטיידיקט די אומפּאַרטייישקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען.
פון די קאָרעספּאָנדענציעס, וועלכע זיינען געשיקט געוואָרן אין דער
ס״סישער פּאַרטיי־פּרעסע, זעט מען, אַז די ס״ס האָבן אין אַ די פּונקטן
טיילווייז געגרינדעט און טיילווייז געהאַט אַ שטאַרקן איינפלוס אויף די
פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען: אין מאָזיר (האַנדלס־אָנגעשטעלטע, אַריבער
150 מיטגלידער), אין מאָהילעוו (וועשנייטאָרינס, ביוראַליסטן און
האַנדלס־אָנגעשטעלטע), אין פּעטריקאָוו (דרוקער, שניידער, האַנדלס־
אָנגעשטעלטע, פּליישערס, ביוראַליסטן), אין טשערקאַס (שוסטער), אין
סמאָרגאָן (שניידער, האַנדלס־אָנגעשטעלטע, וואַלקערס א״אַ), אין טשער־
ניגאָוו (האַנדלס־אָנגעשטעלטע, שטעפּער), אין וואַרשע (הענטשקעמאַכער,
בלומענמאַכער א״אַ), אין זשיטאָמיר, אין קאָוונע (מילאַרבעטער, זייגער־
מאַכערס, האַנדלס־אָנגעשטעלטע א״אַ), אין לאָדז (מאָדיסטינס, טרעגער,
האַנדלס־אָנגעשטעלטע, שניידערינס), אין נאָוואָזיבקאָוו (שניידער), אין
בענדין (האַנדלס־אָנגעשטעלטע, מאַלערס, פורמאַנעס), אין כערסאָן
(טאַנדעטניקעס), אין מאַליאַט (זאָקנמאַכערקעס), אין ניקאָלאַיעוו (קיר־
זשנער, זייגערמאַכער, קאַרטאָנאַזשניקעס, מאַלערס, שלאָסער), אין לידע,
אין וערכנעדנעפּראָווסק, אין פּרילוק (האַנדלס־אָנגעשטעלטע), אין נאָ־
וואָראַדאָמסק (זאָקנמאַכערקעס), אין קאָוונע (האַנדלס־אָנגעשטעלטע, מיל־
אַרבעטער, ביוראַליסטן א״אַ), אין קאָוועל (האַנדלס־אָנגעשטעלטע, שוס־
טערס), אין וויניצע (די אַרבעטער פון די מאַכאָרקע־פאַבריקן), אין סאָס־
נאָוויץ (פּליישער, דרוקער, איינבינדער, טינטנמאַכער, האַנדלס־אָנגע־
שטעלטע, שניידער, קירזשנער, שוכטער און וועבער), אין לובאַרטאָוו.

---

[1] קאָרעספּאָנדענצן פון די ערטער אין דעם „נייעם וועג״ און „דאָס וואָרט״.

אין מינא (שניידערינס), אין זלאַטאָפּאָל (האַנדלס־אָנגעשטעלטע), אין מינסק (האַנדלס־אָנגעשטעלטע, שניידער און אַנד.), אין לובלין און אין אַנדערע [1].

די באַציִונגען צווישן די בונדיסטן און די ס"סאָווצעס זיינען געווען זייער פיינדלעכע. מיר וועלן דאָ ברענגען אייניקע פאַקטן. אַזוי האָבן, למשל, די בונדיסטן אין פינסק געריסן די ס"סישע פּראָקלאַמאַציעס צום ערשטן מאַי, אין טשענסטאָכאָוו האָט אַ בונדיסט דערהרגעט אַ ס"סאָווצע בוסעל, אין טאָמאַשאָוו האָבן די בונדיסטן אַריינגעשאָסן אין פענסטער פון דער דירה, ווו עס איז פאָרגעקומען אַ ס"סישע פאַרזאַמלונג, אין שאַוועל האָבן די בונדישע אַרבעטער געפאָדערט פון דעם באַלעבאָס ער זאָל אָפּזאָגן דעם ס"סישן אַרבעטער, און דער באַלעבאָס האָט געמוזט נאָכגעבן אָט דער פאָדערונג. זייער אָפט פלעגט אויף דער „בערזע" אויסברעכן וויסטע געשלעגן צווישן די בונדיסטן און די ס"ס.

די ס"ס האָבן גענומען אַ גרויסן אַנטייל אין די געשעענישן פון 1905. זיי האָבן געפירט אַ שטאַרקע אַנטיפּאָגראָם־טעטיקייט. זיי האָבן אָרגאַניזירט זעלבשטענדיק און אָפּטמאָל צוזאַמען מיט די פעדעראַטיווע קאָמיטעטן פון די פאַרשיידענע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, זעלבסטשוץ. דער איינפלוס פון די ס"ס איז אין אַ גאַנצער ריי שטעט געווען אַ באַדייטנדער. אַזוי, למשל, האָבן זיי אין ראָוונע (וואָלין) בעת דעם אַלגעמיינעם שטרייק געשפּילט די דאָמינירנדיקע ראָלע; אין קאָברין איז אין אָקטאָבער, נאָוועמבער און דעצעמבער „די דיקטאַטור געווען אין די הענט פון אונזער אָרגאַניזאַציע", ווערט דערציילט אין דער קאָרעספּאָנדענץ פון אָט דער שטאָט: „אַ מענגע מיטינגען און דעמאָנסטראַציעס. אין דער צייט פון דעם צווייטן אייזנבאַן־שטרייק זיינען מיר אַריינגעטראָטן אין אָפיציעלע באַציִונגען מיט די אייזנבאַנער און האָבן אַרויסגעלאָזט אַ בלעטל צו דער באַפעלקערונג, אין וועלכער מיר האָבן ערקלערט די סיבה פון דעם שטרייק און פאַרבאָטן די סוחרים צו הייבן די פּרייזן פון די פּראָדוקטן. פון דעם וואָקזאַל האָט מען ניט אַרויסגעגעבן קיין שום סחורות אָן דער ערלויבעניש פון דער אָרגאַניזאַציע; אין שטאָט האָט מען געזאָגט, אַז די גאַנצע מאַכט איז ביי די ס"ס און מען דאַרף זיך צו זיי ווענדן. און מען האָט זיך טאַקע געווענדט צו אונזער אָרגאַניזאַציע".

אין אייניקע ערטער האָבן זיך די ס"ס באַנוצט מיט טעראָר: אַזוי האָבן אין טשענסטאָכאָוו די ס"ס דערהרגעט עטלעכע שפּיאָנען, זשאַנדאַרן און פּאָליציאַנטן.

---

1 דאָרט.

להיפוך דעם „בונד“ האָבן זיך די ס״ס באַצויגן פּאָזיטיוו צו די „ראַטן פון די אַרבעטער־דעפּוטאַטן“. אַרויסזאָגנדיק זיך פאַר שאַפן „ראַטן“ אין די ערטער, ווו די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע איז שוואַך, האָבן די ס״ס זיי געהאַלטן פאַר איבעריק אין דעם „תחום“, ווו עס קאָנען זיי זייער לייכט פאַרבייטן די פעדעראַציעס אָדער די קאָאַליציעס פון די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען. „...אין דעם מאָמענט פון דער העכסטער אָנ־שטרענגונג, ווען די רעוואָלוציאָנערע לופט ווערט געדיכט, ווען דער אַל־געמיינער אַרויסטריט איז אומפאַרמיידלעך, דעמאָלט מוז געשאַפן ווערן אַ ברייטע אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל קענען אַרומנעמען די אַוואַנגאַרד־טיילן פון דער רעוואָלוציאָנערער אַרמיי פון דעם פּראָלעטאַריאַט. אַזאַ אָרגאַניזאַציע, וואָס זאָל קאָנען אָנפירן מיט דער רעוואָלוציאָנערער באַ־וועגונג פון די ברייטע פאָלקסמאַסן, קאָן בלויז זיין אַן אומפּאַרטייִשע אָרגאַניזאַציע, דער ראַט פון די אַרבעטער־דעפּוטאַטן. פּונקט אַזוי ווי דער אָקטאָבער־שטרייק איז אויך דער ראַט פון די אַרבעטער־דעפּוטאַטן אַ שעפערישער פּראָדוקט ניט פון אַ באַזונדער פּאַרטיי, נאָר פון דעם גאַנצן אַרבעטער־קלאַס. אָט דאָס איז די סיבה פון זיין אויטאָריטעט. דער אויפשטייענדיקער קלאַס פון דער צוקונפט שאַפט אין דעם פּאָליציייִשן רוסלאַנד אין געשטאַלט פון דעם ראַט פון אַרבעטער־דעפּוטאַטן אַ פּאַרלאַמענט, אין וועלכן זיי דריקן אויס זייער ווילן. אויף די חורבות פון דער אַלטער זעלבסטהערשנדיקער מאַכט וועט אויסוואַקסן אַ נייע מאַכט, וועלכע שטיצט זיך אויף די סאַנקציעס פון דער גאַנצער געזעלשאַפט“. אָנווייזנדיק ווייטער, אַז דער פּעטערבורגער ראַט איז די רעגירונג פון דעם באַנייטן רוסלאַנד, אַז דאָס איז דער קאַמפּס־אָרגאַן, וועלכער האַלט זיך אויף דעם קעגנזייטיקן צוטרוי פון דעם אַרבעטער־קלאַס, פויערטום און דער אַרמיי, קומט דער חבר פייגנזאָן צום אויס־פיר, אַז ביי אַ באַשטימטער פּאָליטישער קאָניונקטור אַנטשטייט דער ראַט פון אַרבעטער־דעפּוטאַטן אומפאַרמיידלעך, סטיכיש און זייער געוווּנטשן. בשעת אַן עפנטלעכער פּאָליטישער באַוועגונג, ווען קיין שום פּאָליטישע פּאַרטיי קאָן ניט פאַראייניקן אונטער אירע פאָנעס די ברייטע מאַסן, קאָן בלויז דער „ראַט“ זיין דער רעגולאַטאָר פון דער באַוועגונג. איבערגייענ־דיק צו דער פראַגע וועגן די ראַטן אין דעם יידישן „תחום“, שרייבט חבר פייגנזאָן: „די יידישע רעוואָלוציאָנערע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַ־ציעס האָבן אונטער זייערע פאָנעס כמעט דעם גאַנצן יידישן פּראָלע־טאַריאַט, און האָבן צו זיך דעם צוטרוי פון די ברייטע שיכטן פון דער יידישער באַפעלקערונג. די ראַטן פון אַרבעטער־דעפּוטאַטן קאָנען ניט אַריינטראָגן קיין שום נייס אין דער יידישער אַרבעטער־סביבה אין פאַר־

גלייך מיט דער קאָאַליציע אָדער דער פעדעראַציע פון די קאָמיטעטן פון די רעוואָלוציאָנער־סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס...״ „...דאָרט, ווו דער איינפלוס פון די יידישע אָרגאַניזאַציעס גייט ניט אַרויס פון די נאַציאָנאַלע גרענעצן, ווו די אַרבעטער־מאַסן און די אַרומיקע באַפעלקערונג האָבן נאָך ניט דערגרייכט די מדרגה פון קולטורעלער אַנטוויקלונג, זיי זאָלן זיין מאָראַליש פעיִק זיך שטעלן אונטער דער אָנפירונג פון אַ פעדעראַטיווון קאָאַליציע־קאָמיטעט, — דאָרט שטעלן מיר אַרויס דעם לאָזונג — „אַ ראַט פון אַרבעטער־דעפוטאַטן...״ „...אַלזאָ, אין ראַיאָן פון דער רוסישער אַרבעטער־באַוועגונג, ד״ה אין די מערב־שטעט און אין אַ סך שטעט פון ליטע דאַרפן מיר העלפן שאַפן ראַטן פון אַרבעטער־דעפוטאַטן. אין פוילן, ווו די רעוואָלוציאָנער־סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס שטעלן מיט זיך פאָר אַ קאָאַליציע און נעמען אַרום די גאַנצע אַרבעטער־באַוועגונג, האַלטן מיר די ראַטן פון אַרבעטער־דעפוטאַטן פאַר איבעריק״ [1].

אין משך פון 1905—1907 האָבן די ס״ס אַרויסגעלאָזט אין אַ גאַנצער ריי שטעט אַ גרויסע צאָל פּראָקלאַמאַציעס און בלעטלעך. דער צ״ק האָט אַרויסגעלאָזט בלעטלעך צו דעם 9טן יאַנואַר און 1טן מאַי 1906, וועלכע זיינען זייער שטאַרק פאַרשפּרייט געוואָרן. דעם 15טן מאַי 1906 איז אין אַ סך שטעט און שטעטלעך געפייערט געוואָרן דער ערשטער יאָרטאָג זינט עס איז געגרינדעט געוואָרן די פּאַרטיי. אין קאָוונער גובערניע (אין 3 פונקטן) האָבן די ס״ס געפירט מיט ערפאָלג די אַרבעט צווישן די סאָלדאַטן.

אין משך פון 1905—1907 זיינען צונויפגערופן געוואָרן עטלעכע ראַיאָן־ און געגנט־קאָנפערענצן.

די ערשטע מלוכה־דומע האָבן די ס״ס, פונקט אַזוי ווי די איבעריקע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, באָיקאָטירט. בשעת די וואַלן אין דער צווייטער דומע האָבן זיי, ניט געקוקט אויף דער אינטענסיווער פּראָוואַל־אַגיטאַציע, וואָס זיי האָבן אַנטוויקלט, קיין איין דעפוטאַט ניט דורכגעפירט.

* * *

אין פעברואַר 1906 איז אין פּאָלטאַווע פאָרגעקומען דער צוזאַמענפאָר פון די „פועלי־ציוניסטישע״ קרייזלעך, וועלכע האָבן געליינט דעם גרונטשטיין פון דער יידישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־

---

[1] „דער נייער וועג״, נומ׳ 16, א. בייגענזאָן, „וועגן די ראַטן און אַרבעטער־דעפוטאַטן״.

פּאַרטיי „פּועלי־ציון". אין דעם צוזאַמענפאָר האָבן זיך באַטייליקט אַרי־בער 20 מאַן: בער באָרוכאָוו, באָרוכסאָן (כאַשין), מאַטעס, בן־צבי, וולאַדימיר לוריע, „גאָלדע", „פּאַוועל" (קיעוו), „נאַטאַן" (אַ סטודענט פון כאַרקאָוו), „גרשון" (אַ שוסטער), „ניסן", ברוך טשיזיק (אַן ארבעטער פון סאַראַקאַ), ל. כאַזאַ (ווילנע), משה בעסעראַבער (אַן אַדעסער סטודענט), „שמעון", „פייגעלע", פּנחס און שלמה שולמאַן (לאָדז), פעליקס מענטש־קאָוסקי („וולאַדימיר אדים"), „אַדאָלף" (א. אַראַנאָוו), קיוויו (ס. קאַפּעלוש), י. יאַנאָווסקי און „זרובבל".

דער צוזאַמענפאָר האָט אויסגעאַרבעט די יסודות פון דער פּראָגראַם פון דער נייער פּאַרטיי, האָט אויסגעקליבן אַ צענטראַל־קאָמיטעט (ער האָט זיך געדאַרפט געפינען אין ווילנע) און באַשלאָסן ארויסצוגעבן אַ צענטראַל־אָרגאַן אויף רוסיש און אויף יידיש[1].

אינגיכן האָט דער צ"ק ארויסגעלאָזט אַ בלעטל וועגן דער גרינדונג פון דער פּאַרטיי און אַ פּראָקלאַמאַציע וועגן ערשטן מאַי, וועלכע איז פאַרשפּרייט געוואָרן אין עטלעכע טויזנט עקזעמפּלאַרן.

ווייטער האָבן די „פּועלי־ציון" אין דעם פּעריאָד פון 1905—1907 ארויסגעגעבן פאָלגנדע אָרגאַנען: אויף רוסיש „יעווריעסקאַיאַ ראַבאָטשאַיאַ כראָניקאַ" („יידישע ארבעטער־כראָניק"), אין פּאָלטאַווע און „מאָלאָט" („האַמער") אין סימפעראָפּאָל; אויף יידיש: דעם „פּראָלעטאַרישן געדאַנק" און „פאָרווערטס".

אין די געשעענישן פון 1905 האָבן די פּ"צ אין אַ סך ערטער גענומען אַ טיכטיקן אָנטייל: אין דער זעלבסטשוץ, וועלכע איז אָרגאַניזירט געוואָרן בשעת די יידישע פּאָגראָמען, האָבן זיי געהאַט בערך 8000 מאַן (עס זיינען דערהרגעט געוואָרן ביי 100), בשעת דעם דעצעמבער־שטרייק זיינען זיי צוזאַמען מיט די ס"ד־דעמ. און ס"ר־דעוו. אריין אין די קאָאַליציע־קאָמיטעטן אין פאַרשידענע שטעט. די ערשטע מלוכה־דומע האָבן די פּ"צ באָיקאָטירט, נאָר אין דער צייט פון די וואַלן אין דער צווייטער האָבן זיי אַנטוויקלט אַ שטאַרקע וואַל־אַגיטאַציע און האָבן אין אייניקע שטעט פון פּאָלטאַווער גוב. דורכגעפירט זייערע וואַלמענער, דאָס זעלבע אויך אין לאָדז, אין ניזשני־נאָווגאָראָד און אויך אין פּאָלטאַווע, סימפעראָפּאָל און כאַרקאָוו. אין אַ גאַנצער ריי שטעט, דערהויפּט אין פּוילן, האָבן זיך אונטער דעם איינפלוס פון די „פּועלי־ציון" געפונען אַ גאַנצע ריי פּראָפעסיאָנעלע פּאַראיינען, הויפּטזעכלעך פון האַנטווערקער־ארבעטער און האַנדלס־אַנגעשטעלטע. די „פּועלי־ציון" האָבן פּונקט אַזוי ווי

---

[1] זאַמלבוך „רויטער פּנקס", וואַרשע, זרובבלס אַרטיקל.

די ס"ס פאַרטיידיקט די אומפּאַרטייִשקייט און נייטראַלקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. בשעת די וואַלן אין די מלוכה־דומעס זיינען די „פּועלי־ציון" געווען קעגן א פאַרשטענדיקונג מיט די בורזשואַזע פּאַרטייען.

אין די ערשטע יאָרן פון זייער עקסיסטענץ האָבן זיך די „פּועלי־ציון" ווייטער באַטייליקט אין די ציוניסטישע קאָנגרעסן, און ערשט אויף דער קאָנפערענץ פון 1909 האָבן די פּ"צ באַשלאָסן זיך ניט צו באַטייליקן אין די קאָנגרעסן.

צו דער צייט פון די וואַלן אין דער צווייטער מלוכה־דומע האָבן די פּ"צ געהאַט אָרגאַניזאַציעס אין פאָלגנדע שטעט: אין וואַרשע, אין לאָדז, אין טשענסטאָכאָוו, אין קעלץ, אין בענדין, אין וולאָצלאַוועק, אין קוטנע, אין פּלאָנסק, אין ווילנע, אין בריסק, אין גראָדנע, אין קיעוו, אין מיר־גאָראָד, אין פּאָלטאַווע, אין סימפעראָפּאָל, אין טשערניגאָוו, אין באַרקאָוו און אין אנד.

לויט דעם אָפיציעלן באַריכט האָבן די פּ"צ אין מיטן 1906 געהאַט 16000 מיטגלידער.

* * *

די „יידישע סאָציאַליסטישע ארבעטער־פּאַרטיי" („סערפּ") האָט געהאַט איר אָפּשטאַמונג פון דער קאָנפערענץ פון דער „וואָזראָזשדעניע" (ווידערגעבורט).

אין הארבסט 1903 איז אין קיעוו פאָרגעקומען א באַראַטונג פון פאָרשטייער פון פאַרשיידענע ריכטונגען אין די פּועלי־ציוניסטישע קרייזן; צווישן זיי זיינען געווען ציוניסטן־סאָציאַליסטן, סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערן, סאָציאַל־דעמאָקראַטן און אנדערע. עס האָבן זיך באַטייליקט: 1) ז. אבראַמסאָן, 2) ש. דאָבין, 3) ש. וויינצוויייג, 4) מ. זילבערפאַרב, 5) א. יאָפע, 6) וו. וואָלף, 7) ל. מאַנדעלבערג, 8) וו. פאַבריקאַנט, 9) ב. פרידלאַנד, 10) מ. ראַטנער, 11) א. ראָזין, 12) נ. שטיף, 13) „זלמן" (אן ארבעטער פון דווינסק)[1].

די קאָנפערענץ האָט באַשטימט די נעגאַטיווע שטעלונג צו דעם ציוניזם און צום „בונד".

קאָנסטאַטירנדיק דעם גרויסן וווקס פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע שטימונגען צווישן דער יידישער באַפעלקערונג, האָט זי דאָך אָנערקענט פאַר פּריצייטיק צו שאַפן א נייע יידישע נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע

---

1 „רוסישער פּנקס", וואַרשע, ציטירטער אַרטיקל.

פארטיי. די קאנפערענץ האט בלויז באשטימט פאלגנדע פרינציפן פאר דער קומענדיקער פארטיי: 1) דער סאציאליזם אלס ענדציל, 2) דעם רע־וואלוציאנערן קאמף קעגן דעם זעלבסטהערשנדיקן און ביוראקראטישן רעזשים און 3) דער טעריטאריאליזם, ד"ה דאס שטרעבן צו שאפן אן אייגענע טעריטאריע פאר דעם יידישן פאלק, אלס ראדיקאלע און פולע לייזונג פון דער יידישער פראגע [1].

ווייטער האט די קאנפערענץ באשלאסן ארויסצוגעבן אן ארגאן אויף רוסיש אונטערן נאמען „וואזראזשדעניע" [2] און אויף יידיש „דאס נייע לעבן" און גרינדן א פארלאג פון נאציאנאל־סאציאליסטישער ליטע־ראטור.

אין אויסלאנד זיינען אין א גאנצער ריי אוניווערסיטעט־שטעט גע־ווען גרופעס מיטצוהעלפן דער „וואזראזשדעניע" ווי, למשל, אין מינכען, אין בערן, אין דארמשטאט און אין היידלבורג.

אין אפריל 1905 איז אויף דער קאנפערענץ פון „וואזראזשדעניע" פון עטלעכע „פועלי־ציוניסטישע" קרייזלעך און אקטיווע טוער ציוניסטן־סאציאליסטן געשאפן געווארן אן ארגאניזיר־קאמיטעט אויף צונויפצו־רופן דעם גרינדונגס־צוזאמענפאר פון דער „יידישער סאציאליסטישער ארבעטער־פארטיי (י"ס). דער צוזאמענפאר גופא איז פארגעקומען אין קיעוו און אפריל 1906.

די י"ס („סיימיסטן") האבן להיפוך פון די ס"ס און „פועלי־ציון" זיך ניט געהאלטן פאר קיין מארקסיסטן. לויט זייער אידעאלאגיע זיינען זיי געשטאנען נאענט צו די סאציאליסטן־רעוואלוציאנערן (ס"ר), מיט וועלכע זיי האבן זיך נאכדעם פאראייניקט אויף פעדעראטיווע יסודות [3].

---

[1] „דער באריכט וועגן דער קאנפערענץ פון „וואזראזשדעניע", לאנדאן, 1904.

[2] עס האבן בסך־הכל דערשיינט פיר נומערן פון „וואזראזשדעניע". אין דער רעדאקציע האבן זיך באטייליקט מ. ראטנער, בן־אדיר און פאבריקאנט. נאכדעם איז די רעדאקציע פון „וואזראזשדעניע" אריבערגעטראגן געווארן קיין אויסלאנד און אנשטאט ראטנערן איז אין דער רעד.־קאלעגיע אריין מ. באזין.

[3] א דעלעגאט פון די י"ס האט זיך באטייליקט מיט בעראטונגס־רעכט אויף דעם אויסערארדנטלעכן צוזאמענפאר פון די סאצ.־רעוו. אגב, האט ער אויף דעם צוזאמענפאר ארייננעטראגן א פארשלאג צונויפצורופן א צוזאמענפאר פון אלע נאציאנאל סאציאליס־טישע פארטייען, וועלכע זיינען נאענט צווישן זיך אין דעם פארשטיין די נאציאנאלע פראגע. דער צוזאמענפאר דארף באטראכטן די פראגן וועגן נאציאנאל־פאליטישער און געגנט־אווטאנאמיע, דאס אויסארבעטן די פראגראם וועגן אט די פראגן און שאפן א פאסיקע פאראייניקונג. דער צוזאמענפאר פון די סאצ.־רעוו. האט אנגענומען דעם פאר־שלאג פון די י"ס. די פארשטייער פון די ס"ר און י"ס האבן ווירקלעך צונויפגערופן אזא צוזאמענפאר, וועגן אים ווייטער.

האַלטנדיק אַלס ענדגילטיקע און אידעאַלע לייזונג פון דער יידישער פראַגע — דאָס שאַפן אַ יידישע מלוכה אויף אַ פרייער טעריטאָריע, באַטראַכטן דאָס די י״ס אַלס אַ ענין פון דער ווייטער צוקונפט; אויפן וועג צו דעם קאָן זיך דאָס יידישע לעבן רעוואָלוציאָניזירן, דורכגייענדיק דורך אַ גאַנצער ריי הפסקה־סטאַדיעס. איינע פון די סטאַדיעס איז דאָס דערגרייכן פאַר דעם יידישן פאָלק אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אווטאָנאָמיע, וועלכע דאַרף אין זיך כולל זיין ניט בלויז די פראַגן פון קולטור, נאָר אויך פון סאָציאַלער פאַרזאָרגונג, פאָלקס־געזונט, קעגנזייטיקער און אַרבעטס־הילף, פאַרשפּרייטן לאַנדווירטשאַפטלעכע ידיעות, סטאַטיסטיק און, ענדלעך, אָנפירונג מיט דער עמיגראַציע און מיט דער איבערוואַנדערונג.[1] זייער כאַראַקטעריסטיש פאַר די י״ס איז די פאָדערונג צונויפצורופן עקסטעריטאָריאַלע נאַציאָנאַלע פּאַרלאַמענטן („סיימען", פון דאַנען נעמט זיך, וואָס די מיטגלידער פון דער פּאַרטיי האָט מען גערופן „סיימיסטן". „סיימאָווצעס"). לויט דער מיינונג פון דער פּאַרטיי, דרינגט אָט די רעכטלעכע לייזונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע אַרויס פון גרונט־טענדענצן פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג פון אַ מלוכה מיט אַ פאַרשיידנפעלקערישן באַשטאַנד פון דער באַפעלקערונג.

אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג פון דעם יאָר 1905 האָט די „ייד. סאָצ. אַרב.־פּאַרטיי" גענומען אַ גרויסן אָנטייל. אויף דעם גרינדונגס־צוזאַמענפאָר פון 1906 זיינען געקומען דעלעגאַטן פון 12500 ביז 13000 אָרגאַניזירטע מיטגלידער: 5000 פון ליטע, 5000 פון דרום און פון 2500 ביז 3000 פון דרום־מערב־קאַנט. דער הויפּט־ראַיאָן פון דער טעטיקייט פון די י״ס איז געווען דער דרום־ און דרום־מערב־קאַנט, שוואַכער אין דער ליטע, וווּ דער „בונד" האָט שוין לאַנג געאַרבעט. לויט דער איניציאַטיוו און אָנפירונג פון די י״סישע אָרגאַניזאַציעס זיינען פאָרגעקומען שטרייקן אין העכער 20 שטעט, אין וועלכע עס האָבן זיך באַטייליקט: אין ליטע ניט ווייניקער פון 10.000 אַרבעטער, אין דרום און דרום־מערב — 50.000; 90 פּראָצ. פון די שטרייקן האָבן זיך געענדיקט מיט אַ ניצחון. ווייטער האָבן די י״ס אָרגאַניזירט אין אַ גאַנצער ריי שטעט זעלבסטשוץ־אָפּטיילונגען בסך־הכל פון אַריבער 8000 מאַן (פון זיי י״סאָווצעס 3000), זיינען אַריינגעגאַנגען אין די קאָאַליציע־קאָמיטעטן פון פאַרשיידענע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען: אין כאַרקאָוו, אין פּאָוואָלאַגראַד, אין מאַריאַמפּאָל, אין מאָהילעוו־פּאָדאָלסק, אין וויטעבסק, אין

[1] „פּראָטאָקאָלן פון דער קאָנפערענץ פון די רוסלענד. נאַציאָנאַס־סאָציאַל. פּאַרטייען", פּעטערבורג 1908. באַריכטן פון די י״ס־דעלעגאַטן מ. ראַטנער און סאָסאָילאָוו.

טשערקאס, אין וועליזש, אין ווילקאָמיר און אין אנד., וועלכע האָבן זיך געשאַפן כּדי צו קעמפן קעגן די פּאָגראָמען, האָבן זיך באַטייליקט אין סמאָ־לענסקער ראַט פון ארב.־דעפוטאַטן; אין יעקאַטערינאָסלאַוו האָבן די י״ס, וועלכע דער „בונד״ האָט ניט צוגעלאָזט אין דעם קאָאָליציע־קאָמיטעט, נעגרינדעט אַ יידישן ראַט פון ארבעטער־דעפוטאַטן, וועלכער האָט פאַר־געשטעלט עטלעכע טויזנט יידישע ארבעטער. באַטייליקנדיק זיך אין דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג, האָבן די י״ס פאַרטיידיקט די „אינטער־פּאַרטייִישקייט״ פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, ארויסטרעטנדיק סיי קעגן דער פאַרטייִישקייט, סיי קעגן דער אומפּאַרטייִישקייט. אונטער דער ווירקונג פון דער י״ס האָבן זיך געפונען 75 פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען; 25—30 פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען האָבן זיך געפונען אויסשליסלעך אונטער דער אויסשליסלעכער אָנפירונג פון די י״ס. אין די מאָסקווער און כאַרקאָווער אוניווערסיטעטן זיינען געווען סטודענטישע גרופּעס פון די י״ס. די וואַלן אין דער ערשטער מלוכה־דומע האָבן די י״ס באָיקאָ־טירט, בשעת די וואַלן אין דער צווייטער מלוכה־דומע האָבן זיי איי־איניקע ערטער ארויסגעשטעלט זייערע קאַנדידאַטן [1]. וועלכע זיינען טיילווייז נעוואָרן „דערקלערט״ דורך דער אדמיניסטראַציע, און טייל־ווייז, ווידער, גלייך מיט די איבעריקע פּראָפעסיאָנעלע פּאַרטייען, פאַר־באַלאָטירט געוואָרן. בשעת די וואַלן זיינען די י״ס, ווו זיי האָבן געהאַט שאַנסן דורכצופירן זייער קאַנדידאַט, ארויסגעטראָטן זעלבשטענדיק, נאָר דאָרט, ווו זיי האָבן דאָס ניט געקענט טאָן, האָבן זיי אין דער ער־שטער ריי געשטיצט די ס״ר פאַר די ס״ד, דעם „בונד״ — פאַר די ס״ס. מיט די בורזשואַזע פּאַרטייען זיינען זיי אריין אין אַ בלאָק בלויז אין דעם פאַל פון אַ שוואַרץ־מאהדיקער סכּנה. וועגן דער צאָל פון די י״ס האָבן מיר שוין אויבן אָנגעוויזן, אַז אויף דעם גרינדונגס־צוזאַמענפאָר זיינען געווען פאַרטראָטן פון 12.500 ביז 13.000 אָרגאַניזירטע מיט־גלידער, נאָכדעם, אין פעריאָד פון זייער העכסטער טעטיקייט, האָט די פּאַרטיי געציילט 15.000 מיטגלידער.

לויט דער איניציאַטיוו פון די י״ס איז אין פרילינג 1907 פאָרגע־קומען אַ קאָנפערענץ פון די „רוסל. נאַצ־סאָצ. פּאַרט.״ מיטן אָנטייל פון דעלעגאַטן פון דער פּאַרטיי סאָצ.־רעוו., פון פּפּ״ס, פון דער ארמענישער פּאַרטיי „דאַשנאַקצוטיון״, פון דער גרוזינישער פּאַרטיי סאָציאַליסטן־פע־דעראַליסטן, פון דער ווייסרוסישער „הראָמאַדע״ און פון לעטישן סאָציאַ־

[1] אין מאָהילעווער, אין וויטעבסקער (דעם ד״ר חיים זשיטלאָווסקי), אין וואָ־לינער (ט. ראָטנער), פּאָדאָליער, קיעווער, יעקאַטערינאָסלאַווער.

ליסטישן פאַרבאַנד. די קאָנפערענץ האָט אויסגעקליבן אַ באַשטענדיקן סעקרעטאַריאַט, וועמען מען האָט איבערגעגעבן צונויפצורופן אַ צוזאַמענפאָר פון די נאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען. נאָר ס'איז פון דעם גאָרנישט ניט אַרויסגעקומען, דער סעקרעטאַריאַט איז זיך צעפאַלן, און דער פּראָיעקטירטער צוזאַמענפאָר איז ניט צושטאַנד געקומען.

* * *

אין דעם פעריאָד פון דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציע האָבן אין דער עפנטלעכער פּאָליטישער באַוועגונג, אחוץ די יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, זיך אויך טיכטיק באַטייליקט די יידישע בורזשואַזע פּאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס: „פאַראיין צו דערגרייכן פולבאַרעכטיקונג פאַר די יידן אין רוסלאַנד", „די רוסלענדישע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע". „די יידישע פאָלקס־גרופּע" און די „יידישע פאָלקס־פּאַרטיי".

אונטער דער ווירקונג פון דעם געזעלשאַפטלעכן אויפבריז, וואָס איז פאָרגעקומען נאָך די געשעענישן פון 9טן יאַנואַר, זיינען אויף דער פּאָליטישער אַרענע אַרויסגעטראָטן קליינבירגערלעכע עלעמענטן פון דער יידישער געזעלשאַפטלעכקייט. די יידישע בורזשואַזיע און די דיפּלאָמירטע אינטעליגענץ האָבן זיך פאַראייניקט אין ווילנע אין (פעברואַר) 1905 אין אַ „פאַראיין צו דערגרייכן פולבאַרעכטיקונג פאַר די יידן אין רוסלאַנד". דאָס איז געווען אַ פאַראייניקונג פון די פאַרשיידנאַרטיקסטע געזעלשאַפטלעכע עלעמענטן: צוזאַמען מיט די אַסימילאַטאָרן זיינען אין אים אריין ציוניסטן און אפילו די, וואָס זיינען געשטאַנען נאָענט צו „וואָזראָזשדעניע" (מ. ב. ראַטנער). דער „פאַראיין" האָט זיך געשטעלט אַלס ציל צו דערגרייכן פולבאַרעכטיקונג פאַר די יידן אין רוסלאַנד; אין די פראַגן פון דעם אַלגעמיינעם פּאָליטישן לעבן האָט ער זיך אָריענטירט אויף די קאַדעטן (קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטן). דער „פאַראיין" האָט אָרגאַניזירט עפנטלעכע פּראָטעסטן קעגן דעם, וואָס מען האָט ניט געגעבן די יידן קיין וואַלרעכט, לויטן פּראָיעקט פון בוליגין־דומע; לויט זיין פאָרשלאָג זיינען די יידישע ראַטמענער („גלאַסנע"), וועלכע זיינען ניט געוויילט געוואָרן דורך דער יידישער באַפעלקערונג, נאָר זיינען באַשטימט געוואָרן דורך דער אַדמיניסטראַציע, אַרויסגעטראָטן פון די שטאָטדומעס. בשעת די אָקטאָבער־געשעענישן האָבן זיך די מיטגלידער פון דעם „פאַראיין" באַטייליקט אין דער אָרגאַניזאַציע פון די שטרייקן און דער זעלבסטשוץ. נאָך די יידישע פּאָגראָמען האָט דער „פאַראיין" צונויפגעזאַמלט אַן אומגעהייערן מאַטעריאַל וועגן די סיבות, וועגן די אָרגאַניזאַטאָרן און אָנטיילנעמער אין די פּאָגראָמען און האָט פאַרזיכערט די געלי־

טענע מיט יורידישער הילף. נאָך די הויפּט־טעטיקייט פון דעם פּאַראיין האָט זיך אַנטוויקלט אין דער צייט פון די וואַלן אין דער ערשטער מלוכה־דומע. דער באַיקאָט, וואָס די יידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען האָבן דעק־קלערט דער דומע, האָט געשאַפן גינסטיקע באַדינגונגען פאַר דעם „פּאַראיין": ניט האָבנדיק קענען זיך קיין קאָנקורירנדע יידישע פּאַרטייען, האָט זיך די „דערגרייכער" איינגעגעבן דורכצופירן אין דער ערשטער 12 יידן־דעפּוטאַטן. זיי אַלע, אחוץ צוויי, זיינען אַריינגעטראָטן אין דער קאַדעטישער פּאַרטיי. די יידן־דעפּוטאַטן האָבן אין דער מלוכה־דומע געשאַפן אַ גרופּע, וועלכע האָט כמעט אינגאַנצן דורכגעפירט די טאַקטיק פון די קאַדעטן. אין 1907 האָט זיך דער „פּאַראיין" געשפּאָלטן; עס זיי־נען פון אים אַרויסגעטראָטן די ציוניסטן, וועלכע האָבן באַשלאָסן צו פירן אַ זעלבשטענדיקע וואַל־קאַמפּאַניע, און די נאַציאָנאַל־געשטימטע, נאָך פיינדלעך געשטימטע צו די ציוניסטן, יידישע דיפּלאָמירטע בורזשואַזע אינטעליגענץ, וועלכע האָט געשאַפן די „יידישע פאָלקס־גרופּע".

די ציוניסטן, ווי מיר האָבן אויבן אָנגעוויזן, האָבן זייער גאַנצע אויפמערקזאַמקייט געשענקט דער פּראָפּאַגאַנדע וועגן איבערוואַנדערן קיין פּאַלעסטינע. דעם אָנטייל אין דעם פּאָליטישן לעבן אין דער דיאַס־פּאָרע, בפרט אין רוסלאַנד, האָבן זיי געהאַלטן פאַר שעדלעך. פונדעסט־וועגן האָבן זיי אין 1906, אין פּעריאָד פון פּאָליטישער אויפלעבונג, גע־ענדערט זייער פּראָגראַם אין דער דאָזיקער פראַגע. אויף דעם אַלרוס־לענדישן צוזאַמענפאָר אין העלסינגפאָרס האָבן זיך די ציוניסטן אָפּגע־זאָגט פון ניט אַריינמישן זיך אין דעם פּאָליטישן לעבן פון רוסלאַנד און האָבן אָנערקענט, אַז די ציוניסטן, שטרעבנדיק צו דעמאָקראַטיזירונג פון רוסלאַנד, דאַרפן זיי זיך אַקטיוו באַטייליקן אין דער באַפרייונגס־באַווע־גונג. אָט וואָס עס ווערט געזאָגט אין דער רעזאָלוציע פון דעם העלסינג־פאָרסער ציוניסטישן צוזאַמענפאָר: „נעמענדיק אין באַטראַכט, אַז אין די גלות־לענדער קענען די נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס זיך אַנטוויקלען בלויז אין די באַדינגונגען, ווען זיי ווערן אָנערקענט דורך דער מלוכה, וואָס איז מעגלעך בלויז ביי דער דעמאָקראַטישער אָרדענונג פון אָט די לענדער, סאַנקציאָנירט דער דריטער צוזאַמענפאָר פאַר נאַטירלעך דאָס פאַראייניקן זיך פון די ציוניסטישע מאַסן צו דער באַפרייונגס־באַוועגונג פון די טעריטאָריאַלע פעלקער פון רוסלאַנד און האַלט פאַר נייטיק, אויפן באָדן פון דער געשעענער איבערבויונג פון דער מלוכה־אָרדענונג אין רוסלאַנד, די פאַראייניקונג פון דעם רוסלענדישן יידנטום, כדי אויסצו־קעמפן די אָנערקענונג פון דער יידישער נאַציע און אַ געזעצלעך באַשטימ־טע זעלבסטפאַרוואַלטונג אין אַלע ענינים פון יידישן נאַציאָנאַלן לעבן.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דאָזיקן באַשלוס וועט די ציוניסטישע אָר־ גאַניזאַציע אין רוסלאַנד פאַרטיידיקן פאָלגנדע פּלאַטפאָרם: „די דעמאָקראַ־ טיזירונג פון דעם פּאַרלאַמענטאַריזם, אַ ברייטע פּאָליטישע פרייהייט, די אווטאָנאָמיע פון די נאַציאָנאַלע טעריטאָריעס און די גאַראַנטיע פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן". אַלס נויטווענדיקן באַדינג פאַר דער פעסטער אָרגאַניזאַציע פון דער יידישער באַפעלקערונג און פרייער אַנטוויקלונג פון זיינע נאַציאָנאַלע קרעפטן און נאַציאָנאַלער זעלבסטשטעטיקייט, פאַראייניקט זיך די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין רוסלאַנד צו דער פאָ־ דערונג פון אַלע פּראָגרעסיווע עלעמענטן פון אַלע טעריטאָריאַלע פעלקער אין רוסלאַנד צו דעמאָקראַטיזירן די מלוכה, אַן אַלגעמיינע גלייכבאַרעכ־ טיקונג אָן אונטערשייד פון אָפּשטאַם, גלויבן און געשלעכט, פרייהייט פון געוויסן, פון וואָרט, פון פאַראיינען און פאַרזאַמלונגען, פרייהיט פון שטרייקן וכדומה. כדי צו פאַרווירקלעכן אַט די אַלע אויפגאַבן, פירט די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין רוסלאַנד אַ זעלבשטענדיקע פּאָ־ ליטישע טעטיקייט, דערביי קאָן זי צוליב די קאָנקרעטע צילן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע זיך פאַרשטענדיקן מיט אַנ־ דערע פּאַרטייען און פאַראיינען, אויף וויפיל זייער פּראָגראַם איז נישט סותר די אויפגאַבן פון דעם ציוניזם אין רוסלאַנד".

„די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע" איז אריין אין דעם באַשטאַנד פון דעם „פאַראיין פון פולבאַרעכטיקונג". בשעת די וואַלן צו דער ערשטער מלוכה־דומע האָבן די ציוניסטן נישט געפירט קיין זעלבשטענדיקע וואַל־ קאַמפּאַניע, זייערע קאַנדידאַטן זיינען געגאַנגען אונטער דער פאָן פון דעם „פאַראיין". פון די 12 דעפּוטאַטן — זיינען 5 געווען ציוניסטן. בשעת די וואַלן אין דער צווייטער מלוכה־דומע איז אויסגעקליבן געוואָרן 1 ציו־ ניסטישער דעפּוטאַט.

„די יידישע נאַציאָנאַלע גרופּע" האָט זיך געשטעלט אַלס איר נאָענטסטע אויפגאַבע צו באַקעמפן דעם ציוניזם. אויף דעם פּאָליטישן געביט האָט איר פּראָגראַם געפאָדערט די פולסטע גלייכבאַרעכטיקונג פון די יידן מיט דער איבעריקער רוסלענדישער באַפעלקערונג און שאַפן אַזעלכע באַדינ־ גונגען, וועלכע זאָלן פאַרזיכערן דעם קולטורעלן און עקאָנאָמישן וווּקס פון די יידישע כוחות.

אַן אַנדער יידיש־בורזשואַזע פּאַרטיי, די „פאָלקס־פּאַרטיי", איז גע־ שאַפן געוואָרן דורך דעם באַוווּסטן יידישן היסטאָריקער ש. דובנאָוו. זי האָט זיך געבילדעט פון די נאַציאָנאַל־געשטימטע עלעמענטן פון דעם „פאַראיין פון פולבאַרעכטיקונג". אַרויסשטעלנדיק גלייך מיט די איבעריקע פּאַרטייען אַלגעמיינע פאָדערונגען צו דעמאָקראַטיזירן רוסלאַנד, שטעלט

נאָך די „יידישע פאָלקס־פּאַרטיי״ ארוים נאָך באַזונדערע פאָדערונגען פאר דער יידישער נאַציע, נעמלעך, אַ יידישע נאַציאָנאַלע זעלבסטפאַרוואַלטונג, וועמעס אָרגאַנען עס זיינען די אָרטיקע יידישע קהילות, וועלכע ווערן פאַר־אייניקט דורך אַ פאַרבאַנד און צוזאַמענפאָרן, וואָס ווערן פעריאָדיש צו־נויפגערופן. אין דער כפערע פון דער יידישער זעלבסטפאַרוואַלטונג (קהילה) גייען אריין: די פראַגן וועגן פאָלקס־בילדונג, ארבעטס־הילף, אָנפירונג מיט דער איבערוואַנדערונג, פירן די ענינים פון וווילטעטיקייט אאז״וו. די מיטלען ווערן געשאַפן אַ טייל פון דעם מלוכה־ביודזשעט אויף אויסצוהאַלטן די יידישע שולן און פון אַ ספּעציעלן שטייער אויף דער יידישער באַפעלקערונג.

די טעטיקייט פון דער „יידישער פאָלקס־פּאַרטיי״ האָט זיך באַגרע־ניצט מיט דעם ארויסלאָזן אַן אויפרוף און די פראָגראַם. דער גרינדונגס־צוזאַמענפאָר, וואָס מען האָט געהאַט בדעה צו אויפצורופן, איז צוליב דער געפערלעכער רעאַקציע אין לאַנד ניט צושטאַנד געקומען.

קאַפּיטל פערצן

די יאָרן פון רעאַקציע. — דער חורבן פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. — די רעגירונגס־רעפּרעסיעס. — די עמיגראַציע. — לאָקאָוטן. — באַלעבאַטים־פאַראייניקונגען. — דאָס אַנטלויפן פון דער אינטעליגענץ פון דער באַוועגונג. — די פאַרשטאַרקונג פון נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען. — יידישיזם. — די פאַרכאַפּונג דורך דער לעגאַלער קולטוריסטישער אַרבעט. — די „ליקווידאַציע" אין איר אָפּשפּיגלונג אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג. — אַ געוויסע אויפלעבונג זינט 1909. — די VIII קאָנפערענץ פון „בונד". — די דערנעענטערונג צווישן „בונד" און די „מענשעוויקעס". — דער אויגוסט־בלאָק. — די לענער געשעענישן. — די אויפלעבונג אין דער באַוועגונג נאָך די לענער געשעענישן. — די באַנייונג פון דער אַרבעטער־פּרעסע.

נאָך די שטורמישע אָקטאָבער־געשעענישן איז די רעגירונג, וועלכע איז געקומען צו זיך נאָך די קלעפּ, וואָס זי האָט געכאַפּט, אַריבער אין אַן אָפענסיווע און האָט זיך אַרויפגעוואָרפן מיט די מאַווימדיקסטע רעפּרעסיעס אויף די אָנטיילנעמער פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה פון אַרעסטן, פּייניקונגען, פאַרשיקונגען, אַכזריותדיקע שטראָף־עקספּעדיציעס, עס האָט זיך צעיושעט אַ שרעקלעכע כוואַליע פון יידישע פּאָגראָמען איבערן גאַנצן „תחום המושב".

מיט דער פאַרשטאַרקונג פון דער רעאַקציע האָט זיך גוואַלדיק פאַרגרעסערט די עמיגראַציע. אַלץ וואָס איז געווען יונג, געזונט און ענערגיש אין דעם יידישן פאָלק, האָט עמיגרירט קיין אַמעריקע, ענגלאַנד, אויסטראַליע, קאַנאַדע, אַרגענטינע, דרום־אַפריקע. עס זיינען געלאָפן די אַלע, וועלכע זיינען מער אָדער ווייניקער געווען פאַרמישט אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג און האָבן מורא געהאַט פאַר רעפּרעסיעס. די עמיגראַציע־כוואַליע האָט פאַרכאַפּט אַ גוואַלטיקע צאָל פון דער יידישער באַפעלקערונג.

אין אַלגעמיין האָבן פאַר 27 יאָר, אָנהייבנדיק פון 1881 ביז 1907, פון רוסלאַנד עמיגרירט קיין אַמעריקע 1.120.669 מאַן. ווען מען זאָל נאָך צו דער צאָל מוסיף זיין די, וואָס האָבן עמיגרירט קיין בראַזיליע, קאַנאַדע, אַרגענטינע, אויסטראַליע, דרום־אַפריקע און אַנדערע לענדער, וועט געווים

זיך באקומען די צאל פון ניט ווייניקער פון אנדערטהאלבן מיליאן מאן, ד"ה מער פון א פערטל פון דער גאנצער יידישער באפעלקערונג אין רוס־לאנד.

א באשיינפערלעכע פארשטעלונג וועגן דער יידישער עמיגראציע אין יענע יארן קאן מען האבן פון אט דער דיאגראמע:

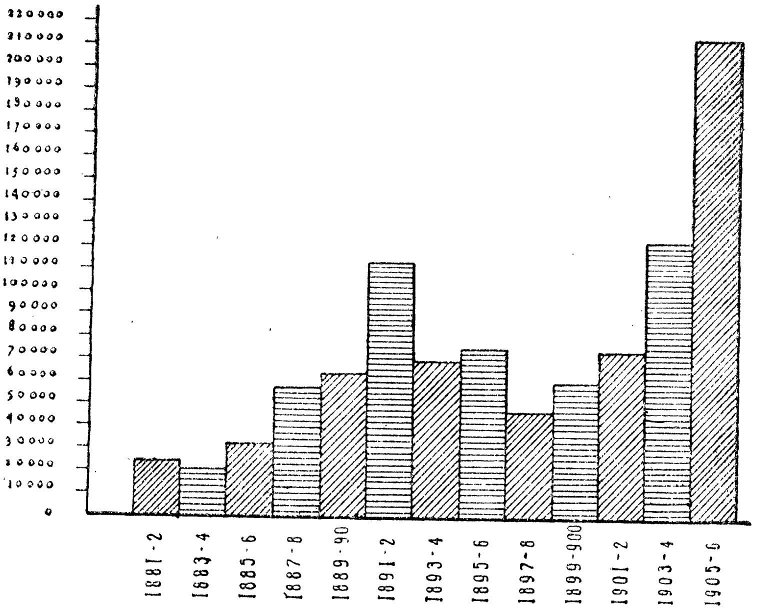

די עמיגראציע איז ניט געגאנגען גלייכמעסיק: עס האבן זיך באַ־מערקט צופלוסן און אפפלוסן. דאס איז געווען אפהענגיק פון דער רעכט־לעכער און עקאנאמישער לאגע פון די יידן אין רוסלאנד: מיט דער פאר־שטארקונג פון דער רעאקציאנערער פאליטיק פון דער רוסישער רעגירונג איז געוויינלעך אויך געשטיגן די עמיגראציע־כוואליע. אזוי, למשל, האבן זיך די שטארקע אויפשטייגן אין דער עמיגראציע געמערקט אין יאר 1882, נאך דעם „גירוש מאסקווע" און נאך דעם ארויסטרייבן די יידן פון די דערפער (76.417 מאן), אין 1904 נאך די פאגראמען אין קעשענעוו און אין האמעל (77.544), און אין 1906 (125.234 מאן).

וואס שייך דער עלטער פון די עמיגראנטן האבן מיר פאלגנדע דאטן:

אין די יארן 1899—1910 איז צווישן דער עמיגרירנדער באפעלקערונג געווען 25 פראצ. יינגער פון 14 יאר, פון 14 ביז 45 — 70 פראצ.

און עלטער פון 45 יאָר — 5 פּראָצ. [1]. אויף אזא אופן האָט עמיגרירט כמעט אויסשליסלעך די מער ארבעטספעיקע באפעלקערונג.

די עמיגראַציע האָט ערטערווייז אוועקגעטראָגן גאַנצע פאַרטיי־אָר־גאַניזאַציעס. מורא האָבנדיק פאַר רעפּרעסיעס, זיינען די מער אקטיווערע טוער אוועקגעפאָרן.

די יידישע עמיגראַציע קיין אמעריקע [2].

יאָר	פון רוסלאַנד	יאָר	פון רוסלאַנד	יאָר	פין רוסלאַנד
1881	8.193	1891	42.145	1901	37.660
1882	17.497	1892	76.417	1902	37.846
1883	6.907	1893	36.626	1903	47.689
1884	15.122	1894	36.725	1904	77.544
1885	16.603	1895	33.232	1905	92.388
1886	17.309	1896	45.137	906	125.234
1887	28.944	1897	22.750	1907	114.932
1888	31.256	1898	27.221	1908	71.978
1889	31.889	1899	24.275	1909	39.150
1890	33.147	1900	37.011	1910	59.824

נאָך דעם קראַך פון דער רעוואָלוציע פון יאָר 1905, האָבן די יידישע סאָציאַל. פּאַרטייען, אדאַנק די פּאָליציייִשע רעפּרעסיעס, דער עמיגראַציע און דעם דערווייטערן זיך פון דער אינטעליגענץ, וועלכע האָט גענומען פריער אין פעריאָד פון רעוואָלוציאָנערן אויפברויז א שטאַרקן אָנטייל אין דער באַוועגונג, איבערגעלעבט א שטאַרקן קריזיס. זיי זיינען זיך נאָכדעם כמעט אינגאַנצן פונאַנדערגעפאַלן, און בלויז דער „בונד", ווי א מער באַ־דייטנדע אָרגאַניזאַציע, איז געבליבן און די גאַנצע צייט פון דער אקציע האָט ער ארויסגעוויזן שוואַכע סימנים פון לעבן.

* * *

אין די יאָרן פון דער רעאַקציע זיינען די לאָקאַוטן געוואָרן אָן אָפטע ערשיינונג. די אונטערנעמער, וועלכע זיינען געווען געצוווּנגען אין די יאָרן פון רעוואָלוציאָנערן אויפשטייג צו גיין אויף גרויסע הנחות בנוגע זייערע ארבעטער, האָבן איצט זיך געפּרוווט זיי צוריק אָפּנעמען.

---

1 פּראָפעסאָר ל. הערש. די יידישע עמיגראַציע, ז' 130.

2 ד"ר ק. פאָרנבערג, די יידישע עמיגראַציע, א פּרווו פון א סטאַטיסטישער אויספאָרשונג. קיעוו 1908, ז' 19. זע פּראָפּ. ל. הערש, די יידישע עמיגראַציע, ווילנע, 1914, ז' 5, 10 און די ווייטערדיקע.

זיי האָבן געפאָדערט פון די ארבעטער, זיי זאָלן זיך אָפּזאָגן פון די אויס־בעסערונגען, וואָס זיי האָבן פאר זיך אויסגעקעמפט, ווי די העכערונג פון דעם ארבעטסלוין, דאָס פארקירצן דעם ארבעטסטאָג א.אז״וו, דראָענדיק אין קעגנפאַל צו שליסן פאר זיי זייערע אונטערנעמונגען. אין די יאָרן 1906—1907 זיינען אין מערב־קאַנט און אין דרום פאָרגעקומען ניט ווינציקער פון 40 לאָקאוטן [1].

מיר וועלן זיך א ביסל גענויער אָפּשטעלן אויף איינזיקע מער באַ־דייטנדע לאָקאוטן, וועלכע האָבן ארומגעכאַפּט די גרויסע יידישע ארבע־טער־באַפעלקערונג. אין לאָדז איז אין נאָוועמבער־דעצעמבער 1907 אין י. ק. פּאָזנאַנסקיס פאַבריק אויסגעבראָכן א קליינער קאָנפליקט צווישן אַן ארבעטער און דעם אינזשענער. דער פאַבריקאַנט פּאָזנאַנסקי האָט אויסגענוצט אָט דעם אינצידענט, כדי צו פארערגערן די ארבעטס־באַדינ־גונגען. די ארבעטער האָט מען דערקלערט, אַז די פאַבריק ווערט געשלאָסן אויף צוויי וואָכן. נאָך דעם דאָזיקן טערמין האָט מען זיי פאָרגעלייגט נייע באַדינגונגען, לויט וועלכע עס ווערן, דרך־אגב, פאר דעם, וואָס אַן ארבעטער האָט באַליידיקט דעם אינזשינער, אָפּגעזאָגט צו איין מענטש אויף יעדע פינף ארבעטער. אויף אַזא אופן זיינען געשטאַנען אויפן צעטל אָפּגעזאָגט צו ווערן 98 מאַן. די ארבעטער האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו גיין צו דער ארבעט. אינגיכן האָבן נאָך זעקס לאָדזער פאַבריקאַנטן אָפּגעשטעלט זייערע אונ־טערנעמונגען, ביז פּאָזנאַנסקיס ארבעטער וועלן ניט אָננעמען די באַדינ־גונגען, וואָס מען האָט זיי פאָרגעלייגט. אדאַנק דעם דאָזיקן לאָקאוט זיינען 30.000 ארבעטער געבליבן אָן ארבעט און האָבן זיך געפונען אין דער שרעקלעכסטער נויט. קיין לעגאַלע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען זיינען ניט געווען. דערצו נאָך האָט דער גענעראַל־גובערנאַטאָר ארויסגעגעבן א באַ־פעל ארויסצושיקן אַלע שטרייקער, וועלכע זיינען ניט קיין לאָדזער תושבים. עס האָבן געהונגערט העכער 150.000 מאַן. „די ליידן פון דער לאָדזער ארבעטער־באַפעלקערונג, — האָט געשריבן דער לאָדזער קאָרעס־פּאָנדענט פון דער „פאָלקס־צייטונג", — זיינען שרעקלעך. צענדליקער מענטשן פאַלן אין די גאַסן פון הונגער. די ארבעטער האָבן פון זיך פאַר־קויפט אַלץ, וואָס זיי האָבן פארמאָגט, כדי כאָטש א טאָג־צוויי האָבן וואָס צו געבן זייער פאַמיליע, און איצט זיינען זיי געבליבן אָן שום מיט־לען צום לעבן. עס איז ניטאָ קיין שום האָפענונג אויף הילף... די פאַר־צווייפלונג אין שטאָט איז זייער גרויס. איבער די גאַסן גייען ארום הונ־

---

1 ס. איינזאַפט. „צו דער געשיכטע פון די לאָקאוטן אין רוסלאַנד", „וועסטניק טרודאַ", נומ׳ 4, 1924.

דערטער אַרבעטסלאָזע, וועלכע זיינען ענלעך ניט אויף מענטשן, נאָר אויף שאָטנס, אויסגעדייוועטע, אויסגעהונגערטע... מען גנבעט... קרויט, קאַרטאָפל, קוילן, אַ סקאַרינקע ברויט, אַ סך פאַלן אין חלשות... דער הונגער און די נויט איז געפערלעך גרויס".

די אַרבעטער-אָרגאַניזאַציעס זיינען, פון געפיל פון ברידערלעכער סאָלידאַרישקייט, געקומען צוהילף דעם לאָדזער פּראָלעטאַריאַט: גרויסע סכומען האָט געשיקט די פּעטערבורגער צענטראַל-ביוראָ פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, די מאָסקווער צענטראַל-ביוראָ, די געגנט-ביוראָ פון די טעקסטיל-אַרבעטער פון צענטראַלן אינדוסטריע-ראַיאָן און אַנד. פון דער דייטשישער צענטראַל-קאָמיסיע פון די פּראָפ. פאַראיינען איז אָנגעקומען 12.000 רובל. פונדעסטוועגן איז אָט די גאַנצע הילף געווען ניט מער, ווי אַ טראָפּן אין ים, און די לאַגע פון די לאָדזער אַרבעטער איז געוואָרן אַלץ ערגער. און דאָך האָבן זיי זיך געהאַלטן פעסט און אויף קיין שום הנחות ניט איינגעגאַנגען.

אינגיכן איז די לאַגע געוואָרן נאָך ערגער אדאנק דעם, וואָס צווישן די לאָדזער אַרבעטער האָט זיך אָנגעהויבן אַ ברידער-מערדערלעכע מלחמה: פינסטערע, אומבאַוווּסטזיניקע אַרבעטער-נאַציאָנאַליסטן „נאַראָדאָווצעס", וועלכע זיינען אונטערגעקויפט געוואָרן דורך די פאַבריקאַנטן, האָבן אָנגעהויבן אָנפאַלן אויף די באַוווּסטזיניקע אַרבעטער-שטרייקער. אַלס פּועל-יוצא פון די געשלעגן האָבן געליטן העכער הונדערט מאַן, דערביי זיינען עטלעכע צענדליק אַרבעטער דערהרגעט געוואָרן און אַ סך פאַרוווּנדעט געוואָרן.

דער לאָדזער לאָקאַוט האָט געדויערט 18 וואָכן און האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַ מפּלה פון די אַרבעטער [1].

סוף 1906 איז פאָרגעקומען אַ גרויסער לאָקאַוט אין די בערשטער-אונטערנעמונגען פון פּוילן, ליטע און צפון-מערב-קאַנט, וועלכער האָט אַרומגעכאַפּט העכער 3000 אַרבעטער. אָנגעהויבן האָט ער זיך אין מעזריטש. צו אים זיינען אויך צוגעשטאַנען די פאַבריקאַנטן פון די אַנדערע שטעט. זיי האָבן צונויפגערופן קיין וויטעבסק אַ קאָנפערענץ, וועלכע האָט אָנגענומען פאָלגנדע כאַראַקטעריסטישע באַשלוסן: 1) אונטערשטיצן איינער דעם אַנדערן אין פאַל, ווען עס ברעכט אויס אַ קאָנפליקט צווישן פאַבריקאַנט און אַרבעטער; 2) ניט צונעמען איינער ביים אַנדערן קיין אַרבעטער, בלויז אין די אויסנאַם-פאַלן, ווען דער אַרבעטער וועט צושטעלן אַ בריוו פון דעם פאַבריקאַנט, ביי וועמען ער האָט פריער

1 „פאָלקסצייטונג", נומ' 242, 364—365.

געאַרבעט; 3) די פאַבריקאַנטן, ביי וועלכע עס אַרבעטן בערשטער פון פוילן (וועלכע זיינען אַרויסגעוואָרפן געוואָרן פון די פאַבריקן דורך דעם לאָקאַוט), מוזן גלייך אָפּזאָגן די פוילישע אַרבעטער; 4) אַזוי ווי אין פוילן האָבן די פאַבריקאַנטן אָפּגעשטעלט די אַרבעט און אַרויסגעשטעלט פאָדערונגען די אַרבעטער, מוזן אַלע אייגנטימער פון די פאַבריקן, וווּ עס ווערט באַאַרבעט די חזיר־האָר, וועלכע גייען אַריין אין „פאַראיין פון די פאַבריקאַנטן", שליסן די פאַבריקן, ביז די אַרבעטער וועלן ניט גיין אויף הנחות; 5) דער פאַבריקאַנט, וועלכער וויל ניט צושטיין צום „פאַראיין", פאַרלירט דאָס רעכט אויף דעם לייפּציגער יאַריד; 6) די פאַבריקאַנטן באַקומען שטיצע פון דעם פאַראיין; די אַלע באַשלוסן דאַרף פאַרגעשטעלט ווערן דעם אַלגעמיינעם צוזאַמענפאָר פון די פאַבריקאַנטן, וועלכער וועט פאָרקומען בשעת דעם לייפּציגער יאַריד.

די פאָדערונגען פון די פאַבריקאַנטן זיינען געווען פאָלגנדע: 1) ניט האָבן קיין שום באַציִונגען מיט דער ביוראָ פון די בערשטער פראָפעסיאָנעלע פאַראיינען; 2) אָנשטאָט וועכנטלעכע שכירות איינפירן אַ לוין פונם פוּד, און דאָרט, וווּ לוין עקסיסטירט, אים פאַרקלענערן, ד"ה אַז אָנשטאָט טערמין־לוין איז איינגעפירט שטיק־אַרבעט [1].

דער לאָקאַוט האָט געדויערט אַריבער צוויי חדשים און זיך פאַרענדיקט מיט אַ פולן זיג פון די אַרבעטער.

אין 1909 האָט דער לאָקאַוט אַרומגעכאַפּט אַלע בערשטער־אונטערנעמונגען פון צפון־מערב־קאַנט. די באַלעבאַטים האָבן געפאָדערט פון די אַרבעטער זיי זאָלן זיך אָפּזאָגן פון דעם 8־שעהדיקן אַרבעטסטאָג און אים פאַרבייטן אויף אַ 10־שעהדיקן. די אַרבעטער זיינען דערויף ניט איינגעגאַנגען. דער לאָקאַוט האָט זיך אָנגעהויבן אין וואָלקאָווישקי, נאָכדעם זיינען צו אים צוגעשטאַנען די פאַבריקאַנטן פון אָרשע, וויטעבסק, נעוועל, קרעסלאַווקע, ווערזשבאָלאָווע, ניישטאָט, וויסטינעץ, קאַלוואַריע, פאָנעוועזש און שקלאָוו. אין אייניקע שטעט האָבן די באַלעבאַטים געפּרוווט צונעמען קריסטלעכע שטרייקברעכער. פונדעסטוועגן האָבן די פאַבריקאַנטן זיך, סוף־כל־סוף, געמוזט אונטערגעבן. דעם ניצחון פון די אַרבעטער האָט אַ סך מיטגעהאָלפן די אינטערווענץ פון צענטראַל־ביוראָ פון בערשטער־פאַרבאַנד (דאָס צענטראַל־ביוראָ האָט צונויפגערופן אַ ספּעציעלע קאָנפערענץ, וועלכע האָט אָנגענומען אַ ריי מיטלען אויף צו שטאַרקן די אייניקייט פון די אַרבעטער) און די באַדייטנדע הילף

[1] ח. ו. סוויאַטלאָווסקי. די געשיכטע פון דער פראָפעסיאָנעלער באַוועגונג אין רוסלאַנד. לענינגראַד, 1924. ז' 171.

מצד דעם צענטראַל־קאָמיטעט, דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער דומע־פראַקציע און די אַרבעטער פון די איבעריקע ראַיאָנען, וועלכע זיינען ניט פאַרכאַפּט געוואָרן דורך דעם לאָקאַוט [1].

אחוץ אין דער בערשטער־פּראָדוקציע זיינען גרויסע לאָקאַוטן אויך פאָרגעקומען אין דער גאַרבער־פּראָדוקציע. אין סוף דעצעמבער 1907 האָבן די סווישלאָוויטשער לעדער־פאַבריקאַנטן ערקלערט די אַרבעטער, אַז זיי קאָנען ווייטער לאָזן זייערע אונטערנעמונגען בלויז אין דעם פאַל, אויב זיי וועלן איינגיין אויף אַ רעדוקציע פון די לוינען אויף 30 פראָצ. די אַרבעטער זיינען געווען גרייט איינצוגיין אויף אַ געוויסער רעדוקציע, נאָר די פאַבריקאַנטן האָבן אולטימאַטיוו געפאָדערט די 30 פראָצ. דעמאָלט האָבן די אַרבעטער געוואָרפן די אַרבעט. ביים סאַמע אָנהייב פון דעם לאָקאַוט זיינען די סווישלאָוויטשער אַרבעטער באַגאַנגען אַ פעלער, וועלכער האָט זיי נאָכדעם זייער טייער געקאָסט — זיי האָבן ניט אַראָפּגענומען די רוישטאָף, די „נאַסע" אַרבעטער. ווען זיי וואָלטן דאָס געוויזן געטאָן, וואָלט די סחורה אָנגעהויבן קאַליע צו ווערן („ברענען", זשאַווערן) אין די קעסלען און די פאַבריקאַנטן וואָלטן, מעגלעך, נאָכגעגעבן. די באַלעבאַטים האָבן אָנגעהויבן אַרויסצופירן האַלב־אויסגעאַרבעטע סחורה. די אַרבעטער האָבן דאָס ניט פאַראויסגעזען און זיי האָבן אָנגעהויבן ווערן אומרויִק: אייניקע זיינען געווען גרייט נאָכצוגעבן די פאָדערונגען פון די באַלעבאַטים, אַנדערע ווידער האָבן פאַרגעלייגט מ'זאָל זיך מיט זיי אָפּרעכענען אויף „זייער" אופן. די פאַבריקאַנטן האָבן זיך דעמאָלט געווענדט צו דער פּאָליציי נאָך הילף. די סחורה איז איינגעפּאַקט געוואָרן און אונטער דער וואַך פון דער פּאָליציי אָפּגעשיקט געוואָרן צום וואָקזאַל. אַז די אויפגעבראַכטע אַרבעטער האָבן זיי אַרומגערינגלט, האָט די פּאָליציי אָנגעהויבן שיסן, נאָר קיינער איז ניט פאַרוווּנדעט געוואָרן. דאָס האָט שרעקלעך געווירקט אויף די אַרבעטער. זיי זיינען אַריין אין אַ שרעקלעכן יאוש און שוין געווען גרייט צו גיין צו דער אַרבעט אויף די באַדינגונגען, וואָס די באַלעבאַטים האָבן זיי געשטעלט, נאָר אין דער צייט איז זיי געקומען צוהילף דאָס צענטראַל־ביוראָ פון דעם גאַרבער־פאַרבאַנד, וועלכער האָט צונויפגערופן אַן עקסטרע באַראַטונג פון די גאַרבער פון גראָדנער און אַ טייל פון ווילנער ראַיאָנען. די באַראַטונג האָט באַשלאָסן, אַז די סווישלאָוויטשער גאַרבער טאָרן ניט נאָכגעבן, ווייל דאָס קאָן גורם זיין אַ לאָקאַוט אין דער גאַנצער גאַרבער־אינדוסטריע. די סווישלאָוויטשער אַרבעטער האָבן אין הסכם מיט

---

1 „אַפּקליקי בונדאַ", נומ' 2.

דעם באשלוס פון דער בארατונג זיך ווייטער מוטיק געהאלטן, און אין צוויי וואכן ארום האט זיך דער לאקאוט געענדיקט מיט א טיילווייזן ניצחון פון די ארבעטער[1].

אין נאוועמבער 1908 האבן די סמארגאנער און ווילנער גארבער־פאבריקאנטן ערקלערט א לאקאוט, וועלכער האט ארומגענומען העכער 2000 ארבעטער. די אונטערנעמער האבן פארגעלייגט די ארבעטער פאלגנדע נייע באדינגונגען: 1) דער ארבעטסלוין אין אלע אפטיילונגען ווערט רעדוצירט אויף 20—23 פראצ.; 2) דער ארבעטסטאג ווערט פארגרע־סערט פון 8 אויף א 10־שעהדיקן; 3) דאס רעכט צוצונעמען און אפצו־זאגן ארבעטער ווערט אפגענומען ביי די ארבעטער און געהערט ווידער צו דער אדמיניסטראציע; 4) די עלטסטע ווערן באשטימט דורך דער אדמיניסטראציע; 5) עס ווערט איינגעשטעלט א באשטימטע צאל ארבע־טער אין יעדער פאבריק, ד"ה עס הערט אויף די סיסטעם פון פארטיילן די ארבעט צווישן אלע ארבעטער [2]. אין ווילנע האט דער לאקאוט גע־דויערט גאנצע 22 וואכן און האט זיך פונקט אזוי ווי אין סמארגאן פאר־ענדיקט מיט א פולער מפלה פון די ארבעטער.

כדי צו קעמפן מיט די ארבעטער האבן זיך די אונטערנעמער פאראייניקט אין א פארבאנד און פלעגן אפט צונויפרופן בארατונגען. אויבן האבן מיר שוין געבראכט די זייער כאראקטעריסטישע באשלוסן פון די בערשטער־פאבריקאנטן. אין אלגעמיין זיינען אזעלכע אונטער־נעמער־פאראיינען פאר די יארן פון דער רעאקציע געשאפן געווארן, פארהעלטענישמעסיק, זייער פיל. אין נומער 283 פון „האנדל־ און אינ־דוסטריע־צייטונג" פון 1907 זיינען געבראכט ידיעות פון 120 אונטער־נעמער־פאראיינען, וועלכע זיינען פאררעגיסטרירט געווארן אויפן סמך פון געזעץ פון 4טן מערץ 1906. טעריטאריאל ווערן די דאזיקע פאראיינען פונאנדערגעטיילט אויף אזא אופן: אין דרום־ראיאן — 39 פאראיינען, אין באלטישן קאנט — 19, אין פוילן — 15, אין צענטראלן אינדוסטריע־ראיאן — 14, אין צפון־מערב־קאנט — 11, אין צפון־געגנט — 10, אין דרום־מערב־ראיאן — 9. לויט די פראפעסיעס ווערן אט די פאראיינען גרופירט אויף אזא אופן: באלעבאטים פון האנדל־אינדוסטריע־אונטער־נעמונגען — 43; פאבריקאנטן — 18; באלעבאטים פון שניידער־וואר־שטאטן — 11; באלעבאטים פון דרוקערייען — 9; באלעבאטים פון

---

1 „די גארבער־שטימע", נומ׳ 1.

2 „דער פעטערבורגער גארבער" (רוסיש), נומ׳ 2, פון 28 יאנואר 1909.

בעקערייען און קאנדיטערייען — 9; טראנספארט־אונטערנעמער — 3; און פון די איבעריקע פראפעסיעס — 23 פאראיינען [1].

* * *

אין דעם יידישן לעבן איז אין די יארן פון דער רעאקציע שטארק פאפולער געווארן די קולטוריסטישע באוועגונג, דער אזוי־גערופענער „יידישיזם", וועלכער האט געפונען א סך אנהענגער, הויפטזעכלעך צווישן דער דעמאקראטישער אינטעליגענץ. אנטוויקלענדיק זיך אין דער רעוואלוציאנערער באוועגונג, האט זיך די אינטעליגענץ אווארף געטאן צו קולטיווירן די יידישע פאלקס־שפראך, פראפאגאנדירן מ'זאל זיך מיט איר באנוצן אין טאגטעגלעכן לעבן, שאפן אין איר א ליטעראטור, שולן און טעאטערס. די פריערדיקע טוער פון פארשיידענע פארטייען באטייליקן זיך איצט אין דער „יידיש־ליטעראריש ער געזעלשאפט" און אין דער „חברה מפיצי־השכלה", וועלכע האבן געהאט זייערע אפטיילונגען אין א סך שטעט. דערהויפט האט דער יידישיזם געהאט זייער פיל אנהענגער צווישן די בונדיסטן.

* * *

די צווייטע פראגע, וועלכע האט ארויסגערופן א גרויסן אינטערעס צווישן די בונדיסטן, איז געווען די פראגע וועגן דער יידישער קהילה. פריער האבן זיך די בונדיסטן נעגאטיוו באצויגן צו אט דער רעליגיעזער אינסטיטוציע, וועלכע האט זיך געפונען אין די הענט פון דעם קלער, און געפאדערט מען זאל זי אינגאנצן פארניכטן. איצט ווידער אין דער צייט פון דער רעאקציע האבן זיך געפונען א סך פארטיידיקער און אנהענגער פון דער קהילה, וועלכע האבן געפאדערט מען זאל זי דעמאקראטיזירן. אגב איז אויף דעם שטאנדפונקט אויך געשטאנען וולאדימיר מעדעם, וועלכער האט געזען אין די יידישע קהילות דעם אנהייב פון דער נאציאנאל־קולטורעלער אווטאנאמיע.

„ווי פארקריפלט די דאזיקע אינסטיטוציעס זאלן ניט זיין, — האט מעדעם געשריבן, — זיינען זיי פארט ארגאנען פון דער יידישער זעלבסט־פארוואלטונג, און דער וועג צו דער אווטאנאמיע ליגט צו זיי, ווארעם אין אלגעמיין איז די אווטאנאמיע די זעלביקע קהילה, אמת מער איינגעארדנט, דעמאקראטיזירט, באררייכערט מיט וועלכער ניט איז נייע פונקציעס און אן די אלטע, אבער דאך א קהילה. און פון איר דארף זיך אנהייבן די בריק;

---

[1] זע אײנזאפעס בוך.

און דורכפירן זי — אט דאס איז די אויפגאבע פון דער פאליטישער שאַ־פונג פון די קומענדיקע יאָרן״ [1].

„מיט יאָרן צוריק, — שרייבט ווייטער מעדעם, — איז די פראגע וועגן דער קהילה פאר אונז אינגאנצן אדער כמעט גארנישט געשטאנען. פארוואס? ערשטנס, ווי איך האב שוין פריער געזאגט, איז אין יענע יאָרן אפילו קיין ברעקל מעגלעכקייט ניט געווען אויף פאליטישער שאַ־פונג. וואס פאר א שעפערישע ארבעט האט געקאנט געמאלט זיין אין פלעווען צייטן! ס'איז אפילו נאריש וועגן דעם צו ריידן. אלץ, וואס מען האט געקאנט און מען האט געדארפט דעמאלט טאן, איז זיך גרייטן צום שטורעם און דעריבער (און עס קאן זיין, אז דאס איז נאך וויכטיקער) איז ניט געווען קיין פסיכאלאגישער באדן אויף וועלכן עס וואלט געקאנט אויסוואקסן דער אינטערעס צו אזעלכע מינים ענינים. עס איז דעמאלט קיינעם ניט געלעגן אין קאפ אזעלכע זאכן.

איצט — איז ווידער גאר עפעס אנדערש. עס איז א פראגע צי ס'זיינען פאראן געגעבנדע פאליטישע און פאליציייִשע באוואָרעניש, כדי צו פירן א ברייטע ארבעט אויף צו רעפארמירן די קהילה. נאר עפעס וואס, אפילו אין דער באשיידנסטער פארם, קאן מען פארט טאן. און פון דער אנדערער זייט האבן זיך אויך געענדערט די פאליטישע באוואָרע־נישן, און פאר אונז עפנט זיך איצט א מעגלעכקייט פון זייער אן אינ־טערעסאנטער ארבעט, הן א טעארעטישע, הן א פראקטישע. אן ארבעט צו רייניקן אט די פארמיסטיקטע ארגאנען פון דער יידישער זעלבסט־פארוואלטונג, אויסצוקערן די אלטע און בהדרגה דורכפירן נייע פארמען, אין וועלכע עס זאלן זיך קאנען אפשפיגלען דאס צייטיק ווערנדיקע יידיש־נאציאנאלע לעבן״ [2].

די VIII קאנפערענץ פון „בונד״, וועלכע איז פארגעקומען אין 1910, האט אנגענומען א רעזאלוציע וועגן דער קהילה אין דעם זעלבן גייסט. פונדעסטוועגן איז עס אחוץ דער ליטעראַרישער באהאנדלונג פון דער פראגע און דאס באטייליקן זיך אין דעם קאָנער צוזאמענפאר פון געזעלשאפטלעכע טוער, ווייטער ניט געגאנגען: אויף די ערטער האבן די בונדיסטן אין ערגעץ ניט געארבעט אין די קהילות, וועלכע זיינען, ווי ביז אהער, געווען אין די הענט פון דעם יידישן קליינבירגערטום.

---

1 „אָפּקליקי בונדא״, נומ׳ 1, ח, מעדעם, „אָבאַל און איצט״.

2 דאָרט.

* * *

אין די יאָרן פון דער רעאַקציע האָט די רוסלענדישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע שטאַרק געליטן פון דעם קאַמף צווישן די אָנהענגער פון דער אַלטער פאָרם פון אומלעגאַלער אַרבעט מיט די „ליקווידאַטאָרן". דאָס האָט אויך געפונען אַן אָפּקלאַנג אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג. צו די „ליקווידאַטאָרן" האָבן געהערט: ליבער, אַבראַמאָוויטש, פּ. ראָזנטאַל און אַנדערע. צו זייערע קעגנער: יודין (אייזנשטאַט), ב. מיכאַלעוויטש (איזביצקי), קאָיגען („יונה") און אַנדערע. ביידע צדדים האָבן אין זייער קאַמף געבראַכט די זעלבע ראיות, וואָס די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן. קיין שום נייס איז אין זייער פּאָלעמיק ניט געווען. אַרויסרוקנדיק אויף דער פאָדערשטער ליניע דאָס אויסנוצן די לעגאַלע מעגלעכקייטן — די אָרגאַניזאַציע פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, די בילדונגס־, ליטעראַריש־מוזיקאַלישע געזעלשאַפטן, די אָוונט־קורסן, די קאָאָפּעראַטיוון אאַז״וו, האָבן די „ליקווידאַטאָרן" אַוועקגעשטעלט אויף דער צווייטער ליניע די אונטערערדישע אַרבעט. „דאָס אויסנוצן די לעגאַלע מעגלעכקייטן, — האָבן זיי געטענהט, — איז דער י ס ו ד, און די אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציע אין אַ הילפס־מ י ט ל".

די גאַנצע פּאָזיציע פון די „ליקווידאַטאָרן" און זייערע קעגנער איז אין דער פולסטער מאָס איבערגעגעבן געוואָרן אין דער אינטערעסאַנטער פּאָלעמיק צווישן אַבראַמאָוויטשן און קאָיגענען אויף די שפּאַלטן פון דער „שטימע פון בונד".

„צו אונזער גרויסער הרפה האָבן מיר גאָרניט געטאָן, — האָט געשריבן דער „ליקווידאַטאָר" אַבראַמאָוויטש, — כדי דורכצופירן אין לעבן דעם פּלאַן פון לעגאַלער אַרבעט, וואָס מיר האָבן געהאַט אָנגעמערקט. אָ, יאָ! מיר האָבן פיל, זייער פיל, גערעדט וועגן לעגאַלע מעגלעכקייטן, נאָר מיר האָבן ניט אָנגעהויבן צו טאָן אַ צענט־חלק, אַפילו אַ הונדערט־חלק, אַפילו פון די קליינע לעגאַלע מעגלעכקייטן, וועלכע זיינען געווען אין אונזער רשות און מיר האָבן זיי דאָך, ניט קוקנדיק אויף אַלץ, פאַרט געהאַט. די סיבות זיינען קלאָר: עס זיינען ניט געווען קיין מענטשן, עס איז ניט געווען קיין געלט, עס האָט ניט געקלעקט קיין כוחות גובר צו זיין, דורכלעכערן די טעמפּע אַטמאָספער פון פאַרשלאָפנקייט און אַלגעמיינער אַפּאַטיע, וועלכע האָט אַרומגעכאַפּט די ברייטע קרייזן פון אונזערע אַרבעטער און אינטעליגענץ. נאָר מען מוז דאָס אָפן זאָגן! מען טאָר פון דער נ ו י ט ניט מ אַ כ ן ק י י ן ט ו ג נ ט און די גאַנצע שולד אַרויפוואַרפן אויף די אויסערלעכע באַדינגונגען. מען טאָר ניט מאַכן קיין גדלותדיקע פּאָזע פון אַ ראַדיקאַלן באַיקאָטירער,

וועלכער וויל „אלץ אדער גארנישט!" מען טענהט, אז די לעגאלע ארבעט איז אוממעגלעך און אומנוציק. ביי די איצטיקע באדינגונגען איז אזא אגיטאציע ניט נאר א פעלער, נאר אין דער העכסטער מאס שעדלעך, ווייל אזא אגיטאציע איז גורם א טעארעטישן באזיס צו פאסיווקייט, ווייל זי גיט א ראדיקאלע בארעכטיקונג פון דער פארברעכערישער אומטעטיקייט, ווייל זי פאראליזירט די לעצטע רעשטלעך פון דעם געזעלשאפטלעכן לעבן! נאך מער, די דאזיקע אגיטאציע איז רעאקציאנער, ווייל זי איז געווענדט קעגן דער ליניע פון דער געזעלשאפטלעכער אנטוויקלונג.

קוקט זיך ארום. פארגלייכט דעם געזעלשאפטלעכן צושטאנד פון די מיטעלע שיכטן פון דער רוסישער געזעלשאפט איצט און מיט עטלעכע יאר צוריק. פירט אונטער דעם סך־הכל פון דער צאל צייטונגען און זשורנאלן, ציילט איבער וויפיל געזעלשאפטן, פאראיינען, פאליטישע קלובן און קולטור־ און בילדונגס־געזעלשאפטן זיינען פאראן, באטראכט די צאל מיטגלידער, וויפיל זיי פארמאגן; גיט א קוק אויף די אפישן, וועלכע שניידן אין די אויגן אויף אלע ראגן, אויף דער גוואלטיקער צאל אנאנסן וועגן לעקציעס, פארלעזונגען, רעפעראטן און קורסן, — און איר וועט זען, וואס פאר א גוואלטיקע ענדערונג עס איז פארגעקומען, איר וועט זען, וואס פאר א קאלאסאלער פראצעס פון ארגאניזאציע און קאנ־צענטראציע עס קומט פאר אונזערע אויגן פאר אין די מיטעלע שיכטן פון דער געזעלשאפט!..

און דאס קומט דאך פאר אין א מאמענט פון דער געפערלעכסטער רעגירונגס־רעאקציע. דאס אלץ ווערט דורכגעפירט אויפן סמך פון די זעלבע ווערטלאזע כללים פון 4טן מערץ, אויפן סמך פון די צייטווייליקע תקנות וועגן פרעסע אאז"וו..."

„...איז דען ניט קלאר, אז אנווייזן אויף שוועריקייטן האט נאר דאן א זינען, ווען מען רופט צו א מער ענערגישער ארבעט? נאר ווען מ'זאגט „לאזט צורו, עס לוינט ניט צו פטרן קיין כוחות, לאמיר בעסער צוריקגיין אין דער אונטערערדישקייט", מוזן מיר אנערקענען, אז די, וואס טענהן דאס, טוען דערמיט דעם פראלעטאריאט א בערישע טובה! ווייל זיי ראטן אים אפצוגעבן אן א שלאכט אט די פאזיציעס, וועלכע מיר האבן אויס־געקעמפט אין אונזער קאמף, ווייל זיי רעקאמענדירן אים, ער זאל זיך אפזאגן פון די רעשטלעך פון זיין ניצחון! ווייל דאס באדייט אפשטיין, אפזאגן זיך, אין פארגלייך מיט די בורזשואזע שיכטן, אין דעם פראצעס פון ארגאניזירן די קרעפטן, אין דעם קאמף פאר דער השפעה אויף די ברייטע שיכטן פון דער באפעלקערונג! דאס באדייט אוועקווארפן דאס.

וואָס עס איז פאַראַן, און דאָס פאַרבייטן אויף אַ פּוסט אָרט! יאָ, אויף אַ פּוסט אָרט!

ווייל עס איז שוין צייט זיך צו באַפרייען פון דעם פעטישיזם פון וואָרט און אָנרופן אַלץ מיט דעם אייגענעם נאָמען.

עס איז נאַיִוו צו פאַרווינגן זיך מיט דער האָפענונג, אַז אין 1909 וועט מען קענען צוציען גרויסע מאַסן אַרבעטער דורך אַן אומלעגאַלער אָרגאַניזאַציע. עס איז לעכערלעך צו מיינען, אַז אין די אומלעגאַלע קרייזלעך, דורך אַן אומלעגאַלער פּראָפּאַגאַנדע וועט זיך אונז איינגעבן צו ערציען אַ באַדייטנדן שיכט פון אַרבעטער־אינטעליגענץ, אין דער צייט, וואָס ביז אָקטאָבער האָט זיך דאָס אונז ניט איינגעגעבן. פּונקט אַזוי איז אוטאָפּיש אויך די שטרעבונג מיט דער הילף פון אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציעס פירן אַן אָרגאַניזירטן, און פּלאַנמעסיקן קאַמף פון דעם אַרבעטער־קלאַס קעגן דער רעגירונג און קעגן די לעגאַל־אָרגאַניזירטע עקאָנאָמישע, פּאָליטישע און גייסטיקע קרעפטן פון דער בורזשואַזיע. דאָס הייסט, אַרויסטרעטן מיט אַ שטיק האָלץ קעגן אַ קוילנוואַרפער, מיט אַן אומלעגאַלער דרוקעריי קעגן אַ ראָטאַציע־מאַשין, מיט אַן אומלעגאַלער פאַרזאַמלונג קעגן דער אַלרוסלענדישער טריבונע, דאָס הייסט, אַז אין דער צייט, וואָס די כּוחות, וואָס זיינען פיינדלעך דעם פּראָלעטאַריאַט, וועלן אין דער פולער מאָס זיך באַנוצן מיט די פרוכטן פון זיין ניצחון, מיט די אָקטאָבער־דעראָבערונגען, וועט דער פּראָלעטאַריאַט גופא פריי־וויליק זיך באַגרענעצן אין דעם אויסוואַל פון געווער, פריייוויליק זיך אויסקערן מיט רוקן צו די גאַנצע געביטן פון דער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט.

דער פּראָלעטאַריאַט טאָר ניט ניט אויסנוצן אַלע לעגאַלע מעגלעכ־קייטן און דאַרף דאָס טאָן אין דער פולער מאָס! „דער טייך פליסט ניט צוריק"... און דאָס וואָס געשעט איין מאָל אין דער געשיכטע אַלס גרויסע טראַגעדיע, חזרט זיך איבער אין דער פאָרם פון אַ באַנאַלן פאַרס, האָט מאַרקס געזאָגט.

דער פרילינג פון אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציעס איז אַוועק און וועט זיך שוין מער ניט אומקערן. דאָס, וואָס אין 1904 און 1905, אין קאַיאָר פון דער רוסישער רעוואָלוציע, ווען זי האָט געשטעלט אירע ערשטע, שרעקיקע שריט, איז געווען גראַנדיעז—איז איצט, אין 1909, ביי דער דיפע־רענצירטער געזעלשאַפט, ביי דער לעגאַל אָרגאַניזירטער בורזשואַזיע און ביי דער אויף דעם איירָאָפּעיִשן מאַניר באַוואָפנטער רעאַקציע, וועט עס זיין ניט מער ווי אַ לעכערלעכע פּאַראָדיע.

עס איז שוין צייט אויפהערן זיך צו בוקן צו ווערטער. עס איז שוין צייט צו אנערקענען, אז דער רוף, וועלכער איז אמאל געווען אזוי רעוואלוציאנער, דער רוף: אין דער אונטערערדישקייט, האט שוין אפ־געלעבט זיין צייט, איז געווארן אביעקטיוו רעאקציאנער. אמאל האט ער פאר דער סאציאל־דעמאקראטיע געקלונגען: אויף די באריקאדן, איצט באדייט ער: „גייט אראפ פון דער ארענע פון דעם געזעלשאפטלעכן לעבן! באזייטיקט אייך פון ווירקן אויף די ברייטע מאסן. קעמפט קעגן דעם שונא מיט דעם שוואכסטן געווער!" [1].

אים האט געענטפערט י—און, וועלכער האט אנגעוויזן, אז מ. אבר. לייגט פאר צו פארוואנדלען די פארטיי אין א גרופע פון מיטווירקן ביי לעגאלע באדינגונגען. אין גרופעס פון סאציאל־דעמאקראטן, וועלכע וועלן זיך פארנעמען מיט דער ארגאניזאציע פון לעגאלע מעגלעכקייטן און וועלן מיט זיך פארשטעלן אן „ארגאניזאציע" און פאראייניקן זיי וועט די אומלעגאלע פארטיי. „אט דאס איז דאס בעסטע געווער, מיט דער הילף פון וועלכן דער חבר מ. אבר. וועט פירן „דעם קאמף פון דעם אר־בעטער־קלאס פאר זיין רעכט זיך צו ארגאניזירן". אנדערש גערעדט, רא רייסט זיך איבער דער פאדעם, וואס האט אונז פארבונדן מיט דער גאנ־צער פריערדיקער אנטוויקלונג פון אונזער פארטיי, דא ווערן ארויסגע־ווארפן אלע רעזולטאטן פון אונזער פופצניעריקער ארגאניזאציאנעלער ארבעט, דא ווערט די פארטיי פשוט פארניכטעט. די ארבעטער־ארגאני־זאציע, וועלכע דארף ווערן דער עמבריאן פון דער צוקונפטיקער אר־בעטער־פארטיי, די איצטיקע ארגאניזאציע, וועלכע קאן זיך נאר אנט־וויקלען אין דעם פראצעס פון מאסן־ארבעט, ווערט פארמשפט אויף פאר־ניכטונג. מיר מוזן דאס ערקלערן אפן, ניט שרעקנדיק זיך פאר די בייזע אויסגעשרייען פון דעם חבר מ. אבר. קעגן די, וועלכע טענהן, אז דא האנדלט זיך וועגן דער עקסיסטענץ פון דער פארטיי גופא. און אין דעם געגעבענעם פאל ווערט אין חבר מ. אבר. ארטיקל גערעדט וועגן לעבן און טויט פון דער פארטיי. עס פארשטייט זיך, צייטווייליקן, ווייל אלע סברות וועגן דער באדייטונג פון צייטווייליקן טויט פאר דעם קומענדיקן לעבן זיינען אזעלכע, אז עס לוינט זיי גארניט צו נעמען ערנסט.

דערצו נאך ווילן מיר אפילו צייטווייליק ניט שטארבן. פונקט אזוי איז דאס ניט ריכטיק, אז דא האנדלט זיך וועגן עפעס א לאזונג: אין דער אונטערערדישקייט. קיינמאל זיינען גאר אזעלכע לאזונגען בכלל ניט גע־ווען. רופן אין דער אונטערערדישקייט דארף מען גארניט. מיר זיינען

---

[1] זע מ. אבר. ארטיקל אין „דער שטימע פון בונד".

דאָרט געבוירן געוואָרן און ביז אויף היינטיקן טאָג זיינען מיר פון דאָרטן, צום באַדויערן, נאָך ניט אַרויס. און ניט שווימען קעגן שטראָם ווילן מיר, פונקט אַזוי ווי מיר קלייבן זיך ניט איבערצוחזרן די געשיכטע. מיר וועלן זי נאָר ווייטער פירן, אָבער ניט איבערחזרן. איר, אָבער, ווילט אַרויפצווינגען אַ טויטע, צוגעטראַכטע סכעמע" [1].

אין סוף פון 1908 איז פון דער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג, וועלכע האָט אין 1905 און 1907 אַרומגעכאַפּט דעם גאַנצן ראַיאָן פון דעם „בונדס" טעטיקייט, כמעט גאָרניט געבליבן. „פון דער מעכטיקער באַוועגונג זיינען געבליבן בלויז חורבות", באַמערקט די „שטימע פון בונד" (נומ' 1). די פאַראיינען זיינען טיילווייז ליקווידירט געוואָרן דורך דער רעגירונג און טיילווייז זיינען זיי זיך צעפאַלן צוליב דער אַפּאַטיע פון די אַרבעטער. דאָס זעלבע איז אויך פאָרגעקומען מיט די פאַרשיידענע קולטור- און בילדונגס-געזעלשאַפטן. די ברייטע אַרבעטער-מאַסן האָבן זיך ניט אינטערעסירט מיט זיי. אין אַזעלכע גרויסע יידישע צענטרען ווי ביאַליסטאָק און לאָדז האָבן זיי קוים געזשיפּעט. אין אַנדערע שטעט האָבן זיי אַפילו ניט אַרויסגעוויזן קיין סימנים פון לעבן און האָבן גע־ליטן פון די גרויסע נגישות (אין אויסוואַל פון טעמעס, לעקטאָרן און דער פאַרבאָט צו ריידן אויף יידיש).

אין 1909 איז אין דער באַוועגונג פאָרגעקומען אַן איבערברוך. זי האָט אָנגעהויבן קומען צו זיך פון די רעגירונגס-רעפּרעסיעס. עס זיינען צוריק אויפגעשטעלט געוואָרן די פריער צעפּלינדערטע אָרגאַני־זאַציעס. אין יענער צייט זיינען געווען בונדישע קאָלעקטיוון אין וואַרשע, אין ריגע, אין ווילנע, אין קיעוו, אין ביאַליסטאָק, אין וויטעבסק, אין דווינסק, אין מאָהילעוו, אין באָברויסק, אין האָמעל, אין אָדעס, אין פּינסק, אין גראָדנע, אין קאָוונע, אין בריסק, אין פּאָנעוועזש, אין לאָדז, אין קעשענעוו און אין אַנדערע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אויפלעבונג, האָט דער צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" געשטעלט אויף דער טאָג-אָרדענונג די פראַגע וועגן צונויפרופן די VIII קאָנפערענץ. און נאָך אַ פיר־יאָריקער הפסקה ווערט זי אין יאָר 1910 צונויפגערופן קין לעמבערג. עס האָבן זיך אין איר באַטייליקט 12 פאַרשטייער פון אָרטיקע אָרגאַניזאַציעס (צו צוויי פון וואַרשע און ווילנע, און צו איינעם פון לאָדז, גראָדנע, ביאַליסטאָק, דווינסק, פּינסק, ריגע, האָמעל און באָברויסק), 4 מיטגלידער פון דעם צענטראַל-קאָמיטעט, 2 פון דער רעדאַקציע פון צענטראַל-אָרגאַן, 3 מיט־

1 דאָרט. אַרטיקל „די אָרגאַניזאַציאָנעלע פּאָליטיק".

גלידער פון דעם אויסלענדישן קאמיטעט, 1 אגענט פון צענטראל־קא־מיטעט און דריי איינגעלאדענע מיט בעראטונג־שטימען. — בסך־הכל 25 מאן 1.

די וויכטיקסטע פונקטן, וועלכע זיינען געשטאנען אויף דעם סדר־היום פון דער קאנפערענץ, זיינען געווען: 1) שבת און זונטאג־רו. די מלוכה־דומע האט אנגענומען א געזעץ־פראיעקט, לויט וועלכן דער אפרו־טאג פאר גאנץ רוסלאנד איז זונטאג; די סאציאל־דעמאקראטישע פראקציע האט פארטיידיקט איין אפרו־טאג אין דער וואך לויט דעם אויסוואל פון דער באפעלקערונג. די VIII קאנפערענץ פון „בונד" האט ווידער באשלאסן אויסצוקעמפן די אנערקענונג פרייטאג, שבת און זונ־טאג אלס אפרו־טעג און דערביי ניט צווינגען צו רוען נאך א טאג. 2) די קהילה. די קאנפערענץ האט באשלאסן צו נעמען אן אקטיוון אנטייל אין דער קהילה מיטן צוועק זי צו דעמאקראטיזירן. כדי דאס צו דערגרייכן זאל מען „ארגאניזירן א ברייטע מאסן־באוועגונג ארום דער קהילה, שטרעבן ארייגצוזדרינגען אין אירע אנפירנדיקע אינסטיטוציעס און דארטן פירן דעם קאמף קעגן דער אליגארכיע און דעם רבנישן קלעריקאליזם". 3) די פראגע וועגן אויסנוצן די לעגאלע מעגלעכקייטן. די קאנפערענץ האט באשלאסן, אז די יידישע ארבעטער דארפן זיך אקטיוו באטייליקן אין די שוין עקסיסטירנדיקע לעגאלע קולטור־ און בילדונגס־געזעלשאפטן און שאפן נייע (קלובן, בילדונגס־געזעלשאפטן, ליטעראריש־ע פאראיינען). „דערביי מוז די גאנצע ארבעט אין די אלע געביטן פאראייניקט און אנגעפירט ווערן דורך דער ארגא־ניזירטער פארטיי־ארגאניז." 4) וועגן דער שפראך. די קאנפערענץ האלט, אז: 1) „עס איז ניט דערלאזבאר צו צעטיילן די שפראך אויף הערשנדיקע און טאלערירטע; 2) די רעגירונגס־אינסטיטוציעס און די ארגאנען פון דער ארטיקער און געגנט־זעלבסטפארוואלטונגען דארפן בא־האנדלען די באפעלקערונג אויף דער ארטיקער שפראך; 3) דאס אויספילן די דאזיקע פאדערונג דארף ווערן פארזיכערט מיט ספעציעלע געזעצגע־בערישע נארמען; 4) ביז עס וועט ווערן פארווירקלעכט די קולטור־נאציא־נאלע אויטאנאמיע, וועלכע גיט איבער די פירונג פון די שול־ און קול־טור־ענינים די נאציעס גופא, מוז זען קעמפן, אז די מלוכה־שול זאל פאר יעדער נאציאנאלער גרופע פון דער באפעלקערונג געשאפן ווערן אויף דער מוטער־שפראך; עס מוזן אפגעשאפט ווערן אלע נגישות בנוגע דעם באנוצן זיך מיט דער מוטערשפראך אין דעם געזעלשאפטלעכן לעבן,

1 „די VIII קאנפערענץ פון „בונד", זשענעווע, נאוועמבער 1910, ז' 1.

אויף די פאַרזאַמלונגען, אין דער פּרעסע, אין די געזעלשאַפטן, פּריוואַטע שולן וכדומה. — די יידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע דאַרף קעמפן דער־פאַר, אַז אין אַלע געביטן פון דעם יידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן און, אין דער ערשטער ריי, — אין דער שול און אין קולטורעלע אַנשטאַלטן זאָל די יידישע שפּראַך פאַרנעמען דאָס אָרט, וועלכע זי דאַרף פאַרנעמען, אַלס נאַציאָנאַלע שפּראַך פון דער יידישער באַפעלקערונג".

אויבן האָבן מיר גערעדט וועגן דעם, אַז די יידישע אינטעליגענץ און די אַרבעטער זיינען, אונטער דער ווירקונג פון דער פּאָליטישער און געזעלשאַפטלעכער רעאַקציע, פאַרכאַפּט געוואָרן מיט נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען. פאַר דער VIII קאָנפערענץ פון „בונד" איז זייער כאַראַקטע־ריסטיש דאָס אָנערקענען די נויטווענדיקייט אָנצוהויבן אַ קאַמף מיט אָט דעם קורס און דאָס פאַרלייגן דעם צ"ק אויף ווייטער „אַרויסצורוקן אויף דעם ערשטן אָרט די פראַגן וועגן סאָציאַלער געזעצגעבונג און פון אַרבע־טער־לעבן".

* *
*

דער „בונד" האָט גענומען אַ טיכטיקן אָנטייל אין די אַלע פּרוון, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן אין אויסלאַנד ווידער אויפצושטעלן די צעפּלינדערטע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי. אין 1912 באַטייליקט זיך דער „בונד" אין ווין אין דער קאָנפערענץ, וועלכע האָט געשאַפן דעם אַזויגערופענעם „אווגוסט־בלאָק". אויף דער דאָזיקער מענשעוויסטישער קאָנפערענץ האָבן, ווי עס איז באַוווסט, זיך באַטייליקט אַלע סאָציאַל־דע־מאָקראַטישע פּאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס, חוץ די „באָלשעוויקעס", וועלכע האָבן געשטעלט אַלס באַדינג, פאַר זייער אָנטייל, דאָס אויסשליסן די „ליקווידאַטאָרן". די קאָנפערענץ האָט אויסגעקליבן אַ פּאַרטיי־צענטער — דעם אָרגאַניזיר־קאָמיטעט („אָ"ק"), אין וועלכן עס איז אויך אַריין אַ פאָרשטייער פון „בונד". פון יענער צייט אָן איז דער „בונד", וועלכער איז פריער געווען אויסער דער פראַקציע, געגאַנגען האַנט ביי האַנט מיט די מענשעוויקעס, סאָלידאַריזירנדיק זיך מיט זיי אין אַלע פּאָליטישע פראַגן.

* *
*

די לעצטע געשעענישן האָבן נאָך זיך געבראַכט אַן אויפלעבונג סיי אין דער יידישער, סיי אין דער רוסישער באַוועגונג. די שטימונג פון דערדריקטקייט איז פאַרביי. די בונדישע אָרגאַניזאַציעס האָבן ווידער באַקומען די אַרבעטער־מאַסע. עס האָט זיך באַנייט די אַרבעטער־פּרעסע.

פון 1912 הויבט אין פעטערבורג אן צו ערשיינען א וועכנטלעכער בונ־דישער ארגאן „די צייט", ביי דער נאָענטסטער מיטארבעטערשאפט פון מ. ראבינאָוויטש (רײן), אַלגין, פרומקינא (אסתר), ד. א. זאסלאוועסקי, א. ד. קירזשניץ און ב. אָרשאַנסקי. דאָס ערשיינען פון דער „צייט" האָט ביי די ארבעטער ארויסגערופן אן אמתע פרייד. די צייטונג האָט פון א סך שטעט און שטעטלעך באקומען באגריסונגען, וועלכע זיינען געווען געשריבן מיט גרויס וואַרעמקייט. מיר וועלן אלס ביישפּיל ברענגען די באגריסונגען פון לאָדזער און וויטעבסקער ארבעטער־גרופּעס. „וויטעבסק. מיט גרויס פרייד האָבן אונזערע באוווסטזיניקע חברים באַגעגנט דעם ערשטן נומער פון דער יידישער ארבעטער־צייטונג. יעדער האָט, דערזעענדיק די צייטונג, איבערגעלעבט אן אינערלעכע הארציקע פרייד, יעדער האָט געמיינט, אז עס וועט נאָך אוועק פיל צייט, ביז מען וועט זען א יידישע ארבעטער־צייטונג, אונז האָט זיך געדוכט, אז א יידישע ארבעטער־צייטונג איז ביי די איצטיקע באדינגונגען א הוילע פאנטאזיע, א חלום, וועלכער קאָן בשום אופן ניט פארווירקלעכט ווערן. נאָר צו אונזער איבערראשונג האָבן מיר אין די איצטיקע פינסטערע צייטן א ליכט, וואָס לייכט אונז הויך אין אונזער חושך. מיר ווינטשן פון גאנצן הארצן, אז דאָס ליכט, וואָס איר האָט אונז אָנגעצונדן, זאָל לייכטן ניט איינמאָל אין וואָך, נאָר אלע טאָג..." פון לאָדז: „דאָס ערשיינען פון דער צייטונג „די צייט" איז א יום־טוב אויף דער יידישער ארבעטער־גאַס. מיר גלויבן, אז ניט געקוקט אויף די שווערע באדינגונגען, וועט די באוווסטזיניקע יידישע ארבעטערשאפט אונטערשטיצן איר צייטונג. מיר באגריסן די רעדאקציע פון דער „צייט" און ווינטשן איר דערפאָלג און פּראָדוקטיווע ארבעט אויף איר דערנער־וועג..."

אינגיכן האָט נאָך דער „צייט" אָנגעהויבן צו ערשיינען א בונדי־שער פּראָפעסיאָנעלער זשורנאַל „דער שניידער" (אין ווילנע).

* * *

א גרויסע ערשיינונג אויף דער פאָן פון אלגעמיינער געדריקטקייט איז געווען דער ארויסטריט פון דעם יידישן פּראָלעטאריאט מיט א פּראָ־טעסט קעגן דעם בייליס־פּראָצעס. אין דער צייט, ווען דאָס יידישע קליינ־בירגערטום האָט רעאגירט אויף דער באשולדיקונג פון די יידן אין ריטואַל־מאָרד מיט תפילות, תעניתים וכדומה, האָבן די יידישע ארבעטער געענטפערט מיט א גרויסן איינטאָגיקן שטרייק, דעם 25טן סעפּטעמבער 1913, און אין אייניקע ערטער אין איינעם פון די נאָענטסטע טעג, האָט זיך לויט דער איניציאטיוו פון די בונדישע אָרגאניזאציעס אין 17 שטעט

אָנגעהויבן א שטרייק, אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט 50.000 אר־בעטער, נעמלעך: אין ווארשע, אין ווילנע, אין ביאַליסטאָק, אין מינסק, אין ריגע, אין האָמעל, אין באָברויסק, אין פּינסק, אין גראָדנע, אין בריסק, אין וויטעבסק, אין בערדיטשעוו, אין דווינסק, אין סמאָרגאָן, אין סלאָנים, אין באָריסאָוו און אין לאָדזי. כמעט אומעטום זיינען ארויסגע־טראָטן אויסשליסלעך יידישע ארבעטער, בלויז אין איניקע שטעט זיינען אויך צוגעשטאַנען די רוסישע און פּוילישע אַרבעטער. די פּעטערבורגער אַרבעטער האָבן זיך אויך אָפּגערופן אויף דעם ביילים־פּראָצעס מיט א שטרייק. אין ווארשע האָבן די פּוילישע און יידישע ארבעטער ארויס־געלאָזט אַן אַלגעמיינעם אויפרוף. דער שטרייק פון 25טן סעפּטעמבער איז געווען דער ערשטער ארויסטריט פון דעם יידישן פּראָלעטאַריאַט אין די יאָרן פון דער רעאַקציע 1.

* * *

אין 1913—1914, אין דער צייט פון דעם אויפשטייג פון דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג, האָט ווידער אויפגעלעבט אויך די פּאַרטיי „פּועלי־ציון". פון דעם 14טן מאַי 1914 הייבט אין פּעטערבורג אָן צו דערשיינען דער זשורנאַל „דאָס וואָרט". אין די נאָענטסטע נומערן באַ־געגענען מיר באַגריסונגען פון אַרבעטער־גרופּעס און איינצעלנע פּערזאָ־נען „פּועלי־ציוניסטן" פון ווארשע, פּינסק, נעסוויזש, מיר, טשענסטאָ־כאָוו, סלאָנים, באַראַנאָוויטש, האָראָדאָק, ריגע, אָדעס, מינסק אאז"וו. פון די אַרטיקלען און קאָרעספּאָנדענציעס אין דעם זשורנאַל „דאָס וואָרט" זעט מען, אַז די גאַנץ געבליבענע פּועלי־ציוניסטישע קרעפטן האָבן גע־פירט זייער מעטיקייט בלויז אין די לעגאַלע אינסטיטוציעס: אין די קולטור־ און בילדונגס־געזעלשאַפטן און אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. דער לעצטער, פינפטער, נומער „דאָס וואָרט" איז דערשינען ערב דער מלחמה — דעם 11טן יולי 1914.

---

1 „די צייט", נומ' 32, „סך־הכּלען".

קאַפּיטל פופצן

די יאָרן פון דער אימפּעריאַליסטישער מלחמה. — דער אָראָפּריים פון דער אויפלעבונג, וואָס האָט זיך געהאַט אָנגעהויבן צו מערקן אין דער אַרבעטער־באַוועגונג. — דער חורבן פון דער יידישער באַפעלקערונג אין צוזאַמענהאַנג מיט דער מלחמה. — די היימלאָזע. — די געזעלשאַפטלעכע אָרגאַניזאַציעס צו העלפן די היימלאָזע. — דער אָנטייל פון די בונדיסטן אין זיי. די אויפגעלעבטע פּאַרטיי־באַוועגונג אין די אָקופּירטע געביטן. — די אויפשטעלונג פון דער בונדישער פּאַרטיי־אַרבעט אין רוסלאַנד. — די באַציִונג פון די בונדיסטן צו דער מלחמה אין רוסלאַנד און אין דער עמיגראַציע. — די לעגאַלע פּרעסע. — „פּאַרטיידיקונגס״־שטימונגען צווישן די בונדיסטן. — דער אָנטייל אין די מיליטער־אינדוסטריעלע קאָמיטעטן. — די קאָנגרעס־באַוועגונג אין אַמעריקע און די באַציִונג צו איר אין רוסלאַנד. — די פּאַרטיי „פּועלי־ציון״ און די מלחמה.

די אימפּעריאַליסטישע מלחמה, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבן אין יולי 1914, האָט אַראָפּגעריסן די אויפלעבונג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן צו מערקן אין דער יידישער אַרבעטער־באַוועגונג. אַ טייל אַרבעטער איז מאָביליזירט געוואָרן און אַוועק אין דער מלחמה. די אַרבעטער־פּרעסע איז דורך דער רעגירונג פאַרמאַכט געוואָרן. עס האָבן זיך אָנגעהויבן רעפּרעסיעס קעגן די פּראָלעטאַרישע אָרגאַניזאַציעס. די פּאַרטיי־אַרבעט איז אין רוסלאַנד כמעט אינגאַנצן אָפּגעשטאָרבן. אין די באַריכטן פון די אָנפירער פון די גובערניאַלע זשאַנדאַרמעריע־פאַרוואַלטונגען צו דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט געפינט זיך כמעט פון אומעטום די סטערעאָטיפּע פראַזע: „די טעטיקייט פון די בונדישע אָרגאַניזאַציעס האָט זיך אין גאָרנישט ניט אַרויסגעוויזן״.

די מלחמה האָט חרוב געמאַכט און פאַראָרעמט די יידישע באַפעלקערונג. זי האָט געליטן ניט בלויז דערפאַר, וואָס די מלחמה איז פאָרגעקומען אויף דער טעריטאָריע, אויף וועלכער זיי האָבן געלעבט, נאָר הויפּטזעכלעך דערפאַר, וואָס די רעגירונג, אויסנוצנדיק די באַדינגונגען פון מלחמה־צייט, האָט אָנגעווענדט אַ גאַנצע ריי נייע שווערע רעפּרעסיעס קעגן די יידן. די יידישע באַפעלקערונג איז דערקלערט געוואָרן אַלס „אינערלעכער שונא״, די יידן האָט מען באַשולדיקט אין דעם, אַז זיי

זיינען, כלומרשט, דייטשע שפּיאָנען, מען האָט ביי זיי גענומען ערבות־לייט און אַרויפגעלייגט אויף זיי גוואַלטיקע קאָנטריבוציעס. צענדליקער טויזנטער יידן זיינען אַרויסגעטריבן געוואָרן פון זייערע היימען, וועלכע האָבן זיך געפונען נאָענט צו דער פראָנט־ליניע, מען האָט זיי געטריבן פון די אַלטגעזעסענע ערטער און איינגאַנצן אַ תל געמאַכט פון זייער גאַנצן האָב און גוטס.

כדי צו העלפן די געליטענע יידישע באַפעלקערונג האָבן זיך געבילדעט נייע און עס האָבן ווידער אויפגעלעבט אַלטע יידישע געזעל־שאַפטלעכע אָרגאַניזאַציעס: „געזעלשאַפט צו שיצן דאָס געזונט פון דער יידישער באַפעלקערונג" („אָזע"), „געזעלשאַפט צו פאַרשפּרייטן האַנט־ווערק" („אָרט") אאַז"וו. מען האָט געעפנט שולן און קינדערהיימען מיט דער יידישער אונטערריכט־שפּראַך, מען האָט געזוכט אַרבעט און באַשעפ־טיקונג פאַר די יידישע היימלאָזע, מען האָט געעפנט שפּייז־פּונקטן וכדומה. צוזאַמען מיט די ספּעציעלע יידישע אָרגאַניזאַציעס האָט נאָך מיטגעהאָלפן די געליטענע יידן אין זייער נויט די „פרייע עקאָנאָמישע געזעלשאַפט". פאַר די בונדיסטן איז געשטאַנען די פראַגע וועגן דער באַציִונג צו אָט די אַלע אָרגאַניזאַציעס. עס איז אויסגעבראָכן אַ חילוקי־דעות, צי ס'זיינען נויטווענדיק נאַציאָנאַלע אָדער אַלגעמיינע קאָמיטעטן אויף העלפן די געליטענע. די מערהייט איז געווען דערפאַר, אַז עס זיינען נייטיק ספּעציעלע נאַציאָנאַלע געזעלשאַפטן. דער מיטגליד פון בונדישן צ"ק מ. ליבער האָט געאַרבעט אין דער „פרייער עקאָנאָמישער געזעל־שאַפט", איז געווען איר באַפולמעכטיקטער און אַלס זעלנער איז ער אין יאַנואַר 1916 אַרעסטירט געוואָרן אין אָדעס.

אין יענע טעג האָט זיך געמערקט עפּעס אַ מין נאַציאָנאַלער אויפ־שטייג: די יידישע אינטעליגענץ און דערהויפּט די יוגנט האָט זיך בלב־ונפש אָפּגעגעבן דער אַרבעט צו העלפן דער געליטענער יידישער באַפעל־קערונג. די בונדיסטן האָבן גענומען אַ גרויסן אָנטייל אין דער דאָזיקער אַרבעט, באַמיענדיק אַריינצוציען אין איר די אַרבעטער־מאַסן און ווי ווייט מעגלעך זי צו אָרגאַניזירן. די דרום־מערבדיקע בונדישע קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין 1915, האָט באַגריסט דעם אָנטייל פון באַ־זונדערע פּערזאָנען און גאַנצע אָרגאַניזאַציעס אין די יידישע געזעלשאַפט־לעכע אינסטיטוציעס, זי האָט אָבער רעקאָמענדירט זיך באַגרענעצן מיט דער טעטיקייט אין די סעקציעס, וועלכע קאָנען העלפן דער פאַראייניקונג פון די אַרבעטער, ד"ה הויפּטזעכלעך אין די אַרבעטס־ביוראָען. דאָס באַטיי־ליקן זיך אין די אָנפירנדיקע אינסטיטוציעס איז אָפּגעוואָרפן געוואָרן. פונדעסטוועגן האָט די באַראַטונג פון צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד"

מיט די דעלעגאטן פון אייניקע ראיאנען, וועלכע איז פארגעקומען א ביסל שפעטער, האט אנערקענט, אז אזא אנטייל איז דערלאזבאר[1].

אין אנהייב 1915 האט די בונדישע פארטיי־ארבעט ווידער אנגעהויבן צו קומען צו זיך. אין אייניקע ערטער האט ווידער אויפגעלעבט דאס פארטיי־לעבן. אין קיעוו האט דער קאמיטעט פון „בונד" דעם 9טן יאנואר 1915 ארויסגעלאזט א פראקלאמאציע אויף יידיש מיט א פראטעסט קעגן דער מלחמה און דעם ארעסט פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פראקציע. דא האט זיך אויך געפירט אן ארבעט ביי די פראפעסיאנעלע פאראיינען, עס זיינען אויך געווען עטלעכע ארבעטער־קרייזלעך [2]. אין זשיטאמיר און אין כעלם זיינען דעם 1טן מאי 1915 פארשפרייט געווארן פראקלאמאציעס פון צענטראל־קאמיטעט פון „בונד" מיט א רוף ארויסצוטרעטן קעגן דער מלחמה[8]. אין דווינסק איז דעם 4טן אפריל 1915 ארעסטירט געווארן א פארזאמלונג[4]. אין ווילנע איז געווען טעטיק א קאלעקטיוו. עס פלעגן פארקומען פארטיי־פארזאמלונגען און עס איז געפירט געווארן אן ארבעט אין די קרייזלעך. אז אין דער נאכט פון 17טן אויפן 18טן פעברואר 1915 איז ארעסטירט געווארן דער בונדישער קאלעקטיוו, איז באלד געשאפן געווארן אן אנדערער [5]. אין ריגע זיינען די בונדיסטן אויך געווען טעטיק און האבן געהאט אן איינפלוס אויף דער „פראפעסיאנעלער געזעלשאפט פון די ארבעטער אויסצוארבעטן שיך" [6]. אין האמעל איז דעם 18טן אפריל 1915 פארשפרייט געווארן די פראקלאמאציע פון צ"ק פון „בונד", וועלכע איז געווען געווענדט קעגן דער מלחמה און האט דערציילט וועגן דער שווערער לאגע פון די יידן, וואס ווערן פארפאלגט אין פוילן [7]. בונדישע קעמערלעך זיינען געווען אין אדעס, אין קרעמענטשוג, אין כארקאוו, אין יעקאטערינאסלאוו און אין אנדערע ערטער. אין פעטערבורג איז געפירט געווארן

---

1 „נאשע סלאווא", פאריז, נומ' 196.

2 ענינים פון היסט.־רעוו. ארכיוו, ענין נומ' 6, טייל 32, בויגן B, 1915, אגענטור־ידיעות.

8 דארט. ענין נומ' 6, טייל 15, בויגן B, 1915, אגענטור־ידיעות. און ענין נומ' 6, טייל 73, בויגן A.

4 דארט, ענין נומ' 6, טייל 12.

5 דארט, ענין נומ' 6, טייל 11, בויגן B, 1915, באריכט פון אנפירער פון ווילנער גובערנ זשאנד.־פארוו.

6 דארט, ענין נומ' 6, טייל 40, בויגן Б, 1915, מיטטיילונג פון אנפירער פון ליפלענדער גוב. זשאנד.־פארוו.

7 דארט, ענין נומ' 6, טייל 45, בויגן Б, 1915, אגענטור־ידיעות.

אַן ערפֿאָלגרייכע אַרבעט צווישן דער יידישער סטודענטנשאַפֿט; ביים פּסיכאָ־נעוואָלאָגישן אינסטיטוט און אין אוניווערסיטעט האָבן זיך געבילדעט בונדישע קרייזלעך (די אַקטיווע טוער זיינען געווען: ווײַנרייך, כאַריט, באַצקעלעס און אַנדערע), וועלכע פֿלעגן איינאָרדענען לעקציעס, רעפֿעראַטן, פֿאַרזאַמלונגען און אין 1916 האָבן זיי אַרויסגעגעבן אַ זאַמל־בוך „נאַש פּוט" (אונזער וועג).

אין פּוילן, וועלכע איז אָקופּירט געוואָרן, האָבן די בונדיסטן געפֿירט אַ לעבעדיקע פּאַרטיי־טעטיקייט. אין וואַרשע האָבן זיך אונטער דער השפּעה פֿון „בונד" געפֿונען 12 יידישע פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראיינען מיט בערך 10.000 מיטגלידער און אייניקע בילדונגס־קורסן פֿאַר דערוואַקסענע. די פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראיינען האָבן איינגעאָרדנט פֿאַר די אַרבעטסלאָזע אַרבעטער־קיכן, אַרבעטער־קאָאָפּעראַטיוון, צונויפֿגערופֿן פֿאַרזאַמלונגען אויף צו באַהאַנדלען פֿאַרשיידענע פֿראַגן, אויף וועלכע עס פֿלעגן קומען טויזנטער אַרבעטער. 16 פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראיינען — יידישע, פּוילישע און געמישטע — האָבן זיך פֿאַראייניקט אין איין צענטראַל־ביוראָ, וועלכע האָט זיך געפֿונען אין אַן ענגן קאָנטאַקט מיט די פּאַרטייען. אין דעם סעקרעטאַריאַט פֿון דעם ביוראָ זיינען אַריין פֿאַרשטייער פֿון „בונד", פּס"ד און פּפּ"ס. דאָס „צענטראַל־ביוראָ" האָט אין אַ קורצער צייט אַנטוויקלט אַ ברייטע טעטיקייט: געעפֿנט קיכן (צו יאַנואַר 1916 זיינען געווען 16 קיכן), טייהייזער, קאָאָפּעראַטיוון און סקלאַד פֿון פּראָדוקטן אויף צו באַזאָרגן די אַרבעטער־קיכן, אַ בעקעריי, אָרגאַניזירט די מעדיצינישע הילף, איינגעאָרדנט אַן אינטערנאַציאָנאַלע אויפֿקלער־געזעלשאַפֿט „שוויאַט" (ליכט), וועלכע האָט געהאַט אַ ביבליאָטעק, אַ לייען־זאַל און בילדונגס־קרייזלעך. די פֿאַרוואַלטונג פֿון „שוויאַט" איז באַשטאַנען פֿון יידישע און פּוילישע אַרבעטער.

אחוץ וואַרשע, האָט דער „בונד" נאָך געפֿירט אַ גרויסע אַרבעט אין לאָדז, אין ווילנע, אין טשענסטאָכאָוו און אין אַ גאַנצער ריי אַנדערע שטעט.

אין לאָדז האָבן די בונדיסטן איינגעאָרדנט גרויסע מאַסן־פֿאַרזאַמלונגען, למשל, אין דעצעמבער 1914 (עס האָבן זיך באַטייליקט 500 אַרבעטער) וועגן דער טעטיקייט פֿון „בונד", אין יאַנואַר 1915 צום אָנדענק פֿון 9—22 יאַנואַר 1905 (150 אָנטיילנעמער), אין מערץ 1915 וועגן די אויפֿגאַבן פֿון דעם פּראָלעטאַריאַט (מיט 2000 מאַן). די קולטור־ און בילדונגס־געזעלשאַפֿט „האַרפֿע", וועלכע איז געגרינדעט געוואָרן דורך די בונדיסטן, האָט געעפֿנט אַרבעטער־טייהייזער, לייענזאַלן, אַ ביבליאָטעק, אָוונט־קורסן פֿאַר דערוואַקסענע, איינגעאָרדנט רעפֿעראַטן, דיסקוסיע־

אונטן אאז״ו. די פארלאגס־טעטיקייט פון לאָדזער קאָמיטעט פון „בונד״ האָט זיך אויסגעדריקט מיט דעם ארויסלאָזן פּראָקלאמאציעס און בלעטלעך, דער ערשטער נומער פון „לאָדזער ארבעטער״ איז זיך פונאנדערגעגאנגען אין דער צאָל פון 3500 עקזעמפּלארן. אין ווארשע און אין לאָדז האָבן די בונדיסטן געפירט א גרויסע קאמפּאניע פאר דער יידישער פאָלקסשול אויף דער מוטערשפּראך פון די יידישע פאָלקסמאסן, אין וועלכער עס זיינען ארייננעצויגן געוואָרן די ברייטע מאסן פון דער יידישער באפעלקערונג.

אין ווילנע האָבן אין דער צייט פון דער אָקופּאציע עקסיסטירט פּראָפעסיאָנעלע פאראיינען, ארבעטער־קיכן און בילדונגס־געזעלשאפטן. די יידישע סעקציעס ביים ווילנער פאָלקס־אוניווערסיטעט האָט איינגעאָרדנט לעקציעס אויף יידיש וועגן נאטור־וויסנשאפט און געזעלשאפטלעכע טעמעס [1].

אין אויסלאנד איז צווישן די בונדיסטן ניט געווען קיין איינשטימיקייט בנוגע דער פראגע וועגן דער באציונג צו דער מלחמה. אייניקע (וול. קאָסאָווסקי־לעווינסאָן) זיינען צוגעשטאנען צו דער גערמאנאָפילישער אָריענטאציע, אנדערע (מ. ראפעס) צו דער „פארטיידיקונג״, די דריטע (קאָיגען־„יונה״) צום רעוואָלוציאָנערן אינטערנאציאָנאליזם. א פאָרשטייער פון אויסלענדישן קאָמיטעט פון „בונד״ האָט זיך באטייליקט מיט באראטונגס־רעכט אין דער צימערוואלדער בארא‏טונג און האָט אונטערגעשריבן דעם אויפרוף פון דער צימערוואלדער פאראייניקונג. אין ווארשע האָט דער „בונד״ צוזאמען מיט די פּפּ״ס און פּס״ד ארויסגעלאָזט אין אָנהייב פון דער מלחמה א פּראָקלאמאציע, אין וועלכער די מלחמה איז טראקטירט געוואָרן לויטן שטאנדפּונקט פון דעם רעוואָלוציאָנערן אינטערנאציאָנאליזם. אין רוסלאנד גופא איז ביים אָנהייב מלחמה די שטימונג ביי די גאנץ געבליבענע בונדיסטן אויך געווען אן אינטערנאציאָנאליסטישע. אזוי, למשל, איז אויף דער קאָנפערענץ פון די בונדישע אָרגאניזאציעס פון דרום־מערבדיקן ראיאָן, וועלכע איז פאָרגעקומען אין קיעוו סוף יוני 1915 און אויף וועלכער עס האָבן זיך באטייליקט דעלעגאטן פון זשיטאָמיר (2), קרעמענטשוג (1), מאָזיר (1), קיעוו (2) און בערדיטשעוו (2), איז ביים באהאנדלען די פראגע וועגן דער באציונג פון „בונד״ צו דער מלחמה, אָפּגעוואָרפן געוואָרן די רעזאָלוציע פון פארטיידיקונגס־

---

1 קורצער באריכט וועגן דער טעטיקייט פון דעם „בונד״ צו דער צווייטער קאָנפערענץ, וועלכע איז צונויפגערופן געוואָרן דורך דער אינטערנאציאָנאלער קאָמיסיע אין בערן, אַפּריל 1916.

כאראקטער, וועלכע איז פארגעלייגט געווארן דורך דעם פארשטייער פון צענטראל־קאמיטעט, דעם חבר מ. ראפעס.

שפעטער, אין 1916, האבן גובר געווען די פארטיידיקונג־שטי־מונגען. די אלפארטייאישע בונדישע בארעטונג, וועלכע איז פארגעקומען אין כארקאוו אין מאי 1916, האט אנגענומען א רעזאלוציע אין אט דעם גייסט. אונטער דער ווירקונג פון אט דער רעזאלוציע האבן די בונדיסטן זיך באטייליקט אין די מיליטער־אינדוסטריעלע קאמיטעטן אין פעטראגראד און אייניקע אנדערע שטעט.

מיט דעם אנהייב פון דער אויפלעבונג אין דעם פארטיי־לעבן האט ווידער אויפגעלעבט די בונדישע פרעסע. פון הארבסט 1916 ביז מאי 1917 האט אין פעטראגראד לעגאל ערשיינט א בונדישער ארגאן „יעווריי־סקיע וועסטי" (יידישע ידיעות) אונטער דער רעדאקציע פון ד. א. זאס־לאווסקי, וו. קאנטאראוויטש, מ. ראפעס און ה. ערליך. ביי די ארבעטער האט גרויס אנזען ארויסגערופן דער פראיעקט צו באנייען די בונדישע פרעסע אויף יידיש, און די זאמלונגען אויף דעם, וועלכע זיינען ארגא־ניזירט געווארן לויט זייער אייגענער איניציאטיוו, האבן געהאט גרויס ערפאלג.

פון די פראגן, וועלכע האבן באאומרויקט די בונדישע קעמערלעך אין רוסלאנד ערב דער פעברואר־רעוואלוציע, דארף מען באמערקן די פראגע וועגן דער קאנגרעס־באוועגונג אין אמעריקע. אין יענער צייט האט זיך אין אמעריקע אין די פארשיידנסטע קרייזן פון דער יידישער געזעלשאפט געפירט א פראפאגאנדע וועגן צונויפרופן אן אלוועלטלעכן יידישן קאנגרעס, וועלכער האט געדארפט נאך דער מלחמה פארטיידיקן אין דער פעלקער־ליגע, זי זאל אנערקענען די בירגערלעכע, פאליטישע און נאציאנאלע גלייכבארעכטיקונג פון די יידן אין אלע לענדער. אין רוס־לאנד האבן זיך די בונדיסטן, פונקט אזוי ווי זייערע חברים אין אמע־ריקע, באצויגן פאזיטיוו צו דער דאזיקער אידעע און זי פראפאגאנדירט אויף עטלעכע לעגאלע פארזאמלונגען, וועלכע זיינען איינגעארדנט גע־ווארן אין פעטראגראד אונטער דער פאן פון דער „געזעלשאפט צו שטו־דירן די פאלקס־ליטעראטור".

אין די יארן פון דער אימפעריאליסטישער מלחמה האט זיך גע־מערקט א געוויסע אויפלעבונג אויך ביי די „פועלי־ציון". עס האבן זיך באנייט זייערע ארגאניזאציעס אין פעטראגראד (אויסשליסלעך פון סטו־דענטן: צבי פרידלאנד, ז. ברייטער, שיידלין, פאטשיוּע, מענדעלעוו, ס. דאלגאפאלסקי, סטערלין און אנד.), מיט וועלכע עס האט אנגעפירט ט. ניר (ראפאלקעס), אין מאסקווע (י. טענענבוים, בערלינגרויט און אנד.), אין

נישזני־נאווגאראד. די „פועלי־ציון" האבן אין אייניקע ערטער זיך באטייליקט אין דעם ארגאניזירן די הילף פאר די היימלאזע. אין מאסקווע האבן זיי איינגעארדנט א פארטיי־פארלאג „פערעוואל". בנוגע דער מלחמה זיינען די „פועלי־ציון" ס'רוב געשטאנען אויף דעם אינטער־נאציאנאליסטישן שטאנדפונקט.

וואס שייך די איבעריקע יידישע סאציאליסטישע פארטייען ס"ס און י"ס זיינען אין רוסלאנד, לויט די ידיעות, וואס מיר פארמאגן, אין דער צייט פון דער מלחמה קיין באשטימטע ארגאניזאציעס ניט געווען; בלויז איינצעלנע פערזאנען, געוועזענע מיטגלידער פון אט די פארטייען, האבן זיך באטייליקט אין דער ארבעט פון די לעגאלע געזעלשאפטן צו העלפן די היימלאזע: אין מאסקווע — יעקב לעשצינסקי, ראסקין, מאטילעוו, סאקאלאווסקי, דאבאווסקי. אין פעטראגראד — יוסף בערסאנסקי, י. כורגין און אנדערע.

זוכצעטל

א.

אַלגין 423
אַמולעווסקי 57
אַסאַראַגין 324
אַסטראַגאַווין 116
אַפּנער 161, 162
אַרשאַנסקי ב. 423
אַבוגאַוו 55
אַבעזגוז 100
אַבערסאַן (זע גרינבלאַט, „אַדאָלף")
„אַבראַם" 79, 95, 100, 102, 158
אַבראַמאַוויטש ק. 25, 28
אַבר (אַמאַוויטש)—ריין מ. 157, 416, 419, 423
אַבראַמאַוויטש ע. 51, 52, 54, 56
אַבראַמזאָן ז. 280, 389, 390, 398
אַדאָלף 397
אַהראָנאָוו 156
אוושראַנסקי 124, 126, 127
אוסיסקין ח. 74
אוסישקין ח. 159
אופלאַנד מ. 86, 92
אחד-העם 261, 262, 263
אַטקאַץ וו. 161
אידאַ 161
איוואַנאָוו 267
איזביצקאַ ל. 158
איזביצקי יוסף 158, 159, 416
איטשע מאיר 132
איידלשטיין ה. 161
אייזנבערג פ. 157, 158
אייזנשטאַט י. 74, 113, 308, 416
אייזנשטאַט ל. 54, 74, 113, 157, 158
אייזנשטאַט ש. 54
איינזאַפט ס. 374, 375, 379, 409, 414
אַלעקסאַנדר I 10
אַלעקסאַנדר II 7, 50, 120, 128
אַלעקסאַנדר III 9, 136, 186,
אַלטער דער בערשטער 79, 100, 115
אַלפערט י. 157
אַמסטערדאַם א. 159
אַמסטערדאַם י. 74
אַנדרייעוו פּולק. 352
אַנדערס ש. 26, 29
אסתר (זע פרומקינא)
אעראָוו 156
אַפּט י. 161
אַפּטעקמאַן א. וו. 21
אַקים (זע גאָלדמאַן ל.)
אַקימאָוו — מאַכנאָוועץ ל. 53, 54, 78, 81
אַקסעלראָד פּ. 67
אַראָן 132
אַראַנאָוו (זע אַדאָלף)
אַראָנאָוויטש מ. 389
אַראָנסאָן ד. 156
אַראָנשטאַם ב. 25
אַראָנשטאַם ל. 296
אַשפּיז ש. 142, 156

ב.

באַגאַוואַר י. 160
באַגאָראַד ד. 142, 156
באַגאָראַד מ. 156
באַגדאַנאָווא מ. 129, 130
באַגדאַנאָוויטש 51
באַגוסלאַווסקאַ מ. 156
באַטווייניק 100
באַקל 139
באַרוכין 174
באַרוכאָוו ב. 389, 397
באַרוכסאָן 397
באַריסאָוויטש ל. (זע בערנשטיין)
באַזין מ. (זע זילבערפאַרב מ.)
„באַטשקי" (זע זעליקסאָן)
באַלעבאַנאָוו מ. 18
באַמבאַם ב. 128, 129, 130
באַמבאַם פּ. 130
באַנעוור 84, 85, 88, 89, 90, 92
באַם נ. 389
באַסקין י. 390
באַראַן 159
באַרבאַנעל פּ. 156
באַרלאַם 159
באַרלאַם ש. 159
באַרעל מ. 25, 29
באַרקאַן ש. 161
באַקשט מ. 85, 92
בודנשטיין י. 157
בוכבינדער נ. 5, 54, 118, 122, 128, 151, 208, 266
בוליגין 402

בונגע א. פּ. 129
בורגין-גאָרדאָן 162
בורצעוו וו. 113
בורשטין י. 159
בורשטין נ. 159
בורשטיין ק. 161, 162
בים מ. 160
בייגער ח. 116
ביילים מ. 422, 424
בייראַק א. 157
בליאַכערמאַן ז. 161
בליאַכערמאַן ל. 160
בלאָוושטיין מ. 161
בלומענפעלד ש. 86, 92
בן-אַדיר (זע ראָזין א.)
בן-צבי 397
בעלענקאַ ס. 160
בעלאַך א. 53
בעליאַיעוו ד. 25, 26, 28
בעלינסקי 46
בעלסקי ס. 26, 29
בעלסקי ק. 26, 29
בענדין נ. 25, 29
בענצעל א. 25
בענענזאָן א. 129, 130
בעסאָנאָוו 262, 264
בעסעראַבער משה 397
בעסקין ז. 160
בערבער מ. 86, 92
בערגער י. 389, 390
בערטע 132
בערלינרוים 430
בערמאַן מ. 128
בערמאַן פּ. 79, 116
בערנע ל. 46
בערנשטיין ב. 125, 127
בערנשטיין ליובאָוו 25, 128, 130
בערנשטיין לעאָן 113, 124, 127
בערנשטיין ש. 50, 116
בערקאָוויטש א. 129
בראָדסקי ד. 55, 56
בראָון א. 296
בראָווי א. 161
ברוידע נ. 25, 29
ברוסילאָווסקי ס. 55
ברוסער מ. 160
ברייטער ז. 430

ג.

גאָדלעווסקי 114
גאָזשאַנסקי ש. 54, 113, 157, 158
גאָלאַנדסקי ה. 85, 92
גאָלאַנדסקי י. 161, 162
גאָלדבלאַט (זע מעדעם)
גאָלדאַצקי י. 159
גאָלדבערג 208, 249, 256
גאָלדבערג נ. 389
גאָלדבערג ס. 156, 389
גאָלדינאַ נ. 156
גאָלדינאַ צ. ב. 142, 155, 151
גאָלדמאַן ל. 79, 115
גאָלדמאַן מ. 79, 100, 308, 416, 426
גאָלדע 397
גאָלדענבערג י. 156
גאָלדפאַרב ש. 159
גאָלדשטיין ד. מ. 157
גאָרבונאָוו מ. 160
גאָרדאָן אברהם 69, 70
גאָרדאָן מ 25
גאָרדאָן פּ. 86, 92, 113, 114, 121
גאָרדאָן ש. 85, 92
גאָרדאָן ה. 161
גאָרדאָן י. 85
גאָרעוו-גאָלדמאַן ב. 113
גאָרפיין ש. 85, 92
גאַטושקין א. 160
גאַלאַצקי ס. 55
גאַלקין 224
גוטמאַן א. 389, 390
גולניק ל. 159
גוסטע 115
גורעוויטש מ. 142, 156
גורעוויטש ר. 142
גורעוויטש א. 160
גינזבורג א. 160
גינזבורג פּ. 160
גינזבורג ס. 142
גינזבורג פּ. 390
גינזבורג ש. 152, 160
גינזבורג ל. 161
גלאָבוס א. 156
גלאָבוס מ. 28
גלאָבוס ר. 142, 156
גלאַס אָ. 50
„גלעב" זע מוטניק
געזענצווייַ נ. ס. 156
געזענצווייַ פּ. 142, 156
געלצער י. 161, 162
געטע 46
געראַרדי 232, 233, 234
גערבערג 161, 162
גערציק אַננאַ 129
גערציק ב. 128, 130
גערשוני גריגאָרי 130
גראָסמאַן פּ. 55, 56
גראָסער בראָניסלאַוו 361
גראַבעלסקאַ פּ. 340
גראָווער י. 340
גראַץ ח. 53
גריבאָיעדאָוו 317, 323
גרינבערג י. 159
גרינבלאַט פּ. 160
גרינבלאַט ר. 79
גרינהויז א. 389
גרינפעלד מ. 158
גרינפעלד ש. 158
גרשון 397

ד.

דאָבין ל. 129, 130
דאָבין ש. 389, 398
דאָבראָליובאָוו 46, 67
דאָברין ב. 161

דאָברין ש. 161
דאָלגאָפּאָלסקאַ ס. 430
דאַגאַן מ. 15, 17
דאַווידאָוויטש ל. 22, 25, 26, 17, 28, 41, 42
דאַווידזאָן 389
דאַנישעווסקי ש. 157
דארווין 139
דובנאָוו ש. 261, 262, 263, 404
דושקאַן 115
דוואָרעצקי א. 161, 162
דושאַן זע מיל
דימענט העניע 86
דימענט מ. 85, 92
דימשיץ א. 28
דימשיץ ז. 157
דיסלער 28
דיקשטיין 56, 67
דייכאָווסקי 431
דראַגאָמאַנאָוו מ. נ. 19, 47, 48, 49
דראַנונסקי ל. 142
דראַפּקין א. 142, 252
דראַפּקין ל. 156
דראַפּקין ש. 156
דריבינאַ 156

ה.

האָפמאַן זע לעווינסאָן
האַרנשטיין וול. 50, 56
האַלפּערין יעפים 233
האַרטמאַן לעוו 50
הורוויטש יעווגעניע 53, 85, 86, 92, 116, 124
הורוויטש העלענע 53, 85, 92.
הורוויטש י. א. 51, 52, 53, 56, 57
הורוויטש י. 79, 95, 115
הורוויץ ח. ד. 391
הירשפעלד ח. 162
הייליקמאַן מ. 142
הייגע ה. 46
העלער מ. 229
העלער א. זע ראָזנטאַל אַ
העלפנאַם נ. 156
הערמעלין מ. 157
הערצעל ט. ד"ר 386, 387
הערץ מ. 156
הערץ נ. 156
הערץ א. 156
הערש ל. 408

וו.

וואָלמאַן א. 129, 130
וואָלטשינער 157
וואָלין י. 116, 124, 132
וואָלין יולי 208, 253, 259, 262, 263, 265, 267
וואָלפין א. 55, 56
וואָלף וו. 398
וואָלפסאָן מ. 25, 26, 27, 29
וואָלפסאָן ש. 142, 155, 156
וואָלק מ. 13
וואָלק ד. 115
וואָראָווסקי 259
וואַלק ס. 72
וואַסיליעוו (אָנפ. פון אָדעסער זיכעראָפּט.) 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 225, 226, 279, 280
וויטענזאָן א. 160
וויטקינד י. 114
ווילבושעוויטש מאַשע 125, 127, 129, 130, 208, 214, 223, 229, 232, 233, 234, 235, 248, 254, 265, 266, 267, 280
ווילטער ש. 85, 92
ווילאַטשער נ. 156
ווילענקין י. 129, 130
ווינאָגראַדסקי פ. 157
ווינטשעווסקי מ. 41, 45, 46, 47
ווישטינסקי מ. 128
וויינבערג י. 157
וויינעל נ. 25, 29
וויינער ל. 22, 23, 24, 29
וויינער י. 25
וויינצוויג ש. 397
וויינרייך מ. 428
וויינשטיין 100, 102
וויינשטיין י. 25, 29
ווייסברעם 162
ווייסער סטאָלער (זע אַבראַמאָוויטש)
וולאַסאָוו 153
וועגדלאַנד 290
ווערא 132
וראַנגעל 113

ז.

זאַבאָוו 56
זאַכאַראָוו 142
זאַלצמאַן העניע 85, 92
זאַלקינד א. 95, 114, 121, 125, 127, 157, 158, 133
זאַלקינד ב. 157, 158
זאַלקינד סוחר 371
זאַסטענקער י. 126
זאַסטענקער מ. 162
זאַסלאַווסקי ד. 47, 49, 234, 235, 423, 430
זאַק א. 25, 29
זאַק ל. 53, 116, 389
זאַקאַן חיים 100, 102, 157
זאַקס ל. 14, 85, 92
זארכין א. 157
זובאַטאָוו ס. 51, 52, 83, 84, 85, 90, 91, 93, 122, 151, 154, 155, 203, 205, 206, 207, 208, 211, 213, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 232, 233, 234, 236, 249, 255, 262, 263, 266, 267, 268, 269, 270, 273, 282, 383
זונדעלעוויטש אהרון 22, 23, 24, 25, 27

זונדעלעוויטש מ. 29, 25
זוסמאַן ש. 339
זוסמאַן ר. 159
זוואַליאַנסקי 218
זוועדין י. 53, 124
זילבערפאַרב מ. 398, 399
זילבערשטיין ר. 157
זינע 132
זיסבלאַט י. 161, 162
זיסערמאַן ב. 161
זיסקע 260
זיידלער א. 26, 29
זיידעלמאַן י. 161
זלמן (זינגער) 95, 100
„זלמן" 398
זעווין ר. 160
זעלדאָוו ס. 75, 100, 114
זעלדאָוויטש ר. 129
זעליקסאָן ז. 296
זעליקסאָן מ 160
זעלצער (זע גראָסער)
זרובבל 397
זשוזלין מ. 85, 92
זשיטלאָווסקי ח. ד"ר 401
זשעלודסקאַ 115, 157
זשעליאַבאָוו 49
זשעליעזניאַק ר. 160

ח.

„חיים" „היימאָוויצעס" (זע האַלפּערין)
חנציע 130
חפץ 53, 116

ט.

טאַביאַס (מאַקס) 113
טאָלסטאָי ל. נ 139, 262
טאַנטאַק ב. 389
טאַבאַקסאָן 161
טאַטאַרטשיק 159
טאַראַס (זע קאַץ ד.)
טילמאַנס 831
טימאָפיי (זע קאָפּעלזאָן)
טירקלטויב 159
טייץ צ. 159
טעלמין י. 86, 92, 116, 129, 130
טענענבוים י. 430
טערמאַן ר. 160
טערעזע די שניידערין 115
טראָפּאָווסקי א. 113, 159
טראַכטענבערג ש. 86, 92
טרובעצקאָי (פירשט) 214, 215
טרוכנאָווסקי וו. 129, 130
טריוויש י. 25, 29
טרייביטש פ. 159
טרעפּאָוו 86, 203
טשאַפּלעווסקי 26
טשיזשיק ב. 397
טשעמעריסקי י. מ. 124, 132, 208, 216, 222, 236, 243, 247, 248, 249, 250, 252, 254, 255, 256, 258, 269
טשערניאָווסקאַ ל. 86, 92
טשערניאַיעוו גענעראַל 41
טשערניאַקאָוו 116
טשערניכאָוו 85, 92
טשערקאַסאָוו 266
טשערקעזאָוו וו. 43

י.

יאָניכעס ל. 53
יאָכעלסאָן וו. 22, 23
יאָנאָוו (זע קאָיגען)
יאָסיפּאָוויטש ד. 25
יאָפּינאָוו י. 162
יאָפּע אַלטער 389, 398
יאָפּע ר. 142, 152, 156
יאַלאָוו ב. 161
יאַנאָוויצקי 332
יאַנאָווסקי ד"ר 290
יאַנאָווסקי פאַבריק, 194
יאַנאָווסקי י. 397
יאַנטשעווסקי מ. 26, 27, 28
יאַנקאָווסקי מ. 142, 156
יאַנקעלעוויטש ב. 157
„יאַקאָוו" י. 129, 132
יאַראָסלאַווסקי מ. 55
י. א. זע אייזנשטאַט
יודין (זע אייזנשטאַט)
יווילער מ. 115
יעזערסקי מ. 142
יעקאַטערינאַ II 116

כ.

כהן מרדכי 41
כאַבזוי ל. 160
כאַטישליאַנסקי א. 157
כאַרזען ל. 130
כאַמענטאַאווסקי ש. 157
כאַווקין ב. 160
כאַזקינאַ ז 86, 92
כאַזאַנאָוויטש ל. 53
כאַים ל. 297
כאַיומין 128
כאַן וו. 86, 92
כאַנין מ. 160
„כאַציע" 132
כאַצקאָוויטש ש. 161
כאַצקעלעס 428
כאַרים 428
כאַשין (זע באָרוכסאָן)
כורגין 431
כורגין ח. 50, 51, 56
כורין ח. 206
כייקין ז 156
כייקין ח. 142, 156
כייקינאַ ח. 160
כערסאָנסקי י. 431
כריפּאָוו 236, 241

ל.

לאָסיעוו 27, 29
לאָפּוכין 243, 266, 267, 268, 270, 272, 273
לאַריס-מעליקאָוו 29
לאַבום 160
לאַווראָוו 43, 41

לאנדאו ס. 160
לאנדע ש. 56, 180, 184
לאסאל 339
לאפידוס א. 290
לוקאס 128
לוריע ס. 114
לוריע א. פ. 397
לוריע וולאַד 160
לוריע ב. 113
לוריע מ. 309
לוואָח 114
ליאַכאָווסקי 86, 113
ליאַם ר. 156
לאַבין ש.
ליבער מ. (זע גאָלדמאַן מ.)
ליבערמאַן א. 19, 22, 23, 24,
25, 27, 43, 44, 45
ליבערמאַן ח. 157
ליוועראַנט ז. 160
ליזע 79
ליטוואַק א. 74, 75. 370, 371
ליטוואַק נ. 159
ליכטערמאַן ח. 53
ליליענבלום משה לייב 45
לינעוו א. 44
ליפשיץ נ. 115, 158, 161
ליקסמאַן י. 267
ליאָווקע (זע יאָגיכעס).
לעאָנטיעוו (זע גאָלדמאַן ל).
לעדער ד. 129, 130
לעדער ל. 129, 130
לעווי א. 161
לעווי ר. 85, 92
לעוויאַש פּ. 50
לעוויטאַס י. 129
לעווין מ. ח. 114, 129, 130
לעווין מ. 160
לעווין ח. 55, 56, 95, 100,
102
לעווין א. 85
לעווינסאָן ב. 74, 159
לעוויגסאָן ל. (זע אייזנשטאַט).
לעווינסאָן מ. 72, 82, 85,
92, 113, 121, 306, 308,
429
לענין 300, 301, 302, 303,
304
לעסינג 46
לעסניק ח. 156
לעפּושינסקי פּ. נ. 313.
לעקערט ח. 193, 197, 226,
236, 237, 253, 254, 286,
288, 290, 291, 292, 293
לעשטשינסקי יעקב 17, 389,
391, 431

מ.

מאיר (זע קאַנאַן)
„מאיר" 129
מאָוושאָוויטש י. 26
מאָטיליעוו 431
מאָרכאָיו 156
מאָנטעפיאָרע מ. 386
מאָשקאָ 128
מאָשעוויצקי 130, 160
מאַטאָסעוויטש 26
מאַטוסעוויטש פּ. 127
מאַטלאַראָוו יו. 317
מאַטעס 396
מאַרנאָוויטש אַ. 339
האַלקין אבר. 55, 56
מאַנדעלבערג ל. 398
מאַנדלבוים מ. 157
מאַנדלבוים ה. 157
מאַנדלבוים ה. 157
„מאַקס" (זע דושקאַן)
מאַרגאָלין אַ. י. 55, 56
מאַרגאָלין סאַל. 340
מאַרגאָליס ח. 161
מאַרקס קאַרל 180, 184
מאַרשאָוו ל. 57, 59, 60,
66, 69, 77, 113, 115, 309
מאַרטאָוו מ. ל. 142, 156
מאַשקעליישן ס. 128, 129
מוד. ארק. 129
מוטניק אַ. 54, 78, 82, 83,
85, 92, 113
מוטערמילך וו. 156
מוטערמילך מ 156
מונוועס 158
מיכאַאיל דער איינבינדער 75
מיכאַאיל (זע יובוועליר מ.).
מיבאַאילאָוו ד"ר 287, 288
מיכאַלעוויטש (זע איזביצקי י.)
מ. ל. דושאָן 54, 79, 84,
95, 96, 97, 113
מינדעל י. ש. 124
מיסליצקאַ 85, 92
מיסלאָווסקי 20
מיצקון י. 100
מיצקון ר. 289
מירקין א. י. 85, 92
מייטין טש. 160
מייטשיק ד. 129
מייער ש. ש. 20
מייער ל. 161
מעדעם וו. 129, 130, 131,
132, 135, 308, 361, 414,
415
מעטעליצקי ה. ש. 129, 130
מענדעלעוו 430
מענדעלעוו ז. 162
מענטשיקאָווסקי פּ. 397
מערזאָן 124
מערלינסקי ס. 51
מערקין חיים 389
מערקע 132

נ.

נאָוואָגרודסקי ל. 157
נאָטעק 29
נאַגאָרסקי 26
נאַדעל 115
נאַזימאָוו 287
נח (זע פּערטנאָי).
נאַטאַן 397
נאַטאַנסאָן 21
נאַכמאַנסאָן 160
ניקאָלאַי I 29

ניקאָלאַי 11
ניר (זע ראַפּאַלקעס)
ניסן 397
ניידלין מ. 160
ניידיאָננאַרע 132
ניימאַן 132
נעווסקי 83
ניעמשאַיעוו 30
נעכאַמקין י. 152
נעמאַנסקי (זע זעלראָוו)
נעמוער, ראַבינער 290
נעמעשאַיעוו 230

ס.

סאָלאָוויי אבר. 161, 162
סאָלאָמאָן 115, 161
סאָלאָמאָנאָוו 370, 371
סאָלאָן נ. ב. 156
סאָסין 55
סאָסקין 160
סאָקאָלאָווסקי א. 431
סאָקטלאָווסקי פּאַבר. 269
סאָראָקאָ ג. וו. 75, 84, 85, 92
סאָראָקאָ ח. (געבוירן וועוויאָר) 86, 92
סאָרקין ב. 161
סאָרשער ר. 126, 127, 129
סאַבוראָוו 290
סאַיעט ג. 25, 29
סאַמאָילאָוו 28, 400
סאַפּירסאָן 161
סאַרנאַי י. 159
סולסקי ס. 86
סוויאַטלאָווסקי וו. וו. 368, 369, 411
סווידערסקי 154
סטאָן ב. 74
סטאָקלישסקי 159
סטאַרקאָוו 262, 264
סטוקמאַן י. 160
סטענצעל ב. 156
סטערינאַ ח. 160
סטערלין 430
סטריזש ר. י. 86, 92
סטושאָלקאָווסקי קל. 87, 88
סימאַ 132
סינעלניקאָוו אבר. 161
סלאַווין 389
סלאַווין אבר. 156
סלאָבאָדאָוו מ. 153
סלוצקאַ ב. 86, 92
סלוצקי מ. 26, 28, 29
סלוצקי ש. 86, 92
סלעפּיאַן 51, 116, 229
סמאָלענסקי פּ. 46
סנאָפּ ע. 25
סניטקאָ (אַ פּריסטאַוו) 287, 290
סעגאַל ר. 78, 115
סעגאַל ש. ר. 86, 92
סעליבער 113
סעלצאָווסקאַ 124
סעלצאָווסקי ב. ח. 129, 130
סעמעטלעוו 22
סערגיי אַלעקסאַנדראָוויטש, גרויספירשט 203
ספּענסער ה. 42
ספּיוואַקאָווסקי ה. ה. 55
ספּירידאָוויטש 207, 208
סקאַנאַווער ד. 159
סרעדניצקאַ מ. 54, 113

ע.

עווענטשיק 26, 28
עלטערמאַן ב. 127
עליאַסבערג ח. 233
עליאַשבערג ח. 26, 113, 127, 130
עליאַסאָן מ. 156
ענגעלם פּ. 180, 184
ענטין ה 161, 162
עפּשטיין א. 22
עפּשטיין ל. צ. 129, 130
עפּשטיין מ. 25
עפּשטיין י. 160, 161
עפּשטיין ש 160
עפּון מישע 161
ערליך ה. 430

פּ.

פּאָנאָרעלסקי 160
פּאָדאָלסקי 229
פּאָדאָלעווסקאַ י. 159
פּאָז ס. 161, 162
פּאָזין מ. 156
פּאָזנאַנסקי י. ק. 409
פּאָטשטיוואַיאַ 430
פּאַלייעוואַ 142, 155
פּאָק ל. 161
פּאָליאַק מ. 53, 85, 92
פּאָמיאַלאָווסקי 67
פּאָפּאָוו (פּאַבר.) 259
פּאָרטנאָי א. 100, 102, 114
פּאַוועל 397
פּאַוולאָווסקי א. 53
פּאַולסאָן 324
פּוילישער א. 267
פּזשעמאָווסקי פּ. 1 6
פּינסקי ד. 74
פּינעס יודע 389
פּיסאַרעוו 46, 67
פּיראַטינסקאַ פּ 160
פּייסאַכזאָן א. 85, 92, 157
פּייקעס 114
פּלודערמאַכער ג. 162
פּלעווע 235, 272, 274, 276, 278, 282, 314
פּלעכאַנאָוו 67
פּעסקין ש. 113
פּעקלער נ. 161, 162
פּערטשיק 128
פּערעלמאַן מ. י. 86, 92
פּערעלמאַן מ. 156
פּערלשטיין ח. 161
פּראָטאַס 156
פּרוזשינינאַ 156
פּריוו 268
פּרץ י. ל. 74

פ.

פאָן-וואַל 226, 236, 237, 253, 286, 287, 288, 289, 292
פאָרנבערג ק. 408
פאַבריקאַנט וו. 398, 399
פוטער אַ. 126, 127, 128
פוטער אָ. 132
פין א. 86, 92, 114
פין ר. 86, 92
פינקעל ב. 128
פינקלשטיין מ. 161
פינקלשטיין י. 19, 20
פישמאַן ש. 159
פייגעלע 397
פייגנזאָן 395, 396
פייגלשטיין מ. 157
פיינבערג ל. 114
פיינשטיין ח. 142, 152, 153, 156
פיינשטיין א. פ. 156
פעלמאַן ר. 161
פראַנק ב. 161
פראַנקפורט מ. 115
פראַקטאָווניקאָוו ח. 157
פרומקין א. ב. 86, 92, 129, 130
פרומקין ב. 21, 22, 23, 27, 44, 47, 61, 69, 70, 86, 92, 116, 119, 120, 129, 130, 281
פרומקין ס. 129, 130
פרומקין ח. י. (אסתר) 423
פרומקינאַ פ. 86, 92
פריד ח. 130
פרידלאַנד ב. 398
פרידלאַנד צ. 430
פרידמאַן א. 84, 86, 92
פרידמאַן י. 160
פרידמאַן ר. 87, 115
פרענקעל 116
פרענקעל ז. 267
פרענקין א. 86, 92

צ.

צונזער 23, 24
ציטראָן ב. 86, 92
צינבערג ס. ל. (ישראל) 44, 46
צייטלין אל. 161
צייטלין ב. 159
צייטלין ס. ל. 142, 152, 155, 156
צייטלין י. 154
צעמאַכאָוויטש 114
צעפרינסקאַ-צעקאָוואַ א. 86, 92

ק.

קאָבעלניצקאַ פ. 160
קאָגאַן מ. 258, 259, 260
קאָגאַן נ. 55
קאָוואַליק ס. 129, 130
קאָוואַלזאָן ל. 160
קאָוואַל א. 158
קאָטשאַנאָוויטש וי. 86, 92
קאָטשאַנאָוויטש נ. 85, 92
קאָיגען (יונה) 416, 429
קאָליאַ 132
קאָן פ. 20
קאָניוקאָוו וו. 160
קאָסאָווסקי זע לעווינסאָן מ
קאָסטיטשענקאָ - קאָוואַלטשיק 267
קאָסטאָליאַנעץ א. 162
קאָפּעלזאָן ז. 53, 54, 74, 113
קאָראָבאָטשקין 156
קאָראָבאָטשקינאַ ב. 142, 156
קאָרנילאָוואַ ל. 21
קאַנאַן י. 156
קאַגאַן מ. 160
קאַגאַן יא. 156
קאַוטסקי ק. 192
קאַזאַנאָווסקאַ פ. 160
קאַזאַרנאָווסקי נ. 129
קאַיראָווסקי ר. 85, 92
קאַמינער ד"ר 45, 46
קאַמערמאַכער מ. 35, 92
קאַנטאָר 240
קאַנטאָר מ. ח. 142, 156, 389
קאַנטאָר ר. מ. 49
קאַנטאָראָוויטש וו. 430
קאַנטאָראָוויטש 116
קאַפּלאַן א. 124
קאַפּלאַן ד. 85, 92
קאַפּלאַן ר. 85, 160
קאַפּלאַן ח. 92
קאַפּלאַן י. 128, 131
קאַפּלינסקי י. מ. 75, 85, 86, 92, 100, 115
קאַפּעליוש זע קיווין
קאַץ א. 159
קאַץ 113
קאַץ ד. 79, 94, 95, 115
קאַץ י. 157
קאַץ ש. 83
קאַצענעלסאָן י. 86, 92, 128
קאַראַקאַזאָוו 9
קאַרטון ש. 161
קאַרפּאָוויטש פ. וי. 152
קאַרפּעלעוו א. 161, 162
קיטאַם א. 157
קויראַנסקי 157
קונין 237, 238, 239
קונין א. 389
קוקוי 142
קוקליע ד. 161, 162
קושליאַן י. 157
קושעלעווסקאַ ה. זע גורוויטש העלענע
קוויאַטעק י. 156
קיבריק 41, 42
קיווין ס. 397
קיטאַיעוויטש נ. 123, 125, 127
קיל א. 262

קיסעל ה. 127, 128
קירזשניץ א. ד. 49, 423
קייזער ש. 85, 92
קלאָפּאָוך ש. 158
קליאַטשקאָ א. 21, 25, 27, 28
קליוואַנסקי 132
קלים ד. (גאָזשאַנסקאַ) 74, 114
קליימאַן ה. 161
קליינערמאַן 85
קלעמבאָצקאַ 25
קעסעל ה. 129, 130
קראַוועצקי י. 159
קראַפּיוונער 74
קראָל ג. 157
קריגעל מערע 85, 86, 92
קריטסקי 266
קרעלמאַן מ. 157
קרעמער א. 54, 74, 78, 79, 82, 83, 85, 90, 91, 92, 113, 115, 121
קרעמער מ. 25, 26, 29

ר.

ראָמאַלער ל. 53, 86, 92
ראָדקין פּ. 129
ראָדקינסאָן ה. 45
ראָזאָווסקי ר. 159
ראָזין א. 398, 399
ראָזין י. 162
ראָזענבאַום ה. 160
ראָזענבאַום מ. 157
ראָזענבלום ב. 130
ראָזענבערג א. 74, 114
ראָזענהויז א. 129, 130
ראָזענטאַל א. 74, 100, 102,
ראָזענטאַל פּ. 74, 95, 97, 100, 102, 158, 376, 416
ראָזענפעלד ה. 160
ראָטשטאַט י. 156
ראָכלין ה. 161
ראָלניק 121
ראָם י. 27, 28, 29
ראָמאַנאָוו 317
ראָסטאָווסקי י. נ. 157
ראָקשאָן ל. 159
ראַבינקאָוואַ ר. 142, 156
ראַבינאָוויטש א. 45
ראַבינאַוויטש—טשערנע מ. 25, 26, 29
ראַבינאָוויטש נ. 23, 24
ראַבינאָוויטש ס. 124, 127, 132
ראַוויטש אַ. 25, 29
ראַוויטש ס. 25, 29
ראַטאַיעוו 203, 235, 262
ראַטנער ד. 129, 130
ראַטנער מ. ב. 398, 399, 400, 401, 402
ראַכלין ד. 161
ראַסקין 431
ראַפּאַפּאָרט ר. 161
ראָפּאַלקעס 430
ראַפּעס מ. 364, 366, 382, 429, 430
רובין א. 51
רובינשטיין י. 129, 130
רובענטשיק א. 129, 389
רודערמאַן 129
רוטמאַן וו. 157
רוטמאַן ל. 162
רוטשטיין י. 26
רוטשטיין ד. 26
רומיאַנצעוו פּ. 86, 92, 128
רוסאָוו 309
רוסאָניק ב. 162
ריוולין 296
ריזשוי ל. 267
רימאַן א. 25, 29
רימערמאַן י. 156
ריסקינד ק. 86, 92
ריסקינד א. 356
ריץ ל. 161
רייך א. 157
רייסקי ה. 157
רייסקי ד. 156
רעגענוועד איציק 86, 92
רעזניק י. 53
רענזין ל. 160
רעסעל 269

ש.

שאָכעט י. 161 162
שאָסטאַק א. 129, 130
שאָסטאַק ב. 86, 92
שאַדראָווסקי י. 142, 152, 153, 154, 156
שאַיעוויטש ה. 263, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 279
שאַכנאָוויטש ה. 127, 128, 130, 206, 208
שאַכנאָוויטש פּ. 128, 130
שאַלים וו. 160
שאַנטיר 26
שאַפּיראָ י. 85, 160
שאַפּיראָ ש. 157
שוואַלאָוו 259, 264, 266
שולמאַן פּ. 397
שולמאַן ש. 397
שוואַרץ א. 157
שוואַרץ ב. 86, 92
שטיף נ. 398
שטיינבערג יהושע 23
שטיינגלאַס י. 50
שטעסעל א. 113
שטשעדרין 56
שילער 46
שימשעלעוויטש ר. 157
שיינע חיה 262
שיינדלין 430
שלאָם 157
שלמה 191
שמואל ד. שוואַרצער ז. קאַץ ש.
שמואַלעוויטש 51
שמואַלזאָן ב. 86, 92
שמידט פּ. 331.
שמעון 397
שמעוני (זע ראָבין ש.)

שעוועלעוואַ ז. 159
שעוועלעוואַ א. 159
שעלער-מיכאַילאָוו 67
שעקספּיר 46
שערעשעווסקי (פאַבריקאַנט) 181, 183, 133
שערעשעווסקי 45
שערמאַן 85, 86, 92, 128, 130
שפּור 162, 261
שקאָלניקאָוו 154, 156
שקאָלניקאָוואַ ז. 156
סקלאָווסקאַ 129, 130
שקלאָווסקי אַ. 129, 130
שראַם 234
שרייבמאַן ש. 158